HALLITUKSEN TOIMENPIDEKERTOMUS VUODELTA 2009

HELSINKI 2010

K 5/2010 vp

HALLITUKSEN TOIMENPIDEKERTOMUS VUODELTA 2009

Annettu Eduskunnalle 2010 vuoden valtiopäivillä

Eduskunnalle

Perustuslain 46 §:n mukaisesti Eduskunnalle annetaan hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2009.

I. Valtioneuvoston ja ministeriöiden toiminta

II. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus

III. Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

Helsingissä 30 päivänä maaliskuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Pääministeri *Matti Vanhanen*

I. Valtioneuvoston ja ministeriöiden toiminta

Hallitus

Hallitustehtäviä hoiti 19.4.2007 nimitetty ja osittain 28.9.2007, 4.4.2008, 11.4.2008, 19.12.2008 ja 26.6.2009 muutettu hallitus, jonka kokoonpano oli seuraava:

pääministerinä eduskunnan valinnan mukaisesti puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Matti Taneli Vanhanen ja hänen ehdotuksestaan

pääministerin sijaisena ja valtiovarainministerinä puolueen puheenjohtaja, yhteiskuntatieteiden maisteri, kansanedustaja Jyrki Tapani Katainen,

ulkoasiainministerinä filosofian tohtori, Euroopan parlamenin jäsen Caj-Göran Alexander Stubb,

ulkomaankauppa- ja kehitysministerinä ulkoasiainministeriössä valtiotieteen tohtori, kansanedustaja Paavo Matti Väyrynen,

oikeusministerinä oikeustieteen kandidaatti, kansanedustaja Tuija Kaarina Brax,

sisäasiainministerinä taloussihteeri, ylioppilasmerkonomi, kansanedustaja Anne Elisabeth Holmlund,

maahanmuutto- ja eurooppaministerinä sisäasiainministeriössä ja ministerinä käsittelemässä valtioneuvoston kanslian ja oikeusministeriön toimialaan kuuluvia asioita varatuomari, kansanedustaja Astrid Thors,

puolustusministerinä ja ministerinä käsittelemässä valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvia asioita valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Jyri Jukka Häkämies,

hallinto- ja kuntaministerinä valtiovarainministeriössä valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Mari Johanna Kiviniemi,

opetusministerinä filosofian lisensiaatti, kansanedustaja Henna Maria Virkkunen,

kulttuuri- ja urheiluministerinä opetusministeriössä ja ministerinä käsittelemässä sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvia asioita puolueen puheenjohtaja, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Stefan Erik Wallin,

maa- ja metsätalousministerinä hallintonotaari, kansanedustaja Sirkka-Liisa Anttila,

liikenneministerinä filosofian maisteri, kansanedustaja Anu Helena Vehviläinen,

viestintäministerinä liikenne- ja viestintäministeriössä filosofian maisteri, kansanedustaja Suvi Helmi Tellervo Lindén,

elinkeinoministerinä yhteiskuntatieteiden maisteri, kansanedustaja Reijo Mauri Matias Pekkarinen,

työministerinä työ- ja elinkeinoministeriössä puolueen puheenjohtaja, tekniikan tohtori, kauppatieteiden tohtori Tarja Anneli Cronberg 26.6.2009 saakka ja sen jälkeen puolueen

puheenjohtaja, humanististen tieteiden kandidaatti, kansanedustaja Anni Milja Maaria Sinnemäki,

sosiaali- ja terveysministerinä hammaslääketieteen tohtori, valtiotieteen maisteri, kansanedustaja Liisa Marja Hyssälä,

peruspalveluministerinä sosiaali- ja terveysministeriössä vararehtori, terveystieteiden tohtori, kansanedustaja Paula Sinikka Risikko,

ympäristöministerinä kauppatieteiden maisteri, valtiotieteen kandidaatti, kansanedustaja Paula Ilona Lehtomäki sekä

asuntoministerinä ympäristöministeriössä ja ministerinä käsittelemässä ulkoasiainministeriön toimialaan kuuluvia asioita oikeustieteen kandidaatti, kansanedustaja Jan Pellervo Vapaavuori.

Hallituksen ohjelman toimeenpano vuonna 2009

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman toimeenpano

Vuonna 2009 hallitus tarkasteli politiikkariihessään 23.–24.2.2009 yhteiskunnan kehitystä hallituspolitiikan kannalta keskeisillä alueilla sekä hallitusohjelman toteutumista hallituskauden puoliväliin mennessä. Politiikkariihessä arvioitiin tarpeita toiminnan tehostamiseksi ja vauhdittamiseksi tai uusiksi avauksiksi, jotta hallituksen keskeiset tavoitteet saavutettaisiin hallituskauden loppuun mennessä.

Valtioneuvoston kanslia tuotti politiikkariihtä varten ministeriöistä ja politiikkaohjelmista saadun aineiston perusteella laajan arviointiraportin hallituksen käyttöön. Hallituskauden puolivälin arviointi perustui valtioneuvoston periaatepäätöksenä 5.12.2007 vahvistettuun Hallituksen strategia-asiakirjaan 2007 (HSA). Hallituksen strategia-asiakirjassa on hallitusohjelman tehokkaan toteuttamisen seurantaa varten määritetty keskeisimmät politiikkahankkeet ja -prosessit sekä hallitusohjelman seurannassa käytettävät indikaattorit. Pääosa indikaattoreista kuvaa hallituksen politiikan kannalta keskeisten ilmiöalueiden kehitystä.

Hallituksen strategia-asiakirjan 2007 mukaisesti hallitusohjelman toimeenpanon arviointiteemoina olivat hallituksen poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat (työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma, terveyden edistämisen politiikkaohjelma ja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma) sekä hallituksen erityisseurannassa olevat muut poikkihallinnolliset aihealueet, joita ovat:

– ilmasto- ja energia,
– osaaminen ja innovaatiot,
– hallinnon uudistaminen,
– kunta- ja palvelurakenneuudistus,
– sosiaaliturva, syrjäytyminen ja sosiaaliturvauudistus,
– varautuminen ikääntymiseen,
– turvallisuus ja
– Suomen kansainvälinen asema.

Näiden lisäksi arviointiaineistoa tuotettiin sektoritutkimusuudistuksen etenemisestä sekä hallituksen lainsäädäntösuunnitelmasta.

Hallitus laati politiikkariihessä kannanoton, jossa linjattiin toimenpiteitä talouskasvun yleisten edellytysten vahvistamiseksi, hyvinvointipalvelujen turvaamiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Tärkeitä teemoja olivat muun muassa lasten ja nuorten asiat, maahanmuuttopolitiikka, säädösvalmistelun laatu sekä tietoyhteiskuntakehitys. Ilmastopolitiikan pitkän aikavälin näkökulmia on tarkasteltu hallituksen tulevaisuuselonteossa, joka annettiin eduskunnalle syksyllä 2009.

Hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamista on vaikeuttanut merkittävästi taloustilanteen dramaattinen huononeminen. Hallitus otti tämän huomioon analyysissään, mutta samanaikaisesti halusi varmistaa pitkäjänteisesti suomalaisen yhteiskunnan myönteisen kehityksen edellytyksiä tilanteessa, jossa talouden taantuma alkaa hellittää. Politiikkariihen kannanotolla hallitus tähtäsi uuden kasvupohjan luomiseen ja keskeisten pitkän ajan tavoitteiden saavuttamiseen samalla, kun lievennettäisiin taantuman välittömiä kielteisiä vaikutuksia. Erityisesti hallitus ilmoitti pitävänsä huolta siitä, ettei taantuman taakka jää yhteiskunnan heikoimpien kannettavaksi.

Valtioneuvoston kanslia toteutti politiikkariihen kannanoton toimenpiteiden liikkeellelähdöstä kesäkuussa 2009 seurannan, jota käsiteltiin hallituksen iltakoulussa 10.6.2009. Lop-

puvuodesta toteutettiin toinen seuranta kannanoton etenemisestä. Tammikuussa 2010 hallituksen iltakoulussa käsitellyssä seurantaraportissa todetaan, että hallituksen politiikkariihi on selvästi nopeuttanut ja käynnistänyt tiettyjä kehittämistoimia. Moni toimenpide ja asiakokonaisuus sai uutta vauhtia, kun politiikkariihen jälkeen valtiontalouden kehyksistä päätettäessä ja vuoden 2010 talousarviota valmisteltaessa päätettiin linjausten mukaisesta rahoituksesta. Joissain asioissa jouduttiin kuitenkin perääntymään rahoituksen osalta. Tässä vaiheessa on nähtävissä, että eräät merkittävät politiikka-toimet tulevat käytännössä siirtymään ratkaistaviksi seuraavissa hallitusneuvotteluissa ja toteutettaviksi ensi vaalikaudella.

Hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista on seurattu lisäksi jäljempänä olevissa ministeriöiden katsauksissa.

Hallituksen EU-politiikka vuonna 2009

EU-politiikan keskeisimmät tapahtumat vuonna 2009 olivat Lissabonin sopimuksen voimaantulo 1. joulukuuta 2009, uuden komission muodostaminen, korkeat nimitykset sekä Euroopan parlamentin vaalit.

Huhtikuussa 2009 aikana valtioneuvosto antoi eduskunnalle Suomen EU-politiikkaa käsittelevän selonteon, jossa todettiin Suomen keskeiset EU-politiikan tavoitteet. Selonteon pohjalta laadittiin myös EU-vaikuttamisselvitys, jossa todetaan miten EU-asioissa vaikuttamista on tarkoitus kehittää. Selvitys valmistui joulukuussa 2009. Helmikuussa 2009 valtioneuvoston kanslia järjesti laaja-alaisen seminaarin Suomen EU-politiikasta (Suomen EU-politiikan tahtotila 2010-luvulla).

Lissabonin sopimus

Kesäkuun Eurooppa-neuvoston yhteydessä hyväksyttiin Irlannin osalta Lissabonin sopimusta koskeva järjestely, joka mahdollisti toisen kansanäänestyksen pitämisen Irlannissa. Toinen kansanäänestys pidettiin lokakuussa. Siinä sopimuksen ratifiointi sai irlantilaisilta selvän tuen. Tšekin osalta lokakuussa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston yhteydessä sovittiin EU:n perusoikeuskirjaa koskevasta järjestelystä, jonka jälkeen Tšekki viimeisenä jäsenvaltiona marraskuussa talletti ratifioimiskirjan. Tämän jälkeen Lissabonin sopimus tuli voimaan 1.12.2009.

Lissabonin sopimus sisältää Ahvenanmaan maakuntapäivien toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, mistä syystä tasavallan presidentin esityksellä oli pyydetty Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksymistä sopimuksen voimaansaattamislain voimaantulolle Ahvenanmaan maakunnassa siltä osin, kuin sopimus kuuluu maakunnan toimivaltaan. Ahvenanmaan maakuntapäivät antoi marraskuussa suostumuksensa voimaansaattamislain voimaantulolle.

Lissabonin sopimuksen myötä Eurooppa-neuvostosta tuli unionin virallinen toimielin ja sen kokoonpano muuttui. Eurooppa-neuvosto kokoontuu pääsääntöisesti yksinomaan päämiestasolla ja rajatuissa tapauksissa Eurooppa-neuvoston jäsenet voivat päättää avustavan ministerin läsnäolosta kokouksessa.

Valtioneuvoston yleisistunto antoi joulukuun alussa selvityksen eduskunnalle valtioneuvoston kannanotoista Lissabonin sopimuksen aiheuttamista Eurooppa-neuvostoa koskevista muutoksista. Selvityksessä tarkemmin todetuin perustein valtioneuvosto linjasi, että Suomen jäsen toimielimeksi muuttuneessa Eurooppa-neuvostossa ja Suomen edustaja Eurooppa-neuvoston kokouksissa on eduskunnalle vastuunalainen pääministeri ja että mikäli Eurooppa-neuvoston jäsenet ovat jossain kokouksessa käsiteltävien asioiden sitä edellyttäessä päättäneet, että heitä kutakin avustaa ministeri, valtioneuvostossa ratkaistaan, kuka valtioneuvoston jäsenistä tällöin avustaa pääministeriä. Muodostettaessa kantaa Eurooppa-neuvostossa esille tuleviin merkittäviin ulko- ja turvallisuuspoliittisiin unioniasioihin valtioneuvosto toimii läheisessä yhteistyössä tasavallan presidentin kanssa.

Aiemmin marraskuun lopussa eduskunnalle toimitetussa selvityksessä oli käsitelty kysymyksiä, jotka liittyvät Lissabonin sopimuksesta seuranneen yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvoston jakamiseen kahteen erilliseen neuvostokokoonpanoon, yleisten asioiden neuvostoon sekä ulkoasiainneuvostoon. Edustautumisen osalta linjattiin, että hallituksen työnjaon mukaisesti Suomen edustaja ulkoasiainneuvostossa on ulkoasiainministeri, ja asialistasta riippuen puolustus- tai kauppa- ja kehitysministeri. Yleisten asioiden neuvostossa Suomen edustajan todettiin olevan nykyisen hallituksen työnjaon mukaisesti eurooppaministeri muissa kysymyksissä kuin laajentumisessa.

Uusi komissio ja korkeat nimitykset

Kesäkuun Eurooppa-neuvostossa sovittiin José Manuel Barroson esittämisestä henkilöksi, joka aiotaan nimetä jatkokaudelle myös seuraavan komission puheenjohtajaksi. Euroopan parlamentti hyväksyi nimeämisen syyskuussa. Valtioneuvosto nimesi lokakuussa Suomen jäsenehdokkaaksi komissioon Olli Rehnin. Lissabonin sopimuksen voimaantulon varmistuttua ja jäsenvaltioiden tehtyä ehdotuksensa uuden komission jäseniksi Barroso päätti uuden komission jäsenten vastuualueista. Sen jälkeen neuvosto hyväksyi yhteisymmärryksessä komission puheenjohtajan kanssa luettelon henkilöistä, jotka se aikoo nimittää komission jäseniksi. Tämän jälkeen asia siirtyi Euroopan parlamentin käsittelyyn. Päätös uuden komission lopullisesta kokoonpanosta ja nimittämisestä siirtyi vuoden 2010 alkuun.

Marraskuussa kokoontuneessa epävirallisessa huippukokouksessa päästiin poliittiseen yhteisymmärrykseen siitä, että Eurooppa-neuvoston puheenjohtajaksi nimitetään Belgian pääministeri Herman Van Rompuy. Ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaksi edustajaksi sovittiin nimitettävän komission kauppapolitiikasta vastaava jäsen Catherine Ashton. Eurooppa-neuvosto päätti nimityksistä virallisesti Lissabonin sopimuksen voimaantulopäivänä.

Euroopan parlamentti

Euroopan parlamentin vaalit käytiin kesäkuussa 2009. Europarlamentaarikkoja valittiin 736, joista suomalaisia on 13. Parlamentin puhemieheksi valittiin Jerzy Buzek. Lissabonin sopimuksen neuvottelujen yhteydessä sovittiin Euroopan parlamentin paikkamääräksi enintään 751 (ml. puhemies). 18 lisäpaikkaa on tarkoitus saada käyttöön tällä vaalikaudella. Ainoana jäsenmaana, joka menettää paikkojaan, saa Saksa pitää kolme ylimääräistä paikkaansa tämän vaalikauden loppuun. Näin ollen europarlamentaarikkojen paikkamäärä tulee väliaikaisesti olemaan 754. Järjestely ei vaikuta Suomen paikkojen lukumäärään.

Ahvenanmaa

Valtioneuvosto teki huhtikuussa periaatepäätöksen Ahvenanmaan osallistumisesta EU-asioiden käsittelyyn sekä maakunnan mahdollisuuksista vaikuttaa niihin. Samassa yhteydessä valtioneuvosto antoi eduskunnalle hallituksen esityksen Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta niin, että itsehallintolakiin lisätään niin sanottuja sopimusrikkomusasioita ja EY-tuomioistuimessa käsiteltäviä asioita koskevat uudet säännökset. Tavoitteena on selkeyttää lakia siten, että Ahvenanmaan maakunnalle turvattaisiin lain tasolla oikeudenmukainen menettely tilanteissa, joissa Suomi Euroopan unionin jäsenvaltiona asetetaan vastuuseen maakunnan toimenpiteen tai laiminlyönnin takia. Laki tuli voimaan 1.12.2009.

Talous- ja rahoituskriisi

Vuonna 2009 jatkettiin talouskriisin hoitamista. Eurooppa-neuvosto hyväksyi joulukuussa 2008 kokouksessaan elvytyspaketin, ja korosti koordinoitujen elvytystoimenpiteiden tärkeyttä. EU:n yhteisestä koordinoidun elvytyspaketin yksityiskohtaisesta sisällöstä päästiin sopuun keväällä 2009. Suomi katsoi, että elvytystoimet ovat tehokkaampia, kun ne ovat koordinoituja. Niiden on oltava tehokkaita, uskottavia ja väliaikaisia. Samanaikaisesti elvytystoimen kanssa on tehtävä rakenneuudistuksia.

Rahoitusmarkkinoiden sääntelyn ja valvonnan uudistamista jatkettiin vuonna 2009. Kesäkuussa hyväksyttiin komission ehdotukset unionin finanssivalvontauudistuksen pääperiaatteista. Makrovakauden valvonnan kehittämiseksi Euroopan keskuspankkijärjestelmän yhteyteen luodaan uusi finanssimarkkinoiden makrovalvonnasta vastaava elin, Euroopan järjestelmäriskikomitea (European Systemic Risk Board, ESRB). Mikrovalvontaa kehitetään perustamalla Eurooppalainen valvontaviranomaisjärjestelmä (European System of Supervisi-

on, ESFS), yhteistyöverkosto, jonka muodostavat kansalliset valvontaviranomaiset sekä kolme uutta eurooppalaista valvontaviranomaista (European Supervisory Authorities, ESAs) pankki-, arvopaperimarkkina- ja vakuutusalalle kullekin omansa. Paketista saavutettiin syksyn 2009 aikana sopu jäsenvaltioiden kesken. Suomi tuki puheenjohtajan ja komission aktiivisia pyrkimyksiä saavuttaa EU-maiden kesken yhteinen linjaus kansainvälisen rahoitusjärjestelmän kehittämiseksi kestävämmäksi ja läpinäkyvämmäksi.

EU osallistui talouskriisin hoitamiseen myös kansainvälisellä tasolla. G20 -kokouksessa Lontoossa 2.4. sovittiin 500 mrd. $ lisärahoituksesta IMF:lle. EU puolestaan päätti antaa IMF:lle lisävaroja 125 miljardia euroa. IMF:n kasvavat varat päätettiin käytettäväksi maksutasevaikeuksissa olevien maiden auttamiseen. EU-maista näihin kuuluivat mm. Latvia ja Unkari. Lisäksi G20-kokouksissa sovittiin lyhyen ja pitkän aikavälin toimenpiteistä, joilla pyritään vakauttamaan rahoitusmarkkinat ja estämään vastaavien kriisien syntyminen tulevaisuudessa. Näihin kuuluvat mm. elvyttävä raha- ja finanssipolitiikka, rahoitusmarkkinoiden sääntelyn ja valvonnan uudistukset ja kansainvälisten rahoituslaitosten uudistukset. Rahoitussektorin sääntelyn ja valvonnan uudistusten osalta Suomi on tyytyväinen kehitykseen. On myös myönteistä, mikäli G20 yhteistyö pystyisi herättämään keskeisten maiden johtajia globaalitalouden tasapainottomuuksien vähentämiseen.

Vuoden 2009 aikana G20-huippukokousten osalta vakiintui menettely, jossa EU:n kannat valmistellaan yhteisesti päämiestasolla ennen G20-huippukokouksia. Tätä menettelyä sovellettiin valmisteltaessa syyskuun G20-huippukokousta Pittsburghissa.

Neuvostossa määriteltiin myös ensimmäisiä irtaantumisstrategioiden täytäntöönpanoa koskevia periaatteita. Julkisen talouden tervehdyttämistoimet on käynnistettävä viimeistään vuonna 2011. Myös sopeutuksen takarajasta on syntynyt yhteinen näkemys siten, että paria poikkeusta lukuun ottamatta maiden odotetaan saavuttavan 3 prosentin viitearvon vuoteen 2013 mennessä. Suomen näkemyksen mukaan uskottavista irtaantumisstrategioista sopiminen on jo nyt tärkeää.

Lissabonin kilpailukykystrategian jatko

Lissabonin strategian ohjelmakauden lähestyessä loppuaan jatkettiin vuonna 2009 EU:n uuden kestävän kasvu- ja työllisyysstrategian, EU2020–strategiaksi nimetyn ohjelman valmistelua. Valmistelua käsiteltiin syksyllä mm. useissa neuvostokokoonpanoissa. Komissio käynnisti asiaa koskevan julkisen kuulemisen marraskuussa ja sen on tarkoitus antaa lopullisen ehdotuksensa uudeksi EU2020-strategiaksi alkuvuonna 2010.

Suomen lähtökohta strategian uudistamiseen on, että EU:n on sitouduttava poliittisesti entistäkin vahvemmin kilpailukyvyn vahvistamiseen. Itse strategiaa ei tarvitse radikaalisti muuttaa. EU:n haasteet – ilmastonmuutoksen torjunta, globalisaatio, väestön ikääntyminen – ovat säilyneet pääosin muuttumattomina. Ne ovat nyt kuitenkin entistäkin pakottavampia. Komission konsultaatioasiakirjan sisältölinjaukset vastaavat pitkälti Suomen tavoitteita.

Työllisyys-, sosiaali- ja terveyspolitiikka

Neuvosto saavutti vuonna 2009 poliittisen yhteisymmärryksen itsenäisiä ammatinharjoittajia sekä ns. avustavia puolisoita koskevasta direktiiviehdotuksesta sekä vanhempainvapaadirektiivin muuttamisesta. Lisäksi neuvosto pääsi poliittiseen yhteisymmärrykseen jäsenvaltioiden valtuuttamisesta ratifioimaan kalastusalan työtä koskeva ILOn yleissopimus. Neuvosto hyväksyi direktiivin ILOn merityöyleissopimuksen toimeenpanosta EU:n tasolla. Yritysneuvostodirektiiviä päätettiin uudistaa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä ja Euroopan globalisaatiorahaston ehtoja joustavoittaa, osin talouskriisiin liittyen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella.

Myös neuvottelut sosiaaliturvakoordinaatioasetuksen 883/2004 ja sen liitteiden muutoksista sekä asetuksen 883/2004 täytäntöönpanoasetuksesta saatiin päätökseen. Keskusteluja potilaiden liikkuvuusdirektiivistä ja lääkepaketista jatkettiin. Työaikadirektiivin muutosehdotusta koskevat neuvottelut kariutuivat Euroopan parlamentin ja neuvoston välisessä sovittelumenettelyssä ja siten direktiiviehdotus kaatui keväällä 2009.

Influenssa A:n (H1N1) leviämisen myötä jäsenmaat käsittelivät useaan otteeseen pandemian varautumistoimia. Jäsenmaiden tietojenvaihdosta ja vapaaehtoisesti koordinoidusta lähestymistavasta EU-tasolla nähdään olevan hyötyä, vaikka pandemian torjunta kuuluukin jäsenmaiden toimivaltaan.

Ilmastopolitiikka

Kansainvälisiä ilmastoneuvotteluja käytiin tiiviisti koko vuoden ajan ja niiden tuloksena hyväksyttiin YK:n ilmastokokouksessa joulukuussa Kööpenhaminan sitoumus. EU oli asettanut neuvotteluille kunnianhimoiset tavoitteet, joita kaikkia ei pystytty neuvotteluissa saavuttamaan. Vaikka oikeudellisesti sitovasta sopimuksesta ei pystytty sopimaan, antaa Kööpenhaminan poliittinen sitoumus Suomen näkemyksen mukaan kuitenkin pohjan jatkotyölle, sillä siihen on kirjattu monia EU:n ja Suomen tärkeinä pitämiä asioita, kuten kahden asteen tavoite, lyhyen ja pitkän aikavälin rahoitus kehitysmaiden ilmastotoimiin sekä toimien mitattavuuteen liittyvät sitoumukset. Lisäksi ensimmäistä kertaa USA ja suuret kehittyneimmät kehitysmaat, kuten Kiina, Intia ja Brasilia ovat sitoutuneet ilmastotoimiin kansainvälisessä yhteistyössä. Kööpenhaminan sitoumus myös kattaa valtaosan globaaleista päästöistä. Kööpenhaminan sitoumuksen lähtökohtana ovat vapaaehtoiset ilmoitukset kansallisista tavoitteista ja toimista, jotka liitetään myöhemmin julistukseen. Tässä yhteydessä voidaan kuitenkin todeta, että Kööpenhaminan kokouksen yhteydessä ilmoitetut päästövähennyssitoumukset eivät vastaa tieteellisiä arvioita tarpeellisista päästövähennyksistä vuoteen 2020 mennessä.

Ilmastoneuvottelujen ohella jatkettiin vuoden 2008 lopussa hyväksytyn EU:n ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanoa. Suomen kannalta tärkeää oli mm. päätös siitä, että energiaintensiivinen vientiteollisuutemme pääsi laajasti erityiskohtelun piiriin ns. hiilivuodon estämiseksi.

Energia

EU:n energiapolitiikassa painottuivat vuonna 2009 energian toimitusvarmuuskysymykset. Ukrainan ja Venäjän välinen kaasukriisi tammikuussa 2009 aiheutti ongelmia monelle kaasuntuonnista riippuvaiselle EU-jäsenvaltiolle ja pakotti EU:n miettimään aikaisempaa konkreettisemmin, miten energiaturvallisuutta voitaisiin parantaa. EU:n viiden miljardin euron elvytyspaketilla päätettiin tukea energiaturvallisuuden parantamiseksi useita energiainfrastruktuurihankkeita. Suomen kannalta oli hyvä, että Suomen ja Viron väliselle Estlink II -sähkökaapelille varattiin elvytyspaketissa 100 milj. euron rahoitus. Suomi osallistui aktiivisesti Itämeren alueen energiamarkkinoiden ja -yhteyksien kehittämistä koskevan kattavan suunnitelman laatimiseen. Alueen päämiehet ja komission puheenjohtaja allekirjoittivat suunnitelman kesäkuussa 2009, minkä jälkeen markkinoiden kehittämistä on jatkettu. Öljyn toimitusvarmuutta koskevasta direktiivistä päästiin ratkaisuun ja maakaasun toimitusvarmuutta koskevan asetuksen käsittely aloitettiin. Energian sisämarkkinoita ja energiatehokkuutta koskevat lainsäädäntöhankkeet saatiin valmiiksi ja Energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirasto (ACER) päätettiin sijoittaa Slovenian Ljubljanaan.

Liikenne

Suomi osallistui aktiivisesti keskusteluun EU:n tulevasta liikennepolitiikasta painottaen mm. kokonaisvaltaista liikennejärjestelmäajattelua, älykkään liikenteen hyödyntämistä ja liikenneyhteyksiä kolmansiin maihin. Tulevan liikennepolitiikan lisäksi käytiin ensimmäiset keskustelut Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T) tulevaisuudesta. Suomen kannalta erittäin tärkeän maantieliikenteen kuljettajien työaikaa koskevan direktiiviehdotuksen käsittely on vielä kesken Euroopan parlamentin vaihtumisesta johtuen, mutta neuvostossa oltiin samaa mieltä kuin Suomi siitä, että direktiiviä ei tulisi soveltaa yrittäjiin. Suomen tärkeänä pitämiä älykkäitä liikennejärjestelmiä edistettiin käsittelemällä direktiiviehdotusta, joka loisi puitteet yhteentoimivien älykkäiden liikennejärjestelmien käyttöönotolle EU:ssa. Matkustajien oikeuksien parantamisessa keskityttiin vuonna 2009 linja-autoliikenteeseen sekä meri- ja sisävesiliikenteeseen. Sekä linja-autopalvelujen että vesiliikenteen erilaiset muodot otettiin käsittelyssä hyvin huomioon Suomen vaatimusten mukaisesti. Merenkulun alalla hyväksyttiin päätelmät EU:n tulevasta meriliikennepolitiikasta ja esteettömästä eurooppalaisesta meriliikennealueesta, ja käytännön toimena keskityttiin yksinkertaistamaan alusten satamakäynteihin liittyviä ilmoitusmuodollisuuksia.

Viestintä

Sähköisen viestinnän sääntelyjärjestelmän uudistamista koskevasta lainsäädäntöpaketista päästiin ratkaisuun sovittelussa. Viimeinen kiistakysymys neuvoston ja Euroopan parlamentin välillä koski sähköisten viestintäpalveluiden käyttäjien perusoikeuksien rajoituksia. Suomi onnistui neuvotteluissa hyvin ja lopputulos on kaikkien paketin ehdotusten osalta hyväksyttävä. Lisäksi neuvostossa keskusteltiin mm. EU:n tietoyhteiskuntapolitiikan tulevaisuudesta ja tietoturvapolitiikasta.

Maatalous ja maaseudun kehittäminen

Yhteisen maatalouspolitiikan keskeisinä kysymyksinä vuonna 2009 olivat ns. yhteisen maatalouspolitiikan terveystarkastusta koskevien päätösten toimeenpano, maitoalan markkinakriisin lievittäminen sekä poliittisen yhteisymmärryksen saavuttaminen laittomia hakkuita ja laittomien puutuotteiden kauppaa koskevasta asetusluonnoksesta. Neuvoston piirissä jatkettiin myös epävirallista keskustelua vuoden 2013 jälkeisestä yhteisestä maatalouspolitiikasta.

Neuvosto pääsi poliittiseen sopimukseen yhteisen maatalouspolitiikan terveystarkastuksesta marraskuussa 2008. Poliittisen sopimuksen toteuttavat asetustekstit hyväksyttiin neuvoston tasolla keväällä 2009 ja komission toimeenpanoasetusten tasossa kesällä ja syksyllä 2009. Terveystarkastus yhdessä EU:n elvytyspaketin kanssa lisäsivät maaseudun kehittämisohjelmiin Suomessa käytettäviä varoja. Nämä varat suunnattiin pääasiassa maatalouden ympäristötukeen sekä laajakaistainvestointien rahoitukseen. Maitoalan markkinakriisi syveni keväällä ja kesällä 2009. Komissio sovelsi maitoalalla markkinatoimenpiteitä tehokkaasti ja päätti mahdollisuudesta myöntää maatalousalalle ylimääräistä valtiontukea osana tilapäisiä valtiontukisuuntaviivoja. Neuvosto puolestaan, osana vuoden 2010 budjettiratkaisua, päätti erityisestä 300 miljoonan euron lisämäärärahasta maitosektorille sekä eräistä asetusmuutoksista, joilla helpotetaan maitomarkkinoiden hallintaa kriisitilanteissa. Markkinatilanne Suomessa onnistuttiin pitämään kohtuullisen hyvänä koko vuoden ajan. Joulukuussa 2009 neuvosto pääsi Suomen metsätalouden erityispiirteet huomioon ottavaan poliittiseen yhteisymmärrykseen laittomia hakkuita ja laittomien puutuotteiden kauppaa koskevasta asetusluonnoksesta. Asian käsittely jatkuu vuonna 2010 yhteispäätösmenettelyssä Euroopan Parlamentin kanssa.

Oikeus- ja sisäasiat

Oikeus- ja sisäasioiden alalla neuvoteltiin uusi monivuotinen toimintaohjelma (Tukholman ohjelma) vuosille 2010–2014. Ohjelma hyväksyttiin joulukuun 2009 Eurooppa-neuvostossa. Suomi osallistui aktiivisesti sekä ennakkovalmisteluihin että varsinaisiin neuvotteluihin ja ohjelma vastaa hyvin pitkälti Suomen esittämiä näkemyksiä. Tukholman ohjelma varmistaa jatkuvuuden Tampereen ja Haagin ohjelmille erityisesti korostamalla jo tehtyjen päätösten ja lainsäädäntöinstrumenttien tehokasta täytäntöönpanoa sekä arviointimenetelmien kehittämistä. Suomen korostama unionin perusoikeusulottuvuuden vahvistaminen on myös huomioitu ohjelmassa hyvin.

EU:n Itämeristrategia

Eurooppa-neuvosto hyväksyi lokakuussa 2009 EU:n strategian Itämeren aluetta varten sekä aihetta koskevat neuvoston päätelmät. Strategian liitteenä olevaan toimintaohjelmaan sisältyy neljään pilariin jaettuna 15 painopistealuetta, joiden toteuttamiseksi käynnistetään 80 lippulaivahanketta. Strategian neljä pilaria ovat Itämeren alueen ympäristön kannalta kestävä kehitys, taloudellinen menestys, vetovoiman ja yhteyksien kehittäminen ja turvallisuus.

Laajentuminen

Albania, Islanti ja Serbia jättivät EU:lle jäsenhakemuksensa kertomusvuoden aikana. Montenegron (joulukuussa 2008 jättämä), Albanian ja Islannin hakemukset lähetettiin komissiolle lausuntoa varten. Serbian hakemus jätettiin EU:lle joulukuun lopussa, joten sille ei vielä ehditty tehdä mitään.

Neuvotteluja Kroatian ja Turkin kanssa jatkettiin. Kroatian jäsenyysprosessin etenemistä hidasti kahdenvälinen rajakiista Slovenian kanssa, jonka ratkaisun ehdoista maat pääsivät yksimielisyyteen lokakuussa. Kroatian kanssa avattiin kuusi neuvottelulukua. Kroatian kanssa suljettiin 10 neuvottelulukua. EU perusti Kroatian liittymissopimusta laativan työryhmän. Neuvottelut Turkin kanssa etenivät hitaasti. Turkin kanssa avattiin 2 neuvottelulukua.

Jäsenehdokasaseman omaavan Makedonian (FYROM) osalta komissio suositti jäsenneuvottelujen käynnistämistä. EU päätti palata kysymykseen Espanjan pj-kauden aikana 2010. Kahdenvälinen nimikiista Kreikan kanssa on edelleen avoinna.

Komissio julkaisi marraskuussa 2009 laajentumispaketin osana tiedonannon keinoista tukea Kosovon sosiaalis-taloudellista kehitystä. EU toivotti tiedonannon tervetulleeksi ja kutsui komission jatkamaan työtä tiedonannossa mainittujen keinojen edistämiseksi. EU:n Kosovon oikeusvaltio-operaatio EULEX:in toimeenpano jatkui menestyksekkäästi.

Suomi jatkoi kertomusvuoden aikana johdonmukaista tukeaan laajentumiselle korostaen yhteisten neuvotteluperiaatteiden ja jäsenyysehtojen noudattamista.

EU:n ulkosuhteet

Kertomusvuonna järjestettiin epävirallinen valtiopäämiestapaaminen Yhdysvaltain presidentti Obaman kanssa sekä EU-Yhdysvallat -huippukokous. Suomi teki aloitteen EU:n ja Yhdysvaltojen välisestä transatlanttisesta kestävän kehityksen kumppanuudesta, joka eteni ja sai tukea.

Neuvottelut EU:n neuvottelut uudesta perussopimuksesta Venäjän kanssa jatkuivat. Venäjän kesäkuinen ilmoitus aikeestaan pyrkiä WTO:n jäseneksi tulliliittona yhdessä Kazakstanin ja Valko-Venäjän kanssa vaikuttaa myös perussopimusneuvotteluihin. EU:n puitteissa toteu-

tettavien Suomen ja Venäjän välisten raja-alueyhteistyöohjelmien (ENPI CBC) rahoitussopimukset allekirjoitettiin marraskuussa.

Taloudellisissa ulkosuhteissa keskeinen tavoite oli jatkaa kaupan vapauttamista. Merkittävimpänä saavutuksena voidaan pitää EU:n ja Etelä-Korean välisen vapaakauppasopimuksen valmistumista.

EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittäminen eteni. EU:lla oli vuoden lopussa käynnissä kaksi sotilaallista operaatiota, joihin myös Suomi osallistui. Siviilikriisinhallintaoperaatioita EU:lla on käynnissä 11, joista Suomi osallistui yhdeksään.

Valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvosto antoi huhtikuussa eduskunnalle selonteon EU-politiikasta. Selonteossa käsitellään Euroopan unionin kehittymistä ja EU-jäsenyyden merkitystä Suomelle sekä määritellään Suomen EU-politiikan peruslinjaukset, keskeiset tavoitteet ja tahtotila 2020-luvulle. Suomen EU-politiikan painopisteet liittyvät kansalaisten Eurooppaan, Euroopan taloudelliseen menestymiseen ja EU:n rooliin globaalina vaikuttajana. Selonteon jatkotyönä valtioneuvoston kansliassa laadittiin EU-vaikuttamisselvitys, jossa linjataan, miten Suomi voi vaikuttaa entistä paremmin EU:n päätöksiin ja toimintaan.

Valtioneuvosto antoi kesäkuussa eduskunnalle selonteon Itämeren haasteista ja Itämeripolitiikasta. Selonteossa linjataan hallituksen toimia Itämeren merellisen ympäristön parantamiseksi, meriliikenteen turvallisuuden lisäämiseksi ja taloudellisen yhteistyön tiivistämiseksi alueella. Selonteossa keskitytään Suomen kannalta tärkeimpiin ja kiireellisimpiin toimiin Itämerellä. Hallitus esittää toimenpiteitä, joilla voidaan mm. vähentää rehevöitymistä aiheuttavaa ravinnekuormitusta sekä parantaa meriliikenteen turvallisuutta ja öljyntorjuntavalmiuksia.

Asetettiin kriisiviestinnän kansalaisportaalin toteuttamishanke. Hankkeen kilpailutus päättyi huhtikuussa ja hankintapäätös tehtiin kesäkuussa. Portaalin avulla tullaan jakamaan ja hyödyntämään viranomaisten, median, järjestöjen ja kansalaisten välittämää tietoa kriisitilanteissa. Normaalioloissa portaali tulee tarjoamaan perustietoja ja ohjeita kriisien varalle.

Valtionhallinnon viestintäsuosituksen uudistamista selvittävä työryhmä laati esityksensä uudeksi suositukseksi.

Valtioneuvoston päätöksentekojärjestelmän (PTJ) teknisen alustana käytetystä Documentum-tuotteesta otettiin käyttöön versio 6.5. Uusi ympäristö otettiin käyttöön tammikuussa 2010. PTJ:n tulostustoiminto uudistettiin ja otettiin käyttöön Documentum version vaihdon yhteydessä.

Valtioneuvostolain muutostarpeita kartoitettiin kanslian asettamassa työryhmässä, joka selvitti valtiosihteerijärjestelmän toimivuutta, ministereiden sijaisuusjärjestelmää sekä ministereiden esteellisyyden sääntelyä. Valtiosihteerijärjestelmän toimintaa koskeva arviointi ei anna työryhmän mukaan aihetta välittömiin säädösmuutoksiin. Ministereiden sijaisuusjärjestelmää ehdotettiin tarkistettavaksi tilanteissa, joissa ministeri on estynyt hoitamasta tehtäväänsä pidempiaikaisesti sairauden tai äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan johdosta. Pääministerin osalta sijaisuusjärjestelyä olisi harkittava erikseen. Ministerin esteellisyyssääntelyä esitettiin selkiytettäväksi lisäämällä valtioneuvostolakiin hallintolakia täydentävät erityissäännökset. Valtioneuvostolain muutosten valmistelu on tarkoitus aloittaa perustuslain tarkistamiskomitean annettua mietintönsä.

Ilmasto- ja energiapolitiikkaa käsittelevä tulevaisuusselonteko Kohti vähäpäästöistä yhteiskuntaa annettiin eduskunnalle lokakuussa. Selonteossa asetetaan tavoitteeksi vähentää Suomen ilmastopäästöjä vähintään 80 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä osana kansainvälistä yhteistyötä, ja esitetään hallituksen linjauksia tavoitteen saavuttamiseksi. Marraskuussa käynnistettiin yhdessä eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan ja paikallisten toimijoiden kanssa järjestettävät alueelliset tulevaisuusfoorumit (yhteensä 8), jolloin pidettiin aluetilaisuudet Lappeenrannassa ja Seinäjoella. Valtioneuvoston kanslia järjesti Kööpenhaminan ilmastokokouksessa joulukuussa seminaarin, jossa tulevaisuusselonteon lisäksi esiteltiin vastaavantyyppisiä pohjoismaisia strategioita.

Globaali talouskriisi heijastui talousneuvoston ohjelmaan niin, että ajankohtaisen taloustilanteen arviointiin kiinnitettiin huomiota sekä vakiintuneiden finanssi- ja rahapolitiikkaa

koskevien kokousten yhteydessä että erikseenkin. Lisäksi esillä olivat mm. Sata-komitean ehdotukset, palkanmuodostuksen kehittämistarpeet, globaali ilmastopolitiikka, Suomen Lissabon-ohjelma, ruokastrategia ja valtioneuvoston käynnistämä kasvuhanke. Neuvostolle tuotetut selvitykset käsittelivät palkanmuodostusta, ammatillista liikkuvuutta sekä infrastruktuurin merkitystä aluekehityksessä.

Kanslia on asettanut valtioneuvoston ennakointiverkoston, jossa kaikki ministeriöt ovat mukana, ja jonka tehtävänä on toimia ministeriöiden ennakoinnin yhteistyöfoorumina. Verkosto valmisteli toimeksiantonsa mukaisesti toimintaympäristökuvauksen Yhdessä ja erikseen – Maailma ja Suomi 2010-luvulla. Katsauksen keskeinen tavoite on tukea ministeriöitä niiden valmistellessa vuonna 2010 tulevaisuuskatsauksia.

Hallitus tarkasteli helmikuussa politiikkariihessä hallitusohjelman toteutumista hallituskauden puoliväliin mennessä. Politiikkariiheen valmisteltiin laaja seuranta- ja arviointiaineisto ministeriöiltä ja politiikkaohjelmilta pyydettyjen tietojen pohjalta. Hallituksen politiikkariihen kannanoton toteutumisesta käynnistettiin seurantaprosessi, jossa tuloksia arvioitiin ensiksi ennen kesää ja uudestaan vuoden 2010 alussa.

Yhteiskunnallista kehitystä koskevan indikaattoritiedon saatavuutta ja erilaisen arviointitiedon käyttöä poliittisessa päätöksenteossa edistettiin. Kanslia kehitti yhdessä Tilastokeskuksen kanssa Findikaattoripalvelun, joka kokoaa yhteen portaaliin noin sata yhteiskunnallisen kehityksen keskeistä indikaattoria laajoine linkkitiedostoineen. Pääministeri avasi Findikaattorin lokakuussa. Toteutettin esiselvityshanke toimenpiteistä, joilla vahvistetaan politiikkatoimien arvioinnin hyväksikäyttöä valtioneuvostossa.

Pääministerin johtama laajapohjainen Merkkivuosi 1809 -valtuuskunta asetettiin vuonna 2006. ”Kansakuntaa rakentamaan! teemalla ohjelmakokonaisuus valmisteltiin siitä lähtökohdasta, että Ruotsin ja Venäjän aika muodostavat maamme historiassa toisiinsa liittyvät vaiheet ja niiden vaikutus tuntuu yhä.

Kansallisia päätapahtumia olivat vuonna 2008 Suomen sotaa käsitelleet kotimaiset ja kansainväliset konferenssit. Porvoon valtiopäivien 200-vuotistilaisuuteen 28.3.2009 tilattiin Yleisradiolta Laulu Suomelle -juhladraama suorana tv-lähetyksenä. Haminan rauhan merkkipäivän yhteydessä elo-syyskuussa järjestettiin tieteellisiä konferensseja muuan muassa Itämeri-teemalla.

Merkkivuosi huipentui 2.10.2009 Turussa Suomen oman hallinnon perustamisen hengessä. Valtioneuvoston 200-vuotisistunto Turun hovioikeuden täysistuntosalissa televisioitiin poikkeuksellisesti suorana lähetyksenä kansalaisille. Kansalaisille valtionhallinto järjesti ensimmäisen kerran historiansa aikana avoimien ovien tilaisuuksia kautta maan.

Kahdenvälisissä hankkeissa Ruotsin kanssa keskeinen tilaisuus oli Tukholmassa maaliskuussa pidetty Tulevaisuuskonferenssi, jossa oli koolla 400 talouselämän, politiikan ja tiedeyhteisöjen edustajaa molemmista maista. Konferenssin julkilausuman sisältöä arvioitiin kautta aikojen ensimmäisessä hallitusten yhteisistunnossa Hämeenlinnassa toukokuussa. Kokous hyväksyi yhteisen poliittisen julistuksen, ns. Hämeenlinnan asiakirjan josta tuli osa hallitusohjelmaseurantaa. Yhteistyössä Suomen Tukholman suurlähetystön ja Hanasaaren kulttuurikeskuksen kanssa toteutettiin Ruotsissa laaja kulttuuriohjelma.

Yhteistyössä Pietarin pääkonsulaatin kanssa toteutettiin Suomi 200 vuotta Pietarissa -kulttuuriohjelma. Tapahtumakokonaisuus huipentui lokakuussa suunniteltuun Suomiviikkoon, jonka avauksessa pääministeri Matti Vanhanen ja pääministeri Vladimir Putin vihkivät käyttöön Pietarin Suomi-talon, josta muodostuu suomalaisen kulttuurin, elinkeinoelämän ja kaikkien pietarilaisten suomalaisyhteisöjen toiminnallinen keskus.

Kansalaisyhteiskunnan eri tahojen aktivoinnissa keskeinen rooli on ollut merkkivuoden verkkosivuilla www.1809.fi. Niiden antama taustatieto ja lukuisille tapahtumille tarjottu näkyvyys ohjelmakalenterissa on inspiroinut valmisteluja. Tilaisuuksia on päivitetty tapahtumakalenteriin lähemmäs 700. Erityisesti korostui koululaisille ja opettajille suunnattu ohjelma.

Valtioneuvoston tietopalveluiden palveluportaali Senaattori uudistettiin vuosien 2007 – 2009 aikana. Uudistunut palvelu otettiin käyttöön joulukuussa 2008 ja hanke kokonaisuudessaan valmistui kertomusvuoden lopulla. Hankkeessa uudistettiin palvelun sisältöä, kokonaisrakenne, käyttöliittymä ja ulkoasu. Myös tekninen julkaisuympäristö ja -alusta uudistettiin nykyaikaiseksi ja käyttäjien tarpeita vastaavaksi. Uudistuneessa Senaattorissa on edelleen kehitetty ministeriöiden poikkihallinnollisen työskentelyn tukea.

Kansliassa otettiin käyttöön asiakirjojen ja asioiden hallintajärjestelmä Mahti. Järjestelmä hankittiin yhteistyössä VM:n, OKV:n, TEM:n ja LVM:n kanssa. Hankkeen kilpailuttajana ja hankintayksikkönä toimi Valtioneuvoston tietohallintoyksikkö/Valtiokonttori-VIP. Mahti-yhteishankkeessa määritelty asianhallintaratkaisu on Valtion IT-arkkitehtuurin linjausten mukainen. Määräajan säilytettävät asiakirjat säilytetään ja hävitetään järjestelmässä. Järjestelmä mahdollistaa myös pysyvästi säilytettävien asiakirjojen säilyttämisen pelkästään sähköisessä muodossa Kansallisarkiston Sähke-määräyksen mukaisesti.

Valtion Kriisijohtamismallin mukaisesti toteutettiin influenssa A (H1N1)v – epidemian aiheuttamat toimenpiteet. Kriisijohtamismallin mukaista toimintaa harjoiteltiin mm. Euroopan unionin kriisikoordinaation kehittämiseksi järjestetyssä harjoituksessa syyskuussa

Tilannekuvatoimintaa kehitettiin edelleen vastaamaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen tarpeita. Valtioneuvoston tilannekeskuksen toimintakykyä kehitettiin erityisesti sekä sotilaallisiin että siviilikriisinhallintaoperaatioihin liittyen mm. järjestämällä yhteistoiminta Kriisinhallintakeskuksen kanssa ja tehostamalla yhteistoimintaa pääesikunnan operaatiokeskuksen kanssa. Useat ministeriöt ovat kehittäneet hallinnonalansa tilannekuva-, tilannekeskus- ja kriisijohtamistoimintaa.

Valtio myi maaliskuussa omistamansa Santapark Oy:n osakkeet, 32,1 prosenttia osakekannasta tarjouskilpailun tuloksena Santa´s Holding Oy -nimiselle yhtiölle.

Valtio luovutti kesäkuussa kaikki omistamansa Elisa Oyj:n osakkeet noin 9,62 prosenttia Elisan osakepääomasta ja äänimäärästä valtion kokonaan omistamalle Solidium Oy:lle apporttina. Luovutus oli jatkoa joulukuussa 2008 tehdyille osakeluovutuksille kahdeksassa eistrategisessa pörssiyhtiössä. Elisan osakkeiden luovutuksen seurauksena Solidiumin omaa pääomaa korotettiin osakkeiden markkina-arvoa vastaavalla määrällä eli 173,5 miljoonalla eurolla.

Valtion osinkotulot laskivat edellisvuoden 1,6 miljardista eurosta 597 miljoonaa euroon. Solidiumin saamat osingot olivat 285 miljoonaa euroa. Solidium ei maksanut valtiolle osinkakertomusvuonna.

Toukokuussa ilmestyi omistajaohjausosaston vuosikertomus, jossa eduskunnalle raportoidaan valtion yhtiöomistuksen kehityksestä, omistajapolitiikasta ja omistajaohjaustoimista. Solidium Oy:tä käsitellään vuoden 2009 syksystä alkaen omistajaohjausosaston raportoinnissa ns. portfolioraportointina. Solidium julkistaa oman vuosikertomuksensa. Solidium Oy:n ensimmäinen tilikausi oli 1.5.–30.6.2009.

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta vahvisti syyskuussa kannanoton ohjeeksi yritysjohdon palkitsemisesta ja eläke-etuuksista.

Kanslian asettama työryhmä antoi lokakuussa raporttinsa VR-Yhtymä Oy:n ja ratahallintokeskuksen kiinteistövarallisuudesta. Työryhmä ehdottaa, että VR:n ydinliiketoimintaan kuulumattomista kiinteistöistä siirrettäisiin valtiovarainministeriön osoittamalle Senaatti-kiinteistöille ne kiinteistöt, jotka sopivat Senaatti-kiinteistöjen omistusta ja kehittämistä määrittelevien periaatteiden piiriin.

Hallitus sai lokakuussa eduskunnalta suostumuksen luopua tarvittaessa valtion yksinomistuksesta ja enemmistöomistuksesta Destia Oy:ssä, Labtium Oy:ssä ja Raskone Oy:ssä. Valtioneuvoston yleisistunto päätti joulukuussa Destia Oy:n osittaisjakautumiseen liittyvästä yhtiön lauttaliiketoiminnan eriytymisestä erilliseksi valtion suoraan ja kokonaan omistamaksi valtionyhtiöksi. Eriytetty yhtiö aloitti toimintansa 1.1.2010.

Ulkoasiainministeriö

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi toimii aktiivisesti osana kansainvälistä yhteisöä kantaen osansa maailmanlaajuisesta yhteisvastuusta ja huolehtien omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, vahvaan vaikuttamiseen EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja tehokkaaseen monenkeskiseen yhteistyöhön sekä uskottavaan maanpuolustukseen.

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2009 annettiin eduskunnalle helmikuussa ja sitä koskeva palautekeskustelu käytiin kesäkuussa ulkoasiainvaliokunnan mietinnön pohjalta. Selontekoon liittyvät selvitystyöt ovat käynnissä ja ensimmäisten odotetaan valmistuvan keväällä 2010.

Lissabonin sopimuksen täytäntöönpanon valmistelut käynnistettiin uudelleen kesäkuun Eurooppa-neuvostossa. Irlannin hyväksyttyä Lissabonin sopimuksen kansanäänestyksessä 2.10. ja Tšekin ratifioitua sen viimeisenä jäsenvaltiona marraskuussa sopimus tuli voimaan 1.12. Sopimus saatettiin Suomessa voimaan 27.11.2009 annetulla tasavallan presidentin asetuksella. Marraskuussa valittiin Lissabonin sopimuksen mukaiset uudet toimijat ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja Eurooppa-neuvoston pysyvä puheenjohtaja. Suomi osallistui sopimuksen voimaantulon valmisteluun rakentavasti mm. Euroopan ulkosuhdehallinnon osalta. Suomen edustustoverkon aktiivinen toiminta oli tärkeää ja sen merkitys korostuu jatkossa Euroopan ulkosuhdehallinnon rakentamisen myötä.

Euroopan unionin laajentumisprosessi jatkui vuoden 2006 laajentumiskonsensuksen mukaisesti. Turkin EU-jäsenyysprosessi jatkuu, mutta neuvotteluissa on edetty hitaasti. Turkki ei ole edelleenkään edistynyt Kypros-suhteidensa normalisoinnissa. Kroatian jäsenyysprosessin etenemistä hidasti kahdenvälinen rajakiista Slovenian kanssa, jonka ratkaisun ehdoista maiden pääministerit pääsivät sopuun lokakuussa. Kroatian neuvotteluiden odotetaan etenevän kohti päätösvaihetta vuoden 2010 aikana. Islanti haki EU:n jäsenyyttä heinäkuussa.

Suomi jatkoi aktiivista osallistumista **Euroopan unionin siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan** kehittämiseen ja YTPP-operaatioihin. Sotilaallista ja siviilikriisinhallintakykyä kehitettiin vuoteen 2010 tähtäävien voimavaratavoitteiden puitteissa. EU:lla oli vuoden lopussa käynnissä kaksi sotilaallista operaatiota, joihin myös Suomi osallistui. Siviilikriisinhallintaoperaatioita EU:lla on käynnissä 11, joista Suomi osallistui yhdeksään.

Suomi vahvisti **kokonaisvaltaista näkökulmaa kriisinhallinnassa** sekä kriisien jälkeisessä tilanteessa laatimalla kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan strategian. Päämääränä on eri toimintojen johdonmukaisuus ja vaikuttavuuden lisääminen kunkin toimijan vastuualue ja erityisosaaminen huomioiden. Tähän liittyen laadittiin myös Kehitys- ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa -suuntaviivat, joissa tarkastellaan kehityspolitiikan roolia sekä kehityksen ja turvallisuuden välisiä kytköksiä. YK:n päätöslauselman 1325 "Naiset, rauha, turvallisuus" kansallisen toimintaohjelman seurantaryhmä aloitti toimintansa ulkoasiainministeriön johdolla.

Sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistui vuoden lopussa noin 470 sotilasta ja **siviilikriisinhallintatehtäviin** noin 160 asiantuntijaa, joista 46 oli naisia. Osallistumisen painopisteinä säilyivät Kosovo ja Afganistan. Suomen panos EU:n oikeusvaltio -operaatiossa EULEX:issa Kosovossa säilyi vahvana. Naton KFOR-operaatiossa joukkovahvuutta supistettiin. Afganistanissa Suomi jatkoi osallistumista Naton ISAF-operaatioon ja EU:n Afganistanin poliisioperaatioon, jossa suomalaisten asiantuntijoiden määrä kasvoi n. 25:een. Suomi osallistui myös n. 80 sotilaalla YK:n MINURCAT-operaatioon Tshadissa. EU:n tarkkailuoperaatiossa Georgiassa työskenteli n. 24 asiantuntijaa.

Naton rauhankumppanuustoiminnassa keskeistä oli osallistuminen Nato-johtoisiin kriisinhallintaoperaatioihin Kosovossa ja Afganistanissa. Suomi ja Nato allekirjoittivat yhteisymmärryspöytäkirjan yhteistyöstä johtamisjärjestelmien kehittämisessä. Suomi sopi myös yhteistyön käynnistämisestä Naton Tallinnassa sijaitsevan tietoverkkojen turvaamiseen erikoistuneen osaamiskeskuksen kanssa. Neuvotteluja Naton kanssa ilmatilannekuvan vaihtamiseen liittyvästä yhteistyöstä jatkettiin. Suomi isännöi Naton vapaaehtoisrahastoja käsittelevän asiantuntijaseminaarin. Naton strategista konseptia koskevaan uudistustyöhön vaikuttaminen käynnistyi mm. aloittamalla maaliskuussa 2010 Suomessa järjestettävän seminaarin valmistelu. Kertomusvuonna käynnistyi kansainvälinen yhteistoimintajärjestely, jolla Suomi saa käyttöönsä C-17 - kuljetuskoneen lentotunteja lisäämään kuljetuskykyä kriisinhallintatehtävissä. Suomi osallistui myös monikansallisen helikopterirahaston toimintaan.

Suomi kuului kertomusvuonna Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön puheenjohtajuustroikkaan. Suomi jatkoi puheenjohtajuusvuoden painopisteidensä edistämistä korostaen mm. Etyjin kriisinhallintakyvyn kehittämistä, jäätyneiden konfliktien ratkaisua sekä ihmisoikeuksia. Etyjin Georgia-mission toiminta päättyi kesäkuussa huolimatta pyrkimyksistä jatkaa mission toimikautta. Puheenjohtajamaa Kreikka onnistui jäntevöittämään Euroopan turvallisuutta koskevan keskustelun Korfun prosessin puitteisiin, ja Ateenan ulkoministerikokouksessa vahvistettiin prosessin jatkuminen Kazakstanin puheenjohtajuuskaudella.

Asevalvontakysymyksissä kansainvälinen ilmapiiri oli varovaisen toiveikas. Etenkin keskustelu ydinaseriisunnasta piristyi, vaikka samalla huoli ydinaseiden leviämisestä säilyi huomion kohteena. Keskeisellä sijalla oli valmistautuminen vuonna 2010 järjestettävään ydinsulkusopimuksen tarkastelukonferenssiin. Suomi toimi aktiivisesti kansainväliseen asekauppasopimukseen tähtäävässä YK:n prosessissa. Sopimusneuvotteluille hyväksyttiin aikataulu ja puitteet YK:n päätöslauselmassa, jonka Suomi kuuden muun valtion kanssa esitti. Joulukuussa päätettiin aloittaa valmistelut Suomen liittymiseksi henkilömiinat kieltävään Ottawan sopimukseen alkuvuodesta 2012.

Suomi jatkoi aktiivista ja aloitteellista ihmisoikeuspolitiikkaa. **Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen ihmisoikeuspolitiikasta** hyväksyttiin syyskuussa. Siinä linjataan Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan painopisteiksi naisten, lasten, alkuperäiskansojen, vammaisten henkilöiden sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien edistäminen. **EU:n puitteissa** Suomi painotti unionin ihmisoikeuspolitiikan toimeenpanon tehostamista sekä demokratian edistämistä unionin ulkosuhteissa. Suomi johti **YK:n yleiskokouksessa** Pohjoismaiden puolesta neuvotteluja päätöslauselmista, joista toinen käsitteli kansalais- ja poliittisia oikeuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevien yleissopimusten toimeenpanoa ja toinen kaiken naisiin kohdistuvan syrjinnän kieltävän yleissopimuksen toimeenpanoa. **Kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä**, erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, osallistuttiin yli 300 asian käsittelyyn sekä päätelmien ja Suomen saamien tuomioiden täytäntöönpanoon.

Suomi jatkoi YK-tavoitteidensa edistämistä hallitusohjelman, ulkoasiainhallinnon YK-strategian ja monenkeskisen yhteistyön linjauksen pohjalta. **Suomen kampanjaa varten Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi** kaksivuotiskaudelle 2013–2014 perustettiin ulkoasiainministerin erityisedustajan johtama kampanjaryhmä. Turvaneuvostojäsenyyttä edistettiin aktiivisesti sekä korkean tason tapaamisissa että muissa yhteyksissä.

Kulttuurien, uskontojen ja politiikan välinen vuoropuhelu nousi kansainvälisen politiikan etualalle. Suomi korosti sivilisaatioiden välisen vuoropuhelun merkitystä ja osallistui aktiivisesti tärkeimpiin kansainvälisiin dialogi-prosesseihin. Suomi toimi ASEM Interfaith Dialoguen yhteispuheenjohtajana Soulissa.

Taloudellisissa ulkosuhteissa keskeinen tavoite oli jatkaa kaupan vapauttamista. Merkittävimpänä saavutuksena voidaan pitää EU:n ja Etelä-Korean välisen vapaakauppasopimuksen valmistumista. **Vapaakauppaneuvotteluja jatkettiin** tuloksellisesti Ukrainan ja tiettyjen Andien yhteisön maiden kanssa ja neuvottelut Kanadan kanssa käynnistettiin. EU:n ja Venäjän väliset neuvottelut aloitetaan vasta, kun Venäjä on liittynyt Maailman kauppajärjestön (WTO) jäseneksi.

WTO:n puitteissa käytäviä **Dohan kierroksen kauppaneuvotteluja** jatkettiin, mutta läpimurtoa ei saatu aikaan. Koko vuoden jatkunut tekninen työ tähtää edellytysten luomiseen kierroksen päättämiseksi vuonna 2010. WTO:n sääntömääräinen ministerikokous keskittyi poikkeuksellisesti järjestön säännölliseen työhön käsittelemättä Dohan neuvotteluja.

Talouskriisin vaikutuksia kansainväliseen poliittiseen talouteen ja suomalaisyritysten toimintaedellytyksille analysoitiin hyödyntämällä Suomen ulkomaanedustustojen raportointia. Suomi vaikutti aktiivisesti G20-huippukokousten EU-valmisteluun ja osallistui talouskriisin käsittelyyn muilla relevanteilla foorumeilla kuten YK:ssa ja kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa.

Viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen (VKE) panostettiin talouskriisin johdosta tehostamalla yhteistyötä VKE-toimijoiden välillä, kartoittamalla cleantech- ja koulutusviennin markkinoita sekä puuttumalla aktiivisesti suomalaisyritysten kohtaamiin kaupanesteisiin. Hallitus pyrki edistämään suomalaiselle teollisuudelle suotuisaa ratkaisua Venäjän puutullikysymyksessä. Ulkomaankauppa-ja kehitysministerin vetämiä VKE-matkoja tehtiin kertomusvuonna lähes ennätysmäärä. Kohteina olivat mm. Brasilia, Puola, Arkangeli, Pietari ja Sotši.

Ilmastoneuvotteluissa Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n linjaan **teollis- ja tekijänoikeuksien turvaamiseksi** teknologian siirtokysymyksissä. **Ympäristöteknologian tuotteiden** määrittely WTO:ssa sovittavia tullinalennuksia varten jatkui. Hiilivuotoriskin torjuminen kansainvälisen kaupan sääntöjä noudattaen muodostui Eurooppa-neuvoston linjaukseksi Suomen korostaessa kansainvälistä ilmastosopimusta parhaana tapana edetä asiassa.

Kauppa ja kehitys -teemaan liittyvää monenkeskistä ja kahdenvälistä tukea lisättiin. Suomen painopisteenä oli erityisesti yksityissektorin toimintaedellytysten vahvistaminen. Aktiivisen tuontipolitiikan avulla helpotettiin kehitysmaatuotteiden markkinoillepääsyä. EU:n laittomien hakkuiden kauppaa koskevan FLEGT-toimintasuunnitelman toteuttaminen jatkui. Suomi pyrki turvaamaan teollisuuden ja alan toimijoiden edut FLEGT-lisätoimenpiteitä koskevan asetusehdotuksen käsittelyssä.

Suomen liittymisestä OECD:hen tuli kuluneeksi 40 vuotta. Juhlavuoden aikana käytiin läpi järjestön ja sen sisältötyön merkitystä Suomelle. OECD:n pääsihteeri vieraili Suomessa ja pääministeri Vanhanen osallistui OECD:n sihteeristön kanssa järjestettyyn aivoriiheen, jossa käsiteltiin järjestön sisältötyön hyödyntämistä hallitusohjelman puolivälitarkistuksessa. Aktiivinen myötävaikuttaminen laajenemisprosessiin päätyi Chilen kutsumiseen OECD:n jäseneksi sekä edisti osaltaan viiden tiivistetyn kanssakäymisen kumppanimaan sitomista taloudellisen globaalihallinnan konsultaatioon.

Ulkoasiainministeriö osallistui aktiivisesti **kansainväliseen ilmastoneuvotteluprosessiin**, painopisteinä erityisesti kehityskysymykset, ilmastorahoitus kehitysmaille, puhtaan kehityksen mekanismit sekä naisten panoksen vahvistaminen. Suomi on panostanut vahvasti **Maailmanlaajuisen ympäristörahaston** (GEF) 5. lisärahoitusneuvotteluihin sekä **YK:n ympäristöohjelman** (UNEP) vahvistamiseen.

Kehityspolitiikassa Suomen toimintaa leimasi **aktiivinen vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla sekä kehityspoliittisen ohjelman toiminnallistaminen** painottaen kestävän

kehityksen kolmea ulottuvuutta, erityisesti luonnontaloudellisesti kestävää kehitystä. **Transatlanttisen kehityspoliittisen yhteistyön vahvistaminen ja ilmastonmuutoksen ja ruoka- ja talouskriisien** haasteisiin vastaaminen olivat keskeisiä pyrkimyksiä. Erityistä huomiota kiinnitettiin kehityspoliittiseen johdonmukaisuuteen ja täydentävyyteen, ml. avunantajien kehitysagendojen lähentämiseen ja täydentävyyteen, sekä avun tuloksellisuuteen.

Kehityspoliittisen ohjelman toimeenpanoa jatkettiin tehokkaasti ja sen päälinjauksia integroitiin operatiiviseen toimintaan. Ohjelman toimeenpanoa ohjaamaan laadittiin useita **alue- ja sektorikohtaisia toimintaohjelmia** (mm. Afrikka-puiteohjelma, Laajemman Euroopan aloite, ympäristö- ja metsälinjaukset ja vesialan strategia, kehitys ja turvallisuus - suuntaviivat). Kehitysyhteistyön työkaluista valmisteltiin mm. yleisen budjettituen ja sektorikohtaisen tuen linjaus sekä uusittiin asiakirjahallinnan järjestelmää ja hankeohjeistoa.

EU-yhteistyössä edistettiin aktiivisesti Suomen prioriteetteja täydentävyyden, tuloksellisuuden ja johdonmukaisuuden periaatteiden pohjalta. EU:n kehityspolitiikkaa leimasivat kansainvälinen talouskriisi ja sen vaikutukset kehitysmaissa, valmistautuminen Kööpenhaminan ilmastoneuvotteluihin sekä Lissabonin sopimuksen tuomien muutosten ennakointi. Suomi esitteli tammikuussa EU:n kehitysministerien epävirallisessa kokouksessa Prahassa aloitteen EU:n ja Yhdysvaltojen välisestä **transatlanttisesta kestävän kehityksen kumppanuudesta**. Aloite saatiin menestyksekkäästi EU:n kehityspolitiikan sekä EU-USA-vuoropuhelun agendalle ja marraskuussa pidetyn EU:n ja USA:n huippukokouksen päätelmiin. Niiden pohjalta käynnistetään korkean tason transatlanttinen yhteistyö kehityspolitiikan alalla. Kehityspoliittisen EU-vaikuttamisen linjaus laadittiin. Suomi vaikutti aktiivisesti myös **OECD:n kehitysapukomitean** toiminnan uudistamiseen. **YK:n** talous- ja sosiaalisektorilla Suomi panosti Yksi YK -prosessin tukemiseen, osallistui merkittäviin YK:n puitteissa toteutettaviin prosesseihin (YK:n finanssikriisikokous ja sen seuranta, ECOSOC:in alaisen Development Cooperation Forumin valmistelu) ja kohdisti tukeaan priorisoimilleen järjestöille (UNDP, UNFPA, UNICEF, UNEP ja WFP).

Kehitysyhteistyömäärärahat olivat kertomusvuonna yhteensä noin **916 miljoonaa euroa**, mikä on noin **0,53 % ennustetusta BKTL:sta**. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat kasvoivat noin 63 miljoonaa euroa ja nousivat 731 miljoonaan euroon. Suomi on sitoutunut Eurooppa-neuvoston vuonna 2005 tekemään päätökseen saavuttaa 0,51 % minimitavoite vanhoille jäsenmaille vuoteen 2010 mennessä ja 0,7 % vuoteen 2015 mennessä. Vuoden 2010 budjetin mukaan Suomi saavuttaa 0,55 % tason. Kehityspoliittisen ohjelman tavoitteet ja painopisteet ovat ohjanneet määrärahojen kohdentamista monenkeskisessä ja kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä, humanitaarisessa avussa ja kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyössä.

Kansainvälinen talouskriisi lisäsi **kehitysrahoituslaitosten** rahoituksen kysyntää. Kehitysrahoituslaitosten rahoituspohjan turvaamiseksi Suomi päätti osallistua Aasian kehityspankin pääomankorotukseen. Afrikan kehityspankin ja Latinalaisen Amerikan kehityspankin pääomankorotusneuvottelut käynnistyivät kertomusvuonna. Asia oli myös alustavasti esillä Maailmanpankissa. Kehitysmaiden velkatilanteen helpottamiseksi toimittiin monenkeskisen velkahelpotusaloitteen MDRI:n ja raskaasti velkaantuneiden kehitysmaiden HIPC-ohjelman puitteissa.

Humanitaarisessa avussa keskityttiin humanitaarisen reformin juurruttamiseen YK-järjestelmässä, EU:n uuden humanitaarisen ja ruoka-avun työryhmän (COHAFA) ja neuvoston aluetyöryhmien yhteistyön tiivistämiseen sekä avun mahdollisimman oikea-aikaiseen toimeenpanoon tarvearviointien pohjalta. Suomi toimi kertomusvuonna YK:n humanitaarisen avun toimiston OCHA:n rahoittajien tukiryhmän puheenjohtajana.

Suomen maabrändin kehittämiseksi nimitetty Jorma Ollilan johtama korkean tason valtuuskunta työskenteli aktiivisesti ja kävi laajaa kansalaiskeskustelua maabrändistä. **Jul-**

kisuusdiplomatiaa vahvistettiin erityisesti 10 kohdemaassa, joissa toteutettiin viestintää, kulttuuria ja muuta promootiota koordinoidusti hyödyntävät julkisuusdiplomatian maaohjelmat. Julkisuusdiplomatian kansallista koordinaatiota kehitettiin Finland Promotion Boardissa, osana maabrändityötä. **Kansallista kulttuurivientiohjelmaa** toteutettiin keskeisten ministeriöiden yhteistyöllä ja edustustoverkoston avulla.

Suomi osallistui **Kansainvälisessä tuomioistuimessa (ICJ)** vireillä olevaan prosessiin, joka koskee YK:n yleiskokouksen pyytämää neuvoa-antavaa lausuntoa siitä, oliko Kosovon itsenäisyysjulistus kansainvälisen oikeuden mukainen. Suomi jätti tuomioistuimelle kirjallisen lausunnon ja osallistui myös asian suulliseen käsittelyyn.

Suomi jatkoi aktiivista osallistumista YK:n ja EU:n piirissä käytyyn keskusteluun **terrorisminvastaisiin pakotteisiin** liittyvistä oikeusturvanäkökohdista. YK:n turvallisuusneuvosto ja EU:n neuvosto hyväksyivät joulukuussa merkittäviä uudistuksia terrorisminvastaisten pakotteiden täytäntöönpanoa koskeviin menettelyihin.

Suomi toimi myös aktiivisesti kaikkein vakavimpien kansainvälisten rikosten rankaisemattomuuden vähentämiseksi ja jatkoi yhteistyötä kansainvälisten rikostuomioistuinten kanssa. **Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC)** osalta Suomi kiinnitti erityistä huomiota rikosten uhrien huomioimiseen. Elisabeth Rehn valittiin marraskuussa ICC:n uhrirahaston johtokuntaan.

EU-tuomioistuimessa vireillä olevissa oikeudenkäyntiasioissa edistettiin aktiivisesti Suomen kantoja ja vastattiin useisiin komission Suomea vastaan käynnistämiin jäsenyysvelvoitteiden rikkomusmenettelyihin.

Suomen kansalaisten ja Suomessa pysyvästi asuvien ulkomaalaisten odotukset ulkoasiainministeriön tarjoamia **kansalaispalveluita** kohtaan lisääntyivät edelleen. Lissabonin sopimuksen voimaantulo ja EU:n ulkosuhdehallinnon perustaminen voivat pidemmällä tähtäimellä merkitä parannusta suomalaisten konsulipalveluihin. Suomen ulkomaanedustustot alkoivat myöntää biometrisia passeja kesäkuussa. **EU:n uusi viisumisäännöstö** tuli voimaan lokakuussa ja sen soveltamisen valmistelu käynnistyi. Säännöstö kokoaa hajanaisen EU-viisumisäännöstön yhteen ja antaa mm. valitusoikeuden viisumihakijalle sekä luo oikeusperustat sormenjälkien ottamiselle ja viisumitoimintojen osittaiselle ulkoistamiselle. Edustustojen viisumitoimintojen kehittämistä jatkettiin.

Suomella on **Pohjoismaisen ministerineuvoston** puheenjohtajuus vuonna 2011. Puheenjohtajuusohjelman valmistelut eri hallinnonhaarojen kanssa käynnistettiin syksyllä. Pohjoismaista yhteistyötä tiivistettiin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, puolustussektorilla ja kriisinhallinnassa.

Suomen ja **Venäjän** suhteet kehittyivät myönteisesti ja korkean tason vierailuvaihto oli vilkasta. Kansainvälinen talouskriisi heijastui kuitenkin maiden väliseen kauppaan. Rahtiliikenne väheni ja samoin sen aiheuttamat ruuhkat raja-alueilla. EU:n neuvottelut uudesta perussopimuksesta Venäjän kanssa jatkuivat. **Venäjän WTO-jäsenyyshanketta** mutkisti maan kesäkuinen ilmoitus aikeestaan pyrkiä jäseneksi tulliliittona yhdessä Kazakstanin ja Valko-Venäjän kanssa. Suomen kannalta keskeinen avoinna oleva kysymys on yhä Venäjän asettamat pyöreän puun vientitullit, joiden korotusten edelleen lykkäämistä se harkitsi vuoden lopulla. Venäjän WTO-jäsenyyden ilmeinen lykkääntyminen sekä maan päätös pysyttäytyä energiaperuskirjan ulkopuolella nostattivat uusia kysymyksiä energia- ja kauppakysymysten käsittelystä EU:n ja Venäjän perussopimusneuvottelujen yhteydessä. Suomen ja Venäjän välisen talouskomission kokous järjestettiin maaliskuussa Moskovassa kolmen vuoden tauon jälkeen. Valtioneuvosto hyväksyi ensimmäisen kokonaisvaltaisen Venäjätoimintaohjelman. Osana ohjelman toteutusta järjestettiin ensimmäinen Venäjä-foorumi.

Alueellisessa yhteistyössä Itämeren alueella ja Pohjois-Euroopassa Suomi osallistui aloitteellisesti Euroopan unionin Itämeri-strategian valmisteluun ja Itämeren valtioiden neuvoston toimintaan. EU:n Itämeri-strategia hyväksyttiin Eurooppa-neuvostossa lokakuussa ja sen toimeenpano aloitettiin välittömästi. Suomi tuki **pohjoisen ulottuvuuden** toimintaa ja osallistui aktiivisesti pohjoisen ulottuvuuden uusien aloitteiden valmisteluun. Vuoden aikana sovittiin lukuisista uusista aloitteista sekä perustettiin pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuus sekä kulttuurikumppanuus. **Lähialueyhteistyössä** painotettiin taloudellisen hankeyhteistyön lisäämistä. Suomi myötävaikutti aktiivisesti EU:n puitteissa toteutettavien Suomen ja Venäjän välisten raja-alueyhteistyöohjelmien (ENPI CBC) valmisteluun. Ohjelmien rahoitussopimukset allekirjoitettiin marraskuussa.

Suomi kehitti kahdenvälisiä suhteitaan **Itä-Euroopan, Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian valtioihin** sekä osallistui aktiivisesti EU:n politiikan toteuttamiseen alueella. Suomi vahvisti läsnäoloaan Keski-Aasiassa avaamalla suurlähetystön Kazakstanin pääkaupunkiin Astanaan. Kansallisen kehitysyhteistyön alueellisen puiteohjelman, Laajemman Euroopan aloitteen, toimeenpano käynnistyi alueellisin lippulaivahankkein. EU-politiikassa painopiste oli unionin itäisen kumppanuuden toimeenpanon käynnistämisessä. Suomi osallistui **itäisen kumppanuuden** neljän aihekohtaisen foorumin työskentelyyn.

Länsi-Balkanin maiden EU-lähentymisessä edistyttiin. Komissio esitti EU-jäsenyysneuvotteluiden aloittamista Makedonian (FYROM) kanssa, mutta päätös neuvotteluiden aloittamisesta siirtyi Kreikan kanssa avoinna olevan nimikiistan vuoksi. Albania jätti EU-jäsenhakemuksensa huhtikuussa. Serbian väliaikaisen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen toimeenpano päätettiin aloittaa joulukuussa, jolloin Serbia myös jätti EU-jäsenhakemuksensa. Länsi-Balkanin maiden viisumivapaudessa edistyttiin. EU päätti poistaa viisumipakon Schengen-maihin biometrisillä passeilla matkustavilta Makedonian (FYROM), Serbian ja Montenegron kansalaisilta. Kosovon tilanne pysyi vakaana. Suomen kahdenvälinen kehityspoliittinen puiteohjelma Länsi-Balkanille vuosille 2009–2013 hyväksyttiin kertomusvuonna.

Lähi-idän rauhanprosessi ei edennyt Yhdysvaltojen uuden hallinnon aktiivisista ponnisteluista huolimatta. Kynnyskysymykseksi muodostui siirtokuntien rakentaminen. Kehitysyhteistyön osalta Suomi tuki opetussektorin ja siviilipoliisin kehittämistä Länsirannalla, Palestiinalaishallinnon kehityssuunnitelman toimeenpanoa EU:n Pegase-mekanismin kautta sekä YK:n palestiinalaispakolaisjärjestö UNRWA:n Summer Games -tapahtumaa Gazassa. **Syyria ja Israel** antoivat syksyllä signaaleja siitä, että Gazan sodan vuoksi katkenneita epäsuoria rauhanneuvotteluita voitaisiin jatkaa. Tasavallan presidentti Halonen teki lokakuussa **Egyptiin** ja **Syyriaan** virallisen vierailun, johon myös ulkoministeri Stubb osallistui. Ministeri Stubb vieraili myös toukokuussa Syyriassa ja **Libanonissa** sekä osallistui maaliskuussa Egyptissä järjestettyyn Gazan jälleenrakennuskokoukseen. Suomesta tuli UNRWA:n neuvoa-antavan komitean jäsen.

Irak ja EU saivat päätökseen kumppanuus- ja yhteistyösopimukseen tähtäävät neuvottelut. Kyseessä on ensimmäinen sopimussuhde EU:n ja Irakin välillä. Suomi tuki Irakin humanitaarista tilannetta YK:n kautta ja oikeusvaltion kehittämistä EU:n kautta. Irakilaisministeri teki ensimmäisen virallisen vierailun Suomeen yli 20 vuoteen. Iran jatkoi uraanin rikastamista YK:n turvallisuusneuvoston ja IAEA:n päätöslauselmien vastaisesti. Maan ydinohjelmasta neuvoteltiin lokakuussa Genevessä ja Wienissä. Pääministeri Vanhanen osallistui yhtenä pääpuhujista vuosittaiseen Dohan demokratiafoorumiin Qatarissa.

Välimeren unionin instituutioiden rakentaminen jatkui Pariisin huippukokouksen 2008 evästysten mukaisesti, mutta Lähi-idän tilanteen vuoksi hallitusvälinen toiminta oli alkuvuoden jäissä.

Suomen suhteet **Afrikkaan** tiivistyivät entisestään. Tasavallan presidentti Halonen vieraili Länsi-Afrikassa maaliskuussa. Ministeri Stubb vieraili alueella maaliskuussa tavaten **Tshadin** ulkoministerin N'Djamenassa, suomalaisia rauhanturvaajia Abechéssa sekä **Afrikan unionin** (AU) edustajia Addis Abebassa. Ministeri Väyrynen teki aloitteen kestävän kehityksen vuoropuhelun aloittamiseksi AU:n kanssa. Suomi käynnisti myös AU:n rauhanvälitystoiminnan kehittämistä tukevan hankkeen. Ministeri Väyrynen vieraili **Etelä-Afrikassa** ja **Sambiassa**. Pekka Haavisto nimitettiin ulkoministerin erityisedustajaksi Afrikan sarven alueelle tammikuussa ja heinäkuussa julkistettiin "Afrikka Suomen kehityspolitiikassa" -puiteohjelma. Kehityspoliittisen ohjelman toteutusta jatkettiin pitkäaikaisissa yhteistyömaissa **Etiopiassa, Keniassa, Mosambikissa, Sambiassa ja Tansaniassa**. Kaupallistaloudellista yhteistyötä Afrikan valtioiden kanssa vahvistettiin.

Vierailutoiminta Suomesta **Yhdysvaltoihin** oli kertomusvuonna vilkasta. Tavoitteessa luoda hyvät yhteydet Yhdysvaltojen uuteen hallintoon onnistuttiin. Yhdysvalloissa vierailivat mm. pääministeri Vanhanen sekä ministerit Stubb, Väyrynen, Häkämies, Pekkarinen, Lindén ja Vapaavuori. Kansallisella tasolla jatkettiin ulkoasiainministerin perustaman transatlanttisen verkoston ja sen jaostojen työtä. Ulkoasiainministeriön rahoittama tutkimus Suomen ja Yhdysvaltain taloussuhteista julkaistiin. Suomen ja Yhdysvaltojen diplomaattisuhteiden 90-vuotispäivän kunniaksi Helsingissä järjestettiin korkean tason juhlaseminaari sekä ulkoministerin iltatilaisuus. Transatlanttisella sektorilla järjestettiin keväällä presidentti Obaman kanssa Prahassa epävirallinen valtionpäämiestapaaminen. Syksyllä pidettiin Washingtonissa EU:n ja Yhdysvaltojen välinen huippukokous, jossa tehtiin päätös Suomen aloitteesta käynnistyneestä transatlanttisesta kestävän kehityksen kumppanuudesta. Huippukokous päätti myös uuden energianeuvoston perustamisesta. EU ja **Kanada** päättivät Prahan huippukokouksessa käynnistää sopimusneuvottelut kattavasta kauppa- ja taloussopimuksesta

Suomen suhteet **Aasiaan** tiivistyivät edelleen poliittisesti ja taloudellisesti. Tasavallan presidentti Halonen ja ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen vierailivat liikemiesvaltuuskunnan kanssa Intiassa ja osallistuivat kestävän kehityksen huippukokoukseen. Väyrynen vieraili samassa yhteydessä myös Nepalissa. Pääministeri Vanhanen teki virallisen vierailun Kiinaan ja osallistui yhtenä pääpuhujista Boao Economic Forum -konferenssiin. Pääministeri vieraili myös Vietnamissa ja Singaporessa. Ulkoministeri Stubbin matkoilla ASEM- ja ASEAN -kokouksiin sekä vierailulla Kiinaan ja Japaniin korostuivat kansainväliset kysymykset, turvallisuuspoliittiset haasteet ja ilmastoasiat. Ministeri Väyrynen isännöi yhdessä elinkeinoministeri Pekkarisen kanssa yli 200 yritysedustajaa käsittäneen kiinalaisen kauppavaltuuskunnan vierailun, jonka aikana allekirjoitettiin kauppasopimuksia 1,5 miljardin euron arvosta. EU:n ja Indonesian välillä saatiin päätökseen laajaan kumppanuus- ja yhteistyösopimukseen johtavat neuvottelut. Vastaavia sopimuksia koskevat neuvottelut Kiinan ja ASEAN-maiden kanssa edistyivät samoin kuin vapaakauppaneuvottelut Korean ja Intian kanssa. Kehitysyhteistyötä Vietnamissa, Nepalissa, Afganistanissa ja Mekong-joen alueella toteutettiin kehityspoliittisen ohjelman pohjalta valituilla sektoreilla.

Suomen ja **Latinalaisen Amerikan** välisten suhteiden pääpaino oli viennin ja yhteistyön edistämisessä erityisesti Brasiliassa ja Andien alueen maissa. Kehitysyhteistyön painopiste oli pääyhteistyömaassa Nicaraguassa sekä Keski-Amerikan ja Andien yhteisön alueellisissa ohjelmissa. Suomen suhteita Karibian maiden ja sen alueellisten järjestöjen kanssa tiivistettiin. EU:n toiminnassa korostuivat suhteet strategisiin kumppaneihin Brasiliaan ja Meksikoon sekä dialogitapaamiset useiden maiden ja Rio-ryhmän kanssa. EU jatkoi Keski-Amerikan maiden kanssa alueiden välisiä assosiaationeuvotteluja. Andien yhteisön maiden kanssa EU joutui siirtymään maakohtaisiin kauppaneuvotteluihin.

Oikeusministeriö

Demokratian toimivuus ja julkinen hallinto Valtioneuvosto asetti lokakuussa parlamentaarisen komitean valmistelemaan muutokset perustuslakiin Perustuslaki 2008 -työryhmän mietinnön pohjalta. Muutosten on tarkoitus tulla voimaan maaliskuussa 2012. Koordinoitiin syyskuussa annetun Suomen ihmisoikeuspolitiikan toteutumista koskevan selonteon kansallinen osuus.

Ministeriöiden demokratiaverkostossa valmisteltiin oikeusministeriön johdolla demokratiapoliittista keskusteluasiakirjaa ja valtioneuvoston periaatepäätöstä demokratian edistämisestä. Vuoden 2010 alussa valmistuvan asiakirjakokonaisuuden tavoitteena on kansalaisten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen Suomessa.

Kehitettiin verkkodemokratiaa, demokratiakasvatusta sekä lasten, nuorten ja maahanmuuttajien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia monin eri tavoin. Osallistuttiin Ruotsin ja Viron kanssa toteutettuun EU-rahoitteiseen projektiin sekä sisäasianministeriön koordinoimaan Yhdenvertaisuus etusijalle -hankkeeseen. Valmisteltiin kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien parantamista verkossa.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta selvitti järjestöjen taloudellisiin toimintaedellytyksiin, verotukseen, yleishyödyllisten palvelujen tuottamiseen sekä heikommassa asemassa olevien osallisuuteen liittyviä ongelmia sekä kansalaisyhteiskuntaa koskevan tietopohjan puutteita. Neuvottelukunta valmisteli esityksiä järjestöjen toimintaedellytyksiä ja nuorten osallisuutta vahvistaviksi toimenpiteiksi.

Annettiin kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta vuoden 2008 toimintakertomuksen oheisaineistona. Osallistuttiin valtion aluehallintouudistustyöhön sen varmistamiseksi, että kansalaisten kielelliset oikeudet eivät heikkene. Järjestettiin koulutusta kielellisten vaikutusten arvioinnista.

Jatkettiin Saamelaiskulttuurikeskuksen suunnittelua ja laadittiin arvio pohjoismaisen saamelaissopimusluonnoksen suhteesta perustuslakiin, muuhun kansalliseen lainsäädäntöön ja Suomea sitoviin kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin. Saamelaiskäräjien saamelaiskäräjälain mukaisesti laatima kertomus toimitetaan eduskunnalle valtion tilinpäätöskertomukseen sisältyvän tuloksellisuusraportin liitteenä.

Vaalit ja puolueet Europarlamenttivaalit toimitettiin kesäkuussa ja Suomesta valittiin 13 parlamentin jäsentä. Syyskuussa uusittiin Korkeimman hallinto-oikeuden määräyksestä kunnallisvaalit kolmessa kunnassa, joissa oli kokeiltu sähköistä äänestystä. Lokakuussa toimitettiin vuoden 2010 alusta voimaan tulevasta kuntaliitoksesta johtuneet kunnallisvaalit uuden Loviisan kaupungin alueella.

Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta tuli voimaan toukokuussa. Vaali- ja puoluerahoitustoimikunta luovutti mietintönsä marraskuussa, jonka pohjalta valmisteltiin esitystä puoluelain ja ehdokkaan vaalirahoituslain muuttamisesta annettavaksi keväällä 2010. Euroopan neuvoston (EN) toimielin GRECO (Group of States Against Corruption) arvioi joulukuussa 2009 Suomessa toteutettuja vaali- ja puoluerahoitusuudistuksia ja katsoi suositustensa pääosin täyttyvän.

Valmisteltiin esitystä eduskuntavaalien vaalijärjestelmän uudistamiseksi sekä eduskuntavaalien ja presidentinvaalin ajankohtien muuttamiseksi annettavaksi keväällä 2010. Laadittiin yhteenveto vuoden 2008 kunnallisvaaleissa toteutetun sähköisen äänestyksen kokeilun kokemuksista. Puoluerekisteriin merkittiin uusi puolue, minkä jälkeen rekisteröityjen puolueiden määrä on 15.

Säädösvalmistelun kehittäminen Hallitus on jatkanut paremman sääntelyn toimintaohjelman ja lainsäädäntösuunnitelman toteuttamista. Ministerityöryhmä, neuvottelukunta, kansliapäällikkökokous ja valtioneuvoston säädösvalmistelun kehittämistyöryhmä ovat toimineet aktiivisesti hyvien säädösvalmistelukäytäntöjen kehittämiseksi. Vaikutusarviointijaosto järjesti koulutustilaisuuksia ja arvioinnin tukitoimia. Säädösvalmistelua varten on valmisteltu kuulemisohjeet osana valtiovarain- ja oikeusministeriön yhteistä valtionhallinnon vuorovaikutuskäytäntöjen parantamishanketta.

EU ja kansainvälinen oikeusyhteistyö Eurooppa-neuvosto hyväksyi joulukuussa oikeus- ja sisäasioiden viisivuotisen (2010–2014) Tukholman toimintaohjelman. Suomi toimitti useita kannanottoja ja ehdotuksia ohjelman painotuksista komissiolle, puheenjohtajamaalle ja muille jäsenmaille. Elokuussa kansalaisjärjestöille järjestettiin kuulemis- ja keskustelutilaisuus.

EU:ssa hyväksyttiin alusjäterikosdirektiivi ja lukuisia rikosoikeudellisen yhteistyön tehostamiseksi annettuja puitepäätöksiä mm. rikosrekisteritietojen vaihtamisesta, toimivaltaristiriidoista rikosprosessissa, henkilön poissa ollessa tehdyistä päätöksistä ja eurooppalaisesta valvontamääräyksestä.

Yksityisoikeuden alalla hyväksyttiin aikaosuusdirektiivi, muutettiin rahoitus- ja arvopaperikaupan selvitysdirektiiviä sekä yksinkertaistettiin sulautumista ja jakautumista koskevia yhtiöoikeudellisia direktiivejä. Neuvotteluja jatkettiin kansainvälisiä avioeroasioita koskevan Rooma III -asetuksen muuttamiseksi. Neuvottelut kuluttajien oikeuksia ja kansainvälisiä perintöasioita koskevista asetuksista käynnistyivät. EU:n toimielinten asiakirjajulkisuutta koskevan asetuksen muuttamista koskevat neuvottelut jatkuivat ilman huomattavaa edistystä. Myös neuvottelut yhdenvertaisuusdirektiivin uudistamisesta jatkuvat 2010.

EU:ssa neuvoteltiin oikeusministeriön toimialalla useista kansainvälisistä sopimuksista. Marraskuussa allekirjoitettiin EU:n ja Japanin välinen oikeusapusopimus sekä EU:n ja USA:n välinen SWIFT-sopimus maksuvälitystietojen luovuttamisesta.

Valmistauduttiin joulukuussa voimaantulleeseen Lissabonin sopimukseen, joka uudistaa merkittävästi oikeudellista yhteistyötä EU:ssa ja vahvistaa unionin perusoikeusulottuvuutta.

Kansalaisten oikeussuhteet Perheoikeuden alalla uudistettiin kansainvälisiä isyyskysymyksiä koskeva lainsäädäntö ja hyväksyttiin sääntely, joka sallii rekisteröidylle parille perheen sisäisen adoption. Asetettiin työryhmät valmistelemaan adoptiolainsäädännön kokonaisuudistusta ja selvittämään holhous- ja edunvalvonta-asioiden muutostarpeita.

Yhteisölainsäädännön alalla hyväksyttiin asunto-osakeyhtiölainsäädännön kokonaisuudistus, joka tulee voimaan heinäkuussa 2010. Joulukuussa annettiin esitys yhdistyslain päätöksentekoa, hallintoa ja tilintarkastusta koskevan sääntelyn uudistamisesta.

Pikaluottojen tarjonnassa esiintyneisiin ongelmiin puututtiin helmikuussa 2010 voimaantulevalla lainsäädännöllä. Kulutusluottolainsäädännön laajempaa uudistusta valmistellut työryhmä antoi mietintönsä marraskuussa. Toukokuussa annettiin esitys vakuutussopimuslain uudistamisesta ja lokakuussa maksupalveludirektiivin täytäntöönpanon edellyttämästä sääntelystä.

Esitys vesilain uudistamisesta annettiin eduskunnalle tammikuussa 2010. Maanvuokralain tarkistamista varten asetettiin työryhmä syyskuussa.

Kriminaalipolitiikka Hyväksyttiin useita rikosoikeudellisia säädöksiä, kuten sikiön, alkion ja perimän rikosoikeudellista suojaa, tulliselvitys- ja alkoholirikoksia sekä kotirauhan rik-

komista koskevat säännökset, jotka tulivat voimaan vuoden 2009 puolella. Kidutusrikosta ja rikosperusteisten, tahdosta riippumattomien hoitoseuraamusten kansainvälistä täytäntöönpanoa koskevat säännökset hyväksyttiin ja ne tulivat voimaan tammikuussa 2010.

Annettiin esitykset tuomioiden huomioonottamista ja eurooppalaista todisteiden luovuttamismääräystä koskevien puitepäätösten edellyttämistä lainsäädäntömuutoksista.

Eläinsuojelurikosten seuraamusten tehostamista, parisuhde- ja työpaikkaväkivaltaa koskevia rikoslainsäännöksiä ja lahjusrikoksia sekä Eurojustin vahvistamista koskevan neuvoston päätöksen täytäntöönpanoa pohtineet työryhmät antoivat mietintönsä.

Asetettiin työryhmät valmistelemaan seuraavien kansainvälisten säädösinstrumenttien täytäntöönpanoa: lasten suojelemista seksuaalista riistoa ja hyväksikäyttöä vastaan koskeva EN:n yleissopimus, ympäristönsuojelua rikosoikeudellisin keinoin koskeva direktiivi ja alusjätedirektiivi, rasismin ja muukalaisvihan vastainen EN:n lisäpöytäkirja, EU:n samaa aihepiiriä koskeva puitepäätös, vankien siirtoa ja vaihtoehtoisten seuraamusten vastavuoroista tunnustamista koskeva puitepäätös. Asetettiin työryhmä valmistelemaan rahanpesua koskevien kriminalisointien muutostarpeita.

Oikeus- ja sisäasiainministeriön esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilain kokonaisuudistusta valmistellut toimikunta antoi mietintönsä toukokuussa. Jatkovalmistelua varten asetettiin ohjausryhmä.

Rikoksentorjuntaneuvosto on jatkanut kansallisen väkivallan vähentämisohjelman toimenpiteiden valmistelua. Ohjelman seurantaraportti valmistui keväällä, minkä jälkeen päätettiin uusista linjauksista ja prioriteeteista osana sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Paikallista turvallisuussuunnittelua on kehitetty erityisesti rikollisuuden ja väkivallan ehkäisyn näkökulmista.

Valmisteltiin rikoksentekijän sosiaalista selviytymistä tukevaksi ja uusia rikoksia ehkäiseväksi rangaistukseksi vapaudessa toimeenpantavaa ja sähköisesti valvottua valvontarangaistusta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa vuoden 2010 alkupuolella.

Seksuaalirikollisten uusintarikollisuutta vähentävää velvoitteellista lääkehoitoa seuraamusjärjestelmässä pohtinut työryhmä luovutti mietintönsä helmikuussa. Loppuvuodesta annettiin esitys nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämistä ja ehdollisen vankeuden valvontaa koskevaksi lainsäädännöksi.

Rangaistusten täytäntöönpano-organisaatio uudistettiin vuoden 2010 alusta, jolloin Rikosseuraamusvirasto, vankeinhoitolaitos ja kriminaalihuoltolaitos yhdistyivät Rikosseuraamuslaitokseksi, joka puolestaan jakaantuu kolmeen rikosseuraamusalueeseen. Vankipaikkojen määrää sopeutettiin alenevaan vankilukuun mm. sulkemalla osia lakkautettavaksi päätetystä Konnunsuon vankilasta. Vuoden 2010 alussa asetetaan toimikunta valmistelemaan yhdyskuntaseuraamusten kokonaisuudistusta.

Vankiluku on alentunut kaikkina vuotta 2005 seuranneina vuosina. Vuonna 2009 vankien päivittäinen keskimäärä oli 3 492, kun vielä vuonna 2005 vankeja oli 3 888. Uusin sakon muuntorangaistusta koskeva lainmuutos on vähentänyt vankien määrää vuodesta 2009 lähtien. Valvotun koevapauden käyttö on lisääntynyt lähes tavoitteiden mukaisesti. Vuonna 2008 valvotussa koevapaudessa oli keskimäärin 50 vankeusvankia ja vuoden 2009 lopussa yli 90.

Vankeja voidaan siirtää vastoin tahtoaan EN:n niiden jäsenmaiden välillä, jotka ovat järjestelyn hyväksyneet. Siirtäminen Suomesta käynnistyi 2005 ja tähän mennessä 24 vankia on siirretty Viroon.

Velkahallinta ja maksuhäiriöpolitiikka Annettiin kesäkuussa esitys luottotietolain eräiden säännösten tarkistamiseksi. Nämä maksuhäiriömerkintöjä koskevat lainmuutokset tulevat voimaan huhtikuussa 2010. Syyskuussa asetettiin työryhmä arvioimaan velkajärjestelyn maksuohjelman lyhentämistä, selvittämään velkajärjestelyn edellytyksiä ja esteitä sekä menettelyn yksinkertaistamista. Laki valtakunnanvoudinvirastosta tuli voimaan vuoden 2010 alusta.

Oikeusturvan kehittäminen Uudistettiin käräjäoikeusverkostoa siten, että vuoden 2010 alusta käräjäoikeuksia on aiemman 51 asemasta 27. Valmisteltiin uudistuksen vuoksi mm. lainmuutokset käräjäoikeuksien asiallisesta toimivallasta eräissä asiaryhmissä ja asetus käräjäoikeuksien sijainnista. Muutettiin tuomareiden nimittämistä koskevaa lakia niin, että kaksikielisissä käräjäoikeuksissa tulee olla käräjätuomareita, jotka hallitsevat käräjäoikeuden tuomiopiirin asukkaiden vähemmistön kielen täydellisesti.

Valmisteltiin kiinteistöjen kirjaamisasioiden ja niitä hoitavien käräjäoikeuksien noin 200 kansliahenkilökuntaan kuuluvan viran siirto Maanmittauslaitokseen. Valmisteltiin hankkeen edellyttämä lainsäädäntö yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kanssa.

Vuoden alussa tuli voimaan käräjäoikeuksien ratkaisukokoonpanoja koskeva oikeudenkäymiskaaren muutos, jonka seurauksena lautamiesten osallistuminen käräjäoikeuksien istuntoihin väheni merkittävästi. Näin säästyviä rahoja osoitettiin lisähenkilöstön palkkaamiseen ruuhkautuneisiin käräjäoikeuksiin.

Valmisteltiin työryhmässä ehdotukset hovi-, käräjä- ja hallinto-oikeuksien määräaikaisten tuomareiden ja vakinaisten esittelijöiden nimitystoimivallan muutoksista. Tuomioistuinharjoittelun uudistamista selvittänyt työryhmä antoi mietintönsä huhtikuussa. Oikeudenkäyntiasiamiehiä ja -avustajia koskevan sääntelyn tarkistamista pohtinut työryhmän antoi mietintönsä marraskuussa.

Hallintolainkäyttöjärjestelmän kehittämistä jatkettiin vuonna 2007 asetetussa toimikunnassa ja sen alaisuudessa toimivissa alatyöryhmissä. Keväällä toimikunnan yhteyteen asetettiin uusi työryhmä selvittämään tehtävien jakoa eri tuomioistuintasojen välillä ja alueellisten hallinto-oikeuksien kesken. Prosessityöryhmän välimietintö luovutettiin tammikuussa 2010. Esitys oikaisuvaatimusmenettelyn kehittämisestä annettiin syksyllä.

Vakuutusoikeuden organisaatiota ja työmenetelmien uudistamista selvittänyt työryhmä antoi mietintönsä kesäkuussa. Julkisten hankintojen oikeussuojajärjestelmän uudistamista selvittänyt oikeusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön työryhmä antoi väliraportin keväällä ja loppumietintö valmistuu tammikuussa 2010.

Laki riita-asioiden oikeuspaikkaa koskevista säännöksistä tuli voimaan syyskuussa. Lait tehokkaista oikeussuojakeinoista oikeudenkäynnin viipymistä vastaan ja vapaudenmenetysten korvaamista koskevien menettelysäännösten tarkistamisesta tulivat voimaan vuoden 2010 alussa.

Annettiin kesäkuussa esitykset rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyn kehittämiseksi sekä muutoksenhakua ja menettelyä hovioikeudessa koskevaksi uudistukseksi. Syyskuussa annettiin esitys tiedoksiannon tehostamisesta oikeudenkäynnissä. Asetettiin työryhmät valmistelemaan pysäköinnin valvontaa koskevan lainsäädännön uudistamista, IPR-asioiden keskittämistä markkinaoikeuteen sekä sovitteludirektiivin täytäntöönpanoa.

Holhoustoimen yleisen edunvalvonnan järjestäminen siirrettiin vuoden alusta lukien oikeusaputoimistojen tehtäväksi.

Tuottavuus ja arjen tietoyhteiskunta Toteutettuja tai toimeenpanovaiheeseen edenneitä hankkeita olivat kirjallisen menettelyn käyttöönoton laajentaminen käräjäoikeuksissa, sakon muuntorangaistuksen käytön vähentäminen, valvotun koevapauden käyttöönotto, sähköinen asiointi oikeusapuasioissa, viranomaisten sähköinen asiointi rangaistusmääräysmenettelyssä, käräjäoikeusverkoston uudistaminen ja kiinteistöasioiden siirto Maanmittauslaitokselle, syyttäjä- ja ulosottolaitoksen sekä oikeusaputoimen organisaatiouudistukset, rikosseuraamusalan prosessi- ja rakenneuudistus sekä talous- ja henkilöstöhallinnon tukitehtävien organisoinnin uudistukset. Tuottavuusohjelman toimeenpanossa oikeusministeriön henkilöstö- ja määrärahasäästöt painottuvat suunnittelukauden loppuvuosille.

Käynnistettiin useita sähköisten palveluiden kehittämishankkeita, kuten ulosoton sähköisen asioinnin ja yleisten tuomioistuinten rikostuomioiden sekä riidattomien velkomisasioiden hankkeet. Hallinnon ja hallintotuomioistuinten välistä sähköistä asiointia kehitettiin yhdessä maahanmuuttoviraston ja verohallinnon kanssa. Videoneuvottelujärjestelmien käyttöalaa laajennettiin kaikkiin yleisiin tuomioistuimiin sekä hallintotuomioistuimiin. Käynnistettiin ministeriön ja hallinnonalan tietohallinnon ohjauksen ja palvelukyvyn kehittämishanke.

Ahvenanmaa Hyväksyttiin periaatepäätös Ahvenanmaan osallistumisesta EU-asioiden käsittelyyn sekä maakunnan mahdollisuuksista vaikuttaa niihin. Annettiin hallituksen esitykset Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta. Valmisteltiin Ahvenanmaan itsehallintolain mukaista maakuntalakien lainsäädäntövalvontaa sekä sopimusasetusten antamista ja kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattamista. Annettiin asetukset elatustukea koskevien hallintotehtävien hoitamisesta, poliisihallinnosta, rajavartiolaitoksen tehtävistä, eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta sekä kuluttajaneuvontaa koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa. Ahvenanmaa-asioiden yhteensovittamista valtioneuvoston piirissä jatkettiin.

Sisäasiainministeriö

Poliisitoimi Poliisin hallintorakenneuudistuksen valmistelu saatettiin loppuun. Uudet poliisilaitokset aloittivat 1.1.2009. Ministeriön uusi poliisiosasto ja Poliisihallitus ovat aloittaneet toimintansa 1.1.2010. Hallitusohjelman ja hallituksen tekemien linjausten mukaisesti poliisi on siirtynyt vuoden 2010 alusta kaksiportaiseen hallintomalliin, jonka mukaan poliisin keskushallintoviranomaisen (Poliisihallitus) suorassa alaisuudessa ovat poliisilaitokset sekä keskusrikospoliisi, suojelupoliisi, liikkuva poliisi, Poliisiammattikorkeakoulu ja Poliisin tekniikkakeskus.

Osana PORA -hankkeen toimeenpanoa on huolehdittu ALKU -hankkeen edellyttämästä valmistelusta liittyen AVI -virastojen perustamiseen poliisitoimen vastuualueen osalta.

Poliisin toimintaa on painotettu entistä enemmän ennalta estävään suuntaan.

Poliisin ja hätäkeskuslaitoksen yhteistyönä on kehitetty toimintatapoja, joiden avulla on pystytty vähentämään hälytysviiveitä. Valtakunnallisesti keskimääräinen toimintavalmiusaika kiireellisissä A -luokan hälytystehtävissä oli 12,4 minuuttia (tavoite 12 minuuttia) ja A- ja B -luokan hälytystehtävissä 22,5 minuuttia (tavoite 21 minuuttia).

Rikoslakirikosten selvitysprosentti on hallintorakenneuudistuksen käynnistämisvaiheesta huolimatta pysynyt edellisvuosien korkealla tasolla hieman yli 50 prosentissa. Rikosten tutkinta-ajat ovat myös säilyneet hyvällä tasolla.

Poliisi on toiminut tuloksellisesti perhe- ja läheisväkivallan ennalta estämisessä alueellisten turvallisuussuunnitelmien mukaisesti. Katuturvallisuusindeksin suhteellinen arvo on parantunut vuoden 2008 82,95:stä 89,68:een.

Poliisin teknisen rikostutkinnan kehittämistyötä on jatkettu. Lisäksi poliisin suorittamaa verkkovalvontaa ja tietotekniikkarikosten torjuntaa on tehostettu.

Talousrikostorjunnassa on saavutettu hyviä tuloksia mm. rikoshyödyn takaisinsaannissa. Hyvistä tuloksista huolimatta haasteet erityisesti talousrikostorjunnassa ovat lisääntyneet juttumäärien kasvaessa. Harmaata taloutta torjutaan vuoden lopussa vahvistetulla viidennellä talousrikollisuuden torjuntaohjelmalla.

Poliisin lupapalvelujen laatu on pysynyt hyvällä tasolla. Erityisesti ampuma-aseturvallisuuden parantamista on tuettu kehittämällä yhtenäisiä lupaprosesseja. Lupahallinnon henkilökunnan jaksamiseen ja osaamisen varmistamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota ja niitä on ryhdytty tukemaan.

Ampuma-aselainsäädännön ja eräiden siihen liittyvien säädösten uudistamista koskeva hallituksen esitys on valmisteltu vuoden aikana ja annettu eduskunnalle syksyllä.

Poliisimiehiä on noin 200 enemmän kuin vuonna 2008. Tämä johtuu työttömien poliisien työllistämistoimenpiteistä.

Poliisitoimintaa ohjaavan keskeisen lainsäädännön uudistamista on valmisteltu.

Rajavartiolaitos Rajaturvallisuustilanne valtakunnan rajoilla ja rajavartiolaitoksen valvomilla rajanylityspaikoilla on säilynyt vakaana. Laiton maahantulo Euroopan unionin alueelle jatkuu voimakkaana. Yhä suurempi osa siitä on kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden järjestämää ihmissalakuljetusta ja ihmiskauppaa. Pääosa organisoidusta laittomasta maahantulosta ulkorajojen yli suuntautuu Helsinki-Vantaan lentoaseman kautta. Kaakkoisrajalla af-

gaanien laiton maahantulo kasvoi ilmiöksi, jota ei ole Suomen ja Venäjän välisellä rajalla aikaisemmin havaittu.

Rajaliikenteen kasvu on talouden taantuman vuoksi notkahtanut, mutta kääntynee kasvuun vuonna 2010. Vaalimaan rajanylityspaikalla nähtiin 2009 loppupuolella jälleen kilometrien pituiset rekkajonot ensimmäisen kerran sitten joulukuun 2008. Vaalimaan rajanylityspaikan toimintakyvyn parantamisen tähtäävää infrastruktuurihanketta on valmisteltu jo vuodesta 2005 alkaen. Hanketta ei ole voitu käynnistää, koska rahoituspäätöstä ei ole.

Helsinki-Vantaan lentoasemalla otettiin käyttöön biometriseen tunnistamiseen perustuva automaattinen rajatarkastuslinjasto ja Vaalimaan rajanylityspaikalla aloitettiin automaattilinjaston pilotointi. Nuijamaan rajanylityspaikalla toimeenpantiin Tullin ja Rajavartiolaitoksen tehtävien yhteensovittamiseen tähtäävä pilottihanke.

Rajavartiolaitoksen roolia merellisenä monitoimiviranomaisena on kehitetty määrätietoisesti. Rajavartiolaitos on aloittanut 1.1.2009 merenkulun avustuspalveluiden (MAS) sekä 1.7.2009 merenkulkijoiden lääkärikonsultaatioiden välittämisen. Lisäksi valmisteltiin 1.1.2010 voimaan astunut meripelastuslain päivitys, joka vahvistaa Rajavartiolaitoksen roolia johtavana meripelastusviranomaisena.

Rajavartiolaitos on osallistunut aktiivisesti harvaan asuttujen alueiden turvallisuuspalvelujen kehittämiseen tähtäävään HARVA -hankkeeseen. Kokemukset ovat olleet myönteisiä. Pilotointi jatkuu helmikuun loppuun 2010.

Rajavartiolaitos on valmistellut suunnitelman sisäisistä voimavarasiirroista ja tuottavuutta parantavista toimista, joiden päämäärä on turvata rajaliikenteen sujuvuus ja turvallisuus sekä riittävät määrärahat kulutusmenoihin ja toimintamenomomentilta tehtäviin kalustoinvestointeihin. Hallinnon ja organisaation kehittämistä on jatkettu. Vartioasemien lukumäärää on vähennetty. Hallintorakennetta tullaan keventämään lakkauttamalla rajavartioalueet ja merivartioalueet organisaatioyksikköinä.

Yksimoottoristen helikoptereiden korvaaminen sekä Rajavartiolaitoksen toiminnallisen tietojärjestelmän ja DO 228 lentokoneen valvontatekniikan uudistaminen ovat käynnissä. Ensimmäiset uudet partioveneet otettiin käyttöön. Maarajan teknistä valvontaa laajennettiin kaakkoisrajalla. Uuden öljyntorjuntakykyisen ulkovartiolaivan hankinnan valmistelu aloitettiin. Aluksen hankinta parantaa monialaonnettomuuksien hallintaa itämerellä.

Pelastustoimi ja hätäkeskukset Jatkettiin pelastuslain uudistamista. Työ saatetaan loppuun vuoden 2010 kuluessa ja lakimuutokset on tarkoitus saattaa voimaan 1.1.2011 lukien. Pelastuslain uudistaminen pohjautuu hallitusohjelmaan ja sen tavoitteena on erityisesti onnettomuuksien ehkäisyn tehostaminen ja asumisturvallisuuden parantaminen. Samalla arvioidaan nykyisten väestönsuojelumääräysten tarkoituksenmukaisuus.

Huolehdittiin ALKU -hankkeen edellyttämästä valmistelusta liittyen AVI -virastojen perustamiseen pelastustoimi ja varautuminen-vastuualueen osalta.

Sisäasiainministeriö päätti hätäkeskustoiminnan strategisista linjauksista 15.5.2009 keväällä valmistuneen työryhmäraportin pohjalta. Linjausten mukaan hätäkeskusten toimintamallit yhtenäistetään valtakunnallisesti ja otetaan käyttöön uusi hätäkeskustietojärjestelmä. Verkottuneet hätäkeskukset voivat jatkossa tukea toisiaan ruuhka- ja häiriötilanteissa. Hätäkeskusten aluejakoa pohtinut työryhmä jätti 8.9.2009 loppuraporttinsa, jossa esitettiin maan jakamista kuuteen hätäkeskusalueeseen. Aluejaon perusteista annettiin eduskunnalle selvitys joulukuussa.

Hätäkeskustoiminnan ja tietotekniikan kehittämishankkeessa (TOTI) edettiin kohti TOTI-II vaihetta. Vuoden aikana loppuunsaatetussa vaiheessa kuvattiin valtakunnallinen hätäkeskustoiminta ja toteutettiin tietojärjestelmän määrittely sekä kuvaus.

Lakiesityksestä uudeksi hätäkeskuslaiksi saatiin lausunnot kesällä ja hallituksen esitys annettiin 4.12.2009. Lakihankkeessa mm. selkiytetään johtamista ja johtosuhteita hätäkeskuslaitoksessa. Lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2010 aikana.

Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot momentille 26.30.43 budjetoitiin vuoden 2009 talousarviossa 10 milj. euroa käytettäväksi Suomen Erillisverkot Oy:lle maksettavaan alijäämätukeen. Erillisverkot ylläpiti viranomaisverkkoa ja kehitti sen kuuluvuutta sekä kattavuutta mm. rakentamalla uusia tukiasemia ja uudistamalla vanhojen tekniikkaa.

Pelastustoimessa vuonna 2007 käynnistetty hanke pelastushenkilöstön toiminta- ja palvelukyvyn turvaamiseksi saatiin päätökseen. Hankkeen tuloksena mm. pelastushenkilöstön mitoituksen perusteet, rakenne ja suorituskykyvaatimukset on tarkistettu, urakehitysvaihtoehdot on selvitetty ja toimenpiteet pelastushenkilöstön fyysistä ja henkistä työkykyä ylläpitävän toiminnan ja seurannan tehostamiseksi on kartoitettu sekä pelastustoimen kotimaisen ja kansainvälisen tutkimuksen tulosten hyödyntämistä varten on luotu menettelytapa.

Maahanmuuttohallinto Hallitusohjelman mukainen hallinnon kehittäminen jatkui tiiviinä. Tässä yhteydessä huolehdittiin ALKU -hankkeen edellyttämästä valmistelusta ELY keskusten ja niihin tuleviin maahanmuuttoyksiköihin liittyen. Maahanmuuttoyksiköt hoitavat maahanmuuttoon, kotouttamiseen ja hyviin etnisiin suhteisiin liittyviä tehtäviä.

Vastaanottotoiminnan käytännön ohjauksen siirtoa on valmisteltu niin säädöshankkeiden (HE 78/2009) kuin varsinaisen siirron toteutumisen osalta. Ohjaustehtävien siirtyminen ministeriön ja TE -keskusten ohjauksesta Maahanmuuttovirastolle toteutuu vuoden 2010 alusta lukien.

Suomeen tulleiden turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi voimakkaasti vuoden 2008 jälkipuoliskolla ja säilyi korkeana myös vuonna 2009. Turvapaikkaa haki kertomusvuoden aikana 5 910 henkilöä, joista ilman huoltajaa saapuneita alaikäisiä oli 544.

Eduskunnan vastaus kotouttamisselontekoon saatiin kesällä. Kotouttamislain kokonaisuudistusta valmisteleva hanke asetettiin 14.4.2009 ja valmistelu on edennyt eri alatyöryhmissä. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys lain uudistamiseksi kevätistuntokaudella 2010.

Vastaanottolakia valmisteleva säädöshanke asetettiin osana kotouttamislain uudistamista. Valmistelu on käynnistynyt, mutta johtuen vuoden 2009 aikana tehdystä turvapaikkapolitiikkaa koskevasta selvityksestä ja tästä seuranneista ulkomaalaislain muutosten (HE 240/2009) valmistelusta vastaanottolain valmistelua on päästy toteuttamaan vasta syksyn aikana. Valmistelu jatkuu yhtä aikaa kotouttamislain valmistelun kanssa ja hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2010 keväällä.

Valtioneuvosto hyväksyi työvoiman maahanmuuton toimenpideohjelman marraskuussa. Ohjelma sisältää kuvauksen työvoiman maahanmuuton nykytilanteesta ja kehittämislinjaukset. Ohjelma on laadittu vuosille 2009–2011. Hallitusohjelman mukaisesti joulukuussa annettiin hallituksen esitys (HE 269/2009) työntekijän oleskelulupajärjestelmän selkeyttämistä koskeviksi ulkomaalaislain muutoksiksi.

Hallituksen esitys kansalaisuuslain uudistamiseksi on valmisteltu vuoden aikana ja esitys annetaan eduskunnalle alkuvuodesta 2010.

Muut keskeiset toimenpiteet Jatkettiin sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanon koordinointia ja seurantaa. Paikallisen turvallisuussuunnittelun sekä elinkeinoelämän ja viranomaisten välisen yhteistyön kehittäminen olivat toiminnan painopisteitä harvaan asuttujen alueiden turvallisuustoimien jalkauttamisen ja kaupunkien turvallisuushankkeen edistämisen ohella.

EU-asioiden ja kansainvälisten asioiden yhteensovittamisjärjestelmä on toiminut hyvin. Vuoden 2008 lopulla laadittu kansainvälisten asioiden toimintapolitiikka on osoittautunut käyttökelpoiseksi asiakirjaksi.

Siviilikriisinhallinnan kansallisessa strategiassa ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa vahvistettuja linjauksia on pantu täytäntöön. SM:n 31.3.2009 asettama siviilikriisinhallinnan neuvottelukunta on seurannut kansallisen strategian toimeenpanoa ja toimii eri hallinnonalojen sekä kansalaisyhteiskunnan välisenä keskustelufoorumina sekä keskustelee siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämisestä ja antaa suosituksia niiden kehittämiseksi.

Viranomaisten yhdenvertaisuussuunnittelua on tuettu järjestämällä koulutusta ja tiedottamista sekä kehittämällä yhdenvertaisuussuunnitelmien sisältöjä. Syrjinnän seurantajärjestelmän toimeenpanoa on jatkettu.

Puolustusministeriö

Puolustuspolitiikka ja hallinto *Toimintaympäristön kehitys ja Suomen turvallisuus* Yhdysvalloista alkunsa saaneen finanssikriisin leviäminen maailmanlaajuiseksi talouskriisiksi havainnollisti muuttunutta toimintaympäristöä, jonka ominaispiirteitä ovat toimijoiden keskinäisriippuvuuden kasvu ja maailmantalouden verkottuminen entistä tiiviimmin yhdeksi toimintayksiköksi. Vaikka synkimmät ennusteet talouskriisin välittömistä vaikutuksista jäivät toteutumatta, ja maailmantalous osoitti loppuvuodesta elpymisen merkkejä, lähitulevaisuutta leimaa edelleen yleinen epävarmuus. Talouskriisin lisäksi kansainvälisen yhteisön huomio kohdistui Afganistanin sekä Lähi-idän ja Afrikan kriiseihin, joiden vaikutukset ovat maailmanlaajuiset. Erityisesti Afganistanin tilanne nosti esille sotilaallisen kriisinhallinnan vaativuuden kasvun. Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisessä otettiin merkittävä askel Lissabonin sopimuksen voimaanastumisen myötä. Sopimus luo edellytyksiä unionin roolin laajenemiselle turvallisuusyhteisönä velvoittaen muun muassa ensimmäistä kertaa jäsenvaltiot auttamaan toisiaan aseellisen hyökkäyksen uhatessa.

Puolustuspolitiikka Puolustuspolitiikassa noudatettiin hallitusohjelman linjauksia, joiden mukaan sotilasliittoon kuulumaton Suomi ylläpitää ja kehittää kansallista puolustusta ja uskottavaa puolustuskykyä, osallistuu täysipainoisesti EU:n yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan ja kriisinhallintayhteistyöhön, kehittää rauhankumppanuutta Naton kanssa ja säilyttää mahdollisuuden hakea Naton jäsenyyttä.

Puolustushallinto osallistui täysipainoisesti Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen ja unionin kriisinhallintaoperaatioihin. Vuoden lopulla astui voimaan Lissabonin sopimus, joka edistää ulkoisen toiminnan johdonmukaisuutta ja tehokkuutta, avaa uusia mahdollisuuksia unionin kriisinhallintavoimavarojen kehittämiseen ja kokonaisvaltaisen lähestymistavan vahvistamiseen. Lisäksi sopimukseen sisältyvät avunantovelvoite ja yhteisvastuulauseke vahvistavat jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta ja yhteenkuuluvuutta.

Suomi tuki Euroopan puolustusviraston työtä sotilaallisten suorituskykyjen parantamiseksi, puolustusmateriaalimarkkinoiden edelleen avaamiseksi sekä Euroopan puolustusteollisuuden tukemiseksi.

Osana turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon 2009 toimeenpanoa puolustusministeriö perusti työryhmän arvioimaan EU:n avunantovelvoitteen ja yhteisvastuulausekkeen vaikutuksia puolustushallinnon näkökulmasta. Selvitystehtävän tavoitteena on kartoittaa puolustushallinnon valmiudet velvoitteiden toteuttamiseen sekä avun antamisen että vastaanottamisen näkökulmista. Selvityksen on määrä valmistua toukokuussa 2010.

Osallistumista Naton rauhankumppanuusyhteistyöhön (PfP) jatkettiin aktiivisesti. Suunnittelu- ja arviointiprosessissa (PARP) seurattiin kumppanuustavoitteiden toteutumista sekä jatkettiin vuonna 2008 käynnistettyä puolustusvoimien kehittämisohjelman ja kumppanuustavoitteiden integrointia. Suomen puolustusministeriö ja Nato allekirjoittivat yhteisymmärryspöytäkirjan yhteistyöstä johtamisjärjestelmäalalla. Ilmatilannekuvan vaihtamista koskevien yhteisymmärryspöytäkirjojen (ASDE) valmistelua jatkettiin Suomen, Ruotsin, Norjan, Baltian maiden ja Naton kesken. Lisäksi sovittiin yhteistyön käynnistämisestä Tallinnassa sijaitsevan Naton Cyber Defence -osaamiskeskuksen kanssa sekä jatkettiin osallistumista strategisen ilmakuljetuskyvyn vahvistamista koskevaan hankkeeseen (SAC), jonka toiminta käynnistyi varsinaisesti vuonna 2009.

Pohjoismaista puolustusalan yhteistyötä syvennettiin. Suomi toimi vuoden 2009 pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön puheenjohtajana. Puheenjohtajuuskaudella uudistettiin yhteistyön rakenteet siirtymällä yhteen kokonaisvaltaiseen yhteistoimintarakenteeseen (NOR-

DEFCO). ISAF-operaation strategisten kuljetusten ja logistiikan kustannustehokkuutta lisättiin yhteispohjoismaisilla järjestelyillä. Nairobiin Keniaan perustettiin yhteispohjoismainen asiantuntijaryhmä (NACS) tukemaan kriisinhallintakykyjen kehittämistä Itä-Afrikassa.

Kansallisen merivalvonnan ulottuvuutta Itämerellä parannettiin. Operatiivisen meritilannekuvan vaihtoon liittyvän aiesopimuksen (SUCBAS) ovat vuoden 2009 loppuun mennessä allekirjoittaneet kaikki muut Itämeren rannikkomaat paitsi Venäjä. Lisäksi valmisteltiin osallistumista Euroopan laajuiseen MARSUR-tilannekuvajärjestelmään.

Asevalvontayhteistyö ja asevientipolitiikka Asevalvontayhteistyöhön puolustushallinto osallistui yhdessä ulkoasiainministeriön kanssa. Suomen liittymiseksi jalkaväkimiinat kieltävään Ottawan sopimukseen keväällä 2012 päätettiin käynnistää valmistelut. Puolustushallinto osallistui YK:n alaisen CCW-sopimuksen puitteissa käytäviin rypäleaseiden rajoittamista koskeviin neuvotteluihin. Lisäksi puolustushallinto osallistui asevalvontayhteistyön kehittämiseen joukkotuhoaseiden, -materiaalien sekä niihin liittyvän tietotaidon leviämisen estämiseksi.

Suomi on noudattanut puolustustarvikkeiden viennissä Euroopan unionin asevientiä koskevaa yhteistä kantaa. Vientilupapäätöksissä on huomioitu pyrkimys EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvistamiseen myös puolustustarvikkeiden viennissä. Puolustusministeriö on lisäksi käynnistänyt maastavientilainsäädännön uudistustyön. Uudessa laissa muun muassa toimeenpannaan vuonna 2008 hyväksytty direktiivi koskien EU:n sisäisiä puolustusmateriaalisiirtoja.

Sotilaallinen huoltovarmuus ja kotimaisen puolustusteollisuuden tukeminen Sotilaallista huoltovarmuutta turvattiin kansallisesti sekä osana kansainvälistä yhteistyötä. Puolustus- ja turvallisuusteollisuusstrategian toimeenpanoa jatkettiin yhteistyössä teollisuuden kanssa. Teollisuuden toimintaedellytyksiä pyrittiin lisäksi turvaamaan ns. elvytyspaketilla aikaistamalla mahdollisuuksien mukaan kotimaisia hankintoja.

Lainsäädäntö Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annettua lakia muutettiin siten (838/2009), että kriisinhallintahenkilöstön henkilökohtaisen omaisuuden korvaamista koskeva päätös tehtäisiin Porin prikaatissa. Puolustusvoimista annettua lakia muutettiin siten, että alueelliset sotilaslääkäreit lakkautettiin ja niiden tehtävät siirrettiin operatiivisten sotilaslääkäreiden esikunnille ja eräille aluetoimistoille. Kiinteistön omistajan tai haltijan kanssa sopiminen säädettiin laissa ensisijaiseksi menettelytavaksi, kun puolustusvoimat tarvitsee kiinteistön tilapäistä käyttöoikeutta. Maanpuolustuskorkeakoulusta annettuun lakiin lisättiin uudet säännökset professorin ja sotilasprofessorin tehtävistä ja viran täyttämisestä sekä sotilasprofessorin eroamisiästä. Maanpuolustuskorkeakoulusta annettuun lakiin lisättiin johtosääntöä koskevat muutokset ja tarvittavat viittaussäännökset puolustusvoimista annettuun lakiin. Suomen ja Yhdysvaltojen välillä vastavuoroisista puolustushankinnoista tehdyllä pöytäkirjalla sovittiin puolustushankintoja ohjaavista periaatteista sekä niihin sovellettavista menettelyistä. Monikansallisella ohjelmistoradioteknologiaa koskevalla pöytäkirjalla sovittiin tutkimusyhteistyöstä ja standardoinnista ohjelmistoradioihin liittyvän aaltomuototeknologian alalla.

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toiminta Puolustushallinnon rakennuslaitoksen palvelutuotannon volyymissa ei tapahtunut suuria muutoksia edelliseen vuoteen nähden. Rakennuslaitos on vähentänyt edelleen henkilöstöään valtion tuottavuusohjelmaan perustuen. Vähentäminen on toteutettu osaksi luonnollista poistumaa hyväksi käyttäen ja osaksi erillisellä siivouksen ulkoistamisohjelmalla. Rakennuslaitoksen jatkokehittämisen lähtökohdiksi on otettu poikkeusolojen tarpeiden huomioon ottaminen, laitoksen mukauttaminen puolustusvoimien uuteen johtamis- ja hallintojärjestelmään, sopimuskäytännön ja kustannustehokkuuden kehittäminen sekä palveluiden saatavuuden turvaaminen ja laitoksen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan. Rakennuslaitos on lisäksi valmistellut omana hankkeenaan puolustusministeriön joulukuussa 2008 päättämää keskusyksikön ja sen toimintojen siirtoa

Haminaan 1.1.2011 lukien. Tavoitteena on mm. varmistaa toiminnan häiriöttömyys siirron yhteydessä.

Puolustushallinnon palvelukeskuksen toiminta Hämeenlinnassa sijaitseva Puolustushallinnon palvelukeskus tuotti talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja puolustusministeriölle, puolustusvoimille ja ulkoasiainministeriölle tehtyjen palvelusopimusten mukaisesti. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen asiakkuusprojekti käynnistettiin keväällä 2009. Puolustushallinnon palvelukeskus osallistui yhtenä neljästä palvelukeskuksesta valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen perustamiseen liittyvään suunnittelu- ja valmistelutyöhön. Puolustushallinnon palvelukeskuksen toiminta puolustusministeriön alaisena virastona päättyi vuoden lopussa uuden valtion yhteisen palvelukeskuksen aloittaessa toimintansa vuoden 2010 alusta lukien.

Sotilaallinen maanpuolustus *Strateginen ja operatiivinen suunnittelu* Puolustusministeriön hallinnonalalla jatkettiin uuden strategisen suunnitelman laatimista. Puolustusvoimissa päivitettiin voimassa olevaa operatiivista suunnitelmaa sekä jatkettiin yhteisoperaatio- ja erillissuunnitelmien laatimista.

Tilannekuva ja aluevalvonta Aluevalvonnan ja puolustusvoimien valmiuden tasoon ei kohdistunut kertomusvuonna muutoksia. Tehtävät toteutettiin tavoitetasolla.

Asevelvollisten koulutus Puolustusvoimien resursseja uudelleenkohdentamalla turvattiin toiminnan taso muun muassa varusmies- ja reserviläiskoulutuksessa. Varusmiespalvelukseen astui noin 28 000 henkilöä, joista palveluksen keskeytti noin 17,1 %. Siviilipalvelukseen määrättyjä ennen palveluksen alkamista ja palveluksen aikana oli kertomusvuonna edellisvuoden tapaan vajaat 2 400 henkilöä. Varusmiesten palvelusmotivaatio säilyi edelleen hyvällä tasolla. Varusmiehistä 64 % piti saamaansa sotilaskoulutusta tärkeänä, ja 42 % olisi käynyt asepalveluksen, vaikka se olisi ollut vapaaehtoista. Kertausharjoituksissa koulutettiin noin 25 800 reserviläistä, mikä oli edellisvuoden tapaan noin kolminkertainen määrä vuoteen 2007 nähden. Puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa koulutettiin noin 7 700 reserviläistä. Puolustusvoimat tilasi lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä sotilaallisia kursseja, joihin osallistui noin 8 000 reserviläistä.

Puolustusvoimien materiaalihankinnat Puolustusvoimien materiaalihankinnoissa ja niihin liittyvässä ministeriön ohjauksessa kiinnitettiin huomiota hankittavan materiaalin kansainväliseen yhteistoimintakelpoisuuteen, riittävän kotimaisen ylläpito- ja ajanmukaistamiskyvyn luomiseen sekä kansainvälisiin yhteistoimintamahdollisuuksiin erityisesti Pohjoismaiden ja EU–maiden kanssa. Kehittämisohjelmien mukaisia hankkeita vietiin läpi pääsääntöisesti suunnitellulla tavalla. Tärkeimpinä hankkeita olivat Hornet-hävittäjien järjestelmäpäivitys, keskikantaman ilmatorjuntahanke sekä ilmavalvontatutkien korvaajien hankinta.

Henkilöstö Puolustusvoimien henkilöstöä on vähennetty rakennemuutokseen ja valtion tuottavuusohjelmaan liittyen yli 1 600 henkilötyövuotta vuoden 2004 tasosta vuoden 2009 loppuun mennessä. Muutostilanteissa suunniteltavien toimenpiteiden henkilöstövaikutuksiin ja rakennemuutoksen kautta vapautuvan henkilöstön uudelleen työllistymiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. Puolustusvoimista on irtisanottu rakennemuutoksen ja tuottavuusohjelman toimeenpanon yhteydessä vuodesta 2005 lähtien kaikkiaan 272 henkilöä, joista oli vuoden 2009 lopussa ilman työtä 11 henkilöä.

Tilahallinta ja ympäristönsuojelu Merkittävimmät valmistuneet toimitilahankkeet olivat Ähtärin varastoalueen suunniteltujen vaiheiden toteutus sekä kasarmien peruskorjaukset ja perusparannukset Santahaminassa, Mikkelissä, Jyväskylässä ja Turussa. Räjähdeturvallisuutta edistettiin rakentamalla ja ottamalla käyttöön maapeitteisiä varastosuojia. Käytössä olevista toimitiloista ei kyetty luopumaan merkittävässä määrin kertomusvuoden aikana. Pi-

laantuneiden maa-alueiden merkittävimmät puhdistamiskohteet olivat Hangon satama, Hyrylä ja Kuopion Suur-Neulamäki. Kertomusvuoden aikana keskeisiä hankkeita olivat lisäksi puolustusvoimien tilahallintaprosessin tarkistus, ampuma- ja harjoitustoiminnan ympäristöhaittojen vähentäminen ja vuonna 2010 toteutettavan kiinteistökannan kokonaisselvityksen valmistelu.

Kumppanuushankkeet ja uudet toimintamallit Puolustusvoimissa jatkettiin puolustusministeriön ohjauksessa valtion tuottavuusohjelmaan liittyvää palvelutuotannon kehittämistä erityisesti tilaaja-tuottaja-mallilla ja kumppanuushankkeiden avulla. Uutena merkittävänä hankkeena siirrettiin maavoimien materiaalin kunnossapito vuoden alussa strategisena kumppanina toimivalle Millog Oy:lle. Siirto koski materiaalin vaativaa kunnossapito- ja korjaustoimintaa Tervolassa, Lievestuoreella, Lylyssä, Kalkussa, Hattulassa ja Riihimäellä. Kumppanuus on käynnistynyt toiminnallisesti varsin hyvin. Jo aiemmin kumppanuusjärjestelyjä on toteutettu eri tavoin peruslentokoulutuksessa, lentokoneiden kunnossapidossa sekä vaatetushuollossa. Talous- ja henkilöstöhallinnossa, ruokahuollossa, tietohallinnossa, sekä terveydenhuollossa palvelutuotantoa on keskitetty hallinnonalan sisällä.

Kumppanuushankkeilla ja toimintamallien muutoksilla vähennetään henkilötyövuosien määrää valtion tuottavuusohjelmassa asetettujen velvoitteiden mukaisesti. Puolustusvoimat arvioi, että myös kustannussäästöjä on saavutettu, vaikkakin kustannusten vertailtavuus aikaisempaan toimintamalliin nähden on osoittautunut vaikeaksi. Esimerkiksi ruokahuollon toimintamallien muutoksella on kyetty ainakin hillitsemään kustannusten nousua. Tuottavuuden parantamisen kannalta erityisinä jatkokehittämiskohteina ovat materiaalin käyttöhuolto, varastointi, vartiointi, vaatetushuolto, ampumatarvikkeiden ja räjähtävän materiaalin elinjakson hallinta, ruokahuolto, perusterveydenhuolto, kiinteistö- ja rakennustoimi sekä hankintatoimi. Puolustusvoimien ruokahuollon kehittämistä koskeva selvitys on parhaillaan puolustusministeriön käsiteltävänä.

Puolustusvoimat on lisäksi pyrkinyt säästämään toimintamenoissa muun muassa siirtymällä puhelinten lankaliittymistä matkapuhelimiin, ottamalla käyttöön videoneuvottelujärjestelmät ja siirtymällä verkkotulostuspalveluihin.

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian toimeenpano ja sen yhteinen seuranta on edennyt suunnitellusti. Turvallisuus- ja puolustusasiain komitea on käynnistänyt strategian päivitystyön hallitusohjelman sekä turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon 2009 edellyttämällä tavalla.

Puolustusvoimissa annettiin käsky, jolla täydennettiin edellisenä tarkistettua ohjeistusta virka-avun antamisesta muille viranomaisille. Käskyssä ohjeistetaan muun muassa koulutus ja harjoittelu viranomaisten kanssa ja viranomaisten tukemisen kehittäminen. Virka-aputehtävien kokonaismäärä säilyi edellisvuoden tasolla.

Maavoimien NH90-helikopterikaluston käyttöä viranomaisten tukemisessa valmisteltiin siten, että valmius tähän saavutetaan vuoden 2010 alussa. Maakuntakomppanioiden kouluttaminen viranomaisten tukemiseen on aloitettu. Puolustusvoimissa on ohjeistettu yhteistoiminnan aloittaminen uusien aluehallintoviranomaisten kanssa.

Osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan Sotilaallista kriisinhallintakykyä kehitettiin turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon ja valtioneuvoston linjausten mukaisesti. Puolustusvoimat on laatinut sotilaallisen kriisinhallinnan konseptin, ja kriisinhallintajoukkorekisterin uudistaminen on aloitettu. Kriisinhallintajoukkojen evaluointia ja sertifiointia jatkettiin suunnitellulla tavalla. Ilmavoimien valmiusyksikkö saavutti syksyllä korkeimman mahdollisen yhteensopivuuden tason painopisteen ollessa nopean toiminnan joukkojen/suorituskykyjen arvioinnissa. Naton rauhankumppanuusohjelmaan kuuluvan

suunnittelu- ja seurantaprosessin (PARP) sisältämien kumppanuustavoitteiden saavuttaminen arvioitiin kesällä, ja uusien kumppanuustavoitteiden valmistelu on käynnistetty. Suomi on osallistunut lisäksi Euroopan unionissa tehtävään kriisinhallintajoukkojen toimintaperiaatteiden suunnittelu- ja valmistelutyöhön sekä kriisinhallinnan voimavarojen kehittämiseen.

Suomi osallistui 11 kriisinhallintaoperaatioon. Vuoden lopussa suomalaisia rauhanturvaajia palveli sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa noin 500 sotilasta. Sotilaallisen kriisinhallintatoiminnan painopisteinä olivat Länsi-Balkan ja Afganistan.

Balkanilla Suomi jatkoi osallistumista Naton johtamaan KFOR-operaatioon Kosovossa sekä EU:n johtamaan EUFOR ALTHEA -operaatioon Bosnia-Hertsegovinassa. Kosovon operaation vahvuus laskettiin vuoden lopussa noin 250 sotilaaseen. Suomi jatkaa operaatiossa KFOR:n Keskisen Taisteluosaston kehysvaltiona.

Afganistanin Nato-johtoisessa ISAF-operaatiossa olevien suomalaisten vahvuus vaihteli vuoden 2009 aikana 120–190 sotilaan välillä. Heinäkuun alusta lokakuun loppuun, yhteensä noin neljä kuukautta, operaatiossa palveli vaalien valvontaan osallistunut noin 80 sotilaan lisäjoukko. Suomi osallistuu ISAF-operaatiossa lisäksi OMLT (Operational Mentoring and Liaison Teams) -toimintaan kouluttajilla.

Tshadissa Suomi osallistui YK:n johtamaan MINURCAT-operaatioon osana irlantilaisjohtoista pataljoonaa noin 80 sotilaalla. Somalian rannikkovesillä toimeenpantuun EU:n johtamaan EUNAVFOR ATALANTA -operaatioon Suomi osallistui kolmella henkilöllä. Lisäksi Suomi jatkoi osallistumistaan myös muihin kriisinhallintaoperaatioihin Lähi-idässä, Kashmirissa ja Afrikassa yhteensä noin 30 sotilastarkkailijalla ja esikuntaupseerilla.

Valtiovarainministeriö

Talous- ja finanssipolitiikka Maailmantalous supistui runsaan prosentin, euroalueella kokonaistuotanto väheni 4 %. Kansainvälisessä taloudessa taantuman syvin vaihe ohitettiin v. 2009 puolivälissä, kiitos osittain massiivisten elvytystoimien. Kehittyvät taloudet elpyivät eturintamassa, kehittyneet taloudet hitaammin.

Suomen bruttokansantuote supistui 7½ %, eli enemmän kuin yhtenäkään vuotena 1990-luvun alun laman aikana. Investoinnit vähenivät 12 %. Yksityisten kulutusmenojen vuoden kestänyt lasku päättyi heinä-syyskuussa, kun kulutus lisääntyi edellisestä vuosineljänneksestä. Työllisten määrä väheni arviolta 80 000 henkeä. Määräaikaiset lomautukset eivät johtaneet pysyviin irtisanomisiin pelätyssä määrin. Työllisyysaste aleni runsaaseen 68 prosenttiin ja työttömyysaste nousi keskimäärin 8 ½ prosenttiin.

Hallituksen finanssipoliittiset elvytystoimet pantiin nopeasti täytäntöön. Hallitusohjelman nk. puolivälintarkistuksessa sovittiin, että hallitusohjelman valtiontalouden alijäämärajoitteesta sekä rakenteelliselle ylijäämälle asetetusta tavoitteesta voidaan tilapäisesti joustaa.

Julkisen talouden rahoitusasema heikkeni lähes 7 prosenttiyksikköä. Julkisyhteisöjen menot suhteessa bruttokansantuotteeseen nousivat noin 55½ prosenttiin. Verojen ja sosiaaliturvamaksujen osuus pysyi noin 43 prosentissa bruttokansantuotteesta. Julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi kertomusvuonna 42 prosenttiin edellisvuoden 34 prosentista. Valtion osalta vastaava luku oli 37 %. Julkisyhteisöjen alijäämä oli 2 % bruttokansantuotteesta.

Valtiontalous Hallituksen talousarvioesityksen määrärahojen yhteismäärä oli 46 223 milj. euroa, joka eduskunnan käsittelyssä nousi 69 milj. eurolla. Kahdessa lisätalousarviossa määrärahoja lisättiin nettomääräisesti 1 753 milj. eurolla.

Varsinaisessa talousarviossa budjettitalouden alijäämä arvioitiin 2 411 milj. euroksi. Lisätalousarvioissa tuloarvioita vähennettiin nettomääräisesti 6 100 milj. eurolla, lähinnä verotuloarvioiden heikkenemisen takia.

Euroopan unionin budjetin maksatukset olivat noin 0,98 % EU:n yhteenlasketusta bruttokansantulosta. Omien varojen päätös rahoituskehyskaudelle 2007–2013 tuli 1.3.2009 takautuvasti voimaan vuoden 2007 alusta lukien jäsenmaiden ratifioitua päätöksen. Suomi maksoi vuosilta 2007–2008 lisää 110 milj. euroa. Vuodelle 2010 hyväksytyssä budjetissa menotaso on poikkeuksellisen korkea, 1,04 % EU:n yhteenlasketusta, taantuman vuoksi alentuneesta bruttokansantulosta.

Tuottavuus Väestön ikääntymisen aiheuttama palvelutarpeen kasvu ja julkisen talouden kestävyyden varmistaminen edellyttävät julkisen hallinnon sekä julkisten palveluiden tuottavuuden ja tehokkuuden lisäämistä. Tuottavuusohjelma on edennyt suunnitellulla tavalla. Jatkossa haasteena on edelleen vahvistaa toimintatapojen ja rakenteiden merkittävääkin uudelleen arviointia sekä tietojärjestelmien hyödyntämistä ja yhteentoimivuutta.

Verotus Työllisyyttä, kotitalouksien ostovoiman kehitystä ja kotimaista kysyntää tuettiin lieventämällä vuoden 2010 ansiotulojen veroperusteita yhteensä 1 060 milj. eurolla. Veroperustemuutoksilla kompensoitiin ansiotason nousun sekä palkansaajamaksujen korotusten työn verotusta kiristävää vaikutusta. Lisäksi kaikkein pienituloisimpien verotusta kevennettiin korottamalla kunnallisverotuksen perusvähennyksen enimmäismäärää. Eläketulon verotusta muutettiin siten, ettei eläketulon verotus muodostu palkkatulon verotusta kireämmäksi. Pienituloisten yrittäjien aseman helpottamiseksi yritystulon verotusta muutettiin siten, että verovelvollisen vaatimuksesta jaettava yritystulo ja verotusyhtymän maatalouden tulo voi-

daan verottaa kokonaan ansiotulona. Työsuhdematkalipun verotusta yksinkertaistettiin määrittämällä verovapaa osuus euromääräisesti ja verovapaan edun suuruutta kasvatettiin. Työpanokseen perustuva osinko säädettiin pääsääntöisesti verotettavaksi ansiotulona. Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen verokohtelu laajennettiin koskemaan myös muuta sidottua pitkäaikaissäästämistä. Yritysten tilapäisten maksuvaikeuksien helpottamiseksi veronlisäyksen, viivekoron ja viivästyskoron määrää alennettiin määräaikaisesti yhdellä prosenttiyksiköllä. Kuntien verotulojen lisäämiseksi korotettiin kiinteistöveroprosenttien ala- ja ylärajoja.

Tonnistoverojärjestelmä on saatettu kilpailukykyiseksi muiden eurooppalaisten järjestelmien kanssa. Se ja laki pellon luovutuksen määräaikaisesta verovapaudesta vuosina 2009 ja 2010 tulee voimaan kun niiden hyväksymisestä on saatu Euroopan yhteisöjen komission päätös. Tuotannollisten investointien edistämiseksi kaksinkertaistettiin verovuosina 2009 ja 2010 tehtaissa ja työpajoissa käytettävistä uusista koneista ja laitteista sekä uusista tehtaista ja työpajoista tehtävien poistojen enimmäismäärät. Yliopistolainsäädännön uudistamiseen liittyen luotiin yliopistojen verotusta koskeva sääntely. Merkittävin muutos oli Helsingin yliopiston apteekin verovapauden poistaminen.

Pakettiautojen hankintavaiheen autovero muutettiin ominaishiilidioksidipäästöihin perustuvaksi henkilöautojen verotuksessa jo toteutetulla tavalla. Henkilö- ja pakettiautojen vuotuinen ajoneuvovero muuttuu niin ikään päästöperusteiseksi vuoden 2010 aikana. Auto- ja ajoneuvoveroja kannettiin 1,4 miljardia euroa.

Valmisteveroja kannettiin 5,1 miljardia euroa. Tupakkaveroa korotettiin terveyspoliittisin perustein. Alkoholiveroa korotettiin vuoden alussa ja uudelleen 1.10.2009 alkaen noin 10 prosenttia.

Arvonlisäverotuksessa verokantoja päätettiin muuttaa 1.7.2010 alkaen. Yleinen verokanta korotetaan 22 prosentista 23 prosenttiin. Elintarvikkeisiin sovellettava alennettu verokanta nousee 12 prosentista 13 prosenttiin samalla, kun ravintola- ja ateriapalveluihin sovellettava veronkanta alenee 22 prosentista 13 prosenttiin. Toista alennettua verokantaa, jota sovelletaan mm. kirjoihin, lääkkeisiin, kulttuuri- ja liikuntapalveluihin, henkilökuljetuksiin, majoituspalveluihin sekä parturi- ja kampaamopalveluihin, korotetaan 8 prosentista 9 prosenttiin. Lisäksi palvelujen verotuspaikkasäännökset ja elinkeinonharjoittajien toisessa jäsenvaltiossa tekemiin hankintoihin sisältyvien arvonlisäverojen palautusjärjestelmä uudistettiin sekä yhteisökauppaan liittyvää jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa nopeutettiin vuoden 2010 alusta.

Verotilimenettelyyn liittyvät järjestelyt toteutettiin arvonlisäveron ja muiden omaaloitteisien verojen ilmoittamista, maksamista ja palauttamista varten.

EU:n neuvostossa käsiteltiin mm. laskutusta, rahoitus- ja vakuutuspalveluja sekä postitoimintaa koskevan sääntelyn uudistamista samoin kuin veropetosten vastaiseen strategiaan liittyviä ehdotuksia sekä hyväksyttiin alennettuja verokantoja ja eräitä veropetosten vastaisia toimenpiteitä koskevat säädösmuutokset. Neuvosto hyväksyi päätöksen, jolla jäsenvaltioiden yhteiskäytössä olevan tullitietojärjestelmän tietoja voidaan hyödyntää entistä laajemmin.

Rahoitusmarkkinat Eduskunnalle annettiin hallituksen esitys keskusvastapuoliselvitystoiminnan harjoittamisesta ja sen valvonnasta, talletuspankkien yhteenliittymälainsäädännön kehittämisestä sekä maksupalveluita tarjoavien yhteisöjen toiminnasta ja valvonnasta. Työryhmä valmisteli arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistusta.

Suomalaisilla pankeilla oli mahdollisuus saada EU:ssa hyväksyttyjen periaatteiden mukaisesti valtiontakaus sekä lyhyt- että pitkäaikaiselle varainhankinnalleen. Yksikään pankki ei

käyttänyt takausmahdollisuutta. Rahoitusmarkkinoiden tukemista jatketaan myös vuonna 2010. Valtio voi tehdä suomalaisiin pankkeihin pääomasijoituksia enintään 4 mrd. eurolla ostamalla pankkien liikkeeseen laskemia pääomalainoja. Valtion vakuusrahastosta annettua lakia muutettiin kertomusvuonna siten, että kriisiin joutunut pankki voitaisiin velvoittaa hakemaan vakuusrahastolta tukea.

Kansainvälisen valuuttarahaston resurssit päätettiin yli kolminkertaistaa. Suomen osuus niistä on n. 2,39 mrd. euroa ja se rahoitetaan Suomen Pankin varoista.

Maailmanpankin (IBRD) rahoitussitoumukset kasvoivat 54 % edellisvuodesta lähes 60 mrd. dollariin. Pankin äänivalta- ja hallintouudistus eteni. Nykyisellään aliedustettujen jäsenmaiden äänimäärää on tarkoitus nostaa vähintään 3 %.

Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka Johtamisen tavoitteenasettelun ja arvioinnin välineeksi sekä johdon kehityskeskustelujen avuksi on kehitetty johtamissopimusmalli, jonka mukaan ylimmälle johdolle voidaan maksaa tulospalkkiota. Ministeriön asettama naisten urakehitystä edistävä työryhmä esitti suosituksia joiden avulla naisten urakehitystä voidaan edistää valtionhallinnossa.

Ministeriö on toteuttamassa ylimmän johdon potentiaalille suunnattua Tulevaisuuden johtajat -ohjelman toista kurssia. Valtiovarainministeriön kumppaneina ohjelman verkostomodulien toteutuksessa ovat olleet eduskunta, Suomen Kuntaliitto ja Elinkeinoelämän keskusliitto EK. Valtionhallinnon ylimmälle johdolle tarkoitettu Valtionhallinnon johdon foorumi kokoontui vuonna 2009 toiseen yhteiseen tapaamiseensa, minkä lisäksi johdon yhtenäisyyttä on vahvistettu verkottumisen ja viestinnän keinoin.

Valtion työnantajakuva on parantunut. Henkilöstön kokonaistyötyytyväisyys ja tyytyväisyys johtamiseen ovat pysyneet hyvällä tasolla.

Hallinnon kehittäminen Hallituksen esitys Eduskunnalle aluehallinnon uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi ja sitä täydentävä Hallituksen esitys Eduskunnalle aluehallinnon viranomaisten tehtäviä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi on tullut voimaan 1.1.2010. Uudet aluehallintovirastot (AVI) ja elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) hoitavat alueilla tehtäviä, joita ennen hoitivat lääninhallitukset, TE-keskukset, alueelliset ympäristökeskukset, ympäristölupavirastot, tiepiirit ja työsuojelupiirien työsuojelutoimistot.

Toteutettuja, päätettyjä ja suunniteltuja alueellistamistoimia pääkaupunkiseudulta maan muihin osiin oli vuoden lopussa noin 4 200 henkilötyövuotta. Pääkaupunkiseudun ulkopuolisten alueiden välillä on siirtynyt noin 1 000 henkilötyövuotta eli alueellistamistoimet ovat koskeneet yhteensä noin 5 200 henkilötyövuotta.

Hallituksen esityksessä Eduskunnalle valtion liikelaitoksia koskevaksi lainsäädännöksi ehdotetaan, että liikelaitos voisi vastaisuudessa toimia ainoastaan sidosyksikköasemassa ja siten, että se tuottaa palveluja valtion virastoille ja laitoksille, valtion talousarvion ulkopuolisille rahastoille ja muille valtion liikelaitoksille sekä eduskunnalle ja sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimiville yksiköille.

Valtion IT-toiminnan kehittämisen keskeisimmät hankkeet ovat sähköinen asiointitili, dokumentinhallinta ja arkistointi, yhteinen turvallinen tietoliikenneratkaisu, viranomaisten tietoturvatasot ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden integraatioratkaisu. Ne on tarkoitus ottaa käyttöön vuosina 2010–2011. Koko valtionhallinnon yhteisiä IT -palveluja tarjoamaan perustettiin Valtiokonttoriin Valtion IT -palvelukeskus (VIP). Valtioneuvoston kansliasta siirrettiin valtiovarainministeriöön Turvallisuusverkko -hanke.

Sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe-ohjelman) tavoitteena on, että kansalaisten ja yritysten sähköinen asiointi kattaa vuoteen 2013 mennessä kaikki keskeiset palvelut. Julkisen sektorin tietojärjestelmien yhteentoimivuus ja yhteensopivuus on tarkoitus toteuttaa lainsäädäntöön perustuen viranomaistehtävänä.

Kunnat Peruspalveluohjelma vuosille 2010–2013 annettiin eduskunnalle valtiontalouden kehyspäätöksen yhteydessä. Peruspalvelubudjettitarkastelu on sisällytetty valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen. Kuntien taloustilanne tulee vuonna 2010 olemaan selvästi vuotta 2009 vaikeampi.

Kuntien hallinnonalakohtaiset valtionosuudet yhdistettiin vuoden 2010 alusta alkaen. Yleistä valtionosuutta maksettiin 160,4 milj. euroa, yhdistymisavustuksia 130,7 milj. euroa ja harkinnanvaraista rahoitusavustusta 32 kunnalle yhteensä 15 milj. euroa. Erillisenä avustuksena myönnettiin miljoona euroa Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle.

Vuoden 2010 alussa tuli neljä kuntaliitosta, joiden myötä kuntien määrä väheni kuudella (kuntia nyt 342). Vuonna 2011 ja 2013 tulee voimaan yksi kuntaliitos kunakin. Vuoden 2010 alusta tulee voimaan viisi kuntien osaliitosta. Kielteisiä osaliitospäätöksiä tehtiin 10, kuntajakolain mukaisia erityisiä selvityksiä kaksi. Esiselvitysavustusta myönnettiin yhteensä 194 361 euroa, kuntien yhteistoiminta-avustusta yhteensä miljoona euroa.

Vuoden 2010 alussa voimaan tulleessa uudessa kuntajakolaissa selkiytetään erityisesti kuntajaon muuttamisen valmistelu- ja päätöksentekoprosessia sekä muita menettelysäännöksiä. Pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevaa yhteistoimintaa koskeva laki tuli voimaan. Nuorena työkyvyttömäksi tulevien eläkkeen tasoa koskevat muutokset kunnalliseen eläkelakiin ja valtion eläkelakiin tulivat voimaan pääosin vuoden 2010 alusta. Valtion henkilöstön eläkepäätösten valmistelu siirretään Kuntien eläkevakuutukseen.

Valtiovarain controller -toiminto Valtion tilinpäätöskertomus annettiin eduskunnalle. On selvitetty valtion tilinpäätöskertomuksen ja hallituksen toimenpidekertomuksen yhdistämistä. Tavoitteena on selkeyttää ja yksinkertaistaa valtioneuvoston raportointia eduskunnalle.

Valtion tasehallinnan kehittämishankkeen tavoitteena on arvioida kuinka tietopohjaa valtion pitkäaikaisista sitoumuksista voidaan parantaa ja käyttää päätöksenteossa.

Valtiovarain controller -toiminnon yhteydessä toimiva Euroopan unionin rakennerahastojen tarkastusviranomainen toteutti 18 rakennerahastovaroja myöntäviin viranomaisiin kohdistuvaa hallintojärjestelmän tarkastusta. Tarkastuksissa ei havaittu merkittäviä puutteita, mutta haasteeksi todettiin vaikeat tulkintakysymykset, jotka altistavat rakennerahasto-ohjelmat ja hanketoiminnan virheille.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan neuvottelukunta käsitteli muun muassa henkilöstö- ja taloushallinnon palvelukeskusten asettamia haasteita sisäiselle valvonnalle ja riskienhallinnalle. Kertomusvuonna neuvottelukunnassa esillä olleita kysymyksiä olivat myös kokonaisvaltainen riskienhallinta sekä väärinkäytösten tunnistaminen ja siihen liittyvä yhteistyö sisäisen ja ulkoisen tarkastuksen sekä viranomaisten välillä.

Opetusministeriö

Koulutus- ja tiedepolitiikka Tuettiin kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toimeenpanoa koulutuksen osalta ja osallistuttiin valtiovarainministeriön johdolla valmisteltavan kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen sekä aluehallinnon uudistamishankkeeseen.

Yleissivistävä koulutus Toteutettiin perusopetus paremmaksi ohjelmaa suuntaamalla voimavaroja perusopetuksen laadun kehittämiseen. Painopistealueina ovat olleet perusopetuksen opetusryhmien koon pienentäminen, oppilaan ohjaus, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen, kerhotoiminnan ja kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen sekä perusopetuksen vieraiden kielten valintojen monipuolistaminen. Huomiota kiinnitettiin koulukiusaamisen ehkäisyyn, perusopetuksen ylempien vuosiluokkien ja toisen asteen nivelvaiheen opetus- ja työmuotojen kehittämiseen, oppilashuollon laadun ja palvelurakenteen kehittämiseen sekä koulupudokkuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Valmisteltiin kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen liittyen ao. yleissivistävää koulutusta koskevat säädösmuutokset. Valmisteltiin tehostettua ja erityistä tukea sekä henkilötietojen käsittelyä, salassapitoa ja luovuttamista koskevat säädösmuutokset. Käynnistettiin kouluyhteisön turvallisuutta edistävän Kiva-koulu- toimenpideohjelman vakiinnuttaminen perusopetuksen koulujen käyttöön. Tietoverkkovälitteisen peruslukutaidon ja matematiikan oppimisvaikeuksien oppimis- ja arviointiympäristöä kehitettiin edelleen ja laajennettiin tukemaan maahanmuuttajataustaisten lasten oppimista. Valmisteltiin perusopetuksen laatukriteerit. Valmisteltiin säädösmuutokset vieraskielisten oppilaiden suomi/ruotsi toisena kielenä, oppilaiden oman äidinkielen ja muun opetuksen laajentamiseksi.

Ammatillinen koulutus Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärää lisättiin 1.8.2009 lukien 750 opiskelijalla ja 1.1.2010 lukien 1 250 opiskelijalla. Lisäykset kohdennettiin koulutuksen järjestäjien hakemusten perusteella alueellisen työvoimatarpeen mukaan kasvukeskuksia painottaen. Lisäykset suunnattiin erityisesti nuorisotyöttömyyden alentamiseen ja nuorten syrjäytymiskehityksen ehkäisemiseen sekä aikuisten koulutusmahdollisuuksien lisäämiseen tavoitteena samalla ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden turvaaminen talouskasvun käynnistyessä. Ammattiopistostrategian mukaista vauhdittamishanketta jatkettiin. Vuonna 2009 toteutui 14 järjestäjäfuusiota ja opetusministeriö teki järjestämislupapäätökset vuodelle 2010 ajoittuvasta 5 järjestäjäfuusiosta. Ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmän sähköistäminen toteutetaan osana opetusministeriön SALAMA -hanketta. Määrittelytyö on saatu päätökseen ja suunnittelu- ja toteutusvaihe käynnistetty. Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen kokeilu (ammattistartti) vakinaistettiin 1.8.2010 alkavasta koulutuksesta lukien. Työnjohtokoulutuksen kokeilut aloitettiin. Opetusministeriö antoi kokeiluluvan yhteensä 12 koulutuksen järjestäjälle. Ammatillisen peruskoulutuksen tulosrahoituksen indikaattoreita ja mittareita kehitettiin siten, että koulutuksen järjestäjiä voidaan nykyistä paremmin kannustaa kehittämään toimintansa laatua ja tuloksellisuutta sekä lisäämään koulutuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Opetusministeriö valmisteli tarvittavat säädösmuutokset kuntien valtionosuusuudistusta koskevan säädösvalmistelun yhteydessä.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut Korkeakoulujen rakenteellista kehittämistä jatkettiin. Säätiömuotoisen Tampereen teknillisen yliopiston säädekirja allekirjoitettiin ja hallitus nimitettiin. Aalto-yliopiston sekä Turkuun ja Itä-Suomeen yhdistymisen kautta syntyvien uusien yliopistojen perustamisvalmistelut etenivät. Uudistusten myötä yliopistojen määrä vähenee kuuteentoista vuoden 2010 alusta. Pirkanmaan ammattikorkeakoulun ja Tampereen ammattikorkeakoulun fuusion valmistelu eteni. Yliopisto- ja ammattikorkeakoulusektoreiden välistä duaalimallin mukaista yhteistyötä tuettiin ja selvitettiin alueellisilla selvityksillä. Suomen innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi valmistui. Sen tulokset edellyttävät korkeakoulujemme kansainvälistymisen vahvistamista ja rakenteellisen kehittämisen jatka-

mista. Yliopistolaitoksen kokonaisuudistuksen valmistelu eteni. Yliopistoille itsenäisen oikeushenkilöllisyyden tuova yliopistolaki hyväksyttiin eduskunnassa. Valtioneuvosto päätti yliopistojen vakavaraisuuden tueksi luovutettavasta valtion kiinteistövarallisuudesta ja maksuvalmiuden turvaavasta rahoituksesta. Samoin valtioneuvosto päätti muista yliopistojen omaisuusjärjestelyistä. Ammattikorkeakoulusektorilla käynnistettiin Arene ry:n johtama ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmaprojekti. Projektin tavoitteena on uudistaa ja selkeyttää koulutusohjelmarakennetta ja -nimikkeistöä vuodesta 2012 lähtien. Opintoprosessien kehittämistä ja yliopistojen tutkintorakenneuudistusta tuettiin valtakunnallisilla ja alakohtaisilla opetusministeriön rahoittamilla hankkeilla. Yliopistojen ensimmäinen valtakunnallinen yhteishaku toteutettiin sähköisen hakujärjestelmän kautta. Samalla yhtenäistettiin ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen hakuaikoja. Nuorten työurien pidentämiseksi opetusministeriö käynnisti laajapohjaisen selvitystyön. Yliopistoissa otettiin käyttöön uusi rahoitusmalli, jossa lisättiin toiminnan laadun ja vaikuttavuuden painoarvoa. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujenneuvottelut sopimuskaudelle 2010–2012 käytiin korkeakoulujen uudistettujen strategioiden pohjalta.

Tiedepolitiikka Painopisteitä olivat tutkimuksen laadun, tutkijankoulutuksen ja tutkijanuran kilpailukyvyn kehittäminen, tieteen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tehostaminen sekä kansainvälistyminen. Suomen tiedepoliittisia tavoitteita edistettiin osallistumalla aktiivisesti eurooppalaisen tutkimusalueen kehittämiseen. Toteutettiin yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa kansainvälinen suomalaisen innovaatiojärjestelmän arviointi. Nimitettiin sektoritutkimuksen neuvottelukunta edistämään kansallista sektoritutkimuspolitiikkaa hallinnonalojen yhteistyönä ja edistämään sektoritutkimuksen rakenteiden uudistamista. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tehtävien ja osaamisen turvaamista valmisteltiin laajapohjaisessa työryhmässä. Suomen Akatemia toteutti ”Suomen tieteen tila ja taso 2009” arvioinnin, jossa kannettiin huolta tutkimuksen laadusta. Valmisteltiin Suomen Akatemiaa koskevat säädösuudistukset. Kansallisen tason tutkimusinfrastruktuurit kartoitettiin ja tehtiin ehdotukset tiekartaksi. Ammattikorkeakoulujen tki-työn asemaa selkiyttämään perustettiin opetusministeriön työryhmä. Korkeakoulujen ja tutkimuksen tietoverkkoa (Funet) kehitettiin yksittäiset huippunopeat valopolut mahdollistavaksi tietoliikenteen runkoverkoksi. Opetusministeriön ja korkeakoulujen tietohallinnon yhteishankkeessa (Raketti) kehitettiin yhteistä tietovarastoa opetus- ja tutkimushallinnon tarpeisiin. Tiede- ja teknologianeuvosto hyväksyi Kansainvälistyvä koulutus, tutkimus ja innovaatiotoiminta -strategian.

Aikuiskoulutus Jatkettiin ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen (AKKU) toimeenpanoa johtoryhmän maaliskuussa julkistamien ehdotusten pohjalta. Ehdotusten pohjalta käynnistettiin korkeakoulutettujen oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus, lisättiin oppisopimuksena ja oppilaitosmuotoisena järjestettävää ammatillista lisäkoulutusta sekä käynnistettiin räätälöity täydennyskoulutus maahanmuuttajataustaiselle opetushenkilökunnalle. AKKU-johtoryhmän linjaukset aikuiskoulutusta koskevan alueellisen yhteistyön vahvistamisesta otettiin huomioon aluehallintouudistuksen toimeenpanossa ja aikuisopiskelun etuuksia koskevan lainsäädännön valmistelussa. Oppisopimuskoulutuksena annettavan ammatillisen lisäkoulutuksen kiintiö säilytettiin ennallaan eli 27 200 opiskelijapaikassa. Oppisopimuskoulutuksen ohjausta, valvontaa ja kehittämistyötä lisättiin. Tarkistettiin koulutuksen oppisopimuskoulutuksen hintaa 1.1.2009 lähtien paremmin todellisia kustannuksia vastaavaksi ja selvitettiin oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmän kehittämistarpeita. Valmisteltiin ammatillisen lisäkoulutuksen tuloksellisuusrahoitusjärjestelmän toimeenpanon edellyttämät järjestelmä- ja lainsäädäntömuutokset. Käynnistettiin vapaan sivistystyön kehittämisohjelman 2008–2012 toimeenpano valmisteluryhmän esitysten pohjalta. Päätetyn toimeenpanosuunnitelman mukaisesti valmisteltiin vapaan sivistystyön lainsäädäntöä ja uuden rahoitusmallin käyttöönottoa koskevat muutokset sekä käynnistettiin ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittämisohjelma. Osana valtionosuusuudistukseen liittyvää hallituksen esitystä valmisteltiin perusopetuksen aineopiskelun rahoitusperusteiden muutokset aikuisopiskelun sekä maahanmuuttajien koulutuksen edistämiseksi. Asetettiin elinikäisen oppimisen neuvosto kaudelle 1.8.2009–31.12.2011. Neuvosto käsittelee koulutuksen ja työ-

elämän väliseen yhteistyöhön, elinikäisen oppimisen edellytyksiin ja aikuiskoulutuspolitiikan kehittämiseen liittyviä kysymyksiä. Valmisteltiin ehdotukset Osaava-ohjelman käynnistämisestä, voimavaroista ja täydennyskoulutusvelvoitetta koskevista säädöksistä opetushenkilökunnan ammatillisen osaamisen ja koulutukseen pääsyn varmistamiseksi.

Opintotuki Puolison tulojen huomioonottamismenettelystä myönnettäessä asumislisää luovuttiin 1.1.2009 lukien. Muutos lieventää opintotuen tarveharkintaisuutta ja parantaa opintotuen riittävyyttä. Opiskelijaperheet ja opintotuki-työryhmä luovutti mietintönsä. Työryhmä kartoitti mahdollisuuksia kehittää niiden opiskelijoiden opintotukea, joilla on huollettavanaan alaikäisiä lapsia. Ehdotukset on tarkoitus ottaa huomioon opintotuen rakenteellisen kehittämisen yhteydessä. Kulttuuri- ja urheiluministeri asetti opintotuen kehittämisen johtoryhmän pohtimaan ehdotuksia opintotuen rakenteelliseksi kehittämiseksi tavoitteena päätoimiseen opiskeluun kannustaminen. Johtoryhmä laati vuoden loppuun mennessä täsmennetyn toimeksiannon mukaisesti kehittämisehdotukset tavoitteena päätoimiseen opiskeluun kannustaminen korkeakoulussa. Muut opintotukijärjestelmää koskevat kehittämisehdotukset tulee laatia vuoden 2010 syyskuun loppuun mennessä. Johtoryhmä ottaa kantaa myös asumisen tukien yhdistämiseen opiskelijoiden toimeentulon kannalta. Johtoryhmä luovutti toimeksiannon ensimmäisen vaiheen mukaiset ehdotuksensa kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallinille 8.12.2009.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka Valmisteltiin valtion aluehallinnon uudistamisen toimeenpano kulttuurin sekä kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen osalta. Toimeenpantiin ESR -ohjelmakauden 2007–2013 kehittämisohjelmat.

Taide ja kulttuuripolitiikka Valmisteltiin opetusministeriön Kulttuuripolitiikan strategia 2020:n toimeenpano-ohjelma. Julkaistiin kulttuuripolitiikan indikaattorihankeen loppuraportti. Ehdotus Taiteen keskustoimikunnan kehittämisestä valmistui loppuvuonna. Asetettiin valtion taidetoimikunnat ja alueelliset taidetoimikunnat vuosille 2010–2012. Valmisteltiin valtion aluehallinnon uudistamisen toimeenpano taide- ja kulttuuritoimen osalta. Valmisteltiin Luovan talouden alueellisen kehittämisen toimintaohjelma. Taiteen ja kulttuurin toimijoiden toimeentulon parantamista koskeva selvitystyö käynnistettiin. Visuaalisten alojen kehittämistä koskeva selvitys valmistui samoin kuin Terveyden edistämisen politiikkaohjelmaan liittyvä poikkihallinnollinen "Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia" toimintaohjelma vuosille 2010–2014. Jatkettiin taiteen ja kulttuurin saavutettavuusohjelma 2006–2010:n toteuttamista. Käynnistettiin neuvottelut Helsingin designpääkaupunkihankkeen rahoituksesta.

Taidenäyttelyille myönnettävän valtiontakuun yläraja nostettiin miljardiin euroon. Valmisteltiin luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kiellosta takavarikoida eräitä Suomeen tuotuja näyttelyesineitä. Tehtiin aiesopimus Suomen kansallisoopperan toimintaedellytysten turvaamiseksi vuosina 2010–2014. Selvitykset lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun ja tanssin aluekeskusten toiminnasta valmistuivat. Käynnistettiin taiteen vapaan kentän toimintamahdollisuuksien parantamiseen tähtäävä selvitys. Käynnistettiin lasten ja nuorten taideharrastuneisuutta koskeva selvitys. Kulttuuritilojen peruskorjaamista tuettiin myös elvytysvaroin.

Venäjän ja Itä-Euroopan instituutti jatkoi EU:n ja Venäjän kulttuuriyhteistyön sekä Suomen venäjänkieliselle väestönosalle suunnattujen palvelujen kehittämistä. EU, Norja, Islanti ja Venäjä päättivät pohjoisen ulottuvuuden kumppanuuden perustamisesta.

Valmisteltiin opetusministeriön johdolla Shanghain maailmannäyttelyn 2010 kulttuuriohjelmaa. Käynnistettiin opetusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteisrahoituksella Finpron luovien alojen vienninedistämisohjelma. Kulttuurin kansantaloudellista merkitystä kuvaavaa kulttuurin satelliittitilinpitoa laajennettiin aluetiedoilla. Vahvistettiin kulttuurin suurtapahtumien linjaukset tuleville vuosille ja edistettiin kulttuurimatkailua vuosien

2009–2013 toimintaohjelman mukaisesti. Pohjoismaiden Ministerineuvosto käynnisti kulttuurisektorin Kulttuuri ja luovuus -globalisaatioaloitteen. Pohjoismaalais-balttialainen liikkuvuus- ja residenssiohjelma 2009–2011 käynnistyi Suomenlinnassa toimivaan Pohjoismaiseen Kulttuuripisteeseen hallinnollisesti kytkettynä.

Jatkettiin elokuvan kokonaisrahoituksen vahvistamista. Edistettiin elokuvateattereiden digitalisointia ja muita kunnostushankkeita. Digidemo-tukea lisättiin. Hankittiin uudet toimitilat Kansalliselle audiovisuaaliselle arkistolle. Valmisteltiin kuvaohjelmalainsäädännön kokonaisuudistusta ja Valtion elokuvatarkastamon muuttamista medianeuvostoksi. Lapset ja media -toimintaohjelmassa tuettiin mediakasvatusmateriaalien tuottamista ja kirjastojen mediakasvatuksen kehittämishankkeita. Julkaistiin vanhempien käyttöön tutkimus alaikäisten suojelun tarpeista vahingollisilta mediasisällöiltä.

Museoviraston ja Suomenlinnan hoitokunnan hallinnot ja toiminnot päätettiin säilyttää ennallaan. Laadittiin kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteisen tiedonhaun asiakasliittymän ja aineistojen pitkäaikaissäilyttämisen vaatimusmäärittelyt sekä käynnistettiin asiakasliittymäohjelmiston hankinta. Jatkettiin kirjastojen, arkistojen ja museoiden aineistojen digitointia. Käynnistettiin hankkeet kirjastojen laatusuositusten laatimiseksi ja kirjastojen vaikuttavuuden mittaamiseksi. Kirjastohenkilöstön asetuksella säädetyt kelpoisuusvaatimukset uudistettiin.

Osallistuttiin Arjen tietoyhteiskunta -ohjelman toteuttamiseen kehittämällä kansallista digitaalista kirjastoa, edistämällä tekijänoikeudella suojattujen aineistojen verkkojakelua ja tuotekehitystä sekä parantamalla tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta. Jatkettiin televisio-ohjelmien monikanavajakeluun liittyvien sekä työsuhteissa luotujen teosten tekijänoikeuskysymysten selvittelyä. Luovien sisältöjen sähköisen kaupankäynnin edistämiseen ja luvattoman verkkojakelun vähentämiseen liittyviä ongelmia selvitettiin. Aloitettiin aineettomien oikeuksien strategiaan liittyvien tekijänoikeutta koskevien toimien valmistelu ja toteuttaminen. Asetettiin tekijänoikeusneuvosto uudelle kolmivuotiskaudelle.

Liikuntatoimi Liikuntalain uudistamista pohtineen työryhmän muistio valmistui. Asetettiin liikunnan edistämisen neuvottelukunta. Jatkettiin opetusministeriön tuella toteutettavan huippu-urheilun kehittämis- ja toimintavastuita valmistelleen työryhmän esitysten toimeenpanoa ja käynnistettiin lajiliittojen tulosperusteisen määrärahajaon uudistaminen. Aloitettiin valmistelu kuntoilijadopingin selvittämiseksi ja neuvontapalveluiden järjestämiseksi.

Liikuntapaikka-avustuksilla tuettiin erityisesti uimahallien ja liikuntasalien rakentamista. Tuettiin liikuntasektoria laajasti palvelevia tietojärjestelmiä (SLUnet ja LIPAS). Tuettiin ja rahoitettiin liikunnan koulutuskeskuksia vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisina koko väestölle tarkoitettuina kunto- ja terveysliikunnan keskuksina sekä liikuntajärjestöjen toimintaa tukevina kilpa- ja huippu-urheilun valmennuskeskuksina. Vaikutettiin muun muassa EU:n urheilun valkoisen kirjaan liittyvän Pierre de Coubertin toimintaohjelman priorisointiin, Euroopan neuvoston urheilun osittaissopimuksen toimeenpanoon sekä uudistetun WADA -koodin valmisteluun.

Nuorisotoimi Valtioneuvoston vuoden 2007 lopussa hyväksymän lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanoa jatkettiin ja ohjelman toteutumisen arviointi aloitettiin. Nuorten aloitekanava- ja kuulemisjärjestelmä on käytössä 84 kunnassa. Tuettiin 122 valtakunnallista nuorisojärjestöä, nuorisotyön palvelujärjestöä sekä nuorisotyötä tekevää järjestöä.

Kuntien nuorisotyön peruspalveluja tuettiin valtionosuuden lisäksi nuorisotilojen rakentamiseen, peruskorjaukseen ja varustamiseen myönnetyillä valtionavustuksilla. Vuoden aikana kehitettiin nuorten tieto- ja neuvontapalveluita sekä verkkomedioita myöntämällä valtionavustuksia yhteensä 60 hakijalle. Sähköiset tieto- ja neuvontapalvelut kattavat tällä hetkellä

noin 210 kuntaa ja niiden piirissä on 80 % maamme 13–24 -vuotiaista nuorista. Nuorten työpajatoiminta on vakiintunut ja opetusministeriö jatkoi sen tukemista. Opetusministeriö jatkoi vuonna 2008 alkanutta etsivä työpari -toiminnan tukemista. Toimintavuonna myönnettiin tukea yhteensä 63 hankkeelle ja työparitoiminta kattaa nyt 135 kuntaa. Valmisteltiin hallituksen esitysluonnos laiksi nuorisolain muuttamisesta, jossa nuorten kannalta keskeisimmät toimialat, muodostaisivat yhteistyöverkoston nuorille tarkoitettujen palvelujen kehittämiseksi. Opetusministeriö tuki 74 ehkäisevän päihde- ja huumetyön hanketta, joista pääosa kohdistuu suoraan nuorten parissa tehtävään työhön. Nuorten alkoholin ja huumeiden käyttö ja kokeilut ovat kääntyneet 2000-luvulla laskuun.

EU:n nuorisopolitiikassa aloitettiin nuorisotoimintaohjelman toteutumisen kansallinen väliarviointi. Ministerineuvosto hyväksyi päätöslauselmallaan nuorisoalan eurooppalaisen yhteistyön uudistetut puitteet. Nuorisotoimialan kahdenvälistä asiantuntijavaihtoa jatkettiin.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maatalous ja maaseudun kehittäminen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan päälinjoista vuoteen 2013 asti sovittiin EU:n maatalousneuvostossa 20.11.2008 (nk. terveystarkastus) ja kansallisesti 12.6.2009. Suomen EU-tulotukien kokonaismäärä pysyy nykyisellä tasolla eli 565–670 milj. eurossa vuodessa. Suomi sai poikkeuksen myöntää vuosina 2010–2013 tuotantoon sidottua tukea 10 %, mikä antaa mahdollisuuden turvata maidon- ja naudanlihantuotantoa jatkossakin. Tuotantoon sidottujen tukien irrottaminen tuotannosta jatkuu ja tuet siirretään tilatukeen pääosin vuoden 2012 alusta. Energiakasvituki poistuu vuonna 2010 ja maidon kiintiöjärjestelmä lakkaa vuonna 2015, mutta maitokiintiöitä korotetaan yhdellä prosentilla vuosittain vuoteen 2013 asti. Suomi toimitti 9.7.2009 komissiolle ilmoituksen tuotantosidonnaisten suorien tukien tilatukijärjestelmään sisällyttämisestä ja erityistuen käyttöön otosta Suomessa.

Terveystarkastuksessa ohjattiin EU:n lisävaroja maaseudun kehittämisen uusiin haasteisiin, joita ovat ilmastonmuutos, uusiutuvat energialähteet, vesienhoito ja biologisen monimuotoisuuden säilyminen sekä maitoalan rakenneuudistus. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmalla on jaettavanaan kansalliset vastinrahat mukaan luettuna lisärahoitusta noin 131 milj. euroa. Pääosa varoista kohdistettiin ohjelman muutoksessa maatalouden ympäristötukeen. EU:n elvytyspakettiin liittyen osoitettiin ohjelman muutoksen yhteydessä EU:n lisävaroja myös laajakaistahankkeisiin laajakaistan kattavuuden parantamiseksi maaseudulla. Suomen ohjelmamuutos hyväksyttiin valtioneuvostossa 18.6.2009 ja käsiteltiin EU:n maaseutukomiteassa 21.10.2009.

Maatalouden ympäristötuen tehostamiseksi jatkettiin lantatutkimusohjelmaa (Hyötylanta) ja maatalouden vesiensuojelua selvittävää hanketta (Teho) sekä käynnistettiin tutkimushanke, joka selvittää tarjouskilpailun hyödyntämistä maatalouden ympäristönsuojelussa. Suomi on toiminut Itämeren tilan parantamiseksi myös yhdessä muiden Itämeren valuma-alueen toimijoiden kanssa. Yhteistyössä HELCOM:in, Baltic 21:n ja Yaran kanssa järjestettiin Helsingissä seminaari fosforin kierrättämisen edistämisestä maataloudessa. Ympäristötuen erityistukisopimuksia haettiin vuonna 2009 yli 2 000 kpl noin 48 000 hehtaarin alalle. Näistä yli 500 kpl ja 18 000 ha koski vuonna 2008 käyttöön otettuja uusia erityistukisopimuksia. Eläinten hyvinvointia edistävissä tuissa oli voimassa yli 4 600 sitoumusta, joista noin 600 koski sikatiloja ja noin 4 000 nautatiloja. Ympäristötukea ja eläinten hyvinvointitukea maksettiin yhteensä noin 350 milj. euroa ja luonnonhaittakorvausta noin 420 milj. euroa.

Kertomusvuonna sovellettiin uudistettua pohjoisen tuen järjestelmää maidon sekä sika- ja siipikarjatalouden tukiin. Muilta osin päätöstä sovelletaan vuoden 2010 alusta lukien. Uusi järjestelmä ottaa aiempaa paremmin huomioon pohjoisen alueen maatalouden erityistarpeet, maataloudessa tapahtuneen kehityksen sekä tavoitteen yksinkertaistaa tukijärjestelmää. Lisäksi muutetaan tuotteiden ryhmittelyä ja alueittaiset yksikkötukirajoitteet korvataan tuotteittaisella maksimikeskiarvotuella. Sika- ja siipikarjatalouden tuet irrotettiin tuotannosta koko maassa vuonna 2009. Kansallisten tukien soveltamisessa ei muutoin ollut merkittäviä muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna. Myös suuri osa EU:n suorista tuista on irrotettu tuotannosta. Suorien tukien ehdoissa on mm. ympäristöön ja eläinten hyvinvointiin liittyviä vaatimuksia. EU:n suoria tukia maksettiin kertomusvuonna 552,2 milj. euroa ja kansallisia tukia noin 559 milj. euroa. Maa- ja puutarhatalouden viljelijätukia maksettiin yhteensä noin 1 881,2 milj. euroa eli noin 1,3 % enemmän kuin edellisvuonna.

Sokerialan rakenneuudistustuen maksatus yritykselle, viljelijöille ja koneurakoitsijoille saatettiin vuonna 2009 päätökseen. Rakenneuudistustukia maksettiin yhteensä yli 38 milj. euroa. Sokerialan monipuolistamisohjelma jatkuu ja komissio antoi sen toteuttamiselle jatkoaikaa vuoteen 2012 asti.

Pääosin EU:n rahoittamia vientitukia ja sisämarkkinatukia maksettiin yhteensä noin 24 milj. euroa eli lähes 50 % edellisvuotta enemmän. Syynä muutokseen oli komission tekemät lisäykset maitotuotteiden vientitukiin EU:n maitosektoria kohdanneen kannattavuuskriisin lieventämiseksi.

Maatalouden rakennetukilain (1476/2007) mukaista nuoren viljelijän tilanpidon aloitustukea, investointitukea, tukea rakennetun maatalouskiinteistön hankintaan voitiin hakea eri ajanjaksoina auki olleilla hakukierroksilla. Näiden lisäksi avattiin maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999) nojalla myönnettävän maatilan asunto-olojen parantamista koskevan tuen haku sekä sokerialan väliaikaista monipuolistamistukea koskeva haku. Aiempien vuosien kaltaisia merkittäviä rahoitusrästejä ei enää siirtynyt vuodelle 2010. Hallitusohjelman mukaisesti Maatilatalouden kehittämisrahastoon osoitettiin lisärahoitusta, yhteensä 38,04 milj. euroa. Tästä osa liittyi energiaverojen palautuksen säästöön. Vuonna 2009 myönnettiin rahoitusta noin 3 200 investointi- tai aloitustukihankkeelle. Avustuksia myönnettiin n. 98 milj. euroa (n. 3 090 hanketta), korkotukilainoja n. 234 milj. euroa (n. 2 300 hanketta) ja valtionlainoja 2,0 milj. euroa (40 hanketta). Nuorten viljelijöiden aloitustukea myönnettiin 455 viljelijälle eli selvästi edellisvuosia vähemmän. Vuonna 2007 käyttöönotetun luopumistukijärjestelmän piiriin on tähän mennessä tullut yhteensä noin 2 050 tilaa.

Maatalousperäisten energialähteiden tuotantoa edistettiin mm. maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteiden sekä EU:n rahoittaman energiakasvien viljelytuen avulla. Energiakasvien sopimuspinta-ala oli noin 18 000 hehtaaria, mikä oli likimain edellisvuoden tasolla. Pinta-alan kasvu on pysähtynyt mm. peltoenergiatuotteiden hintakilpailukyvyn heikentymisen vuoksi. Vuonna 2008 käyttöön otetun bioenergiatuotannon avustusjärjestelmän kautta edistettiin mm. biokaasuinvestointeja. Valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa EU:n maatilasektorin energiapalveludirektiiviin liittyen asetuksen maatilan energiasuunnitelmatuesta, jolla edistetään maatilan energiatehokkuutta. Energiasuunnitelmien tekoa tuetaan osana vapaaehtoista Maatilojen energiaohjelmaa.

Kansallisen elintarviketalouden laatustrategian toimeenpanoa jatkettiin ja siihen liittyen valmisteltiin elintarvikeketjun neuvottelukunnan perustamista. Hallitusohjelmassa mainittua suomalaisen ruokakulttuurin edistämisohjelmaa jatkettiin. Sen päätavoitteena on lisätä ruuan ja ruuan tekijöiden arvostusta, minkä lisäksi toimenpiteitä kohdistetaan lähi- ja luomuruoan edistämiseen, ravitsemuskäyttäytymisen ohjaamiseen sekä elintarvikealan kansainvälistymiseen. Kansallinen Ruokastrategia 2020:n valmistelua vetävä johtoryhmä asetettiin loppuvuodesta. Ruokastrategian tavoitteeksi asetetaan, että kuluttajilla on tulevaisuudessakin saatavilla riittävästi, turvallista, terveellistä, vastuullisesti tuotettua ja kohtuuhintaista ruokaa. Kesällä valmistui kansallista ruokastrategiaa varten tehty taustaselvitys.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toimenpiteiden toimeenpanoa maaseudun elinkeinoelämän monipuolistamiseksi jatkettiin. Ohjelman painopisteitä edistää myös 55 Leader-toimintaryhmää ja lisäksi ohjelmatyötä tukee maaseutuverkosto, joka kokoaa yhteen kaikki työssä mukana olevat toimijat. Nykyisellä ohjelmakaudella kehittämishankkeita ja yritysinvestointeja on tuettu noin 61 milj. eurolla.

Ohjelmakauden 2000–2006 tavoite 1- ja Leader+ -ohjelmien toteuttamisaika päättyi 30.6.2009. Ohjelmille asetetut määrälliset tavoitteet ylitettiin. Ohjelmien avulla syntyi uusia työpaikkoja lähes 7 000, joista 42 % naisille. Uusia yrityksiä syntyi 2 300, joista naisyrityksiä 32 %. Lisäksi vaikutettiin lähes 27 000 työpaikan säilymiseen. Erityisesti LEADERin avulla on saatu aikaan myös nuorille työpaikkoja ja yrityksiä. Ohjelmalla on ollut merkittävä vaikutus yhteisöllisyyteen hankkeiden toteutusalueilla.

Vuonna 2009 toteutettiin maaseutupoliittista erityisohjelmaa vuosille 2007–2010 ja tammikuussa valmistunutta 5. maaseutupoliittista kokonaisohjelmaa 2009–2013. Valtioneuvosto

antoi 2. maaseutupoliittisen selonteon eduskunnalle toukokuussa. Vuoden loppuun mennessä oli laadittu tai päivitetty noin 2 000 kyläsuunnitelmaa.

Vuoden 2007 keväällä perustetun Maaseutuviraston toiminnan vakiinnuttamista vaikeutti henkilöstön runsas vaihtuminen alueellistamiseen liittyen. Mavin henkilöstöstä oli vuoden lopulla n.120 henkeä (n. 57 %) sijoitettuna pääkaupungin ulkopuolelle, pääosin Seinäjoelle. Kuntien maataloustehtävien uudelleenorganisoimiseksi valmisteltiin hallituksen esitys.

Elintarvikkeet ja terveys Elintarvikeketjun riskien hallinnan parantamiseen tähtäävä työ ministeriössä jatkui. Elintarvikkeiden laadusta ja turvallisuudesta sekä eläinten hyvinvoinnista käytiin laajaa julkista keskustelua. Eläintautilain kokonaisuudistusta koskevan lain valmistelua jatkettiin. Eläintunnistusjärjestelmää koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle. Eläinlääkintähuoltolaki annettiin eduskunnalle ja laki tuli voimaan 1.11.2009. EU:n sivutuotteita ja eläinten lopettamista koskevat asetusehdotukset hyväksyttiin. Bluetongue-taudin rokotusohjelmaa tarkistettiin ja valmisteltiin rokotusrekisteri, mutta rokottamista ei kuitenkaan pantu toimeen. Läänikohtaiset eläintautien valmiusohjelmat päivitettiin. Aloitettiin sikainfluenssan seuranta sioissa. Lihantuotantoa varten kasvatettavien kanojen (broilereiden) suojelua koskevan direktiivin edellyttämää säädösvalmistelua jatkettiin. Osallistuttiin eläinsuojelusäädösten rikkomista seuraavien rangaistusten koventamista selvittelevän työryhmän työhön ja esitys valmistui. Tuotantoeläinten hyvinvointia käsittelevä neuvottelukunta nimitettiin ja se aloitti toimintansa. Eläinten hyvinvointikeskus perustettiin yhdessä Eviran ja Helsingin yliopiston kanssa.

Kasvinjalostajanoikeuslain kokonaisuudistus tuli voimaan 1.1.2010. Merkittävin muutos on se, että rekisteriviranomaisena toimii jatkossa Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, joka vastaa kasvinjalostajanoikeuden hyväksymisestä, julkaisemisesta ja rekisteröinnistä. Geenimuunnetusta kasvintuotannosta ja lannoitevalmistelain muuttamisesta annettiin hallituksen esitykset. Kemikaaliasioiden keskittämistä valmistelevat työryhmät aloittivat työnsä ja tehtävät keskitetään vuoden 2011 alusta perustettavaan turvallisuus- ja kemikaalivirastoon. EU:n neuvoston ja parlamentin asetus kasvinsuojeluaineiden saattamisesta markkinoille sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 12009/128/EY yhteisön politiikan puitteista torjunta-aineiden kestävän käytön aikaansaamiseksi hyväksyttiin. Samalla aloitettiin kasvinsuojeluaineiden kestävän käytön ohjelman laatiminen. EU:n rehuasetuksen takia aloitettiin rehulain ja sen nojalla annettujen asetusten muuttamisen valmistelu. Rehutehtaalta kymmenille kotieläintiloille levinneen salmonellan pääsy pidemmälle elintarvikeketjuun onnistuttiin estämään. Salmonellaepidemiaan johtaneita syitä analysoitiin perusteellisesti. Riskien hallinnan tehostamiseksi tarvittavien säädösmuutosten valmistelu käynnistettiin.

Elintarvikelain toimeenpanossa arvioitiin erityisesti pk-yritysten asemaa sekä arvioitiin lihantarkastusjärjestelmää. Käynnistettiin Itämeren kalojen ympäristökontaminaatiota, erityisesti dioksiineja ja PCB-yhdisteitä koskeva laaja tutkimushanke. Osallistuttiin aktiivisesti yhteisön uusien elintarvikkeiden terveysväitteitä koskevan asetuksen toimeenpanoon. Valmisteltiin elintarvikelain muutos, jolla mm. parannetaan kalan jäljitettävyyden valvontaa. Täydennettiin kansallista lainsäädäntöä mm. kalakukkoja valmistavien laitosten osalta, uusimalla salmonellavalvontaa koskevat asetukset sekä valmistelemalla pakatusta vedestä annetun asetuksen muutos.

Metsätalous Valtioneuvoston vuonna 2008 hyväksymien Kansallinen metsäohjelma 2015:n ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman METSO (2008–2016) toteutusta jatkettiin. Keskeisenä uutena toimenpiteenä käynnistettiin metsätilojen koon kasvattamiseen ja rakenteen parantamiseen tähtäävä kehittämishanke. Hankkeessa tuotetaan konkreettisia toimenpide-esityksiä yksityismetsätalouden tilakoon kasvattamiseksi ja sukupolvenvaihdosten edistämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriössä keväällä käynnistynyt metsäalan strateginen ohjelma (MSO) täydentää Kansallisen metsäohjelman toimenpiteitä.

Talouden taantuman ja metsäteollisuuden rakennemuutoksen seurauksena metsäteollisuus on supistanut tuotantoaan, mikä vähensi teollisuuden puun tarvetta. Tämän vuoksi markkinahakkuut ja puukaupat vähenivät selvästi edellisvuodesta. Puun tarjontaa vilkastutti vuoden loppuun voimassa ollut puun myyntitulojen 50 prosentin verohuojennus, joka seuraavana vuonna puoliintui 25 prosenttiin.

Metsänhoito- ja perusparannustöiden määrät lisääntyivät edellisiin vuosiin verrattuna, mihin vaikutti keskeisesti valtion lisääntynyt tukirahoitus. Valtion rahoitusta oli käytettävissä yhteensä 79,68 milj. euroa. Lisätalousarviossa osoitettu 12 milj. euron lisämääräraha käytettiin pääosin nuoren metsän hoitotöihin ja energiapuun korjuuseen, ja sen turvin työt jatkuivat keskeytyksettä vuoden loppuun saakka. Positiivisena tekijänä oli metsähakkeen energiakäytön lisääntyminen. Hoitotyöt ja energiapuun korjuu työllistivät yhteensä yli 3 000 henkilötyövuoden verran ja tarjosivat korvaavia työmahdollisuuksia hakkuiden vähentyessä.

Maa- ja metsätalousministeriö toteutti metsätalouden edistämisorganisaatioiden kehittämishankkeen. Hankkeen loppuraportissa ehdotetaan metsäkeskusten ja metsänhoitoyhdistysten laajaa uudistusta, joka edistää kilpailua ja tehostaa palveluja metsänomistajille ja metsäelinkeinolle. Metsäkeskuksia ja metsätalouden kehittämiskeskus Tapiota koskeva lainsäädäntö pyritään valmistelemaan vuoden 2010 aikana niin, että uusi metsätalouden edistämisorganisaatio voisi käynnistyä vuoden 2012 alusta.

Hallituksen esitys metsälain muuttamiseksi annettiin eduskunnalle. Metsälakiin tehtäisiin perustuslaista johtuvia valtuussäännöksiä koskevia täydennyksiä ja täsmennyksiä. Lisäksi metsän uudistushakkuun jälkeisiä taimikon perustamisen määräaikoja ja taloudellisesti kasvatuskelpoisen taimikon määrittelyä tarkennettaisiin.

Metsähallituksen organisaatiomallia selviteltiin valtionvarainministeriön asettamassa Valtion liikelaitosmallin soveltuvuus yhteismarkkinoilla -hankkeessa. Metsähallitusmallia ei ehditty saada valmiiksi ja hankkeen johtoryhmä esitti, että sen työstämistä jatketaan maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön toimesta.

Euroopan neuvoston yhteisymmärrys asetukseksi laittomien hakkuiden ja laittoman puutuotteiden kaupan ehkäisemiseksi valmisteltiin. Yleiseurooppalaisen metsäministerikonferenssiprosessin yhteydessä arvioitiin mahdollisen yleiseurooppalaisen metsäsopimuksen etuja ja haittoja. YK:n metsäfoorumin istunnossa käsiteltiin mm. ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuutta. Lisäksi saavutettiin yhteisymmärrys kansainvälisen metsärahoituksen kehittämisestä. Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa metsien rooli oli Suomelle keskeinen neuvottelukysymys, mutta Kööpenhaminan kokouksessa asiasta ei saavutettu yhteisymmärrystä.

Kala-, riista- ja porotalous Maatalous- ja kalastusneuvosto päätti Itämeren saaliskiintiöistä vuodelle 2010. Itämeren silakan ja turskan kalastusmahdollisuudet lisääntyivät, mutta kilohailin ja lohen kalastusmahdollisuudet hieman pienentyivät. Lisäksi neuvosto hyväksyi kalastuksen valvontajärjestelmää koskevan asetuksen.

Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman (2007–2013) täytäntöönpano jatkui suunnitellusti. Ohjelmasta myönnettiin tukia hylkeiden aiheuttamien saalisvahinkojen korvaamiseen nk. hyljesietopalkkioina. Ajoverkkokalastuksen tultua kielletyksi Itämerellä maksettiin korvauksia lohenkalastuksessa käytettyjen alusten pysyväksi poistamiseksi kalastuskäytöstä. Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksenä kansallisen vesiviljelyohjelman 2015. Ohjelman tavoitteena on muodostaa edellytykset vesiviljelytuotannon kestävälle kasvulle.

Maa- ja metsätalousministeriö jatkoi kalastuslain kokonaisuudistusta työryhmän ja neljän jaoston avulla. Työryhmä laati välimietinnön vuoden loppuun mennessä. Valvontajaosto laati lakiesityksen kalastuksen valvonnan uudistamiseksi.

Saimaannorpan ja muiden uhanalaisten eläinten suojelemiseksi valmisteltiin kalastuslain muutosesitys, joka oli lausunnolla loppuvuodesta. Muutoksen avulla valtioneuvosto voisi antaa uhanalaisen eläimen suojelemiseksi tarpeellisia asetuksia kalastuksen rajoittamiseksi. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö asetti seurantaryhmän arvioimaan saimaannorpan suojelemiseksi tehtyjen kalastuksen säätelytoimenpiteiden vaikutuksia saimaannorpan suojelutavoitteiden toteutumiseen sekä alueen kalatalouteen.

Lisäksi vuoden aikana käynnistettiin valtakunnallisen kalatiestrategian laadinta ja annettiin hallituksen esitys kalastuslain muuttamiseksi kalastuksenhoitomaksun hintojen indeksitarkistuksien mahdollistamiseksi.

Riistataloudessa toimijoiden välistä yhteistyötä tiivistettiin alan kehittämisprosessissa. Tähän liittyen riistanhoitopiirien sekä Metsästäjäin keskusjärjestön ja riistanhoitoyhdistysten toiminta evaluointiin ja aloitettiin riistahallinnon muutoshanke Suomen riistakeskuksen perustamiseksi.

Hirvikannan kehitys oli vakaata, joskin riistavahinkolain voimaantulon myötä hirvien aiheuttamien vahinkojen korvaushakemusten kokonaissumma kasvoi aiemmista vuosista huomattavasti. Myös suurpetojen vahinkoihin varattava korvaussumma kasvoi. Ilveskanta-arvio täsmentyi ja osoitti, että ilveksiä on aiempaa arvioitua huomattavasti enemmän. Karhukanta jatkoi tasaista kasvua. Susikanta oli edelleen alhaisella tasolla. Myös metsäkanalintujen kannat olivat heikot.

Poronlihan tuottajahinta jatkoi nousuaan varsin voimakkaan laskun jäljiltä. Porotaloudessa annettiin valtioneuvoston asetus poronhoitovuodelta 2008/2009 maksettavasta eläinkohtaisesta tuesta. ALKU-hankkeen lainsäädäntöuudistusten yhteydessä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen roolia porotalouden ohjaamisessa vahvistettiin.

Vesitalous Maa- ja metsätalousministeriössä valmisteltiin tulvariskityöryhmän raportin pohjalta ehdotus hallituksen esitykseksi tulvariskien hallinnasta annettavaksi laiksi ja eräiksi siihen liittyviksi lakimuutoksiksi. Ministeriön asettama työryhmä valmisteli ehdotuksen lain nojalla annettavaksi asetukseksi sekä ehdotusta ilmastossa ja hydrologisissa olosuhteissa tapahtuvien muutosten huomioon ottamiseksi vesilain järjestelmässä.

Ministeriö selvitti sosiaali- ja terveysministeriön kanssa edellytyksiä tulvista aiheutuvien rakennus- ja irtaimistovahinkojen korvaamiseksi vapaaehtoisista vahinkovakuutuksista. Vuonna 2009 ei koettu pahoja tulvia.

Maa- ja metsätalousalueiden maankuivatustoiminnan kehittämisestä valmistui kaksi selvitystä, ja niiden toimenpide-ehdotusten käynnistäminen aloitettiin.

Vesihuollon edistämisessä painopiste oli haja-asutusalueiden viemäriverkostojen laajentamisessa. Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän väliraportti valmistui. Se sisälsi ehdotukset vesihuoltolain eräiden säännösten tarkistamisesta, vesihuollon erityistilanteisiin varautumisen parantamiseksi tarvittaviksi säännöksiksi sekä alustavat ehdotukset hulevesien hallinnan kehittämisestä ja sääntelyn sijoittamisesta maankäyttö- ja rakennuslakiin.

Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri Kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirtämistä käräjäoikeuksilta maanmittauslaitokselle koskeva lainsäädäntö saatiin vahvistettua. Lakimuutokset mahdollistavat kirjaamisasioiden siirtämisen hallitusohjelman mukaisesti vuoden 2010 alusta lukien. Samalla luotiin edellytykset lainhuuto-, kiinnitys- ja muiden kirjaamisasioiden käsittelyn, sähköisen kirjaamisjärjestelmän ja kiinteistötietojärjestelmän kehittämiselle. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kiinteistönmuodostamislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi annettiin eduskunnalle. Lakimuutos luo toteutuessaan edellytykset kiin-

teistötoimitustuotannon tehostamiselle ja kiinteistötietojärjestelmän luotettavuuden parantamiselle.

INSPIRE-direktiivin (2007/2/EY) kansallisen toimeenpanon edellyttämä lainvalmistelutyö saatiin päätökseen. Laki paikkatietoinfrastruktuurista tuli voimaan 17.6.2009 ja valtioneuvoston asetus paikkatietoinfrastruktuurista lokakuussa. Uusjakojen tukemisvaroja suunnattiin pääosin peltotilusjärjestelyihin ja porrastamalla tuki siten, että uusjakoa tuetaan sitä enemmän mitä suurempi hankkeen tuottama hyöty on lähtötilanteeseen verrattuna.

Luonnonvarat ja ilmastonmuutos Maa- ja metsätalousministeriössä valmisteltiin ilmasto- ja energiastrategian toimeenpanoa maa- ja metsätalouden osalta. Ministeriö osallistui Euroopan Unionin komission ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanon valmisteluun ja YK:n uuden kansainvälisen ilmastosopimuksen valmisteluun kansallisesti ja EU:n valmistelussa maaperän- ja maatalouspäästöjen sekä metsien hiilinielujen osalta.

Valmisteltiin ilmastonmuutoksen kansallisen sopeutumisstrategian toimeenpanon arviointi sekä Suomen EU-linjauksia ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen sekä luonnon monimuotoisuuden osa-alueilla.

Jatkettiin kansallisen vieraslajistrategian ja toimenpidesuunnitelman valmistelua, päävastuun kuuluessa maa- ja metsätalousministeriölle kansallisen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön toimintaohjelman 2006–2016 mukaisesti. Kansallisen suo- ja turvemaiden strategian valmistelua jatkettiin, päävastuun valmistelusta kuuluessa maa- ja metsätalousministeriölle. Luonnon monimuotoisuuden edistämisen osa-alueella arvioitiin maa- ja metsätalousministeriön toimia ja niiden vaikuttavuutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne kohtaa 2010-luvulla suuria uusia haasteita. Liikenteen toimivuuden takaaminen muuttuvissa oloissa, ilmastonmuutoksen hillintä ja turvallisuuden parantaminen edellyttävät uusien innovatiivisten keinojen käyttöönottoa ja uutta ajattelua koko liikennepolitiikkaan.

Kertomusvuoden heikko taloudellinen tilanne näkyi liikennemäärien ja kuljettujen tavaramäärien vähenemisenä. Rautateillä matkojen määrä väheni ennakkotietojen mukaan kotimaan kaukoliikenteessä noin 4 % ja Venäjän liikenteessä 19 %. Lähiliikenteessä matkojen määrä pysyi lähes edellisvuoden tasolla. Lentoliikenteessä matkustajien määrä väheni noin 8 %. Kotimaan matkustajamäärä väheni noin 12 %, ulkomaan matkustajamäärä vajaat 6 %. Henkilöautoliikenne on kasvanut noin prosentin pääteillä edellisvuoden tasosta. Myös laivaliikenteen matkustajamäärät kasvoivat noin prosentin. Tieliikenteessä kuljetettu tavaramäärä väheni noin 18 %. Rautatiekuljetukset vähenivät ennakkotietojen mukaan kotimaassa noin 16 % ja Venäjän liikenteessä 30 %. Satamien kautta kuljetettu tavaraliikenne väheni lähes viidenneksen edellisvuodesta. Suomen ja Venäjän välisessä maantieliikenteessä liikennemäärät putosivat yli 30 % edellisvuodesta. Maantietransito on pudonnut puoleen vuotta aiemmasta sekä arvolla että volyymilla mitattuna.

Tieliikenteessä kuolleiden määrä oli 344 vuonna 2008 ja vuonna 2009 ennakkotietojen mukaan 281. Vaikka myönteinen kokonaistrendi jatkuu, nuorten liikennekuolemien määrä ei näytä vähentyvän. Myös mopo-onnettomuuksien määrä on edelleen kasvussa.

Viestinnän ja tietoyhteiskuntapalveluiden markkinoiden kasvu jatkui. Kansalaisten päivittäisessä toiminnassa viestintäsektorin merkitys vahvistui ja viestintäpalveluiden käyttö kasvoi edelleen. Vuoden 2008 lopulla huonontunut talouskehitys sekä viestintäteknologian nopea kehitys aiheuttavat epävarmuustekijöitä ja edellyttävät sopeutumista sekä viestintä- että tietoyhteiskuntapolitiikalta. Taloustilanne ei ole kuitenkaan merkittävästi vaikuttanut viestintäpalveluiden kysyntään.

Tietoyhteiskunnassa ollaan siirtymässä uuteen vaiheeseen, jossa viestintäpalvelut ovat helposti ajasta ja paikasta riippumatta käytettävissä. Perinteiset televerkot korvautuvat internetverkoilla, laajakaista, langattomat tekniikat ja siru- ja älykorttitekniikat yleistyvät ja halpenevat sekä verkot ja päätelaitteet muuttuvat yhä itseohjautuvammiksi. Tapahtuva kehitys luo tietoyhteiskuntapalveluiden tarjonnalle ja viestintämarkkinoille uusia mahdollisuuksia, mutta sisältää myös mm. yksityisyyden suojaan, tekijänoikeuksiin ja kuluttajasuojaan liittyviä haasteita.

Liikennejärjestelmän kehittäminen Hallitusohjelman mukaisesti eduskunnalle keväällä 2008 annettua liikennepoliittista selontekoa on toteutettu. Liikenneministerin asettama selvitysmies on jättänyt ehdotuksen investointien rahoitusmalleista. Liikennejärjestelmän kehittämisen tehostamiseksi on tehty ehdotus älyliikenteen strategiaksi.

Liikenneverkko Vuoden 2010 talousarvion valmistelussa noudatettiin liikennepoliittisen selonteon investointilinjauksia ja talousarviossa päätettiin aloittaa kaksi elinkaarimallilla toteutettavaa hanketta. Hallitus jatkoi puukuljetusten turvaamisen toimenpiteitä. Suunnitelman mukaan vuosina 2008–2012 toteutetaan noin 900 kohdetta. Toimilla poistetaan painorajoituksen uhka 8 500 km pituiselta soratieverkon osalta ja lähes 1 700 km:lta päällystettyä tieverkkoa. Yksityisteille on myönnetty lisäavustusta vuosille 2009─2011 10 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäys suunnataan erityisesti puukuljetusten kannalta tärkeille yksityisteille. Puukuljetuksia turvaavat myös 2009 aloitettu Porokylä–Vuokatti -rataosan sekä vuoden 2010 talousarviossa päätetty Äänekoski–Haapajärvi -rataosan perusparannukset. Lisäksi korjataan ja kehitetään rautatieterminaaleja. Hallitus suuntasi vuoden 2009 talousarviossa ja ensimmäisessä lisätalousarviossa rahoitusta erityisen työllistäviin kohteisiin.

Turvallisuus Taksinkuljettajien ammattipätevyydestä annettiin laki ja asetus. Huhtikuun lopussa EU:n III:n ajokorttidirektiivin toimeenpanoa ja kuljettajakoulutuksen uudistamista pohtinut työryhmä jätti mietintönsä, jonka pohjalta on aloitettu tarvittavan lainsäädännön valmistelu. Joulukuussa asetettiin työryhmä arvioimaan mahdollisia keinoja nuorten liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Työn on määrä valmistua huhtikuun loppuun mennessä 2010. Liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunta asetettiin kolmivuotiseksi kaudeksi maaliskuussa. Neuvottelukunta on käynnistänyt syksyllä uuden liikenneturvallisuussuunnitelman valmistelun. Sen on määrä valmistua vuoden 2010 loppuun mennessä.

Autojen ja perävaunujen tyyppihyväksyntää koskevan direktiivin toimeenpanoa edellyttävä lainsäädäntö saatiin voimaan 30.4.2009. Syksyllä valmistui ajoneuvostrategia, jossa on kuvattu ajoneuvosäätelyn toimintaympäristöä ja hallinnonalan vaikuttamismahdollisuuksia. Työn pohjalta siirrytään avoimempaan valmisteluun, jossa panostetaan sidosryhmien kuulemiseen ja varhaiseen kansainväliseen vaikuttamiseen.

Syksyllä valmisteltiin esitys laiksi ajamisen päihtyneenä estävästä alkolukosta ja sen käytöstä liikenteessä. Nykyinen tilausajoina suoritettavia koulu- ja päivähoitokuljetuksia koskeva suositus alkolukon käytöstä ehdotettiin muutettavaksi pakolliseksi. Laissa on tarkoitus säätää myös alkolukkojen teknisistä ja toiminnallisista vähimmäisvaatimuksista. Esitys annetaan eduskunnalle alkuvuodesta 2010.

Hallitusohjelman mukaisesti laadittu Itämeren meriturvallisuusohjelma valmistui keväällä 2009. Ohjelmaa hyödynnettiin eduskunnalle annetun Itämeriselonteon valmistelussa. Meriturvallisuusohjelman toteuttamissuunnitelma valmistui joulukuussa.

Venäjä-yhteydet Saimaan kanavan vuokraamista koskevan valtiosopimuksen teksti on sovittu ja sopimus on parafoitu joulukuussa. Vuokrasopimus tulee olemaan voimassa 50 vuotta. Tavoitteena on allekirjoittaa valtiosopimus kevään 2010 aikana.

Pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuutta koskeva yhteisymmärryspöytäkirja (MOW) allekirjoitettiin 21.10.2009 Napolissa. Allekirjoittajaosapuolina olivat EU, Venäjä, Norja, Tanska, Ruotsi, Suomi, Saksa, Viro, Latvia, Liettua, Puola ja Valko-Venäjä. Kumppanuus edistää yhteistyötä infrastruktuurihankkeissa sekä tehostaa logististen järjestelmien toimivuutta ja tavaraliikenteen rajanylityksiä. Kumppanuussihteeristön kotipaikaksi on sovittu Helsinki, jossa isäntäorganisaationa toimii Pohjoismaiden investointipankki NIB.

Elinkeinopolitiikka Kilpailun lisäämiseksi ja palveluiden tarjonnan ja laadun parantamiseksi asetettiin kesäkuussa 2008 työryhmä selvittämään ja arvioimaan liikennemarkkinoiden elinkeinopolitiikkaa. Työryhmän ehdotus liikenteen elinkeinopoliittiseksi ohjelmaksi valmistui joulukuussa. Ohjelma viimeistellään sidosryhmiltä saadun palautteen pohjalta alkuvuodesta 2010. Ohjelman ensisijaisena tavoitteena on esittää etenkin lainsäädännöllisiä toimia, joiden avulla liikenne-elinkeinon markkinoillepääsyä ja kilpailua voitaisiin edistää ja siten liikennemarkkinoiden toimintaa tehostaa.

Markkinoilletulon kynnys on rautatieliikenteessä yleisesti ottaen korkea ja tasapuolista kilpailua estäviä tekijöitä on paljon. Tammikuussa asetettu rautateiden henkilöliikenteen kilpailuttamismahdollisuuksia kaukoliikenteessä sekä kaupunkiseutujen lähiliikenteessä selvittävä työryhmä sai tehtäväksi 30.4.2010 mennessä arvioida kilpailuttamisen yhteiskunnallisia ja taloudellisia vaikutuksia sekä laatia kansainvälinen katsaus rautatieliikenteen kilpailuttamisesta.

Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annettua lakia (1277/2007) on sovellettu 1.1.2008 ja sen jälkeen syntyneisiin kustannuksiin. Miehistötukea saavien lastialusten määrä oli vuoden lopussa 101 ja matkustaja-alusten 13. Valtion vuoden

2009 talousarviossa kauppamerenkulun suoriin tukiin varattiin yhteensä 95,2 miljoonaa euroa.

Joukkoliikenne Itsekannattavaa liikennettä täydentävillä kannattamattoman liikenteen ostoilla, kaupunki-, seutu- ja työmatkalippujärjestelmien avustamisella sekä joukkoliikenteen kehittämistoimilla on edesautettu alueellisen ja sosiaalisen tasa-arvon saavuttamista ja tuettu tasapainoista aluekehitystä. Erityisesti maaseudulla joukkoliikenteen toimintaedellytykset ovat kysynnän vähentymisen ja kustannusten nousun takia edelleen heikentyneet. Vuoden 2005 aikana määriteltyä tavoitteellista peruspalvelutasoa on pidetty lääninhallitusten alueellisen ostoliikenteen lähtökohtana. Joukkoliikennelaki ja palvelusopimusasetus tulivat voimaan 3.12.2009. Osana pitkäjänteistä rautatieliikenteen palvelujen kehittämisen turvaamista tehtiin VR Osakeyhtiön kanssa kymmenen vuoden yksinoikeussopimus, jossa yksinoikeuden vastineeksi VR:lle asetettiin liikenteen hoitamista koskeva julkisen palvelun velvoite. Keväällä julkaistiin joukkoliikenteen kehittämisohjelma "Arki paremmaksi, joukkoliikenne toimivaksi", jonka kärkitoimenpiteitä on lähdetty toteuttamaan.

Ympäristö EU:n joulukuussa hyväksymän energia- ja ilmastopaketin taakanjakodirektiivin mukaan Suomen on vähennettävä kasvihuonekaasupäästöjä päästökaupan ulkopuolisilla toimialoilla (ml. liikenne) keskimäärin 16 % vuosina 2008–2020 verrattuna vuoteen 2005. Suomen marraskuussa 2008 valmistuneessa pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa liikenteelle asetettiin 15 % päästövähennystavoite. Liikenne- ja viestintäministeriön asettaman toimikunnan valmistelema hallinnonalaa koskeva ilmastopoliittinen ohjelma ILPO valmistui maaliskuussa. Työ- ja elinkeinoministeriön asettaman energiatehokkuustoimikunnan mietintö valmistui kesällä sisältäen toimenpidelinjaukset myös liikenteen energiatehokkuuden parantamiseksi.

Vuoden 2008 alusta voimaan tulleessa autoverouudistuksessa henkilöautojen autoveroprosentti porrastettiin vastaamaan auton ominaispäästöjä. Uusien rekisteröityjen henkilöautojen keskimääräiset hiilidioksidipäästöt vähenivät uudistuksen myötä noin 7 % vuonna 2008 ja edelleen noin 6 % vuonna 2009. Uudistuksen vaikuttavuutta pyritään edelleen vahvistamaan ajoneuvojen energiamerkintöjä kehittämällä.

Vuoden 2008 alusta tuli voimaan laki biopolttoaineiden jakeluvelvoitteesta. Lain mukaan biopolttoaineiden vuotuisen vähimmäisosuuden laskettuna polttoaineen jakelijan kulutukseen toimittamien moottoribensiinin, dieselöljyn ja biopolttoaineiden energiasisällön kokonaismäärästä tulee vuonna 2009 olla 4 prosenttia.

Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen lentoliikenteen päästökauppalaiksi joulukuussa. Lailla toteutetaan EU:n lentoliikenteen päästökauppadirektiivi, jonka tavoitteena on vähentää ilmailun kasvihuonepäästöjä EU-alueella taloudellisesti ja tehokkaasti. Päästökauppa aloitetaan kaikilla EU:n sisäisillä sekä EU:n ja kolmansien maiden välisillä reiteillä vuonna 2012. Päästökauppa koskee kaikkia EU:n alueelta lähteviä ja sinne saapuvia ilma-aluksia.

Viestintäverkot Laajakaistayhteyksien määrä on edelleen kasvanut ja niiden alueellinen saatavuus parantunut. Noin 70 % kotitalouksista on nykyisin laajakaistayhteys ja noin 99 % kotitalouksista voi halutessaan saada sellaisen.

Joulukuussa 2008 tehdyn tietoyhteiskunnan infrastruktuurin parantamista koskevan periaatepäätöksen toimeenpano on aloitettu. Periaatepäätöksen edellyttämät ensimmäinen vaiheen säädösmuutokset on saatettu päätökseen. Vuoden 2010 heinäkuun alkuun mennessä kaikille kansalaisille taataan vähintään 1 Mbit/s laajakaistayhteys.

Toisen vaiheen tavoitteena on, että lähes kaikki vakinaiset asunnot sekä yritysten ja julkishallinnon vakinaiset toimipaikat ovat vuoden 2015 loppuun mennessä enintään kahden kilometrin päässä vähintään 100 Mbit/s yhteydestä. Myös tämän tavoitteen täytäntöönpanon

valmistelu on käynnissä. Tavoitteen saavuttamiseen käytetään julkista tukea kaikkein harvimmin asutuilla alueilla. Hallitus antoi eduskunnalle syyskuussa laajakaistatukilain, joka sisältää säännökset muun muassa julkisen tuen edellytyksistä sekä toimivaltaisista tukiviranomaisista ja näiden tehtävistä. Maakuntien liitot ovat laatineet hankeohjelmat vuosina 2010−15 toteutettavista hankkeista.

Hallitus esitti sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamista vuoden 2008 huhtikuussa. Lakimuutos tuli voimaan 1.6.2009. Lakimuutoksella halutaan varmistaa yritysten toimintaedellytykset kaikissa oloissa mm. kehittämällä yrityssalaisuuksien suojaa. Viestintämarkkinalain muutos, jolla matkapuhelinliittymien kytkykauppa vakinaistettiin, tuli voimaan 2.4.2009. Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi tietoturvastrategiaksi hyväksyttiin joulukuussa 2008. Kertomusvuonna aloitettiin kansallisen tietoturvastrategian toimeenpano. Konkreettisia hankkeita sisältävä toimenpideohjelma käynnistettiin marraskuussa.

Suomi osallistui aktiivisesti EU:n sähköisen viestinnän lainsäädännön uudistamistyöhön. Direktiivit tulivat voimaan joulukuussa. Euroopan unionin lainsäädäntöelimissä hyväksyttiin ns. verkkovierailuasetus, jonka myötä hintasääntely laajeni puheluista myös dataan ja tekstiviesteihin.

Laki eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista (462/2009) tuli voimaan 1.7.2009. Laissa säädetään toimiluvan myöntämisestä teletoimintaan huutokaupalla taajuusalueella 2500–2690 MHz. Taajuushuutokauppa järjestettiin marraskuussa ja valtioneuvosto myönsi toimiluvat huutokaupan voittajille joulukuussa.

Media Maanpäälliset digitaaliset television lähetysverkot kattavat 99,99 prosenttia väestöstä, muutoin vastaavat lähetykset voidaan ottaa vastaan satelliittivastaanottona. Kotitalouksista noin 47 % on liittynyt kaapelitelevisioverkkoon. Kertomusvuonna myönnettiin kanavanippuun E kaksi uutta television ohjelmistolupaa. Ensimmäisten teräväpiirtotelevision kanavanippujen HD1 ja HD2 verkkoluvat myönnettiin kesäkuussa ja ohjelmistoluvat julistettiin haettaviksi lokakuussa. Lisäksi valmisteltiin uusien kanavanippujen F ja HD3 avaamista vuonna 2010.

Kertomusvuonna annettiin eduskunnalle hallituksen esitys, jolla pannaan täytäntöön EY:n audiovisuaalisista mediapalveluista antama direktiivi. Samassa yhteydessä ehdotettiin kertaluonteisena järjestelynä määräaikaista säännöstä, jonka nojalla valtioneuvosto voisi jatkaa kanavanippujen B ja C ohjelmistolupia vuoden 2016 loppuun saakka. Eduskunta ei ehtinyt käsitellä lakiehdotuksia vuoden loppuun mennessä. Lisäksi kertomusvuonna aloitettiin säädösvalmistelu, jossa tarkastellaan televisio-ohjelmistojen siirtovelvoitesääntelyä (must carry) sekä näkö- ja kuulovammaisia palvelevien television ääni- ja tekstityspalvelujen sääntelyä.

Yleisradio Oy:n julkista palvelua ja rahoitusta selvittänyt parlamentaarinen työryhmä antoi loppuraporttinsa huhtikuussa. Työryhmä ehdotti julkisen palvelun rahoittamista asuntokunnilta ja yhteisöiltä kerättävällä mediamaksulla. Ministeriössä aloitettiin lainvalmistelu työryhmän ehdotuksen pohjalta.

Kertomusvuonna myönnettiin yksi valtakunnallinen radiotoimilupa. Lupa myönnettiin pääosin klassisesta musiikista koostuvan ohjelmiston lähettämiseen. Uuden toimijan lähetykset alkavat vuoden 2010 puolella.

Kertomusvuonna lehdistötukea myönnettiin 0,5 miljoonaa euroa. Tuki on suunnattu ruotsin, saamen ja romanin kielillä sekä viittomakielellä julkaistuille sanomalehdille ja verkkojulkaisuille sekä ruotsinkieliselle uutispalvelulle.

Tietoyhteiskunta Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta on toteuttanut tietoyhteiskunnan toimintaohjelmaa suunnitellun mukaisesti. Toimenpiteillä pyritään infrastruktuurin, innovaatioympäristön ja markkinoiden, sisältöjen ja palveluiden sekä osaamisen ja valmiuksien kehittämiseen. Hallitus linjasi keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet tietoyhteiskuntakehityksen vauhdittamiseksi ja sähköisen asiointipalveluiden leviämiseksi kertomusvuoden maaliskuussa. Hallituksen linjaamana tavoitteena on edistää sähköistä asiointia siten, että kansalaisten ja yritysten sähköinen asiointi on mahdollista vuoteen 2013 mennessä kattaen kaikki keskeiset palvelut. Kansallinen tietoyhteiskuntastrategia päivitetään vuoden 2010 loppuun mennessä.

Sähköisen laskutuksen työryhmä julkaisi raporttinsa tammikuussa. Toimijoiden kuulemisen kautta ryhmä tunnisti tapoja lisätä viestinvälitysverkkojen yhteentoimivuutta ja käyttäjätarpeiden huomioimista. Työryhmän esittämiä kohdennettuja toimia on ryhdytty toteuttamaan.

Hallitus edistää helppokäyttöistä sähköistä tunnistamista. Sähköisen tunnistamisen kehittämisryhmä on luonut puitteita toimiville vahvan sähköisen tunnistamisen palveluiden markkinoille. Hallitus antoi esityksen laiksi vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisestä allekirjoituksesta eduskunnalle maaliskuussa. Laki tuli voimaan 1.9.2009. Laki luo perustason sääntelyn vahvan sähköisen tunnistamisen palveluiden tarjonnalle Suomessa.

Kansallista tietoturvastrategiaa koskevan periaatepäätöksen mukaisesti tavoitteiden saavuttamiseksi on laadittu toimenpide-ohjelma. Strategian mukaisesti on keskitytty kolmeen painopistealueeseen: perustaitoihin arjen tietoyhteiskunnassa, tietoihin liittyvien riskien hallintaan ja toimintavarmuuteen sekä kilpailukykyyn ja kansainväliseen verkostoyhteistyöhön.

Sähköisten palvelujen käyttöä edistävään kansalaisille ja yrityksille suunnattuun viestintään ja tiedotukseen on luotu yhteistä tietoyhteiskuntabrändiä. Hallitusohjelman mukaisesti kotitalousvähennyksen käyttöalaa on tuloverolakia muuttamalla laajennettu edesauttaen toimivien palvelumarkkinoiden syntyä ja työllisyyttä.

Osallisuus Liikenne- ja viestintäministeriö on yhteistyössä opetusministeriön ja Opetushallituksen kanssa vienyt eteenpäin tieto- ja viestintätekniikka koulun arjessa –hanketta. Hankkeen tavoitteena on innovatiivisten toimintamallien luominen tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämiseksi opetuksessa ja opiskelussa, sekä uuden tiedon tuottaminen opetuksen kehittämiseksi, päätöksenteon perustaksi ja liiketoiminnan edistämiseksi. Lasten ja nuorten laaja-alainen mediafoorumi on arvioinut median ja internetin roolia lasten ja nuorten arjessa. Mediafoorumin kolmessa vuonna 2009 toimineessa alatyöryhmässä on tarkasteltu syvemmin pelimaailmaa, kansalaistaitojen määritelmää sekä internetissä toimivien sosiaalisten mediapalvelujen tarjoajien yhteisiä käytännesääntöjä.

Esteettömyys Ministeriö on jatkanut vuonna 2005 laaditun esteetöntä viestintää koskevan toimenpideohjelman toteuttamista ja aloittanut keskustelut uuden toimenpideohjelman sisällöstä. Esteetöntä viestintää koskevilla toimenpideohjelmilla pyritään lisäämään tietoisuutta erityisryhmien ongelmista sekä purkamaan esteitä kansalaisten tasavertaisuudelta tietoyhteiskunta- ja viestintäpalvelujen käyttäjinä. Ministeriö on myös osallistunut aktiivisesti vammaispoliittisen ohjelman valmistelutyöhön.

Ministeriössä on jatkettu hankkeen valmistelua toimintamalliksi, jossa opastetaan seniorikansalaisia tieto- ja viestintätekniikan käyttöön arjen toimissa sekä luodaan kansallisesti jaettavia käytänteitä koulutustoimintaan. Vapaaehtoisjärjestöjen kanssa toteutettavassa yhteistyössä tarjotaan ns. nettikavereiden apua sitä tarvitseville kansalaisille.

Postitoiminta EU:n postidirektiivi uudistettiin vuonna 2008. Muutokset on saatettava voimaan kansallisessa lainsäädännössä vuoden 2010 loppuun mennessä. Postidirektiivin muutosten voimaansaattamiseksi asetettiin työryhmä, jonka tulee tehdä ehdotuksensa postipalve-

lulain muuttamisesta vuoden 2010 alussa. Työryhmän tehtävänä on myös tarkastella postipalvelulain muita muutostarpeita.

Omistajaohjaus Kertomuskauden aikana valmisteltiin kolmen valtionenemmistöisen osakeyhtiön perustamiset. Ilmailulaitoksesta ja Varustamoliikelaitoksesta muodostettiin valtioenemmistöiset osakeyhtiöt vuoden 2010 alusta lukien. Merenkulkulaitoksen tuotantotoiminta yhtiöitettiin myös valtioenemmistöiseksi valtionyhtiöksi vuoden 2010 alusta lukien. Luotsausliikelaitoksen yhtiöittäminen on siirretty myöhemmin toteutettavaksi.

Liikenne- ja viestintäministeriön omistajaohjauksessa oli kertomuskauden aikana kolme valtion liikelaitosta: Ilmailulaitos, Varustamoliikelaitos ja Luotsausliikelaitos. Liikelaitoksille asetetut tavoitteet saavutettiin lukuun ottamatta tulostavoitteita. Suhdannetilanne on vaikuttanut voimakkaasti kaikkiin kolmeen liikelaitokseen.

Merentutkimus Eduskunta hyväksyi 10.12.2008 hallituksen esityksen Merentutkimuslaitoksen toimintojen uudelleenjärjestelystä 1.1.2009 lukien, jolloin Merentutkimuslaitoksen toiminta erillisenä tutkimuslaitoksena lakkasi. Uudistus kokosi kolmessa eri laitoksessa tehtävää mereen, merensuojeluun ja meriturvallisuuteen liittyvää tutkimusta kahteen paikkaan. Merentutkimuslaitoksen liikennettä palvelevat toiminnot ja Itämeren fysikaalinen seuranta ja tutkimus siirrettiin Ilmatieteen laitoksen tehtäviksi. Itämeren kemian ja biologian tutkimus ja seuranta siirtyivät Suomen ympäristökeskukseen.

Hallinnon kehittäminen Liikenne- ja viestintäministeriön liikennehallintoon on vuoden 2010 alussa perustettu kaksi uutta virastoa, Liikennevirasto ja Liikenteen turvallisuusvirasto. Ne korvaavat aiemmat kuusi liikennehallinnon virastoa. Uudistuksen tavoitteena on tehostaa kokonaisvaltaista liikennepolitiikan valmistelua ja liikennejärjestelmän kokonaisuutta väylätai liikennemuotokohtaisten tarkastelun sijasta. Virastojen henkilökunnasta alueellistetaan 245 henkilötyövuotta Lappeenrantaan ja Rovaniemelle vuoden 2015 loppuun mennessä. Vuoden 2010 alusta entiset Tiehallinnon tiepiirit sekä lääninhallitusten liikenneosasto ovat siirtyneet osaksi Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriössä päivitettiin horisontaalinen konsernistrategia hallinnonalan toimintojen koordinoinnin ja vuotuisen tulosohjauksen pohjaksi. Tavoitteina ovat kansainvälisesti huippuluokkaa oleva kilpailukyky, korkea työllisyysaste, osaavat työntekijät ja uudistumiskykyiset yritykset, alueellisesti tasapainoinen ja kestävä kehitys sekä ilmastonmuutoksen hallinta ja energiahuollon turvaaminen. Hallinnonalan määrärahat olivat vuoden 2009 talousarviossa 2 684 011 euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön alue- ja paikallishallinto uudistui vuoden alusta. TE-keskusten rakennetta muutettiin vastaamaan paremmin työ- ja elinkeinopolitiikan yhteensovittamisen ja toiminnan asiakaslähtöisen kehittämisen haasteisiin. Ministeriön johdolla valmisteltiin Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskukset) perustamista. Uudet ELY-keskukset aloittivat toimintansa 1.1.2010.

Innovaatiopolitiikka Hallituksen linjaama kansallinen innovaatiostrategia sisältyi innovaatiopoliittiseen selontekoon, jonka eduskunta hyväksyi toukokuussa. Strategian edellyttämien rakenteiden ja toimintamallien kehittämistarpeiden selvittämiseksi teetettiin kansainvälinen arviointi. Hallitus antaa keväällä 2010 eduskunnalle selvityksen toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt innovaatiopolitiikan linjausten täytäntöön panemiseksi.

Tekesin toimintaa kehitettiin innovaatiostrategian painopisteiden mukaisesti. Strategian jalkauttamista eri alueille edistettiin TE-keskusten tulosohjauksen ja kehittämisohjelmien avulla. Finpro ry:n tulosohjausmallia ryhdyttiin uudistamaan. Ministeriö käynnisti myös kansainvälistämispalveluja tarjoavien valtionapuyhteisöjen synergia-analyysin. Innovaatioiden kaupallistamista ja markkinoillepääsyä edistettiin erityisesti kasvumarkkinoilla Venäjällä, Kiinassa ja Intiassa.

Tilastokeskuksen arvion mukaan tutkimus- ja kehittämismenoihin käytettiin 6,9 miljardia euroa (3,92 prosenttia bruttokansantuotteesta), josta julkisen sektorin osuus oli 1,9 miljardia euroa.

Ministeriö osallistui aktiivisesti EU:n tutkimus- ja innovaatiopolitiikan valmisteluun. Tutkimuksen seitsemännestä puiteohjelmasta on rahoitettu 632 suomalaisosallistumista 227 miljoonalla eurolla. Suomalaishakijoiden onnistumisprosentti 23,31 % oli hieman keskimääräistä korkeampi.

Hallituksen esitys uudeksi kaivoslainsäädännöksi annettiin eduskunnalle joulukuussa. Kaivoslakia on uudistettu perustuslain ja muun uuden lainsäädännön vaatimusten mukaiseksi samalla, kun on turvattu malminetsinnän ja kaivostoiminnan edellytyksiä.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka Työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot) aloittivat toimintansa 1.1.2009. Luovuttiin työvoimatoimistojen yhteydessä toimineiden työvoimatoimikuntien tehtävistä, jotka liittyivät työvoimapoliittisen lausunnon antamiseen yksittäisen työnhakijan oikeudesta saada työttömyysetuutta. Tilalle tulivat TE-toimistojen yhteydessä toimivat työllisyyden edistämistoimikunnat.

TE-toimistoissa oli työnhakijoina keskimäärin 516 883 henkilöä, joista työttöminä 231 804 ja lomautettuina 30 865. Vuoden aikana päättyi 780 653 työttömyysjaksoa, joista 396 912 päättyi avoimille työmarkkinoille. Työvoimatoimistoissa oli avoinna 566 608 työpaikkaa, joista täyttyi 91 prosenttia. Noin kymmenes työvoimaa hakeneista toimipaikoista koki ongelmia rekrytoinnissaan.

Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimiin oli käytettävissä 528 miljoonaa euroa. Työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa oli keskimäärin 27 960 henkilöä (pois lukien Euroopan sosiaalirahasto (ESR)), joista 19 280 ammatillisessa ja 8 680 valmentavassa työvoimakoulutuksessa. Palkkatuella työllistyneitä oli keskimäärin 24 727 henkilöä, joista yrityksiin noin 31 prosenttia. Yhteensä työllistämistuilla toteutetuissa toimenpiteissä oli (mukaan lukien ESR-hankkeet) keskimäärin 33 565 henkilöä, joista pitkäaikaistyöttömiä oli noin 14 236 ja vajaakuntoisuuden perusteella työllistettyjä 7 169. Starttirahalla yritystoiminnan aloitti noin 7 250 henkilöä.

Työnhakijoille, joiden työnteko ja palkanmaksu ovat keskeytyneet työsopimuksen ehdon perusteella tai työnantajasta ja työntekijästä riippumattoman syyn takia sekä virasta pidätetyille tuli mahdollisuus saada työttömyysetuutta 1.6.2009 alkaen. Muutosturvan toimintamalliin kuuluvan työllistymisohjelman laatimisen edellytyksiä muutettiin 1.7.2009 alkaen siten, että ohjelma voidaan tehdä vähintään 180 päiväksi tai toistaiseksi lomautetuille. Samalla määräaikaisessa palvelussuhteessa olleiden edellytyksiä päästä muutosturvan piiriin helpotettiin.

Julkisesta työvoimapalvelusta annettuun lakiin valmisteltiin vuonna 2010 voimaantulevia muutoksia. Vuoden alusta tulivat voimaan muutokset, joilla pyritään parantamaan työnhakijoiden opiskelumahdollisuuksia säätämällä työttömyysetuudella tuettavasta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta. Vuoden alusta lähtien sekä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen että työnhakijan omaehtoisen opiskelun ajalta maksetaan työttömyysetuutta ja ylläpitokorvausta. Työvoimapoliittisten toimenpiteiden ja työttömyysetuudella tuetun työnhakijan omaehtoisen opiskelun ajalta maksettavaa ylläpitokorvausta korotetaan yhdellä eurolla ja työssäkäyntialueen ulkopuolella järjestettävien toimenpiteiden ja opiskelun ajalta maksettavaa korotettua ylläpitokorvausta kahdella eurolla. Työelämävalmennuksessa oleville, työttömyyspäivärahaan oikeutetuille henkilöille maksetaan jatkossa työttömyyspäivärahaa ja ylläpitokorvausta työllistämistuen sijaan. Toukokuun 2010 alusta lain säädöksiä on ehdotettu muutettavaksi siten, että työnhakijan palvelutarve arvioitaisiin ja hänen kanssaan laadittaisiin työllistymissuunnitelma kahden viikon kuluessa työnhaun alkamisesta. Lisäksi ehdotetaan muutoksia muun muassa palkkatuen ja starttirahan myöntämisedellytyksiin sekä työharjoittelua ja -elämävalmennusta koskeviin säännöksiin. Työttömyysturvalaissa säädettyä työssäkäyntialueen määrittelyä ehdotetaan muutettavaksi siten, että henkilön työssäkäyntialue olisi hänen asuinpaikastaan 80 kilometrin etäisyydelle ulottuva alue.

Valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annettua valtioneuvoston asetusta muutettiin 1.1.2009. Asetusmuutoksella korotettiin muun muassa III-tukialueen pk-yritysten tukitasoja investointihankkeiden osalta. Kyläkauppatuen voimassaolo pidennettiin vuoden 2014 loppuun asetusmuutoksella, joka tuli voimaan 1.1.2010. Kuljetustukijärjestelmän voimassaoloa jatkettiin ja sen sisältöä laajennettiin 22.1.2009 annetulla valtioneuvoston asetuksella vuoden 2013 loppuun saakka.

Kansainvälisen finanssikriisin seurauksena toteutettiin lukuisia toimenpiteitä, joilla pyrittiin helpottamaan yritysrahoituksen saatavuutta. Finnvera Oyj:ssä otettiin maaliskuussa käyttöön suhdannerahoitus, jota on tarkoitus myöntää kolmen vuoden aikana yhteensä 900 miljoonaa euroa. Suomen Teollisuussijoitus Oy:n vakautusrahoitusohjelmaan on varattu yhteensä 100 miljoonaa euroa. Finnvera Oyj:n korkotuettomien investointi- ja käyttöpääomalainojen ja takausten myöntämisvaltuus korotettiin 210 miljoonalla eurolla 860 miljoonaan euroon. Valtioneuvoston Finnvera Oyj:lle luotto- ja takaustappioiden osittaisesta korvaamisesta antaman sitoumuksen piiriin kuuluvien luottojen ja takausten enimmäismäärää korotettiin vuoden alusta 2,6 miljardista eurosta 3,2 miljardiin euroon ja 15.6.2009 lukien 4,2 miljardiin euroon. Viennin rahoituksen osalta otettiin käyttöön väliaikainen viennin jälleenrahoitusinstrumentti tukemaan suomalaisten vientiyhtiöiden vaikeutunutta rahoitusta. Jälleenrahoitukseen varattiin 3,7 miljardia euroa. Jälleenrahoituksen ehtoja muutettiin syksyllä vastaamaan paremmin kilpailijamaiden hintatasoa. Finnvera Oyj:n kautta myönnettävien vientita-

kuiden yläraja nostettiin 12,5 miljardiin euroon. Lisäksi korontasausluottojen myöntämisvaltuus nostettiin 6 miljardiin euroon.

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä Valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen aineettomien oikeuksien strategiasta ja siihen liittyvien toimenpiteiden valmistelu – mukaan lukien Patentti- ja rekisterihallituksen laaja evaluointi – alkoi. Eurooppalaisen patenttijärjestelmän kehittämisessä saavutettiin poliittinen yhteisymmärrys ja kansallisella tasolla jatkettiin toimenpiteitä patenttijärjestelmän kehittämiseksi. Tilintarkastajajärjestelmän uudistusta ja ammattitutkinnon yhtenäistämistä valmistelemaan asetettiin selvitysmies.

Palveludirektiivin voimaansaattaminen valmistui keskeisiltä osiltaan, kun laki palvelujen tarjoamisesta tuli voimaan loppuvuodesta ja Yritys-Suomi -verkkopalveluun avattiin palvelualojen asiointipiste.

Kuluttajapoliittisen ohjelman toteutus jatkui ja kuluttajahallinnon uudistaminen jatkui tuoteturvallisuusvalvonnan siirtyessä Kuluttajavirastosta Turvatekniikan keskukseen vuoden 2010 alussa. Kauppojen aukioloa laajennettiin ja selkiytettiin liikeaikalain uudistuksella 1.12.2009 lukien. Vuodenvaihteessa tuli voimaan tilien eriyttämistä koskeva täydennys lakiin eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta.

Valtioneuvoston periaatepäätös yritysten hallinnollisen taakan vähentämisen kansalliseksi toimintaohjelmaksi valmistui ja sen toimeenpano käynnistettiin. Ohjelmassa on toimenpiteitä ja linjauksia byrokratian vähentämiseksi seitsemällä raskaimmaksi arvioidulla säädösalueella sekä sähköisen asioinnin kehittämisessä. Lisäksi ohjelmassa korostetaan uuden lainsäädännön yrityksille aiheuttaman hallintotaakan välttämistä ja arviointia sekä arvioidaan hallintotaakan vähentämisen aiheuttamia kustannuksia ja hyötyjä.

Työelämän laadun ja tuottavuuden samanaikaiseksi parantamiseksi perustettiin TYLA-toimenpidehanke. Sen tehtävänä on saada vuoden 2010 loppuun mennessä aikaan pysyvä toimintatapamalli, jolla työelämän laadun parantamiseen liittyviä tuottavuutta edistäviä toimintatapoja on mahdollista viedä yritysten ja työpaikkojen tietoisuuteen ja käytäntöihin.

Joustoturvatyötä jatkettiin muun muassa laatimalla selvitys yritysten keinoista sopeuttaa toimintaansa työvoimatarpeen muutoksiin taloudellisen taantuman olosuhteissa. Henkilöstörahastolain kokonaisuudistusta koskeva kolmikantainen selvitys valmistui, ja lakiehdotus saatetaan eduskunnan käsittelyyn alkuvuonna 2010.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka Pitkän tähtäimen (2020) aluekehittämisen strategian valmistelu jatkui. Strategia valmistuu maaliskuussa 2010.

Alueiden kehittämislainsäädännön muutokset hyväksyttiin joulukuussa. Vuoden 2010 alusta voimaan tulleet muutokset koskivat yhteensä viittä lakia (laki alueiden kehittämisestä, laki eräiden työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan ohjelmien ja hankkeiden rahoittamisesta, laki rakennerahastolain muuttamisesta, laki ulkorajayhteistyön hallinnosta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 22 §:n muuttamisesta) ja kolmea asetusta.

Aluekeskusohjelman ja kaupunkiohjelman toteutus jatkui 38 ohjelma-alueella ja alueellisen maaseutuosion toteutus 20 ohjelma-alueella. Valmisteltiin 1.1.2010 käynnistynyt KOKO (alueellinen koheesio- ja kilpailukykyohjelma), johon sulautuivat aluekeskusohjelma, maaseutupoliittisen erityisohjelman maaseutuosio ja saaristo-ohjelman alueellinen ja paikallinen toteuttaminen.

Valtioneuvosto hyväksyi 13.5.2009 sekä kaupunkipoliittisen että saaristopoliittisen periaatepäätöksen, joiden täytäntöönpano käynnistyi.

Rakennerahastokauden 2000–2006 toimeenpano jatkui 30.6.2009 asti. Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) osalta ohjelmakauden rahoitus toteutuu 100 prosenttisesti ja Euroopan sosiaalirahaston osalta 97,7 prosenttisesti. Ohjelmakauden 2007–2013 hallinto- ja valvontajärjestelmän on hyväksytty. Järjestelmien puitteissa kehitettiin rakennerahasto-ohjelmien hallintoviranomaisen ohjeistusta, tietojärjestelmiä ja valvontasuunnitelmaa. Rakennerahasto-ohjelmien hanketoiminta pääsi maakunnissa täyteen vauhtiin. Kaikissa ohjelmissa käytettiin niihin varatut määrärahat ja ne saavuttivat niin sanotun N+2 -rajan.

ENPI-CBC-ohjelmien (European Neighbourhood and Partnerhip Instrument – Cross Border Cooperation) käynnistämiseen liittyneiden ongelmien ratkaisussa edistyttiin. Rahoitussopimus EU:n ja Venäjän välillä allekirjoitettiin joulukuussa, jonka jälkeen ohjelmat käynnistettiin.

Energiapolitiikka Hallitusohjelman mukainen Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian toimeenpano ja toimeenpanon seuranta käynnistettiin. Eduskunta edellytti strategiasta kesäkuussa antamassaan palautteessa, että sähkön ja energian kysyntä- ja hankintanäkymiä tulee muuttuneen taloustilanteen valossa arvioida uudelleen. Uusi tarkastelu julkistettiin marraskuussa.

Eurooppa-neuvosto ja Euroopan parlamentti hyväksyivät EU:n ilmasto- ja energiapakettiin liittyvät säädökset joulukuussa 2008. Säädöksen sisältävät muun muassa direktiivin EU:n sisäisen päästö-kauppajärjestelmän uusimisesta ja päätöksen päästökauppaan kuulumattomien alojen päästöjen vähentämisvelvoitteesta, direktiivin hiilidioksidin talteenotosta ja varastoinnista sekä direktiivin uusiutuvan energian edistämisestä. Päästökauppadirektiivin päästöoikeuksien jakoon liittyvien harmonisoitujen toimeenpanosääntöjen valmistelu käynnistyi. Ministeriö osallistui toimeenpanosääntöjen valmisteluun niin, että lopullisesti hyväksyttävissä säädöksissä otetaan riittävästi huomioon kansainvälisessä kilpailussa olevien yritysten kilpailukyky ja päästöoikeusmarkkinoiden toimivuus. Päästökauppaan vuodesta 2013 tehtävien muutosten kansallinen toimeenpano käynnistettiin. Hallitus antoi tähän liittyen eduskunnalle esityksen päästökauppalain muuttamisesta.

Sähkö- ja kaasumarkkinoiden toimivuuden parantamiseen tähtäävän kolmannen sisämarkkina-paketin toimeenpano käynnistettiin. Säädöspaketti edellyttää useiden energiamarkkinoita koskevien säädösten sekä kantaverkkoyhtiön omistusrakenteen muuttamista.

Ministeriön asettama energiatehokkuustoimikunta luovutti mietintönsä kesäkuussa. Ehdotusten pohjalta valmisteltu energiatehokkuutta koskeva valtioneuvoston periaatepäätös pyritään antamaan alkuvuodesta 2010. Energiapalveludirektiivin toimeenpanoon liittyvä laki energiayhtiöiden energiatehokkuuspalveluista annettiin joulukuussa ja se tuli voimaan 1.1.2010.

Ministeriön asettama sähkön syöttötariffeja selvittänyt työryhmä sai raporttinsa valmiiksi 29.9.2009. Työryhmä esitti syöttötariffeja tuulivoimalle ja biokaasusta tuotetulle sähkölle. Hallituksen esitys asiasta on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2010. Ministeriö selvittää syöttötariffin rahoittamistapaa yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa. Valtakunnallinen tuuliatlas valmistui marraskuussa.

Ministeriö toimii yhteysviranomaisena uusien ydinlaitoshankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnissa. Arviointi saatettiin päätökseen Fennovoima Oy:n ydinvoimalaitoshankkeen (arvioituina sijaintipaikkoina Pyhäjoki, Simo tai Ruotsinpyhtää) sekä Posiva Oy:n käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoshankkeen laajennuksen osalta. Ministeriöön toimitettiin kolme uutta ydinenergialain mukaista periaatepäätöshakemusta, jotka koskevat Fennovoima

Oy:n hanketta sekä Fortum Oyj:n Loviisa 3 -hanketta ja siihen liittyvää Posiva Oy:n loppusijoitushanketta.

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman tavoitteet tähtäävät siihen, että hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohja pysyisi riittävänä seuraavien parinkymmenen vuoden aikana, jolloin työvoimapanoksen määrä yhteiskunnassa uhkaa pienentyä ja samanaikaisesti eläkeikäisten kansalaisten lukumäärä kasvaa voimakkaasti. Politiikkaohjelman pääasiallisena tehtävänä on sovittaa yhteen niitä eri hallinnonaloilla valmisteltavia toimia, joilla työvoimapanoksen vähenemistä torjutaan ja toisaalta työn tuottavuutta koetetaan nostaa.

Kertomusvuonna valmistui useita ehdotuksia erityisesti työvoimapanoksen riittävyyden turvaamiseksi, kuten sosiaaliturvan uudistamista valmistelleen komitean ehdotukset ja ammatillisen aikuiskoulutuksen uudistamista koskeneet ehdotukset. Niin ikään valmistuivat linjaukset ns. joustoturvan kehittämisestä. Niillä haetaan tuottavuutta nostavia toimintamalleja sovittamalla yhteen työelämässä tarvittavaa joustavuutta ja toisaalta turvallisuutta. Yritysten kasvuhalukkuuden kehittämisestä valmistui ehdotuksia samoin kuin yritysten hallinnollisten velvoitteiden keventämiseen tähtäävistä toimista.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Yleistä Finanssikriisi heijastui sosiaali- ja terveysministeriön vastuualueelle siten, että sosiaaliturvan etuuksien ja palvelujen kysyntä kasvoi kertomusvuonna. Suomen sosiaalimenot suhteessa bruttokansantuotteeseen nousivat ja olivat noin 29 prosenttia. Luku on lähellä EU-maiden keskiarvoa. Sosiaaliturvan merkittäviä haasteita ovat väestön ikääntyminen, kansainvälinen taloustilanne, työllisyys, uuden teknologian vaikutukset, hyvinvoinnin rahoituksen kestävyys, sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus, väestöryhmien väliset hyvinvointierot ja syrjäytymiskehitys.

Sosiaaliturva rahoitetaan työnantajilta ja vakuutetuilta kerättävin maksuin, verorahoituksella sekä asiakasmaksuilla. Sosiaalimenot olivat vuonna 2009 arviolta 51,0 miljardia euroa. Valtion talousarvion kautta menoista rahoitettiin vajaa kolmannes. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan suurimpia menoeriä olivat eläkkeet, sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet, työttömyysturva sekä sairausvakuutus.

Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnan painopisteinä olivat hallitusohjelman laajat ohjelmakokonaisuudet, sosiaaliturvajärjestelmän uudistaminen sekä hallinnonalan organisaatiouudistukset. Hallitusohjelman toimeenpano eteni ministeriön vastuualueella suunnitellusti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto aloittivat toimintansa 1.1.2009. Uuden Lääkealan turvallisuus ja kehittämiskeskuksen (Fimea) toiminta käynnistyi 1.11.2009. Laitos siirtyy Kuopioon 31.8.2014 mennessä. Aluehallinnon uudistus oli myös toimintavuoden painotuksia. A(H1N1)v -pandemian hoito työllisti ministeriötä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta sekä hallinnonalan muita virastoja. Työurien pidentämistä koskenut selvittelytyö eteni valmisteluryhmissä. Hallituksen asettama sosiaaliturvan kokonaisuudistusta pohtinut SATA -komitea sai työnsä päätökseen. Komitean ehdotukset liittyvät perusturvan ja ansioturvan parantamiseen, työllisyyden edistämiseen, sosiaaliturvan selkeyttämiseen ja byrokratialoukkujen vähentämiseen. Osa ehdotuksista on edennyt lainvalmisteluun. Hallitus päätti vuoden 2009 aikana eräiden komitean ehdotusten toteuttamisesta ja toteutusaikataulusta.

Edistetään väestön terveyttä ja toimintakykyä Keskeisenä hankkeena oli Terveyden edistämisen politiikkaohjelma, joka toteutetaan vuosina 2007–2011. Ohjelmalla vahvistetaan terveyden edistämisen rakenteita, mm. kansansairauksien ehkäisyä, tuetaan terveitä elämäntapoja sekä edistetään uusia työmuotoja ja terveyttä edistäviä toimintamalleja.

Lasten, nuorten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä ehkäisevien palvelujen säädöspohjaa vahvistettiin valtioneuvoston asetuksella neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelu-terveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Työterveys-huoltolainmuutoksella mahdollistettiin työterveyshuollon palveluiden tuottajille laboratorio- ja kuvantamispalveluiden hankkiminen sairaanhoitopiireiltä vuoden 2010 alusta.

Masennuksen ehkäisyyn ja masennuksesta aiheutuvan työkyvyttömyyden vähentämiseen tähtäävä MASTO -hanke jatkui toimintavuonna. Monivuotisen Alkoholiohjelman toimeenpano jatkui. Sen tavoitteena on alkoholihaittojen vähentämiseen. Alkoholi säilyi edelleen työikäisten miesten suurimpana yksittäisenä kuolinsyynä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste 2008–2011 sisältää kansalaisten hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä tavoitteita. Niiden saavuttamiseksi vahvistettiin yhteistyötä valtakunnallisesta kehittämistyöstä vastaavien toimijoiden, kuntien ja kuntayhtymien välillä. Vuosina 2008–2009 Kaste-ohjelmasta myönnettiin määrärahoja väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämistä koskeviin hankkeisiin.

Lisätään työelämän vetovoimaa Tuore EU:n työsuojelustrategian toteuttamista koskeva arvio osoittaa, että työterveys- ja työturvallisuustoiminta ovat Suomessa edelleen korkeaa eurooppalaista tasoa. Työtapaturmat ja työn kuormitus eivät kuitenkaan viime vuosina ole kehittyneet myönteiseen suuntaan. Myös kiire ja kiusaaminen ovat edelleen suuria haasteita.

Verkostomaisesti toimiva Työhyvinvointifoorumi on osa Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmaa ja liittyy läheisesti Terveyden edistämisen politiikkaohjelmaan. Foorumin viestinnässä ja tilaisuuksissa on korostettu työhyvinvoinnin tilan parantamista työurien pidentymisen edellytyksenä ja tuotavuuden kohottajana. Työhyvinvoinnin kohottamista tukevat asenteet ja toimenpiteet on tuotu esiin keinona lieventää taantuman haitallisia vaikutuksia ja vahvistaa organisaatioiden menestymisen edellytyksiä. Foorumi on vaikuttanut työhyvinvointia edistävän yhteiskunnallisen keskustelun vahvistumiseen.

Työsuojeluhallinnon resursseja selvittäneen kolmikantatyöryhmän toimenpide-ehdotusten pohjalta työsuojeluvalvonnan vaikuttavuuden ja tasalaatuisuuden varmistamiseksi kiinnitettiin huomiota valvonnan ohjeistukseen ja työsuojelutoimijoiden yhteistyön tehostamiseen. Työsuojeluhallinto osallistui aluehallintouudistuksen valmisteluun. Uudistus merkitsee haasteita työsuojeluvalvonnan tulokselliselle toteuttamiselle.

SATA -komitean yhtenä tavoitteena oli työn kannustavuuden parantaminen. Työttömyysturvaa ja aikuiskoulutukseen liittyviä etuuksia päätettiin uudistaa vuoden 2010 alusta lukien. Osana uudistuksia työttömyysturvassa otetaan käyttöön aktiivitoimenpiteiden ajalta maksettava korotettu tuki, joka koskee niin ansio- kuin perusturvaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti toukokuussa kaksi työryhmää, joiden tehtävänä on maaliskuuhun 2010 mennessä ehdottaa uudistuksia työeläkelaitosten vakavaraisuus- ja sijoitussäännöksiin siten, että kansainvälisestä rahoituskriisistä palautuminen kyetään hoitamaan hallitusti ja työeläkemaksun korotuspaine pysyy mahdollisimman alhaisena.

Vähennetään köyhyyttä ja syrjäytymistä Pienituloisten tilanteen kohentamiseksi vähimmäisetuuksiin tehtiin tai päätettiin tehdä korotuksia. Vuoden alusta nostettiin sairauspäivärahan, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahan sekä kuntoutusrahan vähimmäistasoa merkittävästi. Samalla korotettiin sekä kotihoidontuen että yksityisen hoidon tuen hoitorahaa. Lapsilisiä korotettiin kolmannessa lapsesta alkaen. Kansaneläkkeen tasoa on korotettu viime vuosina useaan otteeseen.

Hallitus päätti tammikuussa erityisesti pienituloisten asemaa kohentavien uudistusten toteuttamisesta. Pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentulon parantamiseksi otetaan käyttöön ns. takuueläke, joka tulee voimaan 1.3.2011. Samasta ajankohdasta lukien vähimmäisetuuksien taso sidotaan kansaneläkeindeksiin.

Kaste -ohjelman osatavoitteena on osallisuuden lisääminen ja syrjäytymisen vähentäminen. Ohjelmakaudella valtionavustusta on suunnattu lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämiseen, lastensuojelutarpeen ehkäisyyn sekä pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseen.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma sekä alkoholiohjelma tukivat köyhyys- ja syrjäytymistavoitteiden toimeenpanoa. Raha-automaattiyhdistyksen tuottoja osoitettiin sosiaali- ja terveysjärjestöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 302,5 miljoonaa euroa. Toiminta kohdistui mm. sosiaali- ja terveysongelmien ehkäisyyn sekä syrjäytyneiden tukemiseen.

Varmistetaan toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen (PARAS –hanke) puitelain mukainen valmistelu sosiaali- ja terveydenhuollon alueella jatkui. Valmistelussa korostettiin sosiaali- ja terveydenhuollon yhtenäisyyt-

tä ja palvelujen järjestämisvastuun selkeää määrittelyä. Uudistusta koskeva selonteko annettiin eduskunnalle. Kansanterveyslain ja erikoissairaanhoitolain yhdistävän terveydenhuoltolain valmistelu jatkui. Lainsäädännön valmistelussa yhtenä painoalueena on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden vahvistaminen. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen käynnistyi sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa työryhmässä. Aluksi on valmisteltu esityksiä lainsäädännön kokonaisuudistuksen keskeisiksi linjauksiksi ja selvitetty ikäihmisiä koskevan lainsäädännön kehittämisvaihtoehtoja.

Kaste-ohjelman määrärahoista myönnettiin avustusta vuosina 2008–2009 sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteiden ja prosessien kehittämiseen, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteiden kehittämiseen sekä terveydenhuollon henkilöstörakenteen kehittämiseen ja työhyvinvointiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluinnovaatiohanke jatkui, samoin Toimiva terveyskeskus -toimenpideohjelma. Sen tavoitteena on parantaa perusterveydenhuollon toimivuutta. Hallitusohjelman mukaisesti laajennettiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelin käyttöä. Vammaisten henkilökohtaisen avustajajärjestelmän uudistus tuli voimaan 1.9.2009.

Lääkekustannusten kasvun hillitsemiseksi ja kohtuuhintaisten lääkkeiden saatavuuden turvaamiseksi säädetty lääkkeiden viitahintajärjestelmä tuli voimaan huhtikuussa. Uudistuksen arvioitiin säästäneen lääkekustannuksia vuositasolla yhteensä yli 100 miljoonaa euroa. Lääkehuollon hallintoa uudistettiin perustamalla Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Sen keskeisiä tehtäviä ovat lääkealan lupa- ja valvontatehtävät, lääkealan tutkimus ja kehittäminen sekä lääketiedon tuottaminen ja välittäminen lääkehuollon ja lääkehoitojen vaikuttavuuden parantamiseksi.

Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen strategian (YETTS) ja vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon toimeenpanoa edistettiin hallinnonalalla sekä osallistuttiin YETTS:n uudistamistyöhön. Päivitettiin psykososiaalisen tuen ja palvelujen ohjeistusta.

Edistetään sukupuolten tasa-arvoa Toiminnan painopisteinä olivat hallituksen tasa-arvo-ohjelman toimeenpano yhdessä muiden ministeriöiden kanssa, tasa-arvoselonteon valmistelu, kolmikantaisen samapalkkaisuusohjelman jatkaminen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen edistäminen. Ensimmäinen tasa-arvoselonteko annetaan eduskunnalle vuonna 2010 ja sitä varten laadittiin lukuisia taustaselvityksiä. Vuoden aikana valmisteltiin selvitystä tasa-arvolain toimivuudesta. Siihen liittyen teetettiin tutkimuksia tasa-arvosuunnittelun määrästä ja laadusta. Tasa-arvolakiin lisättiin sukupuoleen perustuvan häirinnän ja seksuaalisen häirinnän määritelmät sekä säännökset syrjinnästä tavaroiden ja palveluiden vaihdannassa. Hyvityssäännöstä muutettiin.

Tasa-arvo-ohjelman painopisteinä olivat sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen, sukupuolten välisten palkkaerojen kaventaminen, naisten urakehityksen edistäminen, tasa-arvotietoisuuden lisääminen kouluissa ja segregaation lieventäminen, työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen parantaminen, naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen sekä tasa-arvotyön resurssien vahvistaminen. Valtioneuvoston piirissä järjestettiin koulutusta valtavirtaistamisesta ja kiinnitettiin erityistä huomiota ministeriöiden avaintehtäviin. Kertomusvuonna alettiin valmistella ohjelmaa naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi sekä käynnistettiin tasa-arvotiedon keskus.

Kansainvälinen toiminta Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvostossa Ruotsin kaudella saavutettiin poliittinen yhteisymmärrys direktiivistä, joka koskee miesten ja naisten tasavertaisen kohtelun periaatteen soveltamista itsenäisiin ammattiharjoittajiin. Muita neuvoston asiakokonaisuuksia olivat muun muassa sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisen laajentaminen koskemaan kolmansien maiden kansalaisia, rajat ylittävässä terveydenhuollossa sovellettavat potilaiden oikeudet, pandemia EU:ssa ja naapu-

rimaissa sekä talouskriisin sosiaaliset vaikutukset ja valmistautuminen Lissabonin kasvu- ja työllisyysstrategian uudistamiseen.

Neuvostossa hyväksyttiin päätelmät terveestä ja arvokkaasta ikääntymisestä, sosiaalipalveluista, romanien osallistumisesta, YK:n Pekingin toimintaohjelman täytäntöönpanosta, alkoholista ja terveydestä sekä turvallisesta tehokkaasta terveydenhuollosta sähköisten terveyspalvelujen avulla. Neuvosto hyväksyi myös suositukset potilasturvallisuudesta ja harvinaissairauksista.

YK:n talous- ja sosiaalineuvoston vuoden 2009 korkean tason istunto käsitteli terveyttä. Suomi oli YK:n sosiaalisen kehityksen toimikunnan jäsen 2006–2009 sekä puheenjohtajana vuoden 2009 toimikunnassa.

Alueellisen yhteistyön osalta Venäjä valittiin pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveyskumppanuuden puheenjohtajaksi ja Suomi varapuheenjohtajaksi vuosiksi 2010–2011. Kumppanuudelle hyväksyttiin uusi toimintaohjelma. Kumppanuus hyväksyttiin EU:n itämeristrategian terveysosion koordinaattoriksi. Barentsin alueen sosiaali- ja terveysalan työryhmän kaksivuotinen puheenjohtajuus siirtyi Suomelle ja Komin tasavallalle. Lähialuehankkeiden painopisteinä olivat tartuntatautien torjunta, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen, ml. päihteiden käytön ehkäisy, sekä palvelujen ja hallinnon kehittäminen. Venäjä liittyi Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan Moskovassa järjestetyn Euroopan neuvoston sosiaalisen suojelun ministerikokouksen jälkeen. Suomen ja Australian välinen sosiaaliturvasopimus tuli voimaan 1.7.2009.

Maailman terveysjärjestössä keskeisiä asioita vuonna 2009 olivat influenssapandemia, terveyden sosiaaliset taustatekijät ja talouskriisin vaikutukset. Uudeksi aluejohtajaksi valittiin unkarilainen Zsuzsanna Jakab viisivuotiskaudelle helmikuun alusta 2010.

Ympäristöministeriö

Ilmastonmuutos Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa edettiin YK:n ilmastokokouksessa Balilla vuonna 2007 sovitun työohjelman mukaisesti. Suomen neuvottelutavoitteet osana EU:n kantoja ja valmistautumista Kööpenhaminan COP-15 kokoukseen ennen varsinaista joulukuun 2009 kokousta täyttyivät olennaisilta osin. Kööpenhaminan 15. osapuolikokouksessa keskityttiin Kioton pöytäkirjan jälkeisistä päästövähennyksistä sopimiseen sekä teollisuusmaiden että suurimpien ja nopeasti kehittyvien kehitysmaiden kanssa. Teollisuusmaiden rahoitustuen antaminen kehitysmaille oli myös yksi tärkeimmistä neuvottelukysymyksistä.

Kööpenhaminan kokouksen lopputuloksena odotettiin poliittisesti sitovaa, riittävän kunnianhimoista, keskeiset neuvotteluelementit sisältävää asiakirjaa, joka voidaan neuvotella lopulliseksi kansainvälisoikeudelliseksi sopimukseksi vuoden 2010 aikana. Lopputuloksena kuitenkin saatiin poliittinen sopimus, joka sisältää osin tavoiteltuja elementtejä mm. rahoitustuen osalta, mutta se vaatii vuonna 2010 lisää neuvotteluja ollakseen sopiva hyväksyttäväksi seuraavassa osapuolikokouksessa Mexicossa 2010. Kööpenhaminan lopputulokseen sisältyy myös se, että osapuolet ilmoittavat tammikuun 2010 loppuun mennessä omat, vapaaehtoiset päästöjen vähennystavoitteensa vuoteen 2020 mennessä.

Ilmastonmuutoksen seuranta ja muutoksiin varautuminen säilyy keskeisenä kysymyksenä esillä myös muiden kansainvälisten ympäristösopimusten neuvotteluissa (Montrealin pöytäkirja, luonnon monimuotoisuutta koskeva sopimus, aavikoitumissopimus) sekä Arktisen neuvoston ja Barentsin euroarktisen neuvoston työssä.

EU:n ilmasto- ja energiapaketin toimeenpano alkoi EU:ssa ns. komitologiassa. Päästökauppadirektiivin ja vastuunjakopäätöksen hyväksyminen joulukuussa 2008 tarkoitti, että EU on nyt oikeudellisesti sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä. Vertailukohtana ovat vuoden 1990 päästöt. Lisäksi nyt tehdyt päätökset linjaavat periaatteet siitä, miten EU siirtyy tarvittaessa tiukempaan päästövähennysvelvoitteeseen osana kansainvälistä ilmastosopimusta. Pakettiin kuuluvat myös direktiivi hiilen talteenottoa ja varastointia varten, sitoumukset uusiutuvien energialähteiden käytön lisäämisestä sekä joukkoliikennettä koskevia erillismääräyksiä. EU keskustelee alkuvuonna 2010 ja tarkentaa Kööpenhaminan sopimuksen pohjalta ehtoja ja menettelytapoja siitä, missä vaiheessa ja miten EU on valmis siirtymään tiukempaan velvoitteeseen, mahdollisesti -30 %:iin, osana valmistautumista COP-16 kokoukseen Mexicossa loppusyksyllä 2010.

Eduskunta antoi lausuntonsa hallituksen kansallisesta ilmasto- ja energiastrategiasta kesäkuussa. Ympäristöministeriön vastuulla ovat toimet, joilla vähennetään jätehuollosta, rakennusten energiankäytöstä, F-kaasuista ja työkoneista aiheutuvia päästöjä. Strategia sisältää myös tavoitteet yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi sekä Kioton mekanismeilla hankittavien päästövähennysoikeuksien hankkimiseksi. Toimeenpanoa on jatkettu ja niiden vaikutusten seurantajärjestelmän valmistelu ympäristöministeriössä on liitetty osaksi toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Työ etenee ja syvenee vuonna 2010.

Kioton pöytäkirjan toimeenpanon osalta edettiin suunnitelmien mukaisesti niin, että Suomi saavutti Kioton mekanismien käyttöoikeuden huhtikuussa 2008, valtion tili avattiin päästörekisterissä ja rekisteritoiminnot kytkettiin kansainväliseen tapahtumien kirjausjärjestelmään syksyllä 2008. Vuoden 2008 kasvihuonekaasujen inventaariotietojen (4.12.2009) mukaan Suomi oli Kioton sitoumuskauden ensimmäisenä vuonna (2008) saavuttanut velvoitteensa ja oli 1.2 % alle vaaditun velvoitetason. Valtion tilille kotiutettiin yhteensä 422 000 Kioton mekanismeilla hankittua päästöyksikköä. Ympäristöministeriö on myöntänyt hyväksynnän seitsemälle Suomen ulkopuolella toteutetulle yhteistoimeenpanohankkeelle.

Ympäristönsuojelu Suomen ympäristöpolitiikan maatutkintatilaisuus pidettiin Pariisissa 17.–19.2.2009. Tilaisuuteen osallistui ympäristöministeriön johdolla valtuuskunta, johon kuului edustajia myös maa- ja metsätalousministeriöstä sekä liikenne- ja viestintäministeriöstä. OECD antoi yhteensä 43 suositusta ja toimenpide-ehdotusta, jotka käsittivät laajasti ympäristönsuojelun ja aluepolitiikan eri osa-alueita. Suositukset julkistettiin 5.6.2009 ministerien Paula Lehtomäen ja Jan Vapaavuoren yhteisessä seminaarissa ja tiedotustilaisuudessa.

Euroopan unioni julkisti 21.11.2008 uuden jätedirektiivin, jolla pyritään edistämään jätteen synnyn ehkäisyä, uudelleenkäyttöä ja kierrätystä sekä yksinkertaistamaan nykyistä EU:n jätesääntelyä. Jäsenmaat velvoitetaan edistämään jätteen kierrätystä niin, että syntyvästä paperi- metalli-, muovi- ja lasijätteestä kierrätettäisiin vuonna 2020 vähintään puolet ja rakennus- ja purkujätteestä vähintään 70 prosenttia. Jäsenmaiden on saatettava uusi jätedirektiivi voimaan viimeistään 12.12.2010. S Suomessa työ tehdään jätealan lainsäädännön kokonaisuudistusta valmistelevassa työryhmässä, jonka määräaika on 30.4.2010.

Porvoon Tolkkisiin sijoittuvan öljyntorjuntakeskuksen hankesuunnittelu käynnistettiin. Keskuksesta on valmistunut alustava rakennussuunnitelma ja aluesuunnittelu on käynnissä. Hallitus antoi esityksen öljysuojarahastolain muutoksesta syyskuussa, ja eduskunta hyväksyi sen joulukuussa. Muutoksen tarkoituksena on parantaa öljysuojarahaston maksuvalmiutta tilanteessa, jossa valtio ja alueelliset pelastuslaitokset ovat huomattavasti korottamassa öljyntorjuntavalmiuttaan Suomenlahden lisääntyneiden öljykuljetusten johdosta. Laki on tullut voimaan vuoden 2010 alusta. Öljysuojamaksu korotetaan 0,5 eurosta öljytonnilta 1,5 euroon. Samalla nostetaan rahaston pääomaraja viisinkertaiseksi. Korotus on määräaikainen ja se on voimassa kolmen vuoden ajan.

Merivoimien öljyntorjunta-alus Hallin 12 miljoonan euron määräinen peruskorjaus tilattiin, alus meni telakalle loppuvuodesta ja korjaus valmistuu vuoden 2010 alkupuoliskolla. Vuoden 2009 toisessa lisätalousarviossa Rajavartiolaitos on saanut 57 miljoonan euron tilausvaltuuden yhden uuden avomerellä ja jäissä toimintakelpoisen monitoimialuksen (öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunta-alus/ulkovartiolaiva) hankkimiseen sekä 3 miljoonaa euroa aluksen suunnitteluun. Alus tilattaisiin 2010 ja valmistuisi 2012–2013.

Ympäristölupajärjestelmän kehittämishankkeen työn pohjalta on valmisteltu ympäristönsuojelulain muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 100/2009), joka on eduskunnan käsittelyssä ja suunniteltu saatavaksi voimaan 1.3.2010. Muutoksen perusteella eräät ympäristöllisesti vähämerkitykselliset toiminnat poistuvat luvanvaraisuuden piiristä ja niille valmistellaan sitovat ympäristönsuojelumääräykset valtioneuvoston asetuksiksi. Luvanvaraisten toimintojen määrää vähennettiin myös ympäristönsuojeluasetuksen muutoksella 29.12.2009. Muutos tuli voimaan 1.1.2010, ja sillä selkeytettiin myös valtion ja kunnan lupaviranomaisten toimivaltajakoa.

Ympäristöministeriön säädösvalmistelun kehittämiseksi valmistui joulukuun alussa työryhmän ehdotus toimintaohjelmaksi, jonka tavoitteena on mm. parantaa säädösvalmistelun suunnitelmallisuutta ja turvata riittävät ja asiantuntevat resurssit säädöshankkeisiin sekä luoda uusia toimintatapoja yhteistyön tiivistämiseksi keskeisten toimijoiden kanssa. Toimintaohjelman toimeenpano on aloitettu välittömästi.

Kansallisen kestävän kehityksen strategian (2006) toimeenpanon toinen kaksivuotiskausittain tehtävä kokonaisarviointi suoritettiin kertomusvuoden aikana. Suomen kestävän kehityksen toimikunta käsitteli arviointiraporttia ja siihen liittyvää kestävän kehityksen indikaattorikokoelmaa joulukuun kokouksessaan ja laatii kokonaisarvion pohjalta politiikkasuositukset tulevia hallitusohjelmaneuvotteluja varten. Suomi on menestynyt erittäin hyvin kestävän kehityksen kansainvälisissä vertailututkimuksissa, mutta strategian kansallisessa toimeenpanossa huolta aiheuttaa ministeriöiden korkeimman johdon heikko sitoutuminen.

Kansallisen kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman (KULTU) seurantaa jatkettiin ja edistettiin YM:n vastuulla olevien toimenpide-ehdotusten toteuttamista. Valtioneuvosto hyväksyi periaatepäätöksen kestävistä julkisista hankinnoista 8.4.2009. Se edellyttää julkisilta hankkijoilta toimia erityisesti energian, rakentamisen ja asumisen, liikkumisen, ruokapalveluiden, energiaa käyttävien laitteiden sekä palveluiden saralla. Ympäristöteknologiahankintojen neuvontapalveluiden toiminta aloitettiin kokeiluna Motiva Oy:n yhteydessä.

EU:n meristrategiadirektiivi (2008/56/EY) tuli voimaan heinäkuussa. Direktiivin tavoite on Euroopan merien hyvä tila vuoteen 2020 mennessä. Se velvoittaa jäsenvaltiot laatimaan merialueilleen kansallisen meristrategian, jossa on sekä valmisteluvaihe tilanarviointeineen että toimenpideohjelman laatiminen ja toteuttamisen aloittaminen vuoteen 2016 mennessä. Suomen meristrategia tulee kattamaan omaan talousvyöhykkeeseemme kuuluvat merialueet. Suomessa työ on aloitettu ja direktiivin toimeenpano on käynnissä. Vesien hyvän tilan saavuttamiseksi on annettu myös EY:n direktiivi vesiympäristölle vaarallisista prioriteettiaineista, joka tuli voimaan vuoden alussa.

Itämeren suojelukomission (HELCOM) Itämeren suojelun toimintaohjelman (Baltic Sea Action Plan) toimeenpano on jatkettu yhteistyössä kaikkien Itämeren valtioiden kanssa. Toimintaohjelman tavoitteena on palauttaa Itämeri hyvään ekologiseen tilaan vuoteen 2021 mennessä. Ohjelma kattaa Itämeren pahimmat ympäristöongelmat kuten rehevöitymisen, meriympäristön kemiallisen saastumisen, meriluonnon monimuotoisuuden suojelun sekä merenkulusta aiheutuvat uhat. Kansainvälisessä Merenkulkujärjestössä (IMO) on vaikutettu päätöksiin alusten rikki- ja typpipäästöjen vähentämiseksi. Itämeren maat ovat sopineet yhteisestä aloitteesta IMO:lle matkustaja-alusten käymäläjätteiden päästökiellosta Itämerellä. Suomi sijoitti vuonna 2009 perustettuun BSAP:n valmistelurahastoon 1,6 miljoonaa euroa.

Itämeren kaasuputken YVA menettelyn vaiheet kuulemisineen saatiin päätökseen kesäkuussa ja Espoon sopimukseen liittyvät konsultaatiot ja tiedonvaihdot Suomi aiheuttajana tai vastaanottavana osapuolena saatiin päätökseen ennen valtioneuvoston päätöstä putken rakentamisesta Suomen talousalueelle. Lupahakemuksen käsittely ympäristölupavirastossa on kesken.

Vesienhoitosuunnitelmat hyväksyttiin valtioneuvostossa joulukuussa. Maatalouden vesiensuojelun tehostamiseksi on Lounais-Suomessa toteutettu ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen yhteisrahoituksella laajaa kolmevuotista pilottihanketta. Ympäristöministeriö antoi alueellisille ympäristökeskuksille kotieläintalouden ympäristönsuojeluohjeen, jonka tavoitteena on tavoitteena on varmistaa, että kotieläintaloutta koskevat valtakunnalliset ympäristönsuojelun tavoitteet saavutetaan yhdenmukaisin menettelyin ja tulkinnoin.

Haja-asutuksen jätevesiasetuksen toimeenpanon edistämistä selvittävä hajajätevesityöryhmä julkaisi hajajätevesioppaan. Hajajätevesiuudistuksen toimeenpanoa vauhditettiin myös korottamalla rakennusten korjaus- ja energia-avustuksiin sisältyvän sosiaaliperusteisen jätevesiavustuksen tulorajoja. Asetuksen toimeenpano on edennyt hitaasti. Selvitysmies Tarasti jätti selvityksensä liittyen haja-asutusalueiden jätevesiasetuksen toimeenpanon tehostamisesta.

Pintaveden ympäristönlaatunormidirektiivin kansallinen säädösvalmistelu on aloitettu työryhmässä, jonka tulee saada lainsäädäntöehdotukset valmiiksi 30.4.2010. Pohjavesidirektiivin toimeenpanemiseksi on tehty tarvittavat kansalliset asetusmuutokset, jotka tulivat voimaan kesällä 2009 ja lainsäädännön toimeenpanon edellyttämät toimeenpano-ohjeiden valmistelu on aloitettu ja saadaan valmiiksi keväällä 2010.

Pietarin Neva-hankkeen (pohjoinen kokoojatunneliviemäri, pohjoisen puhdistamon saneeraus) 320 milj. euron kokonaisrahoitus sovittiin, ja hankkeen Suomen 6,1 milj. euron avustus-

ta koskeva yhteisymmärryspöytäkirja allekirjoitettiin 9.6.2009. Pietarin Keskisen jätevedenpuhdistamon fosforinpoistohanke valmistui 20-vuotisen yhteistyön jälkeen. Hankkeiden tavoitteena on vähentää Suomenlahden rehevöitymistä.

Luonnonsuojelu Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen laiksi ja lakimuutoksiksi, jotka velvoittavat elinkeinotoiminnan harjoittajan korjaamaan luonnolle ja vesille aiheuttamansa merkittävät ympäristövahingot. Laki ja lakimuutokset tulivat voimaan 1.7.2009.

Eduskunnalle annettiin kesäkuussa valtionmaiden luonnonsuojelualueiden rauhoitussäännösten tarkistamista koskeva luonnonsuojelulain osauudistus. Valtionmailla sijaitsevien, noin 1 800 suojelukohteen luonnonsuojelualueeksi perustamisen työohjelman valmistelua on jatkettu luonnonsuojelualueiden säädösvalmistelun projektiryhmässä. Luonnonsuojelulainsäädännön toimivuuden kokonaisarviointi on käynnistynyt elokuussa ulkopuolisen konsultin toimesta.

Valtioneuvoston 27.3.2008 tekemää periaatepäätöstä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta vuosille 2008–2016 toimeenpantiin. Ohjelman tarkoituksena on sekä parantaa nykyistä suojelualueverkkoa että kehittää talousmetsien luonnonhoitoa. Maanomistajien tekemien tarjousten pohjalta valtiolle hankittiin suojelutarkoituksiin 1 368 hehtaaria METSO-alueita ja yksityisiä luonnonsuojelualueita perustettiin ohjelman puitteissa 838 hehtaaria vuonna 2009. Metsähallituksen luontopalvelut on laatinut yhteistyössä metsätalouden kanssa luonnonvarasuunnittelun yhteydessä ehdotukset metsien monimuotoisuudelle merkittävien suojelualueiden laajentamisesta valtionmailla 10 000 hehtaarilla. Vanhojen suojeluohjelmien mukaisia päätöksiä oli vuoden lopulla toteuttamatta yksityismaiden osalta 18 000 hehtaaria.

Natura 2000 -verkostoon ja kansallisiin suojeluohjelmiin sisältyvien alueiden suojelua on toteutettu talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa hyväksytyn rahoitusohjelman mukaisesti. Näiden alueiden suojelun toteutus on tarkoitus saattaa loppuun parin seuraavan vuoden aikana. Yleiseurooppalaisen Natura 2000 -verkoston valinta- ja hyväksymismenettely on saatu käytännössä lähes valmiiksi. Verkoston täydentäminen Suomen talousvyöhykkeellä ja muilla avomerialueilla viiden alueen osalta oli lausuntokierroksella ja päätös niistä esitellään valtioneuvostolle vuoden 2010 alkupuolella.

Suomen luontotyyppien uhanalaisuudesta valmistuneen ensimmäisen koko maan kattavan selvityksen pohjalta valmisteltiin käytännön toimiin tähtäävää toimintaohjelmaa. Arvioinnissa yli puolet Suomen luontotyypeistä arvioitiin uhanalaisiksi. Erityisesti Etelä-Suomessa monien luontotyyppiryhmien kuten metsien, soiden ja perinneympäristöjen suojelu, hoito ja ennallistaminen ovat tärkeitä tehtäviä tulevina vuosina. Uhanalaisten lajien neljännen uhanalaisuustarkastelun valmistelua jatkettiin laajana asiantuntijatyönä siten, että se voidaan julkaista vuoden 2010 lopulla.

Ympäristöministeriön päätöksellä perustettiin valtakunnallinen luonnonsuojelulain mukainen maisemanhoitoalue Kauhajoen Hyypänjokilaaksoon. Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edellytyksiä parannettiin valtioneuvoston periaatepäätöksen (VILMAT) mukaisesti tukemalla kuntien virkistysaluehankkeita 250 000 eurolla.

Asuminen Metropolipolitiikan kärkihankkeista asunto- ja tonttituotannon aiesopimukseen liittyen kokonaisasuntotuotantotavoitteisiin ei ylletty, sen sijaan valtion tukeman asuntotuotannon tavoitteet ylittyvät sekä pääkaupunkiseudulla että ympäröivissä Kuuma-kunnissa. Kokonaisasuntotuotantotavoitteen toteutuminen edellyttää, että vuosittain kaavoitetaan noin 1,4 miljoonaa neliömetriä uutta asuntokerrosalaa. Vuonna 2008 seudulla kaavoitettiin asuntokerrosalaa 1,01 miljoonaa kerrosneliömetriä ja vuonna 2009 noin 1,09 miljoonaa kerrosneliömetriä. Pääkaupunkiseudun kaupungit onnistuivat tavoitteen toteuttamisessa huomattavasti kehyskuntia paremmin.

Uusitulla infra-avustuksella vuosina 2010–2012 korostetaan aiesopimuksen mukaisesti yhdyskuntarakenteen eheytymistä, kuntien välisen yhteistyön edistämistä ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteuttamista. Näihin enintään 30 %:in avustuksiin varataan 10 miljoonaa euroa vuodessa ja etusijalla ovat aiesopimusta toteuttavat kunnat. Aiesopimuksen mukainen mahdollisuus tuottaa korkotuella omaksilunastettavia asunto-osakeyhtiömuotoisia vuokrataloja tuli voimaan 1.12.2009.

Pääkaupunkiseudun kaupungit hyväksyivät yhteisen kilpailukykystrategian, jonka pohjalta käynnistetty valtion ja seudun 14 kunnan ja Uudenmaan liiton yhteinen aiesopimusvalmistelu on viimeistelyvaiheessa. Maahanmuuttajien työllistymisen ja kotoutumisen parantamiseen tähtäävä aiesopimus valtion ja pääkaupunkiseudun kaupunkien välillä allekirjoitettiin 8.12.2009.

Vuosina 2008−2011 toteutettavalla Lähiöohjelmalla kehitetään lähiöitä kilpailukykyisiksi ja toimiviksi asuntoalueiksi edistämällä eri toimijoiden yhteistyötä ja kehittämisen pitkäjänteisyyttä. Ohjelmaan valituilla 59 hankkeilla, joita toteutetaan 14 kaupungissa, parannetaan asuinalueiden viihtyisyyttä ja toimivuutta sekä asukastoiminnan mahdollisuuksia.

Kun talouskriisi romahdutti uudisrakentamisen aloitukset syksyllä 2008, niin ympäristöministeriö otti käyttöön rakentamisen työllisyyttä ja vuokramarkkinoiden tasapainoa tukevia erilaisia elvytystoimenpiteitä vuoden 2009 alusta alkaen. Elvytystoimenpiteet ovat osoittautuneet hyvin toimiviksi, sillä niiden seurauksena aloitettiin kertomusvuonna noin 11 000 valtion (v. 2008 noin 4 000) tukeman asunnon rakennustyöt. Jotta valtion tukema asuntorakentaminen saisi edullista rahoitusta myös rahoitusmarkkinoiden vaikeuksien aikana, valtio sijoitti Kuntarahoitus Oyj:hin omaa pääomaa 20 miljoonaa euroa. Rakentamisen työllisyyttä ylläpidettiin myös korjausrakentamisen elvytystoimilla, joilla kannustettiin taloyhtiöitä korjausrakentamiseen.

Työryhmäehdotus kehitysvammaisten ja vaikeavammaisten asunto-ohjelmaksi valmistui ja luovutettiin kesäkuussa. Syyskuussa aloitettiin yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa valtioneuvoston periaatepäätöksen valmistelu kehitysvammaisten asumisohjelmaksi. Se esiteltäneen valtioneuvostolle tammikuussa 2010.

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelman 2008–2011 määrällisenä tavoitteena on 1 250 asuntoa, tukiasuntoa tai hoitopaikkaa pitkäaikaisasunnottomille vuoteen 2011 mennessä. Ohjelman toteutus on edennyt hyvin, sillä vuoden 2009 loppuun mennessä käyttöönotettuja asuntoja on 241 ja tällä hetkellä rakenteilla on 597 asuntoa tai tukiasuntoa. Kaikkiaan ohjelman puitteissa on valmistumassa yli 1 600 asuntoa. Kohdennettujen toimenpiteiden ohella ennaltaehkäisy on tärkeä kokonaisuus vähentämisohjelmassa. Kuntien asumisneuvontaa on tehostettu ja ARA:n lähiöavustuksen turvin on kuntiin palkattu 14 uutta asumisneuvojaa.

Alueidenkäyttö Valtioneuvoston päätös valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamisesta tuli voimaan 1.3.2009. Tarkistetut tavoitteet määrittävät alueidenkäyttöä koskevat linjaukset, jotka on maankäyttö ja rakennuslain mukaan otettava huomioon kaikkialla Suomessa maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Tarkistuksessa on painotettu ilmastonmuutoksen hillintää. Keskeiset tarkistukset koskevat ehyiden yhdyskuntarakenteiden muodostumista, Helsingin seudun maankäytön, liikenteen ja asumisen yhteen sovittamista sekä uusiutuvien energialähteiden, kuten tuulivoiman hyödyntämistä. Tavoitteisiin on lisätty myös ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevat alueidenkäytön velvoitteet.

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat yhteistyössä selvityksen, jolla selkiytettiin alueidenkäytön suunnittelun, erityisesti maakuntakaavoituksen suhdetta luonnonvarojen kestävää käyttöä koskevaan lainsäädäntöön.

Ympäristöklusterin neljännellä ohjelmakaudella 2006–2009 ovat yhdyskuntarakenteeseen ja elinympäristöön liittyvät teemat olleet näkyvästi esillä. Ohjelmakauden päätteeksi järjestettiin Kuopiossa syyskuussa laaja konferenssi, jossa esillä olivat yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen, autoriippuvaisuuden vähentämiseen ja lähiympäristöjen parantamiseen liittyvät tutkimushankkeet. Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen onnistuu vain, jos tiivistyvillä alueilla ja täydennysrakentamisessa vahvistetaan asukkaiden kannalta keskeisten elinympäristön laatutekijöiden toteutumista.

Matti Auran vetämän, kaupan sijainnin ohjauksen vaikuttavuutta ja ajanmukaisuutta arvioivan, työryhmän työ valmistui. Työryhmän ehdotukset tähtäävät ennen muuta yhdyskuntarakenteen kannalta merkittävien seudullisten kaupan yksiköiden ohjauksen tehostamiseen ja seudullisen näkökulman vahvistamiseen kaupan ohjauksessa. Ehdotusten toteuttaminen edellyttää mm. maankäyttö- ja rakennuslain kauppaa koskevien säännösten tarkistamista.

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle 12.11.2009 selonteon kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta. Tarkoituksena on mm. parantaa suurien kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen ohjauksen sekä maankäytön ja liikenteen yhteensovittamisen edellytyksiä lainsäädäntöä kehittämällä. Maaseuturakentamisen ohjaaminen kyliin on tärkeää sekä ilmastonmuutoksen hillinnän että maaseudun elinvoimaisuuden ja maaseutuasumisen laadun kannalta. Vuoden alussa käynnistetyssä Kyläkaavoituksen kehittämishankkeessa on ohjeistettu suoraan rakennuslupaan oikeuttavan kyläyleiskaavan laadintaa.

Rakentaminen Valmisteltiin ja toteutettiin erilaisia ohjaustoimenpiteitä uudisrakentamisen ja olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuuden parantamiseksi. Rakennusten energiatehokkuutta koskevat noin 30 % aiempaa tiukemmat vaatimukset tulivat vuoden 2010 alussa voimaan. Vaikutuksiltaan merkittävä uusittu direktiivi rakennusten energiatehokkuudesta edellyttää kansallisten energiatehokkuusvaatimusten asettamista uudis- ja korjausrakentamiseen. Direktiivi täsmentää myös energiatodistuksiin liittyviä menettelyjä ja lisää todistusten painoarvoa. Joulukuussa allekirjoitettiin myös uusi Kiinteistöalan energiatehokkuussopimus 2010–2016, jonka tarkoituksena on vähentää rakennusten energian kulutusta ja päästöjä.

Julkaistiin korjausrakentamisen strategian ja sitä koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen pohjalta alkuvuodesta strategian toimeenpanosuunnitelma, jonka kolmeatoista hankekokonaisuutta lähdettiin viemään käytäntöön. Käynnistettiin laaja korjausrakentamisen viestintäkokonaisuus, jonka pääelementtejä ovat korjausrakentamisen internet-portaalin perustaminen sekä korjausneuvonnan tehostaminen olemassa oleviin neuvontaverkostoihin tukeutuen. Toteutettiin Korjausrakentamisen viranomaisohjaus (KORVO) -hankkeen tulosten pohjalta Rakennustarkastusyhdistyksen internet-sivuille rakennusvalvontaviranomaisille ja suunnittelijoille suunnattu korjaushanketapausten tietopankki, jonka tavoitteena on yhtenäistää ja tarkoituksenmukaistaa korjaamiseen liittyviä viranomaistulkintoja.

Valtioneuvoston asuntopoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti toteutettiin Rakentamisen normitalkoot -hanke. Asiantuntijoiden mukaan eniten turhia rakentamiskustannuksia aiheutuu väestönsuojien rakentamisesta. Määräysten tulkintojen yhtenäistäminen ja kaavoituksen kustannustietoisuuden lisääminen koettiin myös tarpeelliseksi. Kevennettyjen rakentamis- ja kaavamääräysten kokeilulakia koskevaa hallituksen esitystä viimeistellään saatujen lausuntojen pohjalta. Kokeiluun liittyvä opiskelija-asuntola on jo rakenteilla.

Rakennusvalvonnan kehittämiseksi on jatkettu rakennusvalvonnan sähköisen asioinnin kehittämistä Kuntien Rakennetun Ympäristön Sähköiset Palvelut -hankkeessa (KRYSP) sekä SADe-hankekokonaisuuteen kuuluvassa sähköisten palvelujen kehittämishankkeessa. Kuntien rakennusvalvontayhteistyötä on tuettu ja edistetty niin ympäristökeskusten kautta kuin suoranaisena osallistumisena yhteistyöhankkeisiin.

II. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi toimii aktiivisesti osana kansainvälistä yhteisöä kantaen osansa maailmanlaajuisesta yhteisvastuusta ja huolehtien omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, vahvaan vaikuttamiseen EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja tehokkaaseen monenkeskiseen yhteistyöhön sekä uskottavaan maanpuolustukseen.

1. Euroopan unionin laajentuminen, ulkosuhdetoiminta, naapuruuspolitiikka (ENP) ja kehityspolitiikka

1.1 Euroopan unionin laajentuminen

Suomi jatkoi johdonmukaista tukeaan Euroopan unionin laajentumiselle korostaen yhteisten neuvotteluperiaatteiden ja jäsenyysehtojen noudattamista. Unionin jäsenyys tarjoaa hakijamaalle mahdollisuuden ankkuroida yhteiskunta EU:n vapauden ja demokratian periaatteisiin, lisätä turvallisuutta ja vahvistaa taloutta. Unionin laajentuminen edistää hyvinvointia, rauhaa ja vakautta koko maanosassa. Joulukuussa unionin neuvosto vahvisti laajentumisprosessin jatkamisen vuonna 2006 saavutetun yhteisymmärryksen pohjalta. Käynnissä olevia neuvotteluja jatketaan, ja unioni soveltaa tiukkaa ehdollisuutta liittymisneuvottelujen kaikissa vaiheissa. Jäsenyysneuvotteluja käytiin Turkin ja Kroatian kanssa. Jäsenyys edellyttää hakijamaalta unionin yhteisen lainsäädännön hyväksymistä ja toimeenpanoa sekä sitoutumista unionin arvoihin. Jäsenyysneuvottelut on jaettu 35 neuvottelulukuun, jotka käsittelevät unionin politiikka-alueita.

Vuonna 2009 Kroatian kanssa avattiin 8 uutta neuvottelulukua. Kaiken kaikkiaan Kroatian kanssa on avattu 29 neuvottelulukua, joista 15 on suljettu ehdollisesti. Kahden neuvottelluluvun (kilpailupolitiikka sekä oikeuslaitos ja perusoikeudet) avaamisehdot ovat vielä täyttämättä. Unionin neuvosto hyväksyi joulukuussa Kroatian liittymisen rahoituspakettia koskevat päätelmät sekä päätti asettaa ad hoc -työryhmän valmistelemaan Kroatian liittymissopimusta. Joulukuun päätelmien mukaan Kroatialta edellytetään lisäponnisteluja mm. julkishallinnon ja oikeuslaitoksen uudistamisen osalta sekä korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden kitkemistä. Kroatian jäsenyysprosessin etenemistä hidasti kertomusvuonna kahdenvälinen rajakiista Slovenian kanssa. Maiden pääministerit pääsivät lokakuussa sopuun rajakiistan ratkaisun ehdoista.

Turkissa on tapahtunut edistystä mm. oikeuslaitossektorilla, siviilin ja armeijan suhteissa sekä kulttuurioikeuksissa. Myös hallituksen käynnistämä ns. demokratia-aloite, jonka tavoitteena on parantaa kurdien ja muiden vähemmistöjen asemaa Turkissa, otettiin unionin piirissä myönteisesti vastaan. Vuonna 2009 Turkin kanssa avattiin kaksi neuvottelulukua. Neuvotteluissa on täten avattu kaiken kaikkiaan 12 neuvottelulukua, joista yksi on ehdollisesti suljettu. Turkki ei ole edelleenkään edistynyt Ankaran sopimuksen lisäpöytäkirjaa koskevien velvoitteiden täyttämisessä eli se ei ole toimeenpannut EU:n ja Turkin välistä tulliliittoa Kyproksen osalta. Aiemmin päätetyn mukaisesti Turkin neuvottelulukuja ei suljeta, eikä tiettyjä neuvottelulukuja avata, ennen kuin Turkki täyttää Ankaran sopimuksen lisäpöytäkirjan velvoitteet.

Islanti haki EU:n jäseneksi heinäkuussa, jolloin sen hakemus myös lähetettiin komission lausunnolle. Komission lausunnon on arvioitu valmistuvan vuoden 2010 alkupuoliskolla, jolloin EU:n neuvoston odotetaan tekevän päätöksen jäsenyysneuvotteluiden aloittamisesta.

Makedonialla (FYROM) on jäsenehdokasasema ja lokakuussa Euroopan komissio suositteli jäsenyysneuvottelujen avaamista sen kanssa. Samalla se rohkaisi Makedoniaa käyttämään otollinen tilaisuus hyväkseen ja pyrkiä ratkaisuun Kreikan ja Makedonian välisessä nimi-

kiistassa. Kreikka edellyttää, että kiista on ratkaisu ennen kuin se hyväksyy jäsenyysneuvottelujen aloittamisen. Ratkaisuun ei päästy ennen joulukuun neuvostoa, joka totesi palaavansa jäsenyysneuvotteluasiaan Espanjan puheenjohtajuuskaudella.

Länsi-Balkanin maiden ja Turkin EU-lähentymistä tuetaan komission IPA-instrumentin (Instrument for Pre-accession Assistance) avulla. IPA:n rahoituskehys vuosille 2007–2013 on noin 11 miljardia euroa, jonka kohdentamiseen ulkoasiainministeriö vaikuttaa IPA-hallintokomitean ja kumppanimaissa tapahtuvan IPA-koordinaation kautta. IPA-tuki kohdistuu mm. julkishallinnon ja lainsäädännön uudistamiseen EU-tasolle, raja-alueyhteistyöhön, maaseudun kehittämiseen ja alueellisen yhteistyön tukemiseen. Vuoden 2009 aikana valmisteltiin Islannin ottamista IPA-tuen piiriin vuonna 2010.

Suomi tuki laajentumisprosessissa mukana olevia maita myös Euroopan komission rahoittaman Twinning-hanketoiminnan ja lyhytaikaisen TAIEX -asiantuntija-avun kautta, jota kansallisesti koordinoi ulkoasiainministeriö. Toiminta suuntautuu EU:n laajentumisprosessissa oleviin maihin (IPA) niiden jäsenyysvalmistelujen tukemiseksi sekä EU:n itäisiin ja eteläisiin naapurimaihin (ENPI) näiden hallinnon ja lainsäädännön kehittämiseen ja tarpeen mukaan sopeuttamiseen yhteisölainsäädännön ja standardien kanssa.

Kertomusvuonna suomalaiset ministeriöt ja virastot tekivät 17 hanketarjousta, joiden kokonaisarvo on vajaat 18 miljoonaa euroa. Suomalaisvetoisia hankkeita oli kertomusvuoden lopussa käynnissä 11. Länsi-Balkanin maista Twinning -yhteistyö on toistaiseksi ollut aktiivisinta Kroatian kanssa, jossa kertomusvuonna oli käynnissä kaksi hanketta: ilmatieteen laadun kehittämishanke ja merenkulun turvallisuuden jatkohanke. Bosnia-Hertsegovinassa voitettiin ensimmäinen, virkamieskoulutusjärjestelmän parantamiseen tähtäävä hanke. Turkissa Suomi voitti kertomusvuonna julkisen talouden ja rajahallinnon kehittämishankkeet.

Vuonna 2009 Twinning -toiminta laajeni edelleen EU:n itäisissä ja eteläisissä naapuruuspolitiikan maissa. Kertomusvuonna Suomi voitti ensimmäisen hankkeensa itäisen naapuruuspolitiikan maassa; yrityslainsäädäntöhanke Armeniassa. TAIEX -asiantuntija-apu oli kertomusvuonna myös kasvussa. Opintovierailuja järjestettiin esimerkiksi sosiaali-, ICT- ja rajahallintosektoreilla muun muassa kroatialaisille, tunisialaisille, turkkilaisille ja georgialaisille viranomaisille.

1.2 Euroopan unionin ulkosuhdetoiminta

EU:n ulkoinen toiminta kattaa eri välineitä kauppapolitiikasta yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, käsittäen myös sisäisten politiikkojen ulkoiset näkökohdat. Hallitusohjelman mukaan Suomi toimi Euroopan unionin sisäisen ja ulkoisen toimintakyvyn sekä johdonmukaisuuden vahvistamiseksi. Johdonmukaisuuteen kuuluvat suunnitelmallisuus ja jatkuvuus tarkoittavat myös ulkoisen toiminnan eri välineiden yhteensovittamista.

Kertomusvuonna Lissabonin sopimuksen täytäntöönpanoa jatkettiin täysipainoisesti heinäkuusta lähtien. Sopimus tuli voimaan 1.12.2009 sen jälkeen kun kaikki jäsenvaltiot olivat ratifioineet sopimuksen ja tallettaneet ratifioimiskirjansa. Ahvenanmaan maakuntapäivät hyväksyi myös osaltaan sopimuksen voimaansaattamissäädöksen.

Lissabonin sopimuksen eräs keskeinen tavoite on vahvistaa EU:n kansainvälistä toimintakykyä ja ulkopoliittista, globaalia roolia. Ulkoasioita koskevat määräykset on koottu sopimuksessa yhteen ja kaikki ulkoinen toiminta, mukaan lukien sisäisten politiikkojen ulkoiset ulottuvuudet, ovat nyt samojen periaatteiden alaisia. Lisäksi sopimuksen mukaiset uudet toimijat ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja ja Eurooppa-neuvoston pysyvä puheenjohtaja ovat keskeisiä ulkoisen toiminnan vaikuttavuuden lisäämisessä, samoin kuin heidän tuekseen perustettava Euroopan ulkosuhdehallinto. Jäsenvaltiot laativat korkeal-

le edustajalle raportin ulkosuhdehallinnon keskeisistä elementeistä. Suomi toimi neuvotteluissa aloitteellisesti ja rakentavasti. Työ jatkuu korkean edustajan johdolla.

Suomi toimi kertomusvuonna – edelleen – EU:n yhteisen ulko-ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) aktiivisena kehittäjänä neuvostossa ja sen eri tasoilla. Kertomusvuonna tuli kuluneeksi kymmenen vuotta Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (ETPP) käynnistymisestä. EU:n kriisinhallintaoperaatioiden ja niissä palvelevan henkilöstön määrä on voimakkaasti kasvanut ja operaatioista on tullut tärkeä osa unionin yhteisen ulko-ja turvallisuuspolitiikan keinovalikoimaa. Suomi pitää tärkeänä ETPP:n (1.12 lähtien yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka) kehittämistä ja vahvistamista.

Unionin sisäisten politiikkojen ulkoisten ulottuvuuksien merkitys kasvaa. Joulukuun Eurooppa-neuvostossa hyväksytty sisä- ja oikeusasioiden monivuotinen ns. Tukholman toimintaohjelma sisältää aiemmista ohjelmista poiketen kattavan ulkosuhdeosion, jossa määritellään alueelliset ja temaattiset painopisteet. Unionin sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät ovat yhä useammin unionin ulkopuolella ja niihin voidaan ja niihin tulee vaikuttaa yhteisen ulkopolitiikan työvälinein. Energiasuhteiden osalta Suomi korosti toistuvasti EU:n yhteisen ulkoisen toiminnan merkitystä. Dialogia energiakumppaneiden kanssa tulee käydä osana unionin kaupallista ja poliittista agendaa, jolloin energiaa voidaan käyttää yhä enemmän keskinäisriippuvuutta korostavana myönteisenä ulkopolitiikan elementtinä.

1.3 Euroopan naapuruuspolitiikka (ENP)

Euroopan unioni päätti naapuruuspolitiikkaa vahvistavasta itäisestä kumppanuudesta maaliskuun 2009 Eurooppa-neuvostossa ja se käynnistettiin Prahassa EU:n ja kumppanimaiden huippukokouksessa 7.5.2009. Itäisen kumppanuuden myötä EU on sitoutunut tiivistämään ja syventämään suhteitaan Armenian, Azerbaidzhanin, Georgian, Moldovan, Ukrainan ja Valko-Venäjän kanssa. Tavoitteena on vauhdittaa kumppanimaiden uudistuksia, lainsäädäntöjen lähentymistä ja taloudellista yhdentymistä unioniin demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen pohjalta. Keskeisiä periaatteita ovat markkinatalous, kestävä kehitys ja hyvä hallinto. Suhteiden syventäminen riippuu kunkin kumppanimaan omasta edistymisestä.

Suomi tuki aktiivisesti itäisen kumppanuuden perustamista ja kehittämistä lähtökohtanaan itäisten kumppanimaiden kannustaminen poliittisissa ja taloudellisissa uudistuksissa. Suomen näkemyksen mukaan itäisten kumppanimaiden suhteita unioniin tulee syventää kunkin maan omien edellytysten mukaan, eriyttämisperiaatetta kunnioittaen. Tavoitteena on taloudellisen integraation syventäminen itäisten kumppanimaiden kanssa. Suomi kannattaa vapaakauppaelementin sisältävien assosiaatiosopimusten aikaansaamista koko maaryhmän kanssa, kuitenkin maakohtaisesti arvioiden sopimusten aikataulu, tarkempi sisältö ja toteutettavuus. Liikkuvuuden helpottamiseen ja turvallisuuden lisäämiseen liittyen hallitus katsoi, että viisumikysymyksissä tulee edetä maakohtaisesti, viisumihelpotuksista EU:ssa sovitun yhteisen lähestymistavan pohjalta. Viisumihelpotus- ja takaisinottosopimusten toimeenpanosta voidaan edetä viisumivuoropuheluun ja sitä kautta kohden mahdollista viisumivapautta. Sopimuskumppaneilta on vaadittava vastavuoroisuutta. Samalla tulee tehostaa korruption, järjestäytyneen rikollisuuden ja laittoman maahanmuuton torjuntaa. Suomi korosti myös sitä, että monenvälisessä yhteistyössä itäisen kumppanuuden on tarjottava ratkaisuja, jotka tuovat lisäarvoa olemassa oleviin järjestelyihin. Monenvälisen yhteistyön tulee olla avointa kolmansille maille, kuten esimerkiksi Venäjälle ja Keski-Aasian maille, kaikilla relevanteilla aloilla.

Itäisen kumppanuuden toimeenpanon käynnistämiseksi käynnistettiin neljä temaattista foorumia kesäkuussa. Temaattisten foorumien aiheet ovat: (i) Demokratia, hyvä hallinto ja vakaus; (ii) Taloudellinen yhdentyminen ja lähentyminen EU:n politiikkojen kanssa; (iii) Energiavarmuus ja (iv) Yhteydet ihmisten välillä. Foorumit kokoontuvat puolivuosittain.

Tähän mennessä kukin foorumi on kokoontunut kahdesti. Suomi perusti kansallisen koordinaatiomekanismin foorumien työn seurantaa varten.

Itäisen kumppanuuden ensimmäinen ulkoministerikokous pidettiin 8.12. Brysselissä. Ulkoministerikokous kartoitti kumppanuuden tähänastista toimeenpanoa ja totesi, että siinä on saavutettu huomattavaa edistystä niin kahden- kuin monenkeskisellä raiteella.

1.4 Euroopan unionin kehityspolitiikka

EU-yhteistyössä edistettiin aktiivisesti Suomen kehityspoliittisia prioriteetteja täydentävyyden, tuloksellisuuden ja johdonmukaisuuden periaatteiden pohjalta. EU:n kehityspolitiikkaa leimasivat vuonna 2009 kansainvälinen talouskriisi ja sen vaikutukset kehitysmaissa, valmistautuminen Kööpenhaminan ilmastoneuvotteluihin sekä ennakointi liittyen Lissabonin sopimuksen tuomiin muutoksiin EU:n institutionaalisissa rakenteissa ja ulkosuhdehallinnossa. Ministeri Väyrynen esitteli tammikuussa EU:n kehitysministerien epävirallisessa kokouksessa aloitteen EU:n ja Yhdysvaltojen välisestä transatlanttisesta kestävän kehityksen kumppanuudesta, jota edistettiin vuoden aikana aktiivisesti unionin kehitysministereiden kesken sekä EU:n ja Yhdysvaltojen n välillä.

Kertomusvuonna valmistui Suomen kehityspoliittinen EU-vaikuttamislinjaus, jonka avulla edistetään tavoitteellista ja priorisoitua kehityspoliittista EU-vaikuttamista hallitusohjelman ja vuonna 2007 hyväksytyn kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti. Tärkein tavoite on köyhyyden poistaminen sekä kestävän kehityksen edistäminen vuosituhattavoitteiden mukaisesti. Toimeenpanoa ohjaavia periaatteita ovat kehityspoliittinen johdonmukaisuus, täydentävyys ja vaikuttavuus sekä niin sanotut läpileikkaavat teemat eli sukupuolten välisen tasaarvon edistäminen, helposti syrjäytyvien ryhmien oikeudet sekä hiv/aids-kysymysten huomioiminen kaikessa kehitysyhteistyössä. Linjauksessa korostetaan EU:n globaalin roolin vahvistamista.

Aloite transatlanttisesta kestävän kehityksen kumppanuudesta on hyvä esimerkki Suomen onnistuneesta vaikuttamisesta EU:n globaalin roolin vahvistamiseksi. EU:n ja Yhdysvaltojen välisen tiivistetyn kehityspoliittisen vuoropuhelun kautta pyritään edistämään köyhyyden vähentämistä ja kestävää kehitystä sekä erityisesti kaikkein köyhimpien maiden asemaa. Aloite sai hyvän vastaanoton EU:ssa ja Yhdysvalloissa. Transatlanttinen yhteistyö kehityspolitiikan alueella sisällytettiin kesäkuun Eurooppa-neuvoston päätelmiin sekä marraskuun EU-USA-huippukokouksen julkilausumaan ja sen erilliseen kehitystä koskevaan liitteeseen. Niiden pohjalta käynnistetään korkean tason transatlanttinen yhteistyö kehityspolitiikan alalla. Suomen aloitteesta tuli näin EU:n aloite ja osa EU:n ja Yhdysvaltain yhteistä toimintaa, jolla pyritään kannaltamme keskeisiin kehityspoliittisiin päämääriin.

Komissio antoi Tshekin EU-puheenjohtajuuskaudella tiedonantokokonaisuuden EU:n kehityspolitiikkaa koskevien sitoumusten eteenpäin viemisestä. Siinä otettiin vahvasti kantaa siihen, miten EU:n tulee tukea kehitysmaita talouskriisin aikana. Lisäksi keskeisiä teemoja Tshekin puheenjohtajuuskaudella olivat kehitysulottuvuuden huomioiminen Kööpenhaminan ilmastosopimuksessa, paikalliset kestävät energialähteet kehitysmaissa, demokraattinen hallinto, EU:n kehityspolitiikan itäinen ulottuvuus ja ympäristönäkökohtien huomioiminen kehitysyhteistyössä. Neuvosto hyväksyi keväällä komissiolle annettavat neuvotteluohjeet Cotonoun sopimuksen toiseen tarkistukseen liittyen ja neuvottelut käynnistyivät. Talouskumppanuussopimusten (EPA) toimeenpanoa koskevan tuen suunnittelussa edettiin ja osa ensivaiheen EPA-sopimuksista allekirjoitettiin. Toukokuun yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvostossa (YAUN) annettiin useista yllä mainituista teemoista päätelmät, joiden valmisteluun Suomi osallistui aktiivisesti neuvoston työryhmien kautta.

Suomen keskeisimmät kehityspoliittiset painopisteet Ruotsin EU-puheenjohtajuuskauden aikana olivat transatlanttinen kestävän kehityksen kumppanuus, EU:n institutionaaliset ky-

symykset sekä ilmasto- ja ympäristökysymysten ja kehityksen väliset yhteydet Kööpenhaminan ilmastosopimusneuvotteluihin liittyen. Lisäksi Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n kehitysyhteistyön tuloksellisuutta koskevan toimintaohjelman valmisteluun ja EU:n kehityspoliittista johdonmukaisuutta koskevan lähestymistavan tehostamiseen. Cotonoun sopimuksen toinen tarkistus, EU:n ulkosuhteiden demokratiatukea koskevan toimintaohjelman laadinta ja EU:n hiv/aidsin, malarian ja tuberkuloosin torjumista koskevien toimien arviointi olivat myös merkittäviä painopisteitä. Ensivaiheen EPA-sopimusten allekirjoittamisessa ja niiden toimeenpanoa koskevan tuen suunnittelussa edistyttiin.

Lissabonin sopimus käynnisti merkittäviä muutoksia EU:n institutionaalisissa rakenteissa. Sopimuksen myötä syntyvällä Euroopan ulkosuhdehallinnolla (EUH) on keskeinen yhteys kehityspolitiikkakysymysten organisointiin EU:ssa. Suomi on pitänyt tärkeänä, että muutoksilla tehostetaan johdonmukaisuutta EU:n ulkosuhteissa, selkiytetään nykyistä kehitysasioiden hoitoa sekä vahvistetaan EU:n globaalia roolia.

1.5 EU-tuomioistuinasiat ja rikkomusmenettelyt

Suomi osallistui vuonna 2009 noin 40 unionin tuomioistuimessa ja unionin yleisessä tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyn kirjalliseen tai suulliseen vaiheeseen. Asiat koskivat muun muassa julkisia hankintoja, potilaiden vapaata liikkuvuutta, työntekijöiden asemaa, asiakirjajulkisuutta sekä EU:n ja jäsenvaltioiden välistä toimivallanjakoa ulkosuhteissa.

Unionin tuomioistuin ja unionin yleinen tuomioistuin antoivat kertomusvuonna tuomionsa noin 35 asiassa, jonka käsittelyyn Suomi osallistui. Näistä seitsemän oli Suomea koskevia kanteita. Näistä tärkeimmät koskivat puolustustarvikkeiden tullitonta tuontia, autoverotusta, Suomen tekemiä investointisuojasopimuksia sekä yhdyskuntajätevesien käsittelyä.

Suomi vastasi kertomuskautena noin 20 Euroopan komission Suomea vastaan vireillä olevassa rikkomusmenettelyssä Suomelle antamaan viralliseen huomautukseen ja perusteltuun lausuntoon. Lisäksi Suomi esitti huomautuksensa yhteen komission valtiontukien muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevaan päätökseen.

2. Turvallisuuspolitiikka ja kriisinhallinta

2.1 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko

Hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta hyväksyi valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon 2009 kokouksessaan 23.1.2009. Selonteko annettiin eduskunnalle helmikuussa ja sitä koskeva palautekeskustelu käytiin eduskunnassa 16.6.2009 ulkoasiainvaliokunnan 10.6.2009 antaman mietinnön pohjalta. Hallinto-, puolustus- ja valtiovarainvaliokunnat antoivat ulkoasiainvaliokunnalle lausuntonsa.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa 2009 todetaan, että Euroopan unionin jäsenyys edellyttää Suomelta myös sotilaallista valmiutta EU:n keskinäisen avunannon velvoitteen ja yhteisvastuulausekkeen toteuttamiseen. Tähän liittyen puolustushallinto käynnisti selvitystehtävän, jonka päämääränä on kartoittaa, mitkä ovat puolustushallinnon valmiudet kyseisten velvoitteiden toteuttamiseen sekä avun antamisen että vastaanottamisen näkökulmista. Myös muut selontekoon liittyvät selvitystyöt ovat käynnissä ja ensimmäisten odotetaan valmistuvan kevätkaudella 2010.

2.2 Euroopan unionin yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (YTPP)

Merkittävin yksittäinen tapahtuma kertomusvuonna oli Lissabonin sopimuksen voimaantulo joulukuun alussa. Sopimus tuo mukanaan joukon rakenteellisia ja sisällöllisiä uudistuksia. Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP) kulkee jatkossa nimellä yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (YTPP). Samanaikaisesti perustetaan kriisinhallinnan ja suunnittelun toimintalinja (Crisis Management and Planning Directorate CMPD), johon kootaan kriisinhallinnan siviili- ja sotilassuunnittelijat. Taustalla on pyrkimys entistä suurempaan koherenssiin unionin eri politiikan alojen suhteen.
EU:lla oli kertomusvuoden lopussa käynnissä 2 sotilaallista kriisinhallintaoperaatiota ja 11 siviilikriisinhallintaoperaatiota.

Vuonna 2008 aloitettu EU:n sotilaallinen operaatio Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa siirtyi vuonna 2009 YK-johtoiseksi operaatioksi. EU jatkoi Atalanta-merioperaatiota (EU NAVFOR Somalia) Maailman elintarvikeapuohjelman WFP:n kuljetusten suojaamiseksi ja merirosvouden torjumiseksi Somalian rannikolla. Bosnia-Hertsegovinassa jatkui EU:n sotilasoperaatio EUFOR Althea. Suomi jatkoi osallistumistaan molempiin EU:n sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin.

Suomen osallistumispanoksen kannalta keskeisimpinä siviilikriisinhallintaoperaatioina olivat edelleen EU:n oikeusvaltio-operaatio (EULEX) Kosovossa, EU:n Afganistanin poliisioperaation (EUPOL Afghanistan) sekä EU:n tarkkailuoperaatio Georgiassa. Merkittävä, suurta osaa siviilikriisinhallintaoperaatioita koskeva haaste oli henkilöstön saatavuus. Erityisesti tämä koski EUPOL Afganistan-operaatiota.

EU:n sotilas- ja siviilikriisinhallintakykyjen määrällistä ja laadullista kehittämistä jatkettiin Headline Goal 2010 - ja Civilian Headline Goal 2010 -voimavaratavoitteiden puitteissa. Siviilivoimavaroja kehitettiin erityisesti nopean toiminnan osalta. Operaatioiden nopean käynnistämisen varmistamiseksi mm. aloitettiin kaluston keskusvarastointiin tähtäävä hanke, uudistettiin nopean toiminnan siviilivalmiusryhmiä (Civilian Response Teams, CRT) koskeva konsepti ja kehitettiin rahoituskäytäntöjä. Operaatioista saatavien oppien kokoamisessa ja hyödyntämisessä, henkilöstöhallinnon tehostamisessa ja keskeisten konseptien uudistamisessa edistyttiin myös. Voimavarakehityksen suunnittelua ja seurantaa varten otettiin käyttöön suuntaviiva-asiakirja (Guiding Lines), jota päivitetään säännöllisesti.

EU:lla on vuoden 2007 alusta lähtien ollut valmius toteuttaa samanaikaisesti kaksi nopean toiminnan operaatiota tätä varten korkeaan valmiuteen asetetuilla taisteluosastoilla. EU:n neuvosto hyväksyi marraskuussa ohjeet EU:n taisteluosastojen käytettävyyden ja joustavuuden parantamiseksi. Suomi on seuraavan kerran vuoden 2011 alkupuoliskolla EU:n kahden taisteluosaston päivystysvalmiudessa ja valmistelut on aloitettu. EU pyrkii edelleen vahvistamaan kykyään osallistua turvallisuussektorin reformin (SSR) tukitoimiin.

Työ siviili-sotilaskoordinaation edelleen kehittämiseksi, kokonaisvaltaisen lähestymistavan varmistamiseksi ja yhteistyön tiivistämiseksi muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa jatkui. Neuvoston sihteeristöä pyydettiin laatimaan tiekartta jatkotyöstä, jonka avulla siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan synergioita pyritään hyödyntämään nykyistä paremmin. Huomiota kiinnitettiin kasvavassa määrin YTPP-toimien ja EU:n kehityspoliittisten toimien keskinäisen koherenssin varmistamiseen.

Suomi tuki Euroopan puolustusviraston työtä sotilaallisten suorituskykyjen parantamiseksi, puolustusmateriaalimarkkinoiden edelleen avaamiseksi sekä Euroopan puolustusteollisuuden tukemiseksi. EU:n sotilaallisten suorituskykyjen kehittämissuunnitelman 12 hankkeen käynnistäminen oli Euroopan puolustusviraston keskeisin tavoite. Euroopan puolustusviraston työn puitteissa allekirjoitettiin marraskuussa Eurooppalaisen ilmakuljetushankkeen aie-

sopimus ja myös Suomi allekirjoitti sopimuksen. Suomi järjesti marraskuussa asiantuntijaseminaarin Euroopan puolustusviraston roolista Euroopan tiivistyvässä puolustuksessa.

EU:n ja Naton yhteistyö on tiivistynyt viime vuosina erityisesti kriisinhallintaoperaatioissa. EU:n ja Naton yhteistyön ongelmat liittyvät erityisesti Turkin ja Kyproksen välisiin suhteisiin. Pohjoismaat tekivät vuonna 2008 aloitteen yhteistyön kehittämiseksi vuonna 2008, joka sisältää edelleen monia toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja yhteistyön tiivistämiseksi.

Osana EU:n turvallisuusstrategian toimeenpanoa on vuonna 2009 hyväksytty EU:n ensimmäinen rauhanvälitystoimintaa koskeva konsepti, jonka tarkoitus on tehdä unionista aktiivisempi toimija kansainvälisessä rauhanvälitystyössä. Tavoitteena on koordinoida ja järjestää paremmin EU:n nykyisiä välitystoimintaan liittyviä instrumentteja ja vahvistaa unionin kapasiteettia rauhanvälityksen alalla. Suomi tukee EU:n kapasiteetin ja roolin vahvistamista tällä alalla ja pyrkii vahvistamaan myös kansallista toimintaansa.

EU:n ja YK:n yhteistyö kriisinhallinnassa jatkui EU:n ja YK:n vuonna 2007 hyväksymän julkilausuman periaatteiden mukaisesti etenkin kriisinhallintaoperaatioissa, joihin molemmat osallistuvat. EU:n ja Afrikan kumppanuus rauhan ja turvallisuuden alalla jatkui parin vuoden takaisen yhteisesti hyväksytyn strategian mukaisesti. Suomi tuki EU:n yhteistyöohjelman pohjalta Afrikan Unionin kriisinhallintarakenteiden kehittämistä tukevaa AMANI AFRICA -harjoitussykliä.

2.3 Pohjois-Atlantin puolustusliitto (Nato), Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto (EAPC), rauhankumppanuus (PfP)

Naton tärkeimmät operaatiot kertomusvuonna olivat Afganistanin ISAF-operaatio ja Kosovon KFOR-operaatio. Naton rauhankumppanimaana Suomi osallistui molempiin operaatioihin. Kosovon KFOR-operaatiossa päätettiin siirtymisestä ”ehkäisevän läsnäolon” vaiheeseen tammikuusta 2010 lukien. Päätöksen mukaisesti myös joukkomääriä supistetaan.

Naton vaativin kriisinhallintatehtävä on Afganistanin vakauttaminen. Nato pyrkii omalta osaltaan edistämään kokonaisvaltaisen lähestymistavan vahvistamista Afganistanissa. ISAF-maiden kesken sovittiin operaation prioriteeteista vuosille 2009–2010, joita ovat Afganistanin väestön suojeleminen, kansallisten turvallisuusjoukkojen kapasiteetin kasvattaminen ja turvallisuusvastuun edistäminen, hallinnon kehittäminen ja kehitys, sekä lähentyminen naapurimaiden, erityisesti Pakistanin kanssa.

Naton toiminta on avautunut yhä enemmän kumppanimaille ja etenkin operaatioihin osallistuville maille. Tämä ilmeni mm. ISAF-operaatioon osallistuvien maiden kokoonpanossa järjestettyjen ulko- ja puolustusministerikokousten muodossa, joihin ulkoministeri Alexander Stubb ja puolustusministeri Jyri Häkämies osallistuivat.

Nato on myös rohkaissut kumppanimaita tarjoamaan näkemyksiään Naton strategisen konseptin uudistamisprosessiin. Tätä ajatellen Naton kanssa sovittiin, että Suomi järjestää yhteistyössä Ruotsin kanssa vuonna 2010 prosessiin liittyvän seminaarin.

Suomi sai pitkän matkan kuljetuskyvyn vahvistavan hankkeen myötä käyttöönsä C-17 kuljetuskoneen lentotunteja. Suomi osallistui monikansalliseen helikopterirahaston toimintaan, jolla parannetaan helikoptereiden saatavuutta kansainvälisissä kriisinhallintaoperaatioissa. Suomi ja Nato allekirjoittivat yhteisymmärryspöytäkirjan yhteistyöstä johtamisjärjestelmäalalla. Suomi sopi myös yhteistyön käynnistämisestä Naton Tallinnassa sijaitsevan tietoverkkojen turvaamiseen erikoistuneen osaamiskeskuksen kanssa. Neuvotteluja Naton kanssa ilmatilannekuvan vaihtamiseen liittyvästä yhteistyöstä jatkettiin. Suomi seurasi Naton nopean toiminnan joukkojen konseptin uudistamista, josta tehtiin päätöksiä Naton piirissä kertomusvuoden kuluessa.

Sotilaallisen kriisinhallinnan lisäksi Suomi osallistui aktiivisesti Naton siviilivalmiustoimintaan. Suomi osallistui kertomusvuonna seuraaviin Naton puitteissa toimiviin vapaaehtoisrahastoihin: korruption vähentäminen puolustushallinnoissa, Serbian sotilashenkilöstön uudelleenkoulutus, Kosovon turvallisuusjoukkojen kehittäminen sekä Afganistanin armeijan ylläpito ja kouluttaminen. Suomi isännöi Naton vapaaehtoisrahastoja käsittelevän asiantuntijaseminaarin Helsingissä.

2.4 Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan

Suomen kriisinhallintatoiminnan painopisteitä 2009 olivat Afganistan ja Kosovo. Sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistui vuoden lopulla noin 470 sotilasta sekä siviilikriisinhallintatehtäviin 160 asiantuntijaa, joista 46 oli naisia.

Länsi-Balkanilla sotilaallisen kriisinhallinnan osallistuminen on supistunut. Bosnia-Hertsegovinassa Suomi osallistuu EU-operaatio Altheaan neljällä sotilaalla vähennettyään joukkojensa määrää alkukesästä sekä EU:n poliisioperaatioon (EU Police Mission, EUPM) kahdeksalla asiantuntijalla. Kosovossa Naton KFOR-operaatiossa ollaan siirtymässä uuteen, ehkäisevän läsnäolon vaiheeseen, minkä myötä myös Suomen joukkovahvuutta supistettiin vuoden 2009 loppupuoliskolla noin 250 rauhanturvaajaan. Siviilikriisinhallinnassa Suomi osallistuu EULEX Kosovo-operaatioon noin 60 asiantuntijalla. Suomi jatkoi osallistumistaan Etyjin Kosovon missiossa.

Suomi jatkoi Afganistanin vakauttamiseen tähtäävää toimintaa osana kansainvälisen yhteisön pitkäjänteistä tukea. Osallistumista Nato-johtoiseen ISAF-operaatioon jatkettiin, vahvistetun organisaation käsittäessä 126 tehtävää. Afganistanin turvallisuusviranomaisten valmiuksien kehittämiseksi Suomi pyrki toimeenpanemaan päätöksiään 30 OMLT (Operational Mentoring and Liaison Team) – kouluttajasta. Maakunnallisiin jälleenrakennusryhmiin (PRT) osallistumisen kehittämisen selvityksiä jatkettiin. PRT:n toteuttamien hankkeiden tuki oli 500 000 euroa, josta osa varattiin pienimuotoisiin luottamusta ja turvallisuutta lisääviin hankkeisiin.

Suomi tuki Naton vapaaehtoisrahastojen kautta Afganistanin armeijan kehittämistä 600 000 eurolla. Suomen siviilikriisihallinnan painopisteenä Afganistanissa on EU:n poliisioperaatio EUPOL Afghanistan, johon Suomi osallistui 24 asiantuntijalla. Suomalaisten asiantuntijoiden määrä nousi yli kaksinkertaiseksi vuoden 2009 aikana. EU:n tavoitteena on koko operaation vahvuuden nostaminen 400 asiantuntijan tavoitetasolle. Suomi aloitti Afganistanin poliisi- ja syyttäjäviranomaisille tarkoitetun koulutusohjelman pilottivaiheen sekä osallistui Ruotsin vetämän yhteispohjoismaisen oikeusvaltiotoiminnan koulutushankkeen valmisteluun. Molemmat hankkeet tukevat EUPOL:in toimintaa.

Kertomusvuonna Suomella oli Mazar-e-Sharifin PRT:ssä poliittinen neuvonantaja ja kehitysneuvonantaja sekä ihmisoikeusasiantuntija EU:n erityisedustajan toimistossa Kabulissa. Suomi osallistui myös poliisikouluttajilla Nato-Venäjä -neuvoston toteuttamaan Afganistanin ja Keski-Aasian maiden huumeiden vastaiseen koulutushankkeeseen.

Suomi osallistui ISAF-operaation tukitoimiin vaalien järjestämiseksi Afganistanissa 86 sotilaan lisäosastolla. Mandaatti mahdollisti n. 4-5 kk:n määräaikaisen osallistumisen. Afganistanin presidentin- ja maakuntavaalien toteuttamista tuettiin lisäksi yhdellä kansallisella EU-vaalitarkkailijalla sekä UNDP:n ja Etyjin rahastojen kautta (yhteensä 600 000 euroa).

EU:n syyskuussa 2008 Georgiassa käynnistämän ETPP-siviilitarkkailuoperaation (EUMM) mandaattia päätettiin jatkaa syyskuuhun 2010 saakka. Operaatiossa toimi kertomusvuoden lopussa 22 Suomen lähettämää asiantuntijaa. Suomalaisasiantuntijat toimivat edelleen myös EU:n Etelä-Kaukasian erityisedustajan toimistossa ja rajavalvonnan tukitiimissä. Etyjin

kenttämissio lakkautettiin kesäkuussa ja YK:n UNOMIG-operaatio joutui poistumaan Abhasiasta.

Suomi osallistuu EU:n Atalanta-merioperaatioon kolmella henkilöllä. Suomi selvitti alustavasti mahdollisuuksia osallistua operaatioon tulevaisuudessa aluksella. Atalanta-operaatio on onnistunut hyvin tehtävässään ottaen huomioon erittäin laajan operaatioalueen ja käytössä olevat voimavarat. Kestävä ratkaisu edellyttää vakauden ja oikeusvaltiokehityksen edistymistä Somaliassa. EU on lisäksi alustavasti valmistellut sotilaallisen YTPP-operaation perustamista Somalian turvallisuusjoukkojen kouluttamiseksi.

Suomi jatkoi Sudanissa osallistumistaan YK:n ja Afrikan yhteisoperaatioon Darfurissa (UNAMID) keskimäärin neljällä suomalaisella poliisiasiantuntijalla. Suomalaiset poliisikouluttajat osallistuivat afrikkalaisten UNAMID-poliisien kouluttamiseen. Lisäksi tuettiin Etelä- ja Pohjois-Sudanin välisen rauhansopimuksen toimeenpanoa valvovaa YK:n UNMIS-operaatiota ja YK:n UNOCI-operaatiota Norsunluurannikolla. Suomi osallistuu EU-Afrikka -harjoitusohjelmaan (Amani Africa – Eurorecamp) rahoitustuella ja asiantuntijalla.

Tshadissa Suomi osallistui EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon sen päättymiseen 15.3. saakka runsaalla 60 rauhanturvaajalla. Tuosta ajankohdasta alkaen alun perinkin Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa toiminutta YK:n MINURCAT-operaatiota laajennettiin sotilaallisella komponentilla. Vuoden lopussa Suomella oli MINURCAT-operaatiossa yhteensä 80 rauhanturvaajaa ja kolme siviiliasiantuntijaa. Suomalaisrauhanturvaajien tehtävänä on partioinnin lisäksi mm. siviilien suojelu luomalla turvallinen toimintaympäristö, rikollisuuden torjunta sekä sen ehkäiseminen ja yhteydenpito avustusjärjestöihin. Suomalaisosasto kuuluu Irlannin johtamaan pataljoonaan. Sen alueella on 20 pakolaisleiriä, joissa on yhteensä 160000 pakolaista.

Suomi jatkoi osallistumista sotilastarkkailijoilla ja esikuntaupseereilla YK-operaatioihin Kashmirissa (UNMOGIP), Lähi-idässä (UNTSO), Sudanissa (UNMIS) ja Liberiassa (UNMIL).

Siviilikriisinhallinnan osalta jatkettiin lähetettyjen asiantuntijoiden muodossa tukea EU:n komission rahoittamalle Moldovan ja Ukrainan rajavalvontaoperaatiolle (EUBAM), Irakin oikeusvaltio-operaatiolle (EUJUST LEX) sekä EU-operaatioille palestiinalaisalueilla (EUPOL COPPS ja EUBAM Rafah) ja Kongon demokraattisessa tasavallassa (EUPOL ja EUSEC RD Congo). Kahdessa jälkimmäisessä missioiden mandaattia vahvistettiin seksuaalisen väkivallan torjunnan osalta, ja Suomi lähetti näihin tehtäviin kaksi gender-asiantuntijaa.

Suomalaisia asiantuntijoita toimi Etyjin kenttämissioissa Azerbaidzhanissa, Bosnia-Hertsegovinassa, Kosovossa, Moldovassa, Tadzhikistanissa ja Turkmenistanissa. Lisäksi Suomi sekondeerasi asiantuntijoita kv. järjestöjen sihteeristöihin

EU:n vaalitarkkailutehtäviin osallistui kertomusvuonna 24 suomalaista ja Etyjin vaalitarkkailutehtäviin 38 suomalaista. Lisäksi kaksi suomalaista osallistui eurooppalaisen vaalitarkkailujärjestö ENEMO:n vaalitarkkailutehtäviin Kosovossa.

Suomen valmiuksia osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan vahvistettiin. Kriittisten voimavarapuutteiden korjaamiseen osallistuttiin myös kansainvälisten yhteistyöhankkeiden kautta.

Syksyllä hyväksyttiin Suomen kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia. Strategian päämääränä on vahvistaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa Suomen kriisinhallintatoiminnassa. Niin sotilaallista kuin siviilikriisinhallintaakin sekä kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua tulee tehokkaasti koordinoida keskenään parhaan mahdollisen yhteisvaikutuksen ja kestävien tulosten aikaansaamiseksi. Päämääränä on eri toimintojen johdonmukaisuus sekä

vaikuttavuuden lisääminen. Tähän liittyen Suomi tukee yhteistyön tiivistämistä kansainvälisten organisaatioiden – erityisesti YK:n, EU:n, Naton, Etyjin ja Afrikan unionin – kanssa.

Kansallisen YK päätöslauselma 1325-toimintaohjelman, ”Naiset, rauha, turvallisuus”, täytäntöönpanoa edistettiin eri vastuutahojen toimesta. Ulkoministeriön johtama 1325-toimintaohjelman seurantaryhmä aloitti toimintansa.
Pohjoismainen yhteistyö turvallisuuspolitiikan alalla tiivistyi edelleen. Norjan entisen ulkoministeri Stoltenbergin selvitys koskien pohjoismaista ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyöstä tarjoaa ajatuksia yhteistyön kehittämiseksi myös kriisinhallinnassa.

2.5 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (Etyj)

Suomi kuului kertomusvuonna Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön troikkaan. Suomi jatkoi puheenjohtajuusvuonna ajamiensa kysymysten edistämistä korostaen mm. Etyjin kriisinhallintakyvyn kehittämistä, jäätyneiden konfliktien ratkaisua sekä ihmisoikeuksien edistämistä. Etyjin Georgia-mission toiminta päättyi kesäkuussa 2009 johtuen Venäjän ja muiden Etyjin osallistujavaltioiden eriävistä näkemyksistä koskien mission mandaattia varsinaisessa Georgiassa ja Etelä-Ossetian alueella eikä palautusyrityksissä valitettavasti onnistuttu. Neuvottelut Georgian kriisistä jatkuivat kuitenkin Genevessä EU:n, YK:n ja Etyjin yhteispuheenjohtajuudella. Kesäkuussa pidettiin Korfulla Etyjin epävirallinen ulkoministerikokous, jossa oli esillä Euroopan turvallisuus. Puheenjohtajamaa Kreikka onnistui jäntevöittämään Euroopan turvallisuutta koskevan keskustelun Korfun prosessin puitteisiin, ja Ateenan ulkoministerineuvoston kokouksessa vahvistettiin prosessin jatkuminen myös Kazakstanin puheenjohtajuuskaudella.

Suomi osallistui Etyjin vaalitarkkailuun kaikissa merkittävissä vaaleissa. Suomi tuki hankevaroin mm. ODIHR:in vaalitarkkailutoiminnan kehittämistä, Afganistanin vaaleja sekä pienasehankkeita. Suomi tuki Kazakstanin tulevaa puheenjohtajuutta mm. osallistumalla erilaisiin koulutustilaisuuksiin.

2.6 Asevalvonta ja monenvälinen aseidenriisunta

Asevalvontasektorilla vuotta 2009 leimasi varovainen optimismi. Varsinkin keskustelu ydinaseriisunnasta piristyi selvästi presidentti Obaman esitettyä visionsa ydinaseettomasta maailmasta sekä Yhdysvaltojen ja Venäjän käynnistettyä neuvottelut joulukuussa 2009 umpeutuneen strategisten ydinaseiden vähentämistä koskevan START-sopimuksen jatkosta. Vaikka huoli ydinaseiden leviämisestä säilyi huomion kohteena, syntyi monenvälisillä asevalvonnan foorumeilla odotusta myönteisestä kehityksestä, mikä näkyi myös YK:n yleiskokouksen I-komitean työskentelyssä.

Geneven aseidenriisuntakonferenssi (CD) pystyi sopimaan yli 10 vuotta kestäneen pattitilanteen jälkeen työohjelmastaan, joka sisältää myös Suomen ja EU:n prioriteetteihin kuuluvat neuvottelut fissiilimateriaalin tuotantokiellosta. Suomelle varattiin työohjelmassa myös rooli aseistuksen avoimuutta koskevien keskustelujen vetäjänä. Valitettavasti CD:n virallisen työskentelyn aloittaminen lykkääntyi kuitenkin edelleen.

Myönteinen ilmapiiri heijastui myös toukokuussa järjestetyn ydinsulkusopimuksen (Nuclear Non-Proliferation Treaty, NPT) tarkastelukonferenssin kolmanteen valmistelukokoukseen, jonka tuloksia voidaan pitää kohtuullisina. Odotukset toukokuussa 2010 järjestettävää ydinsulkusopimuksen tarkastelukonferenssia kohtaan ovat suuret. Suomen tavoitteena on ollut sopimuksen vahvistaminen sen kaikkien kolmen pilarin eli ydinaseriisunnan, ydinaseiden leviämisen estämisen sekä ydinenergian rauhanomaisen käytön osalta.

Suomi jatkoi vahvaa tukeaan Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA)toiminnalle. Suomen kausi IAEA:n hallintoneuvostossa ja samalla Suomen Wienin suurlähettilään tehtä-

vä hallintoneuvoston puheenjohtajana jatkui syyskuuhun saakka. Keskeisen huomion kohteena olivat edelleen Iranin ydinohjelma sekä Pohjois-Korean, Syyrian ja Lähi-idän tilanteet.

Täydellisen ydinkoekieltosopimuksen (Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty, CTBT) voimaantulon edistäminen oli edelleen yksi Suomen prioriteeteista asevalvontasektorilla. Suomi jatkoi tukeaan sopimuksen voimaantuloa valmistelevan järjestön työlle. Ulkoministeri Stubb osallistui CTBT:n voimaantulon tukemiseksi järjestettyyn konferenssiin New Yorkissa syyskuussa YK:n yleiskokouksen ministeriviikon yhteydessä.

Suomi jatkoi kansainvälistä kiitosta saanutta kemiallisen aseen kieltosopimuksen täytäntöönpanoon liittyvää koulutusta kehitysmaiden asiantuntijoille. Koulutuksen järjestämisestä vastaava kemiallisen aseen kieltosopimuksen valvontalaitos, Verifin, antoi edelleen myös vahvan asiantuntijapanoksensa Suomen työhön sopimuksen valvontajärjestössä, OPCW:ssä. Suomella oli ehdokas vuoden 2009 aikana käydyssä OPCW:n pääjohtajakisassa, joka päättyi Turkin edustajan valintaan.

Suomi toimi edelleen erityisen aktiivisesti kansainväliseen asekauppasopimukseen (ATT) tähtäävässä prosessissa. Vuoden 2009 aikana YK:ssa pidetyissä kahdessa ATT-kokouksessa Suomi toi aktiivisesti esiin näkemyksiään tulevasta sopimuksesta. Suomi kuului myös kokousten puheenjohtajistoon. YK:n yleiskokous hyväksyi loppuvuodesta Suomen ja kuuden muun maan yhdessä esittämään päätöslauselmaesityksen, jolla luodaan puitteet ATT-sopimuksen neuvotteluprosessille vuoteen 2012 asti. Suomi osallistui aktiivisesti myös EU:n toimintaan, jolla asekauppasopimusprosessia tehdään tunnetuksi kolmansissa maissa.

Suomi jatkoi aktiivista osallistumistaan pienaseiden laittoman leviämisen ehkäisemiseen tähtäävään työhön niin YK:ssa kuin Etyjissäkin. EU alkoi nostaa pienaseiden laittoman leviämisen estämisen johdonmukaisesti esiin kolmansien maiden kanssa tehtävissä sopimuksissa. EU:ssa kiinnitettiin erityistä huomiota myös lentokuljetusten rooliin laittomassa asekaupassa.

Rypäleaseita koskevat neuvottelut jatkuivat Genevessä eräitä tavanomaisia aseita koskevan CCW-sopimuksen puitteissa. Tulosta ei kuitenkaan syntynyt alkuperäisessä aikataulussa, vaan neuvotteluja jatketaan vuonna 2010. Joulukuussa 2009 päätettiin aloittaa valmistelut Suomen liittymiseksi henkilömiinat kieltävään Ottawan sopimukseen alkuvuodesta 2012.

2.7 Terrorismin- ja väkivaltaisen radikalisoitumisen vastainen yhteistyö

Terrorisminvastainen yhteistyö jatkui tiiviinä niin YK:n ja sen erityisjärjestöjen kuin EU:nkin piirissä. Muissa kansainvälisissä järjestöissä kuten Euroopan neuvostossa (EN), Etyjissä ja Naton euroatlanttisessa kumppanuusneuvostossa (EAPC) kehitettiin myös yhteistyötä terrorismin torjumiseksi ja ehkäisemiseksi. EN:ssä aloitettiin keskustelut terrorismin ennaltaehkäisyä koskevan sopimuksen seurantamekanismista. YK:n rooli pysyi keskeisenä terrorisminvastaisessa yhteistyössä erityisesti kansainvälisten sopimusten ja globaalin terrorisminvastaisen strategian johdosta. Keskeinen haaste on ollut strategian tehokkaan toimeenpanon varmistaminen. Ponnisteluja kokonaisvaltaisen terrorisminvastaisen yleissopimuksen aikaansaamiseksi on myös jatkettu.

EU:n terrorisminvastaisessa ulkosuhdetoiminnassa korostuivat myös kertomusvuonna äärliikkeiden ja terrorismiin värväyksen vastaisen strategian ja toimintaohjelman toimeenpano ja arviointi, yhteistyö ja dialogi strategisten kumppaneiden kanssa, yhteistyö kansainvälisissä järjestöissä sekä kolmansien maiden terrorisminvastaisten valmiuksien vahvistaminen poliittisen dialogin ja teknisen avun keinoin. Suomi on korostanut edelleen tarvetta politiikkakoherenssin vahvistamiseen samoin kuin ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden johdonmukaista huomioonottamista kaikessa terrorisminvastaisessa toiminnassa.

Suomi osallistui väkivaltaista radikalisoitumista ehkäisevään kulttuurien, uskontojen ja maailmankatsomusten lähentämiseen. Suomi osoitti sitoutumistaan kansainvälisten uskonnollispoliittisten jännitteiden vähentämiseen toimimalla Etelä-Koreassa järjestetyn ASEM Interfaith Dialogue -kokouksen puheenjohtotehtävissä sekä osallistumalla Sivilisaatioiden allianssin ystävyysryhmään ja EU:n dialogien koordinaatiohankkeisiin. Suomi toimi sekä ruohonjuuri- että korkealla valtiollisella tasolla dialogiprosessien edistämiseksi tavoitteena rasismin, muukalaisvihan ja syrjäytymisen leviämisen estäminen.

3. Ihmisoikeuspolitiikka

3.1 Yleistä

Vuonna 2009 merkittävin edistysaskel oli valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen ihmisoikeuspolitiikasta. Selonteko koostuu kansainvälisestä ja kansallisesta osuudesta. Kansainvälisessä osuudessa asetetaan painopisteet lähivuosien toiminnalle; Suomi korostaa erityisesti naisten, lasten, alkuperäiskansojen, vammaisten henkilöiden sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien toteutumista. Kansallinen osuus on ensimmäinen kattava esitys Suomen omasta ihmisoikeustilanteesta.

Kertomusvuonna tuli kuluneeksi 20 vuotta lapsen oikeuksien yleissopimuksen hyväksymisestä YK:n yleiskokouksessa. Vuoden aikana kiinnitettiin erityistä huomiota lasten oikeuksien lisäksi naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, romanien tilanteeseen, rasismin vastaiseen toimintaan ja vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen.

Hallitus on jatkanut aktiivista vuoropuhelua ja yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Ulkoasiainministeriön yhteydessä toimiva ja vuoden 2007 lopussa kahdeksannelle toimikaudelleen asetettu kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunta (IONK) jatkoi vuoden aikana arvokasta toimintaansa.

Kansalaisjärjestökuulemisia järjestettiin ihmisoikeuspoliittisen selonteon valmistelun yhteydessä, ennen kansainvälisiä ihmisoikeuskokouksia sekä laadittaessa ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanoa käsitteleviä määräaikaisraportteja. Järjestöedustajia on osallistunut Suomen virallisiin valtuuskuntiin kansainvälisissä ihmisoikeuskokouksissa. Kesäkuussa 2009 aloitti toimintansa oikeusministeriön asettama työryhmä, jonka tehtävänä on valmistella kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamista eduskunnan oikeusasiamiehen yhteyteen.

3.2 EU:n ihmisoikeustoiminta

EU on maailmanlaajuisena ihmisoikeuspoliittisena toimijana Suomen ihmisoikeuspolitiikan keskeinen väline. Suomen tavoitteena on vahvistaa EU:n ihmisoikeustoiminnan johdonmukaisuutta ja tehokkuutta. Yleisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan lisäksi Suomen tavoitteena on vahvistaa ihmisoikeusnäkökulmaa muun muassa EU:n kriisinhallintaan sekä oikeus- ja sisäasioihin liittyvissä kysymyksissä. Lissabonin sopimuksen voimaantulo vahvistaa unionin perusoikeusulottuvuutta ja avaa uusia mahdollisuuksia ihmisoikeuksien valtavirtaistamiseen. EU on hyväksynyt toimintansa tueksi ihmisoikeussuuntaviivoja kuolemanrangaistuksesta, kidutuksesta, lapsista aseellisissa selkkauksissa, ihmisoikeuksien puolustajista, ihmisoikeusvuoropuheluista, lapsen oikeuksista sekä naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan ja syrjinnän vastaisesta toiminnasta. EU:n yleisten ja ulkoasiain neuvosto hyväksyi marraskuussa 2009 päätelmät demokratian edistämisestä unionin ulkosuhteissa. Suomi osallistui aktiivisesti päätelmien laatimiseen EU:n neuvoston ihmisoikeustyöryhmän (COHOM) ja kehityspoliittisen työryhmän (CODEV) yhteisessä valmisteluryhmässä.

Keskeisiä teemoja ihmisoikeustyöryhmässä olivat mm. YK:n rasismin, rotusyrjinnän, ulkomaalaisvastaisuuden ja niihin liittyvän suvaitsemattomuuden vastaisen huippukokouksen

keväällä 2009 järjestetty seurantakokous, Euroopan yhteisöjen liittyminen YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia käsittelevään yleissopimukseen ja sen lisäpöytäkirjaan sekä unionin ihmisoikeuspolitiikan toimeenpanon tehostaminen.

3.3 Euroopan neuvosto ja Etyj

Suomi on pyrkinyt vahvistamaan Euroopan neuvoston (EN) roolia ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion edistämiseen keskittyvänä järjestönä. Etyjin inhimillisen ulottuvuuden puitteissa Suomi on jatkanut aktiivista toimintaa huomioiden vuoden 2008 puheenjohtajakautensa painopisteet kuten romanit ja ihmiskaupan.

Suomi on aktiivisesti ajanut avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämistä järjestöjen toiminnassa sekä EU:n, Euroopan neuvoston ja Etyjin välisen yhteistyön tiivistämistä, synergiaetujen vahvistamista ja päällekkäisyyksien karsimista. Suomen painopistealueina ovat olleet mm. naisten, lasten, alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen, erityisesti romanien, oikeudet. Samoin ihmiskaupan vastainen työ; kulttuurien välisen vuoropuhelun tukeminen sekä yleisemmin Suomen aloitteesta perustetun EN:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toiminnan tukeminen ovat olleet erityishuomion kohteina. Suomen sopimusvelvoitteeseen perustuva ulkoasiainministeriön maksuosuus EN:lle oli vuonna 2009 yli 2,8 miljoonaa euroa, minkä lisäksi Suomi myönsi vajaat 500 000 euroa vapaaehtoisrahoituksena Suomen ihmisoikeuspoliittista profiilia ja tavoitteita tukeville toiminnoille ja hankkeille. Suomi myös rahoitti siviilikriisinhallintamäärärahalla vuoden aikana kahden asiantuntijan saamisen EN:n sihteeristöön Strasbourgissa. Samoin Suomi rahoitti asiantuntijan avustamaan Etyjin ihmiskaupan vastaista erityisedustajaa. Suomi on tukenut ihmisoikeustyötä myöntämällä tukea noin 45 000 euroa kansalaisjärjestötoiminnalle.

EN:n puitteissa vuosina 2006–2008 toteutetun, naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen eurooppalaisen kampanjan jatkotoimena valmistellaan oikeudellisesti sitovaa yleissopimusta naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi, uhrien auttamiseksi ja tekijöiden saattamiseksi vastuuseen. Suomi on toiminut kampanjassa aloitteellisesti ja on keväällä 2009 osallistunut yleissopimusta valmisteleviin neuvotteluihin ja loppuvuonna 2009 alkaneisiin varsinaisiin neuvotteluihin. Suomen pysyvä edustaja, suurlähettiläs Irma Ertman, on jatkanut tehtävässään EN:n ensimmäisenä lapsiasioiden temaattisena koordinaattorina.

3.4 Ihmisoikeuskysymykset Yhdistyneissä kansakunnissa

Suomi veti YK:n yleiskokouksessa Pohjoismaiden puolesta neuvottelut päätöslauselmista, jotka käsittelevät kansalais- ja poliittisia oikeuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan yleissopimuksen ja kaikkinaisen naisiin kohdistuvan syrjinnän kieltävän yleissopimuksen toimeenpanoa.

YK:n ihmisoikeusneuvosto järjesti erityisistunnot maailmanlaajuisen talous- ja finanssikriisin vaikutuksista ihmisoikeuksien toteutumiseen, Sri Lankan ihmisoikeustilanteesta, ihmisoikeustilanteesta Gazan alueella alkuvuodesta sekä palestiinalaisalueiden ihmisoikeustilanteesta yleensä. Suomi toimi aktiivisesti sen puolesta, että kaikki ihmisoikeustoimijat ml. kansalaisyhteiskunta voisivat osallistua täysipainoisesti Ihmisoikeusneuvoston toimintaan. YK:n jäsenvaltiot arvioivat ION:n toimintaa ja asemaa vuonna 2011. ION:n yhteydessä toimivassa määräaikaistarkastelussa käsitellään kaikkien YK:n jäsenmaiden ihmisoikeustilanteet neljän vuoden välein. Suomen määräaikaistarkastelu suoritettiin työryhmän ensimmäisessä istunnossa huhtikuussa 2008. Suomen tavoitteena on, että määräaikaistarkastelusta kehittyy vakiintunut ja toimiva osa kansainvälistä ihmisoikeusjärjestelmää.

3.5 Ihmisoikeustuomioistuinasiat vuonna 2009

Kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä, erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, osallistuttiin noin 300 eri vaiheissa vireillä olevan asian käsittelyyn sekä tuomioiden ja päätelmien täytäntöönpanoon.

Tuomioistuimen Suomen hallitukselle vastinetta varten kommunikoimia uusia valituksia oli 38 kappaletta.

Kertomusvuonna Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antoi 29 Suomea koskevaa tuomiota, joista yhdessä korvaustuomiossa hylättiin esitetty vaatimus. Tuomioista 28 todettiin ihmisoikeusrikkomus. Nämä tapaukset ovat siirtyneet Euroopan neuvoston ministerikomitean käsittelyyn niiden täytäntöönpanon valvontaa varten. Lisäksi 14 valitusta poistettiin asialistalta tehdyn sovinnon ja 13 hallituksen antaman yksipuolisen julistuksen johdosta.

Kertomusvuonna ihmisoikeustuomioistuimelle tehtiin 228 ulkomaalaisasiaa koskevaa väliaikaismääräyspyyntöä. Näistä ihmisoikeustuomioistuin ratkaisi 220 sekä myönsi väliaikaismääräyksen 139 tapauksessa, eväsi sen 80 tapauksessa ja yhdessä tapauksessa jätti tutkittavaksi ottamatta liian myöhään tehdyn pyynnön. 20 tapauksessa EIT poisti jo antamansa myönteisen päätöksen.

YK:n kidutuksen vastaisessa komiteassa oli vireillä yksi Suomea koskeva tapaus. Muissa kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä ei tullut vireille uusia tapauksia.

3.6 Pakolaispolitiikka

Suomi toimi kertomusvuonna aktiivisesti eri foorumeilla vuoden 1951 Geneven pakolaissopimukseen perustuvan pakolaisten kansainvälisen suojelun vahvistamiseksi. Suomen avustus YK:n pakolaisvirastolle (UNHCR) oli noin 16 miljoonaa euroa ja UNHCR on Suomen suurin humanitaarisen avun vastaanottaja. Suurin osa rahoituksesta kanavoitiin Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan. Suomen ja UNHCR:n välillä järjestettiin toukokuussa kahdenväliset konsultaatiot. Suomi osallistui vuoden 2009 kuluessa aktiivisesti sekä UNHCR:n pysyvän että toimeenpanevan komitean työhön. Suomi osallistui myös joulukuussa järjestettyyn pakolaispääkomissaari António Guterresin suojeludialogiin, jonka aiheena oli kaupunkipakolaisuus. Suomen painopisteitä pakolaispolitiikassa on erityisesti nais- ja lapsipakolaisten tehostettu suojelu.

Keskeinen osa Suomen harjoittamaa yhteistyötä UNHCR:n kanssa on kiintiöpakolaispolitiikka. Suomi on vastaanottanut vuosittain noin 750 kiintiöpakolaista. Vuoden 2009 kiintiössä vastaanotetaan hätätapausten lisäksi irakilaisia pakolaisia Syyriasta, kongolaisia pakolaisia Ruandasta sekä myanmarilaisia pakolaisia Thaimaasta. Suomi on osallistunut aktiivisesti EU:n yhteisen turvapaikka- ja pakolaispolitiikan valmisteluun ja yhteistyöhön kolmansien maiden kanssa liittyen turvapaikkajärjestelmän ulkoisen ulottuvuuden kehittämiseen sekä pakolaisuuden syiden poistamiseen. Tavoitteena on ollut EU:n ja YK-järjestelmän yhteistyön tehostaminen, jotta kolmansien maiden turvapaikkajärjestelmiä ja pakolaishallintoja voitaisiin kehittää kansainvälisen pakolaisten suojelun vahvistamiseksi. Aloite EU:n kattavan pakolaisten uudelleensijoittamisjärjestelmän kehittämiseksi katsotaan myös merkittäväksi.

4. Kehityspolitiikka

4.1 Yleistä

Valtioneuvoston vuonna 2007 hyväksymän kehityspoliittisen ohjelman mukaan Suomen kehityspolitiikan tärkein tavoite on köyhyyden poistaminen ja kestävän kehityksen edistäminen vuonna 2000 asetettujen YK:n vuosituhattavoitteiden mukaisesti. Ohjelmassa korostuvat luonnontaloudellisesti, taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti kestävä kehitys sekä aiempaa vahvemmin ympäristö- ja ilmastokysymykset, kriisien ennaltaehkäisy sekä tuki rauhanprosesseille.

Kertomusvuoden toimintaa on leimannut aktiivinen kehityspoliittinen vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla sekä kehityspoliittisen ohjelman toiminnallistaminen painottaen kestävän kehityksen kolmea ulottuvuutta, erityisesti luonnontaloudellisesti kestävää kehitystä. Taloudellisesti kestävän kehityksen edistämiseksi on korostettu kaupan ja kehityksen yhteyksien vahvistamista sekä yksityisen sektorin toiminnan tukemista. YK:n vuosituhattavoitteita ja yhteiskunnallisesti kestävää kehitystä on edistetty hyödyntämällä eri yhteistyömuotoja ja apuinstrumentteja, kiinnittäen erityistä huomiota täydentävyyteen. Keskeisellä sijalla toiminnassa on ollut finanssi-, talous- ja ruokakriiseihin sekä ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaaminen.

4.2 Hallituksen kehityspoliittisen ohjelman toimeenpano

Hallituksen vuoden 2007 kehityspoliittisen ohjelman toimeenpanoa on jatkettu tehokkaasti ja sen päälinjauksia on integroitu entistä vahvemmin operatiiviseen toimintaan. Ohjelmaa täydentämään ja sen toimeenpanoa ohjaamaan on vuoden aikana laadittu useita uusia alueja sektorikohtaisia linjauksia sekä uudistettu kehitysyhteistyön operatiivisia työkaluja.

Kertomusvuonna valmistuneista linjauksista Kehityspoliittinen ympäristölinjaus ohjaa Suomen kehitysyhteistyötä ympäristöalalla sekä kestävän kehityksen painotusten toteutusta. Luonnontaloudellisen kestävyyden periaatteiden ja ilmastonmuutoksen aiheuttamien haasteiden huomioimiseksi kaikessa Suomen kehityspolitiikassa mm. edistetään strategista ympäristövaikutusten arviointia suunnitelmien ja ohjelmien tukena. Ympäristöalan toimijoiden voimavaroja erityisesti pitkäaikaisen yhteistyön maissa ja alueilla vahvistetaan. Kehityspoliittisessa metsälinjauksessa keskeisiksi yhteistyön teemoiksi nostetaan tuki kansallisille metsäohjelmille, metsäsektorin roolin vahvistaminen ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa sekä metsien roolin huomioiminen kansallisessa maaseutu-, maankäyttö- ja maatalouspolitiikassa.

Suomalainen lisäarvo nousee esiin mm. Suomen vesialan kansainvälisessä strategiassa, jonka tavoitteena on hyödyntää maamme kokemuksia vesiensuojelun hyvistä käytännöistä kansainvälisessä yhteistyössä ja parantaa suomalaisten vesialan toimijoiden valmiuksia vastata kumppaneidemme tarpeisiin ja tulevaisuuden haasteisiin. Strategia korostaa laajoja teemoja, erityisesti vesiturvallisuutta. Tärkeässä roolissa sen toteuttamisessa on keväällä perustettu Suomen vesifoorumi ry (Finnish Water Forum). Ulkoasiainministeriö on myös tukenut kansallisen luonnonvarastrategian toimeenpanoa vastuualueelleen kuuluvissa kysymyksissä.

Yhteiskunnallisesti kestävää kehitystä edistämään laadittiin suuntaviivat Kehitys ja turvallisuus Suomen kehityspolitiikassa, joissa korostetaan laajaa turvallisuuskäsitettä. Kokonaisvaltaisen lähestymistavan tavoitteena on edistää kriisinhallinnan, kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun johdonmukaisuutta. Kertomusvuoden aikana on aloitettu myös Maaseutukehityksen linjauksen uudistaminen, jossa tullaan huomioimaan myös ruokaturvakysymys.

Alueellisia linjauksia valmistui vuoden aikana kaksi. Afrikka Suomen kehityspolitiikassa -puiteohjelmassa luodaan strateginen viitekehys Suomen ja Afrikan välisen kumppanuuden vahvistamiseksi kehityspolitiikan keinoin sekä määritellään tavoitteet Suomen yhteistyölle Afrikassa. Vastaavasti kehityspoliittinen puiteohjelma Länsi-Balkania varten ohjaa Suomen kehityspolitiikan ja -yhteistyön toimeenpanoa Länsi-Balkanin alueella vuoteen 2013 asti. Yleinen budjettituki ja sektorituki osana Suomen kahdenvälistä ohjelmaperustaista kehitysyhteistyötä -linjauksen myötä päätettiin siirtää budjettituen painopistettä yleisestä budjettituesta sektorikohtaiseen budjettitukeen. Yleisen budjettituen osuus kahdenvälisestä maakohtaisesta kehitysavusta rajattiin enimmillään 25 %:iin. Ohjelmaperustaista sektoritukea päätettiin suunnata erityisesti maatalous-, metsä-, vesi-, tietoyhteiskunta-, energia- ja ympäristösektoreille. Samalla vahvistetaan kahdenvälisen yleisen budjettituen ja sektorituen täydentävyyttä maatasolla muiden toimijoiden kehitysavun kanssa.

Kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti on kertomusvuoden aikana myös selvitetty yksityissektorin instrumenttien roolia ja mahdollisuuksia kehityskumppanina. Erityistarkastelussa ovat olleet erityisriskirahasto ja sekaluotot, joista on tehty konsulttiselvitys. Kauppaa tukevan kehitysyhteistyön toimintasuunnitelman toiminnallistaminen on jatkunut. Tukea liikekumppanuusohjelmalle on jatkettu, samoin kuin korkotuki-instrumentin käyttöä, jonka kysyntä on kertomusvuonna kasvanut merkittävästi.

Kertomusvuonna on jatkettu kehitysyhteistyön hallinnon kehittämistä mm. määrittelemällä käyttöön otettavaa kehitysyhteistyön asianhallintajärjestelmää (AHA KYT) ja laatimalla uutta hankehallinnon käsikirjaa. Myös paikallisen yhteistyön määrärahaa koskevaa normia ja ohjeistusta on uudistettu ja muiden normien päivittäminen aloitettu.

Kertomusvuoden aikana kehitysyhteistyön evaluointi liitettiin itsenäiseksi osaksi kehityspoliittisen alivaltiosihteerin toimintaa. Vuoden aikana valmistui yhdeksän evaluaatiota kehityspolitiikan päätöksenteon kannalta ajankohtaisista asioista, ml. kehitystutkimuksesta, hiv/aids-avusta, Länsi-Kenian ohjelman pitkäaikaisesta tuloksellisuudesta, Suomen parlamentaaristen puolueiden demokratiatuesta, korkeakoulujen henkilövaihto-ohjelmasta sekä luonnononnettomuuksien, ilmaston muutoksen ja köyhyyden välisistä vuorovaikutuksista. Lisäksi laadittiin alue-osastojen tekemien hanke- ja ohjelmaevaluaatioiden 2007–2008 meta-analyysi, jossa kuvattiin toteutettujen kehitysyhteistyöhankkeiden laatua ja tuloksellisuutta sekä evaluaatioraporttien laatua. Monissa em. evaluoinneissa todettiin, että Suomen apupanokset ovat olleet merkittäviä, laatu pääosin hyvää, ja avun tulosten kestävyys on parantunut. Maataloudesta valmistui lisäksi laaja esiselvitys; varsinainen evaluaatio valmistuu 2010. Suositusten täytäntöönpanoon liittyvä menettely vakiinnutettiin siten, että kustakin evaluaatiosta tehdään seurantaraportin lisäksi toimeenpantavaksi muodollinen kehityspoliittisen alivaltiosihteerin päätös, miten evaluaation tulokset otetaan huomioon. Kaikista valmistuneista evaluaatioista on järjestetty julkinen tulosten esittely ja keskustelutilaisuus ja painettujen evaluaatioraporttien jakelu on laaja. Vuoden aikana on Accran toimintasuunnitelman mukaisesti osallistuttu lisääntyvässä määrin yhteisevaluaatioihin muiden OECD/DAC maiden kanssa. Pariisin deklaraation yhteisevaluaation II-vaihe on käynnistynyt, samoin Tansanian budjettituen ja UNRWA:n opetussektorin yhteisevaluointi.

Kertomusvuonna julkisen kehitysyhteistyön määrärahat (Official Development Assistance, ODA) olivat yhteensä noin 916 miljoonaa euroa, mikä on noin 0,53 % arvioidusta BKTL:sta. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat kasvoivat noin 63 miljoonaa euroa ja nousivat 731 miljoonaan euroon. Talouden taantumasta huolimatta EU on vuonna 2009 pitänyt kiinni kollektiivisesta tavoitteesta saavuttaa 0,56 % ODA/BKTL-osuus vuonna 2010. Suomi on sitoutunut Eurooppa-neuvoston vuonna 2005 tekemään päätökseen saavuttaa 0,51 % minimitavoite vanhoille jäsenmaille vuoteen 2010 mennessä ja 0,7 % vuoteen 2015 mennessä. Vuoden 2010 budjetin mukaan Suomi saavuttaa ensi vuonna 0,55 % tason. Kehityspoliittisen ohjelman tavoitteet ja painopisteet ovat ohjanneet määrärahojen kohdentamista

monenkeskisessä ja kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä, humanitaarisessa avussa ja kansalaisjärjestöjen kautta toteutettavassa kehitysyhteistyössä.

4.3 Kehityspoliittinen vaikuttaminen kansainvälisillä foorumeilla

Kansainvälisessä kehityspolitiikassa Suomen keskeiset vaikuttamiskanavat ovat YK-järjestelmä, Euroopan unioni ja OECD:n kehitysapukomitea. Kansainvälisissä kokouksissa ja kahdenvälisissä tapaamisissa Suomi edisti aktiivisesti kokonaisvaltaista lähestymistapaa köyhyyden vähentämiseen ja kestävän kehityksen edistämiseen, painottaen luonnontaloudellista kestävyyttä, toimijoiden ja toiminnan johdonmukaisuutta (myös etelä-etelä yhteistyössä) ja tuloksellisuutta, maaseutusektorin roolia sekä yksityissektorin merkitystä taloudellisen kehityksen edistäjänä. YK:ssa Suomi vaikutti aktiivisesti erityisesti talous- ja sosiaalineuvostossa (ECOSOC) ja YK:n 64. yleiskokouksen taloudelliseen ja kestävään kehitykseen liittyviä asioita käsittelevässä II-komiteassa. Suomi on aktiivisesti mukana vuonna 2010 järjestettävän korkean tason kehitysyhteistyöfoorumin (DCF) valmisteluissa ja on luvannut järjestää yhden sen valmistelusymposiumeista. YK-järjestöjen lisäksi mm. kehityspankeissa on edistetty eri avunantajien kehitysagendojen lähentymistä ja täydentävyyttä (konvergenssia). Monenkeskisen yhteistyön tuloksellisuutta on edistetty osallistumalla kansainvälistä järjestöarkkitehtuuria ja järjestöjen yhteistoimintaa kehittäviin ja arvioiviin ns. samanmielisten maiden yhteisiin prosesseihin (Nordic+, Utstein+ ja MOPAN). Suomi osallistui aktiivisesti kansainväliseen ilmastoneuvotteluprosessiin, painopisteinä erityisesti kehityskysymykset, naisten mukaansaaminen ilmastohankkeisiin sekä ilmastorahoitus.

EU:n kehityspolitiikkaa leimasivat kertomusvuonna kansainvälisen talouskriisin vaikutukset kehitysmaihin, valmistautuminen Kööpenhaminan ilmastoneuvotteluihin sekä Lissabonin sopimuksen tuomat muutostarpeet EU:n institutionaalisiin rakenteisiin ja ulkosuhdehallintoon.

Vuonna 2009 valmistui Suomen kehityspoliittinen EU-vaikuttamislinjaus, jonka avulla edistetään Suomen tavoitteellista ja priorisoitua kehityspoliittista EU-vaikuttamista hallitusohjelman ja vuonna 2007 hyväksytyn kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti. EU-yhteistyössä edistettiin täydentävyyden, tuloksellisuuden ja johdonmukaisuuden periaatteiden pohjalta aktiivisesti Suomen kehityspoliittisia painopisteitä. Kertomusvuonna esillä olivat erityisesti transatlanttinen kestävän kehityksen kumppanuus, EU:n institutionaaliset kysymykset kehityspolitiikan näkökulmasta sekä ilmastokysymysten ja kehityksen väliset yhteydet. Suomi esitteli tammikuussa aloitteen EU:n ja Yhdysvaltojen välisestä transatlanttisesta kestävän kehityksen kumppanuudesta. Suomen aloitteesta tuli Eurooppa-neuvoston päätelmien sekä EU-USA-huippukokouksen julkilausuman myötä EU:n aloite ja osa EU:n ja Yhdysvaltain yhteistä toimintaa, jolla pyritään kannaltamme keskeisiin kehityspoliittisiin päämääriin. Lisäksi Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n kehitysyhteistyön tuloksellisuutta koskevan toimintaohjelman valmisteluun ja EU:n kehityspoliittisen johdonmukaisuuden tehostamiseen.

Kertomusvuonna valmistui OECD:n kehitysapukomitea DAC:n tulevaisuutta visioiva Reflektioraportti, jonka laatineessa ryhmässä Suomella oli merkittävä rooli. Reflektioraportti nosti esiin DAC:n keskeisen roolin kehityspoliittisen johdonmukaisuuden edistämisessä. Ko. teema on Suomen kehityspolitiikan toimeenpanoa ohjaavana periaatteena yksi Suomen prioriteetteja OECD-vaikuttamisessa, ja Suomi on myös rahoittanut suomalaisen politiikkajohdonmukaisuudesta vastaavan koordinaattorin OECD:n pääsihteerin alaisuuteen. Suomella oli näkyvä rooli DAC:n vuosittaisessa korkean tason kokouksessa ministeri Väyrysen ollessa yksi tapahtuman pääpuhujista.

DAC:n työtyhmätyöskentelyssä Suomen vaikuttaminen tehostui vuoden 2009 aikana kun Suomen edustaja valittiin sekä köyhyyttä käsittelevän POVNET- että ympäristökysymyksiä käsittelevän ENVIRONET-työryhmän johtajistoon. Tämän lisäksi Suomella on jäsen tasaarvokysymyksiä käsittelevän GENDERNET:in johtajistossa. Avun tuloksellisuutta koske-

vassa työryhmässä Suomi on aktiivisesti osallistunut kansallisten prioriteettiteemojemme (paikallisten järjestelmien käyttö, avunantajien välinen työnjako, kehitysrahoituksen ennakoitavuus) toimeenpanon vahvistamiseen erityisesti maatasolla.
DAC toteutti syyskuussa puoliväliarvion Suomen maatutkinnan 2007 suositusten toimeenpanosta. DAC totesi Suomen edistyneen lähes kaikkien suositusten toimeenpanossa. Suomi sai erityistä kiitosta kehitysyhteistyömäärärahojen tason säilyttämisestä. DAC kehotti Suomea nostamaan kehitysyhteistyömäärärahansa kansainvälisesti sovittuihin tavoitteisiin sekä jatkossakin keskittämään apunsa pitkäaikaisiin yhteistyömaihin ja rajattuun joukkoon monenkeskisiä toimijoita. DAC katsoi kehityspoliittisen ohjelman linjausten ja prioriteettien kirkastuneen vastaamaan hyvin tämän päivän globaaleja haasteita. Suomi on edistynyt politiikkajohdonmukaisuuden vahvistamisessa kansallisella tasolla sekä profiloitunut vahvasti asian edistäjänä myös kansainvälisesti.

Suomi on vaikuttanut aktiivisesti Maailmanpankin hallintoreformiin, tavoitteena köyhimpien kehitysmaiden, erityisesti Afrikan maiden, osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksienparantaminen, kuitenkin turvaten myös Suomen edustautuminen. Kehityspankkien politiikkaohjaukseen on osallistuttu mm. vaikuttamalla lisärahoituskausien painopisteiden muodostamiseen.

Ilmastokysymyksissä Suomi on korostanut kehityspoliittisten periaatteiden noudattamista sekä profiloitunut mm. tasa-arvokysymysten esillä pitäjänä ja sukupuolinäkökulma on tunnustettu vuoden 2009 aikana mm. EU:n kehitysministerien ja ympäristöministerien päätelmissä. Suomi on toiminut aktiivisesti myös YK:n ympäristöohjelman (UNEP) kehittämiseksi, ja ympäristöministeri Lehtomäki on ollut jäsenenä kansainvälisen ympäristöhallinnon kehittämistä pohtivassa ministeriryhmässä.

4.4 Ajankohtaisiin haasteisiin vastaaminen

Globaalit finanssi-, talous- ja ruokakriisit vaikuttavat kertomusvuonna edelleen kehitysmaihin. Suomi on ollut mukana lisäämässä kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten resursseja, mm. osallistumalla uuden väliaikaisen kriisi-ikkunan luomiseen maailmanpankkiryhmässä. Myös korkotukiluottojen kasvaneeseen kysyntään on pyritty vastaamaan. Suomessa on onnistuttu sopimaan kehitysyhteistyömäärärahojen osalta tasosta joka mahdollistaa EU:n vuoden 2010 ODA/BKTL -sitoumuksen saavuttamisen. Samalla on vaikutettu aktiivisesti siihen että tuleva ilmastorahoitus on lisäistä muuhun kehitysyhteistyöhön nähden ja että ilmastorahoituksessa noudatetaan kehityspoliittisia periaatteita. Valmistautuminen ilmastoulottuvuuden vahvistamiseen kaikessa kehitysyhteistyössä on aloitettu. Kansainvälisen kehityspoliittisen agendan laajeneminen on luonut paineita monenkeskisen järjestelmän ja kansainvälisen kehitysarkkitehtuurin muutoksille. Suomi on osallistunut aktiivisesti keskusteluun ODA-määritelmistä sekä muiden kehitysmaihin suuntautuvien rahavirtojen kehitysvaikutuksista. Suomen kehitysyhteistyörahoitusta on suunnattu myös ruokakriisiin vastaamiseen.

4.5 Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötoiminta

Ulkoasiainministeriö käy säännöllistä ja tiivistä vuoropuhelua kansalaisjärjestöjen kanssa kehityspoliittisista kysymyksistä Suomessa ja edustustoverkoston kautta myös yhteistyömaissa. Vuoropuhelun avulla on vahvistettu julkisen kehitysyhteistyön ja kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön yhteensopivuutta sekä toisiaan tukevuutta. Kertomusvuonna 2009 on aloitettu uuden kansalaisjärjestölinjauksen valmistelu myös kansalaisjärjestöjen näkemyksiä kuullen. Kertomusvuonna on myös valmisteltu kumppanuusjärjestöjen uusi ohjeistus, kansalaisjärjestöjä tiiviisti konsultoiden.

Ulkoasiainministeriön määräraha kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tukemiseen oli vuonna 2009 yhteensä 83,7 miljoonaa euroa, mikä on 11,5 % kehitysyhteistyömäärärahoista. Parhaillaan ministeriön tukemia järjestöjen kehityshankkeita on käynnissä yhteensä yli

200 järjestön toimesta 88 maassa, myös sellaisissa joissa Suomella ei ole edustustoa. Valtaosa järjestöjen kehityshankkeista kohdistuu opetuksen, terveyden, hyvän hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan sekä maaseutukehityksen sektoreille. Suurin osa avusta kohdistuu Afrikkaan ja Aasiaan, tärkeimpiä kohdemaita ovat Etiopia, Tansania, Kenia, Somalia, Intia ja Nepal. Lisäksi ministeriö myöntää toimintatukea kehitysyhteistyöjärjestöjen muodostamalle Kehitysyhteistyön palvelukeskukselle, EU-järjestöjen muodostamalle Kehys ry:lle ja Suomen YK-järjestöille. Suomi osallistuu myös avunantajamaiden yhteiseen Nordic+-hankkeeseen, jossa pyritään tehostamaan kansalaisjärjestötoiminnan koordinaatiota ja tuloksellisuutta.

Suomen kehitysmaissa olevilla edustustoilla on lisäksi käytössään paikallisen yhteistyön määräraha (PYM), jota uudistettiin kertomusvuonna. Siitä on tuettu myös kehitysmaiden kansalaisjärjestöjen hankkeita, jotka ovat yhdenmukaisia kehityspoliittisen ohjelman ja vuosituhattavoitteiden kanssa.

5. Yhdistyneiden kansakuntien toiminta, kansainväliset kehitysrahoituslaitokset ja globaalikysymykset

5.1 Yleistä

Suomi on kertomusvuonna jatkanut YK-tavoitteidensa edistämistä hallitusohjelman, ulkoasiainhallinnon YK-strategian ja monenkeskisen yhteistyön linjauksen pohjalta. Kansalaisjärjestökenttä on osallistunut YK-politiikan valmisteluun vuosittain järjestettävän ulkoministerin kuulemisen kautta. Ulkoministeriön ja YK-liiton yhteistyö on ollut tiivistä.

Suomi on toiminut YK-poliittisten tavoitteidensa saavuttamiseksi kahdenvälisesti, osana Euroopan unionia sekä Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa tehtävän yhteistyön pohjalta. Erillisiä YK-konsultaatioita käytiin Egyptin, Sveitsin ja Yhdysvaltojen kanssa.

Suomi on osallistunut aktiivisesti EU:n neuvoston YK-asioita käsittelevän työryhmän (CONUN) työskentelyyn. Tshekin ja Ruotsin puheenjohtajuuskausien aikana työryhmässä käsiteltiin mm. EU:n ja YK:n yhteistyötä rauhan ja turvallisuuden aloilla, ehdokkuuksia, rauhanvälitystoimintaa, YK:n budjettikysymyksiä, YK:n rauhanturvatoiminnan uudistamista sekä suojeluvastuuta. Työryhmä on niin ikään osallistunut Lissabonin sopimuksen toimeenpanoa YK-järjestelmässä koskevaan keskusteluun. Suomi on tuonut työryhmässä aktiivisesti esille kansallisia näkemyksiään.

Suomi on jatkanut ponnisteluja suomalaisasiantuntijoiden saamiseksi YK-virkoihin.

Suomen aktiivisuutta YK:ssa täydensivät pääsihteeri Ban Ki-moonin ja UNDP:n pääjohtaja Helen Clarkin vierailut Helsingissä.

5.2 YK:n yleiskokous ja turvallisuusneuvosto

Suomen painopisteitä YK:n 64. yleiskokouksessa olivat YK-strategiamme mukaisesti vuosituhattavoitteiden saavuttaminen, kestävän kehityksen vahvistaminen, ympäristö- ja ilmastokysymykset, naisten aseman edistäminen konflikteissa, rauhanrakentamistoiminta, hyvän hallinnon ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen sekä rauhanturvatoiminnan vahvistaminen. Suomen painopisteet YK:n yleiskokouksessa on huomioitiin myös määriteltäessä EU:n prioriteetteja.

Suomen valtuuskuntaan YK:n 64. yleiskokouksessa kuuluivat presidentti Halonen, pääministeri Vanhanen ja ulkoministeri Stubb. Yleiskokouksen avajaisviikon yhteydessä järjestettiin YK:n pääsihteerin johtama korkean tason ilmastokokous. Presidentti Halonen toimi ko-

kouksessa yhtenä työpöytien rinnakkaispuheenjohtajista. Lisäksi presidentti Halonen emännöi yhdessä Liberian presidentti Johnson-Sirleafin kanssa "Naiset, turvallisuus ja ilmastonmuutos" -aiheista oheistapahtumaa. Presidentin ja ulkoministerin lukuisat kahdenväliset tapaamiset YK:n ministeriviikon yhteydessä tukivat Suomen turvallisuusneuvostokampanjaa. Yleiskokouksen avajaisviikon yhteydessä solmittiin diplomaattisuhteet St. Kitts ja Nevisin sekä St. Lucian kanssa.

Turvallisuusneuvoston seurannassa Suomelle keskeisenä kanavana ovat olleet EU:n artikla 19 -kokoukset, jossa turvallisuusneuvoston EU-jäsenet raportoivat ajankohtaisista tapahtumista. Keskeisiä alueellisia kysymyksiä turvallisuusneuvoston agendalla olivat Burma/Myanmar, Iran, Afganistan, Pohjois-Korea, Kosovo, Lähi-Itä, Sudan/Darfur, Somalia ja Kongo sekä muut Afrikan kriisit. Temaattisia, avoimia istuntoja järjestettiin mm. rauhanvälitystoiminnasta, Naiset, rauha ja turvallisuus-tematiikasta, siviilien suojelusta, lapsista aseellisissa konflikteissa. Suomi käytti kuluneen vuoden aikana useita kansallisia tai yhteispohjoismaisia puheenvuoroja EU:n yhteisen puheenvuoron täydennykseksi. Suomi on myös kanssasuosittanut TN:n hyväksymiä päätöslauselmia 1882, 1888 ja 1889 koskien naisia ja lapsia aseellisissa konflikteissa sekä päätöslauselmaa 1894 siviilien suojelusta.

YK:n rauhanturvatoiminta on laajentunut ja operaatiot muuttuneet monimutkaisemmiksi ja kalliimmiksi. YK:n johtamissa rauhanturvaoperaatioissa (rauhanturvaosaston johdossa 15 rauhanturva- ja kaksi poliittista operaatiota) palvelevan henkilöstön kokonaismäärä on noin 116 000. Rauhanturvatoiminnan uudistamisesta keskustellaan parhaillaan mm. YK:n sihteeristön New Horizon -aloitteen pohjalta. Suomi on osallistunut aktiivisesti YK:n rauhanturvaamistoiminnan ja kriisinhallinnan konseptuaaliseen kehittämiseen painottaen YK:n kriisinhallintatoiminnan kokonaisvaltaista kehittämistä.

Suomi on jatkanut YK:n rauhanrakentamistoiminnan tukemista. YK:n rauhanrakentamisrahastoa (PBF, Peacebuilding Fund) tuettiin vuonna 2009 1,6 miljoonalla eurolla ja alivaltiosihteeri Marjatta Rasi toimi rahaston neuvoa-antavan ryhmän puheenjohtajana. Suomi on myös käyttänyt kansallisia puheenvuoroja YK:n rauhanrakennuskomissiota (PBC, Peacebuilding Commission) käsitelleissä turvallisuusneuvoston ja yleiskokouksen istunnoissa.

5.3 Suomen turvallisuusneuvostokampanja

Suomi pyrkii YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi kaudelle 2013–14. Suomella on rotaatioon perustuva Pohjoismaiden tuki. Vaali toimeenpannaan YK:n yleiskokouksessa lokakuussa 2012. Ulkoasiainministeriössä aloitti toimintansa toukokuussa ulkoasiainministerin erityisedustajan johtama jäsenyyskampanjasta vastaava erillinen kampanjaorganisaatio POL-TN. Organisaation myötä luotiin perusta syksyn 2012 jäsenyysvaaleihin saakka jatkuvalle kampanjalle ja tehostettiin toimia mahdollisimman laajan tuen saamiseksi ehdokkuudelle. Suomen ehdokkuus turvallisuusneuvostoon oli korkealla tasolla esillä muun muassa sitoutumattomien maiden liikkeen (NAM) huippukokouksen yhteydessä Sharm-el-Sheikissä Egyptissä heinäkuussa ja YK:n yleiskokouksen avajaisviikolla New Yorkissa syyskuussa. Suomen kampanja YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi perustuu valtionjohdon, ulkoasiainhallinnon ja edustustoverkon, sekä sektoriministeriöiden kansainvälisten yhteistyöverkostojen tehokkaaseen käyttöön Suomen tunnettavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi YK-järjestelmässä. Turvaneuvostokampanjassa keskeinen toimija on Suomen YK-edustusto New Yorkissa

5.4 YK:n talous- ja sosiaalisektori

Suomi vaikutti aktiivisesti YK:n talous- ja sosiaalineuvostossa (ECOSOC) ja YK:n 64. yleiskokouksen taloudelliseen ja kestävään kehitykseen liittyviä asioita käsittelevään II-komitean työhön. ECOSOC:n vuosi-istunto pidettiin Genevessä heinäkuussa 2009. Sen kor-

kean tason osuuden teema oli kansainväliset terveyskysymykset, ml. vuosituhattavoitteiden (MDG) saavuttaminen terveyssektorilla.

Suomi toimi 2008–2009 ECOSOC:n alaisen sosiaalisen kehityksen toimikunnan CsocD:n puheenjohtajana. Toimikunnan vuosikokous pidettiin New Yorkissa helmikuussa ja Suomen valtuuskuntaa johti peruspalveluministeri Paula Risikko. Kokouksen pääteema oli sosiaalinen integraatio.

Globaali talous- ja finanssikriisin vaikutuksia kehitykseen käsiteltiin korkean tason kokouksessa YK:n yleiskokouksessa New Yorkissa kesäkuussa. Suomen valtuuskuntaa johti ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen. Vaikeasta tilanteesta huolimatta kokouksen loppuasiakirja onnistuttiin hyväksymään yksimielisesti. Kokouksen seurauksena YK:n ja erityisesti kehitysmaiden ääni tuli aikaisempaa selkeämmin kuulluksi kansainvälisessä talouskriisikeskustelussa.

Elintarvike- ja maatalousjärjestön (FAO) osalta nousivat erityisesti esiin maailman ruokariisi ja FAO:n ruokaturvakomitean reformi. Suomi osallistui maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttilan johdolla FAO:n marraskuussa järjestämään ruokaturvahuippukokoukseen, jossa sovittiin uusista kansainvälisistä toimenpiteistä ruokakriisin liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi. FAO:n reformityö eteni poliittisella tasolla kun yleiskokouksessa marraskuussa hyväksyttiin ruokaturvakomitean uudistaminen.

YK:n talous- ja sosiaalisektorilla Suomi on kohdistanut tukeaan priorisoimilleen järjestöille ja ohjelmille: YK:n kehitysohjelmalle (UNDP), väestörahastolle (UNFPA), lastenrahastolle (UNICEF), ympäristöohjelmalle (UNEP) ja maailman elintarvikeohjelmalle (WFP). Suomi on jatkanut aktiivista vaikuttamista YK:n keskeisissä terveysjärjestöissä ja -ohjelmissa, ml. Maailman terveysjärjestössä (WHO), YK:n hiv/aids-ohjelmassa (UNAIDS) ja YK:n väestörahastossa sekä Globaalirahastossa. Terveyskysymykset ovat keskeisessä roolissa YK:n vuosituhatjulistuksessa, sillä kolme sen kahdeksasta päätavoitteesta liittyy suoraan terveyteen. Suomi on painottanut terveyssektorin avussa terveysjärjestelmien kehittämistä ja hyvän hallinnon vahvistamista, ml. perus- ja ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa ja terveyskasvatusta, äitien ja lasten terveydenhuoltoa sekä hiv/aidsin ehkäisyä laaja-alaisesti.

Suomi on osallistunut aktiivisesti ECOSOC:in alaisen, vuonna 2010 järjestettävän, korkean tason kehitysyhteistyöfoorumin (Development Cooperation Forumin DCF) valmisteluihin, luvaten järjestää yhden sen valmistelusymposiumeista.

5.5 YK-reformit

Suomi tukee YK-järjestelmän kokonaisvaltaista uudistamista järjestön arvovallan, toimintakyvyn ja tehokkuuden parantamiseksi ja vuoden 2005 huippukokouksen päätösten toteuttamiseksi. Suomelle keskeisiä YK-reformin osa-alueita ovat olleet päätoimielimien toimintakyvyn vahvistaminen, hallinnon tehostaminen eri tasoilla, YK:n järjestelmän laajuinen koherenssi, tasa-arvoarkkitehtuurin yhtenäistäminen sekä kansainvälisen ympäristöhallinnon kehittäminen. Yleinen hallintoreformi etenkin yleiskokouskaudella 2008–2009 koski henkilöstöhallintoa sekä sihteeristön eri osastoja ja tarkastustoimintaa.

Turvallisuusneuvoston reformissa siirryttiin uuteen vaiheeseen, kun epäviralliset hallitustenväliset keskustelut neuvoston uudistamistarpeista ja -vaihtoehdoista saatiin pitkästä aikaa käyntiin yleiskokouksen yhteydessä helmikuussa. Suomi pitää turvallisuusneuvoston reformia koko YK-järjestelmän muutoksen olennaisena osana, jotta saataisiin työtavoiltaan uudistunut ja nykyistä kansainvälistä järjestelmää aidosti edustava päätöksentekoelin. Suomi on osallistunut reformikeskustelun eri vaiheisiin aktiivisesti sekä pohjoismaisessa ryhmässä että kansallisesti.

YK:n reformipaketin keskeisimpiin osiin kuuluvat uudet toimielimet ihmisoikeusneuvosto ja rauhanrakentamiskomissio (PBC) ovat vakiinnuttaneet toimintansa. PBC:n väliarviointi on tarkoitus toteuttaa vuonna 2010 ja ihmisoikeusneuvoston vuonna 2011 tapahtuvan arvioinnin valmistelut on aloitettu.

YK-järjestelmän sisäisen koherenssihankkeen (System-wide Coherence, SWC) tarkoituksena on parantaa YK:n kehityssektorin, humanitaarisen ja ympäristöalan toimijoiden välistä koordinaatiota ja toiminnan johdonmukaisuutta niin maa-, alue- kuin päämajatasolla. Merkittävä edistysaskel oli 63. yleiskokouksen syyskuussa hyväksymä päätöslauselma YK:n olemassa olevien tasa-arvotoimijoiden yhdistämiseksi ja uuden tasa-arvoyksikön perustamiseksi, mitä Suomi on voimakkaasti ajanut. Kenttätoimintaan kohdistuvalla Yksi YK -aloitteella (One UN Initiative) pyritään eri järjestöjen työskentelyyn yhden ohjelman, yhden johtajan, yhden budjetin ja yksien toimitilojen puitteissa. Aloitteen kahdeksasta ns. 'Delivering as One' -pilottimaasta on saatu alustavia kokemuksia, joiden perusteella YK:n toiminta ja yhteistyö paikallisviranomaisten kanssa näyttäisivät tehostuneen. Reformin etenemisestä maatasolla suoritetaan perinpohjainen arviointi tulevan vuoden kuluessa. Kehityssektorilla Suomi tukee avun tuloksellisuuden lisäämistä sekä pyrkimyksiä parantaa operatiivisten toimintojen työnjakoa ja johdonmukaisuutta sekä päämajatasolla että kentällä. Suomi on tukenut One UN -ohjelmaa rahallisesti.

Kertomusvuonna edistyttiin kansainvälisen ympäristöhallinnon kehittämisessä YK:n alaisuudessa. Helmikuussa YK:n ympäristöohjelman (UNEP) globaali ministerifoorumi asetti ministeriryhmän pohtimaan, miten YK:n yleiskokouksessa pysähtyneet ympäristöhallintoa koskevat neuvottelut saataisiin jälleen käyntiin. Ympäristöministeri Paula Lehtomäki osallistui ryhmän työskentelyyn. Suositukset on tarkoitus käsitellä UNEP:n kokouksessa Balilla helmikuussa 2010. Suosituksista osa voidaan toteuttaa nykyisen järjestelmän puitteissa. Laajempi reformi tarkoittaisi YK:n ympäristöjärjestön tai yleisemmin kestävän kehityksen järjestön perustamista, joka kokoaisi alleen kansainvälisen järjestelmän eri ympäristötoimijoita.

5.6 YK:n alainen tiede- ja kulttuuritoiminta

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCOn osalta Suomen tavoitteet kytkeytyvät hallitusohjelmaan, YK-strategiaan, monenkeskiseen linjaukseen ja kehityspoliittiseen ohjelmaan. Kansallisessa UNESCO-linjauksessamme pyritään tavoitteellisuuteen huomioiden mm. Suomen näkyvyys ja läsnäolo UNESCO:ssa.

Kertomusvuonna Suomi osallistui UNESCO:n yleiskokoukseen, jossa mm. valittiin järjestölle uusi pääjohtaja; bulgarialainen Irina Bokova. Suomi tuki yleiskokouksessa hyväksyttyä päätöslauselmaa koskien järjestön kokonaisvaltaista ja riippumatonta arviointia. Suomi valittiin järjestön kansainvälisen viestinnän kehitysohjelman neuvostoon (IPDC) neljäksi vuodeksi. UNESCO:ssa on meneillään reformi, jossa Suomi on aktiivisesti mukana mm. yleiskokouksen ja hallintoneuvoston työmenetelmien kehitystyössä. Suomi tuki mm. UNESCO:n toiminnallisiin prioriteetteihin YK:n vuosituhatjulistuksen toteuttamisen kannalta kuuluvaa "Koulutus kaikille" -prosessia. UNESCO:n strategisesta suunnittelusta vastaava apulaispääjohtaja Hans d'Orville vieraili Suomessa 16.–17.3.2009 keskustellen mm. UNESCO:a huolettavista maailmanlaajuisen talouskriisin mahdollisista vaikutuksista järjestön toiminnalle.

Sivilisaatioiden Allianssi perustettiin Espanjan ja Turkin hallitusten aloitteesta vuonna 2006. Allianssilla on vahva yhteys Yhdistyneisiin Kansakuntiin sen pääsihteerin kautta. Suomi tuki Sivilisaatioiden Allianssin tavoitteita sekä ystäväryhmän jäsenenä että korkean tason poliittisella osallistumisella ja kannanotoilla. Presidentti Halonen osallistui Allianssin toiseen huippukokoukseen, joka pidettiin Istanbulissa 6.-7.4.2009. TP Halonen puhui sekä täysistunnossa että työryhmässä ja korosti naisten asemaa keskeisenä teemana dialogiprosesseissa.

Suomen tuki AoC:n nuorisorahastolle (AoC; Youth Solidarity Fund) korvamerkittiin nuorison monikulttuurista ymmärtämistä koskeviin projekteihin Afrikan alueella. Suomi nimesi ehdokkaita AoC:n kansainväliseen asiantuntijarekisteriin. Asiantuntijat ovat kansainvälisen median käytettävissä kommentoimaan islamilaisen maailman ja länsimaiden väliseen kontaktipintaan ja dialogiin liittyviä kysymyksiä. Suomi tuki Sivilisaatioiden Allianssia koskevaa päätöslauselmaa YK:n yleiskokouksessa

5.7 Globaali hallinta ja kansainvälisen arkkitehtuurin muuttuminen

Suomi on osallistunut monenkeskiseen hallitustenväliseen yhteistyöhön ja kansainvälisten järjestöjen kehittämiseen globaalien ongelmien käsittelyn ja hallinnan parantamiseksi. Euroopan unionin työssä painotetaan tehokasta multilateralismia ja globaalin vaikutusvallan merkitystä. Kansainvälisen järjestöarkkitehtuurin uudistaminen ja monenkeskisten instituutioiden rooli nähdään tärkeänä välineenä turvattaessa vakaata kehitystä ja haettaessa ratkaisuja kaikkia koskettavissa kriiseissä. Suomi seuraa huolella uudenlaisia yhteistyöjärjestelyjä esimerkiksi G20-ryhmän puitteissa ja pyrkii vaikuttamaan ensisijaisesti Euroopan unionin kautta sen työhön. Suomi voi toiminnallaan eri kansainvälisissä järjestöissä edistää yhteisen politiikan toimeenpanoa ja saada oman äänensä kuuluviin niiden päätöksentekoelimissä.

5.8 Kansainvälinen ympäristöpolitiikka

Suomi painottaa kehityspolitiikassaan aiempaa vahvemmin ilmasto- ja ympäristökysymyksiä sekä kestävää metsätaloutta, jotka korostuvat myös monenkeskisessä yhteistyössä. Suomi tukee erityisesti köyhimpien ja haavoittuvimpien maiden energiansaantia sekä edistää niiden sopeutumista ilmastonmuutoksen seurauksiin. Suomi panostaa kehitysmaiden ympäristöosaamisen ja kapasiteetin vahvistamiseen kansainvälisessä ilmastoneuvotteluprosessissa ja keskeisten ympäristösopimusten toimeenpanossa. Lisäksi Suomi kiinnittää erityistä huomiota tasa-arvoon, tavoitteena edistää naisten asemaa kansainvälisessä ilmastopolitiikassa.

Suomen hallitusohjelman mukainen yhteistyö ympäristö- ja ilmastokysymyksissä ja niiden esillä pitäminen kansainvälisillä forumeilla (UNFCCC, UNDP, UNEP, GEF, UNFF, UNCCD, Maailmanpankki ja alueelliset kehitysrahoituslaitokset) toteutui suunnitellusti, ja myös naisten aseman edistämistä kansainvälisessä ilmastopolitiikassa tuettiin hankkeilla. Kansallista puhtaan kehityksen mekanismin (CDM) osto-ohjelmaa toteutettiin asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Kansainvälisen ympäristöpolitiikan keskipisteeseen nousivat ilmastokysymykset ja erityisesti Kööpenhaminan ilmastokokouksen valmistelut. Ilmastonmuutos oli keskeisesti esillä kahdenvälisissä keskusteluissa ja kansainvälisissä dialogeissa, kuten Delhissä helmikuussa järjestetyssä kestävän kehityksen huippukokouksessa, johon osallistuivat presidentti Halonen ja ministeri Väyrynen. Presidentti Halonen toimi myös YK:n yleiskokouksen yhteydessä pidetyn korkean tason kokouksen ilmasto- ja naiset pyöreän pöydän keskustelun rinnakkaispuheenjohtajana. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen edusti Suomea Genevessä meteorologisessa Maailman ilmastokonferenssissa.

Suomi osallistui YK:n ilmastonmuutoksen puitesopimuksen 15. osapuolikonferenssiin (COP15) Kööpenhaminassa joulukuussa presidentti Halosen johdolla. Konferenssiin osallistuivat myös pääministeri Vanhanen ja ympäristöministeri Lehtomäki. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen osallistui samanaikaisesti COP15:n kanssa järjestettyyn kehitysministerien epäviralliseen kokoukseen.

Ilmastopolitiikka ja erityisesti COP15:n valmistelut olivat keskeisesti esillä myös EU:n asialistalla. Ympäristöneuvosto hyväksyi marraskuussa kansainvälistä ilmastopolitiikkaa koskevat päätelmät Kööpenhaminan ilmastokokoukseen valmistautumiseksi. Ilmastoneuvottelujen yksi keskeisimmistä kysymyksistä on rahoitus. Suomi on valmistellut kantoja mm. rahoituk-

sen lähteisiin ja sen hallinnointiin osana EU:ta. Lokakuun Eurooppa-neuvosto vahvisti komission tiedonannon arviot ilmastorahoituksen suuruudesta EU:n ja sen jäsenmaiden kannoiksi. Joulukuun Eurooppa-neuvostossa EU-maat lupasivat lyhyen aikavälin ilmastorahoitukseen kehitysmaille yhteensä 7,2 miljardia euroa vuosina 2010–2012, josta Suomen osuus on 110 miljoona euroa.

Suomi piti kertomusvuonna vahvasti esillä sukupuolen ja ilmastonmuutoksen välistä yhteyttä erilaisissa kansainvälisissä tapaamisissa, kokouksissa ja foorumeilla. Sukupuolinäkökulma on tunnustettu vuoden 2009 aikana sekä EU:n kehitysministerien että ympäristöministerien päätelmissä.

Suomi korostaa metsien merkitystä erityisesti ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Kertomusvuonna Suomi osallistui YK:n metsäfoorumin (UNFF) 8. istuntoon, jonka teemoina olivat metsiin liittyvät ympäristökysymykset ja metsien kestävän hoidon ja käytön rahoitus. Lisäksi Suomi osallistui YK:n aavikoitumissopimuksen 9. osapuolikokoukseen. Kokous saattoi onnistuneesti päätökseen kaikissa keskeisissä asioissa 10-vuotisstrategian toimeenpanoon liittyvät uudistukset.

Kansainvälisen ympäristörahoituksen osalta merkittävä prosessi kertomusvuonna on ollut Maailmanlaajuisen ympäristörahaston (GEF) 5. lisärahoitusneuvottelut vuosille 2010–2014. Suomi on ajanut neuvotteluissa GEF:n merkittävää lisärahoitusta sen aseman vahvistamiseksi keskeisenä kansainvälisten ympäristösopimusten rahoitusmekanismina, kemikaalipääalueen laajennusta sekä sukupuolinäkökulman vahvistamista poikkileikkaavana teemana. Keskeisellä sijalla on ollut institutionaalisten uudistusten tarve GEF:n toiminnan tehostamiseksi. Lisärahoitusneuvottelut jatkuvat edelleen ja ne on tarkoitus saada päätökseen helmikuussa 2010.

Suomi toteutti puhtaan kehityksen mekanismin toimintasuunnitelmaa tekemällä päästövähennysten ostosopimuksia Kiinassa ja Etelä-Afrikassa. Suomi käynnisti vuoden 2012 jälkeiseen aikaan kohdistuvan päästövähenemien hankinnan liittymällä Aasian kehityspankin Future Carbon Fund -hiilirahastoon. Ulkoministeriön hankerahoituksella on tuettu kehitysmaiden puhtaan kehityksen mekanismin valmiuksien parantamista.

Suomi on johdonmukaisesti pyrkinyt vahvistamaan ja tehostamaan YK:n ympäristöohjelman (UNEP) toimintaa osana ympäristö- ja kehityspoliittisia tavoitteitaan. Tätä työtä on tehty erityisesti UNEP:n hallintoneuvostossa ja pysyvien edustajien komitean kokouksissa sekä kahdenvälisissä ja pohjoismaisissa konsultaatioissa UNEP:n kanssa. Osana YK-reformia Suomi on ajanut kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistamista, tavoitteenaan YK:n ympäristöjärjestön (UNEO) perustaminen UNEP:n pohjalta. Ympäristöministeri Paula Lehtomäki on ollut kansainvälisen ympäristöhallinnon kehittämistä pohtineen ministeriryhmän jäsen. Suomi on tukenut UNEP:n toiminnan vahvistamista myös ympäristödiplomatian ja konfliktien jälkeisen toiminnan alueilla ja edistänyt sen ympäristöturvallisuusasiantuntemuksen laajempaa hyödyntämistä YK-järjestelmässä. YK:n rauhanrakentamiskomission käytössä New Yorkissa on toiminut suomalainen ympäristödiplomaatti.

Erityisesti kehitysmaiden kestävään kaupungistumiseen liittyviä kysymyksiä käsittelevän YK-asuinyhdyskuntaohjelman (UN-Habitat) toimintaan ja työhön on vaikutettu hallintoneuvostossa ja pysyvien edustajien kokouksissa sekä kahdenvälisissä tapaamisissa.

YK:n kestävän kehityksen toimikunta (CSD) on sopinut 14-vuotisesta työohjelmasta, jonka tavoitteena on Johannesburgin toimintasuunnitelman toteutuksen poliittinen ja käytännön sitoumusten valmistelu. Suomi osallistui keväällä 2009 CSD-17:n istuntoon. Kaksivuotisen syklin teemoina olivat maatalous, maaseutukehitys, maankäyttö, kuivuus, aavikoituminen ja Afrikka.

YK:n yleiskokouksen toinen komitea hyväksyi joulukuussa Agenda 21 -päätöslauselman, joka sisältää päätöksen YK:n Kestävän kehityksen konferenssin järjestämisestä Rio de Janeirossa vuonna 2012. Kokouksen teemoina tulee olemaan muun muassa vihreä talous ja kansainvälinen ympäristöhallinto.

5.9 Kansainväliset kehitysrahoituslaitokset

Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten piirissä Suomen tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat Maailmanpankkiryhmä, Afrikan, Aasian ja Latinalaisen Amerikan alueelliset kehitysrahoituslaitokset sekä Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto (IFAD). Suomi vaikuttaa kehitysrahoituslaitosten politiikkamuodostukseen ja toimintaan osallistumalla laitosten strategiseen päätöksentekoon pääomankorotusneuvottelujen ja rahastojen lisärahoitusneuvottelujen yhteydessä tehtävässä tavoitteenasettelussa sekä rahoituslaitosten johtokuntien kautta. Johtokunnissa pääsääntöisenä yhteistyöryhmänä ovat muut Pohjoismaat. Kolmantena vaikutuskanavana ovat kahdenväliset kumppanuudet rahoituslaitosten kanssa.

Kansainvälisen talouskriisin lisättyä kehitysrahoituslaitosten rahoituksen kysyntää voimakkaasti ovat kaikkien kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten pääomankorotukset tulleet ajankohtaisiksi. Vuonna 2009 Suomi päätti osallistua Aasian kehityspankin pääomankorotukseen. Myös Afrikan kehityspankin ja Latinalaisen Amerikan kehityspankin pääomankorotusneuvottelut käynnistyivät kertomusvuonna ja Maailmanpankissa asia on ollut alustavasti esillä. Pääomankorotusprosessien lisäksi Suomi osallistui myös Maailmanpankin IDA:n ja Afrikan kehityspankin rahaston (AfDF) lisärahoituskausien puolivälitarkasteluihin ja vaikutti näiden lisärahoituskausien painopisteiden muotoutumiseen. Afrikan kehityspankin vuolivälitarkastelukokous järjestettiin ensimmäistä kertaa Suomessa.

Talouskriisi toi Maailmanpankin hallintouudistuksen toiseen vaiheeseen uutta kiireellisyyttä. Suomi on tässä prosessissa ajanut köyhimpien kehitysmaiden, erityisesti Afrikan, osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksien parantamista. Suomi on Maailmanpankin äänivaltakysymyksessä toiminut aktiivisesti osana pohjoismais-baltialaista äänestysryhmää korostaen rahoitusvastuun ja vaikutusvallan yhteyttä. Kehitysmaiden velkatilanteen helpottamiseen Suomi on vaikuttanut sekä rahoituslaitosten politiikkaohjauksella että monenkeskisten velkahelpotusaloitteiden (MDRI) ja raskaasti velkaantuneiden kehitysmaiden HIPC-ohjelman kautta. Suomi on osallistunut myös innovatiivisia kehitysrahoitusmekanismeja edistävien maiden ryhmän toimintaan (Leading Group on Innovative Financing for Development).

Erityisesti vuonna 2009 Suomi ajoi kehitysrahoituslaitoksissa niiden tuloksellisuuden vahvistamista yleisesti sekä talouskriisiin vastaamista. Kussakin rahoituslaitoksessa on hyväksytty sen omaan lisäarvoon ja täydentävyyteen perustuvat politiikka- ja toimintaohjelmat.

Talouskriisin vaikutukset muuttivat kertomusvuoden aikana kaikkien kansainvälisten rahoituslaitosten toimintapainotuksia. Ne suuntasivat sekä lyhyen että pitemmän ajan toimenpiteitä ja lisäresursseja vaikeuksiin ajautuneiden talouksien auttamiseen. Yhä laajenevan kriisin myötä resurssitarpeet nousivat nopeasti. Osana ulkoministeriön ruokaturvan ja ilmastomuutoksen pitkän aikavälin ohjelmia Suomen tukea Kansainväliselle maataloustutkimusjärjestelmälle (CGIAR) kasvatettiin erityisesti ruokaturvan parantamiseksi.

Ilmastonmuutokseen vastaaminen oli kaikissa kehitysrahoituslaitoksissa kertomusvuonna näyttävästi esillä. Maailmanpankin vuotuinen, osittain Suomen rahoittama *World Development Report* käsitteli ilmastonmuutosta ja kehitystä. Kehitysrahoituslaitokset ovat laatineet kukin omia linjauksiaan ja perustaneet lukuisia temaattisia erityisrahastoja. Pohjoismaisen kehitysrahaston (NDF) osalta tehtiin päätös tulevan toiminnan suuntaamisesta lahjamuotoiseen ilmastorahoitukseen.

Kumppanuussopimukset monenkeskisten yhteistyöorganisaatioiden kanssa tukevat valtioneuvoston kehityspoliittisen ohjelman temaattisia painopistealueita. Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen sekä kestävä kehitys korostuvat. Perusrahoituksen lisäksi Suomi vaikuttaa pankkien toimintaan erilaisten rahastojen kautta. Talouskriisiin ja ilmastonmuutokseen vaikuttaminen näkyi myös rahastoyhteistyössä. Uutena avauksena vuonna 2009 Suomi päätti tukea Maailmanpankin IFC:n talouskriisipainotteista rahastoa. Lisäksi ilmastonmuutoksen vastaista työtä kehitysrahoituslaitoksissa rahoittavat Suomen tukemat Maailmanpankin kestävän kehityksen rahasto (ESSD) sekä metsä-hiilirahasto. Myös Latinalaisen Amerikan kehityspankissa Suomi tukee ilmastonmuutoksen hillitsemiseen tähtäävää SECCI-rahastoa.

Tulosseuranta on keskeinen elementti kehitysrahoituslaitosten toiminnassa ja ne ovat alan edelläkävijöitä. Seuranta keskittyy yhtäältä kehitysmaiden olojen ja toisaalta rahoituslaitosten omien toimintojen kehittämiseen ja tulosvastuuseen. Käydyissä kehitysrahastojen lisärahoituskausien puolivälitarkasteluissa käsiteltiin tuloksellisuutta molemmilla em. tasoilla. Toiminnan täydentävyyttä ja maatason yhteistyötä alueosastojen kanssa on kehitetty koskien erityisesti keskeisiä maakohtaisia suunnittelu- ja toteutusohjelmia, kuten PRSP, JAS, IMF-seuranta sekä velkakestävyys.

Kansainvälisistä rahoituslaitoksista vastaavien suomalaisviranomaisten koordinaatio jatkui tiiviinä. Suomi osallistuu myös kehitysrahoituslaitoksiin liittyvään epäviralliseen EU- ja eurooppalaisten maiden yhteistyöhön.

5.10 Humanitaarinen toiminta

Humanitaariseen apuun käytettiin kertomusvuonna n. 73 miljoonaa euroa ja humanitaariseen miinatoimintaan yhteensä 5 miljoonaa euroa. Apu kohdennettiin tarvearviointien pohjalta mahdollisimman oikea-aikaisesti YK-järjestelmän, Punaisen Ristin liikkeen ja suomalaisten kansalaisjärjestöjen kautta konfliktien ja luonnononnettomuuksien uhreille Afrikassa, Aasiassa, Lähi-idässä ja Latinalaisessa Amerikassa. Myös ruokakriisi ja kansainvälisen talouden taantuma nostivat avun tarvitsijoiden määrää. YK-järjestöistä suurimmat avun vastaanottajat olivat UNHCR, WFP, UNFPA, UNRWA ja UNICEF. Ulkoasiainministeriössä panostettiin EU:n uuden humanitaarisen ja ruoka-avun työryhmän sekä neuvoston aluetyöryhmien välisen yhteistyön ja koherenssin tiivistämiseen. Temaattisista asiakokonaisuuksista keskityttiin YK:n humanitaarisen reformin tukemiseen erityisesti maatasolla, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhteensovittamiseen, katastrofien ennaltaehkäisyyn sekä ns. hyvän humanitaarisen avunannon periaatteiden toimeenpanoon. Suomi toimi 2008-2009 YK:n humanitaarisen avun toimiston rahoittajien tukiryhmän puheenjohtajana (OCHA Donors' Support Group, ODSG) ja ryhmän korkean tason kokous järjestettiin Helsingissä.

6. Kauppapolitiikka, taloudellinen yhteistyö ja kaupallis-taloudellisten etujen edistäminen

6.1 Maailman kauppajärjestö (WTO)

Maailman kauppajärjestön (World Trade Organization, WTO) ministerikokouksen päätöksellä Dohassa 2001 käynnistetty kauppaneuvottelukierros (Doha Development Agenda, DDA) on jatkunut jo kahdeksan vuotta. Syksystä 2008 alkanut globaali talouskriisi ja tiettyjen keskeisten WTO-maiden poliittinen kalenteri ovat vaikuttaneet siihen, ettei kaupanvapauttamisneuvottelujen päättäminen ole onnistunut.

Dohan neuvottelut jatkuivat kertomusvuonna teknisellä tasolla. Ennen WTO:n kesätaukoa saatiin aikaan työohjelma, jonka mukaisesti neuvotteluja käytiin koko syyskausi kaikilla neuvottelualueilla. Läpimurtoihin ei kuitenkaan ollut poliittisia edellytyksiä. Uudeksi tavoit-

teeksi on asetettu Dohan neuvottelujen päättäminen vuoden 2010 aikana. Kunnollisten neuvotteluedellytysten puuttuessa marras–joulukuun vaihteessa järjestetty WTO:n seitsemäs sääntömääräinen ministerikokous käsitteli pääasiassa järjestön säännönmukaista toimintaa. Suomi osallistui kokoukseen ministeritasolla.

Suomen ja EU:n tavoitteena Dohan neuvotteluissa on edelleen kunnianhimoinen ja tasapainoinen lopputulos. Tämä edellyttää, että lopullisissa neuvottelutuloksissa ovat mukana kaikki keskeiset neuvottelualueet (maatalous, teollisuustuotteet, palvelut, säännöt, kaupan helpottaminen ja kehityskysymykset). Suomen tavoitteena on kaupan vapauttaminen erityisesti vientiteollisuudellemme tärkeissä tuotteissa, suomalaisen maatalouselinkeinon toimintaedellytysten varmistaminen myös jatkossa, WTO:n sääntöarkkitehtuurin vahvistaminen sekä sen takaaminen, että lopputulos ottaa huomioon kehitysmaiden ongelmat ja edistää niiden integroitumista kansainväliseen talouteen.

Suomi on tuonut osana EU:ta aktiivisesti esiin ilmasto-/ympäristöpolitiikan ja kauppapolitiikan yhtymäkohtia Maailman kauppajärjestössä. Suomi toimitti kuluneena vuonna EU:n komissiolle ehdotuksensa puhtaista energiateknologioista WTO:ssa käytävien ympäristötuotteiden tullinalennuksia koskevien neuvottelujen pohjaksi. EU on yhdessä Yhdysvaltain kanssa ajanut niiden vapauttamista osana laajempaa ympäristötuotteiden kaupan vapauttamista. Työ tuotteiden määrittelemiseksi jatkuu edelleen vuonna 2010.

WTO:n maatutkintaelimen puitteissa ryhdyttiin valvomaan vuonna 2009 kansainvälisen talouskriisin lieveilmiönä syntyviä kauppaa rajoittavia toimenpiteitä. Maatutkintaelimen tehtävänä on koostaa säännöllisin väliajoin raportti, josta käyvät ilmi WTO:n jäsenmaissa käyttöönotetut kaupanrajoitukset. Kauppaa rajoittavat toimet ovat taantuman myötä lisääntyneet, mutta huoli massiivisesta protektionismin aallosta ei ainakaan toistaiseksi ole toteutunut. Suomi on korostanut johdonmukaisesti EU:n sisäisessä kannanmuodostuksessa tarvetta pidättäytyä protektionistisista toimista ja vaatia samaa unionin kauppakumppaneilta.

Venäjän WTO-jäsenyyttä koskevat neuvottelut etenivät vielä alkuvuodesta lupaavasti. Venäjän, Kazakstanin ja Valko-Venäjän kesäkuussa julkistettu suunnitelma anoa jäsenyyttä tulliliittona johti kuitenkin maiden yksittäisten jäsenyysneuvottelujen keskeytymiseen. Loppuvuodesta Venäjä ilmoitti jälleen olevansa valmis jatkamaan jäsenyysneuvottelujaan. EU:n ja Suomen kannalta keskeisimmät avoinna olevat kysymykset liittyvät puun vientitulleihin ja terveys- ja kasvinsuojelutoimiin. Puutulleissa Venäjä ilmoitti pitäytyvänsä uusista korotuksista ja harkitsevansa lisätoimenpiteitä lehtikuitupuun vientitullijärjestelmän liberalisoimiseksi.

6.2 Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD)

Suomi ja OECD järjestivät kuluneena vuonna juhlaseminaarin teemalla ”Suomi ja OECD; 40 vuotta yhdessä oppimista”. Seminaarissa käytiin läpi järjestön ja sen sisältötyön merkitystä Suomelle. OECD:n pääsihteeri tapasi Suomen vierailunsa yhteydessä valtion johtoa ja pääministeri Vanhanen osallistui vapaamuotoiseen aivoriiheen OECD:n sihteeristön kanssa hallituspolitiikan optioista ja niiden vaikutuksia koskevista arvioista.

Suomen aktiivinen myötävaikuttaminen OECD:n laajenemisprosessiin päätyi Chilen kutsumiseen järjestön jäseneksi ensimmäisenä viidestä jäsenehdokkaasta. Viron, Slovenian ja Israelin jäsenkelpoisuuden tutkinta eteni myös hyvin, mutta Venäjän tutkinta pääsi vasta käynnistymään. Viiden tiivistetyn kanssakäymisen kumppanimaan (Kiina, Intia, Indonesia, Etelä-Afrikka ja Brasilia) sitomista laajenevaan konsultaatioon vauhditti G20-rakenteen muodostuminen ja OECD:n pyrkiminen roolinsa mukaisesti osallistumaan taloudelliseen globaalihallintaan.

6.3 EU:n kahdenväliset ja alueelliset vapaakauppaneuvottelut

EU pyrki kaupan vapauttamiseen Dohan kierroksen ohella kahdenvälisten ja alueellisten vapaakauppasopimusten kautta. Suomi on hallitusohjelman mukaisesti tukenut neuvotteluja ja vaikuttanut aktiivisesti EU:n neuvotteluesitysten sisältöön suomalaisintressien edistämiseksi.

EU:n ja Etelä-Korean välisten vapaakauppaneuvottelujen päättäminen lokakuussa oli vuoden 2009 merkittävin kauppapoliittinen etappi. Sopimus on ensimmäinen niin kutsutuista uudenaikaisista sopimuksista, jotka sisältävät velvoitteita kattavasti kaupan eri näkökohtien osalta. Sopimusta voidaan pitää myös osapuolten osoituksena sitoutumisesta kaupan vapauttamiseen vaikeista taloudellisista ajoista huolimatta. Varsinainen sopimus tulee voimaan alkuvuodesta 2010. Vuoden toisena kohokohtana voidaan pitää neuvottelujen käynnistymistä Kanadan kanssa kattavasta talous- ja kauppasopimuksesta, ja ripeää edistymistä niissä. Tavoitteena on neuvottelujen päättäminen jo vuoden 2010 kuluessa.

EU jatkoi vuonna 2009 myös muita aiemmin käynnistämiään vapaakauppaneuvotteluja. EU:n ja Ukrainan välisten neuvottelujen eteneminen hidastui kesällä selvästi Ukrainan poliittisen tilanteen johdosta. Neuvotteluja pyritään jatkamaan alkuvuonna 2010 Ukrainan vaalien jälkeen. Merkittäviä edistysaskeleita otettiin Andien yhteisön kanssa siirryttäessä alkuvuonna alueellisista neuvotteluista useanvälisiin kauppaneuvotteluihin. Perun ja Kolumbian kanssa saavutettiin sisällöllistä edistystä ja tiettyjä neuvottelulukuja onnistuttiin päättämään. Parhaassa tapauksessa neuvottelut päätetään kokonaisuudessaan vuoden 2010 alkupuolella.

Intian, ASEAN:in, Keski-Amerikan ja Persianlahden maiden kanssa käytävissä neuvotteluissa edistyminen jäi vähäiseksi. Heikkojen etenemismahdollisuuksien johdosta neuvottelut ASEAN:in kanssa ryhmänä keskeytettiin ja päätettiin siirtymisestä kahdenvälisiin neuvotteluihin tiettyjen järjestön jäsenmaiden kanssa. Viime kädessä tavoitteena on edelleen EU:n ja koko ASEAN:in välinen sopimus. Ensimmäiset kahdenvälisistä neuvotteluista käynnistettäneen vuoden 2010 alkupuolella. Suomi näkee erityisen tärkeäksi neuvottelujen käynnistämisen Vietnamin ja Thaimaan kanssa.

Intian kanssa käytäviä neuvotteluja on hidastanut muun muassa maan hallinnon vaihtuminen keväällä. Keski-Amerikan kanssa käytävät neuvottelut puolestaan keskeytyivät Hondurasin heinäkuisen vallankaappauksen jälkeen. Persianlahden maiden kanssa neuvotteluja ei käyty vuoden jälkimmäisellä puoliskolla lainkaan tiettyjä keskeisiä kysymyksiä koskevien erimielisyyksien johdosta.

EU:n ja Venäjän välisen vapaakauppasopimuksen neuvottelut odottavat edelleen Venäjän WTO-jäsenyyden toteutumista. Suomen kannan mukaisesti komissio kuitenkin jo kartoitti keinoja, joilla Venäjä voitaisiin sitoa mahdollisimman hyvin yhteisiin kauppaa ja investointeja koskeviin sääntöihin jo ennen WTO-jäsenyyden toteutumista.

6.4 Kauppakiistat

Vuoden aikana WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän uudistamisessa ei tapahtunut edistystä. Samat muutosehdotukset ovat edelleen pöydällä. Työtä jatketaan kuitenkin epävirallisissa konsultaatioissa. EU:n kannalta suurempia yksittäisiä riitoja ei ole ratkaistu. Airbus-Boeing -kiistassa odotetaan edelleen ratkaisua, ja sen lopputuloksella saattaa olla merkittäviä vaikutuksia muun muassa tulkintaan tukipolitiikasta. EU:n vastatoimet jatkuvat edelleen niin kutsutussa Byrd Amendment -tapauksessa, joka koskee Yhdysvaltain polkumyynti- ja tasoitustulleista keräämien varojen suorittamista valituksen tehneille amerikkalaisyrityksille.

Banaaniriita EU:n ja Latinalaisen Amerikan sekä Yhdysvaltain kanssa saatiin päätökseen joulukuussa 2009. Banaanin kiintiötulli tonnilta laskee asteittain 148 eurosta 114 euroon

vuoden 2011 alusta seitsemän vuoden ajan. Ratkaisulla toivotaan olevan myönteistä vaikutusta Dohan neuvottelukierrokseen.

6.5 Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen (VKE)

VKE-toiminnalla tuetaan suomalaisten yritysten vientiponnisteluja ja kansainvälistymistä sekä pyritään turvaamaan suomalaisyrityksille yhdenvertaiset edellytykset kilpailijoihin nähden maailmalla.

Ulkoasiainhallinnon edustustoverkon palveluja pyrittiin saattamaan suomalaisen elinkeinoelämän käyttöön entistä paremmin vuonna 2009. Yhteistyötä Finpron ulkomaanverkoston kanssa kehitettiin edelleen ja Finpron roolia julkisten palvelujen tarjoajana täsmennettiin. Viidessä Euroopan edustustossa aloitettua ennakointityötä päätettiin laajentaa niin kutsutuille FinNode-paikkakunnille (Tokio, Shanghai, Pietari, Los Angeles) sekä Vietnamiin, Etelä-Afrikkaan ja Intiaan. Erityistä huomiota kiinnitettiin cleantechin ja koulutusviennin tarjonnan ja markkinoiden hahmottamiseen.

Vienninedistämismatkoja järjestettiin vuonna 2009 muun muassa Venäjälle (mm. Pietari, Arkangel, Sotši), Ukrainaan, Brasiliaan, Puolaan sekä useisiin Afrikan maihin. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri sekä korkean tason yritysvaltuuskunta osallistuivat myös Tasavallan Presidentin Ukrainan vierailulle. Suomeen suuntautuneet korkean tason vierailut tarjosivat niin ikään mahdollisuuden suomalaisyritysten viennin ja kansainvälistymisen tukemiseen sekä yritysten toiminnan esittelyyn. Suomen ulkomailla toimivia kunniakonsuleita koulutettiin viennin- ja kansainvälistymisen edistämiseen liittyvissä tehtävissä.

Suomalaisyritysten vienti- ja tuontikaupan esteiden poistamiseen kiinnitettiin erityistä huomiota vallinneen talouskriisin takia. Laajan kaupanesteitä kartoittavan selvityksen tulosten perusteella toimittiin aktiivisesti ongelmien ratkaisemiseksi. Suomen kansallisten toimenpiteiden lisäksi työssä hyödynnettiin Euroopan komission tarjoamia yhteistyömahdollisuuksia unionin markkinoillepääsystrategian puitteissa. Monia suomalaisyritysten ilmoittamia ongelmia pystyttiin ratkaisemaan. Merkittävimmät jäljellä olevat ongelmat on saatu sisällytettyä hyvin EU:n kauppapoliittiselle asialistalle.

6.6 Investointien edistäminen

Investointien edistämistä ja suojaamista koskeva sopimus saatettiin voimaan Vietnamin kanssa. Hallituksen esitykset eduskunnalle sopimusten voimaansaattamisesta tehtiin Kenian, Montenegron, Nepalin ja Panaman kanssa allekirjoitetuista sopimuksista. Sopimus Hongkongin kanssa allekirjoitettiin.

6.7 Tuontipolitiikka

Suomen tuontipolitiikan tavoitteena on turvata suomalaisen teollisuuden raaka-aineiden saatavuus, elinkeinoelämän ja kuluttajien tuontiin liittyvät intressit sekä kauppa- ja kehityspoliittisten tavoitteiden yhteensovittaminen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Vuoden aikana vaikutettiin eri tuontijärjestelmiä koskeviin sääntelyuudistus- ja neuvotteluprosesseihin, joista keskeisimpiä olivat EU:n etuusalkuperäsääntöuudistus, tuontisuojainstrumenttien uudistus, yleisen tullietuusjärjestelmän (Generalized System of Preferences, GSP) uudistus sekä EU:n aloittamat uudet vapaakauppaneuvottelut ja talouskumppanuussopimusneuvottelut Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden kanssa.

6.7.1 Kehitysmaatuonnin helpottaminen ja kauppaa tukeva kehitysyhteistyö

Kehitysmaatuonnin osalta keskeiset tavoitteet ovat kehitysmaiden kaupankäyntiedellytysten parantaminen ja kaupan kasvattaminen. Työ jakautuu kolmeen pilariin. Ensimmäinen pilari

koskee kehitysmaatuontiin kohdistuvia kaupanesteitä, joihin vaikutetaan kauppapoliittisen ja maakohtaisen asiantuntemuksen avulla. Toisessa pilarissa kauppaan ja kehitykseen kohdennettuja kehitysyhteistyövaroja ohjataan kehitysmaiden tuotantokapasiteetin vahvistamiseen tuonnin helpottamisen kannalta keskeisillä aloilla. Kolmannessa pilarissa edistetään kehitysmaatuontia erityisesti Finnfundin hallinnoiman Finnpartnership liikekumppanuusohjelman kautta.

Samalla kauppa ja kehitys -teemaan liittyvää monenkeskistä ja kahdenvälistä tukea on lisätty. Suomen painopisteinä ovat olleet erityisesti yksityissektorin toimintaedellytysten vahvistaminen, kestävän taloudellisen kehityksen tukeminen ja naisten aseman parantaminen kansainvälisessä kaupassa. Ministeriössä on muun muassa selvitetty yksityisten investointien ja kehitysyhteistyön toisiaan tukevaa roolia kestävässä taloudellisessa kehityksessä.

GSP-tullietuusjärjestelmää koskeva säännöstö umpeutuu vuoden 2011 lopussa. Vuonna 2009 käynnistettiin voimassaolevan asetuksen analysointi tavoitteena parantaa järjestelmän toimivuutta, erityisesti lisäetuja tarjoavaa GSP+-järjestelmää. Suomi osallistui aktiivisesti valmisteluprosessiin. Suomen tavoitteena on GSP+-järjestelmän selkeyttäminen ja tehostaminen sekä sen läpinäkyvyyden parantaminen.

6.7.2 Kauppapoliittiset suojainstrumentit

Kauppapoliittisten suojainstrumenttien (polkumyynti-, tasoitustulli- ja suojatoimenpiteet) käyttö kansainvälisessä kaupassa lisääntyi vuonna 2009 talouskriisin johdosta edellisvuoteen nähden. Kuluneena vuonna EU:ssa keskusteltiin erityisesti keinoista, joilla voidaan lisätä polkumyyntitutkintojen avoimuutta ja kehittää menettelyjä yrityslähtöisemmiksi nykyisen polkumyyntiperusasetuksen puitteissa. Suomi tuki prosessia ja samalla yhteisön suojainstrumenttien uudistukseen liittyvän keskustelun avaamista uudelleen tavoitteenaan suomalaisen elinkeinoelämän kilpailukyvyn sekä kuluttajien valintamahdollisuuksien edistäminen.

6.7.3 Sektorikohtaiset kauppapoliittiset erityiskysymykset

Teräs ja tekstiilit ovat EU:n kauppapoliittisessa järjestelmässä erityisasemassa muihin teollisuustuotteisiin nähden. Tämä perustuu kyseisten sektoreiden perinteisesti vahvaan asemaan EU:ssa sekä siihen, että erityisesti terässektorin on suhdanneherkkänä alana katsottu vaativan tietyissä tilanteissa erityisten kauppapoliittisten keinojen käyttöä alan toimintaedellytysten takaamiseksi. Vuosi oli erityisen haastava molemmille sektoreille tuotannon laskiessa kysynnän vähentymisen ja ulkomaisen kilpailun lisääntymisen johdosta rajusti.

Rajoitus- ja tarkkailutoimenpiteitä on viime vuosina karsittu selvästi aiempaan nähden, mutta tiettyjä erityisjärjestelyjä pidetään edelleen voimassa. EU soveltaa määrällisiä tuontirajoituksia enää Valko-Venäjään ja Pohjois-Koreaan (tekstiilit) sekä Venäjään ja Kazakstaniin (teräs). Rajoitustoimet poistuvat automaattisesti maiden tullessa WTO:n jäseniksi. Suomen tavoitteena oli vuoden aikana suomalaisen terästeollisuuden toimintaedellytysten turvaaminen vaikuttamalla muun muassa vientimarkkinoiden avoimuuteen sekä toisaalta aktiivinen tuontipolitiikka raaka-aineiden saannin ja markkinoiden häiriöttömän toiminnan varmistamiseksi.

Raaka-aineiden ja muiden tuotantopanosten saanti nousi kertomusvuonna terässektorin ohella keskeiseksi kysymykseksi myös muilla sektoreilla (esimerkiksi elektroniikka-, kemian- ja metsäsektori). Suomi toimi aktiivisesti sekä kahdenvälisesti että EU:n uuden raaka-ainestrategian puitteissa suomalaisen elinkeinoelämän etujen turvaamiseksi.

Suomalainen metsäsektori oli kuluneena vuonna erityisten haasteiden edessä, joista pääosa liittyy muuhun kuin kauppapolitiikkaan, mutta joihin voidaan löytää myös kauppapoliittisia ratkaisuja. Keskeinen kysymys koski Venäjän asettamia puun vientitulleja sekä niiden vai-

kutusta kotimaisen teollisuuden raaka-aineiden saantiin ja mahdollisuuksiin toimia Itämeren alueella. Kysymys on kuulunut keskeisimpiin niin Suomen kuin Euroopan komissionkin agendalla Venäjän kanssa. Venäjä on jo kahteen otteeseen lykännyt tullien korotuksia ja periaatteessa ilmoittanut suostuvansa kuitupuuta koskeviin kaupanvapauttamistoimenpiteisiin. Hallitus pyrki varmistamaan, että toimenpiteet olisivat mahdollisimman edullisia Suomessa toimivan teollisuuden kannalta.

EU:n laittomien hakkuiden kauppaa koskevan toimintasuunnitelman (Forest Law Enforcement, Governance and Trade, FLEGT) toteuttaminen jatkui myös vuonna 2009. EU solmi vapaaehtoiset kumppanuussopimukset Ghanan, Kamerunin ja Kongon (Brazzaville) kanssa. Laittomien hakkuiden kauppaa koskevien FLEGT-lisätoimenpiteiden käsittelyä jatkettiin puutavaraa ja puutuotteita markkinoille tuovien toimijoiden velvollisuuksien vahvistamiseksi. Suomi pyrki aktiivisesti turvaamaan teollisuuden ja muiden alan toimijoiden edut asiaa koskevan asetusehdotuksen käsittelyssä.

Kansainvälisen tietoyhteiskunnan kehittämiseen ja informaatio- ja kommunikaatiosektorin kauppapoliittisiin tavoitteisiin liittyvät kysymykset olivat vuoden 2009 aikana myös ajankohtaisia. Suomi pyrki toiminnallaan aktiivisesti rakentamaan yhtenäistä politiikkatavoitteistoa tietoyhteiskuntakysymysten käsittelylle.

YK:n tietoyhteiskuntahuippukokouksen (World Summit on the Information Society, WSIS) osalta Suomi säilytti WSIS:n aikana omaksumansa korkean profiilin ja osallistui aktiivisesti sen seurantaprosessiin. Tavoitteidemme mukaisesti huippukokouksen synnyttämän Internetin hallintofoorumin (Internet Governance Forumin, IGF) ja internetin nimipalvelinjärjestelmän teknistä koordinaatiota hoitavan ICANN:n (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers) asema vahvistui vuoden aikana.

Informaatioteknologiatuotteilla käytävän kaupan osalta EU:n neuvosto antoi Suomen tavoitteiden mukaisesti komissiolle mandaatin neuvotella tuotteiden kauppaa vapauttavan WTO:n informaatioteknologiasopimuksen (Information Technology Agreement, ITA) uudistamisesta. Neuvottelujen odotetaan käynnistyvän vuoden 2010 ensimmäisellä puoliskolla, mikäli tälle saadaan riittävästi kansainvälistä tukea.

6.8 Vientivalvonta

Suomi on YK:n ja EU:n asettamat pakotteet huomioon ottaen osallistunut kertomusvuonna Irania koskevien valvontamenettelyjen kansallisiin tehostamistoimenpiteisiin. Suomi on lisäksi toimeenpannut kansallisesti kaksikäyttötuotteiden ja tavanomaisten aseiden vientivalvontaa ja osallistunut kansainväliseen yhteistyöhön eri vientivalvontajärjestelyissä.

Euroopan unionin uusi kaksikäyttötuoteasetus 428/2009 tuli voimaan 27.8.2009. Asetus kattaa viennin ohella myös kaksikäyttötuotteiden välityksen ja kauttakulun tapauksissa, joissa epäillään joukkotuhoaseyhteyttä. Suomi antoi vuonna 2009 ulkoministeriön vientivalvontatyöryhmän (VVTR) välityksellä lausuntonsa 225 vientilupahakemuksesta, joista 135 koski aseita ja 90 kaksikäyttötuotteita. Lisäksi käsiteltiin yhteensä 300 kaksikäyttötuotteita koskevaa vientilupahakemusta. Lupahakemusten lukumäärä on pysytellyt edellisvuoden tasolla.

Sähköisen asioinnin ja lupamenettelyn kehittäminen jatkui vientivalvontaa koskevan asiakirjahallintajärjestelmän (AHA) uudistamisen yhteydessä.

6.9 Muut kysymykset

EU jatkoi vuonna 2009 neuvotteluja useankeskisestä väärentämisenvastaisesta kauppasopimuksesta (ACTA, Anti-Counterfeiting Trade Agreement) samanmielisten maiden kesken.

Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n neuvottelukantojen muotoiluun. Suomen tärkeinä pitämät näkökohdat on huomioitu hyvin yhteisön esittämissä kannoissa.

Ilmastoneuvotteluissa Suomi vaikutti aktiivisesti EU:n linjaan teollis- ja tekijänoikeuksien turvaamiseksi teknologiansiirtokysymyksissä. Suomi korosti, ettei teollis- ja tekijänoikeuksia saa heikentää osana ilmastosopimusta vaan niistä tulee tarvittaessa neuvotella Maailman henkisen omaisuuden järjestössä (World Intellectual Property Organization, WIPO) ja Maailman kauppajärjestössä. Oikeuksien heikentämisellä olisi negatiivisia vaikutuksia sekä yritysten halulle osallistua teknologiansiirtoon että investoida tutkimus- ja kehitystoimintaan.

Hiilivuotoriskin torjuminen kansainvälisen kaupan sääntöjä noudattaen muodostui Eurooppa-neuvoston päätelmien linjaukseksi syksyllä Suomen korostaessa kunnianhimoista kansainvälistä ilmastosopimusta parhaimpana tapana edetä asiassa. Päätelmät jättävät mahdollisuuden rajasuojatoimien käytölle maita kohtaan, joiden ilmastositoumukset eivät täytä unionin vaatimuksia. Suomi on vastustanut rajasuojatoimien käyttöä, koska ne saattavat johtaa vastatoimenpiteiden kierteeseen ja siten heikentää kaupan ja talouskasvun edellytyksiä. Ilmastoneuvottelujen lopputulosta arvioitaessa EU tullee ottamaan konkreettisesti kantaa edellä mainittuun lauselmaan.

7. Kansainvälinen oikeus ja valtiosopimukset

Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) Rooman perussäännön sopimusvaltiot aloittivat kesäkuussa 2010 järjestettävän tarkistuskonferenssin valmistelut ja keskustelut perussääntöön ehdotetuista muutoksista. Ns. hyökkäysrikostyöryhmän jätettyä raporttinsa helmikuussa päähuomio kohdistui erityisesti sotarikosten määritelmää koskeviin muutosehdotuksiin. Niistä suurin osa päätettiin kuitenkin siirtää tarkistuskonferenssin sijaan sopimusvaltioiden kokouksessa edelleen käsiteltäviksi. Huomionarvoista on, että Yhdysvaltojen myönteisemmäksi käynyt suhtautuminen ICC:hen jatkui ja maa osallistui ensimmäistä kertaa huomioitsijana sopimusvaltioiden kokoukseen. Sopimusvaltioita oli vuoden 2009 päättyessä 110. EU jatkaa tuomioistuimen toimintaedellytysten merkittävänä tukijana.

Tuomioistuimen oikeudenkäyntitoiminta käynnistyi kolmen Kongon demokraattisessa tasavallassa tehdyistä rikoksista syytetyn osalta. Syytteitä on nostettu myös Ugandassa, Keski-Afrikan tasavallassa ja Darfurin alueella Sudanissa tehdyistä rikoksista. ICC:n annettua maaliskuussa Sudanin presidenttiin kohdistuvan pidätysmääräyksen mm. Afrikan unioni vaati useaan otteeseen tuloksetta YK:n turvallisuusneuvostoa käyttämään Rooman perussäännön sille antamaa mahdollisuutta ICC-käsittelyn lykkäämiseksi. Sudanin ICC-vastaisille näkemyksilleen saama kannatus joiltakin Afrikan valtioilta on jakanut kansainvälistä yhteisöä tilanteessa, jossa vahva poliittinen tuki ICC:lle on entistä tärkeämpää. Loppuvuodesta syyttäjä ilmoitti ensimmäistä kertaa käyttävänsä itsenäistä aloiteoikeuttaan ja jätti esitutkintajaostolle pyynnön luvan saamiseksi Keniassa vuodenvaihteessa 2007–2008 tapahtuneita väkivaltaisuuksia koskevalle tutkinnalle.

YK:n entisen Jugoslavian ja Ruandan tapahtumia käsittelevät ad hoc - sotarikostuomioistuimet jatkoivat loppuunsaattamisstrategioidensa täytäntöönpanoa. Merkittävää oli muun muassa Radovan Karadžićin oikeudenkäynnin käynnistyminen lokakuussa. Sierra Leonen erityistuomioistuin sai päätökseen viimeisen Freetownissa käydyistä oikeudenkäynneistä. Charles Tayloria vastaan nostettujen syytteiden käsittely jatkuu edelleen Haagissa.

Suomi jatkoi vapaaehtoista taloudellista tukeaan rankaisemattomuuden vähentämistä edistäville hankkeille, ICC:n uhrirahasto mukaan lukien. Elisabeth Rehn valittiin marraskuussa länsiryhmän edustajana uhrirahaston johtokuntaan ja Suomi kiinnitti myös muuten erityistä

huomiota rikosten uhrien huomioimiseen. Käytännön yhteistyötä Sierra Leonen erityistuomioistuimen kanssa tiivistettiin.

Suomi osallistui Kansainvälisessä tuomioistuimessa (ICJ) vireillä olevaan prosessiin, joka koskee YK:n yleiskokouksen syksyllä 2008 pyytämää neuvoa-antavaa lausuntoa siitä, oliko Kosovon itsenäisyysjulistus kansainvälisen oikeuden mukainen. Suomi jätti tuomioistuimelle kirjallisen lausunnon huhtikuussa ja osallistui joulukuussa järjestettyyn suulliseen käsittelyyn sekä toimitti kirjallisia vastauksia tuomareiden suullisen käsittelyn päätteeksi esittämiin kysymyksiin. Kaikkiaan tuomioistuinprosessiin osallistui 44 valtiota, ml. ensimmäistä kertaa kaikki YK:n turvallisuusneuvoston pysyvät jäsenet. Tuomioistuimen lausuntoa odotetaan kesään 2010 mennessä.

YK:n yleiskokouksen oikeudellisessa komiteassa (VI komitea) jatkettiin keskustelua mm. oikeusvaltioperiaatteesta ja keskityttiin erityisesti periaatteen edistämiseen kansainvälisellä tasolla. Suomi on edelleen pitänyt tärkeänä YK:n apulaispääsihteerin alaisuuteen perustetun oikeusvaltioperiaate -tukiyksikön toimintamahdollisuuksien ja resurssien vahvistamista. Afrikan ryhmän aloitteesta VI komitean asialistalle lisättiin uutena aiheena kysymys rikosoikeudellisen universaalitoimivallan ulottuvuudesta ja soveltamisesta. Suomi painotti käydyssä keskustelussa universaalitoimivallan merkitystä osana kaikkein vakavimpiin kansainvälisiin rikoksiin liittyvän rankaisemattomuuden vastaista työtä ja piti tärkeänä, että kansainvälisen rikosoikeuden vakiintunutta periaatetta ei politisoida ja että periaatteen alaa ei rajoiteta.

YK:n turvallisuusneuvoston ns. Al-Qaida -pakotekomitean listaamista ja listalta poistamista koskevat menettelyt ovat olleen vuosia kasvavan kritiikin kohteena. Turvallisuusneuvosto on pyrkinyt myös vastaamaan tähän kritiikkiin, mutta Al-Qaida -komitean menettelyitä ei tästä huolimatta ole edelleenkään pidetty yksilön oikeusturvan kannalta tyydyttävinä. Suomi yhdessä muiden samanmielisten valtioiden kanssa on johdonmukaisesti kiinnittänyt huomiota oikeusturvatakeiden puutteisiin. Suomi myös tuki taloudellisesti YK:n pakotteiden oikeusturvanäkökohtien vahvistamista koskevaa kansainvälistä tutkimusprojektia. Joulukuussa YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi päätöslauselman, jolla merkittävästi vahvistetaan Al-Qaida -komitean menettelyihin sisältyviä oikeusturvamekanismeja. Päätöslauselmalla muun muassa määrätään perustettavaksi Ombudsman YK:n Al-Qaida -komitean listaamien tahojen yhteyshenkilöksi.

EU:ssa hyväksyttiin neuvoston ns. Al-Qaida -asetusta ((EY) N:o 881/2002) koskeva muutos EY-tuomioistuimen vuonna 2008 antamassa Kadi ja Al Barakaat -tuomiossa asettamien yksilön oikeusturvaa koskevien vaatimusten täytäntöönpanemiseksi. Asetusmuutoksella määrätään EU-tason menettelystä, jolla aikaisempaa paremmin otetaan huomioon YK:n Al-Qaida-komitean listaamien tahojen perusoikeudet.

Ulkoasiainministeriön vuonna 2008 asettaman terroristivaroja koskevan hallinnollisen jäädyttämismekanismin perustamista pohtineen työryhmän toimikausi päättyi maaliskuussa 2009. Työryhmän julkaisemassa mietinnössä todettiin, että EU:n ns. sisäisten terroristien varojen jäädyttämistä koskevat toimeenpanon puutteet perustuvat EU:n perussopimusten mukaiseen toimivaltajakoon. Lissabonin sopimuksen mahdollisen voimaantulon katsottiin poistavan tämän EU-toimivaltaa koskevan ongelman Suomen kannalta tyydyttävällä tavalla. Työryhmän esityksen mukaisesti kansallisen lainsäädännön muuttamisen tarvetta arvioidaan vielä joulukuussa voimaan tulleen Lissabonin sopimuksen valossa.

Sodan oikeussääntöjä koskevien Geneven sopimusten 60-juhlavuonna Suomi painotti Geneven sopimusten tärkeyttä ja täytäntöönpanoa sekä osallistui aktiivisesti juhlavuoden tapahtumiin. Haasteena on nimenomaan olemassa olevien oikeudellisten sääntöjen täytäntöönpano, ei niinkään uusien humanitaarisen oikeuden sääntöjen laatiminen. Geneven sopimusten III lisäpöytäkirja, joka koskee Punaisen Ristin tunnusmerkkejä ja uutta suojamerkkiä, tuli Suomen osalta voimaan 14.7.2009. EU:n kansainvälisen humanitaarisen oikeuden suunta-

viivat päivitettiin ja samassa yhteydessä hyväksyttiin neuvoston päätelmät, joissa vahvistettiin tuki kansainväliselle humanitaariselle oikeudelle ja rankaisemattomuuden torjumiselle.

Yhdysvaltain ja EU:n välinen dialogi ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vaatimuksista terrorisminvastaisessa toiminnassa jatkui ja Yhdysvaltain hallinnonmuutoksen jälkeen kansainvälisen oikeuden kysymykset ovat olleet entistä näyttävämmin esillä monenkeskisillä foorumeilla. Kansainvälisiä terrorismisopimusneuvotteluja käytiin Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) piirissä. Myös neuvottelut YK:n kokonaisvaltaisesta terrorismisopimuksesta jatkuivat. Neuvottelujen tavoitteena on vahvistaa edelleen YK:ssa viimeisten 30 vuoden aikana luotua laajaa ja kattavaa terrorisminvastaisten sopimusten verkostoa. Euroopan neuvostossa (EN) puolestaan ryhdyttiin luomaan seurantamekanismia terrorismin ennaltaehkäisyä koskevalle sopimukselle. Suomi jatkoi aktiivista osallistumista kansainvälisen terrorisminvastaisen sääntelyn kehittämiseen etenkin yksilön oikeusturvaa samoin kuin kansainvälisoikeudellista ennustettavuutta korostaen.
Merioikeuden alalla ajankohtaiset kysymykset koskivat erityisesti Itämeren kaasuputken lupamenettelyihin liittyviä kysymyksiä sekä Somalian rannikon edustalla tapahtuvaa merirosvousta, johon liittyi kiinteästi osana Atalanta-operaatiota myös EU:n ja Kenian ja EU:n ja Seychellien välillä tehtyjen merirosvojen siirtämistä koskevien sopimusten valmistelua.

Suomi jatkoi turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroista suojaamista koskevien sopimusten neuvottelua. Sopimusten tarkoituksena on varmistaa salassa pidettävän tiedon välittäminen ja suojaaminen Suomen ja vieraan valtion välillä. Eduskunta hyväksyi Espanjan kanssa tehdyn tietoturvallisuussopimuksen. Eduskunnan edellisenä kertomusvuonna hyväksymistä sopimuksista saatettiin voimaan Bulgarian, Slovenian ja Tsekin kanssa tehdyt sopimukset. Tämän lisäksi kahdenvälisestä tietoturvallisuussopimuksesta neuvoteltiin Ison-Britannian, Alankomaiden ja Luxemburgin kanssa. EU:n tasolla saatettiin syksyllä päätökseen neuvottelut EU:n jäsenvaltioiden välisestä, EU:n edun vuoksi vaihdettavan turvallisuusluokitetun tiedon suojaamista koskevasta sopimuksesta. Sopimus on osa kokonaisjärjestelyä, jonka tavoitteena on saada aikaan turvallisuusluokiteltua tietoa koskevat yhteiset ja yhtenäiset vähimmäisturvallisuusvaatimukset EU:ssa.

Etyjissä jatkettiin keskusteluja järjestön oikeushenkilöllisyyttä, erioikeuksia ja vapauksia koskevasta sopimuksesta Helsingin ministerikokouspäätöksen (joulukuu 2008) mukaisesti. Etyj-puheenjohtajuuskaudellaan Suomi pyrki aktiivisesti edistämään konsultaatioita sopimuksesta ja viime kädessä saamaan sille poliittisen hyväksymisen. Tämä työ jatkui vuonna 2009 osana EU:n asiakokonaisuudelle osoittamaa tukea. Yleistavoitteena on ollut oikeushenkilöllisyyssopimuksen pitäminen Etyjin agendalla. Tässä on onnistuttu. Sen sijaan jo neuvoteltua sopimusta ei ole saatu hyväksyttyä.

Ulkoasiainministeriössä valmisteltiin ja annettiin eduskunnalle kertomusvuonna yhteensä 8 valtiosopimuksen hyväksymistä koskevaa hallituksen esitystä, jotka koskivat sijoitusten edistämistä ja suojaamista (5), tietoturvallisuutta (1), voimavarojen antamista Yhdistyneiden Kansakuntien MINURCAT-operaatioon (1) sekä Sierra Leonen erityistuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanoa (1). Vuonna 2009 saatettiin Suomessa voimaan kaikkiaan 27 monenvälistä, 17 kahdenvälistä, 2 pohjoismaista ja 6 kansainvälisen järjestön kanssa tehtyä valtiosopimusta tai -sopimuksen muutosta. Lisäksi yksi pohjoismainen sopimus kumottiin.

Ulkoasiainministeriö osallistui valtiosopimusten yhteensovittamiseen valtioneuvostossa ja tarjosi EU- ja valtiosopimusten valmistelua koskevaa neuvontaa. Kertomusvuonna käännettiin EU-sopimusohjeet ruotsiksi ja uudistettiin sähköisenä ennakkoversiona valtioneuvoston sopimusvalmistelijoiden käyttöön ulkoasiainministeriön Valtiosopimusopas. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle annettiin valtioneuvoston selvitys kansainvälisestä sopimuspolitiikasta ja sen kehityssuunnista vuosina 2006–2009, josta ulkoasiainvaliokunta antoi mietintönsä joulukuussa.

Ulkopoliittisen päätöksenteon tueksi laadittiin kansainvälis- ja valtiosopimusoikeudellisia lausuntoja ja arvioita ajankohtaisista kysymyksistä. Kansalaisten ja julkisen sanan kyselyihin, jotka koskivat Suomen kantoja ja toimia, pyrittiin vastaamaan viivytyksettä.

8. Kansalaispalvelut

8.1 Konsulipalvelut

Suomen kansalaisten ja Suomessa pysyvästi asuvien ulkomaalaisten odotukset ulkoasiainministeriön tarjoamia kansalaispalveluita kohtaan ovat pysyneet korkealla tasolla. Suomalaiset liikkuvat, asioivat, opiskelevat ja työskentelevät entistä enemmän ulkomailla. Tilastokeskuksen mukaan suomalaiset tekevät vuosittain noin 6,5 miljoonaa ulkomaanmatkaa. Suomen suurlähetystöt ulkomailla hoitavat vuosittain noin 50 000 suomalaisten avustustapausta.

Ulkoasiainministeriön kriisivalmiuksien kehittämistä on jatkettu aktiivisesti vuoden 2009 aikana. Suurlähetystöjen valmiussuunnittelua on yhtenäistetty ja tehostettu uudella ohjeistuksella. Ulkoasiainministeriö on nostanut valmiuttaan influenssa AH1N1:n varalta, ja edustustojen pandemiaan varautumissuunnitelmiin on kiinnitetty entistä enemmän huomiota. Suurin osa Suomen edustustojen päivystyksistä (64 suurlähetystöä) on jo siirretty Helsinkiin ainakin osan aikaa vuodesta. Tilannekuvahuoneen kalustoa on uudistettu.

Matkustusturvallisuuteen liittyvistä palveluista on tullut ulkoasiainministeriön internetsivujen luetuin osio. Konsuliasioiden yksikkö on tiivistänyt yhteistyötä kansallisella tasolla turvalliseen matkailuun laajasti liittyvien organisaatioiden kanssa. Konsuliasioiden yksikkö kokoontuu säännöllisesti muun muassa matkanjärjestäjien keskusliiton, vakuutusyhtiöiden, poliisin, sekä Suomi-seuran kanssa.

Perheoikeudellisella puolella konsuliasioiden yksikköä vuonna 2009 työllisti erityisesti Venäjällä ollut lapsikaappaustapaus. Suuri osa konsuliyksikön tehtävistä on myös tiedotusvälineitä ja suurta yleisöä kiinnostavia tapauksia.

EU-konsuliyhteistyö on tiivistynyt ja siirtynyt entistä enemmän EU:n sisäiseen intranettiin. Lissabonin sopimuksen voimaantulo ja EU:n ulkosuhdehallinnon perustaminen voivat pidemmällä tähtäimellä merkitä parannusta suomalaisten konsulipalveluihin.

8.2 Viisumipolitiikka

Suomi osallistui aktiivisesti EU:n viisumisäännöstön uudistamiseen kansallisten tavoitteiden mukaisesti. Säännöstö tuli voimaan 5.10.2009 ja sitä aletaan soveltaa 5.4.2010. Tavoitteena on edistää ihmisten liikkumisvapautta ja samalla ehkäistä siihen liittyviä kielteisiä ilmiöitä. Suomi oli aloitteellinen pyrkimyksissä lisätä viisumihelpotuksia mm. EU:n ja Venäjän välillä tavoitteinaan hallittu eteneminen vastavuoroiseen viisumivapauteen.

Edustustot osallistuvat maahantulolupa-asioihin liittyvällä toiminnallaan unionin neliportaisen rajaturvallisuusmallin toteutukseen laittoman maahanmuuton lähtö- ja kauttakulkumaissa, sillä yhteistä viisumipolitiikkaa käytännössä toteuttavat edustustot ovat tehokas työkalu estettäessä laitonta maahanmuuttoa, ihmiskauppaa, alipalkattujen työntekijöiden hyväksikäyttöä sekä rikollisuuden ja terrorismin leviämistä Schengen-alueelle. Ministeriö osallistui aktiivisesti kansallisen laittoman maahantulon toimenpideohjelman valmisteluun.

Ulkoministerin asettaman viisumihakemusten käsittelyn kehittämisestä vastaavan työryhmän työtä jatkettiin laajentamalla hanketta käsittämään kaikki viisumihakemuksia käsittele-

vät edustustot. Tavoitteena on sähköisen asioinnin kehittäminen ja osittaisten ulkoistamismahdollisuuksien kartoittaminen siten, että hyvä palvelutaso ja korkea työn laatu turvataan.

9. Julkisuusdiplomatia ja viestintä

9.1 Julkisuusdiplomatia, Suomen maakuvan kehittäminen ja kulttuurivienti

Suomen maabrändin kehittämiseksi nimitetty Jorma Ollilan johtama korkean tason valtuuskunta työskenteli aktiivisesti ja kävi laajaa kansalaiskeskustelua maabrändistä. Valtuuskunnan raportti valmistuu 2010.

Julkisuusdiplomatiaa vahvistettiin erityisesti 10 kohdemaassa, Brasiliassa, Egyptissä, Intiassa, Kiinassa, Ranskassa, Saksassa, Turkissa, Venäjällä, Ukrainassa ja Yhdysvalloissa. Niissä toimeenpantiin viestintää, kulttuuria ja muuta promootiota koordinoidusti hyödyntävät julkisuusdiplomatian maaohjelmat. Myös muut edustustot hyödynsivät julkisuusdiplomatian työkaluja omassa toiminnassaan aiempaa tehokkaammin Suomen poliittisten, taloudellisten ja muiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Julkisuusdiplomatian kansallista koordinaatiota kehitettiin Finland Promotion Boardissa osana maabrändityötä.

Kansallisen kulttuurivientiohjelman toteuttamista jatkettiin aktiivisesti ministeriöiden yhteistyöllä ja ulkoministeriön edustustoverkon avulla. Edustustojen ja kulttuuri- ja tiedeinstituuttien yhteistyön tiivistämistä jatkettiin laatimalla yhteistyöasiakirjat, joissa määritetään yhteiset kulttuuriviennin tavoitteet ja pelisäännöt.

9.2 Viranomais- ja kansalaisviestintä

Ministeriön viestintäsuunnitelma uudistettiin vuonna 2009 vastaamaan muuttunutta viestinnän toimintakenttää. Uutta viestintäsuunnitelmaa jalkautettiin vuoden aikana. Sen tavoitteena on antaa kaikille virkamiehille käytännön ohjeita erilaisiin viestintätilanteisiin sekä tehostaa viranomaisviestintää entisestään.

Hallitusohjelman mukaisesti aktivoitiin EU-kysymyksiä koskevaa kansalaiskeskustelua järjestämällä erityisesti Euroopan parlamentin vaaleihin liittyviä keskustelu- ja tiedotustilaisuuksia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Lisäksi järjestettiin EU:n energia- ja ilmastopolitiikkaan ja Itämeri-strategiaan liittyviä tilaisuuksia. Asiakaspalvelua, luennointia, julkaisutuotantoa ja muuta toimintaa jatkettiin entisten vuosien tapaan.

Vuoden suurin viestintäponnistus oli osallistuminen Porissa heinäkuussa "SuomiAreenaan 2009". Ulkoministeriö oli SuomiAreenan päävieras. UM esiintyi laajasti ja monipuolisesti. Porissa oli kaksi kansalaistelttaa sekä korkean tason ministeri- ja muita keskustelutilaisuuksia. Esittäytyminen Porissa onnistui erinomaisesti.

Kehitysviestinnässä toimeenpantiin "Mitä ihminen tarvitsee?" -kampanja, joka käsitti noin puolen vuoden aikana useita erilaisia tilaisuuksia. Kauppapoliittisessa viestinnässä järjestettiin muun muassa erittäin onnistunut Cleantech-seminaari yhteistyössä kauppapoliittisen osaston kanssa joulukuussa.

10. Alueellinen yhteistyö

10.1 Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistyö ja pohjoismainen ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö

Islanti toimi kertomusvuonna Pohjoismaiden ministerineuvoston (PMN) puheenjohtajamaana. Islanti on puheenjohtajuuskaudellaan painottanut yhteistyötä tutkimus- ja innovaatiotoi-

minnassa, ilmasto-, energia- ja ympäristösektoreilla, joilla on viety eteenpäin yhteistyön pitkänaikavälin päätavoitteita. Painopisteitä ovat myös olleet atlanttiset kysymykset, Länsi-Pohjola ja yhteistyö mm. Kanadan kanssa sekä arktinen alue.

Huolimatta Islantia kohdanneesta talouskriisistä on Islannin puheenjohtajuusohjelma voitu viedä läpi suunnitelman mukaisesti. Muut Pohjoismaat sopivat vuoden 2008 Pohjoismaiden neuvoston (PN) istunnon yhteydessä myös Islannin tukemisesta sen talousahdingossa, mikä oli selkeä ulospäinkin näkyvä osoitus pohjoismaisesta solidaarisuudesta. Pohjoismaat ovat Islannin puheenjohtajuus-kaudella tehneet tiivistä yhteistyötä YK:n Kööpenhaminan ilmastokonferenssin alla pyrkien edistämään konferenssin menestyksekästä toteuttamista.

Pohjoismaiden pääministereiden kokouksissa käsiteltiin kansainvälistä taloustilannetta ja sen heijastuksia pohjoismaisiin talouksiin (erityisesti Islannin tilannetta), Ruotsin EU-puheenjohtajuuskauden haasteita ja Norjan aloitteesta Pohjoismaiden yhteisedustautumista kansainvälisissä talousfoorumeissa (G20). Esillä olivat myös Islannin EU-jäsenyys, jota koskeva hakemus jätettiin heinäkuussa, Stoltenberg-raportin seuranta ja Kööpenhaminan ilmastokokouksen valmistelut. Pääministerit korostivat korkeasta tavoitetasosta kiinnipitämistä loppuun saakka.

Pohjoismaiset yhteistyöministerit pitivät kertomusvuonna viisi kokousta. Yhteistyöministerit päättivät pääministerien sopiman yleisen taloustuen lisäksi tukea Islantia osoittamalla varoja vuosina 2009 ja 2010 noin 7MDKK erityisesti kokousosallistumiseen ja opiskelijoiden tukemiseen. Suomen pj-kaudella 2007 käynnistetty globalisaatiohanke, jonka puitteissa on jo käynnistetty 15 hanketta, laajenee seitsemällä sektorilla. Huippututkimusaloitteen kuusi tutkimusohjelmaa on saatu käynnistettyä ja mm. yhteispohjoismaiset panostukset Shanghain maailmannäyttelyyn hyväksyttiin.

Rajaestefoorumi on kertomusvuonna käsitellyt noin kolmeakymmentä rajaestettä, joista kymmenen on ratkaistu. Yhteistyöministerit päättivät jatkossa ottaa joka kokouksensa asialistalle joitakin rajaesteitä ja selvittää mahdollisuuksia niiden poistamiseen. Lähialueyhteistyössä PMN:n sihteeristön toimiminen Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuuden sihteeristönä vahvistettiin. Naapuruusohjelmien puitteissa yhteistyö jatkui BEAC:n, CBSS:n ja AC:n kanssa uusien suuntaviivojen mukaisesti. PMN osallistui aktiivisesti EU:n Itämeristrategian valmisteluun ja selvitti edellytyksiä PMN:n mahdollisuuksista osallistua eräiden lippulaivahankkeiden toteuttamiseen. PMN-yhteistyö ja tuki Vilnan Europan Humanities University'lle (EHU) jatkui. Yhteistyö Valko-Venäjän suuntaan tulee selvitettäväksi PN:n aloitteen pohjalta.

Pohjoismaisten kielten ymmärtämiseen kiinnitettiin huomiota eri yhteyksissä. Pohjoismaisen kieliyleissopimuksen ajanmukaistaminen käynnistettiin ja Islanti teki aloitteen kielikampanjasta, jonka kohteena ovat erityisesti lapset ja nuoret.

Pohjoismaiden pääministereiden ja suurimpien oppositiopuolueiden johtajien välisen PN:n teemakeskustelun aiheena olivat Pohjoismaat ja EU-yhteistyö. Tanska esitteli PN:ssä vuoden 2010 PMN:n puheenjohtajuuskauden teemana "Suunta tulevaisuuteen – Norden i fremdrift".

Norjan entisen ulko- ja puolustusministeri Thorvald Stoltenbergin selvitys pohjoismaiden ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön tiivistämiseksi julkaistiin helmikuussa. Useat kaikkiaan 13. ehdotuksista perustuvat jo olemassa olevaan yhteistyöhön. Yhteistyötä kehitellään ehdotusten pohjalta joustavasti vaihtelevissa kokoonpanoissa riippuen kunkin maan kiinnostuksesta ja resursseista. Tarkastelussa ovat mm. sotilaiden ja siviilien yhteistoiminnan tehostaminen kriisinhallinnassa, ilmavalvonnan yhteistyö, olemassa olevien satelliittipalveluiden hyödyntäminen, tietoturvallisuus, ulkoasiainhallintojen yhteistyö ja puolustusalan yhteistyön jatkaminen olemassa olevien järjestelyiden pohjalta. Lisäksi on korostettu

toimivan merivalvonnan ja pelastuspalveluiden varmistamisen tärkeyttä sekä pohjoisten alueiden ja arktisen yhteistyön merkitystä.

Stoltenbergin rohkeimmat ehdotukset koskivat pohjoismaista solidaarisuusjulistusta ja pohjoismaiden osallistumista Islannin ilmavalvontaan. Ulkoministereiden julkilausumassa todettiin pohjoismaiden välinen yhteenkuuluvuus ja solidaarisuus. Ilmavalvontaa koskeva ehdotus on kolmivaiheinen: 1) ilmavalvonnan järjestelmien tiiviimpi integraatio, 2) osallistuminen Yhdysvaltain johtamaan Northern Viking harjoitukseen Islannissa ja 3) osallistuminen Nato-johtoisiin ajoittaisiin lentovuoroihin osana Islannin ilmatilan valvontaa. Tällä hetkellä selvitetään ensimmäisen ja toisen vaiheen ehdotusten toteuttamismahdollisuuksia.

Suomi toimi vuonna 2009 puheenjohtajana pohjoismaisessa puolustusalan yhteistyössä. Tämä yhteistyö on tiivistynyt viime vuosina merkittävästi. Vuonna 2008 identifioitiin 140 mahdollista yhteistyöaluetta. Niihin sisältyi lyhyellä tähtäimellä mm. ilmatilannekuvan vaihtaminen ja ilmavalvontaan liittyvää kehittämis- ja harjoitustoimintaa. Pitkän tähtäimen hankkeeksi identifioitiin ilmavalvonnan järjestelmien tiiviimpi integraatio pohjoismaiden kesken. Marraskuussa pohjoismaiset puolustusministerit sopivat siirtymisestä uuteen kokonaisvaltaiseen yhteistyörakenteeseen (Nordic Defence Cooperation; NORDEFCO).

Tasavallan presidentti ja ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta linjasivat kesäkuussa, että Suomi kannattaa etenemistä ehdotusten pohjalta mutta ei kaikkien ehdotusten toteuttamista Stoltenbergin esittämällä tavalla. Suomi painottaa laaja-alaista ja käytännöllistä lähestymistapaa. Korostettiin, että pohjoismaisessa yhteistyössä erityisen ajankohtaista on vastaaminen globaaleihin haasteisiin ja viranomaisyhteistyön laajapohjainen kehittäminen.

Pohjoismaiden ulkoministerit kokoontuivat neljä kertaa, ensin Stoltenbergin raportin ylimääräiseen esittelykokoukseen ja kesällä raportin varsinaiseen arviointikokoukseen. Syyskuussa New Yorkissa käsiteltiin Pohjoismaiden YK-asioiden yhteistyötä. PN:n yhteydessä keskusteltiin Ruotsin EU-puheenjohtajuuskaudesta, tukitoimista Islannin EU-jäsenyyshakemukselle ja Kööpenhaminan ilmastokokouksen neuvottelutilanteesta. Stoltenbergin esityksistä käsiteltiin erityisesti ulkomaanedustustojen yhteistyön tiivistämistä. Esillä oli myös Afganistanin/Pakistanin, Lähi-idän ja Iranin tilanteet. PN:n puheenjohtajiston ja ulkoministereiden lounastapaamisessa käsiteltiin ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä, suunnitelmaa perustaa pohjoismainen toimisto Valko-Venäjän Minskiin sekä EU:n Itämeristrategiaa. Ulkoministeriöiden valtiosihteereiden kokouksessa olivat esillä pohjoisten alueiden ja Venäjän tilanne. Maiden ulkomaanedustustojen erimuotoista yhteistyötä pyrittiin kehittämään, erityisesti pienten edustustojen välillä maissa, joissa turvallisuustilanne on huono.

Ulkomaankauppaministerit kokoontuivat myös PN:n istunnon yhteydessä, pääaiheet olivat finanssikriisi ja uhkaavan protektionismin rajoittaminen sekä EU:n sisämarkkinoiden tilanne. Islanti raportoi EU-jäsenyysprosessin etenemisestä ja Tanska COP15 kokouksen kauppa- ja kehitysaspekteista sekä Suomi EU:n ja Yhdysvaltain välisen transatlanttisen kestävän kehityksen kumppanuusaloitteen kauppapoliittisesta ulottuvuudesta. Maiden kauppapoliittisten asioiden valtiosihteerit valmistelivat ministerikokouksessa esille tulevia aiheita, myös WTO- ja Dohan kauppaneuvottelujen vauhdittamismahdollisuuksia. Maiden edustajat vaihtoivat ajatuksia finanssikriisin kansallisista vaikutuksista.

10.2 Ruotsi, Viro, Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyö

Suomen ja Ruotsin välinen erityissuhde tuotiin kertomusvuonna korostetusti esille mittavan Märkesåret-Merkkivuosi 1809 -kampanjan yhteydessä. Lukuisissa tilaisuuksissa palautettiin mieliin maiden pitkää yhteistä historiaa, joka muodostaa lujan ja yhtenäisen perustan tulevalle yhteistyölle. Keskeisimmät yhteiskuntaelämäämme vaikuttavat tekijät, talous ja hyvinvointi sekä turvallisuus ja ympäristö ovat vaikutuksiltaan edelleen hyvin samankaltaiset.

Koko Suomen valtionjohto osallistui Tasavallan Presidentin johdolla Merkkivuoden juhlallisiin avajaisiin Ruotsin eduskunnassa tammikuussa. Maaliskuussa pidettiin Tulevaisuuskonferenssi, jossa tutkailtiin tulevia yhteisiä tutkimus- ja kehitysprojekteja. Suomen ja Ruotsin hallitusten ensimmäinen historiallinen yhteiskokous järjestettiin toukokuussa Hämeenlinnassa. Tarkoituksena on, että Merkkivuoden yhteistyösaavutuksia jatketaan ja kehitetään eri seurantatoimin, mahdollisesti myös toistuvissa hallitusten yhteiskokouksissa. Nuorison asema on tässä keskeinen. Merkkivuosi oli yhä tiiviimmän yhteistyön lähtölaukaus. Syventyvän yhteistyön tavoitteena on parantaa maiden taloutta ja kilpailukykyä tutkimuksen avulla sekä lähentämällä niiden kulttuurielämää, työmarkkinoita ja elinkeinoelämää toisiinsa. Yhteistyötä tiivistetään myös kansalaisten hyvinvoinnin kannalta keskeisillä aloilla pohjoismaisen ja eurooppalaisen yhteistyön puitteissa.

Suomen ja Viron kahdenvälisen yhteistyön tiivistäminen pääministerien edellisvuonna sopimissa prioriteettiteemoissa eteni hyvin kertomusvuonna. Parhaiten edistyttiin tieto- ja viestintäteknologiayhteistyön tiivistämisessä, energiainfrastruktuurin kehittämisessä sekä yritysten yhteistyömahdollisuuksien parantamisessa. Pääministerit sopivat panostavansa edelleen yhteistyön tiivistämiseen vuonna 2010.

Kansainvälinen rahoitus- ja talouskriisi ja sen vakavat heijastumat erityisesti Islantiin ja Latviaan, Islannin EU-jäsenyyshakemus, energiaturvallisuuteen liittyvät alueelliset hankkeet sekä EU:n Itämeren alueen strategia olivat keskeisiä teemoja Pohjoismaiden ja Baltian maiden (NB) yhteydenpidossa kertomusvuonna. G20-ryhmän kehitys kohti institutionaalista maailmantalouden ohjausryhmää käynnisti Norjan johtaman pyrkimyksen turvata Kansainvälisessä valuuttarahastossa (IMF) ja Maailmanpankissa yhteisen vaalipiirin muodostavan NB-ryhmän asema ja vaikutus näissä järjestöissä ja G20:ssa.

Nämä asiat yhdessä Kööpenhaminan ilmastosopimuksen rahoitusratkaisun kanssa olivat keskeisinä esillä 26.10.2009 Tukholmassa Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä pidetyssä Pohjoismaiden ja Baltian maiden NB8-pääministerikokouksessa. IMF:n lainaohjelmaa täydentäen Pohjoismaat lupasivat Islannille 1,8 Mrd euron tukilainat (Suomen osuus 350 milj. euroa) ja Latvialle niin ikään 1,8 Mrd euroa (josta Suomen osuus 324 milj. euroa). Pohjoismaisten tukilainojen maksatus Islannille lykkääntyi kuitenkin loppuvuoteen. Islannin osalta maksatus oli ehdollistettu neuvotteluratkaisuun ns. Icesave-asiassa, jonka poliittinen hyväksyntä Islannin parlamentissa tapahtui vasta myöhään syyskaudella. Latvian kohdalla kyse oli maan hallituksen uskottavasta sitoutumisesta valtiontalouden leikkauksiin. Pohjoismainen lainatuki kummallekin maalle on periaatteellinen osoitus NB-piirin talous- ja finanssisolidaarisuudesta. Talouskriisin yhteiskunnalliset vaikutukset jatkuvat Baltian maissa myös vuonna 2010.

Islanti toimi kertomusvuonna NB-maiden ulkopoliittista yhteistyötä koordinoivana maana ja isännöi elokuussa Reykjavikissa maiden ulkoministerikokouksen. NB-maiden taloustilanne, Islannin EU-jäsenyyshakemus, alueelliset energiahankkeet, alueellinen yhteistyö Itämereltä pohjoisalueille, arviot Venäjän politiikasta sekä Afganistanin tilanne olivat kokouksen pääteemoja. Kaikki NB-maat jatkavat aktiivista osallistumistaan kriisinhallintaan maassa.

Energia-asiat yhtäältä jakoivat, toisaalta yhdistivät NB-piiriä. Suomi, Ruotsi ja Tanska antoivat loppuvuodesta poliittisen hyväksyntänsä Itämeren kaasuputken (Nord Stream) laskemiselle merenpohjaan kunkin maan talousvyöhykkeellä perustuen hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA) valmistumiseen. Baltian maiden ja Puolan poliittinen vastustus hanketta kohtaan jatkui, ja ne ajoivat vaihtoehtona kaasuputken rakentamista maata pitkin niiden alueiden kautta.

Tärkeää yhdistävää merkitystä oli Itämeren alueen kahdeksan EU-jäsenmaan ja Euroopan komission välillä Brysselissä 17.6.2009 allekirjoitetulla, Itämeren alueen energiayhteyksiä käsittelevää suunnitelmaa koskevalla yhteisymmärryspöytäkirjalla. Suunnitelma (Baltic

Energy Market Interconnection Plan, BEMIP) on tulosta komission aloitteesta tehdystä yhdeksän kuukauden työstä, jossa tarkasteltiin konkreettisia toimia, joilla Viro, Latvia ja Liettua voitaisiin yhdistää laajempiin EU:n energiaverkkoihin. Tarkoituksena on liittää Baltian maiden sähkö- ja kaasuverkot uusin yhteyksin EU-alueen, mukaan luettuna Pohjoismaiden, verkkoihin sekä viitoittaa uuden voimantuotannon rakentamista. Suunnitelman täytäntöönpano on edennyt hyvin. Rakennettavat uudet merenpohjakaapelit Estlink-2 sekä Ruotsin ja Liettuan yhdistävä NordBalt saavat merkittävää rahoitustukea Euroopan komission elvytyspaketista edellyttäen, että hankkeiden toimeenpano käynnistyy vuoden 2010 kuluessa. BEMIP-suunnitelman ohella ovat Baltian maat ja Puola jatkaneet 2009 lopussa suljettavaa Liettuan Ignalinan ydinvoimalaa korvaavan Visaginasin ydinvoimalahankkeen suunnittelua.

10.3 Itämeren alueen yhteistyö

Euroopan komissio esitti kesäkuussa tiedonannon Euroopan unionin Itämeren alueen strategiaksi. Strategia on unionin ensimmäinen sisäinen makroalueellinen ohjelma. Suomen näkemyksen mukaan komission esitykseen strategiaksi ja toimintasuunnitelmaksi sisältyvät oikeat painopisteet ja riittävästi käytännönläheisiä toimenpiteitä. Suomi korosti pohjoisen ulottuvuuden hyödyntämistä unionin sisäisen strategian ulkoisena ulottuvuutena. Toteuttamismalli yhdistää jäsenvaltioiden, komission ja alueellisten ja yksityisten tahojen toimintaa. Ruotsin puheenjohtajuuskaudella hyväksyttiin strategiasta neuvoston päätelmät ja jäsenvaltiot antoivat esitykselle hyväksyntänsä lokakuun Eurooppa-neuvostossa. Strategian toimeenpano alkoi jo syksyn aikana. Itämeri-strategian 15 painopistealueesta Suomi otti yhteensovittamisvastuun neljällä alueella (rehevöitymisen vastaiset toimenpiteet; kestävä maa- ja metsätalous ja kalastus; turvallinen merenkulku ja sisäisen turvallisuuden vahvistaminen).

Valtioneuvoston kanslia ja ulkoasiainministeriö pitivät koordinoidusti yhteyttä Itämeren alueen EU-maihin ja Euroopan komissioon ja osallistuivat alueen maiden Itämeri-koordinaatiosta vastaavien virkamiesten yhteiskokouksiin Euroopan komission kanssa. Näissä yhteyksissä ja kokouksissa keskityttiin kasvavassa määrin strategian tehokkaan toimeenpanon varmistamiseen ja viranomaisten välisen, Itämeren EU-alueen kattavan yhteistyöverkoston rakentamiseen strategian kutakin painopistealuetta varten.

Itämeren alueen yhteistyön vauhdittamiseksi erityisesti ympäristönsuojeluun ja merenkulun turvallisuuteen liittyvissä asioissa kutsuivat Tasavallan Presidentti Tarja Halonen ja pääministeri Matti Vanhanen yhdessä Elävä Itämeri-säätiön kanssa koolle Itämeri-huippukokouksen. Ulkoasiainministeriö toimi päävastuullisena valmistelijana Baltic Sea Action Summit (BSAS) -nimisessä hankkeessa, joka huipentuu helmikuussa 2010 Helsingissä järjestettävään huippukokoukseen. Huippukokouksen valmistelun ohella ulkoasiainministeriö ja Suomen alueella olevat edustustot osallistuivat laajasti hankkeesta tiedottamiseen ja sitoumusten hankintaan. BSAS -hanke perustuu käytännönläheisten, Itämeren suojelua ja ympäristön tilaa vahvistavien sitoumusten saamiseen niin julkista valtaa kuin yksityisiä yrityksiä ja kansalaisjärjestöjä edustavilta tahoilta. Hankkeena BSAS tukee niiden Itämeren ympäristön suojeluun liittyvien tavoitteiden toteuttamista, joihin alueen valtiot ovat sitoutuneet Itämeren suojelukomissio HELCOM:n Itämeren toimintaohjelman (2007) toteuttamiseksi.

Itämeren valtioiden neuvoston (CBSS) reformityö on saatu valmiiksi, mutta alueellisen yhteistyöarkkitehtuurin harmonisoinnissa on vielä tehtävää. Suomi on pyrkinyt aktiivisesti avaamaan keskustelua alueellisen yhteistyön kohdentamisesta ja koordinoinnista.

10.4 Pohjoinen ulottuvuus

Pohjoisen ulottuvuuden korkeiden virkamiesten kokous järjestettiin Tukholmassa marraskuussa. Kokouksessa päätettiin uuden kulttuurikumppanuuden perustamisesta, toivotettiin tervetulleeksi uuden liikenne- ja logistiikkakumppanuuden perustaminen ja annettiin tuki

uusien aloitteiden Pohjoisen ulottuvuuden instituutin ja Pohjoisen ulottuvuuden yritysneuvoston perustamiselle. Suomi osallistui aktiivisesti uusien kumppanuuksien valmisteluun sekä pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden ja sosiaali- ja terveyskumppanuuden toimintaan.

10.5 Barents- ja Arktinen yhteistyö

Barentsin euroarktisen neuvoston puheenjohtajuus siirtyi Venäjältä Ruotsille lokakuussa. Kansainvälinen Barents-sihteeristö vakiinnutti toimintansa Venäjän puheenjohtajuuskaudella. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliitto päätti menestyksellisen kaksivuotiskautensa Barentsin alueneuvoston puheenjohtajana, alueneuvoston puheenjohtajuuden siirtyessä Tromssalle. Barentsin alueen pelastuspalveluyhteistyötä koskeva sopimus allekirjoitettiin, mutta se odottaa vielä voimaantuloa.

Arktisen neuvoston puheenjohtajuus on Tanskalla. Keskeisiä kysymyksiä neuvoston asialistalla olivat ilmastonmuutos, kestävä kehitys, terveys ja hyvinvointi sekä ympäristönsuojelu. Mielenkiinto arktisia kysymyksiä kohtaan kasvoi, ja neuvoston toimintaan kohdistui entistä enemmän muutospaineita. Arktisen neuvoston piirissä keskusteltiin tarkkailijajäsenyyksistä ja poliittisen dialogin tehostamisesta. Suomi osallistui aktiivisesti neuvoston toimintaan ja sen tulevaisuutta koskeviin keskusteluihin kaikilla tasoilla. Suomi toimi Arktisen neuvoston Arktisen alueen saastumisen ehkäisemiseen ja vähentämiseen tähtääväntoimenpideohjelman (ACAP, Arctic Contaminants Action Program) varapuheenjohtajana. Lisäksi Suomi oli mukana useissa arktisen neuvoston asiantuntijatyöryhmissä.

Euroopan Unioni hyväksyi arktiset päätelmät joulukuussa 2009, joiden valmisteluun Suomi osallistui aktiivisesti.

10.6 Lähialueyhteistyö

Valtioneuvoston hyväksymän Suomen lähialueyhteistyön strategian mukaisesti lähialueyhteistyön ensisijainen kohdealue oli Luoteis-Venäjän federaatiopiiri. Osaa hankkeista toteutettiin lisäksi Venäjän keskushallinnon kanssa. Ukrainan kanssa tehtävä lähialueyhteistyö rajoittui säteily- ja ydinturvahankkeisiin.

Lähialueyhteistyössä tavoitteena oli tukea Suomen lähialueiden tasapainoista taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä sekä edistää suomalaisten viranomaisten, elinkeinoelämän ja kansalaisten yhteistyöedellytyksiä lähialueilla. Suomen ja Venäjän yhteistyöhankkeilla edistettiin taloudellista yhteistyötä, ympäristönsuojelua ja ydinturvallisuutta sekä ehkäistiin Suomeen haitallisesti kohdistuvia ilmiöitä, kuten järjestäytynyttä rikollisuutta sekä huumeiden ja tartuntatautien leviämistä. Lisäksi hankkeilla tuettiin hallinnon ja oikeusjärjestelmän uudistuksia sekä edistettiin kansalaisyhteiskunnan vahvistamista.

Suomi myötävaikutti aktiivisesti EU:n puitteissa toteutettavien Suomen ja Venäjän välisten raja-alueyhteistyöohjelmien (ENPI CBC) valmisteluun. Ohjelmien rahoitussopimukset allekirjoitettiin marraskuussa 2009, mikä varmisti ohjelmien käynnistymisen. Lähialueyhteistyön yhteensovittamista Suomen ja Venäjän välisten ENPI CBC – ohjelmien kanssa jatkettiin mm. tehostamalla Suomen sisäistä yhteistyötä ja koordinointia eri toimijoiden välillä. Lähialuevaroista osoitettiin 2 miljoonaa euroa taloudellista yhteistyötä edistäviin hankkeisiin, joilla täydennetään ENPI CBC -ohjelmia.

Suomen lähialueyhteistyön hallinnolliset menettelytavat uudistettiin. Uudistetuissa menettelytavoissa painotetaan yhteistyön tasavertaisuutta ja venäläisen osapuolen kasvavaa taloudellista panostusta hankkeisiin.

Vuoden 2009 talousarviossa osoitettiin lähialueyhteistyöhön yhteensä 21,2 miljoonaa euroa, josta 19,5 miljoonaa euroa ulkoasiainministeriön pääluokassa. Ulkoasiainministeriö valmisteli yhdessä muiden ministeriöiden kanssa kertomusvuoden lähialueyhteistyön määrärahoja koskevan käyttösuunnitelman sekä talousarviovuotta seuraaville vuosille osoitetun 3 miljoonan euron sopimuksentekovaltuuden käytön. Kansalaisjärjestöjen hanketoimintaan lähialueilla osoitettiin 1,5 miljoonaa euroa ja suomalaisten pk-yritysten etabloitumishankkeiden valmisteluun 1,1 miljoonaa euroa.

11. Länsi- ja Keski-Eurooppa (mukaan lukien Länsi-Balkan)

11.1 Suhteet muihin EU:n jäsenmaihin

Yhteistyö EU-jäsenmaiden kanssa jatkui tiiviinä keskeisten EU-kysymysten osalta. Hallituksen eri ministerit tekivät noin sata vierailua alueen maihin edistäen näin aktiivisella poliittisen tason vuoropuhelulla Suomen näkemyksiä EU:ssa, tiedonsaantia sekä hankkien tukea Suomen EU-kannoille. EU-kysymyksistä oli keskusteluissa keskeisimpinä esillä Lissabonin sopimuksen täytäntöönpanon valmistelu, ilmastokysymykset sekä taloustilanne. Korkean poliittisen tason vierailujen lisäksi tiiviillä virkamiestason vierailuvaihdolla edistettiin Suomen tavoitteiden toteutumista. Vierailujen suunnitteluun, tulokselliseen läpivientiin ja seurantaan kiinnitettiin seurantakaudella erityistä huomiota.

Suomen kattava edustustoverkko EU:n kaikissa jäsenmaissa (Maltaa lukuun ottamatta) oli tehokas tiedonhankinnan ja vaikuttamisen kannalta. Päätöksenteko 27 jäsenmaan unionissa on sirpaloitunutta, minkä vuoksi tehokas ja kohdennettu ennakkovaikuttaminen ja seuranta EU-jäsenmaissa koko valtioneuvostokentän kattavissa asioissa oli ja on yhä tärkeämpää. Edustustoverkon rooli tässä toiminnassa on keskeinen ja sen tuoma lisäarvo on merkittävä.

11.2 Suhteet Euroopan talousalueeseen ja Sveitsiin

Neuvotteluita Norjan, Islannin ja Liechtensteinin kanssa ETA-sopimuksen laajentamisesta yhä kattavammalle osalle EU:n yhteistä normipohjaa jatkettiin. ETA/EFTA maat ja EU pääsivät alustavasti sopimukseen ETA-rahoitusjärjestelystä vuosille 2009–2014. Liechtensteinin kanssa neuvoteltava petostentorjunta- ja verotietojenvaihtosopimus päätettiin kytkeä laajempaan verotusta koskevien direktiivien kokonaispakettiin. Sveitsistä järjestettiin teemaistunto, jossa pohdittiin lukuisten bilateraalisopimusten korvaamista yhdellä puitesopimuksella.

11.3 Länsi-Balkan

Länsi-Balkanin EU-lähentymisessä edettiin edelleen kertomusvuonna. EU:n neuvosto pyysi huhtikuussa komission lausuntoa Montenegron jäsenhakemuksesta. Albanian jätti huhtikuussa EU-jäsenhakemuksensa, mistä neuvosto pyysi komission lausuntoa marraskuussa. Bosnia-Hertsegovinan (BiH) ja Montenegron vakautus- ja assosiaatiosopimusten (SAA) kansallinen hyväksyntä Suomessa saatiin päätökseen kertomusvuonna. Serbian yhteistyön entisen Jugoslavian alueen kv. tuomioistuimen (ICTY) kanssa katsottiin parantuneen siinä määrin, että Serbian ja EY:n välisen, lähinnä kauppaa koskevan väliaikaisen vakautus- ja assosiaatiosopimuksen toimeenpano päätettiin käynnistää joulukuussa. Serbia oli helmikuun alusta yksipuolisesti toimeenpannut sopimusta. Varsinaisen sopimuksen kansallisten voimaansaattamisten aloittamiseen palataan vuoden 2010 alkupuoliskolla. Serbia myös haki EU:n jäsenyyttä joulukuussa.

Bosnia-Hertsegovinassa kansainvälisen yhteisön korkean edustajan virkaa (Office of the High Representative, OHR) jatkettiin edelleen maan sisäpoliittisen tilanteen vuoksi. EU:n neuvostossa valmisteltiin EU:n roolin vahvistamista Bosnia-Hertsegovinassa OHR:n sulke-

misen jälkeen. EU ja USA pyrkivät yhdessä vauhdittamaan BiH:n uudistuksia ja EU-lähentymistä.

Kosovon tilanne jatkui vuonna 2009 kansainvälisesti kiistanalaisena, mutta vähemmän kärjistyneenä. Kertomusvuonna oli Kosovon itsenäisyyden tunnustanut 63 valtiota, joista 22 on EU:n jäsenmaata. Komissio julkisti lokakuussa tiedonannon EU:n ja Kosovon suhteiden kehittämisestä ja maan eurooppalaisesta perspektiivistä, mitä Suomi on vahvasti tukenut neuvostossa. Vuonna 2009 Kosovo pääsi Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston jäseneksi. Serbian käynnistämä prosessi kansainvälisen tuomioistuimen neuvoa-antavan lausunnon saamiseksi eteni. Suomi osallistui asian kirjalliseen ja suulliseen käsittelyyn tuomioistuimessa. Suomi korotti edustautumisen tasoa Kosovossa, kun yhteystoimisto Pristinassa muutettiin suurlähetystöksi. Suurlähetystö muutti syksyllä uusiin toimitiloihin, jotka osittain jaetaan yhdessä Ruotsin kanssa.

Turvallisuustilanne Kosovossa ja sen lähialueilla on pysynyt rauhallisena. Kosovossa järjestettiin syksyllä paikallis- ja pormestarienvaalit suhteellisen rauhallisesti ja järjestäytyneesti. EU:n oikeusvaltio-operaatio EULEX vakiinnutti toimintansa Kosovossa.

Makedoniaa, Serbiaa ja Montenegroa koskeva viisumivapaus tuli voimaan 19.12.2009. Se koskee Schengen-alueelle matkustavia em. maiden kansalaisia, joilla on biometrinen passi. Albanian ja Bosnia-Hertsegovinan odotetaan täyttävän vastaavat viisumivapauden tekniset edellytykset vuonna 2010.

Alueellinen yhteistyö on yksi Länsi-Balkanin maiden EU-integraation ennakkoehto. Alueen maat pyrkivät suhtautumaan alueelliseen yhteisyöhön käytännönläheisesti ja osallistumaan aktiivisesti. Kertomusvuonna kuitenkin Kosovon osallistuminen alueelliseen yhteistyöhön kohtasi vaikeuksia. Alueellinen yhteistyöneuvosto (Regional Cooperation Council, RCC) vakiinnutti toimintansa. Suomi rahoitti yhteistyöneuvoston sihteeristön toimintaa 50 000 eurolla.

EU:n ja Länsi-Balkanin liikenneyhteisöä koskevat, vuonna 2008 aloitetut neuvottelut jatkuivat. Liikenneyhteisön tarkoituksena on maa-, sisävesi- ja meriliikenteen yhdennettyjen markkinoiden luominen. Sopimuksen avulla voidaan tehostaa liikennejärjestelmän toimivuutta ja edistää kestäviä liikennemuotoja. Liikennejärjestelmän haasteita EU:n ja Länsi-Balkanin valtioiden välillä ovat nopeasti kasvavat liikennemäärät, raja-asemien liikenteen jonoutuminen ja investointien keskinäinen synkronointi EU:n ja Länsi-Balkanin välillä.

Suomi tuki myös kahdenvälisen kehitysyhteistyön keinoin kehitystä Länsi-Balkanin alueella. Kertomusvuonna valmistui Länsi-Balkanin kehityspoliittinen puiteohjelma vuosille 2009–2013, jonka suunniteltu rahoituskehys on yhteensä 38 miljoonaa euroa. Puiteohjelman temaattiset painopisteet ovat vakaus ja turvallisuus, kauppa ja kehitys, ympäristö ja yhteiskunnallinen kestävyys. Maakohtainen painopiste Länsi-Balkanilla on Kosovo. Alueellisen yhteistyön painopisteenä on ympäristö. Hankeyhteistyössä kumppaneina on hallitustenvälisiä toimijoita sekä kansainvälisiä, paikallisia ja suomalaisia kansalaisjärjestöjä. Alueen edustustoilla, mukaan lukien Ankaran suurlähetystö, oli käytettävissään paikallisen yhteistyön määrärahoja kaikkiaan noin yhden miljoonan euron verran.

Kertomusvuonna käynnistyi myös Länsi-Balkanin investointikehys (Western Balkans Investment Framework), jonka valmisteluun ja ohjausryhmän työhön Suomi osallistui. Investointikehyksen tavoitteena on parantaa Euroopan komission ja eurooppalaisten rahoituslaitosten (EIB, EBRD, Euroopan neuvoston kehityspankki) Länsi-Balkanin maille suunnattujen lainojen ja avustusten koordinaatiota ja läpinäkyvyyttä mm. luomalla yhteinen tietokanta. EU:n jäsenmaat ja muut avunantajamaat voivat tukea toimintaa teknisen avun rahaston kautta, jota myös Suomi on tukenut.

12. Venäjä sekä Itä-Eurooppa, Etelä-Kaukasia ja Keski-Aasia

12.1 Venäjä

Suomen ja Venäjän kahdenväliset suhteet kehittyivät myönteisesti. Merkkivuoden 1809–2009 vierailuvaihto oli hyvin tiivistä. Myös Suomen ja Venäjän välisen talouskomission kokous järjestettiin maaliskuussa Moskovassa kolmen vuoden tauon jälkeen. Suomen ja Venäjän välinen kauppavaihto kärsi kansainvälisestä talouskriisistä. Vähentynyt kauppavaihto toisaalta helpotti rekkajono-ongelmia.

Venäjän asettamat raakapuun vientitullit olivat esillä säännöllisesti EU:n puitteissa ja kahdenvälisesti korkean tason tapaamisissa, talouskomission puheenjohtajien keskusteluissa ja loppuvuoden metsähuippukokouksessa Pietarissa. Venäjä ilmoitti vuoden lopussa lykkäävänsä tullien korotuksia edelleen vuodella.

Suomi toimi aktiivisesti Euroopan unionin Venäjä-politiikan kehittämiseksi ja tuki mm. EU:n turvallisuuspoliittisen yhteistyön kehittämistä Venäjän kanssa. Neuvottelut uudesta perussopimuksesta etenivät seitsemänteen kierrokseen. Päämääränä perussopimusneuvotteluissa on laaja-alainen ja juridisesti sitova sopimus, joka vahvistaisi EU:n roolia Venäjä-suhteissa.

Venäjän kesäkuinen ilmoitus tulliliitosta Valko-Venäjän ja Kazakstanin kanssa mutkisti sekä EU:n ja Venäjän perussopimusneuvotteluja että Venäjän WTO-jäsenyysneuvotteluja. Samoin Venäjän ilmoitus pysyttäytyä energiaperuskirjan ulkopuolella lisäsi perussopimusprosessin haasteita. Tukholman EU-Venäjä huippukokous 18.11. sujui myönteisessä hengessä ja kokouksessa allekirjoitettiin mm. EU:n ja Venäjän raja-alueyhteistyön rahoitusta koskeva sopimukset (ENPI CBC) sekä lanseerattiin ajatus EU:n ja Venäjän välisestä modernisaatiokumppanuudesta. Suomi pyrkii EU:ssa ajamaan politiikkaa, jolla Venäjä saataisiin mukaan eurooppalaisiin ja kansainvälisiin sopimusratkaisuihin.

Hallituksen Venäjä- toimintaohjelma hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä huhtikuussa. Toimintaohjelmassa luotiin hallitusohjelman pohjalta sisällölliset suuntaviivat hallituksen Venäjä-suhteiden hoidolle eri sektoreilla ja konkretisoitiin hallitusohjelman tavoitteita. Toimintaohjelmaan kirjattiin Suomen arvio Venäjän kehityksestä samoin kuin EU:n ja Venäjän sekä Suomen ja Venäjän välisten suhteiden yleiskuva ja Suomen tavoitteet ml. Suomen Venäjä-osaaminen. Toimintaohjelman toimeenpanoa tukemaan perustettiin pääministerin johtama Venäjä-foorumi, joka kokoontui ensimmäisen kerran marraskuussa 2009 teemana talous ja osaaminen.

12.2 Itä-Eurooppa, Etelä-Kaukasia ja Keski-Aasia

Suomi jatkoi suhteiden kehittämistä Itä-Euroopan, Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian maihin kahdenvälisesti, Euroopan unionin ulkosuhdepolitiikan kautta sekä YK:n, Etyjin ja muiden kansainvälisten järjestöjen piirissä. Suomen toiminnan painopiste alueella oli kahdenvälisten suhteiden syventämisessä sekä poliittisella tasolla että viennin edistämisen ja kehitysyhteistyön keinoin.

Suomi edisti osaltaan Euroopan naapuruuspolitiikkaan (ENP) sisältyvän EU:n ja kumppanimaiden kahdenvälisen suhdekehikon vahvistumista assosiaatiosopimuksin ja tuki aktiivisesti ENP:n alaisen itäisen kumppanuuden monenvälisen yhteistyön kehittämistä. Neuvottelut etenivät EU:n ja Ukrainan välisestä assosiaatiosopimuksesta, huolimatta Ukrainan jatkuvasta sisäpoliittisesta epävakaudesta. Unioni päätti assosiaatiosopimusneuvottelujen käynnistämisestä Moldovan kanssa, maan sisäpoliittisten levottomuuksien rauhoituttua ja uuden hallituksen tultua valituksi syksyllä 2009. EU:n ulkoministerit antoivat syyskuussa

2009 komissiolle tehtäväksi valmistella luonnokset Etelä-Kaukasian maiden assosiaatiosopimusten neuvottelumandaateiksi, pyrkimyksenä käynnistää Armenian, Azerbaidzhanin ja Georgian kanssa neuvottelut vuoden 2010 kuluessa. Suomen tuki ENP:n ja itäisen kumppanuuden kahden- ja monenväliselle toiminnalle perustui näkemykselle, että tärkeimpiä keinoja maiden omien uudistusten tukemiseksi ovat assosiaatiosopimukset ja niiden puitteissa neuvoteltavat vapaakauppasopimukset sekä ihmisten liikkuvuuden helpottaminen.

EU:n ja Valko-Venäjän välisten suhteiden myönteinen kehitys jatkui. Suomi kannatti Valko-Venäjän mukaan ottamista itäisen kumppanuuden monenväliseen yhteistyöhön, lähtökohtana maan sisäisen uudistusprosessin kannustaminen, mutta myös ehdollistaen suhteiden syventämisen demokratia- ja ihmisoikeuskehityksen jatkumiseen. EU jatkoi viisumipakotteita Valko-Venäjän johtoa kohtaan vuodella, päättäen kuitenkin niiden toimeenpanon keskeyttämisestä edelleen. EU:n pakotepolitiikka perustuu maan kehityksen seurantaan ja pakotteiden toimivuuden uudelleen arviointiin seuraavan kerran vuoden 2010 lokakuussa.

EU jatkoi kumppanuusstrategian toimeenpanoa Keski-Aasian maiden kanssa. Osaa strategiaan sisältyvistä hankkeista toteutetaan kahdenvälisesti, osa on alueellisia. Suomi panosti erityisesti rajavalvontaan sekä ympäristöön liittyviin hankkeisiin. EU kumosi lokakuussa vuodesta 2005 voimassa olleet pakotteet Uzbekistania kohtaan.

Suomen ja alueen maiden kahdenväliset suhteet vahvistuvat uuden kehityspoliittisen puiteohjelman, Laajemman Euroopan aloitteen toimeenpanon käynnistyessä. Puiteohjelma kattaa Itä-Euroopan (Moldova, Ukraina, Valko-Venäjä), Etelä-Kaukasian (Armenia, Azerbaidzhan, Georgia) ja Keski-Aasian (Kazakstan, Kirgisia, Tadzhikistan, Turkmenistan, Uzbekistan) ja tukee kehitysyhteistyön keinoin alueen laaja-alaista vakautta sekä taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä suomalaisen osaamisen ja lisäarvon hyödyntämisen keinoin. Puiteohjelma sisältää sekä koko aluetta koskevia yhteistyöohjelmia että jokaiselle kolmelle alueelle erikseen suunnitellut, alueellista yhteistyötä korostavat ohjelmat, rakentuen viiden teeman alle: turvallisuus, kauppa ja kehitys, tietoyhteiskunta-kehitys, energia- ja ympäristöyhteistyö sekä yhteiskunnallinen kestävyys.

Kahdenväliset suhteet vahvistuivat edelleen, hyödyntäen mm. edellisen vuoden Etyj-puheenjohtajuuskauden aikana syntyneitä korkean ja virkamiestason yhteyksiä. Suomi edisti vientiä alueen maihin, joihin kohdistui suomalaisyritysten puolelta mielenkiintoa huolimatta kansainvälisen talouskriisin vaikutuksista niiden talouksiin.

Suomi vahvisti läsnäoloaan Keski-Aasiassa perustamalla lokakuussa suurlähetystön Astanaan, Kazakstaniin. Alueen maiden kanssa oli myös aktiivista korkean tason vierailuvaihtoa.

13. Aasia ja Oseania

13.1 Yleistä

Suomen suhteet Aasiaan kehittyivät suotuisasti. Vierailuvaihto oli poikkeuksellisen tiivistä ja korkeatasoista ja vierailut onnistuivat hyvin. Vienninedistämismatkoille osallistui arvovaltaisia yritysvaltuuskuntia. Kansainvälinen talouskriisi vaikutti kuitenkin jossain määrin kaupallistaloudellisten suhteiden kehittymiseen. Useiden Aasian maiden kanssa käytiin virkamiestason konsultaatiot. Suomeen suuntautuvia tärkeitä vierailuja oli useita erityisesti Kiinasta ja Vietnamista sekä muista Suomelle tärkeistä maista. YK:n turvaneuvostokampanjan saralla useiden Aasian alueen maiden johto esitti tukensa Suomen ehdokkuudelle. Suomi toimi vuonna 2009 ASEM Interfaith Dialogue-kokouksen yhteispuheenjohtajana Soulissa

13.2 Etelä-Aasia

Suomi jatkoi Afganistanissa kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä tukeaan maan vakauttamiseksi kehitysyhteistyön, siviilikriisinhallinnan ja sotilaallisen kriisinhallinnan keinoin sekä kiinnitti erityistä huomiota ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymyksiin. Hallituksen Afganistan-toimintaohjelma julkistettiin huhtikuussa, käsiteltiin valtioneuvoston ja Tasavallan Presidentin yhteisessä istunnossa ja annettiin eduskunnalle. Suomi osallistui aktiivisesti Afganistanin presidentinvaalien tukemiseen. Suomi myös vahvisti osallistumistaan Afganistania tukevien maiden sisäisiin yhteistyöjärjestelyihin.

Suomi jatkoi Pakistanin poliittisen kehityksen tukemista ja osallistui Tokiossa huhtikuussa järjestettyyn Pakistanin avustamista käsittelevään kansainväliseen kokoukseen sekä tuki aktiivisesti EU:n Afganistania ja Pakistania koskevan toimintaohjelman laatimista. Pakistanin merkitys alueellisen vakauden palauttamisessa muuttui vuoden aikana yhä keskeisemmäksi.

Suomi jatkoi poliittisten ja taloudellisten suhteiden kehittämistä Intian kanssa. Tasavallan presidentti Tarja Halonen ja ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen osallistuvat yhdessä korkean tason yritysvaltuuskunnan kanssa Kestävän kehityksen huippukokoukseen ja tapasivat maan poliittista johtoa. Loppuvuodesta Intiassa vieraili noin satajäseninen yritysvaltuuskunta elinkeinoministeri Pekkarisen johdolla. Suomen ja Intian väliset TTT-yhteistyöneuvottelut pidettiin Helsingissä.

Suomi seurasi tiiviisti Sri Lankan sisäistä tilannetta, joka kulminoitui lähes 30 vuotta kestäneiden taisteluiden päättymiseen toukokuussa 2. Suomi toimi aktiivisesti EU:n ja YK:n piirissä korostaen kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuksien velvoitteiden kunnioittamista sekä poliittisen prosessin tärkeyttä.

Suomen kehitysyhteistyö Nepalin kanssa kasvoi ja monipuolistui painottuen entisestään luonnonvarasektorin kehittämiseen. Suomi seurasi rauhanprosessia tiiviisti ja hoiti onnistuneesti EU:n sijaispuheenjohtajuuden Kathmandussa. Nepalin pääministeri vieraili Suomessa keväällä.

13.3 Itä-Aasia

Itä-Aasiassa Kiina, Japani ja Etelä-Korea ovat vahvan kehityksen vauhdissa tarjoten tilaisuuksia poliittisten ja kaupallistaloudellisten suhteiden edistämiseen. Ulkoministeri Stubbin vierailulla Kiinaan ja Japaniin ennen Kööpenhaminan ilmastokokousta korostuivat kansainväliset kysymykset, turvallisuuspoliittiset haasteet ja ilmastoasiat.

Ilmasto, ympäristö ja energia teemoittivat myös muita vierailuja. Pääministeri Vanhanen teki huhtikuussa virallisen vierailun Kiinaan ja osallistui samalla yhtenä pääpuhujista Boaon suureen vuosittaiseen talousfoorumiin Hainanin saarella aiheenaan ympäristöystävällinen teknologia talouskehityksen edistäjänä. Samaa aihetta vietiin eteenpäin myös muilla ministeritason vierailuilla Kiinaan. Elinkeinoministeri Pekkarisen vierailulla Kiinassa huhtikuussa allekirjoitettiin digitaalitekniikkaa hyväksikäyttävän ekologisen kaupunkirakentamishankkeen yhteistyöpöytäkirjoja. Oikeusministeri Brax allekirjoitti Suomen ja Kiinan välisen oikeusalan yhteistyön kolmivuotisen toimeenpanosuunnitelman. Yhteistyö painottuu maakuntiin maan suurkaupunkien sijaan.

Finanssikriisin vaikutusten lieventämiseksi ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen isännöi yhdessä elinkeinoministeri Pekkarisen kanssa suuren kiinalaisen kauppavaltuuskunnan vierailun, jonka aikana allekirjoitettiin kauppasopimuksia yhteensä 1,5 miljardin euron arvosta.

Hongkongin kauppa- ja talouskehitysministerin vierailulla allekirjoitettiin Suomen ja Hongkongin välinen investointisuojasopimus. EU:n ja Etelä-Korean väliset puitesopimus- ja vapaakauppaneuvottelut saatiin päätökseen.

13.4 Kaakkois-Aasia

Pääministeri Vanhanen vieraili marraskuussa Vietnamissa ja Singaporessa. Tässä yhteydessä allekirjoitettiin Suomen ja Vietnamin hallitusten välinen työvoimaa ja teollisuuspolitiikkaa koskeva yhteistyöpöytäkirja. Singaporen vierailua käytettiin tehokkaasti hyväksi suomalaisyritysten etujen ja kauppapoliittisten intressien edistämiseen. Myös Malesiassa edistettiin pääministerin vierailun jatkeena virkamiestasolla Suomen kauppapoliittisia tavoitteita. Ministeri Stubbin matkat ASEM- ja ASEAN -kokouksiin Hanoissa ja Phnom Penhissä toukokuussa, ml. kahdenväliset tapaamiset, olivat menestys.

EU:n vapaakauppaneuvottelut ASEAN:in kanssa olivat tauolla yhteisestä sopimuksesta ja komissio tutki ASEAN:in maiden halukkuutta aloittaa kahdenväliset neuvottelut, jotka asteittain johtaisivat alueellisiin sopimuksiin. EU:n purettua pääosin aiemmin asettamansa lentokiellon indonesialaisille lentoyhtiöille saatiin EU:n ja Indonesian välisiä suhteita kehitettyä myönteiseen suuntaan niin nopeasti, että jo loppuvuodesta allekirjoitettiin EU:n ja Indonesian välinen PCA -sopimus.

Suomi osallistui aktiivisesti EU:n Burma/Myanmar -politiikan muotoiluun, mukaan lukien pakotepolitiikka sekä ihmisoikeus- ja demokratiakysymykset.

Suomen ja Vietnamin väliset kehitysyhteistyön maaneuvottelut käytiin huhtikuussa. Maiden välinen suhde jatkoi muutostaan tasaveroisen kumppanuuden suuntaan muun muassa uuden innovaatioyhteistyön merkeissä. Suomen ja Vietnamin välinen vierailuvaihto oli edelleen vilkasta.

Suomi toteuttaa kehitysyhteistyötä Mekong-joella alueellisten ja temaattisten hankkeiden kautta. Pääteemoina Mekongin alueella ovat luonnonvarat, maaseutukehitys ja uusiutuva energia. Sen puitteissa aloitettiin mm. alueellinen energia- ja ympäristökumppanuushanke sekä valmisteltiin vastaava hanke Indonesiaan. Laos ratifioi useita kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia v. 2009 Suomen ja YK:n kehitysohjelman tukeman hankkeen ansiosta.

13.5 Kulttuurien ja uskontojen välinen dialogi Aasiassa

Suomi toimi ASEM Interfaith Dialogue - kokouksen yhteispuheenjohtajana Etelä-Koreassa. Suomen ja Korean ulko- ja opetusministerit olivat konferenssin kutsujina, jälkimmäiset osallistuivat konferenssiin. Suomen aloitteesta seuraavaan Espanjan ja Pakistanin johtama ASEM Interfaith -konferenssi keskittyy naisteemaan.

Aasiassa erityisesti Pakistanin ja Afganistanin alueen jännitteet edellyttävät uskontojen ja kulttuurien välisen kansainvälisen vuoropuhelun rakentamista. Suomi osallistui kertomusvuonna korkealla tasolla myös Sivilisaatioiden allianssin foorumiin, jossa useilla Aasian mailla on merkittäviä aloitteita. Suomi kohdentaa toimensa erityisesti naisten roolin tukemiseen vuoropuhelun aikaansaamiseksi. EU:n uudessa ulkoasiainhallinnossa komission ja neuvoston yhteistyönä tehtävässä dialogikartoituksessa Aasian merkitys dialogitoimien kohteena tulee korostumaan.

14. Yhdysvallat, Kanada, Latinalainen Amerikka ja Karibia

14.1 Pohjois-Amerikka

Transatlanttisten suhteiden edistäminen sekä kahdenvälisesti että EU:n kautta jatkui vilkkaana. Intensiivisellä vierailutoiminnalla rakennettiin suhteita Yhdysvaltojen uuteen hallintoon. Lisäksi tiivistettiin suhteita sekä Yhdysvaltoihin että Kanadaan toteuttamalla maita koskevia toimintaohjelmia. EU:n piirissä Suomi osallistui aktiivisesti unionin transatlanttiseen politiikkaan edistämällä EU:n ja Yhdysvaltojen samoin kuin EU:n ja Kanadan yhteistyötä eri toimintasektoreilla. Suomen aloitteesta esiteltiin EU:n ja Yhdysvaltojen välinen kestävän kehityksen kumppanuusaloite.

Keväällä viestintäministeri Lindén vieraili yritysvaltuuskunnan kanssa Washingtonissa, New Yorkissa ja tiedepuisto Research Triangle Parkissa Pohjois-Carolinassa tavaten sähköisen viestinnän viranomaistahoja. Valtiovarainministeri Katainen osallistui maailmantalouden kehitysnäkymiä ja kansainvälistä rahoituskriisiä koskeneeseen seminaariin ja tapasi samalla mm. Yhdysvaltojen keskuspankin pääjohtaja Ben Bernanken sekä IMF:n ja Maailmanpankin korkeinta johtoa. Keväällä myös ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen tapasi Yhdysvaltojen uuden pääkauppaneuvottelija Ron Kirkin aiheinaan WTO-neuvottelujen tilanne sekä EU:n ja Yhdysvaltojenn kahdenväliset kauppakysymykset. Asuntoministeri Vapaavuori tapasi asuntoministeri Shaun Donovanin ja vieraili laajan suomalaisdelegaation kanssa myös Piilaaksossa ja San Fransiscossa. Ulkoministeri Stubb tapasi ulkoministeri Clintonin ja asialistalla olivat muun muassa kahdenväliset suhteet, transatlanttiset kysymykset, Lähi-idän tilanne, Iran, Afganistan, Pakistan, Turkki ja Venäjä sekä ilmastonmuutos. Syksyllä pääministeri Vanhanen tapasi Yhdysvaltojen varavaltiovarainministeri Lael Brainardin Washingtonissa, sekä vieraili uusiutuvan energian tutkimuskeskuksessa Denverissä. Puolustusministeri Häkämies teki työvierailun Washingtoniin tavaten puolustusministeri Robert Gatesin.

Ulkoministerin transatlanttinen verkosto kokoontui helmikuussa keskustelemaan Yhdysvaltojen uuden hallinnon haasteista ja transatlanttisista suhteista. Verkoston alaisuuteen perustetut sektorijaostot jatkoivat työtään ulkopolitiikan, kulttuurin, median sekä talouden, tutkimuksen ja innovaation aloilla tavoitteena konkreettisten hankkeiden kehittäminen Suomen ja Yhdysvaltojen välisen yhteistyön tiivistämiseksi. Jaostot raportoivat työstään transatlanttiselle verkostolle. Ulkoministeriön rahoittama tutkimus Suomen ja Yhdysvaltojen taloussuhteista julkaistiin.

Suomen ja Yhdysvaltojen diplomaattisuhteiden 90-vuotismerkkipäivän kunniaksi järjestettiin toukokuussa Helsingin yliopistolla kahden päivän juhlaseminaari, jossa puhujina olivat mm. Tasavallan Presidentti Tarja Halonen ja Yhdysvaltojen entinen Suomen-lähettiläs Derek Shearer. Marraskuussa järjestettiin ulkoministeri Stubbin isännöimä tilaisuus maittemme diplomaattisuhteiden kunniaksi.

Tärkeä tapahtuma oli Yhdysvaltojen kongressin avustajakunnalle järjestetty Suomen matka elokuussa. Matkan teemoina olivat puolustus ja Itämeri sekä rahoitus ja talous. Noin kymmenelle avustajalle järjestettiin viikon ohjelma, joka sisälsi vierailut mm. Karjalan Prikaatiin Vekarajärvellä, NATO Cyber Warfare Centeriin Tallinnassa, useisiin suomalaisiin instansseihin kuten Suomen Pankkiin ja Elinkeinoelämän keskusliittoon Helsingissä sekä suomalaisyrityksiin Nokia, Wärtsilä ja F-Secure. Avustajakunta tapasi valtiovarainministeri Kataisen sekä korkean tahon päättäjiä ja yritysjohtoa.

EU-Yhdysvallat -suhteissa tärkeä tapahtuma oli presidentti Obaman tapaaminen EU:n valtionpäämiesten kanssa Prahassa huhtikuussa. Suomea tilaisuudessa edustivat Tasavallan Presidentti ja pääministeri Vanhanen.

EU:n ja Yhdysvaltojen huippukokous pidettiin Washingtonissa marraskuussa. Suomen aloitteesta tehtiin huippukokouksessa päätös kestävän kehityksen kumppanuusaloitteesta. Ministeri Väyrysen ideoima hanke on saanut sekä Yhdysvalloilta että EU:n jäsenmailta runsaasti huomiota ja tukea. Lisäksi Suomi on aktiivisesti osallistunut huippukokouksessa perustetun energianeuvoston valmistelutyöhön sekä transatlanttisen talousneuvoston työn kehittämiseen.

Suomi on jatkanut vuoropuhelua ja kehittänyt yhteistyötä Kanadan kanssa mm. pohjoisiin ja arktisiin alueisiin liittyvissä kysymyksissä niin kahdenvälisesti kuin Arktisen neuvoston ja EU:n puitteissa. Keskeisiä yhteistyöaloja ovat olleet ympäristö, energia, ilmastonmuutos, tutkimus, innovaatiot ja kriisinhallinta.

Kanadan parlamentin alahuoneen puhemies Peter Milliken valtuuskuntineen vieraili keväällä Suomessa ja tapasi Tasavallan Presidentti Halosen, pääministeri Vanhasen, oikeusministeri Braxin sekä puhemies Niinistön. Ulkoministeri Stubb kävi keskustelut kollegansa Lawrence Cannonin kanssa Arktisen neuvoston ulkoministerikokouksen yhteydessä Tromssassa. Syksyllä opetusministeri Virkkunen tapasi Calgaryssa, Albertassa, provinssin opetusministeri Dave Hancockin kansainvälisen World Skills-kilpailun yhteydessä. Syksyllä myös Quebecin parlamentin valtuuskunta teki vierailun Suomeen.

Suomi osallistui aktiivisesti keväällä järjestetyn EU:n ja Kanadan huippukokouksen valmisteluihin. Kokouksen keskeisin tulos oli päätös käynnistää sopimusneuvottelut EU:n ja Kanadan välisestä kattavasta talous- ja kauppasopimuksesta (Comprehensive Economic and Trade Agreement, CETA). Neuvotteluprosessin on arvioitu kestävän kaksi vuotta ja itse sopimuksen avaavan erittäin suotuisia taloudellisia näkymiä niin EU:lle kuin Kanadallekin.

14.2 Latinalainen Amerikka

Latinalainen Amerikka selviytyi kertomusvuonna kokonaisuudessaan muita maanosia paremmin maailmanlaajuisen talouskriisin haasteista, minkä seurauksena Suomen vienti Latinalaiseen Amerikkaan ei pudonnut yhtä jyrkästi kuin vienti muille alueille. Vastaavasti Suomen elinkeinoelämän kiinnostus säilyi aktiivisena maanosan tarjoamiin suhteellisen vakaisiin ja monipuolistuviin markkinoihin. Brasilian ohella potentiaalisia vienti-, investointi- ja yhteistyökohteita ovat Meksiko, Kolumbia, Uruguay ja Chile.

Vienninedistäminen jatkui Suomen ja Latinalaisen Amerikan maiden suhteiden prioriteettina. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen teki meriteknologiaan painottuneen VKE -matkan Brasiliaan yritysvaltuuskunnan kanssa. Ympäristöministeri Paula Lehtomäki vei puolestaan suomalaista ympäristöosaamista Peruun, Kolumbiaan ja Dominikaaniseen tasavaltaan Cleantech -yrityksiä edustaneen valtuuskunnan kanssa. Virkamiestasolla tehtiin vienninedistämismatka myös Kolumbiaan ja Panamaan. Kaikissa vierailuissa energia- ja ympäristöteemat olivat keskeisellä sijalla. Virkamiestason poliittiset konsultaatiot käytiin Brasilian, Meksikon ja Chilen kanssa.

Suhteita aktivoitiin Karibian alueen valtioihin ja niiden yhteistyöjärjestöihin. Suomi solmi diplomaattisuhteet alueen kolmen saarivaltion kanssa, minkä jälkeen Suomella on diplomaattiset suhteet kaikkien Karibian alueen valtioiden kanssa. Ulkoministeri Alexander Stubb tapasi YK:n yleiskokouksen yhteydessä Karibian alueen yhteistyöelimen Caricomin ulkoministerit. Karibian valtioiden järjestön ACS:n pääsihteeri ja Karibian itäisten valtioiden järjestön OECS:n pääsihteeri vierailivat Suomessa. Suomi liittyi Caricomin kehitysrahastoon CDF:ään painottaen rahoituksessaan kestävän kehityksen hankkeita.

EU:n suhteet strategisten kumppanien Brasilian ja Meksikon kanssa olivat tiiviit. Myös useiden muiden alueen maiden ja Rio-ryhmän kanssa järjestettiin dialogitapaamisia. Kaikis-

sa tapaamisissa etenkin ihmisoikeuksia käsiteltiin laajasti. EU -mekanismien kautta Suomi seurasi EUn neuvotteluja assosiaatiosopimuksesta Keski-Amerikan ja Andien yhteisön maiden kanssa, mutta neuvottelut Mercosurin kanssa eivät edenneet.

Nicaraguan kanssa jatkui kehitysyhteistyö terveydenhuollon, maaseudun kehittämisen, ja hallinnon kehittämisen aloilla. Suomi ei maksanut kertomusvuonna yleistä budjettitukea Nicaragualle. Yhteistyön linjaa tarkennettiin Suomen ja Nicaraguan välisissä yhteistyöneuvotteluissa marraskuussa.

Keski-Amerikassa jatkettiin alueellista kehitysyhteistyötä energia- ja ympäristökumppanuuden, alkuperäiskansojen ihmisoikeuksien ja kaksikielisyysopetuksen aloilla. Samalla suunniteltiin ja päätettiin uudesta yhteistyöstä metsätaloussektorilla. Alueellista toimintaa pyrittiin suuntaamaan ohjelmiin, joilla voidaan edistää kestävää kehitystä hidastamalla ilmastonmuutosta sekä auttamalla alueen maita sopeutumaan muutoksiin.

Andien maiden alueellisessa kehitysyhteistyössä jatkuivat alkuperäisväestön kaksikielisyysopetus sekä Perun ja Ecuadorin raja-alueiden sosiaalinen kehityksen ohjelma. Andien maiden luonnon biodiversiteetin kartoitus- ja suojeluhankkeen pilottivaihe saatiin päätökseen. Uusina aloina suunniteltiin ja hyväksyttiin energia- ja ympäristökumppanuusohjelmaa ja valmisteltiin alueen metsätalouden kokonaiskartoitusta. Suomen toiminnan tarkoitus on edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja luonnontaloudellisesti kestävää kehitystä ja vähentää köyhyyttä.

Latinalaisessa Amerikassa ja Karibialla Ilmatieteen laitos jatkoi eräiden vanhojen meteorologiahankkeiden toimeenpanoa ja uusien suunnittelua. Alueella valmisteltiin useita instituutioiden välisen instrumentin (IKI) rahoituksella toteutettavia ohjelmia.

15. Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka

15.1 Lähi-idän rauhanprosessi, Israel ja palestiinalaisalueet

Suomen kahdenväliset suhteet sekä Israelin että Palestiinalaishallinnon kanssa ovat hyvät ja ongelmattomat. Suomi pyrki sekä osana EU:ta että kahdenvälisissä tapaamisissa vaikuttamaan osapuoliin, jotta neuvottelut saataisiin käynnistettyä uudestaan. Lähi-idän vuosi alkoi väkivaltaisesti, kun Israel ja Hamas ottivat yhteen Gazassa. Konflikti heikensi Gazan ennestään huonoa humanitaarista tilannetta. Suomi pyrki yhdessä muiden EU-maiden ja kansainvälisen yhteisön kanssa vaikuttamaan Israeliin Gazan rajanylityspaikkojen avaamiseksi ja avun pääsyn mahdollistamiseksi Gazaan. Ulkoministeri Stubb osallistui maaliskuussa Egyptissä järjestettyyn Gazan jälleenrakennuskokoukseen.

Gazan sodan jälkeen YK:n ihmisoikeusneuvoston (ION) asettama ns. Goldstone-komissio julkaisi syyskuussa raporttinsa, jossa tarkasteltiin Gazan sodan aikana tehtyjä ihmisoikeus- ja humanitaarisen oikeuden loukkauksia. Israel kieltäytyi yhteistyöstä ja torjui komission kritiikin. Raporttia käsiteltiin syksyllä ION:ssä ja YK:n yleiskokouksessa. EU-maiden yleislinja oli, että Goldstone-raportin paras käsittelypaikka on ION ja vastuu jatkotoimista ensisijaisesti osapuolilla. Useat EU-maat, Suomi mukaan luettuna, ovat korostaneet, että raportti tulee ottaa vakavasti, mutta sen käsittelytavalla ei saisi vaarantaa rauhanponnisteluja. Suomi tuki voimakkaasti ja aktiivisesti puheenjohtajamaa Ruotsia Goldstone-raportin käsittelyn pitämiseksi rakentavana.

Yhdysvaltojen uuden hallinnon aktiivisen otteen aikaansaama myönteinen henki ei lopulta johtanut ratkaisuun rauhanprosessin osalta. Presidentti Obama otti alkuun aktiivisen linjan erityisesti Israelin siirtokuntarakentamisen jäädyttämiseksi ja neuvottelujen aloittamiseksi uudestaan. Palestiinalaiset asettivat neuvottelujen aloittamisen ehdoksi siirtokuntarakenta-

misen jäädyttämisen, mutta lopulta Israel suostui vain osittaiseen siirtokuntarakentamisen jäädyttämiseen. Rauhanneuvotteluja ei näin ollen päästy aloittamaan uudestaan vuoden 2009 aikana.

Israelissa järjestettiin alkuvuodesta ennenaikaiset vaalit, jotka voitti Netanyahun johtama Likud. Netanyahun johtaman hallituksen linja ei kaikilta osin ole osoittautunut niin jyrkäksi kuin alussa arveltiin, Netanyahu mm. tunnusti ensimmäistä kertaa ns. kahden valtio ratkaisun kesällä pitämässään linjapuheessa. Siirtokuntakysymyksessä linja on kuitenkin ollut ekspansiivinen ja sellaisena este rauhanneuvottelujen aloittamiselle. Palestiinalaiset puolestaan päättivät siirtää tammikuulle 2010 suunniteltuja presidentti- ja parlamenttivaaleja keskusvaalilautakunnan todettua, ettei vaalien järjestäminen ole mahdollista Gazassa ja Itä-Jerusalemissa. Presidentti Abbas myös ilmoitti, ettei aio asettua ehdolle seuraavissa vaaleissa.

Kehitysyhteistyön saralla valtaosa Suomen kahdenvälisestä kehitysyhteistyöstä kohdistui Länsirannalle. Suomi jatkoi opetussektorin kahdenvälisen hankkeen tukemista ja osallistui aktiivisesti opetussektorin sektoriohjelman suunnitteluun. Lisäksi Suomi tuki siviilipoliisin kehittämistä Länsirannalla, UNESCO:n toteuttamaa toimittajien koulutukseen keskittyvää hanketta, sekä Palestiinalaishallinnon kehitys- ja uudistussuunnitelman toimeenpanoa EU:n komission Pegase-mekanismin kautta. Pegase-mekanismin kautta tukea ohjautui myös Gazaan. Suomi tuki Gazassa myös YK:n palestiinalaispakolaisjärjestö UNRWA:n järjestämää Summer Games -tapahtumaa. Lisäksi Suomi antoi humanitaarista apua UNRWA:n, Kansainvälisen Punaisen Ristin ja Kirkon ulkomaanavun kautta. Suomesta tuli UNRWA:n neuvoa-antavan komitean jäsen vuoden 2009 alusta.

Libanonin parlamenttivaalit kesäkuussa sujuivat rauhallisesti. Pitkien neuvottelujen jälkeen maahan muodostettiin marraskuussa laajapohjainen ”kansallisen yhtenäisyyden hallitus”, jossa on edustettuna myös vaalit hävinnyt Hizbullah-johtoinen Maalis-8-koalitio. Libanonin suhteet Syyriaan ovat kehittyneet myönteisesti vuonna 2008 tehdyn Dohan sopimuksen jälkeen, mistä osoituksena on Libanonin uuden pääministerin Saad Haririn vierailu Syyriaan joulukuussa. Syyrian tavoitteena on lähentää suhteitaan EU:hun ja Yhdysvaltoihin. EU olisi ollut valmis syksyllä allekirjoittamaan assosiaatiosopimuksen Syyrian kanssa, mutta Syyria ilmoitti haluavansa vielä tutkia sopimuksen taloudellisia vaikutuksia. Suomi on tukenut assosiaatiosopimuksen tekemistä Syyrian kanssa. Tasavallan presidentti Halonen teki lokakuussa virallisen vierailun Syyriaan ja ulkoministeri Stubb vieraili toukokuussa Syyriassa ja Libanonissa. Lähi-idän rauhanprosessi oli vierailujen pääaiheita. Syyria ja Israel ovat antaneet syksyn aikana signaaleja siitä, että Gazan sodan vuoksi katkenneita epäsuoria rauhanneuvotteluita voitaisiin jatkaa.

15.2 Pohjois-Afrikka

Tasavallan presidentti vieraili Kairossa lokakuussa vahvistaen näin Suomen ja Egyptin välisiä suhteita entisestään. Kuluvana vuonna tuli myös 50 vuotta, kun maat avasivat suurlähetystönsä. Kahdenvälisiä suhteita on kehitetty esim. korkotukiluotto- ja institutionaalisen yhteistyön instrumentteja hyödyntäen. Egypti on jatkanut Lähi-idän rauhanprosessin fasilitointia mm. sovittamalla palestiinalaisosapuolien välejä. Suomen ja Libyan välisistä suhteista vastaava Libyan sosiaaliministeri Al-Shrief vieraili valtuuskuntineen maaliskuussa Suomessa. EU:n ja Libyan välisen puitesopimuksen neuvottelujen 5. kierros käytiin joulukuussa Tripolissa. Tavoitteena on EU:n ja Libyan välisten suhteiden vahvistaminen sekä selkeän, pitkäaikaisen yhteistyökehyksen luominen kaupallis-taloudelliselle, poliittiselle ja sektorikohtaiselle yhteistyölle. Poliittisessa vuoropuhelussa tapahtui edistystä. Tunisian presidentti Ben Ali valittiin viidennen kerran maansa presidentiksi. Suomi seurasi tarkoin vaalikampanjaa ja vaalien jälkeistä tilannetta maassa. Finpron vientikeskus Tunisissa on vuoden aikana etabloitunut alueelle ja Suomen kauppavaihto Pohjois-Afrikan maihin on reilusti ylijäämäinen. Suomesta tehtiin syyskaudella myös alivaltiosihteerin johtama VKE-matka Marokkoon

ja Algeriaan. Vierailu todisti, että kiinnostus Suomea kohtaan on suuri erityisesti Algeriassa, joka on avautumassa hiljalleen. Marokon kanssa EU on neuvotellut mm. maataloustuotteiden vapauttamisesta ja EU:n myöntämän erityisaseman sisällöstä. Länsi-Saharan kiistaan ei ole löydetty ratkaisua.

15.3 Välimeren unioni

Välimeren unionin instituutioiden rakentaminen jatkui Pariisin huippukokouksen 2008 evästysten mukaisesti, mutta Lähi-idän tilanteen vuoksi hallitusvälinen toiminta oli jäissä alkuvuoden 2009. Syyskaudella kyettiin pitämään kolme ministerikokousta, ml. kauppaministerikokous 8.12, mutta sääntömääräinen ulkoministerikokous jouduttiin perumaan. Espanjan puheenjohtajakaudelle on suunnitteilla uusi VU huippukokous (5.-6.6), mutta sen pitäminen riippuu poliittisesta kehityksestä.

15.4 Persianlahden alue

Irakissa Suomen ja EU:n tavoitteena on maan sisäinen vakauttaminen ja sen alueellisen aseman normalisoimine. Näitä edistetään tukemalla Irakin kansallista sovintoprosessia ja kannustamalla naapurimaita tiiviimpään yhteistyöhön Irakin hallituksen kanssa. EU kuuluu yhteistyön tärkeimpiin ulkopuolisiin tukijoihin yhdessä Yhdysvaltojen ja YK:n kanssa. EU:n ja Irakin väliset neuvottelut kumppanuus- ja yhteistyösopimuksesta (PCA) saatiin päätökseen marraskuussa. Kyseessä on ensimmäinen sopimussuhde EU:n ja Irakin välillä. EU ja Irak sopivat joulukuussa myös strategisesta kumppanuudesta energiasektorilla.

Suomi ja Irak lähensivät suhteitaan. Teollisuus- ja mineraaliministeri Hariri teki ensimmäisen virallisen irakilaisministerin vierailun Suomeen vuoden 1986 jälkeen. Suomi tuki irakilaisten ja Irakin naapurimaissa asuvien pakolaisten humanitaarista tilannetta yli 2 miljoonalla eurolla YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) ja Maailman terveysjärjestön (WHO) kautta. Suomi ei ole enää jatkanut Irakin tukemista kehitysyhteistyövaroista. Suomi jatkaa osallistumista EU:n oikeusvaltio-operaation EUJUST LEXin toimeenpanoon. Suomi on osallistunut irakilaisten tuomarien, poliisien ja vankeinhoidon asiantuntijoiden kouluttamiseen mm. ihmisoikeuskysymyksissä. Vuonna 2009 Suomi lähetti operaatioon kaksi sekondeerattua asiantuntijaa.

Iran ei edelleenkään noudattanut YK:n turvallisuusneuvoston (TN) ja Kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n päätöslauselmia, vaan jatkoi mm. uraanin rikastamista niiden vastaisesti. EU ja Suomi ovat tukeneet EU3+3 -ryhmän (Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Iso-Britannia, Ranska ja Saksa) noudattamaa ns. kahden raiteen politiikkaa, jonka mukaisesti pakotteilla tapahtuvan painostuksen ohella Iranille pidetään ovea auki neuvotteluille. Iranin ydinohjelmasta neuvoteltiin Genevessä 1.10. sekä Wienissä 19.–23.10. Wienissä IAEA teki sopimusehdotuksen, jonka mukaan suurin osa Iranin rikastamasta uraanista jälleenkäsiteltäisiin ydinpolttoaineeksi Venäjällä ja Ranskassa. Polttoaine palautettaisiin Iraniin, missä se käytettäisiin lääketieteellisiä isotooppeja valmistavassa laitoksessa. Iran ei ole hyväksynyt sopimusehdotusta.

Iranissa järjestettiin 12.6. presidentinvaalit, joissa istuva presidentti Ahmadinejad valittiin toiselle kaudelle. Epärehellisinä pidetyt vaalit saivat aikaan laajimmat mielenosoitukset islamilaisen Iranin historiassa. Vaalien jälkeiset tapahtumat rasittivat myös EU:n ja Iranin välisiä suhteita, kun Iran syytti Yhdysvaltain ohella erityisesti EU3-maita levottomuuksien lietsomisesta. Iran myös mm. pidätti Iso-Britannian ja Ranskan suurlähetystöjen asemamaasta palkattuja työntekijöitä sekä yhden Ranskan kansalaisen. EU on reagoinut mm. julkilausumilla sekä kutsumalla Iranin suurlähettiläät kuultavaksi pääkaupungeissa.

Pääministeri Vanhanen osallistui yhtenä pääpuhujista vuosittaiseen Dohan demokratiafoorumiin Qatarissa. Arabiemiraattien liiton ulkoministeri bin Zayed al-Nahyan vieraili Suo-

messa toukokuussa. Kyseessä oli ensimmäinen ministerivierailu Arabiemiraattien liitosta Suomeen. Irakin kauppaministerin vierailu helmikuussa oli ensimmäinen virallinen ministerivierailu Irakista Suomeen yli 20 vuoteen.

16. Afrikka

16.1 Yleistä

Joulukuussa 2007 hyväksytyn EU-Afrikka -yhteisstrategian ja sen toimintasuunnitelman toimeenpano eteni kertomusvuonna. Suomi panosti yhteisstrategian toimeenpanoon keskittymällä muutamiin yhteistyöaloihin, joista pisimmälle ovat edenneet Afrikan unionin rauhanvälitystoiminnan tukeminen ja tietoyhteiskuntakysymykset. Suomi osallistui aktiivisesti EU:ssa käynnistyneisiin keskusteluihin yhteisstrategiaan liittyvistä kehittämistarpeista, joita kartoitetaan valmistauduttaessa seuraavaan EU-Afrikka -huippukokoukseen. Seuraava huippukokous pidetään loppuvuodesta 2010. Suomi käynnisti Afrikan unionin rauhanvälitystoiminnan kehittämistä tukevan hankkeen. Suomi järjesti aiheesta maaliskuussa 2009 Afrikan unionin päämajakaupungissa Addis Abebassa korkean tason seminaarin, jonka suomalaiset pääpuhujat olivat presidentti Martti Ahtisaari ja ulkoministeri Alexander Stubb. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen teki kertomusvuonna aloitteen kestävää kehitystä koskevan vuoropuhelun aloittamiseksi Afrikan unionin kanssa. Tavoitteena on täydentää EU:n puitteissa käytävää dialogia.

Heinäkuussa julkistettiin ”Afrikka Suomen kehityspolitiikassa” -puiteohjelma, joka ohjaa valtioneuvoston kehityspoliittisen ohjelman toiminnallistamista Afrikassa ja luo viitekehyksen Suomen ja Afrikan välisen kumppanuuden vahvistamiseksi kehityspolitiikan keinoin. Puiteohjelma sai hyvän vastaanoton kumppanimaiden ja kansainvälisten järjestöjen edustajille pidetyissä esittelytilaisuuksissa Helsingissä, New Yorkissa ja Genevessä.

16.2 Itä- ja Länsi-Afrikka

Hallituksen kehityspoliittisen ohjelman toteutusta jatkettiin pitkäaikaisissa yhteistyömaissa Etiopiassa, Keniassa ja Tansaniassa. Suomi osallistui aktiivisesti näiden maiden kehitystä koskeviin keskusteluihin osana kussakin maassa toimivia kansainvälisten yhteistyökumppaneiden ryhmiä ja kävi sen lisäksi kahdenväliset yhteistyöneuvottelut Etiopian ja Kenian kanssa. Neuvotteluissa sovittiin kehitysyhteistyön toimintaedellytyksistä, yhteistyön painopisteistä lähivuosiksi, kaupallisten suhteiden edistämisestä sekä keskusteltiin ajankohtaisista alueellisista ja kansainvälisistä kysymyksistä.

Etiopian kanssa käydyissä neuvotteluissa Suomi nosti esille ruokaturvan ohella ihmisoikeus- ja demokratiakysymykset sekä uuden kansalaisjärjestölain, jonka katsotaan rajoittavan kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia. Keniassa Suomi nosti esiin huolensa Kenian poliittisesta tilanteesta ja reformien hitaasta edistymisestä. Suomen ja Kenian kehitysyhteistyö edellyttää toiminnan mahdollistavaa ympäristöä ja Kenian hallituksen sitoutumista reformiagendan eteenpäin vientiin. Kansainvälisen rikostuomioistuin on käynnistämässä tutkimuksia Kenian vuoden 2008 alun väkivallan pääsyyllisistä ja rahoittajista. Epäiltynä on istuvia ministereitä. Tutkinta käynnistynee vuoden 2010 alussa.

Etiopian kanssa sovittiin, että Suomen tukemaa vesiohjelmaa laajennetaan vesihuollon ja sanitaation lisäksi kattamaan myös vesi- ja luonnonvarojen ja maanhallintaolosuhteiden pitkäjänteinen kehitys. Kantavana teemana on tukea Tana-Belesin valuma-alueella elinkeinotoimintojen edellytysten parantumista ja maaseudulta ja maataloudesta syntyvää kasvua, joka perustuu kestävään luonnonvarojen hallintaan. Lisäksi jatketaan tukea opetuksen laadun kehittämisohjelmalle avunantajien yhteisrahaston kautta. Suomen ja Kenia välisen kehitys-

yhteistyön painopisteet tulevat lähivuosina olemaan maaseutukehitys, luonnonvarasektorilla erityisesti metsä- ja vesisektorit sekä oikeussektori.

Suomen ja Tansanian välistä kehitysyhteistyötä koskevaa yhteistyösuunnitelmaa on toteutettu vuoden alusta. Suomen tuki on keskittynyt kestävän luonnonvarapolitiikan, aluekehityksen ja köyhyydenvähentämisrahaston tukemiseen. Kehityspoliittisen ohjelman hengessä Suomi on myös lisännyt tukeaan alueelliselle yhteistyölle, lähinnä alueellisten järjestöjen kautta. Dar es Salaamiin Suomen tuella perustettavan kestävän kehityksen instituutin (Dar es Salam Institute for Sustainable Development) rahoituksesta tehtiin päätös kertomusvuonna ja instituutti avataan v. 2010.

Suomen keskeiset toimet rauhanprosessien edistämiseksi ja konfliktien estämiseksi Afrikan sarven, Sudanin, Länsi-Afrikan ja Suurten järvien alueella ovat osa EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa. Suomi toimi näillä alueilla tiiviissä yhteistyössä AU:n ja YK:n sekä alueellisten järjestöjen kanssa. Suomi jatkoi Darfurin pakolaisten sekä Etelä-Sudanin jälleenrakentamisen tukemista ja antoi humanitaarista apua Sudaniin, erityisesti Darfurin alueelle sekä levottomuuksista kärsiviin naapurimaihin Tshadiin ja Keski-Afrikan tasavaltaan. Suomi on lähettänyt sekä Sudanin yhteiseen Darfurin rauhanturvaoperaatioon (UNAMID) että Etelä- ja Pohjois-Sudanin välisen rauhansopimuksen (CPA) toimeenpanoa valvovaan YK:n rauhanturvaoperaatioon (UNMIS) siviilikriisinhallinnan asiantuntijoita. Tshadissa Suomi osallistuu YK:n rauhanturvaoperaatioon (MINUCRAT II) jatkona aiemmalle EUFOR-kontribuutiolleen. Suomi jatkoi humanitaarista apua myös Somaliaan, jossa kriisi syvenee entisestään.

Afrikan sarven merkitys Suomen ulkopolitiikassa on kasvanut, mitä heijastaa osaltaan Pekka Haaviston nimitys ulkoministerin erityisedustajaksi alueelle tammikuussa. Ulkoministeri Stubb vieraili alueella maaliskuussa tavaten Tshadin ulkoministerin N'djamenassa, suomalaisia joukkoja Abechéssa sekä Afrikan unionin edustajia Addis Abebassa. . Afrikan sarven alueen integraatiojärjestön IGAD:n pääsihteeri Mahboub Maalim vieraili Suomessa kesäkuussa antaen samalla suuntaviivoja Suomen ja järjestön tulevan yhteistyön kehittämiseen.

Etiopian joukkojen vetäytyminen ja uudistettu väliaikaishallitus Mogadishussa nostivat toiveita Somalian tilanteen paranemisesta, mutta maa luisui toukokuusta alkaen jälleen laajamittaiseen konfliktiin. Suomi on kuluvana vuonna osallistunut myös Somalian kansainvälisen kontaktiryhmän kokouksiin. Somalian väliaikaishallituksen oikeusministeri Farah teki yllätysvierailun Suomeen heinäkuussa

Tilanne Sudanissa jatkuu vaikeana 2010 parlamenttivaalien ja sitä seuraavan etelän statusta koskevan kansanäänestyksen alla. Kansainvälinen rikostuomioistuin ICC julkisti maaliskuussa Sudanin presidenttiä al-Bashiria koskevan kansainvälisen pidätysmääräyksen mikä on lisännyt jännitystä Khartoumin ja länsimaiden välillä.

Tasavallan Presidentti Halonen vieraili Länsi-Afrikassa maaliskuussa. Matkalla hän isännöi yhdessä Liberian presidentti Johnson-Sirleafin kanssa kansainvälisen naisjohtajuuskonferenssin, jossa Suomen erityisteemana olivat naiset ja ilmastonmuutos. Toukokuussa 2009 Suomessa vieraili Nigerian varapresidentti Jonathanin vetämä kauppavaltuuskunta.

Länsi-Afrikan ja Suurten järvien alueen konfliktit ovat alueellistuneet: Sisällissotien toimijat vaikuttavat useissa maissa, pakotteiden alaisia konfliktiluonnonvaroja myydään naapurimaiden kautta ja pienaseet liikkuvat rajojen yli. Suurten järvien alueella Suomi osallistui alueen rauhanprosessien tukemiseen osana EU:ta sekä yhteistyössä muun kansainvälisen yhteisön kanssa. Suomi tuki pienaseiden leviämisen estämistä erityisesti Länsi-Afrikan talousyhteisön ECOWASin pienaseohjelman kautta ja konfliktin ehkäisyä sekä siviilikriisinhallinnan ja siviilisotilasyhteistyön kehittämistä EU:n kautta alueella.

Suomi aloitti valmistelut alueellisen ja temaattisen yhteistyön lisäämiseksi Afrikassa, erityisesti Länsi-Afrikan alueella. Kehityspoliittisen ohjelman ja Afrikka-puiteohjelman mukaisesti luonnontaloudellisesti ja taloudellisesti kestävää kehitystä tuetaan mm. vesi- ja sanitaatioalan yhteistyön, metsä-ilmastoalan yhteistyön ja ruokaturvan parantamisen kautta. Suomi tuki myös kansainvälisten kansalaisjärjestöjen konfliktinestoa ja kriisinhallintaa tukevaa toimintaa ja rauhanrakentamistyötä Saharan etelänpuoleisessa Afrikassa. Tuetut järjestöt edistävät afrikkalaista omistajuutta konfliktienehkäisy-, kriisinhallinta- ja rauhanrakentamistyössä

16.3 Eteläinen Afrikka

Zimbabwen vallanjakosopimuksen pohjalta saatiin helmikuussa aikaiseksi kolmen puolueen yhteishallitus, mutta presidentti Mugaben puolueen dominoiva ote jatkuu. EU:n ja Zimbabwen välillä saatiin käynnistettyä Cotonou-sopimuksen mukainen dialogisuhteiden normalisoimisesta. Kansainvälinen yhteisö tukee maan jälleenrakentamista kansainvälisten järjestöjen kautta ja on valmis avustamaan Zimbabwea yhteistyössä myös hallituksen kanssa heti, kun edellytykset siihen ovat olemassa. Suomi tukee maailmanpankin hallinnoimaan Zimbabwen analyyttistä yhteisrahastoa, joka analysoi avainhaasteita ja kehittää sopivia välineitä jälleenrakennusohjelman mahdollistumista silmälläpitäen.

Sambiassa Suomi pyrkii ohjelmakokonaisuuteen, joka tukee yksityissektoripohjaista tuotannon ja kaupan kehitystä luonnontaloudellisesti kestävällä tavalla. Apu kanavoitiin pääosin yleisen budjettituen, ympäristö- ja luonnonvarainhallintaohjelman, yksityissektorin kehittämisohjelman ja maaseutukehityshankkeen kautta. Suomi toimii hallitukseen päin ympäristö- ja luonnonvarasektorin avun koordinoijana. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Väyrynen vieraili Sambiassa maaliskuussa.

Mosambik säilyi yhtenä Suomen suurimmista kehitysyhteistyön vastaanottajamaista. Suomen avun tavoitteena on tukea Mosambikin köyhyydenvähentämisohjelman toimeenpanoa. Apu kanavoitiin yleiseen budjettitukeen sekä prioriteettisektoreille; opetukseen, terveyteen ja maatalouteen. Apua kohdennettiin myös kahdenväliseen maaseutukehityksen tukeen sekä uuteen metsäalan yhteistyöhön. Lisäksi jatkettiin tiede-, teknologia- ja innovaatioalan yhteistyön suunnittelua. Suomen ja Mosambikin väliset yhteistyöneuvottelut käytiin keväällä 2009. Neuvottelujen tulosten pohjalta sovittiin, että tulevina vuosina yhteistyötä jatketaan budjettituen lisäksi nykyisillä sektoreilla. Avun volyymin kasvaessa muilla yhteistyöaloilla sovittiin myös terveyssektorilta vetäytymisestä.

Suomen ja Etelä-Afrikan kahdenvälinen yhteistyö jatkui aktiivisena. Maittemme välinen kumppanuusjulistus allekirjoitettiin maaliskuussa 2009 ministeri Väyrysen vierailun yhteydessä. Suhteissa panostettiin erityisesti tietoyhteiskunta-alan yhteistyöhön ja tiede- ja teknologia-alan suhteiden ja yhteistyön kehittämiseen. Ensimmäinen kolmikantahanke, jossa Suomi ja Etelä-Afrikka tukevat biotieteiden kehitystä alueella, käynnistyi yhteistyössä NEPADin (New Partnership for African Development) kanssa. Kahdenväliset konsultaation pidettiin marraskuussa – konsultaatioiden yhteydessä käsiteltiin erityisesti kumppanuusjulistuksen toimeenpanoa.

Eteläisessä Afrikassa Suomi käynnisti alueellisen meteorologiahankkeen valmisteluvaiheen yhteistyössä eteläisen Afrikan yhteistyöjärjestön SADC:n kanssa sekä jatkoi valmisteluja alueellisen energia- ja ympäristökumppanuusohjelman käynnistämiseksi. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen vieraili kauppavaltuuskuntineen Etelä-Afrikassa maaliskuussa.

Namibian ja Suomen välillä on siirrytty kahdenvälisestä projektimuotoisesta yhteistyöstä monipuolisempiin yhteistyösuhteisiin. Tavoitteena on erityisesti kaupan ja investointien lisääminen. Namibian kaivos- ja energiaministeri Erkki Nghimtina vieraili Suomessa loka-

kuussa. Vierailun aikana vahvistettiin maiden välinen ensimmäinen instituutioidenvälinen yhteistyöhanke kaivos- ja mineraalisektorilla.

III. Toimenpiteet valtiopäiväpäätösten johdosta

Valtioneuvoston kanslia

Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko
VNS 6/2004 vp — EK 35/2004 vp
Puolustusvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 21.12.2004, että seuraavan vuoden 2008 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmisteluun erityisesti turvallisuusympäristön arvioinnin osalta kytketään eduskuntaryhmät sekä asianomaiset valiokunnat seurantaryhmän muodossa ja että eduskunnan asianomaiset valiokunnat pidetään myös muutoin ajan tasalla selonteon valmisteluista.

2. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin pohjoisen Euroopan alueellisen yhteistyön kehittämiseksi tavoitteena tehostaa nykyistä toimintaa, poistaa päällekkäisyyksiä ja kehittää EU:n Pohjoisen ulottuvuuden ohjelmaa osana EU:n naapuruuspolitiikkaa.

3. Eduskunta edellytti, että puolustusvoimat toimii selonteossa määriteltyjen henkilöstön vähentämis- ja uudelleenkohdentamistavoitteiden toteuttamisessa hyvän työnantajan tavoin pitäen lähtökohtana irtisanomisten välttämistä ja minimoiden toimenpiteistä aiheutuvat haitat ja että selonteossa yksilöimättömät puolustusvoimien rationalisointitoimenpiteet tuodaan eduskunnan asianomaisten valiokuntien arvioitaviksi, kun niistä on konkreettisia esityksiä.

4. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto ryhtyy siviilikriisinhallintaa koskevan lainsäädännön kehittämisen ohella toimiin siviilikriisinhallintaa koskevien kansallisten voimavarojen ja asiantuntemuksen sekä EU:n siviilikriisinhallintapolitiikan vahvistamiseksi ja että valtioneuvosto laatii asiasta eduskunnalle selvityksen viimeistään vuoden 2006 aikana.

5. Eduskunta edellytti, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin erityisen suomalaisen puolustusteollisuuden tulevaisuutta turvaavan strategian linjaamiseksi ja että valtioneuvosto sisällyttää seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon erillisen osion tästä asiasta.

1. Vuoden 2008 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmisteluun liittyen on toiminut turvallisuus- ja puolustuspoliittinen seurantaryhmä, jossa on ollut kaikkien eduskuntaryhmien edustus sekä ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan edustus. Seurantaryhmä jätti asiasta raportin 27.6.2008. Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle 5.2.2009.

Kohtaan 2. vastaus on ulkoasiainministeriön osuudessa, kohtaan 3. ja 5. puolustusministeriön osuudessa ja kohtaan 4. sisäasiainministeriön osuudessa.

Valtion omistajapolitiikka
HE 80/2007 vp — EV 143/2007 vp
Talousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.12.2007, että valtio ottaa omistajapolitiikassaan huomioon suurten teollisuusyritysten työllisyys- ja aluetaloudelliset vaikutukset.

2. Eduskunta edellytti, että valtion osakemyynneistä saamia tuloja kohdennetaan myös uuden yritystoiminnan aikaansaamiseen ja kasvuyritysten rahoitukseen.
3. Eduskunta edellytti, että hallitus antaa talousvaliokunnalle selvityksen valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain toimivuudesta ja omistajapolitiikan toteutuksesta kuluvan vaalikauden aikana.

1. Valtioneuvosto on omistajapolitiikkaa koskevassa periaatepäätöksessään 7.6.2007 tehnyt seuraavan linjauksen, joka on eduskunnan lausuman mukainen:

"Kaikissa omistusjärjestelyissä yleisenä lähtökohtana on parhaan taloudellisen kokonaistuloksen saavuttaminen. Kriteerinä ei ole yksinomaan yhtiön tai osakkeiden myyntihinta, vaan huomiota kiinnitetään erityisesti kansantalouden kilpailukyvyn ja talouden kilpailullisuuden parantamiseen, kotimaisen teollisuuden ja talouselämän toimialakohtaisten toimintaedellytysten turvaamiseen, osaamisen säilyttämiseen ja lisäämiseen sekä työllisyyden turvaamiseen.

Omistusjärjestelyjen ja osakemyyntien tavoitteena on myös mahdollisimman vakaan omistuspohjan turvaaminen. Kotimaisten instituutioiden ja piensijoittajien sekä kyseisen yhtiön henkilöstön mahdollisuuksia tulla osakkeenomistajiksi ja osallistua osakemyynteihin edistetään soveltuvin tavoin."

Periaatepäätöksen mukainen arviointi tehdään jokaisessa tapauksessa erikseen. Tällä vaalikaudella toteutetuista valtion osakemyynneistä Kemira Oyj:n osakkeiden myynti (2007) kotimaiselle teolliselle sijoittajalle korosti nimenomaan vakaan omistuspohjan ja yhtiön pitkäjänteisen kehittämisen tärkeyttä.

3. Hallitusohjelman mukaan hallitus raportoi omistajapolitiikasta eduskunnalle vuosittain vuodesta 2008 alkaen. Ensimmäinen selvitys on annettu syksyllä 2008 ja toinen kesällä 2009. Eduskunta on syksyllä 2009 tehnyt ensimmäiset uuden lain mukaiset päätökset yhtiökohtaisten omistusrajojen muuttamisesta. Uuden lain toimivuutta pidetään tähänastisten kokemusten perusteella hyvänä.

Solidium Oy:n toiminta on käynnistetty eduskunnan myötävaikutuksella joulukuussa 2008 ja yhtiölle on siirretty valtion vähemmistöosuudet kaikkiaan yhdeksässä pörssinoteeratussa yhtiössä. Yhtiö toimii valtioneuvoston hyväksymien omistajapoliittisten linjausten mukaisesti pitkäjänteisenä ja vastuullisena suomalaisena omistajana.

Vuoden 2009 aikana ei ole toteutettu muita merkittävänä pidettäviä omistusjärjestelyjä kuin Elisa Oyj:n osakkeiden (9,62 %) siirto Solidiumille. Solidium on osallistunut omistamiensa yhtiöiden osakeanteihin omistuksensa mukaisessa suhteessa ja sille on annettu oikeus käyttää tähän vuoden 2009 aikana saamiaan osinkoja.

Kohtaan 2. vastaus on valtiovarainministeriön osuudessa.

Hallituksen Itämeripolitiikka
K 2/2007, K 3/2007, K 5/2007 vp — EK 18/2007 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 24.10.2007 mietinnön mukaisen kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomusten johdosta, mutta eduskunta edellytti valtioneuvostolta selontekoa Itämeripolitiikasta.

Valtioneuvosto antoi kesäkuussa 2009 eduskunnalle selonteon Itämeren haasteista ja Itämeri-politiikasta. Selonteossa linjataan hallituksen toimia Itämeren merellisen ympäristön pa-

rantamiseksi, meriliikenteen turvallisuuden lisäämiseksi ja taloudellisen yhteistyön tiivistämiseksi alueella. Selonteossa keskitytään Suomen kannalta tärkeimpiin ja kiireellisimpiin toimiin Itämerellä. Hallitus esittää toimenpiteitä, joilla voidaan mm. vähentää rehevöitymistä aiheuttavaa ravinnekuormitusta sekä parantaa meriliikenteen turvallisuutta ja öljyntorjuntavalmiuksia.

Hallituksen Itämeripolitiikka
K 2/2008 vp — EK 1/2009
Ulkoasiainvaliokunta

1. Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2007 Ulkoasiainvaliokunta esitti kannanottonaan, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selonteon Itämeripolitiikasta kevätistuntokauden 2009 aikana.

Vastaus lausumaan on edellä olevan lausuman Hallituksen Itämeripolitiikka K 2/2007, K 3/2007, K 5/2007 vp — EK 18/2007 vp yhteydessä.

Hallituksen toimenpidekertomus v. 2007
K 2/2008 vp — EK 1/2009 vp
Perustuslakivaliokunta
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta edellytti 3.3.2009, että hallitus ottaa asianmukaisesti huomioon sekä perustuslakivaliokunnan mietintöön että liitteinä oleviin lausuntoihin sisältyvät sellaiset eduskunnan aikaisempia lausumia koskevat huomautukset ja muita seikkoja koskevat lausumat, jotka kohdistuvat hallitukseen.

Valtioneuvosto päätti 26.3.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009
VNS 1/2009 vp — EK 17/2009 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 17.6.2009 seuraavat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaiset kannanotot:

1. Eduskunta edellyttää, että turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekomenettelyä jatketaan ja että valtioneuvosto ryhtyy välittömiin toimiin menettelyn kehittämiseksi ottaen huomioon mietinnössä esitetyt näkemykset mukaan lukien laajan turvallisuuskäsityksen määritelmä.

2. Eduskunta edellyttää, että selonteosta kehitetään kokonaisvaltainen turvallisuusstrategia, joka ohjaa tasapainoisesti kaikkien turvallisuuden alalla toimivien hallinnonalojen kehittämistä, mukaan lukien voimavarat.

3. Eduskunta edellyttää, että selkeään toimeksiantoon perustuva parlamentaarinen seurantaryhmä asetetaan jatkossakin tukemaan selonteon valmistelua.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto sisällyttää seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon seikkaperäisen arvion, miten puolustusvoimien rakenteita on suunniteltu muutettaviksi tulevilla selontekokausilla. Näin tulee tehdä varsinkin jos rahoituksen taso jää alle esitetyn esimerkiksi talous- ja finanssikriisin johdosta.

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseksi tasolle, joka mahdollistaa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisen kestävän kohottamisen vähintään siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian määrittämälle vähimmäistasolle.

6. Eduskunta edellyttää, että eduskunnalle annetaan tarpeen mukaan selvitys pohjoismaisen puolustusalan kehittämistä ja syventämistä koskevien uusien päätösten valmistelusta.

Valtioneuvosto päätti 9.7.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon ja siitä annettujen eduskunnan kannanottojen mukaisesti valtioneuvosto asetti valtioneuvoston kanslian esittelystä 17.12.2009 komitean laatimaan kokonaisvaltaisen selvityksen yhteiskunnan varautumisesta. Komitean määräaika on vuoden 2010 loppuun. Selvityksen valmistuttua päätetään linjaukset selontekomenettelyn kehittämisestä.

Kohtiin 4. ja 6. vastaus on puolustusministeriön osuudessa ja vastaus kohtaan 5. on sisäasiainministeriön osuudessa.

EU-politiikka
VNS 4/2009 vp — EK 7/2009 vp
Suuri valiokunta

Eduskunta hyväksyi 27.5.2009 selonteon johdosta suuren valiokunnan kannantoton, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvoston ryhtyvän mietinnössä esitettyihin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto päätti 25.6.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Selonteon jatkotyönä valtioneuvoston kansliassa laadittiin EU-vaikuttamisselvitys, jossa linjataan, miten Suomi voi vaikuttaa entistä paremmin EU:n päätöksiin ja toimintaan.

Hallituksen toimenpidekertomus v. 2008
Hallituksen esitykset, painetun ja sähköisen yhteneväisyys
K 1/2009 vp
Perustuslakivaliokunta

Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2008 perustuslakivaliokunta ehdotti eduskunnan hyväksyttäväksi mm. kannanoton:
Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että hallituksen esitysten painetut ja sähköiset versiot ovat samansisältöisiä ja että sähköisiä versioita voidaan käyttää valiokunta-asiakirjoissa sekä eduskunnan vastausten laadinnassa ja antaa asiasta selvityksen perustuslakivaliokunnalle vuoden 2010 loppuun mennessä.

Asian selvittämiseen on ryhdytty. Selvitys annetaan perustuslakivaliokunnalle vuoden 2010 loppuun mennessä.

Ulkoasiainministeriö

Vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon seuranta; Toimet pohjoisen Euroopan alueellisen yhteistyön kehittämiseksi
VNS 6/2004 vp — EK35/2004 vp
Puolustusvaliokunta

2. Eduskunta edellytti 21.12.2004, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin pohjoisen Euroopan alueellisen yhteistyön kehittämiseksi tavoitteena tehostaa nykyistä toimintaa, poistaa päällekkäisyyksiä ja kehittää EU:n Pohjoisen ulottuvuuden ohjelmaa osana EU:n naapuruuspolitiikkaa.

EU:n, Venäjän, Norjan ja Islannin yhteinen pohjoisen ulottuvuuden (PU) politiikka astui voimaan vuoden 2007 alussa. Uudistetun politiikan myötä osapuolten sitoutuminen pohjoiseen ulottuvuuteen on vahvistunut. Pohjoiset alueneuvostot ovat mukana toimijoina, mikä on edistänyt alueneuvostojen välistä koordinaatiota ja tiedonvaihtoa. Suomi on toiminut aktiivisesti pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden sekä sosiaali- ja terveyskumppanuuden vahvistamiseksi sekä kumppanuusyhteistyön kehittämiseksi uusilla aloilla. Ympäristökumppanuuden toimikautta jatkettiin viidellä vuodella vuoteen 2017 asti. Lokakuussa 2009 allekirjoitettiin liikenne- ja logistiikkakumppanuuden perustamissopimus. Tukholmassa marraskuussa 2009 järjestetyssä pohjoisen ulottuvuuden korkeiden virkamiesten kokouksessa päätettiin kulttuurikumppanuuden perustamisesta. Marraskuussa 2009 perustettiin pohjoisen ulottuvuuden instituutti, joka on alueen korkeakoulujen muodostama verkosto. Valmistelut pohjoisen ulottuvuuden yritysneuvoston perustamiseksi ovat pitkällä.

Pohjoista ulottuvuutta tukevien EU:n ja Venäjän välisten ENPI-CBC -raja-alueyhteistyöohjelmien rahoitussopimukset allekirjoitettiin EU-Venäjä -huippukokouksen yhteydessä marraskuussa 2009. Suomi myötävaikutti toiminnallaan ratkaisevasti neuvottelutuloksen syntymiseen. Yhteistyöohjelmien ensimmäiset ohjauskomiteoiden kokoukset on järjestetty joulukuussa 2009 ja ohjelmat saadaan käyntiin alkuvuodesta 2010.

Itämeren ympäristön tilan ja kilpailukyvyn parantaminen sekä Itämeren painoarvon vahvistaminen Euroopan unionissa ovat olleet hallituksen erityishuomion kohteena. Suomi on osallistunut aloitteellisesti Euroopan komission johdolla tehtyyn Itämeri-strategian valmistelutyöhön. Itämeri-strategia hyväksyttiin Ruotsin EU-puheenjohtajuuskaudella syksyllä 2009. Suomi on strategian valmistelussa edustanut linjaa, jonka mukaan strategian toimeenpanossa tulee hyödyntää myös olemassa olevia Itämeren alueen yhteistyöjärjestelyjä.

Joulukuun 2007 Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti Itämeren alueen yhteistyön ulkoinen osuus rakentuu pohjoisen ulottuvuuden politiikalle. Itämeri-strategian ulkoista ulottuvuutta tarvitaan Itämeren alueen EU:n ulkopuolisten valtioiden kytkemiseksi mukaan strategian kanssa samansuuntaiseen ja samanaikaiseen tavoitteenasetteluun.

Itämeren valtioiden neuvoston (CBSS) reformityö on saatu valmiiksi, mutta alueellisen yhteistyöarkkitehtuurin harmonisoinnissa on vielä tehtävää. Suomi on pyrkinyt aktiivisesti avaamaan keskustelua alueellisen yhteistyön kohdentamisesta ja koordinoinnista.

Suomi myötävaikutti aktiivisesti Euroopan komission syksyllä 2008 antamaan arktiseen tiedonantoon ja sen pohjalta joulukuussa 2009 hyväksyttyihin EU:n arktisiin päätelmiin. Suomi tukee Euroopan komission tarkkailijajäsenyyttä Arktisessa neuvostossa (AC).

Pohjois-Pohjanmaan kahden vuoden puheenjohtajuus Barentsin alueneuvostossa (BRC) päättyi loppuvuodesta 2009 täydentäen Suomen tätä edeltänyttä Barentsin euroarktisen neu-

voston (BEAC) puheenjohtajuutta. Kansainvälinen Barents-sihteeristö on vakiinnuttanut toimintansa.

Ulkomaanedustuksen korvausjärjestelmä
HE 50/2005 vp — EV 36/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 25.4.2006 hallituksen tarkkaan seuraavan ja arvioivan ulkomaanedustuksen korvausjärjestelmän toimivuutta sekä ryhtyvän seurannan ja arvioinnin perusteella, tarvittaessa nopeastikin, tarpeellisiin lainsäädäntö- tai muihin toimenpiteisiin.

Laki ulkomaanedustuksen korvauksista tuli voimaan 1.10.2006 lukien. Ulkoasiainministeriö keräsi vuosien 2007 ja 2008 aikana kokemuksia korvausjärjestelmän toimivuudesta. Vuonna 2008 käynnistettiin lainsäädäntöhankkeen esiselvitys, jossa analysoitiin korvausjärjestelmän toimivuutta ja tarvittavia muutoksia voimassa olevaan lakiin ja asetukseen. Selvitys valmistui alkuvuodesta 2009. Sen tuloksena lakiin ulkomaanedustuksen korvauksista esitettiin muutoksia. Luonnos hallituksen esitykseksi valmistui kesällä ja oli lausuntokierroksella syksyllä 2009. Sen odotetaan etenevän eduskuntakäsittelyyn keväällä 2010, jolloin käynnistyy myös asetuksen uudistaminen.

Euroopan unionin yhteisvastuulausekkeen ja turvatakuulausekkeen vaikutukset ja toimeenpano; Eurooppa-neuvoston kokouksista tiedottaminen
HE 67/2006 vp — EV 218/2006 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 5.12.2006, että Euroopan unionin yhteisvastuulausekkeen ja turvatakuulausekkeen vaikutuksista ja toimeenpanoon vaadittavista toimenpiteistä annetaan eduskunnalle selvitys seuraavan vaalikauden alussa.

Euroopan unionin hallitusten ja valtionpäämiehet allekirjoittivat 13.12.2007 Lissabonin sopimuksen, johon yhteisvastuulauseke ja keskinäisen avunannon velvoite sisältyvät. Eduskunnan edellyttämä ulkoasiainministeriön selvitys Euroopan unionin Lissabonin sopimukseen sisältyvästä keskinäisen avunannon velvoitteesta julkaistiin 10.4.2008.

Todettakoon, että Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa 2009 annettuun selvitystehtävään liittyen puolustushallinto kartoittaa valmiuksiaan kyseisten velvoitteiden toteuttamiseen sekä avun antamisen että vastaanottamisen näkökulmista. Selvityksen välitarkastelu tehdään helmikuussa 2010 ja sen on määrä valmistua toukokuussa 2010.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin, koska eduskunnan edellyttämät toimenpiteet on suoritettu.

Venäjä-politiikka
K 4/2006 vp — EK 50/2006 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2005 ulkoasiainvaliokunta lausui:
> Ulkoasiainvaliokunta pitää Venäjän kehitystä Suomen ja Euroopan vakauden ja turvallisuuden yhtenä keskeisenä kysymyksenä. Valiokunta katsoo, että Suomen tulee lisätä yhteistyötä demokratia- ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseksi Venäjällä ja pyr-

kiä hyödyntämään Venäjän taloudellisen kehityksen tarjoamat mahdollisuudet. Venäjä-osaamista Suomessa tulee vahvistaa ja yhteistyötä eri hallinnonalojen, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan välillä kehittää. Tämä edellyttää kokonaisvaltaista Venäjä-politiikkaa ja ulkoasianvaliokunta esittää, että seuraavaan hallitusohjelmaan sisällytetään Venäjä-strategia.

Ulkoasiainministeriön johdolla ja muita ministeriöitä, elinkeinoelämän ja tutkijayhteisön edustajia kuullen laadittu hallituksen Venäjä-toimintaohjelma hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä huhtikuussa 2009. Toimintaohjelmassa luotiin hallitusohjelman pohjalta sisällölliset suuntaviivat hallituksen Venäjä-suhteiden hoidolle eri sektoreilla ja konkretisoitiin hallitusohjelman tavoitteita. Toimintaohjelmaan kirjattiin Suomen arvio Venäjän kehityksestä samoin kuin EU:n ja Venäjän sekä Suomen ja Venäjän välisten suhteiden yleiskuva ja Suomen tavoitteet ml. Suomen Venäjä-osaaminen.

Toimintaohjelman toimeenpanoa tukemaan perustettiin pääministerin johtama Venäjä-foorumi, johon sovittiin kutsuttavan aiheen mukaan mm. valtionhallinnon, elinkeinoelämän, tutkimuksen ja koulutuksen, maakuntien sekä kansalaisjärjestöjen edustajia. Ulkoasiainministeriön valmisteleman foorumin ensimmäinen kokoontuminen järjestettiin marraskuussa 2009. Tällöin käsitellyt teemat olivat talous ja osaaminen.

Ulkoasiainministeriö koordinoi valtionhallinnon laajaa yhteistyötä Venäjän kanssa. Kaikilla keskeisillä ministeriöillä ja virastoilla on suorat yhteistyösuhteet Venäjän hallinnon kanssa. Talouden alalla tärkeä yhdistävä tekijä on hallitustenvälinen talouskomissio, jonka puitteissa toimii 22 työryhmää. Talouskomission 10. kokous järjestettiin maaliskuussa 2009. Suomen edustustot Venäjällä muodostavat kansallisen Venäjä-osaamisen keskuksen palvellen viranomaisia, yrityksiä ja kansalaisia.

Suomen Venäjä-politiikan lähtökohtana ovat toimivat kahdenväliset suhteet Venäjän kanssa sekä Suomen EU-jäsenyys ja aktiivinen vaikuttaminen EU:n Venäjä-politiikkaan. Unionin Venäjä-politiikka ei korvaa Suomen kahdenvälistä Venäjä-politiikkaa, vaan kyse on toisiaan täydentävistä kokonaisuuden osista.

Humanitääristen järjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen
K 4/2007 vp — EK 27/2007 vp
Ulkoasiainvaliokunta

1. Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2006 ulkoasiainvaliokunta piti kysymystä humanitääristen järjestöjen toimintaedellytyksistä tärkeänä ja pyytää, että valtioneuvosto antaisi asiaa koskevan selvityksen ulkoasiainvaliokunnalle.

Eduskunnalle annettiin 31.1.2008 selvitys humanitääristen järjestöjen toimintaedellytysten turvaamisesta kriisitilanteissa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Afganistanin tilanne
K 4/2007 vp — EK 27/2007 vp
Ulkoasiainvaliokunta

2. Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2006 ulkoasiainvaliokunta katsoi, että Afganistanin tilanne edellyttää kokonaisvaltaista tarkastelua, ja pyytää, että valtioneuvosto antaisi asiaa koskevan selvityksen ulkoasiainvaliokunnalle, tai jos valtioneuvosto niin harkitsee, selonteon eduskunnalle.

Selvitys kokonaisvaltaisesta tuesta Afganistanin vakauttamiselle annettiin eduskunnalle 21.12.2007. Selvityksestä antamassaan lausunnossa (UaVL 1/2008 vp–UTP 19/2007 vp) ulkoasiainvaliokunta esitti, että valtioneuvosto laatii Afganistanin vakauttamistoimintaa ohjaamaan erityisen maakohtaisen toimintaohjelman.

Afganistanin tilannetta koskien ulkoasiainministeriö toimitti vuonna 2008 ajankohtaiskatsaukset ISAF-kriisinhallintaoperaatiosta sekä EU:n poliisioperaatiosta Afganistanissa (EUPOL Afghanistan). Vuonna 2009 eduskunnalle toimitettiin ajankohtaiskatsaus liittyen EU:n poliisioperaatioon Afganistanissa (26.8.2009) ja ajankohtaiskatsaus Suomen kriisinhallintajoukkoihin Afganistanissa (3.9.2009).

Ulkoasiainministeriön johdolla laadittu Afganistan-toimintaohjelma annettiin eduskunnalle 14.4.2009. Valmisteluun osallistuivat myös puolustus- ja sisäasiainministeriöt.

Suomen osallistuminen sotilaalliseen ja siviilikriisihallintaan 2008, ilmakuljetushanke SAC:n nykyvaihe ja Naton NRF-konseptin uudistaminen
VNS 2/2007 vp — EK 26 /2007 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 14.12.2007 selvitystä Suomen osallistumisesta sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan vuonna 2008.
>
> 2. Eduskunta edellytti selvitystä ilmakuljetushankkeen (SAC – Strategic Airlift Capability) nykyvaiheesta.
>
> 3. Eduskunta edellytti selvitystä Naton NRF (Nato Response Force) -konseptin uudistamisesta.

1. Selvitykset Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan annettiin eduskunnalle 29.5.2008 ja 20.11.2008

2. Selvitys strategisen ilmakuljetuskyvyn kehittämishankkeesta (SAC – Strategic Airlift Capability) annettiin eduskunnalle 8.4.2008. Hankkeen yhteistyöpöytäkirjan toimeenpanokirjeen (letter of confirmation) hyväksynnän myötä hanke muuttui 18.9.2008 toimivaksi ohjelmaksi.

3. Eduskunnalle annettiin 11.3.2008 valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta Naton nopean toiminnan joukkoja täydentävään toimintaan (NATO Response Force, NRF).

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö: kehitysyhteistyökertomuksen laadinta
K 1/2008, K 3/2008, K 8/2008 vp — EK 19/2008 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 27.11.2008 ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomusten johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvostolta vuosittaista selvitystä Suomen kehitysyhteistyöpolitiikan linjausten toimeenpanosta mukaan lukien ruokaturvan vahvistaminen.

Eduskunnalle tullaan antamaan vuosittain kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä käsittelevä kertomus myös jatkossa. Valmisteluja koordinoi ulkoasiainministeriön kehityspoliittinen osasto. Kertomuksessa kuvataan kehitysyhteistyön ja kehityspolitiikan toimeenpanoa huo-

mioiden myös kulloinkin ajankohtaiset teemat, ml. ruokakriisiin ja muihin ajankohtaisiin haasteisiin vastaaminen.

Kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä käsittelevä kertomus toimitettiin eduskunnalle vuonna 2009, ja näin toimitaan myös jatkossa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö: kehitysyhteistyömäärärahat
K 2/2008 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> 2. Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2007 Ulkoasiainvaliokunta esitti kannanottonaan, että euromääräisten lisäysten ohella hallitus sitoutuu yksiselitteisesti täyttämään 0,51 prosentin kehitysyhteistyömäärärahatavoitteen vuonna 2010 tarvittaessa lisäämällä kehitysyhteistyömäärärahoja.

Vuonna 2009 julkisen kehitysyhteistyön määrärahat olivat yhteensä 916 miljoonaa euroa vastaten 0,53 prosenttia arvioidusta BKTL:sta. Varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat kasvoivat 63 miljoonaa euroa ja nousivat 731 miljoonaan euroon. Vuoden 2010 varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat ovat 735 miljoonaa euroa ja julkinen kehitysyhteistyön määrärahat yhteensä 966 miljoonaa euroa vastaten arvioiden mukaan 0,55 prosenttia BKTL:sta.

ISAF-operaation tukitoimet vaalien järjestämiseksi Afganistanissa v. 2009, Suomen osallistuminen
VNS 8/2008 vp — EK 2/2009 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 6.3.2009 seuraavat kannanotot:
>
> 1. Eduskunta hyväksyy suomalaisten joukkojen määräaikaisen vahventamisen, mutta edellyttää, että valtioneuvosto täydentää mietinnössä yksilöityjä selonteon puutteita antamalla niistä ulkoasiainvaliokunnalle selvityksen.
>
> 2. Eduskunta edellyttää valtioneuvoston parantavan sotilaalliseen kriisinhallintaan liittyvien selontekojen ja selvitysten johdonmukaisuutta.

Valtioneuvosto päätti 12.3.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Suomen vaalitukijoukko ryhmittyi operaatioalueelle 6.7.2009 ja vaalitukijoukon pääosa palasi kotimaahan 28.10.2009. Ulkoministeriö antoi eduskunnalle ajankohtaismuistiot aiheesta 16.6.2009 ja 3.9.2009.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Arktisen alueen politiikka
K 3, K 8, K 13/2009 vp — EK 26/2009 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 18.11.2009 kannanoton, jonka mukaan eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomusten johdosta, mutta eduskunta edellyttää valtioneuvostolta selontekoa Suomen arktisen alueen politiikasta.

Valtioneuvosto päätti 3.12.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Tammikuussa 2010 käynnistetään Suomen arktista politiikkaa koskevan linjauksen valmistelu.

YK:n sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa, Suomen osallistuminen
VNS 2/2009 vp — EK 3/2009 vp
Ulkoasiainvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 10.3.2009 seuraavat kannanotot:

1. Eduskunta hyväksyy suomalaisten joukkojen osallistumisen operaatioon.

2. Eduskunta edellyttää, että Suomen osallistumisen perusteita arvioidaan vuosittain ottaen huomioon pataljoonan johtovaltiona toimivan Irlannin suunnitelmat ja päätökset, ja että valtioneuvosto antaa asiasta ulkoasiainvaliokunnalle selvityksen.

Valtioneuvosto päätti 12.3.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Suomen osallistumista YK:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatio MINURCATiin käsiteltiin ulkoasiainvaliokunnalle 28.4.2009 ja 21.10.2009 annetuissa puolivuosittaisissa kriisinhallintakatsauksissa.

Oikeusministeriö

Korvausten takaisinperintä
HE 36/1992 vp.
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 2.6.1992, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla lainsäädäntömme eri aloilla olevat korvausten takaisinperintää koskevat säännökset yhtenäistetään siten, että säännökset velvoittavat yhtenäisillä perusteilla takaisinperintään.

Uusi hallintolaki (434/2003) tuli voimaan vuoden 2004 alusta. Alun perin tarkoituksena oli ottaa tähän lakiin yleisiä säännöksiä myös muun muassa julkisoikeudellisista saatavista. Tällaisten säännösten tarve jätettiin kuitenkin erikseen selvitettäväksi. Takaisinperinnästä säädetään nykyisin eri tuki- ja korvausmuotojen omissa säännöksissä. Vuonna 2001 annettu valtionavustuslaki (688/2001) sisältää lisäksi yleisiä säännöksiä, joita noudatetaan perittäessä takaisin harkinnanvaraisia valtionavustuksia.

Oikeusministeriössä on vuonna 2004 valmistunut selvitys julkisoikeudellisiin velkasuhteisiin sovellettavan yleislainsäädännön tarpeesta ja mahdollisista tuossa yleislaissa säänneltävistä kysymyksistä. Selvityksen perusteella yleislailla olisi tarpeen säännellä julkisoikeudellisten saatavien korosta, vanhentumisesta, kuittaamisesta sekä perusteettoman edun palauttamisesta erityisesti niissä tilanteissa, joissa ei ole voimassa sovellettavissa olevaa muuta lainsäädäntöä. Lausuntokierroksella yleislainsäädännön näin muotoiltua alaa on pidetty lähtökohtaisesti kannattavana.

Suunniteltu lainsäädäntö olisi soveltamisalaltaan merkittävästi rajatumpi kuin ponnessa tarkoitettu yleislainsäädäntö. Asian valmistelu tullee kuitenkin kestämään useita vuosia, sillä resurssien vähäisyyden vuoksi valmistelua ei ole kyetty vielä aloittamaan.

Uuden lainsäädännön valmistelu ei estä yhdenmukaistamasta eri hallinnonalojen tukien takaisinperintää koskevaa sääntelyä, jos tätä pidetään tarpeellisena lainsäädännön selkeyden parantamiseksi. Tällaisesta valmistelusta vastaa kukin ministeriö omalla hallinnonalallaan.

Tuomioistuinasioiden oikeuspaikka
HE 57/2000 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.9.2000, että selvitetään, voidaanko Helsingissä ja muualla maassa sijaitsevien tuomioistuinten välisiä juttujakaumia tasapainottaa siten, että eri syistä yhteen tuomioistuimeen sijoitettuja asiaryhmiä siirretään käsiteltäväksi muualla kuin Helsingissä sijaitseviin tuomioistuimiin.

Hovioikeuksien tuomiopiireistä annettua valtioneuvoston päätöstä muutettiin 1.1.2005 lukien. Muutoksella pyrittiin helpottamaan ruuhkautuneiden hovioikeuksien, erityisesti Helsingin hovioikeuden, työtilannetta ja tasaamaan käsittelyaikaeroja. Vuoden 2010 alusta voimaan tulleen käräjäoikeuksien rakenneuudistuksen vuoksi myös hovioikeuksien tuomiopiirejä muutettiin vastaamaan uutta käräjäoikeusorganisaatiota.

Vuonna 2006 annettiin eduskunnalle hallituksen esitys (202/2006) laiksi valitusasioiden siirtämiseksi toisessa hovioikeudessa käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Esitys kuitenkin raukesi eduskunnassa. Yksinkertaisten velkomusasioiden (ns. summaaristen asioiden) käsittelyn tehostamista selvittänyt työryhmä esitti vuonna 2006 oikeuspaikkasäännöstön muuttamista siten, että em. asioita olisi mahdollista siirtää ruuhkaisista tuomioistuimista vähemmän ruuhkautuneisiin. Mietinnön johdosta pyydetyissä lausunnoissa esitetyn ja myöhemmän valmis-

telun perusteella on kuitenkin käynyt selväksi, että riidattomien velkomusasioiden siirtely tuomioistuimesta toiseen ei ole toteuttamiskelpoinen ehdotus.

Autoverovalitusten käsittely keskitettiin aikanaan Helsingin hallinto-oikeuteen. Niiden suuri määrä ruuhkautti tuomioistuimen, minkä johdosta jouduttiin osoittamaan hallinto-oikeudelle lisäresursseja määräajaksi. Toukokuun 1 päivänä 2008 voimaan tulleella autoverolain muutoksella (267/2008) näiden asioiden käsittely hajautettiin kaikkiin alueellisiin hallintotuomioistuimiin. Oikeusministeriö on tehnyt valtiovarainministeriölle aloitteita lainvalmistelun käynnistämiseksi arvonlisäveroasioita koskevien valitusten käsittelyn hajauttamiseksi kaikkiin alueellisiin hallinto-oikeuksiin.

Asia ei anna enemmälti aihetta toimenpiteisiin.

Rikesakkolainsäädäntö, blankorangaistussäännökset, syyntakeisuus
HE 44/2002 vp — EV 261/2002 vp
Lakivaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 31.1.2003 että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rikesakkosäännösten uudistamiseksi.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, täyttääkö blankorangaistussäännökset rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimukset ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön uudistamiseksi.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että ennen rikoslain voimaantuloa hallitus varmistaa, että rikoslain ja mielenterveyslain säännökset mahdollistavat vaarallisten syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta jätettyjen tahdosta riippumattoman hoidon.

1. Kesäkuussa 2009 eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä 94/2009 vp ehdotetaan rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyn korvaamista uudella summaarisella menettelyllä. Lisäksi ehdotetaan, että rikesakkorikkomuksista säädettäisiin vastaisuudessa lain tasolla. Lainsäädäntöön ehdotetaan. tehtäväksi myös muut blankorangaistussäännösten vaativat muutokset. Hallituksen esityksen eduskuntakäsittely on kesken.

2. Blankorangaistussäännöksiä on käsitelty rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta edellisessä kohdassa mainitussa hallituksen esityksessä 94/2009 vp rikesakkosäännösten uudistamiseen liittyen.

3. Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltavana hallituksen esitys rikos- ja mielenterveyslain yhteensovittamisesta vuonna 2006 valmistuneen sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistion pohjalta (STM:n työryhmämuistioita 2005:20). Työryhmä ehdotti mielenterveyslakia muutettavaksi siten, että niin sanottu kriminaalipotilas voitaisiin määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon myös muun vakavan mielenterveyden häiriön kuin mielisairauden perusteella. Esitys ei ole valmistunut vielä vuoden 2009 aikana.

Vuoden 2010 alussa tulee voimaan lainsäädäntö, joka mahdollistaa rangaistukseen tuomitsematta jätetylle määrätyn psykiatrisen sairaalahoidon siirtämisen järjestettäväksi siihen valtioon, jonka kansalainen hoitoon määrätty on tai jossa hänellä on kotipaikka.

Valvottu läpilasku
HE 31/2003 vp — EV 92/2003 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 23.12.2003, että valvottua läpilaskua koskevat säännökset valmistellaan ja annetaan eduskunnan käsiteltäviksi mahdollisimman pian.

Vuoden 2010 alussa on tullut voimaan poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annettu laki (687/2009), jonka 4 §:ssä säädetään menettelystä valvotun läpilaskun toteuttamisessa. Oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön asettama esitutkinta- ja pakkokeinotoimikunta on ehdottanut 20.5.2009 luovutetussa mietinnössä (oikeusministeriön komiteanmietintö 2009:2) uuteen pakkokeinolakiin ja poliisilakiin otettavaksi säännökset valvotun läpilaskun käyttämisen edellytyksistä rikosten selvittämisessä, paljastamisessa ja estämisessä. Parhaillaan on käynnissä toimikunnan ehdotusten jatkovalmistelu, jonka tavoitteena on hallituksen esitysten antaminen eduskunnalle keväällä 2010.

Yhdenvertaisuuslaki ja perusoikeudet
HE 44/2003 vp — EV 95/2003 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 5.12.2003, että hallitus valmistelee esityksen sellaiseksi yhdenvertaisuuslainsäädännöksi, jossa lähtökohtana on suomalainen perusoikeusjärjestelmä ja kaikkien syrjintäperusteiden asettaminen samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin.

1. Oikeusministeriö asetti 25.1.2007 toimikunnan uudistamaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöä. Uudistuksen tavoitteena on selkeyttää ja mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistaa nykyistä yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjintää koskevaa sääntelyä. Lähtökohtana on yhdenvertaisuuden suojan vahvistaminen siten, että lainsäädäntö kattaa nykyistä selkeämmin eri syrjintäperusteet, soveltuu yhdenmukaisemmin eri elämänaloihin ja asettaa erilaiset syrjintätilanteet mahdollisimman samanlaisten oikeussuojakeinojen ja seuraamusten piiriin. Yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamisen yhteydessä tarkistetaan tarvittavassa määrin myös syrjintäasioita nykyisin hoitavien viranomaisten asemaa, tehtäviä ja toimivaltuuksia. Tämä tehdään ottaen huomioon Suomen nykyinen perus- ja ihmisoikeusvalvonta kokonaisuutena sekä tällaiselle valvonnalle asetetut kansainväliset vaatimukset.

Uudistuksen yhteydessä otetaan huomioon voimassa olevaan yhdenvertaisuuslainsäädäntöön, erityisesti naisten ja miesten tasa-arvosta annettuun lakiin (609/1986) ja yhdenvertaisuuslakiin (21/2004) liittyvät erityispiirteet. Lähtökohtana on, ettei yhdenmukaisempaa lainsäädäntöä valmisteltaessa nykyisen lainsäädännön mukaista suojan tasoa heikennetä eikä nykyisiin lakeihin kirjattuja seuranta-, valvonta- ja edistämisvelvoitteita ja niihin liittyviä toimivaltuuksia kavenneta, vaan niitä pyritään edelleen vahvistamaan.

Toimikunta antoi toimeksiantonsa mukaisesti välimietinnön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistustarpeesta ja -vaihtoehdoista 31.1.2008. Toimikunnan määräaikaa jatkettiin 14.4.2008 ja 3.11.2009. Toimikunnan mietintö valmistui 15.12.2009. Mietintö sisältää ehdotuksen uudeksi yhdenvertaisuuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Asiasta on tarkoitus antaa hallituksen esitys eduskunnan käsiteltäväksi vuoden 2010 valtiopäiville.

Perintätoimeksiantojen rajoitukset
HE 21/2004 vp — EV 247/2004 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.12.2004, että hallitus selvittää saatavien perinnästä annetun lain 9 §:ään sisältyvien, perintätoimeksiantoja koskevien rajoitusten tarkoituksenmukaisuuden.

Oikeusministeriö on sopinut Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa siitä, että tutkimuslaitos tekee selvityksen toimeksiantoantorajoitusten käytännön merkityksestä ja vaikutuksista. Selvitys on valmistunut syksyllä 2009 (oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 98). Selvityksessä tuodaan esiin perusteita sekä toimeksiantorajoitusten poistamiselle että niiden säilyttämiselle. Selvitys ei siten osoita ainakaan kiireellistä uudistustarvetta. Asiaa voi olla tarkoituksenmukaista pohtia siinä yhteydessä, kun perintälakia joka tapauksessa joudutaan muuttamaan odotettavissa olevan EU:n maksuviivästysdirektiivin uudistamisen johdosta. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Isyyslain voimaanpanolain säännös kanneajasta
HE 56/2004 vp — EV 27/2005 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.4.2005, että hallitus selvittää, millaisia ongelmia isyyslain voimaanpanosta annetun lain (701/1975) 7 §:n 2 momentista aiheutuu, ja antaa eduskunnan käsiteltäviksi tämän selvityksen perusteella mahdollisesti tarpeellisiksi osoittautuvat lakiehdotukset.

Isyyslainsäädännön ajanmukaisuuden kokonaistarkastelu tulee ajankohtaiseksi lähivuosina. Kysymys, mitä ongelmia isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7 §:n 2 momentista aiheutuu ja mitä ongelmia toisaalta aiheutuisi sen kumoamisesta, on tarkoituksenmukaista selvittää tuossa yhteydessä. Korkein oikeus on tapauksessa KKO 2003:107 katsonut, ettei mainitun säännöksen soveltaminen ollut ristiriidassa perustuslaissa säädetyn syrjintäkiellon eikä myöskään Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten kanssa. Asiasta on valitettu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, jossa se on edelleen kesken. Tämä vaikuttaa siihen, minä ajankohtana selvitys on tarkoituksenmukaista suorittaa, sillä arviossa on annettava huomattava paino tuomioistuimen mahdolliselle kannanotolle ja sen perusteluille

Automaattinen liikennevalvonta
HE 16/2005 vp — EV 164/2005 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 29.11.2005, että automaattisen liikennevalvonnan vaikutuksia seurataan ja että tällaisen valvonnan lisäämisen ohella myös perinteisen liikennevalvonnan suorittamiseen osoitetaan voimavaroja.

Eduskunnan lausuma liittyy huhtikuussa 2006 voimaan tulleeseen niin sanottuun rikosoikeudelliseen haltijavastuumenettelyyn. Se mahdollistaa automaattisessa liikennevalvonnassa paljastuneesta ylinopeudesta tai joukkoliikennekaistalla ajosta määrättävän rikesakon lähettämisen suoraan ajoneuvon rekisteriin merkitylle omistajalle tai haltijalle. Jos rikesakkoa vastustetaan, poliisi suorittaa esitutkinnan kuljettajan selvittämiseksi.

Kokemuksia automaattisesta liikennevalvonnasta ja rikosoikeudellisesta haltijavastuumenettelystä vuoden 2009 aikana

Automaattista liikennevalvontaa on viime vuosien aikana laajennettu niin, että vuoden 2009 loppuun mennessä automaattisesti valvottuja tieosuuksia on yli 3000 kilometriä.

Suomessa toimii seitsemän liikenneturvallisuuskeskusta, joiden sijoituspaikat ovat Helsinki, Hyvinkää, Lahti, Pori, Tampere, Leppävirta ja Oulu. Vuonna 2007 valtakunnallisesti käyttöönotetun toimistosovelluksen myötä kokemukset rikosoikeudellisesta haltijavastuusta ovat olleet myönteisiä.

Vuonna 2009 (joulukuun 21 päivään mennessä) automaattisessa liikennevalvonnassa paljastuneista liikennerikoksista on lähetetty 98 811 huomautusta, 31 866 rikesakkoa ja 25 582 rangaistusvaatimusta.

Poliisin ja kuntien yhteistyön tiivistäminen

Kuntien osallistumista automaattiseen liikennevalvontaan selvittänyt, oikeusministeriön 30.10.2007 asettama työryhmä luovutti mietintönsä 16.6.2008. Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi laki poliisin ja kuntien välisestä yhteistoiminnasta automaattisessa liikennevalvonnassa. Laki mahdollistaisi kunnan osallistumisen liikennevalvontaan poliisin ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi rikesakkolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rikesakon voisi rikosoikeudellisessa haltijavastuumenettelyssä määrätä myös poliisin toimistohenkilökuntaan kuuluva tai liikennevalvontaan osallistuvan kunnan virkamies.

Mietintö oli laajalla lausuntokierroksella. Lausuntoyhteenveto on julkaistu oikeusministeriön julkaisusarjassa ’lausuntoja ja selvityksiä’ (2008:23).

Biometriset tunnisteet
HE 25/2005 vp — EV 92/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

Tarvittavat yleiset säännökset biometristen tunnisteiden käsittelystä valmistellaan oikeusministeriössä osana henkilötietolain (523/1999) yleistä tarkistamista ottamalla huomioon liikenne- ja viestintäministeriössä tehty asiaa koskeva selvitystyö.

Kiinteistöjä koskeva henkilötietojen rekisteröinti
HE 75/2005 vp — EV 156/2005 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 29.11.2005 hallituksen huolehtivan siitä, että perusteellisesti arvioidaan kiinteistöjä koskevien erityisesti henkilötietojen rekisteröinnin nykyisen sääntelyn asianmukaisuutta muun muassa perustuslain 10 §:n 1 momentin henkilötietojen suojan näkökulmasta ja ottaen huomioon henkilötietojen lailla säätämistä koskevat eduskunnan perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan kannanotot.

Maakaaren 7 lukuun on 1.1.2010 voimaan tulleella lailla 572/2009 lisätty säännökset lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin käyttötarkoituksesta ja kirjaamisviranomaisen tiedonsaantioikeudesta. Samalla on täsmennetty säännöksiä, jotka koskevat lainhuuto- ja kiinnitysrekiste-

riin merkittäviä ja rekisteristä annettavia tietoja. Lausuma ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Surmansa saaneen läheiselle aiheutuneen kärsimyksen korvaaminen
HE 192/2005 vp — EV 186/2005 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2005, että uuden rikosvahinkolain vaikutuksia seurattaessa arvioidaan surmansa saaneiden läheisten asemaa sekä tarvetta säätää heille oikeus korvaukseen kokemastaan kärsimyksestä ja että samassa yhteydessä arvioitavaksi otetaan myös vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a § ja sitä koskeva soveltamiskäytäntö.

Oikeusministeriössä on vuonna 2009 tehty selvitys, jossa on arvioitu surmansa saaneen läheisten korvaussuojaa koskevia vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a §:ää ja rikosvahinkolain 8 §:n 3 momenttia sekä niitä koskevaa soveltamiskäytäntöä (oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2009:14).

Selvityksen mukaan on tarpeen harkita eräitä toimenpiteitä surmansa saaneen läheisten korvaussuojan parantamiseksi, jotta rikosvahinkolain uudistuksessa läheisten korvaussuojalle asetetut tavoitteet toteutuvat nykyistä paremmin. Läheisille suoritettavan kärsimyskorvauksen palauttamista rikosvahinkolakiin ei sitä vastoin ole pidetty tarpeellisena. Selvityksen mukaan myöskään vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a §:n muuttamiselle ei ole tarvetta.

Selvitys on ollut laajalla lausuntokierroksella, jonka tuloksista on laadittu tiivistelmä (oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2009:26). Valtaosa lausunnonantajista on yhtynyt selvityksen johtopäätöksiin.

Lausuma ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Ulosottoviranomaiselle tehtävät ilmoitukset ja ulosoton asiamieskielto
HE 83/2006 vp — EV 275/2006 vp
Lakivaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 31.1.2007, että hallitus seuraa alaikäisestä velallisesta holhousviranomaiselle tehtävää ilmoitusta koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sääntelyn edelleen kehittämiseksi.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, olisiko tarkoituksenmukaista ja myös velallisten oikeusturva ja heidän maksettavakseen tulevat perintäkustannukset huomioon ottaen perusteltua sallia asiamiehen käyttäminen julkisten saatavien ulosotossa.

1. Alaikäisestä velallisesta holhousviranomaiselle tehtävää ilmoitusta koskevat säännökset tulivat voimaan 1.1.2008. Oikeusministeriö on sopinut maistraattien toiminnan kehittämisestä vastaavan yksikön kanssa siitä, että ulosotto ilmoittaa maistraatille, onko alaikäisen velka maksettu ulosotossa. Jos näin on, maistraatin ei tarvitse ryhtyä asiassa muihin toimiin. Täten voidaan säästää maistraatteja turhilta yhteydenotoilta. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

2. Oikeusministeriö on sopinut Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa siitä, tutkimuslaitos tekee selvityksen asiamieskiellon käytännön merkityksestä ja vaikutuksista. Selvitys on valmistunut syksyllä 2009 (oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 98). Selvityksessä tuodaan esiin perusteita sekä asiamieskiellon poistamiselle että sen säilyttämiselle. Selvitys ei siten osoita ainakaan kiireellistä uudistustarvetta. Asiamieskieltoa koskevaa kysymystä voi olla tarkoituksenmukaista pohtia siinä yhteydessä, kun perintälakia joka ta-

pauksessa joudutaan muuttamaan odotettavissa olevan EU:n maksuviivästysdirektiivin uudistamisen johdosta. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Ulosottorekisterin julkisten tietojen merkitseminen luottotietorekisteriin
HE 241/2006 vp — EV 315/2006 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.2.2007, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin luottotietolain täydentämiseksi siten, että ulosottorekisterin julkisten tietojen merkitseminen luottotietorekisteriin tulee mahdolliseksi.

Oikeusministeriö asetti 10.10.2008 työryhmän valmistelemaan luottotietolainsäädännön tarkistamista. Asiasta annettiin työryhmän mietinnön pohjalta hallituksen esitys (HE 93/2009 vp), jonka mukaan ulosottorekisterin tietoja voitaisiin nykyistä laajemmin merkitä luottotietorekisteriin. Tavoitteena oli parantaa luottotietojen luotettavuutta. Eduskunta hyväksyi ehdotetut lainmuutokset ja ne (932/2009 ja 933/2009) tulevat voimaan 1.4.2010. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Terrorismin ennaltaehkäisy
HE 81/2007 vp — EV 107/2007 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2007, että hallitus selvittää, ovatko rikoslainsäädäntöön nykyisin sisältyvät valmistelutyyppisiä tekoja koskevat rangaistussäännökset johdonmukaisia ja vastaavatko ne riittävästi vakavien rikosten torjunnan asettamia vaatimuksia.

Oikeusministeriö on 17.3.2008 antanut eduskunnan lakivaliokunnalle lausunnon ryöstön valmistelun säätämistä rangaistavaksi koskevasta lakialoitteesta LA 124/2007 vp. Lausunnossa on yleisesti selvitetty valmistelun kriminalisointiin liittyviä rikosoikeudellisia kysymyksiä ja ongelmia.

Rikoksen valmistelun kriminalisointiin liittyvät rikosten tekemisen estämistä koskevat poliisin toimivaltuudet. Niitä koskevia ehdotuksia on oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön asettaman esitutkinta- ja pakkokeinotoimikunnan 20.5.2009 luovuttamassa mietinnössä (oikeusministeriön komiteanmietintö 2009:2). Parhaillaan on käynnissä toimikunnan ehdotusten jatkovalmistelu, jonka tavoitteena on hallituksen esityksen antaminen eduskunnalle keväällä 2010. Tämän valmistelun tulosten perusteella voidaan arvioida sitä, miten hyvin rikosten estämistä koskevilla poliisin toimivaltuuksilla voidaan puuttua rikoksiin jo varhaisessa vaiheessa. Rikosten ennalta estäminen ja rikosten valmistelun rangaistavuus kuuluvat kysymyksinä asiallisesti yhteen, koska tehokas ennalta estävä toiminta vähentää osaltaan tarvetta kriminalisointien ulottamiseen hyvin varhaiseen valmisteluvaiheeseen. Edellä mainitun työn valmistuttua oikeusministeriössä arvioidaan erikseen tarve murhan, törkeän ryöstön ja törkeän pahoinpitelyn valmistelun kriminalisoimiseen.

Sakon muuntorangaistuksen kehittäminen
HE 164/2007 vp — EV 79/2008 vp
Lakivaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 18.6.2008 hallituksen huolehtivan siitä, että poliisin sakotusohjetta päivitetään ensi tilassa ottaen huomioon muun muassa viimeaikainen oikeuskäytäntö sekä tarpeen mukaan muutoinkin selkeytetään, ja että valmistellaan tarvittavat ehdotukset sääntelyksi, jolla rajataan rangaistusmääräysmenettelyn käyttö pois tilanteista, joissa tekijä on menettelyllään osoittanut piittaamattomuutta lain kielloista tai

käskyistä, annettavaksi eduskunnalle rikesakko- ja rangaistusmääräysmenettelyn kokonaisuudistuksen yhteydessä taikka tarvittaessa erillisenä esityksenä niin, että esitys on mahdollista saattaa voimaan samanaikaisesti nyt hyväksytyn lakiehdotuksen kanssa.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus käynnistää viipymättä yhdyskuntaseuraamuksen kehittämistä koskevan kokonaistarkastelun ja huolehtii, että sen yhteydessä tai erillisenä työnä valmistellaan oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, kuntasektorin sekä muiden asiaan kuuluvien toimijoiden yhteistyönä vuoden 2009 loppuun mennessä eduskunnalle antamista varten tarvittavat ehdotukset sakon muuntorangaistusjärjestelmän ulkopuolelle jääville soveltuvaksi yhdyskuntaseuraamukseksi tai muuksi muuntorangaistuksen korvaavaksi toimeksi.

3. Eduskunta edellytti, että oikeusministeriö seuraa ja arvioi sakon muuntokiellosta aiheutuvia vaikutuksia kiinnittäen huomiota muiden seikkojen ohella sakkovankien määrän kehitykseen, sakkotulojen määrään, sakkorangaistuksen uskottavuuteen rikosoikeudellisena seuraamuksena sellaisissa tapauksissa, joissa henkilö syyllistyy toistuvasti vähäisiin rikoksiin, vaikutuksiin rikollisuuteen kokonaisuutena, vaikutuksiin kaupan alan yritysten kannalta sekä käräjäoikeuksien, kuntien ja muiden asianomaisten viranomaisten toimintaan ja että oikeusministeriö antaa asiasta selvityksen lakivaliokunnalle vuoden 2010 loppuun mennessä.

1. Oikeusministeriön asettama työryhmä on selvittänyt sakon muuntorangaistusjärjestelmän uudistamista kokonaisuudessaan 30.10.2009 valmistuneessa mietinnössä. Työryhmä ehdottaa, että perusteeksi muuntaa sakko vankeudeksi ei riittäisi se, ettei tuomittu pysty maksamaan sakkoa. Muuntorangaistus voitaisiin tuomita vain sellaisille sakotetuille, joiden rikokset osoittavat ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä. Ehdotuksen mukaan myös rangaistusmääräysmenettelyssä tuomitut sakot tulisivat muuntokelpoisiksi edellä mainituin edellytyksin, jos henkilö on rangaistusmääräysmenettelyssä tuomittu samasta rikoksesta yli 20 päiväsakon suuruiseen sakkoon kolme kertaa vuoden aikana. Työryhmän ehdotusten jatkovalmistelu käynnistyy oikeusministeriössä keväällä 2010.

2. Edellä kohdassa 1 todettu oikeusministeriön asettama työryhmä on selvittänyt myös mahdollisuutta ottaa käyttöön nimenomaan sakkovangeille tarkoitettu yhdyskuntaseuraamus. Selvityksen oli määrä olla alustava ja pääosin käytössä olevia yhdyskuntaseuraamuksia kartoittava. Työryhmä on todennut, että nykyisistä yhdyskuntaseuraamuksista voisi sakon muuntorangaistuksena tulla kyseeseen lähinnä yhdyskuntapalvelu tai valmisteilla oleva valvontarangaistus. Sakkovankien vakavan syrjäytyneisyyden vuoksi yhdyskuntaseuraamusten suorittaminen edellyttäisi kuitenkin erityisiä tukitoimenpiteitä rangaistuksen suorittamisessa. Selvitystä jatketaan yhdyskuntaseuraamusten kehittämistä koskevassa kokonaistarkastelussa, jota varten oikeusministeriö on asettanut toimikunnan tammikuussa 2010. Toimikunnan määräaika päättyy 31.12.2011.

3. Oikeusministeriö on ryhtynyt toimiin sakon muuntorangaistusjärjestelmän toimivuutta ja muuntokiellon vaikutuksia koskevan selvityksen edellyttämän tietopohjan varmistamiseksi ja täsmentämiseksi. Sakkojen maksuun, muuntoon ja muuntorangaistusten täytäntöönpanoon liittyviä tilastointikäytäntöjä on käsitelty yhteistyössä erityisesti Oikeusrekisterikeskuksen ja Rikosseuraamusviraston kanssa. Oikeusministeriö on myös osoittanut Oikeuspoliittiselle tutkimuslaitokselle määrärahan sakon muuntorangaistusjärjestelmän toimivuutta ja vaikutuksia koskevan tutkimuksen toteuttamiseksi.

Alkoholimainonnan rajoitukset
HE 84/2008 vp — EV 95/2009 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.6.2009, että hallitus selvittää kevätistuntokauden 2010 loppuun mennessä 1.1.2008 voimaan tulleiden alkoholimainintarajoitusten vaikutukset sekä arvioi mielikuvamainontaa koskevien lisätoimenpiteiden tarpeen.

Valtioneuvosto päätti 13.8.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 8.9.2009 työryhmän selvittämään 1.1.2008 voimaan tulleiden alkoholimainonnan rajoitusten vaikutuksia, arvioimaan mielikuvamainontaa koskevien lisätoimenpiteiden tarpeellisuutta ja kokoamaan tutkimustietoa alkoholimainonnan vaikutuksista nuoriin ja nuoriin aikuisiin. Työryhmän määräaika päättyy 31.5.2010.

Viestintärauha
HE 232/2008 vp — EV 94/2009 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.6.2009, että oikeusministeriö yhteistyössä asianomaisten ministeriöiden ja muiden toimijoiden kanssa laatii vaalikauden loppuun mennessä kokonaisvaltaisen selvityksen oikeussuojakeinoista modernilla viestintäteknologialla toteutettavaa yksityisyyteen kohdistuvaa häirintää ja ilkivaltaa vastaan sekä ryhtyy arvioinnin perusteella tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto päätti 3.9.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Kysymyksessä on erittäin laaja ja vaikea asiakokonaisuus. Asian valiokuntakäsittelyssä oikeusministeriö edellytti työtä vastaavien lisäresurssien saamista selvityksen laatimiseen. Näitä ei saatu. Oikeusministeriössä ei ole toistaiseksi resurssipulan vuoksi ryhdytty konkreettisiin toimenpiteisiin asian johdosta. Vuoden 2010 aikana on tarkoitus arvioida, miten asiassa käytännössä edetään, mutta nykyisillä voimavaroilla eduskunnan edellyttämässä aikataulussa ei tulla pysymään. Valmistelutyössä on aikanaan perusteltua tarkastella kokonaisvaltaisesti – myös muutoin kuin viestintäteknologiaan rajoittuen – häirintäkäyttäytymistä koskevien kriminalisointien ajanmukaisuutta.

Hissin jälkiasennuksen kustannukset
HE 24/2009 vp — EV 206/2009 vp
Ympäristövaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.12.2009, että hallitus huolehtii siitä, että yhtiöiden ja niiden osakkeenomistajien käytettävissä on internetpohjainen palvelu, jonka avulla yksittäinen yhtiö ja sen osakkaat voivat helposti selvittää, miten hissin jälkiasennuksen kustannukset jakautuvat rahamääräisesti kyseisessä yhtiössä.

Valtioneuvosto päätti 22.12.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Oikeusministeriö selvittää internetpohjaisen palvelun toteuttamista yhteistyössä ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, Patentti- ja rekisterihallituksen ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n kanssa. Tarkoitus on, että palvelu olisi käytettävissä, kun uusi asuntoosakeyhtiölaki tulee voimaan 1.7.2010.

Pikaluottojen ja muiden kulutusluottojen tarjoajien rekisteröinti
HE 64/2009 vp — EV 132/2009 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.10.2009, että hallitus antaa vielä tällä vaalikaudella esityksen lainsäädännöksi, jolla säädetään kulutusluottojen myöntäminen rekisteröintiä edellyttäväksi elinkeinoksi ja näin helpotetaan viranomaisten mahdollisuuksia valvoa pikaluottojen ja muiden kulutusluottojen tarjoajien toimintaa sekä puuttua lainvastaiseen toimintaan sanktioiden avulla mm. poistamalla kulutusluottojen tarjoajia rekisteristä. Valmisteltavalla lainsäädännöllä on pyrittävä turvaamaan myös se, että kulutusluottojen tarjoajilla on riittävä ammattitaito ja että he ovat luotettavia.

Oikeusministeriö asetti lokakuussa 2008 työryhmän, jonka tehtävänä oli muun muassa selvittää, tulisiko kulutusluottojen tarjoaminen säätää rekisteröintiä edellyttäväksi elinkeinoksi. Työryhmän oikeusministeriölle 19 päivänä marraskuuta 2009 luovuttamassa mietinnössä ehdotetaan lausumassa edellytetyllä tavalla, että kulutusluottojen tarjoaminen edellyttäisi rekisteröintiä ja että rekisteröinnin edellytyksenä olisi hakijan ammattitaito ja luotettavuus. Lisäksi ehdotettu laki sisältäisi säännökset sanktioista, joita valvontaviranomainen voisi käyttää, jos luotonantaja menettelee luotonannossaan lainvastaisesti. Hallituksen esitys asiassa on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2010. Sen jälkeen lausuma ei anna aihetta toimenpiteisiin.

Sisäasiainministeriö

Ulkomaalaishallinto
HE 219/1994 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 18.11.1994, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimenpiteisiin, joilla kootaan hajanainen ulkomaalaishallinto yhteen sisäasiainministeriön hallinnonalalle.

Sisäasiainministeriöön muodostettiin vuoden 2008 alusta hallitusohjelman mukaisesti maahanmuutosta ja kotoutuksesta vastaava kokonaisuus. Eduskunnan hyväksyttyä asiaa koskevan hallituksen esityksen toteutettiin maahanmuuttoa koskevien tehtävien siirto työministeriöstä sisäasiainministeriöön ja samalla muutettiin Ulkomaalaisviraston nimi Maahanmuuttovirastoksi. Lainmuutokset tulivat voimaan 1.1.2008.

Maahanmuuttohallinnon kehittämistyötä jatkettiin vuonna 2008 toteuttamalla selvityshanke maahanmuuttohallinnon ja Maahanmuuttoviraston kehittämiseksi. Selvityksen pohjalta valmisteltiin vuonna 2009 hallituksen esitys, jossa esitettiin turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten ohjaukseen ja turvapaikanhakijoiden sijoittamiseen kuuluva toimivalta ja tarvittavat virat siirrettäväksi Maahanmuuttovirastolle. Hallituksen esitys asiaa koskevista lainsäädännön muutoksista annettiin eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009 ja eduskunta hyväksyi lainmuutoksen marraskuussa 2009. Tehtävien siirrolla kehitetään ja tehostetaan turvapaikkamenettelyä ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoimintaa. Maahanmuuttovirastoon perustettiin uusi yksikkö vastaanottoasioiden hoitamista varten vuoden 2010 alusta.

Joulukuussa 2009 annettiin eduskunnalle hallituksen esitys työntekijän oleskelulupajärjestelmän uudistamiseksi. Esitykseen sisältyy nykymuotoisen työntekijän oleskelulupakäsittelyn kaksivaiheisuuden poistaminen. Nykyisellään työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla olevat työlupayksiköt ovat tehneet hakemukseen osapäätöksen työvoiman saatavuusharkinnan osalta, kun puolestaan Maahanmuuttovirasto on harkinnut oleskeluluvan myöntämisen muut edellytykset ja tehnyt oleskelulupapäätöksen. Hallituksen esitykseen sisältyy, että työntekijän lupajärjestelmän yksinkertaistamisen myötä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla olevien työlupayksiköiden tehtävät ja virat siirretään sisäasiainministeriön hallinnonalalle Maahanmuuttovirastoon.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Peitetoiminta ja valeosto
HE 34/1999 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 29.11.2000 hallituksen huolehtivan siitä, että tarkkaan seurataan peitetoiminnan ja valeoston käyttöä poliisin toiminnassa, ja siitä, että peitetoiminnasta vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle annettava kertomus sisältää oikeusasiamiehen suorittaman valvonnan kannalta riittävät tiedot, sekä siitä, että lisäksi selvitetään, mikä merkitys telepakkokeinoilla, teknisellä valvonnalla ja teknisellä tarkkailulla on rikosten torjunnassa ja tutkinnassa.

Sisäasiainministeriö asetti 27.11.2001 peitetoiminnan ja valeostojen seurantaryhmän, jonka tehtävänä on toiminnan ja koulutuksen seuranta, toiminnassa havaituista laillisuusvalvonnan kannalta tärkeistä seikoista raportoiminen poliisin ylijohdolle, kehittämisehdotusten tekeminen sekä eduskunnan oikeusasiamiehelle annettavan selvityksen valmisteluun osallistuminen. Peitetoiminnan ja valeostojen seurantaryhmän kokoonpanoon osallistuvat poliisihallin-

non ulkopuolelta edustajat valtakunnansyyttäjänvirastosta, käräjäoikeuslaitoksesta, tullihallituksesta sekä rajavartiolaitoksen esikunnasta.

Salaisten pakkokeinojen asiankäsittelyjärjestelmä (SALPA) otettiin käyttöön 1.11.2004. SALPA-järjestelmän kautta tapahtuu tiedonhankinta- ja pakkokeinojen asiankäsittely ja asiakirjatuotanto. Valtakunnallisesti keskitettyä SALPA-järjestelmää ylläpitää keskusrikospoliisi. SALPA-järjestelmässä on tiedonhankintakeinojen käytön laillisuutta varmistavia ominaisuuksia ja tiedonhankintakeinojen käyttö on tehty laillisuusvalvojille läpinäkyväksi. Laillisuusvalvojan käyttäjäoikeuksia järjestelmään on annettu yli 200 valvojalle, jotka toimivat eri hierarkiatasoilla. Poliisi- ja pakkokeinolain mukaisina salaisina pakkokeinoina järjestelmässä on asiat koskien telekuuntelua, televalvontaa, matkaviestimien sijaintitiedon hankkimista ja teknistä tarkkailua. Myös muu tiedonhankinta teleyrityksiltä on keskitetty tämän järjestelmän kautta tapahtuvaksi.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on päätöksessään 13.5.2005 (DNRO 1844/2/03) telepakkokeinojen käyttöä ja valvontaa koskevassa asiassa todennut mm., että poliisihallinnon sisäisessä laillisuusvalvonnassa on viime aikoina toteutettu merkittäviä uudistuksia: ”Erityisesti SALPA-järjestelmää pidän edistyksellisenä ja merkittävänä tekijänä salaisten pakkokeinojen käytön lainmukaisuudesta varmistumisessa ja asiantilan seuraamisessa. Katson, että minulla ei ole aihetta tässä yhteydessä enemmälti puuttua salaisten pakkokeinojen käytön valvontajärjestelyihin.”

Sisäasiainministeriön asettamana selvitysmiehenä apulaisoikeuskansleri Jaakko Jonkka selvitti 1.8.2004–31.10.2004 poliisin johtamisjärjestelmää ja sisäistä laillisuusvalvontaa. Selvityksessään (Sisäasiainministeriön julkaisuja 48/2004) selvitysmies teki muun muassa epäkonventionaalisten tiedonhankintakeinojen valvontaan liittyviä ehdotuksia, joista keskeisimmät on toteutettu.

Sisäasiainministeriö on vuosittain raportoinut eduskunnan oikeusasiamiehelle edellä mainituista tiedonhankinta- ja pakkokeinojen käytöstä, niiden vaikuttavuudesta ja valvonnasta. Nämä keinot ovat osoittautuneet tarpeellisiksi törkeiden rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi ja niiden avulla on voitu paljastaa ja selvittää sellaisia rikoksia, jotka muutoin olisivat jääneet selvittämättä. Tutkinnanjohtajien tekemien arvioiden mukaan vuonna 2005 käytettyjen salaisten pakkokeinojen merkitys rikosten ennalta estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä on ollut joko ratkaiseva tai tärkeä telekuuntelun osalta 60 prosentissa tapauksia, televalvonnan osalta 57 prosentissa tapauksia ja teknisen kuuntelun osalta 60 prosentissa tapauksia. Vuotta 2006 koskevat vastaavat luvut ovat telekuuntelun osalta 75 ja televalvonnan osalta 61 prosenttia. Viime vuosien osalta luvut ovat samaa vaikuttavuusluokkaa. Peitetoiminta ja valeostot ovat olleet hyvin merkityksellisiä esitutkintaa suuntaavina keinoina ja operaatioille asetetut tavoitteet ovat pääosin toteutuneet. Keskusrikospoliisi, suojelupoliisi ja sisäasiainministeriö suorittavat vuosittain valeostoon ja peitetoimintaan liittyviä tarkastuksia.

Sisäasiainministeriö on antanut 1.4.2008 voimaan tulleen asetuksen poliisin tiedonhankinnan järjestämisestä ja valvonnasta (174/2008). Asetus sääntelee muun muassa valeostoon ja peitetoimintaan liittyvää keskitettyä järjestelyä, koulutusta, päätöksentekomenettelyä, toimenpiteiden käyttöä sekä valvontaa. Sisäasiainministeriön poliisiosasto on antanut 7.7.2008 voimaan tulleen määräyksen (SM-2008-01401/Ri-2) poliisin salaisen tiedonhankinnan järjestämisestä, käytöstä ja valvonnasta. Määräyksessä määritellään tarkemmin muun muassa valeoston ja peitetoiminnan menettelytavoista. Määräyksellä on velvoitettu, että keskusrikospoliisi huolehtii valeostoa ja peitetoimintaa koskevan erillisen toimintaa ohjaavan käsikirjan päivittämisestä ja kutsuu tähän päivitysryhmään edustajat poliisilaitoksista ja suojelupoliisista.

Telepakkokeinoja, teknistä valvontaa ja teknistä tarkkailua koskevia säännöksiä on tarkistettu sekä 1.1.2004 voimaan tulleiden esitutkinta- ja pakkokeinolakien osittaisuudistuksilla (645–646/2003) että 20.7.2005 voimaan tulleella poliisilain osittaisuudistuksella (525/2005).

Oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö asettivat 12.3.2007 toimikunnan, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain kokonaisuudistukseksi. Toimikunnan tuli sisältökysymysten osalta selvittää tarpeellisin osin esitutkintaviranomaisten toimivaltuussäännöksiä selvittäneen selvityshenkilön OTL, VT Klaus Helmisen 3.7.2006 antamassa selvityksessään esille nostamat kysymykset. Asettamispäätöksen mukaan toimikunnan tehtävänä oli pyrkiä säännöskokonaisuutta selkeyttäviin ja säännösten soveltamista helpottaviin lakisystemaattisiin ja lakiteknisiin ratkaisuihin. Erityistä huomiota oli ~~on~~ tällöin kiinnitettävä nykyisin poliisilain 3 luvussa olevaan tiedonhankinnan sääntelyyn ja pakkokeinolain 5 a luvussa olevaan telekuuntelun, televalvonnan ja teknisen tarkkailun sääntelyyn sekä tiedonhankinta- ja pakkokeinoasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskeviin säännöksiin. Nykyiset asetuksentasoiset säännökset oli perustuslain edellyttämässä laajuudessa siirrettävä tarkistettuina lain tasolle.

Toimikunta luovutti hallituksen esityksen muotoon laatimansa mietinnön oikeusministeriölle ja sisäasiainministeriölle 17.4.2009. Mietintö on julkaistu oikeusministeriön komiteanmietintönä 2009:2.

Oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö asettivat 30.9.2009 ohjausryhmän, jonka tehtävänä on sovittaa yhteen esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilainsäädännön kokonaisuudistuksen jatkovalmistelu. Ohjausryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen hallituksen esityksen muotoon laadittavat ehdotukset toimikunnan mietinnön ja sen eriävien mielipiteiden sekä mietinnöstä annettujen lausuntojen pohjalta siten, että oikeusministeriö huolehtii rikosten selvittämiseen liittyvän lainsäädännön (nykyisin esitutkintalaki ja pakkokeinolaki) esittelystä ja sisäasiainministeriö huolehtii rikosten estämiseen ja paljastamiseen liittyvän lainsäädännön (nykyisin poliisilaki) esittelystä. Ohjausryhmän toimikausi päättyy 30.4.2010.

Sisäasiainministeriö asetti 12.10.2009 hankkeen, jonka tehtävänä on huolehtia esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilainsäädännön kokonaisuudistukseen sisältyvän sisäasiainministeriön hallituksen esityksen valmistelusta. Hankkeen määräaika päättyy 30.4.2010.

Arpajaisvalvonta
HE 197/1999 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 26.10.2001 hallituksen huolehtivan siitä, että arpajaisten toimeenpanon yhteiskunnallisia vaikutuksia seurataan jatkuvasti ja että arpajaisten toimeenpanon valvonta muodostetaan organisaatioltaan yhtenäiseksi ja resursseiltaan riittäväksi sekä että samalla järjestetään valvontaorganisaation yhteyteen ainakin arpajaisten toimeenpanon tarkoituksenmukaisuuden arviointia suorittava esimerkiksi neuvottelukunta-tyyppinen elin, jonka tehtäväala olisi laajempi kuin nykyisen tavara-arpajaislautakunnan.
>
> Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että seurataan uuden lainsäädännön toimivuutta tavara-arpajaisten ja bingo-pelien osalta sekä muutoinkin yleishyödyllisten yhteisöjen, muun muassa urheiluseurojen, varainhankinnan kannalta ja ryhdytään tarvittaessa seurannan edellyttämiin lainvalmistelutoimenpiteisiin.

Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että selvitetään erikseen sähköisissä verkoissa harjoitettavan arpajaistoiminnan sekä kansallista että kansainvälistä, uutta arpajaislainsäädäntöä täydentävää, sääntelytarvetta ja mahdollisuuksia.

Sisäasiainministeriön poliisiosastolle on 1.7.2002 tehdyllä päätöksellä perustettu Riihimäelle Arpajais- ja asehallintoyksikkö. Yksikkö vastaa muun muassa arpajais-, viihdelaite- ja rahankeräyslainsäädännössä sisäasiainministeriölle säädetyistä tehtävistä.

Valtioneuvosto asetti 16.4.2004 jäsenistöltään laaja-alaisen Rahapelifoorumin, jonka tehtävänä oli valmistella kansallisen rahapelipolitiikan linjaukset ottamalla huomioon rahapelitoiminnan kansainvälistymisen vaikutukset ja rahapelitoimintaan kytkeytyvät sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset. Rahapelifoorumin linjaukset valmistuivat maaliskuussa 2006. Linjauksissa käsitellään rahapelien osalta rahapelien nykytilaa, haasteita, rahapeliyhteisöjen ohjauspolitiikkaa, lupa- ja valvontaviranomaisten toimintaa, pelien saatavuutta ja pelien ominaisuuksia, pelihaittojen ehkäisyä ja hoitoa sekä pelihaittojen tutkimusta. Rahapelifoorumin toimikausi päättyi pääministeri Matti Vanhasen I hallituksen lopettaessa toimintansa.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus ryhtyy tarpeellisiin toimiin rahapelaamiseen liittyvien sosiaalisten ongelmien rajoittamiseksi, rikollisuuden torjumiseksi ja yksinoikeuden säilyttämiseksi sekä sen takaamiseksi, että viranomaisilla on riittävät voimavarat laittomaan pelitarjontaan puuttumiseksi. Hallitusohjelmassa todetaan vielä erikseen, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin yksinoikeusjärjestelmän säilyttämiseksi muuttuvassa kansainvälisessä tilanteessa. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi sisäasiainministeriö asetti 30.11.2007 arpajaislain uudistamista koskevan hankkeen. Ensimmäisen vaiheen hallituksen esitys annettiin 26.6.2008 ja sitä täydentävä hallituksen esitys annettiin 5.12.2008. Hallituksen esitykset sisältävät muun muassa ehdotukset Rahapelifoorumin linjauksiin liittyvistä säädösesityksistä.

Toisessa vaiheessa työryhmän tulee antaa ehdotuksensa rahapelien toimeenpanoa koskevan yksinoikeusjärjestelmän perusteisiin, rahapelitoimintaan ja laajemminkin arpajaisiin liittyvän valvonnan organisointiin ja resursointiin sekä rahapelien toimeenpanon kytkeytyvän sosiaalisen vastuun toteuttamiseen liittyvistä säädösesityksistä.

Arpajaislain uudistamista koskevan hankkeen loppuraportti luovutettiin ministerille 28.4.2009. Toisen vaiheen hallituksen esitystä ei toistaiseksi ole vielä annettu. Toisen vaiheen hallituksen esitys voidaan antaa vasta sen jälkeen, kun eduskunta on hyväksynyt ensimmäisen vaiheen hallituksen esitykset.

Rahapelitoiminnan valvonnan resursseja lisätään kuudella viralla. Lisäksi alustavasti on jo päätetty keväällä 2010 toteutettavista resurssilisäyksistä.

Sisäasiainministeriön hallinnon alalla on meneillään poliisin hallintorakenteen toisen vaiheen kehittämishanke (PORA II -hanke). Hankkeen toteuttaminen tulee vaikuttamaan arpajais-, viihdelaite- ja rahankeräyslainsäädännön mukaisiin tehtäviin ja toimivaltuuksiin.

Yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankinnan edellytyksiä parannettiin 1.7.2006 voimaan tulleella uudella rahankeräyslailla. (Kts. lisäksi kohta Rahankeräykset HE 102/2005 vp - EV 203/2005 vp)

Ulkomaalaisviraston toiminta
HE 15/2000 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.6.2000 hallituksen huolehtivan siitä, että ulkomaalaisviraston työtapoja kehitetään, palvelukykyä parannetaan ja virastolle turvataan asianmukaiset henkilöstövoimavarat, jotta muun muassa käsittelyaikoja saadaan kauttaaltaan nopeutettua.

Viraston nettomäärärahataso on vuodesta 1996 yli kaksinkertaistunut. Viraston määrärahakehys on kuitenkin valtion tuottavuusohjelman johdosta viime vuosina pienentynyt. Samaan aikaan viraston asiamäärät ovat voimakkaasti kasvaneet.

Ulkomaalaisviraston toimintaa selvitettiin alustavasti viraston toimintojen alueellistamista koskevan selvitysmiehen selvityksen yhteydessä. Sisäasiainministeriö toteutti vuonna 2004 Ulkomaalaisviraston tulostavoitteiden toteutumisen ja alueellistamisen toimeenpanon ohjaushankkeen. Hankkeen tavoitteena oli erityisesti turvapaikkapäätöksenteon ja kansalaisuushakemusten ratkaisujen nopeuttaminen sekä alueellistamisen käynnistämiseksi ja sen tehokkaaksi hyväksikäyttämiseksi päätöksenteossa.

Ulkomaalaisvirasto muuttui vuoden 2008 alussa Maahanmuuttovirastoksi. Sisäasiainministeriö toteutti vuonna 2008 selvityshankkeen maahanmuuttohallinnon ja Ulkomaalaisviraston toiminnan kehittämiseksi. Selvityshankkeen painopiste oli Maahanmuuttoviraston palvelun, toiminnan laadun ja rakenteiden kehittämisessä. Selvityksen pohjalta valmisteltiin ehdotukset muun muassa säädöksiksi, joilla siirretään turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten ohjaukseen ja turvapaikanhakijoiden sijoittamiseen kuuluva toimivalta ja tarvittavat virat Maahanmuuttovirastolle. Hallituksen esitys asiaa koskevista lainsäädännön muutoksista annettiin eduskunnalle kevätistuntokaudella 2009. Eduskunta hyväksyi lakien muutokset marraskuussa 2009. Tehtävien siirrolla kehitetään ja tehostetaan turvapaikkamenettelyä ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoimintaa. Maahanmuuttovirastoon perustettiin uusi yksikkö vastaanottoasioiden hoitamista varten vuoden 2010 alusta. Yksikköön siirtyi sisäasiainministeriön maahanmuutto-osastolta kaksi virkaa tehtävineen sekä lisäksi on esitetty virkasiirtoja (2 htv) tehtävineen työvoima- ja elinkeinokeskuksista.

Maahanmuuttovirastossa toteutetaan ulkomaalaisprosessien sähköistämishanketta, joka valmistuttuaan tulee osaltaan nopeuttamaan päätöksentekoprosesseja. Kyseessä on merkittävä tuottavuushanke, johon valtiovarainministeriö on osoittanut tuottavuuden edistäminen - määrärahaa. Hankkeen toteuttamisen kannalta välttämättömät lainmuutokset tulivat voimaan 1.2.2007. Tavoitteena on ottaa Ulkomaalaisasioiden sähköinen asiainkäsittelyjärjestelmä. käyttöön vuoden 2010 aikana. Sähköisen asioinnin kehittäminen tulee nopeuttamaan asioiden käsittelyä. Maahanmuuttovirastossa on toteutettu asiakaspalvelun kokonaisvaltainen kehittämisprojekti vuosien 2008 ja 2009 aikana. Virastolle on laadittu muun muassa asiakaspalvelustrategia ja koko henkilöstö on käynyt asiakaspalvelukoulutuksen. Osana kehittämistyötä virasto on myös solminut yhteispalvelusopimuksen Helsingin kaupungin maahanmuuttajien neuvontapisteen kanssa.

Vuoden 2008 jälkipuoliskolla turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi voimakkaasti ja määrä säilyi korkeana myös vuoden 2009 aikana. Hakijoita saapui vuoden 2009 aikana 5 910, kun vuonna 2008 hakijoita oli 4 035. Turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli vuonna 2009 noin 150 vuorokautta. Niin sanotussa nopeutetussa menettelyssä käsiteltyjen turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli 95 vuorokautta, ja puolestaan normaalissa menettelyssä keskimääräinen käsittelyaika oli 235 vuorokautta. Turvapaikkapäätöksentekoon kohdennettiin lisäresursseja Maahanmuuttovirastolle vuoden 2009 lisätalousarvioissa yhteensä 4 milj. euroa. Myöskin vuoden 2010 talousarvioon sisältyy Maahanmuut-

toviraston toimintamenoihin 2,750 milj. euron lisäys vuoden 2009 talousarvion tasoon nähden turvapaikkapäätöntekoon rekrytoidun lisähenkilöstön palkkauksen jatkamiseksi.

Läpivientiajat oleskeluluvissa ovat olleet tavoitteiden mukaiset eikä suuria viiveitä tai ruuhkia ole. Kansalaisuushakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli noin 1 vuosi 1 kuukausi (410 vrk). Vuoden 2009 lopussa käsittelyssä olevat kansalaisuushakemukset olivat tulleet vireille pääsääntöisesti vuosien 2008 ja 2009 aikana. Aikaisempien vuosien (2007 ja 2006) hakemuksia oli ratkaisematta vain muutama.

Maahanmuuttopolitiikka ja monikulttuurinen Suomi
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 22) Monikulttuurisuudesta on tehtävä omien historiallisten esimerkkiemme pohjalta tulevaisuuden menestystekijä. Hallituksen tulee panostaa tässä tarkoituksessa Suomessa olevien ja tänne tulevien maahanmuuttajien kotouttamiseen erityisesti kielitaitoa ja työmarkkinavalmiuksia kehittäen.

Hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman painopiste on edellytysten luomisessa työperusteisen maahanmuuton lisäämiselle. Ohjelma sisältää myös linjaukset monikulttuurisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi, ulkomaalaisten opastamiseksi sekä maahanmuuttajien kotouttamiseksi. Ohjelma hyväksyttiin vuonna 2006 ja sen toimeenpano vahvistettiin pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa. Ohjelma on monivuotinen ja sen toimeenpano on käynnissä usealla eri hallinnonalalla. Poikkihallinnollinen työryhmä on seurannut ja raportoinut ohjelman tähänastisesta toimeenpanosta. Työvoimana maahan muuttaville ja heidän perheenjäsenilleen suunnattava opastusjärjestelmä kehitetään Euroopan sosiaalirahasto-ohjelman rahoituksella.

Työ- ja elinkeinoministeriö kohdentaa työvoimapoliittisia määrärahoja siten, että vuosittain voidaan hankkia 6 000–7 000 kotoutumissuunnitelmaan oikeutetuille työttömälle työnhakijalle noin 40 opintoviikon laajuinen maahanmuuttajakoulutus. Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta hankitaan opetushallituksen vuonna 2007 uudistaman ”Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus- suosituksen pohjalta. Koulutukseen on liitetty mahdollisuus suorittaa EU-standardien mukainen suomen tai ruotsin kielen keskitason kielitutkinto (YKI). Ennen varsinaista kotoutumiskoulutusta voidaan tarvittaessa järjestää luku - ja kirjoitustaidon opintoja, joiden laajuus vaihtelee 20–40 opintoviikkoon. Kotoutumiskoulutus on osa maahanmuuttajan kotoutumis- tai työnhakusuunnitelmaa. Koulutuksen aikana kartoitetaan maahanmuuttajien aiempi koulutus ja osaaminen ja laaditaan jatkosuunnitelmat siten, että ne tukevat maahanmuuttajan ohjaamista työmarkkinoille. Hyviä kokemuksia työelämävalmiuksien parantamisesta on saatu esimerkiksi työnantajien kanssa yhteishankkeina toteutetusta, suomenkielen opetusta sisältävistä ammatillisista koulutuksista.

Paluumuuttojonossa oleville inkerinsuomalaisille ja heidän perheenjäsenilleen järjestetään paluumuuttovalmennuskursseja Pietarissa ja Petroskoissa. Suomen kielen opetuksen lisäksi kursseilla annetaan tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja työelämästä. Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä olevan suomenkielen taidon osoittaminen tapahtuu suorittamalla ulkomaalaislain edellyttämä inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kielitutkinto (DIPAKI).

Sisäasiainministeriö vastaa yhdenvertaisuuslain mukaisen yhdenvertaisuussuunnittelun kehittämisestä, syrjinnän seurantajärjestelmän toimeenpanosta ja EU:n Progress ohjelman ”Syrjimättömyys” toimintalinjan koordinoinnista.

Sisäasiainministeriön perustama asiantuntijaryhmä on laatinut yhdenvertaisuussuunnittelun laatukriteerit ja laatinut suositukset yhdenvertaisuussuunnittelun laadulliseksi ja määrälliseksi kehittämiseksi. Syrjinnän seurantajärjestelmän toimeenpano on aloitettu. Kansallinen syrjinnän vastainen kampanja on jatkanut yhdenvertaisuus- ja syrjintäasioista tiedottamista ja kouluttamista. Kampanja saa rahoitusta EU;lta ja mukana olevilta ministeriöiltä.

Sisäasiainministeriön yhteydessä toimiva Etnisten suhteiden neuvottelukunta (ETNO) avustaa ministeriöitä maahanmuuttopolitiikan asiantuntijana etnisesti yhdenvertaisen ja monimuotoisen yhteiskunnan kehittämisessä.

Sisäasiainministeriössä on valmisteilla kotouttamislain kokonaisuudistus. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle keväällä 2010. EU:n kotouttamisrahaston tuella on valmisteltu malli seurantajärjestelmäksi, jonka avulla voidaan arvioida kotouttamisen vaikuttavuutta, kotoutumista ja etnisiä suhteita. Hallituksen ohjelman mukaisesti pääkaupunkiseudulle, Turun seudulle ja muille merkittäville maahanmuuttoalueille on laadittu yhdessä valtion ja seudun kuntien kanssa pilottiohjelma maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistymisen edistämiseksi, jonka puitteissa sisäasiainministeriö on vuonna 2009 rahoittanut eri kunnissa toteutettavia pilottihankeita. Rahoitusratkaisut vaikuttavat monivuotisten hankkeiden jatkumiseen vuonna 2010. Pilottiohjelmalle on asetettu johtoryhmä, joka seuraa eri hankkeiden etenemistä ja kerää tietoa parhaista käytännöistä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Ulkomaalaislain seuranta ja kehittäminen
HE 28/2003 vp, 151/2003 vp — EV 37/2004 vp
Hallintovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 23.4.2004 hallituksen seuraavan tarkkaan uuden ulkomaalaislain toimivuutta ja soveltamista ottaen seurannassa huomioon muun ohella lapsen asemaan ja etuun liittyvät eri kysymykset, ulkomaalaisten opiskelijoiden ja muidenkin ulkomaalaisten työnteko-oikeuden helpottaminen ja laajentaminen, ulkomaalaisasioiden käsittelyn nopeuttaminen kokonaisuutena ja erityisesti turvapaikkamenettelyssä selvissä tapauksissa, Ulkomaalaisviraston omaa päätöksentekoa koskevan valitusoikeuden käytön laajuus ja ulkomaalaishallinnon tehostaminen sekä seurannan ja siihen liittyvän selvitystyön perusteella valmistelevan eduskunnalle annettavaksi – tarvittaessa nopeasti ja yksittäisinäkin asioina – uutta ulkomaalaislakia koskevat muutosehdotukset.
>
> 2. Eduskunta edellytti lisäksi hallituksen valmistelevan kiireellisesti eduskuntakäsittelyä varten ulkomaalaislakia täydentävinä normeina ihmiskaupan uhrien asemaa koskevat säännökset, henkilön maasta poistamisen täytäntöönpanoon liittyvät menettelytapasäännökset mukaan lukien pakko- ja voimakeinojen käyttäminen, poikkeuksellisia oloja varten tarpeelliset poikkeamismahdollisuudet ulkomaalaislain säännöksistä sekä henkilöiden laajamittaista maahantuloa koskevat säännökset valmiuslain mukaisiksi toimivaltuuksiksi.

1 Ulkomaalaislaki (301/2004) tuli voimaan 1.5.2004. Lain soveltamista on seurattu pyytämällä pian voimaantulon jälkeen arvioita ulkomaalaislain toimivuudesta ja soveltamisesta tahoilta, jotka olivat mukana ulkomaalaislain valmistelussa. Lisäksi palautetta on saatu lain voimaantulon jälkeen pidetyissä koulutustilaisuuksissa ja muutoinkin lain soveltajilta.

Eduskunnan kiireellisesti edellyttämistä ulkomaalaislain muutosehdotuksista on valmisteltu seuraavat. Ulkomaalaisten opiskelijoiden asemaa koskeva ulkomaalaislain muutos tuli voimaan 1.2.2006. Lainmuutoksen tarkoituksena on edistää ulkomaalaisten opiskelijoiden ha-

keutumista ja sijoittumista suomalaiseen työelämään. Voimaan tulleella lailla laajennettiin ulkomaalaisten opiskelijoiden työnteko-oikeutta ja mahdollistettiin heidän jäämisensä Suomeen opintojen jälkeen työnhakutarkoituksessa. Lailla pyritään helpottamaan ulkomaalaisten opiskelijoiden jäämistä Suomeen töihin opintojen päätyttyä. Hallitus on esittänyt ulkomaalaisten opiskelijoiden työnteko-oikeuden laajentamista entisestään (HE 269/2009 vp). Ulkomaalaisille opiskelijoille esitetään rajoittamatonta työnteko-oikeutta. Tämän lisäksi ulkomaalaiset opiskelijat voisivat valmistumisen jälkeen jäädä Suomeen hakemaan töitä nykyisen kuuden kuukauden sijasta yhdeksän kuukauden ajaksi.

Ulkomaalaislain muutos, jolla pyritään parantamaan ilman huoltajaa olevien alaikäisten turvapaikanhakijoiden asemaa, tuli voimaan 1.2.2007. Ulkomaalaislakiin lisättiin säännökset vastaanottokeskusten ja lupaviranomaisten välisestä tiedonkulusta ja ilman huoltajaa olevan alaikäisen vanhemman tai hänen tosiasiallisesta huollostaan vastanneen henkilön jäljittämisestä. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että lapsen edun toteutumisesta ja ilman huoltajaa tulleiden turvapaikanhakijalasten asemasta tehdään selvitys. Vähemmistövaltuutetun tekemä selvitys julkistetaan tammikuussa 2010.

Tilapäisellä oleskeluluvalla oleskelevien ulkomaalaisten perheenjäsenten työnteko-oikeutta laajennettiin perheenyhdistämisdirektiivin kansallista voimaansaattamista koskevalla ulkomaalaislain muutoksella, joka tuli voimaan 1.7.2006. Sisäasiainministeriö on lokakuussa 2007 asettanut hankkeen ulkomaalaislain työntekijän oleskelulupajärjestelmän uudistamiseksi. Tavoitteena on ennen kaikkea selkeyttää ja yksinkertaistaa järjestelmää. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle joulukuussa 2009. Esityksellä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia ja ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia. Lupahakemusmenettely ehdotetaan muutettavaksi yksivaiheiseksi, mikä tehostaisi valvontaa ja nopeuttaisi menettelyä. Hallitusohjelman mukaisesti luovuttaisiin työvoiman saatavuusharkinnasta. Työntekijän oleskeluluvan saaminen edellyttäisi kuitenkin, että työnantaja on ensin yrittänyt rekrytoida työntekijöitä EU:n ja Euroopan talousalueen valtioiden alueelta sekä Sveitsistä. Tästä tulisi esittää Maahanmuuttovirastolle tarvittava selvitys. Muihin kuin työnteon perusteella myönnettyihin oleskelulupiin sisältyisi jatkossa työnteko-oikeus.

Ulkomaalaisasioiden käsittelyä on pyritty nopeuttamaan erilaisin toimin. Turvapaikkapäätösten keskimääräiset käsittelyajat Maahanmuuttovirastossa olivat vuoden 2009 aikana normaalissa menettelyssä 235 vuorokautta. Niin sanotussa nopeutetussa menettelyssä käsiteltyjen turvapaikkahakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli 95 vuorokautta. Käsittelyaika lasketaan hakemuksen saapumisesta Maahanmuuttovirastoon ja se päättyy viraston tekemään ensimmäiseen ratkaisuun. Ulkomaalaisasioiden sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä (UMA) on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2010 alkupuolella. Käyttöönotto tapahtuu vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa UMA -järjestelmä sisältää perustoiminnallisuudet, jotka tuovat eniten hyötyä mahdollisimman laajalle käyttäjäkunnalle. UMA:n odotetaan nopeuttavan käsittely- ja ratkaisutoimintaa.

Sisäasiainministeriö asetti marraskuussa 2007 selvityshankkeen maahanmuuttohallinnon ja Ulkomaalaisviraston toiminnan kehittämiseksi. Selvitysmieheksi nimettiin ministeri Ole Norrback. Selvityshankkeen painopiste oli Maahanmuuttoviraston palvelun, toiminnanlaadun ja rakenteiden kehittämisessä. Selvityshankkeen raportti julkaistiin 30.4.2008. Selvitysmies teki useita ehdotuksia maahanmuuttohallinnon ja Maahanmuuttoviraston uudistamisesta, muun muassa ehdotuksia tehtävien siirroista hallinnon toimijoiden välillä ja Maahanmuuttoviraston asiakaspalvelun sekä maahanmuuton palveluprosessien ja palveluverkon kehittämisestä. Eduskunta hyväksyi 10.11.2009 hallituksen esityksen eräiden tehtävien siirtämistä Maahanmuuttovirastoon koskevaksi lainsäädännöksi. Lainmuutokset tulevat voimaan 1.1.2010. Maahanmuuttovirastolle siirrettiin toimivalta turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton käytännön toiminnan ohjauksesta ja suunnittelusta, ulkomaalaisten säilöönottoyksikön käytännön toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta sekä ihmiskaupan uhrien auttamisen toimeenpanon ohjaus.

Maahanmuuttoviraston oman valitusoikeuden käyttöä on seurattu vuodesta 2004 alkaen, jolloin virasto sai oikeuden hakea valituslupaa. Virasto käytti vuonna 2005 muutoksenhakuoikeuttaan hakemalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta valituslupaa hallinto-oikeuden päätökseen 11 tapauksessa ja vuonna 2006 20 tapauksessa. Vuonna 2007 valituslupaa haettiin 11 kertaa ja 8 kertaa vuonna 2008. Vuonna 2009 virasto haki valituslupaa 13 kertaa. Valituslupaa on haettu yhteensä 63 tapauksessa. Valituslupahakemuksista 51 on jo käsitelty KHO:ssa, ja näistä 29 valituslupahakemusta on hyväksytty. Maahanmuuttovirasto on käyttänyt harkitusti oikeuttaan hakea valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Lain muutoksen tavoite on tältä osin toteutunut.

2. Ihmiskaupan uhrin asemaa koskevat ulkomaalaislain muutokset tulivat voimaan 31.7.2006. Ulkomaalaislakiin lisättiin säännökset ihmiskaupan uhrille myönnettävästä oleskeluluvasta sekä säännös harkinta-ajan myöntämisestä ihmiskaupan uhrille. Ihmiskaupan vastaista toimintaa on edelleen kehitetty säätämällä vähemmistövaltuutetun tehtäväksi toimia kansallisena ihmiskaupparaportoijana. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta annetun lain muuttamisesta joulukuussa 2008. Laki tuli voimaan 1.1.2009. Maahanmuuttoviraston maasta poistamista koskeva ohje on uudistettu 2.2.2009. (Poliisin ohje käännyttämistä ja karkottamista koskevan päätöksen täytäntöönpanosta on uudistettu 21.2.2008 ja uusi määräys ulkomaalaisen maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon vastuunjaosta on annettu 12.5.2009.) Sisäasiainministeriö asetti 23.9.2009 hankkeen Euroopan parlamentin ja neuvoston paluudirektiivin (EYVL L 348 24.12.2008) täytäntöönpanemiseksi. Direktiivi sisältää säännökset jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä palautettaessa laittomasti oleskelevia kolmansien maiden kansalaisia pakko- ja voimakeinojen käyttäminen mukaan lukien. Hallituksen esitys eduskunnalle pyritään antamaan syysistuntokaudella 2010. Eduskunnan lausuma poikkeuksellisia oloja varten tarpeellisista poikkeamismahdollisuuksista ulkomaalaislain säännöksistä sekä henkilöiden laajamittaista maahantuloa koskevista säännöksistä on saatettu valmiuslakitoimikunnan tietoon ja valmisteltavaksi. Valmiuslakitoimikunta päätyi ehdotuksessaan siihen, että valmiuslakiin ei oteta henkilöiden laajamittaista maahantuloa koskevaa toimivaltasäännöstä.

Ulkomaalaislain muutostarpeiden seuranta sekä maahanmuuttohallinnon kehittäminen on jatkuva prosessi. Ulkomaalaislakia on sen yli viisi ja puoli vuotta sitten voimaan tulleen kokonaisuudistuksen jälkeen muutettu ja päivitetty eri syistä useaan eri otteeseen. Erilaisia muutoslakeja on vuoden 2009 loppuun mennessä hyväksytty eduskunnassa yhteensä 21.

Eduskunnan lausumassa olleet seikat on eri muodoissaan otettu huomioon niin, että asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Poliisilain kokonaisuudistus
HE 266/2004 vp, LA 58/2005 vp – EV 83/2005 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 22.6.2005, että eduskunnalle antamista varten valmistellaan poliisilain säännösten pohjalta huolellisesti poliisilain kokonaisuudistus siten, että sääntelyesitys muodostuu mahdollisimman selkeäksi ja johdonmukaiseksi sisältäen kunkin yksitäisen pykälän täsmälliset ja muutoinkin asianmukaiset perustelut.

Sisäasiainministeriö asetti 11.1.2006 OTL, VT Klaus Helmisen selvityshenkilöksi selvittämään esitutkintaviranomaisten toimivaltuussäännöksiä. Tehtävänä oli laatia selvitys siitä, mitä muutoksia tulisi tehdä poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolakiin sekä asiasisällöltään niihin liittyviin muihin säädöksiin ja miten tämän lainsäädäntökokonaisuuden selkeyttä ja ymmärrettävyyttä voitaisiin parantaa esimerkiksi muuttamalla normien sijoittelua ja ryhmittelyä. Selvityksessä tuli kartoittaa nykylainsäädännön systematiikka, ongelmat ja muutostar-

peet, tarpeet lainsäädännön selkeyttämiselle ja yhtenäistämiselle sekä arvioida esitutkintaviranomaisten rooleja. Selvityksessä tuli huomioida toimivaltuuksien käyttämiseen liittyvät valvonta- ja oikeussuojajärjestelyt, perus- ja ihmisoikeusnäkökohdat sekä niihin liittyvä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja laillisuusvalvojien ratkaisukäytäntö. Selvityshenkilö luovutti loppuraporttinsa 3.7.2006.

Oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö asettivat 12.3.2007 toimikunnan, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain kokonaisuudistukseksi. Toimikunnan tuli sisältökysymysten osalta selvittää tarpeellisin osin edellä mainitussa selvityksessä esille nostetut kysymykset. Asettamispäätöksen mukaan toimikunnan tehtävänä oli pyrkiä säännöskokonaisuutta selkeyttäviin ja säännösten soveltamista helpottaviin lakisystemaattisiin ja lakiteknisiin ratkaisuihin. Erityistä huomiota oli tällöin kiinnitettävä nykyisin poliisilain 3 luvussa olevaan tiedonhankinnan sääntelyyn ja pakkokeinolain 5 a luvussa olevaan telekuuntelun, televalvonnan ja teknisen tarkkailun sääntelyyn sekä tiedonhankinta- ja pakkokeinoasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskeviin säännöksiin. Nykyiset asetuksentasoiset säännökset oli perustuslain edellyttämässä laajuudessa siirrettävä tarkistettuina lain tasolle.

Toimikunta luovutti hallituksen esityksen muotoon laatimansa mietinnön oikeusministeriölle ja sisäasiainministeriölle 17.4.2009. Mietintö on julkaistu oikeusministeriön komiteanmietintönä 2009:2.

Oikeusministeriö ja sisäasiainministeriö asettivat 30.9.2009 ohjausryhmän, jonka tehtävänä on sovittaa yhteen esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilainsäädännön kokonaisuudistuksen jatkovalmistelu. Ohjausryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen hallituksen esityksen muotoon laadittavat ehdotukset toimikunnan mietinnön ja sen eriävien mielipiteiden sekä mietinnöstä annettujen lausuntojen pohjalta siten, että oikeusministeriö huolehtii rikosten selvittämiseen liittyvän lainsäädännön (nykyisin esitutkintalaki ja pakkokeinolaki) esittelystä ja sisäasiainministeriö huolehtii rikosten estämiseen ja paljastamiseen liittyvän lainsäädännön (nykyisin poliisilaki) esittelystä. Ohjausryhmän toimikausi päättyy 30.4.2010.

Sisäasiainministeriö asetti 12.10.2009 hankkeen, jonka tehtävänä on huolehtia esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilainsäädännön kokonaisuudistukseen sisältyvän sisäasiainministeriön hallituksen esityksen valmistelusta. Hankkeen määräaika päättyy 30.4.2010.

Siviilikriisinhallinta
VNS 6/2004 vp – EK 35/2004 vp
Puolustusvaliokunta

> 4. Eduskunta edellytti 21.12.2004, että valtioneuvosto ryhtyy siviilikriisinhallintaa koskevan lainsäädännön kehittämisen ohella toimiin siviilikriisinhallintaa koskevien kansallisten voimavarojen ja asiantuntemuksen sekä EU:n siviilikriisinhallintapolitiikan vahvistamiseksi ja että valtioneuvosto laatii asiasta eduskunnalle selvityksen viimeistään vuoden 2006 aikana.

Eduskunnalle annettiin vuoden 2006 syksyllä (8.9.2006 UTP 21/2006 vp) lausuman mukainen selvitys. Selvitys laadittiin ulkoasiainministeriön ja sisäasiainministeriön yhteistyönä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Henkilötietojen suojaa koskeva yleissääntely
HE 25/2005 vp — EV 92/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus käynnistää biometrisiä tunnisteita ja niiden käyttöä koskevan yleisen henkilötietojen suojaa koskevan lainsäädännön valmistelutyön.

Valtioneuvosto päätti 20.7.2006 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Biometristen tunnisteiden tai muiden sähköisten tunnistamiskeinojen ja -välineiden käyttöä on arvioitava henkilötietolain (523/1999) mukaan. Biometrisiin tunnisteisiin ja niiden käyttöön liittyvän henkilötietojen suojaa koskevan yleislainsäädännön valmistelu kuuluu oikeusministeriön toimialaan ja tarkempi vastaus tältä osin löytyy oikeusministeriön hallinnonalan osasta.

Sisäasiainministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys passilain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 234/2008 vp), joka annettiin eduskunnalle 29.1.2009. Ehdotuksessa esitettiin muun muassa passin haltijan sormenjälkitiedon lisäämistä passin tietosiruun. Laki astui voimaan 29.6.2009. Mahdolliset esitykset biometristen tunnisteiden käyttöönotosta henkilökorteissa tehdään myöhemmin.

Selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittäminen
HE 90/2005 vp – EV 94/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 5.9.2006 hallituksen selvittävän mahdollisuudet edistää selviämisasematoiminnan ja muun akuutin päihdehuollon kehittämistä yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin kanssa.

Sisäasiainministeriö on yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa asettanut 3.11.2009 päihtyneiden kiinniottamista, kuljettamista, kohtelua ja hoitoa selvittävän työryhmän. Työryhmän tehtävänä on muun muassa selvittää toimivaltaan liittyvinä kysymyksinä viranomaisten toimivaltuuksien rajat sekä erityisesti päihtyneiden säilyttämiseen ja kuljettamiseen liittyvät ongelmat. Työryhmän tehtävänä on myös selvittää mahdollisuudet perustaa selviämisasemia. Hankkeen tavoitteena on selvittää kokonaisvaltaisesti päihtyneiden kiinniottamiseen, kuljettamiseen, säilyttämiseen ja hoitoon liittyvät vastuu-, toimivalta- ja resurssikysymykset ja tehdä asiassa konkreettiset esitykset.

Päihteisiin ja päihdetyöhön liittyvät kysymykset, kuten lainsäädäntö ja ohjaus, kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Rahankeräykset
HE 102/2005 vp — EV 203/2005 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2005 hallituksen huolehtivan uudistuksen tehokkaasta tiedottamisesta sekä tarkkaan seuraavan uuden rahankeräyslain soveltamista ja toimivuutta ottaen huomioon muun ohella rahankeräyksen määritelmään samoin kuin yleishyödyllisen toiminnan määritelmään liittyvät rajanvetotilanteet, rahankeräysten tehokkaan valvonnan ja väärinkäytösten torjunnan sekä arvioivan erikseen mahdollisuutta erityisestä syystä myöntää evankelis-luterilaiselle kirkolle tai ortodoksiselle kirkkokunnalle taikka niiden seurakunnalle tai seurakuntayhtymälle rahankeräyslupa.

Rahankeräyslain uudistamista koskeva hallituksen esitys (HE 102/2005) on hyväksytty eduskuntakäsittelyssä joulukuussa 2005. Rahankeräyslaki (255/2006) ja sitä täydentävä val-

tioneuvoston asetus rahankeräyksistä (503/2006) tulivat voimaan 1.7.2006. Lailla selvennetään rahankeräystoiminnan eroa yleishyödyllisten toimijoiden muuhun varainhankintaan ja erityisesti kaupankäyntiin. Lailla turvataan yleishyödyllisten yhteisöjen mahdollisuudet omaehtoiseen varainhankintaan varmistamalla lahjoittajien luottamus varainhankinnan asianmukaisuuteen. Tässä tarkoituksessa tehostetaan rahankeräysten valvontaa tarkentamalla muun muassa tilitystä koskevia säännöksiä ja parantamalla valvontaviranomaisten toimintamahdollisuuksia. Rahankeräysrikoksen enimmäisrangaistus nousi kuudesta kuukaudesta vankeutta enintään kahteen vuoteen vankeutta.

Rahankeräysten valvontaa varten tullaan perustamaan poliisin pitämä valtakunnallinen rahankeräysten valvontatiedosto. Sisäasiainministeriö on 15.3.2007 asettanut hankkeen valmistelemaan rahankeräysten valvontarekisteriä. Valvontarekisterin valmistelua jatketaan edelleen.

Kotouttamislain kehittäminen
HE 166/2005 vp — EV 214/2005 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2005 hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin kotouttamislain kehittämiseksi ja tarkistamiseksi ainakin siten, että erityistä huomiota kiinnitetään sääntelyn täsmällisyyteen, johdonmukaisuuteen ja normien välisiin suhteisiin siltä osin kuin kysymys on maahanmuuttajan oikeuksista ja velvollisuuksista, viranomaisten vastuista ja toimivaltuuksista sekä yksilön oikeusturvaan liittyvistä seikoista ja muista hyvän hallinnon takeista.

Hallitus ottaa hallintovaliokunnan lausuman huomioon valtioneuvoston 19.10.2006 päättämän hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman toimeenpanoon liittyvän lainsäädännön valmistelussa.

Hallitus antoi kotouttamislain toimeenpanosta eduskunnalle selonteon (VNS 4/2008 vp) lokakuussa 2008, johon kesäkuussa 2009 antamassaan vastauksessa eduskunta totesi ehdotetun kotouttamislain kokonaisuudistuksen tarpeelliseksi. Nykyinen kotouttamislaki on valmisteltu ja tullut voimaan aikana, jolloin pakolaisuus ja muut humanitaariset syyt olivat merkittävimmät maahanmuuton perusteet. Kotouttamisen haasteita on tarkasteltava uudelleen, koska maahanmuutto Suomessa on kasvanut huomattavasti ja maahanmuuton perusteet ovat myös moninaisemmat kuin ennen. Sisäasiainministeriö asetti 14.4.2009 hankkeen kotouttamislain kokonaisuudistukseksi. Sisäasiainministeriö on syksyn 2009 aikana valmistellut yhteistyössä muiden ministeriöiden ja toimijoiden kanssa linjausvaihtoehtoja hallituksen esityksen valmistelun pohjaksi. Tavoitteena on, että hallituksen esitys annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2010 ja laki tulisi voimaan vuonna 2011.

Samanaikaisesti kotouttamislain kokonaisuudistuksen kanssa sisäasiainministeriö on yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä Kuntaliiton kanssa valmistellut esityksen määräaikaisen kokeilulain laatimiseksi tavoitteena maahanmuuttajien kotouttamisen tehostaminen tarvittaessa hallinnonalan rajat ylittävin toimenpitein. Tarkoituksena on toteuttaa uusia kotouttamisen toimintamalleja, lisätä maahanmuuttajien työllistymistä sekä tehostaa valtion ja kuntien yhteistyötä. Kokeilulakiesitystä valmistellut työryhmä luovutti raporttinsa *Maahanmuuttajien tehokkaan kotouttamisen kolme polkua* 18.11.2009.

Kotouttamislain kokonaisuudistuksen ja kokeilulakiesityksen sovittamiseksi yhteen sisäasiainministeriö on valmistellut määräaikaisen kokeilun sisällyttämistä uudistettavaan kotouttamislakiin. Tavoitteena on, että kokeiluaikana (2011–2013) arvioitaisiin ja verrattaisiin kokeilumallin vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta nykyiseen ohjauksen ja kotoutumiskou-

lutuksen malliin erilaisissa maahanmuuttokunnissa ja olosuhteissa. Arviointiin perustuen päätettäisiin kokeilun jatkamisesta tai mallin vakiinnuttamisesta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin ottaen huomioon hallintovaliokunnan lausuman *VNS 4/2008 vp — EK 16/2009 vp*.

Poliisin hallintorakenneuudistus
HE 72/2006 vp — EV 194/2006 vp
Hallintovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 8.12.2006 hallituksen huolehtivan siitä, että hyvissä ajoin ennen poliisilaitoksen toimialueenmuodostamista useammasta kuin yhdestä kihlakunnasta hallintovaliokuntaa informoidaan kirjallisesti muutoshankkeesta perusteluineen.
>
> 2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että myös poliisin lääninjohdon asema ja tehtävät selvitetään.

1. Hallintovaliokunta on 5 päivänä kesäkuuta 2007 pyytänyt sisäasiainministeriöltä selvityksen poliisin paikallishallinnon kehittämisestä. Sisäasiainministeriö on 13 päivänä syyskuuta 2007 toimittanut valiokunnalle selvityksensä (MINS 1/2007 vp). Eduskunnan hallintovaliokunta antoi sisäasiainministeriön selvityksen johdosta lausuntonsa 12.10.2007 (HaVL 14/2007 vp). Valtioneuvoston asetus poliisilaitosten toimialueista annettiin 15.11.2007 ja sisäasiainministeriön päätökset pääpoliisiasemien ja poliisiasemien sijaintipaikoista sekä poliisin hallintorakenteen kehittämishankkeen asettamisesta tehtiin 16.11.2007. Sisäasiainministeriön päätös poliisilaitosten muiden palvelupisteiden sijaintipaikoista tehtiin 28.11.2008. Poliisilaitosten uusi toimialuejako ja organisaatiorakenne astuivat voimaan 1.1.2009. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Poliisin hallintorakenteen uudistamisen toinen vaihe toteutuu 1.1.2010, jolloin astuu voimaan poliisin hallinnosta annetun lain mukainen uusi poliisin hallintomalli. Hallintomallissa poliisitoimintaa johtaa ja ohjaa sekä poliisilaitosten ja poliisin valtakunnallisten yksiköiden tulosohjauksesta vastaa Poliisihallitus, joka muodostuu nykyisestä poliisin lääninjohdosta ja osasta sisäasiainministeriön poliisiosastoa. Sisäasiainministeriö vastaa poliisitoimen strategisesta ohjauksesta, toimintaedellytysten turvaamisesta, säädösvalmistelusta ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisin hallintorakenneuudistus liittyy aluehallinnon uudistamishankkeeseen siten, että kolmessa aluehallintovirastossa (Lounais-Suomen, Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen aluehallintovirastot) on poliisin vastuualue.

Kansainvälistä suojelua koskevien säädösten soveltaminen ja seuranta
HE 166/2007 vp — EV 4/2009 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 25.2.2009 hallituksen tarkkaan seuraavan 1) tilapäisen oleskeluluvan saaneiden määriä ja asemaa, 2) maasta poistamisen esteiden päättymistä ja maasta poistamisen tehokkuutta tilapäisten oleskelulupien perusteiden lakatessa, 3) kansainvälistä suojelua koskevien säännösten soveltamista eri vaikutuksineen ja 4) koko ulkomaalaislain ja maahanmuuton erilaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia taloudelliset vaikutukset mukaan lukien. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen 5) toimivan yhtenäisen kansainvälistä suojelua koskevan eurooppalaisen politiikan edistämiseksi ja 6) ryhtyvän seurannasta johtuviin tarpeellisiin toimenpiteisiin muun muassa lainsäädännön muuttamiseksi.

Valtioneuvosto päätti 7.5.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1–2. Ulkomaalaislain 51 §:ssä säädetään tilapäisen oleskeluluvan myöntämisestä maasta poistamisen estymisen vuoksi. Vuonna 2009 turvapaikkamenettelyssä myönnettyjen tilapäisten oleskelulupien määrä oli vähäinen; marraskuun loppuun mennessä Maahanmuuttovirasto myönsi 19 tällaista oleskelulupaa. Maahanmuuttoviraston käytäntö tilapäisten oleskelulupien myöntämisessä 51 §:n perusteella on muuttunut siksi, että maalinjauksia on muutettu niiden lähtömaiden osalta, joista valtaosa aikaisemmin oleskeluluvan 51 §:n perusteella saaneista turvapaikanhakijoista on saapunut Suomeen. Linjausten muutoksen vuoksi poliisi on lähettänyt ulkomaalaislain 210 §:n nojalla muutamia kymmeniä jatkolupahakemuksia ratkaistavaksi Maahanmuuttovirastoon. Jatkolupaharkinnassa virasto on tutkinut voidaanko henkilölle myöntää uusi tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa vai onko maasta poistamisen esteen päätyttyä määrättävä henkilö poistettavaksi maasta. Vuonna 2009 tehtiin yksi kielteinen jatkolupapäätös henkilölle, joka oli saanut ensimmäisen oleskeluluvan turvapaikkamenettelyssä ulkomaalaislain 51 §:n perusteella.

3–4. Vuoden 2009 aikana toteutettiin hallituksen puoliväliarviossaan edellyttämä turvapaikkaselvitys, jossa tarkasteltiin Suomen kansainvälistä suojelua koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöä etenkin suhteessa muihin Pohjoismaihin. Selvitykseen sisältyi myös tiettyjen perheenyhdistämissäännösten ja palautuskäytäntöjen vertailu. Lisäksi selvitettiin säännösten ja käytäntöjen tehokkuutta turvapaikanhakijamäärien kasvaessa ja etsittiin keinoja perusteettomien hakemusten vähentämiseksi. Selvityksessä ehdotettiin useita toimenpiteitä, joilla järjestelmää voidaan tehostaa ja etenkin turvapaikanhakijoiden vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia laskea. Toimenpiteiden toteuttaminen on aloitettu vuoden 2009 jälkipuoliskolla.

5. Vuoden 2009 aikana käsiteltiin EU:n neuvostossa komission muutosehdotuksia lähes kaikkiin niihin EU-säädöksiin, jotka muodostavat yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän. Suomi toimi aktiivisesti tehokkaamman ja yhdenmukaisemman sääntelyn edistämiseksi kaikilla turvapaikkajärjestelmän osa-alueilla. Etenkin nopea edistyminen EU:n turvapaikkaviraston perustamisesta koskevissa neuvotteluissa on tärkeä askel kohti entistä yhtenäisempää järjestelmää.

6. Hallitus antoi eduskunnalle 13.11.2009 turvapaikkaselvitykseen liittyvän ulkomaalaislain muutosehdotuksen. Ehdotetut muutokset koskevat perheen yhdistämissäännöksiä ja turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta. Tämän lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset iän selvittämisestä. Sisäasiainministeriössä valmistellaan parhaillaan muutosta lakiin maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Esityksessä ehdotetaan, että Suomesta turvapaikkaa hakeneet EU-kansalaiset eivät enää kuuluisi turvapaikanhakijoiden vastaanoton piiriin sen jälkeen, kun he ovat saaneet hakemukseensa kielteisen päätöksen. Sisäasiainministeriössä on myös valmisteilla maahanmuuttajien kotouttamista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevan lain kokonaisuudistus.

Hätäkeskusuudistuksen toimeenpano
VNS 3/2007 vp - EK 4/2008 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta hyväksyi 10.4.2008 seuraavan kannanoton:
1. Hätäkeskusuudistuksen toimeenpanoa on jatkettava hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 3/2008 vp mukaisesti.

2. Valtioneuvoston on annettava hallintovaliokunnalle hätäkeskusuudistuksen toimeenpanosta perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama kirjallinen selvitys vuoden 2010 syyskuun loppuun mennessä.

3. Hallintovaliokunnan mietinnön HaVM 3/2008 vp perusteluissa lausuttuun viitaten valtioneuvoston on annettava hallintovaliokunnalle perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama kirjallinen selvitys, mikäli hätäkeskusten aluejakoa aiotaan muuttaa.

Sisäasianministeriö asetti 11.11.2008 hätäkeskustoiminnan kehittämishankkeen, jonka tuli tehdä esitys Hätäkeskuslaitoksen keskeisistä strategisista linjauksista vuoden 2009 aikana. Hanke antoi hätäkeskustoiminnan kehittämisestä loppuraportin 17.3.2009 (Strategiatyöryhmän loppuraportti, Sisäasiainministeriön julkaisu 7/2009). Sisäasiainministeriö päätti hätäkeskustoiminnan strategisista linjauksista 15.5.2009.

Kannanoton kohdan 2 toimeenpano ei kertomusvuonna vielä ollut ajankohtainen.

Kannanoton kohtaan 3 liittyvä 29.10.2009 päivätty perustuslain 47 §:n 2 momentin tarkoittama selvitys annettiin Eduskunnan hallintovaliokunnalle. Hallintovaliokunta antoi hätäkeskusten aluejaosta lausunnon HaVL 27/2009 vp–MINS 5/2009 vp.

Siviilikriisinhallintaan osallistuvan henkilöstön palvelussuhteen ehdot
HE 46/2008 vp — EV 53/2008 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 3.6.2008 hallituksen huolehtivan siitä, että henkilöstöä edustavilla valtion pääsopijajärjestöillä on käytettävissään sellaiset neuvottelu- ja osallistumisjärjestelmät, jotka takaavat näille henkilöstöjärjestöille aidon mahdollisuuden vaikuttaa siviilikriisinhallinnan henkilöstön palvelussuhteen ehtoihin.

Valtioneuvosto päätti 25.6.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Sisäasiainministeriö kutsui koolle siviilikriisinhallintaan osallistuvaa henkilöstöä edustavat valtion pääsopijajärjestöt (Pardia, JUKO ja JHL) 19.12.2008. Järjestöille esiteltiin siviilikriisinhallintaan osallistumisen kansalliset järjestelyt, palvelussuhteen ehdot sekä osallistumistilanne ja -näkymät. Jatkotapaamisissa pyritään sopimaan pysyvästä järjestelystä, jolla taataan osapuolten aito mahdollisuus vaikuttaa siviilikriisinhallintaan osallistuvan henkilöstön palvelussuhteen ehtoihin. Järjestelmän kehittämistä jatkettiin vuonna 2009.

Sisäasiainministeriö asetti 31.3.2009 siviilikriisinhallinnan neuvottelukunnan yhteistyön ja koordinoinnin tukemiseksi. Neuvottelukunnan tehtävänä on valtioneuvoston hyväksymän siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian toimeenpanon seuranta, keskustella siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämisestä, toimia eri hallinnonalojen sekä kansalaisyhteiskunnan välisenä keskustelufoorumina ja antaa suosituksia siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseksi. Henkilöstöä edustavia valtion pääsopijajärjestöjä (Pardia, JUKO, JHL) pyydettiin asettamaan edustajansa neuvottelukuntaan. Tällä menettelyllä taataan eri osapuolten mahdollisuus vaikuttaa siviilikriisinhallintaan osallistuvan henkilöstön palvelussuhteen ehtoihin.

Kotouttamislain uudistaminen
VNS 4/2008 vp — EK 16/2009 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.6.2009 hallituksen antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2012 loppuun mennessä kirjallisen selvityksen niistä toimenpiteistä, joihin hallitus on ryhtynyt hallintovaliokunnan mietinnössä todettujen seikkojen ja selonteosta ilmenevien kehittämisehdotusten osalta ottaen huomioon muun muassa kotouttamisen rahoituksen lisätarve, sekä niistä tuloksista, joita on saavutettu kotouttamisessa.

Valtioneuvosto päätti 9.7.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sisäasiainministeriö asetti kotouttamislain toimeenpanosta annetun selonteon ehdotuksen mukaisesti 14.4.2009 hankkeen kotouttamislain kokonaisuudistukseksi. Sisäasiainministeriö on syksyn 2009 aikana valmistellut yhteistyössä muiden ministeriöiden ja toimijoiden kanssa linjausvaihtoehtoja hallituksen esityksen valmistelun pohjaksi. Eduskunnan selontekovastauksen linjausten mukaan lain vaikuttavuutta pyritään lisäämään erityisesti siten, että maahanmuuttajien yhdenvertaisuus kuntalaisena ja kotoutumisen kaksisuuntaisuus edistyisi, aiempaa useamman maahanmuuttajan yksilöllinen ja perhekohtainen kotoutuminen edistyisi ja varsinkin maahanmuuton alkuvaiheen kotouttaminen tehostuisi ja kotoutuminen nopeutuisi, nuorten ja haavoittuvien ryhmien kotoutuminen edistyisi ja kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden kuntiin sijoittaminen voitaisiin varmistaa. Tavoitteena on, että hallituksen esitys annetaan eduskunnalle kevätistuntokaudella 2010 ja laki tulisi voimaan vuonna 2011.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009
VNS 1/2009 vp — EK 17/2009 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> 5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseksi tasolle, joka mahdollistaa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisen kestävän kohottamisen vähintään siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian määrittämälle vähimmäistasolle.

Valtioneuvosto päätti 9.7.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Siviilikriisinhallinnan kansallinen strategia (v. 2008) asetti tavoitteeksi nostaa Suomen osallistumisen vuositasolla 150 siviilikriisinhallinnan asiantuntijaan (tavoitteellinen asiantuntijoiden vähimmäistaso). Turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa määritellään tavoitteeksi kasvattaa huomattavasti eri siviilikriisinhallintaoperaatioissa palvelevien suomalaisten asiantuntijoiden määrää nykyisestä noin 150:stä. Selonteossa myös todetaan, että tämä edellyttää määrärahojen lisäämistä sekä asiantuntijoiden lähettämiseen että siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien kehittämiseen. Selonteon mukaan kotimaan valmiuksien kehittäminen ja riittävän tason ylläpitäminen on edellytys Suomen osallistumisen laajentamiselle kansainvälisiin siviilikriisinhallintaoperaatioihin.

Suomen siviilikriisinhallintaosallistuminen on nostettu siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian määrittämälle vähimmäistasolle (155 henkilöä 12/2009). Suomen siviilikriisinhallintaosallistumista käsitellään säännöllisesti Eduskunnalle annettavissa puolivuosittaisissa kriisinhallintakatsauksissa.

Kotimaan valmiuksien osalta operatiiviset tehtävät kuuluvat sisäasiainministeriön alaiselle Kriisinhallintakeskukselle, joka kouluttaa ja rekrytoi siviilikriisinhallinnan asiantuntijat sekä

huolehtii rekrytointiin liittyvästä henkilöstöhallinnosta, materiaalista ja logistiikasta sekä tutkimuksesta ja kehittämisestä. Kriisinhallintakeskus toimii valtiotyönantajan edustajana lähetetyille siviilikriisinhallinnan asiantuntijoille. Kriisinhallintakeskus on operatiivisten tehtävien osalta toimeenpannut ja toteuttanut siviilikriisinhallinnan kansallisen strategian tavoitteita. Tavoitteiden toteutus on osa keskuksen ja ministeriön välistä tulossopimusta.

Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisen tärkein viitekehys on Euroopan unioni, jonka kymmenessä operaatiossa työskentelee 75 % kaikista asiantuntijoista. Erityisen vaativien operaatioiden, kuten Afganistanin, Afrikan ja Kosovon siviilikriisinhallintaoperaatioiden, kasvaneiden haasteiden vuoksi EU on asettanut lisää vaatimuksia jäsenmaille ja niiden lähettämille asiantuntijoille. Ruotsin puheenjohtajakaudella toistettiin vaatimus operaatiota edeltävästä jäsenmaan järjestämästä perus- ja operaatiokohtaisesta perehdytyskoulutuksesta, sekä määritettiin uusia henkilöstölle asetettavia ammatillisia vaatimuksia. Kotimaan valmiuksista huolehtimalla Suomi vastaa EU:n asettamiin vaatimuksiin.

Vuoden 2009 aikana Kriisinhallintakeskus on järjestänyt kolme peruskurssia uusille asiantuntijoille, erikoistumiskursseja poliiseille ja rajaviranomaisille sekä siviili-sotilaskurssin yhteistyössä vastaavien koulutusinstituuttien kanssa. Tämän lisäksi kaikille siviilikriisinhallintaoperaatioon lähteville annetaan noin kaksi päivää kestävä operaatiokohtainen perehdytyskoulutus. Peruskoulutuksissa on koulutettu uusia suomalaisia siviilikriisinhallinnan asiantuntijoita vuonna 2009 noin 60. Kriisinhallintakeskuksen kouluttamien asiantuntijoiden kokonaismäärä on tätä lukua huomattavasti suurempi johtuen siitä, että koulutuksissa on myös ulkomaalaisia koulutettavia. Lisäksi Kriisinhallintakeskus vastaa kansainvälisen pelastustoiminnan asiantuntijoiden koulutuksesta. Yhteensä vuoden 2009 lopussa koulutettujen määrä noussee noin 300:aan. Koulutuksen vetovoima on erittäin hyvä, kaikista hakijoista ainoastaan viidesosa on voitu valita kursseille vuoden 2009 aikana.

Edellä mainitut uusia siviilikriisinhallinnan asiantuntijoita kouluttavat peruskoulutukset ovat avainasemassa siviilikriisinhallinnan kansallisen tavoitteen mukaisen asiantuntijoiden vähimmäismäärän pitämisessä kestävästi 150 asiantuntijan tasolla. Kriisinhallintakeskuksen laskelmien mukaisesti se tarkoittaa vuositasolla vähintään neljän peruskoulutuksen järjestämistä, joista kaksi on poliisikoulutuksia. Peruskoulutuksissa pitäisi kyetä kouluttamaan vuositasolla vähintään 80 uutta asiantuntijaa, joista puolet poliisihenkilöstöä, halutun asiantuntijatason ylläpitämiseksi. Tämän lisäksi erikoistumiskoulutuksissa asiantuntijoita on koulutettava erikoistumista vaativiin siviilikriisinhallintatehtäviin.

Saavuttaakseen osallistumistason tavoitteen Suomi on asettanut vuonna 2009 eri operaatioihin ehdolle noin 200 asiantuntijaa, joista lähes joka toinen on valittu operaatioon. Valituista asiantuntijoista noin 30 prosenttia on naisia, joiden osallistumisen määrää keskus on pyrkinyt määrätietoisesti lisäämään. Suomalaisia asiantuntijoita on myös valittu korkeatasoisiin tehtäviin.

Voidaankin todeta, että siviilikriisinhallinnan kansallisessa strategiassa asetetut tavoitteet ovat suurimmaksi osaksi jo toteutettu tai ovat toteutumassa. Suomi on jo ennen kansallista strategiaa ollut edelläkävijä siviilikriisinhallinnassa. Siviilikriisinhallintaa koskeva laki tuli voimaan vuoden 2005 alusta ja vuonna 2007 toimintansa aloittanut Kriisinhallintakeskus on saanut kansainvälisesti tunnustusta ammattimaisesta osaamisestaan. Siviilikriisinhallinnan kansallinen strategia vuodelta 2008 oli ensimmäinen strategia EU:n jäsenmaiden keskuudessa. Siviilikriisinhallinnasta on jo tehty Suomelle vaikuttava kansainvälinen käyntikortti, ja tästä on hyvä edelleen jatkaa kehittämistä.

Siviilikriisinhallintaa rahoitetaan kahdelta eri budjettimomentilta. Ulkoasiainministeriön siviilikriisinhallintamomentilta (24.99.22) rahoitetaan asiantuntijoiden lähettämisestä syntyvät kustannukset, joista suurimpana ovat palkat ja olosuhdekorvaukset. Vuoden 2009 koko-

naismääräraha oli noin 18,2 miljoonaa euroa, josta sisäasiainministeriölle osoitettiin asiantuntijoiden kuluihin 16 milj. euroa.

Vuoden 2009 joulukuussa toimi 155 asiantuntijaa eri operaatioissa. Ulkoasiainministeriön määräraha riitti kattamaan osallistumisen aiheuttamat kustannukset. Sen sijaan UM:n määrärahan puitteissa ei ole mahdollista kasvattaa huomattavasti eri siviilikriisinhallintaoperaatioissa palvelevien suomalaisten määrää, kuten turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa linjataan.

Vuoden 2009 tulo- ja menoarviossa kansallisessa strategiassa esitetyn mukaisesti ulkoasiainministeriön siviilikriisinhallinnan määrärahat kasvoivat n. 3,5 milj. euroa. Sisäasiainministeriön määrärahalisäyksestä kotimaan valmiuksiin toteutui vain puolet eli 250 000 euroa.

Sisäasianministeriön siviilikriisinhallinnan toimintamenomomentilta (26.01.01) rahoitetaan kotimaan valmiuksista eli asiantuntijoiden koulutuksesta, rekrytoinnista ja tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvat kustannukset. Määräraha vuodelle 2009 oli 1,5 miljoonaa euroa.

Osa lakisääteisistä Kriisinhallintakeskuksen toteuttamista kansallisten valmiuksien operatiivisista tehtävistä rahoitetaan määräaikaisella ja alueellisella Euroopan sosiaalirahaston projektirahoituksella, joka muodostaa noin 35 % kotimaan valmiuksien toimintarahoituksesta vuonna 2009 päättyen kokonaan vuoden 2010 loppuun mennessä. Sisäasiainministeriö on esittänyt kehysehdotuksessaan 2010–2013 vastaavaa määrärahaa (250 000 euroa), joka korvaisi osittain loppuvan alueellisen rahoitusosuuden.

Sisäasiainministeriön toimintamenomomentilta (24.10.01) on tilijaottelulla osoitettu siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien toimintamenoihin 1 625 000 euroa vuodelle 2010. Summaan sisältyy eduskunnan lisäys 135 000 euroa Kriisinhallintakeskuksen järjestämän siviilikriisinhallinnan koulutuksen turvaamiseksi vuoden 2009 tasolla.

Määräraha mahdollistaa operaatioissa palvelevien suomalaisten asiantuntijoiden määrän pitämisen n.150 henkilön tasolla vuonna 2010. Kehysmääräraha ei kuitenkaan mahdollista riittävää kotimaan valmiuksiin kuuluvaa siviilikriisinhallinnan peruskoulutusta sen varmistamiseksi, että asiantuntijoiden määrä voidaan pitää kestävästi kansallisen strategian määrittämällä n. 150 henkilön vähimmäistasolla. Se ei luonnollisesti myöskään mahdollista selonteossa mainittua suomalaisten asiantuntijoiden määrän huomattavaa lisäämistä tästä vähimmäistasosta kansainvälisissä siviilikriisinhallintaoperaatioissa.

Puolustusministeriö

Puolustusvoimien toiminta työnantajana
HE 199/2005 vp — EV 201/2005 vp
Puolustusvaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2005, että puolustusvoimat toimii jatkossakin hyvän työnantajan tavoin ja suhtautuu palvelussuhteen jatkoa koskeviin pyyntöihin lähtökohtaisesti myönteisesti painottaen erityisesti alle 60 prosentin eläkekertymän merkitystä jatkoaikaa harkittaessa.

Tavoitteena on joustavoittaa puolustusvoimien virkamiesten eroamisikäjärjestelmää siten, että Pääesikunta voi painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että virkamies voi jatkaa palveluaan samassa virassa eroamisiän jälkeen määräajan, kuitenkin enintään siihen saakka kun virkamies täyttää 68 vuotta ja sotilasvirassa oleva virkamies siihen saakka kun hän täyttää 55 vuotta.

Eroamisikärajojen avulla hallitaan virkamiesten ikärakennetta sodan ajan tehtäviä ajatellen sekä tuetaan sotilaskoulutetun reservin muodostumista. Eläkekertymä ei anna virkamiehelle subjektiivista oikeutta jatkaa eroamisiän jälkeistä palveluaan, jos jatkomahdollisuuden myöntäminen ei ole puolustusvoimien kannalta toiminnallisesti tarkoituksenmukaista. Harkitessaan jatkoajan myöntämistä pääesikunnan on otettava huomioon toiminnallisten seikkojen ja eläkekertymän lisäksi henkilötyövuosimäärärajoitukset ja henkilöstömenojen hallintamahdollisuudet.

Päättäessään jatkoajan myöntämismahdollisuudesta pääesikunta toimii valtion virkamieslain ja yhdenvertaisuuslain edellyttämällä tavalla huolehtien siitä, että virkamiehiä kohdellaan tasapuolisella ja yhdenvertaisella tavalla.

Asevelvollisten taloudelliset etuudet
HE 37/2007 vp — EV 110/2007 vp
Puolustusvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.12.2007, että hallitus ryhtyy toimiin varusmiespalvelusajan ottamiseksi huomioon eläkkeen määräytymisessä sekä kotiuttamisrahan maksamiseksi palveluksesta kotiutuville. Eduskunta edellyttää lisäksi, että asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuuksia kehitetään edelleen.

Asevelvollisten taloudellista ja sosiaalista asemaa edistämistä varten on asetettu poikkihallinnollinen yhteistyöfoorumi, jossa ovat edustettuina keskeiset hallinnonalat asevelvollisten aseman kannalta. Foorumin tarkoituksena on tehostaa eri hallinnonalojen yhteistoimintaa valmisteltaessa ja toteutettaessa asevelvollisten asemaan vaikuttavia kehittämishankkeita.

Asevelvollisille kuuluvia taloudellisia etuisuuksia on kehitetty suunnitelmallisesti. Vuonna 2009 korotettiin sekä päivärahoja että reserviläispalkkoja.

Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009
VNS 1/2009 vp — EK 17/2009 vp
Ulkoasiainvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 17.6.2009 seuraavat ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaiset kannanotot:

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto sisällyttää seuraavaan turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon seikkaperäisen arvion, miten puolustusvoimien rakenteita on suunniteltu muutettaviksi tulevilla selontekokausilla. Näin tulee tehdä varsinkin jos rahoituksen taso jää alle esitetyn esimerkiksi talous- ja finanssikriisin johdosta.

6. Eduskunta edellyttää, että eduskunnalle annetaan tarpeen mukaan selvitys pohjoismaisen puolustusalan kehittämistä ja syventämistä koskevien uusien päätösten valmistelusta.

4. Puolustushallinto on käynnistänyt eduskunnan edellyttämän arviointityön osana valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon 2009 selvitystehtäviä. Arviointityön päämääränä on laatia ehdotuksia puolustusvoimien johtamisjärjestelmän ja hallintorakenteen uudelleen organisoimiseksi. Arviointityön määräaika on syyskuun loppu 2010. Puolustusvoimat esittelee työn etenemistä tammikuun 2010 lopussa.

Johtamisjärjestelmän osalta arviointityön tavoitteena on käsitellä erityisesti johtamisrakennetta ja toimintatapoja. Rakenteiden osalta suunnitellaan vaihtoehtoja, jotka madaltaisivat johtamis- ja hallintoketjuja sekä vapauttaisivat hallinnollisissa tehtävissä toimivaa henkilöstöä operatiivisiin ja koulutus- sekä kehittämistehtäviin. Arviointityössä haetaan myös vaihtoehtoja tarpeettomasta infrastruktuurista luopumiseen kustannusten karsimiseksi.

Arviointityön päämääränä hallintorakenteen kehittämiseksi on löytää keinoja suorituskyvyn rakentamiseksi ja ylläpitämiseksi kustannustehokkaasti. Arviointia tehdään laadukkaan koulutusjärjestelmän ja – organisaation sekä näihin olennaisesti liittyvän varuskuntarakenteen osalta ottaen huomioon erityisesti koulutettavien ikäluokkien vahvuudet.

Johtamisjärjestelmää ja hallintorakennetta arvioitaessa otetaan huomioon valtionhallinnon puitteissa tehtävät hallinnon kehittämistoimet sekä kansainvälisten sotilasorganisaatioiden kehittyminen.

6. Suomi toimi vuoden 2009 pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön puheenjohtajana. Puheenjohtajuuskaudella pohjoismaista yhteistyötä syvennettiin uudistamalla pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön rakenteet. Aiempien kolmen erillisen ja itsenäisen rakenteen sijaan siirryttiin yhteen kokonaisvaltaiseen yhteistoimintarakenteeseen (Nordic Defence Cooperation; NORDEFCO). Järjestelyllä tehostetaan pohjoismaisen puolustusalan yhteistyön poliittista ohjausta ja sotilaallista koordinaatiota.

ISAF-operaation strategisten kuljetusten ja logistiikan kustannustehokkuutta lisättiin yhteispohjoismaisilla järjestelyillä. Nairobiin Keniaan perustettiin yhteispohjoismainen asiantuntijaryhmä (Nordic Advisory and Coordination Staff; NACS) tukemaan kriisinhallintakykyjen kehittämistä Itä-Afrikassa.

Valtiovarainministeriö

Valtion toimintojen sijoittaminen
HE 237/2001 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 24.4.2002 hallituksen huolehtivan siitä, että valtion keskushallinnon yksikköjen ja valtakunnallisesti tai keskitetysti hoidettavien valtion toimintojen sijoittaminen pääkaupunkiseudun sijasta maan eri osiin otetaan aina selvitettäväksi, kun perustetaan uusi yksikkö, olemassa olevaa toimintaa oleellisesti laajennetaan tai olemassa olevaa toimintaa organisoidaan merkittävästi uudelleen ja että sijoittamispäätöksessä painotetaan erityisesti alueellisia näkökohtia ja vaikutuksia.

Hallitus on menetellyt eduskunnan tarkoittamalla tavalla. Vuonna 2002 tulivat voimaan laki (362/2002) ja valtioneuvoston asetus (567/2002) valtion yksikköjen ja toimintojen sijoittamista koskevasta toimivallasta. Valtioneuvoston asetusta on muutettu vuosina 2006 ja 2008 (201/2006, 349/2008). Näissä säädöksissä otetaan huomioon eduskunnan esittämät näkökohdat.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus jatkaa valtion hallinnon työpaikkojen alueellistamista aiempaa tasaisemmin maan eri osiin.

Hallitus antoi 26.9.2007 iltakouluneuvottelussaan kannanoton alueellistamisen jatkamisesta. Alueellistamista jatketaan kahdella edellisellä vaalikaudella saavutetun kehitysuran mukaisesti. Alueellistamisen tavoitteena on 4 000–8 000 työpaikan sijoittaminen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle päätöksinä vuoteen 2011 ja toteutuneina vuoteen 2015 mennessä.
Alueellistamistoimia – toteutetut, lisäksi päätetyt ja suunnitelmat – oli vuoden 2009 lopussa työpaikkasiirtoina pääkaupunkiseudulta maan muihin osiin noin 4 200 henkilötyövuotta (nettoluku). Lisäksi pääkaupunkiseudun ulkopuolella alueiden välisenä työpaikkasiirtymänä sijoituspaikkakunnille on siirtynyt noin 1 000 henkilötyövuotta. Alueellistamistoimet ovat siten koskeneet noin 5 200 henkilötyövuotta (bruttoluku).

Alueellistamisen koordinaatioryhmä valmisteli alueellistamisen kokonaissuunnitelman vuoden 2009 loppuun mennessä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Työllisyys ja työn teettämisen kustannukset
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 14) Korkeaa veroastetta on pidetty yhtenä Suomen kilpailukyvyn heikkoutena. Toisaalta voidaan todeta, että korkean veroasteen maat Pohjoismaiden lisäksi mm. Alankomaat sijoittuvat kilpailukykymittauksissa poikkeuksetta korkealle. Erikseen tarkasteltuna työhön kohdistuvan verotuksen tulisi olla tasolla, joka tukee korkeaa työllisyyttä ja osaamista. Työn teettämisen kustannusten on seurattava työn tulevaisuuden haasteita siten, että ne tukevat työllisyyttä ja huomioivat työn tekemisen ja teettämisen kannattavuuden.

Pääministeri Vanhasen toisen hallitusohjelman mukaisesti hallitus on tukenut työllisyyttä lieventämällä ansiotuloverotusta vuosina 2009 ja 2010. Valtaosa lievennyksistä kohdistuu

nimenomaan työn verotukseen. Työn teettämisen kannattavuutta on tuettu mm. kotitalousvähennystä korottamalla ja soveltamisalaa laajentamalla.

Arvopapereiden välillinen säilytys
HE 110/2003 vp — EV 12/2004 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.3.2004, että hallitus ratkaisee arvopapereiden välilliseen säilytykseen arvo-osuusjärjestelmän ulkopuolella liittyvät oikeudelliset kysymykset siten, että eri osapuolten oikeudet ja velvollisuudet säännellään luotettavalla tavalla ja valmistelee niistä esitykset eduskunnalle.

Valtiovarainministeriössä on vuoden 2009 aikana viimeistelty hallituksen esitys sijoitusrahastolain muuttamisesta. Lainmuutoksella mahdollistettaisiin ulkomaisten sijoittajien omistamille rahasto-osuuksille vastaavan-tyyppinen rekisteröintimenettely, joka on käytössä arvo-osuusjärjestelmässä. Luonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydettiin vuoden 2009 aikana lisäkommentteja ja järjestettiin kuulemistilaisuus. Hallituksen esitys sijoitusrahastolain muuttamisesta on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2010 alussa.

Valtiovarainministeriö on 2.2.2009 asettanut arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus -työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella ehdotukset uudeksi arvopaperimarkkinalaiksi mukaan lukien arvopaperien välillistä säilytystä koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän määräaika päättyy 31.12.2010.

Rahoitusvakuudet
Verosäännökset
HE 133/2003 vp – EV 121/2003 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.12.2003, että hallitus pikaisesti valmistelee tarvittavat muutokset verolainsäädäntöön ja antaa ne eduskunnan käsiteltäviksi, jotta rahoitusvakuuslain tarkoitusta voidaan tehokkaasti hyödyntää.

Tarkoitus on selvittää rahoitusvakuuslain aiheuttamia mahdollisia muutostarpeita verotukseen vuoden 2010 aikana.

Kotikuntaratkaisu
HE 67/2004 vp — EV 99/2004 vp
Hallintovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 21.6.2004 hallituksen selvittävän eri näkökohdat huomioon ottaen, onko voimassa olevaa kotikuntalain sääntelyä täydennettävä siten, että maistraatin tekemä ratkaisu henkilön kotikunnasta muodostuu selkeästi eri tahoja sitovaksi valituskelpoiseksi hallintopäätökseksi.

1. Sisäasiainministeriö asetti 1.11.2005 hankkeen (SM097:00/2005) selvittämään kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitetun maistraatin tekemän kotikuntaratkaisun oikeudellisen luonteen muutostarpeita ja niistä mahdollisesti johtuvia lainsäädäntö- ja muita toimenpiteitä. Selvitystyö valmistui kesäkuussa 2006 ja siitä pyydettiin lausunnot oikeusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, sisäasiainministeriön kuntaosastolta, korkeimmalta hallinto-oikeudelta, hallinto-oikeuksilta, Kansaneläkelaitokselta, verohallitukselta, Väestörekisterikeskukselta, maistraateilta, Suomen Kuntaliitolta sekä Kuusankosken ja Oulun kaupungeilta. Asian valmistelussa tehtyjen selvitysten ja annettujen asiantuntijalausuntojen perusteella päädyttiin siihen, ettei kotikuntalain 9 §:ssä tarkoitettua kotikuntamerkintää ole perusteltua muuttaa oi-

keudelliselta luonteeltaan viranomaisia yleisesti sitovaksi ja valituskelpoiseksi hallintopäätökseksi. Sisäasiainministeriö päätti kuitenkin toteuttaa seuraavat toimenpiteet:

– Ministeriö antoi 14.2.2007 Väestörekisterikeskukselle tehtäväksi yhteistyössä maistraattien kanssa suunnitella ja toteuttaa kotikunnan määräytymistä koskevan koulutusohjelman kuntien, Kelan ja verottajan paikallistoimistojen henkilöstölle sekä tarvittavassa laajuudessa myös muille paikallishallinnon viranomaisille. Koulutusohjelma on toteutettu vuoden 2008 aikana.

– Ministeriö asetti 21.8.2007 työryhmän, jonka tehtävänä oli kehittää kotikuntatietojen ilmoituskäytäntöjä eräiden viranomaisten ja maistraattien välillä. Työryhmässä olivat edustettuina sisäasiainministeriö, oikeusministeriö, Kansaneläkelaitos, Verohallitus, Väestörekisterikeskus, maistraatit ja Suomen Kuntaliitto. Työryhmä siirrettiin vuoden 2008 alusta lukien valtiovarainministeriön toimialalle. Työryhmän toimikausi päättyi 30.4.2008. Työryhmän loppuraportti on jaettu kesällä 2008 mahdollisia toimenpiteitä varten oikeusministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle, Kansaneläkelaitokselle, Verohallitukselle, Väestörekisterikeskukselle, maistraateille ja Suomen Kuntaliitolle. Valtiovarainministeriö on pyytänyt oikeusministeriötä jakamaan raportin hallintotuomioistuimille ja Suomen Kuntaliittoa huolehtimaan, että se jaetaan kunnille. Tekemiensä selvitysten perusteella työryhmä ehdotti, että Väestörekisterikeskus antaisi maistraateille toimialakohtaiset käytännesäännöt, joilla pyrittäisiin selkiyttämään viranomaisten välistä yhteistyötä kotikuntatietojen ilmoittamisessa ja välittämisessä. Käytännesääntöjen valmistelu on Väestörekisterikeskuksessa vireillä ja niiden on tarkoitus valmistua kevään 2010 aikana. Lisäksi työryhmä ehdotti, että valtiovarainministeriö asettaisi työryhmän selvittämään millä lainsäädännöllisillä toimenpiteillä olisi mahdollista asettaa hallintotuomioistuimille sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisille velvollisuus tai oikeus ilmoittaa ainakin sellaisista henkilön kotikuntatietoja koskevista päätöksistään tai ratkaisuistaan rekisterihallinnon viranomaisille, joissa on poikettu väestötietojärjestelmään talletetusta henkilön kotikunta- ja asuinpaikkatiedosta. Työryhmä on tarkoitus asettaa keväällä 2010.

Asiassa tehtyjen selvitysten ja niihin perustuvien linjausten mukaan ei ole oikeudellisia perusteita eikä käytännön tarpeita täydentää kotikuntalain säännöksiä siten, että henkilön kotikunnasta tekemä maistraatin ratkaisu muodostuisi selkeästi eri tahoja sitovaksi valituskelpoiseksi hallintopäätökseksi. Asiaan liittyvät ongelmat voidaan tehtyjen selvitysten ja niiden mukaisten linjausten perusteella parhaiten ratkaista muilla keinoilla. Näiden seikkojen johdosta asia ei anna enää aihetta lausumassa edellytettyihin toimenpiteisiin.

Ajoneuvojen luokittelu verotuksessa
HE 190/2004 vp — EV 200/2004 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 9.12.2004, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ajoneuvojen verotuksellisen luokituksen aikaansaamiseksi. Tässä yhteydessä tulee tarkastella myös mahdollisuuksia rajata yksinomaisessa työkäytössä olevat double cab- tai pick up-tyyppiset ajoneuvot kaksikäyttöautojen määrittelyn ulkopuolelle.

Henkilö- ja pakettiautojen verotuksen yhtenäistäminen 1.4.2009 voimaan tulleella autoverolain muutoksella (5/2009) on osittain vähentänyt tarvetta verotuksellisen luokittelun uudistamiseen. Myös vuonna 2010 voimaan tuleva päästöperusteinen vuotuinen ajoneuvovero yhtenäistää henkilö- ja pakettiautojen verotusta ja siten vähentää tarvetta luokitteluun. Siltä osin kuin luokitteluun on tarvetta, hallitus antaa vuonna 2010 esityksen, jolla toistaiseksi voimassa olevat ajoneuvolainsäädäntöön sisältyvät määritelmät siirretään osaksi verolainsäädäntöä.

Alueellistamishankkeet
VNS 3/2004 vp — EK 21/2004 vp
Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 28.10.2004 hallituksen huolehtivan siitä, että alueellistamistarkasteluun otetaan koko valtion hallinto – mukaan lukien muussakin kuin virastomuodossa hoidettavat valtion toiminnot – ministeriöiden ydinosia lukuun ottamatta ja siitä, että alueellistamistoimenpiteistä valtiolle siirtymävaiheessa aiheutuvien ylimääräisten menojen kattamiseen varataan vuosittain valtion talousarvioon riittävät määrärahat.

2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että alueellisen kehittämisen kannalta merkittäviä taloudellisia voimavaroja kootaan yhteen, alueellistetaan ja lisätään sitomattomien maakunnallisten kehittämisvarojen osuutta sekä siitä, että maakunnan liittojen roolia aluekehityslain mukaisina aluekehitysviranomaisina vahvistetaan alueellistettujen ja alueellistettavien voimavarojen suuntaamisessa muun muassa lisäämällä maakuntaohjelmien toteuttamissuunnitelmien sitovuutta ja vaikuttavuutta.

3. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan tarkkaan alue- ja rakennepolitiikkaan liittyvien toimintajärjestelmien ja menettelytapojen toimivuutta ja aluepolitiikan vaikuttavuutta sekä ryhtyvän seurannan edellyttämiin tarpeellisiin toimenpiteisiin.

1. Ei-virastomuodossa hoidettavia valtion toimintoja hoitavat lähinnä säätiöt, yhdistykset, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot, valtionenemmistöiset ja valtion osakkuusyhtiöt sekä valtion liikelaitokset.

Säätiörekisteriin on merkitty yli 2 600 säätiötä. Säätiörekisterin ulkopuolelle jääviä ns. epäitsenäisiä säätiöitä on useita kymmeniä tuhansia. Yhdistyksiä on noin 130 000. Valtion budjettitalouden ulkopuolisia rahastoja on 11. Valtiolla on osakeomistuksia lähes 50 merkittävässä yhtiössä. Valtion liikelaitoksia on kuusi kappaletta. Nykyisen alueellistamislain (362/2002) mukaisesti sitä ei sovelleta valtion liikelaitoksiin.

Ei-virastomuodossa hoidettavien valtion toimintojen alueellistamismahdollisuudet selvitetään vuoden 2010 aikana.

Alueellistamishankkeita on rahoitettu:

– hallinnonalan kehyksessä ”lainana” hallinnonalan sisällä,
– käyttämällä hallinnonalan sisällä muodostuvaa, hallinnonalalle jäävää tuottavuuden kehittämisestä muodostuvaa säästöä,
– valtiovarainministeriön tuottavuusrahalla, kun kyseessä on valtiovarainministeriön tuottavuushankkeeksi hyväksymä hanke, esimerkiksi muodostettaessa tukipalveluista palvelukeskusta.
Valtiovarainministeriön pääluokassa momentilla 28.40.20 on ollut määräraha työhyvinvoinnin edistämiseen, mitä on voitu käyttää myös henkilöstön muutokseen sopeuttamisen tukemiseen alueellistamishankkeiden yhteydessä. Vuoden 2009 talousarviossa tarkoitukseen varattu 680 000 euron määräraha myönnettiin kokonaisuudessaan Valtiokonttorille sen henkilöstöpalvelut -yksikön menoihin. Määräraha on tarkoitettu muun muassa muutoshankkeiden edellyttämien henkilöstöpalvelujen järjestämiseen ja henkilöstön uudelleensijoittumisen tukemiseen. Vuoden 2010 talousarviossa vastaava määräraha on varattu suoraan Valtiokonttorin toimintamenoihin.

2. Alueellisen kehittämisen voimavarojen kulkua on koottu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjausprosessiin ja keskusten ohjausasiakirjoissa suunnataan suuri osa alueiden

kehittämisen kannalta merkittävistä valtion talousarvion määrärahoista. Ohjausprosessissa maakunnan liittojen laatimilla maakuntaohjelmilla on entistä suurempi merkitys voimavarojen alueellisessa suuntaamisessa sekä strategia-asiakirjojen ja strategisten tulossopimusten laadinnassa.

Arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus
HE 38/2005 vp — EV 71/2005 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.6.2005, että hallitus saatuaan kokemuksia myös uudesta voimaantulevasta lainsäädännöstä ryhtyy valmistelemaan arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistusta siinä ilmenneiden tulkintaongelmien poistamiseksi.

Arvopaperimarkkinalainsäädäntö on ollut viime vuosina useiden osittaisuudistusten kohteena, joiden perustana on ollut EU:n rahoituspalveluiden toimintasuunnitelmaan sisältyneiden arvopaperimarkkinadirektiivien kansallinen täytäntöönpano. Valtiovarainministeriö on 2.2.2009 asettanut arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus -työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella ehdotukset uudeksi arvopaperimarkkinalaiksi, arvopaperien välillistä säilytystä koskevaksi lainsäädännöksi, arvo-osuuslainsäädäntöä koskeviksi muutoksiksi sekä muiksi tarvittaviksi säädöksiksi. Kokonaisuudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat arvopaperimarkkinalainsäädännön toimivuuden, selkeyden ja ymmärrettävyyden varmistaminen sekä se, että lainsäädäntö edistää Suomen markkinoiden kilpailukykyä. Työryhmän määräaika päättyy 31.12.2010.

Valtionosuusuudistus
HE 88/2005 vp — EV 191/2005 vp
Hallintovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 13.12.2005 hallituksen seuraavan tarkkaan valtionosuusuudistuksen ensimmäisen vaiheen eri valtionosuuskertoimien ja laskentaperusteiden toimivuutta sekä muutoinkin uudistuksen vaikutuksia ja ottavan seurannassa ilmenneet seikat huomioon valtionosuusuudistuksen toisessa vaiheessa.
>
> 2. Eduskunta edellytti hallituksen varautuvan siihen, että valtionosuusuudistuksen ensimmäisen vaiheen valtionosuusperusteiden muutoksista johtuvia huomattavia valtionosuusmenetyksiä voidaan tarvittaessa ottaa huomioon myönnettäessä kunnille harkinnanvaraisia rahoitusavustuksia siirtymäkauden 2006─2008 aikana, ja ottaen huomioon vuoden 2009 alusta mahdollisesti säädettävät rahoitusjärjestelmän muutokset, tarvittaessa vielä mainitun siirtymäkauden jälkeenkin.
>
> 3. Eduskunta edellytti hallituksen lastensuojelulain uudistamisen yhteydessä kiireellisesti selvittävän lastensuojelukertoimen toimivuutta ottaen huomioon kertoimen kehittämisessä, että siihen voidaan sisällyttää huostaanottomäärän ohella valtionosuuskriteerit täyttävä lasten avohuollon määräytymisperuste, ja että tilastointia tähän liittyen kehitetään, sekä selvitystyön perusteella valmistelevan eduskunnalle antamista varten tarvittavat muutosehdotukset ensi tilassa ja jopa ennen lastensuojelulakiin liittyvien kehittämishankkeiden ja muiden uudistusten toteuttamista.
>
> 4. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan ja arvioivan ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän toimivuutta ja uudistuksen vaikutuksia muun muassa järjestelmän läpinäkyvyyteen, koulutuksen tuloksellisuuteen ja laatuun sekä rahoitusperustaan, ja ensi tilassa ryhtyvän tarvittaessa seurannan ja arvioinnin perusteella tarpeellisiin lainsäädäntötoimenpiteisiin.

Valtionosuusuudistuksen toisen vaiheen lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2010 alusta. Kuntatalouden kiristymisen johdosta se toteutettiin niin, että vain välttämättömät perustemuutokset tehtiin. Kuntakohtaiset muutosvaikutukset ensimmäisen vaiheen perusteisiin eliminoitiin samasta syystä siirtymätasauksella. Siten ei ole tarvetta harkinnanvaraisella avustuksella tasata siirtymävaikutuksia. Myöskään lasten avohuollon tai muuta ennaltaehkäisevien kustannusten kerrointa ei kuntakohtaisten muutosvaikutusten johdosta tässä vaiheessa voitu sisällyttää järjestelmään. Kertomusvuonna on valmisteltu ammattikorkeakoulujen ohjauksen muutos vuoden 2010 alusta. Aloituspaikkasäätelyn sijasta sovitaan koulutusalakohtaisista tutkintotavoitteista. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Keskus-, alue- ja paikallishallinnon henkilöstöpolitiikka
Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikka
VNS 2/2005 vp - EK 6/2006 vp
Hallintovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.3.2006 hallituksen huolehtivan siitä, että hallintovaliokunnalle annetaan vuoden 2008 loppuun mennessä selvitys maamme keskus-, alue- ja paikallishallinnon sekä julkisen sektorin henkilöstöpolitiikan tilasta, tehdyistä toimenpiteistä, saavutetuista tuloksista sekä kehittämistarpeista.

2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että muun muassa valtiontalouden kehysmenettelyssä valtion henkilöstömäärä arvioidaan kaavamaisen laskentamallin sijasta ottaen huomioon valtion tehtävät sekä tuottavuutta tehostavien hankkeiden ja prosessien hyödyt.

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että hallintovaliokunnalle annetaan vuosittain selvitys alue- ja paikallishallinnolle asetetuista palvelutavoitteista ja niiden toteutumisesta, lääninhallitusten arvioinnin piiriin kuuluvien julkisten peruspalvelujen tilasta sekä peruspalveluohjelmasta.

1. Valtiovarainministeriö esitti 13.6.2008 hallintovaliokunnalle, että selvitys keskus-, alue- ja paikallishallinnon sekä julkisen sektorin henkilöstöpolitiikan tilasta, tehdyistä toimenpiteistä ja, saavutetuista tuloksista sekä kehittämistarpeista annettaisiin hallintovaliokunnalle vuoden 2009 lopussa, jotta selvitykseen saataisiin monien uudistusten, kuten esimerkiksi aluehallintouudistuksen, osalta parempi ja kattavampi kuva toimeenpanosta ja tuloksista. Hallintovaliokunta hyväksyi selvityksen antamisen uuden aikataulun. Selvityksen valmistelusta on vastannut valtiovarainministeriö. Selvityksen valmistelua varten ministeriöille lähetettiin kysely 26.6.2009. Ministeriötä pyydettiin raportoimaan vastauksissaan tehdyistä toimenpiteistä, saavutetuista tuloksista ja kehittämistarpeista hallinnon rakenteissa, ohjausjärjestelmissä ja palvelutuotannossa. Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmän käsiteltyä selvitystä 10.12.2009 on selvitys ”Parempaa palvelua – tehokkaampaa hallintoa” toimitettu eduskunnan hallintovaliokunnalle.

2. Valtiontalouden kehyspäätökseen ei sisälly hallinnonalojen henkilöstömäärää vaan pelkästään tuottavuusohjelman mukaisista toimenpiteistä johtuva henkilötyövuositarpeen väheneminen hallinnonaloittain. Vuosittaisen talousarvion selvitysosissa hallinnonalojen henkilöstömäärä todetaan hallinnonalan ministeriön esittämässä muodossa. Ministeriön arviossa otetaan huomioon toteutunut kehitys, tuottavuusohjelman budjettivuotta koskevat tavoitteet sekä muista syistä johtuvat muutokset. Valtionhallinnon tuottavuutta parannetaan kaikilla hallinnonaloilla toteutettavilla toimilla. Kaavamaista laskentamallia tuottavuusohjelman henkilöstötavoitteille ei ole vaan tuottavuustoimenpiteiden henkilöstövähennystavoitteita asetettaessa huomioidaan hallinnonalojen ehdotukset ja toimenpiteet sekä erilaiset tehtävät ja mahdollisuudet tuottavuuden edistämisessä. Henkilöstön luonnollinen vaihtuvuus otetaan huomioon. Niinpä tuottavuustavoitteet mitattuna henkilöstötarvetta pienentävänä vaikutuk-

sena vaihtelevat hallinnonaloittain noin 3–24 %:n välillä kokonaishenkilöstömäärästä vuosina 2005–2015. Koko valtionhallinnossa vaikutus on keskimäärin noin 12 % suhteessa vuoden 2005 henkilöstömäärään. Kaikille valtionhallinnon virastoille tai toiminnoille ei ole kohdistettu tuottavuustavoitetta. Tuottavuustoimenpiteet ja niiden henkilöstövaikutusten mitoitus, kohdentaminen ja ajoitus perustuvat ensisijaisesti ministeriöiden esityksiin.

3. Ministeriöt ovat asettaneet valtion paikallis- ja aluehallinnolle palvelujen saatavuutta koskevat konkreettiset ja mitattavat palvelutavoitteet vuodesta 2006 alkaen. Palvelutavoitteiden toteutumista käsitellään vuosittain ministeriöiden ja alaisen hallinnon välisissä tuloskeskusteluissa. Lääninhallitukset ovat suorittaneet vuosittain peruspalvelujen alueellista arviointia. Läänin-hallituksia ohjaavat ministeriöt ja keskusvirastot määrittävät arviointikohteet. Lääninhallitukset ovat tehneet alueelliset arviointiraportit, joiden pohjalta on valmisteltu valtakunnallinen peruspalvelujen arviointiraportti kevään 2009 aikana. Arviointiraportti, joka sisälsi myös keskeiset arviot palvelutavoitteiden toteutumasta, on toimitettu hallintovaliokunnalle. Vuodesta 2010 alkaen peruspalvelujen alueelliset arviointiraportit valmistellaan aluehallinto-virastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten yhteistyönä.

Lausuman kohdan 2 mukainen menettely valtion henkilöstömäärän arvioinnista sekä kohdan 3 edellyttämä selvitys palvelutavoitteista, peruspalvelujen tilasta ja peruspalveluohjelmasta on vakiintunut vuosittaiseksi käytännöksi, minkä vuoksi kyseiset kohdat ehdotetaan poistettaviksi.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toteuttaminen
HE 155/2006 vp — EV 259/2006 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.1.2007 hallituksen antavan vuonna 2009 eduskunnalle selonteon kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toteutuksesta sekä kunta- ja palvelurakenneuudistusta koskevan puitelain tavoitteiden toteutumisesta.

Valtioneuvosto antoi selonteon kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta (VNS 9/2009) eduskunnalle marraskuussa 2009. Selonteko käsiteltiin valtioneuvoston istunnossa 12.11.2009 ja eduskunnan lähetekeskustelu käytiin 24.11. Selonteko kuvaa uudistuksen etenemistä, uudistuksen sekä sitä ohjaavan, vuoden 2012 loppuun asti voimassaolevan puitelain tavoitteiden toteutumista. Selonteossa arvioidaan uudistuksen tähänastisia tuloksia ja vaikutuksia eri näkökulmista. Lisäksi selonteossa linjataan uudistuksen jatkamista koskevia toimenpiteitä.

Työnantajan ja henkilöstön välinen yhteistoiminta kunnissa
HE 267/2006 vp — EV 308/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 13.2.2007, että hallitus
> – yhdessä kunta-alan työmarkkinajärjestöjen ja Kuntaliiton kanssa tarkoin seuraa yhteistoiminnan kehittymistä käytännössä ja erityisesti sitä, miten henkilöstösuunnitelmat laaditaan, miten määräaikaisten työsuhteiden käyttö kehittyy ja miten henkilöstösuunnitelmilla edistetään työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä sekä ikääntyvien työntekijöiden erityistarpeiden ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen huomioon ottamista, ja
> – antaa seurannan tuloksista työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen vuoden 2010 kevätistuntokauden loppuun mennessä.

Kunnallinen työmarkkinalaitos ja kunta-alan sopijajärjestöjen yhteinen työryhmä teki syksyllä 2008 kuntiin ja kuntayhtymiin kohdistetun tiedustelun, jolla pyrittiin selvittämään miten työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain voimaantu-

lo on vaikuttanut työnantajan ja henkilöstön välisen yhteistoiminnan organisointiin ja sisältöön. Yleisesti ottaen voitiin tuon selvityksen perusteella todeta, ettei lain voimaan tulo aiheuttanut merkittäviä muutoksia.

Henkilöstösuunnitelmien laadinta näytti tiedustelun perusteella olleen vielä kesken monissa kunnissa. Kysely tehtiin kuitenkin tilanteessa, jossa laki oli ollut voimassa vasta runsaan vuoden, joten tilanne on varmasti parantanut sen jälkeen. Kunnallinen työmarkkinalaitos ja pääsopijajärjestöt ovat myös tiedotuksessaan korostaneet asian tärkeyttä ja painottaneet koulutustilaisuuksissaan asian hoitamista kuntoon.

Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen, osaamisen kehittäminen sekä ikääntyneen henkilöstön elpymiseen käyttämät vapaat näyttäisivät kuntasektorilla myönnettyjen työ- ja virkavapaiden määrästä päätellen olevan paremmassa tilanteessa kuin useimmilla muilla sektoreilla. Myös tietoisuus vahvasta palvelussuhdeturvasta kannustaa henkilöstöä käyttämään erityyppisiä vapaita työuran aikana. Kunta-alan työmarkkina-osapuolet ovat myös mukana useissa työurien pidentämiseen liittyvissä hankkeissa, joista todennäköisesti on tulossa keskusteluun erityyppisten vapaiden ja työajan lyhennysten käyttöönotto työurien pidentämisen tukena. Yli puolet vuorotteluvapaista pidetään kuntasektorilla. Koska kyseessä on työvoimavaltainen palveluala, vapaiden käyttäminen lisää määräaikaisen sijaishenkilöstön tarvetta.

Kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja kunta-alan sopijajärjestöjen työryhmä on syksyn 2008 aikana kerännyt tietoja kuntien ja kuntayhtymien hyvistä käytännöistä, joiden avulla pyritään ohjaamaan kuntia määräaikaisten palvelussuhteiden vähentämiseen ja käyttämiseen vain lain sallimissa tilanteissa. Näistä hyvistä käytännöistä laadittiin Kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja pääsopijajärjestöjen yhteinen opas, joka julkaistiin marraskuussa 2009. Opas on tulostettavissa Kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja pääsopijajärjestöjen verkkosivuilta.

Valtaosa viime vuosien henkilöstön määrän kasvusta on kohdistunut vakinaiseen henkilöstöön. Esimerkiksi 2000-luvulla vakinaisten määrä on kasvanut kunta-alalla lähes 40 000 henkilöllä. Vuosittain kunta-alalla muuttuu vakinaiseksi noin 20 000 edellisenä vuonna määräaikaisena ollutta palvelussuhdetta. Vuonna 2008 määräaikaisessa palvelussuhteessa oli 24 % henkilöstöstä.

Alkoholijuomaverotus, seuraaminen
HE 60/2007 vp — EV 86/2007 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.11.2007, että alkoholijuomaverotuksen kehittämistä selvittämään asetettu työryhmä seuraa alkoholin reaalihintojen kehitystä ja kulutusta sekä ryhtyy tarvittaessa välittömästi aiheellisiksi osoittautuneisiin toimenpiteisiin.

Alkoholijuomaverotuksen kehittämistä selvittävä työryhmä seurasi sekä 1.1.2009 että 1.10.2009 toteutettujen veronkorotusten vaikutuksia alkoholin hintaan, kulutukseen ja matkustajatuontiin. Työryhmä on asetettu koko hallituskaudeksi ja se seuraa alkoholin reaalihintojen kehitystä ja kulutusta sekä ryhtyy tarvittaessa aiheellisiksi osoittautuviin toimenpiteisiin.

Valtion omistajapolitiikka ja osakemyyntitulojen käyttö
HE 80/2007 vp — EV 143/2007 vp
Talousvaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti, että valtion osakemyynneistä saamia tuloja kohdennetaan myös uuden yritystoiminnan aikaansaamiseen ja kasvuyritysten rahoitukseen.

Hallitusohjelmassa on sovittu, että osakkeiden vuotuisten myyntitulojen ylittäessä 400 milj. euroa, voidaan ylityksestä enintään 25 prosenttia kuitenkin enintään 150 milj. euroa käyttää kertaluonteisiin osaamista, innovaatioita ja talouden kasvua edistäviin investointeihin kehyksen estämättä. Vuonna 2009 ei osakkeiden myyntituloja kertynyt lainkaan, joten edellä mainitun säännön mukaan kohdennettavaa rahoitusta ei kertynyt.

Talletussuojalainsäädäntö ja pankkien kilpailu
HE 132/2007 vp — EV 141/2007 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 18.12.2007, että hallitus seuraa talletussuojalainsäädännön vaikutuksia pankkien kotimaiseen ja kansainväliseen kilpailuun. Jos kilpailuvääristymiä tai muita epäkohtia ilmenee, hallituksen tulee valmistella lakiin tarvittavat muutokset.

Valtiovarainministeriö on seurannut talletussuojalainsäädännön vaikutuksia pankkien kotimaiseen ja kansainväliseen kilpailuun. Talousvaliokunnalle on lähetetty selvitys tilanteesta marraskuussa 2009. Syksyllä 2008 neuvoteltu talletussuojadirektiivin 94/19/EY osittaisuudistus edellyttää, että Euroopan komission olisi vuoden 2009 loppuun mennessä pitänyt laatia arvio, jossa tarkastellaan muiden kysymysten ohella talletussuojajärjestelmien rahoitusjärjestelmien harmonisointia. Komission tulisi arvioida raportissaan erityisesti niitä vaikutuksia, joita mekanismien harmonisoinnin puutteesta voi aiheutua rajat ylittävässä kriisissä talletusten korvausmaksujen saatavuuden ja tasavertaisen kilpailun näkökulmasta, sekä niitä etuja ja kustannuksia, joita rahoitusmekanismien EU-tason harmonisoinnilla olisi. Lisäksi komission olisi tarkasteltava riskiperusteisten kannatusmaksujen käyttöönottoa. Komission vaihtumisen vuoksi direktiivissä edellytetty raportti on kuitenkin myöhästynyt. Komission virkamieskunnan epävirallisten arvioiden mukaan uusi komissio antanee raportin vuoden 2010 ensimmäisellä neljänneksellä. Valtiovarainministeriö jatkaa tilanteen seurantaa.

Autoveron muutosten vaikutukset
HE 147/2007 vp — EV 125/2007 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2007, että hallitus seuraa autoveron muutosten vaikutuksia autokannan uusiutumiseen, joukkoliikenteen käyttöön ja liikenteen hiilidioksidipäästöihin sekä toimittaa tästä selvityksen valtiovarainvaliokunnalle alkuvuonna 2010.

Hallitus seuraa tilannetta. Selvitys on tarkoitus antaa alkuvuonna 2010.

Talletussuojan vakuusjärjestelmä
HE 158/2008 vp — EV 168/2008 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.12.2008, että hallitus antaa talousvaliokunnalle selvityksen talletussuojan vakuusjärjestelmistä ja talletussuojan tilanteesta vuoden 2009 loppuun mennessä.

Selvitys annettiin talousvaliokunnalle 12.11.2009.

Kiinteistörahastolainsäädäntö
HE 175/2008 vp — EV 46/2009 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 28.4.2009, että hallitus seuraa kiinteistörahastolainsäädännön toimivuutta ja soveltamisalan asianmukaisuutta, esimerkiksi kiinteistörahastotoiminnan laajentamismahdollisuuksia infrastruktuurihankkeisiin, ja tarvittaessa valmistelee muutokset lainsäädäntöön sekä antaa vuoden 2010 loppuun mennessä talousvaliokunnalle selvityksen seurantansa tuloksista ja mahdollisista toimenpiteistä.

Valtioneuvosto päätti 20.8.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kiinteistörahastolainsäädännön muutos tuli voimaan 1.1.2010, joten sen soveltamisesta ei ole kertynyt vielä kokemuksia.

Yhteismetsät de minimis -järjestelmässä
HE 206/2008 vp — EV 205/2008 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.12.2008, että yhteismetsiin liittyvät ongelmat de minimis järjestelmässä ratkaistaan ja hallitus antaa asiasta esityksen siinä aikataulussa, että säännöksiä voidaan soveltaa jo vuoden 2008 verotuksessa.

Valtioneuvosto päätti 30.12.2008 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Valtiovarainministeriössä on pohdittu erilaisia vaihtoehtoja yhteismetsien verokohteluun liittyvien valtiontuki-kysymysten ratkaisemiseksi erityisesti nk. de minimis -järjestelmässä. Siirtymällä yhteismetsien verokohtelussa yhtymä- eli osakastasoiseen verotukseen voitaisiin periaatteessa ratkaista de minimis -tuen enimmäismäärän laskentaan liittyvät ongelmat. De minimis -tukien laskenta osakastasolla edellyttäisi kuitenkin yhteismetsien saamien tukien symmetristä kohtelua myös kestävän metsätalouden rahoituslain (544/2007) nojalla maksettavien nk. kemera -tukien osalta. Koska siirtymistä osakaskohtaiseen tukitarkasteluun jälkimmäisten osalta ei ole pidetty toteuttamiskelpoisena, on päädytty siihen, ettei yhteismetsien verokohteluun ole tällä hetkellä tarkoituksenmukaista tehdä muutoksia.

Asia ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Investointipäätökset ja taseinformaatio
VNS 2/2008 vp — EK 6/2008 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 21.5.2008 selonteon johdosta valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta, mutta
>
> eduskunta edellyttää, että valtion talousarviokäytäntöä uudistetaan siten, että talouden ohjauksessa otetaan käyttöön valtion taloudellista asemaa kuvaava taselaskelma investointipäätösten tukemiseksi sekä pääoman tehokkaan käytön edistämiseksi. Uudistukset tulee valmistella niin, että ne ovat otettavissa käyttöön seuraavan hallituskauden alkaessa.

Valtiovarainministeriössä on meneillään talousarviolainsäädännön kehittämistä sekä valtion konsernitaseen muodostamisen selvittämisestä koskevat hankkeet. Hankkeiden yhteydessä

selvitetään myös mahdollisuuksia valtion taseen nykyistä laajempaan hyödyntämiseen investointipäätösten tukena.

Aluehallintouudistus
HE 59/2009 vp — EV 150/2009 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 11.11.2009 hallituksen huolehtivan siitä, että eduskunnalle annetaan seikkaperäinen selonteko vuoden 2012 loppuun mennessä aluehallintouudistuksen toimeenpanosta ja toteutumisesta ottaen huomioon muun ohella 1) uudistuksen eri tavoitteet, 2) virastojen ja keskusten toiminta-ajatus, toimiala ja tehtävät, 3) aluejakojen toimivuus, asiakas- ja kansalaislähtöisyyden toteutuminen sekä palvelujen saatavuus kielelliset palvelut mukaan lukien, 5) ohjausjärjestelmä ja johtaminen, 6) taloudelliset resurssit ja henkilöstön asema, 7) tuottavuus ja vaikuttavuus, 8) asioiden käsittelyn riippumattomuus ja puolueettomuus sekä oikeusturva, 9) viranomaisyhteistyö eri hallinnon tasoilla ja niiden välillä ja 10) alueellisen tahdonmuodostuksen käytännön vaikuttavuus valtion toimenpiteissä sekä että tarvittaessa ryhdytään jo aikaisemmin uudistuksen seurannan edellyttämiin toimenpiteisiin.

HE 161/2009 vp — EV 205/2009 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta edellytti 4.12.2009 hallituksen huolehtivan siitä, että 1) välittömästi ryhdytään selvittämään niitä kysymyksiä, jotka mahdollisesti liittyvät sisäisiin oikeudellisiin jännitteisiin päätösvallan ja muun puhevallan käyttämisessä uusissa aluehallinnon viranomaisissa ja että 2) samalla ryhdytään selvittämään uudistuksesta mahdollisesti johtuvia hallinto-oikeuksien alueellisen toimivallan sääntelyn epäselvyyksiä sekä, että 3) ensitilassa ryhdytään selvitystyön tai muutoin ilmenevien seikkojen edellyttämiin toimenpiteisiin.

Hallinto- ja kuntaministerin on tarkoitus viimeistään kuluvan vuoden helmikuussa asettaa aluehallinnon uudistamisen seurantatyöryhmä, jonka toimikausi päättyisi vuoden 2012 lopussa. Tarkoituksena on, että työryhmässä olisivat edustettuina kaikki uudistuksen valmisteluun osallistuneet ministeriöt sekä näiden lisäksi myös edustajat uusista aluehallinnon viranomaisista, maakunnan liitoista, Suomen Kuntaliitosta sekä asianomaisista henkilöstöjärjestöistä. Työryhmän tulisi mm. seurata ja edistää uudistuksen toimeenpanoa ja etenemistä ja aluehallinnon uudistamishankkeelle asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä tehdä seurannan perusteella ehdotuksia mahdollisista kehittämistoimenpiteistä. Lisäksi työryhmän tulisi osallistua eduskunnan lausumassa (EV 150/2009 vp.) tarkoitetun selonteon valmisteluun sekä koordinoida eduskunnan lausumassa (EV 205/2009 vp.) edellytettyjen selvitysten ja toimenpiteiden toteuttamista koskevaa työtä.

Yrittäjien matkakustannusten vähentäminen
HE 133/2009 vp — EV 208/2009 vp
Valtiovarainvaliokunta

Eduskunta edellytti 30.11.2009, että yrittäjien matkakustannusten vähentämiseen liittyvät ongelmat selvitetään kokonaisvaltaisesti vuoden 2010 loppuun mennessä. Selvitys on tehtävä ottaen huomioon kaikki eri yritysmuodot ja myös tilapäisistä työmatkoista aiheutuvien matkakustannusten vähennysoikeus.

Valtioneuvosto päätti 22.12.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Kuntien valtionosuudet
HE 174/2009 vp — EV 223/2009 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.2009 hallituksen huolehtivan siitä, että 1) kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista jatketaan saattamalla valtionosuuksien määräytymisperusteet ajan tasalle vastaamaan kuntien erilaisia olosuhteita ja palvelutarpeita sekä siitä, että 2) samalla kustannusneutraliteettiperiaatteesta poiketen lisätään selkeästi valtionosuuksia kuntien lakisääteisten tehtävien turvaamiseksi.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Vuoden 2010 alusta voimaan tulleen valtionosuusjärjestelmän tarkistuksen toimivuutta ja valtionosuusperusteiden uudistamistarvetta arvioidaan järjestelmän kehittämisen jatkotyössä. Rahoitusta koskevat esitykset tehdään kehys- ja talousarvioesitysten antamisen yhteydessä.

Yliopistolaki, Yliopiston apteekki, yhteisövero
Yliopiston apteekki, yhteisövero
HE 244/2009 vp — EV 252/2009 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.12.2009, että hallitus antaa vuoden 2010 maaliskuun loppuun mennessä eduskunnalle esityksen yliopistolain muuttamisesta siten, että Helsingin yliopistolle korvataan määrä, joka vastaa yliopiston apteekkiliikkeen harjoittamisesta saadun elinkeinotulon perusteella maksettua yhteisöveroa.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Vastaus lausumaan on opetusministeriön osuudessa.

Työllisyyskehityksen seuranta
VNS 3/2009 vp — EK 10/2009 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 5.6.2009, että talous- ja työllisyyskehitystä seurataan tiiviisti ja että tarvittaessa tehtyjen toimien riittävyyttä arvioidaan uudelleen.

Valtioneuvosto päätti 18.6.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Talous- ja työllisyyskehityksen seurantaa tehostettiin mm. tiivistetyn raportoinnin ja tilanneanalyysin avulla kertomusvuonna, jotta valmiudet reagoida taloustilanteen muutoksiin olisivat mahdollisimman hyvät. Taloustilanteen kehitys otettiin huomioon mm. vuoden 2010 talousarvion valmisteluissa.

Opetusministeriö

Opiskelijoiden asumislisäjärjestelmä
HE 73/1999 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.1999, että hallitus selvittää opiskelijoiden asumislisäjärjestelmän vaikutukset opiskelijoiden asumisolosuhteisiin ja mahdollisuuden opiskelijoiden asumisen tukemiseen ympärivuotisesti.

Opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmä uudistettiin 1.5.2000 lukien siten, että lapsiperheitä ja omistusasunnossa asuvia lukuun ottamatta kaikki opiskelijat kuuluvat saman asumisen tukijärjestelmän piiriin. Ne opiskelijat, jotka aikaisemmin ovat saaneet yleistä asumistukea, siirtyvät asumislisän piiriin liukuvasti asumistuen vuositarkistusten yhteydessä. Uudistuksen yhteydessä opintotuen asumislisän tukiprosentti korotettiin 67 prosentista 80 prosenttiin, mikä merkitsi olennaista tuen tason paranemista jo aiemmin opintotuen asumislisän piiriin kuuluneille opiskelijoille. Puolison tulot otetaan huomioon asumislisää myönnettäessä.

Opetusministeriön arvion mukaan uudistus on sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti parantanut ja yhtenäistänyt opiskelijoiden asumisen tukea.

Vuokraraja korotettiin viimeksi 214,44 eurosta 252 euroon 1.11.2005 lukien. Opetusministeriön katsoo, että asumislisän riittävyyden takaamiseksi ja asumisentukijärjestelmien yhteensovittamiseksi olisi ensisijaista nostaa edelleen asumislisän vuokrarajaa vuokratason nousun perusteella. Opetusministeriö seuraa muiden asumisen tukijärjestelmien kehitystä ja pyrkii korottamaan tarvittaessa asumislisän vuokrarajaa. Puolison tulojen huomioonottamisesta luovuttiin asumislisää myönnettäessä 1.1.2009 lukien. Muutos parantaa opintotuen riittävyyttä ja päätoimisen opiskelun edellytyksiä.

Opintotuen kehittämiskysymyksiä kartoitetaan 2.3.2009 asetetussa opintotuen kehittämisen johtoryhmässä. SATA-komitean alaisessa asumistuen kehittämistä valmistelevassa työryhmässä on arvioitu myös asumisen tukijärjestelmien yhdistämistä. Esitys tarkoittaisi osittain opintotuen asumislisäjärjestelmän lakkauttamista. Johtoryhmän täsmennetyn toimeksiannon (30.7.2009) mukaisesti johtoryhmä ottaa kantaa asumisen tukien yhdistämiseen opiskelijoiden toimeentulon kannalta syyskuun loppuun mennessä 2010.

Osaamisen tasokorotus
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 6) Suomalaisen peruskoulun kansainvälisesti arvostettujen vahvuuksien pohjalta kehitystyö tulee suunnata pedagogisen kulttuurin vahvistamiseen, ammattitaitoisten opettajien rekrytointiin sekä syrjäytymiskehityksen ennaltaehkäisyyn.

Perusopetuslakia on täydennetty 1.8.2003 voimaantulleilla säännöksillä (477/2003), jotka koskevat muun muassa oppilashuollon järjestämistä sekä oppilaan suojaamista väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Perusopetuksen oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto.

Valtioneuvosto on 5.12 päättänyt koulutuksen ja tutkimuksen kehittämislinjauksista vuosille 2007–2012. Opetusministeriön hallinnonalan toimintojen painopisteinä ovat tasa-arvoisten

koulutusmahdollisuuksien toteutumisen, koulutuksen korkean laadun ja osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen, korkeakoulujen kehittäminen sekä osaavien opettajavoimien turvaaminen.

Yleissivistävän koulutuksen kehittämisen lähtökohtana on sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan. Ikäluokkien pienentymisestä vapautuvat voimavarat käytetään koulutuksen laadun kehittämiseen tavoitteena perusopetuksen opetusryhmien pienentäminen ja tuki- ja erityisopetuksen vahvistaminen koulutuksen laadun parantamiseksi ja lasten nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Perusopetuksen opetussuunnitelmat ovat olleet käytössä 1.8.2006 mennessä. Lukion uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön vuonna 2005.

Opetusministeriö toteuttaa perusopetus paremmaksi ohjelmaa suuntaamalla voimavaroja perusopetuksen laadun kehittämiseen. Painopistealueina ovat olleet perusopetuksen opetusryhmien koon pienentäminen, oppilaan ohjaus, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen, kerhotoiminnan ja kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen sekä perusopetuksen vieraiden kielten valintojen monipuolistaminen.

Huomiota kiinnitettiin koulukiusaamisen ehkäisyyn, perusopetuksen ylempien vuosiluokkien ja toisen asteen nivelvaiheen opetus- ja työmuotojen kehittämiseen, oppilashuollon laadun ja palvelurakenteen kehittämiseen sekä koulupudokkuuden ja syrjäytymisen ehkäisemiseen.

Valmisteltiin tehostettua ja erityistä tukea sekä henkilötietojen käsittelyä, salassapitoa ja luovuttamista koskevat säädösmuutokset. Käynnistettiin kouluyhteisön turvallisuutta edistävän Kiva-koulu- toimenpideohjelman vakiinnuttaminen perusopetuksen koulujen käyttöön. Tietoverkkovälitteisen peruslukutaidon ja matematiikan oppimisvaikeuksien oppimis- ja arviointiympäristöä kehitettiin edelleen ja laajennettiin tukemaan maahanmuuttajataustaisten lasten oppimista.

Kaikki toimenpiteet ovat laaja-alaisia, pitkällä aikavälillä toteutettavia, kohdentuvat pääasiallisesti koko kouluyhteisöön ja sisältävät kehittämistoimenpiteet, henkilöstökoulutuksen, toimenpiteiden vakiinnuttamisen ja vaikuttavuuden selvittämisen.

Valmisteltiin perusopetuksen laatukriteerit.

Valmisteltiin säädösmuutokset vieraskielisten oppilaiden suomi/ruotsi toisena kielenä, oppilaiden oman äidinkielen ja muun opetuksen laajentamiseksi.

Opetusministeriö on uudistanut koulutuksen arviointisuunnitelman vuosiksi 2009–2011. Arviointia on monipuolistettu siten, että se kattaa opetukselle asetetun sivistys ja kasvatustehtävän ja laadun seurannan. Oppimistulosten seuranta-arvioinneissa on siirrytty modulaariseen rakenteeseen siten, että esi- ja perusopetuksen osalta seuranta-arvioinnit kohdistetaan eri oppiaineiden tai sisältöalueiden nivelkohtiin ja perusopetuksen päättövaiheeseen siten, että opetuksen vaikuttavuuden pitkittäisseuranta mahdollistuu ja että arviointikohteiden valinnassa ja painotuksissa huomioidaan muut kulloiseenkin tematiikkaan kytkeytyvät kansalliset ja kansainväliset arviointi- ja tutkimushankkeet. Oppimistulosten seuranta-arvioinnit tuottavat perusindikaattoreita, jotka ilmentävät oppilaiden tiedollisia, taidollisia ja asennevalmiuksia (kasvatustehtävä) opetussuunnitelman perusteiden sisältöalueilla; 2) kontekstiindikaattoreita (mm. tasa-arvotaseet), jotka ilmentävät oppilaiden tiedollisten ja taidollisten valmiuksien yhteyttä demografisiin, sosiaalisiin, taloudellisiin ja opetuksellisiin tekijöihin sekä mikro että makrotasolla; ja 3) trendi-indikaattoreita, jotka ilmentävät perus- ja kontekstiindikaattoreissa tapahtuneita muutoksia.

Vuosiksi 2003–2008 hyväksytyn koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan opettajatarpeen täyttämiseksi tulee mainittuina vuosina ottaa koulutukseen yhteensä noin 25 400 opiskelijaa. Aloittajia lisätään vieraiden kielten ja matemaattisten aineiden, erityisopettajien ja opinto-ohjaajien koulutuksessa.

Opetusministeriön erillisrahoituksella käynnistettiin vuonna 2001 opettajankoulutuksen laajennusohjelma, jota toteutetaan kymmenessä yliopistossa. Vuosina 2001–2009 laajennusohjelman tavoitteena on 7 000 henkilön koulutuslisäys. Koulutuslaajennukset on kohdistettu luokan- ja erityisopettajakoulutukseen, sekä matemaattis-luonnontieteellisten aineiden, kielten, liikunnan ja taideaineiden opettajankoulutukseen. Myös opinto-ohjaajakoulutusta on lisätty. Laajennusohjelmat päättyivät vuonna 2009. Yliopistot raportoivat ohjelmien toteutuksesta keväällä 2010. Alustavien tietojen perusteella arvioiden laajennusohjelmiin on ollut riittävästi, monin osin runsaasti hakijoita ja ne on pystytty toteuttamaan pääosin määräajassa.

Vuoden 2008 valtakunnallisen opettajatiedonkeruun perusteella arvioiden koulutuslaajennukset ovat parantaneet opettajakelpoisuustilannetta sekä suomen- että ruotsinkielisessä opetustoimessa ja estäneet opettajien eläköitymisestä johtuvaa opettajapulaa. Kelpoisuustilanne on erittäin hyvä esim. luokanopetuksessa, matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa, äidinkielessä ja kirjallisuudessa, vieraissa kielissä, uskonnossa, historiassa, biologiassa ja maantiedossa. Kasvavia opettajatarpeita on edelleen erityisopetuksessa. Seuraava valtakunnallinen opettajatiedonkeruu suoritetaan vuonna 2010, jolloin ohjelmien vaikutuksia opettajatilanteeseen voidaan arvioida tarkemmin.

Ammattitaitoisten opettajien rekrytointi: Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Opetusministeriön toimenpiteet koostuivat koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan liittyvän kerhotoiminnan tukemisesta (635 000 euroa, 500 kerhoa) ennaltaehkäisevästä päihde- ja huumetyöstä (840 000 euroa, 70 hanketta) kansainvälisen Avartti-toimintaohjelman soveltamisesta peruskoulun kymppiluokkien ja erityisryhmien opetukseen sekä nuorten osallisuushankkeista (1 milj. euroa, 70 kuntaa), joissa korostuu kouluyhteisön ja kunnan nuorisotoimen yhteistyön kehittäminen. Peruskoulun päättäneiden työttömien nuorten ja peruskoulun keskeyttäneiden osalta tuettiin edelleen nuorten työpajatoiminnan kehittämistä (2,5 milj. euroa, 180 pajaa). Opetusministeriön vuoden 2004 tulossuunnitelmassa on nuorten sosiaalinen vahvistaminen määritelty nuorisoyksikön yhdeksi keskeiseksi tulostavoitteeksi.

Taiteen perusopetukseen suunnattiin lisärahoitusta vuonna 2008 siten että viisi uutta oppilaitosta tuli valtionosuuden piiriin.

Ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä
HE 206/2002 vp — EV 306/2002 vp
Sivistysvaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntien toiminnalle turvataan taloudelliset resurssit suuntaamalla opiskelijakunnille rahoitusta osana ammattikorkeakoulujen rahoitusta.
>
> 3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että ammattikorkeakouluopiskelijoille turvataan terveydenhuoltopalvelut opiskelupaikkakunnalla.

2. Eduskunta hyväksyi lain ammattikorkeakoululain muutoksesta (413/2005), johon sisältyy säännökset ammattikorkeakoulun opiskelijakunnasta. Opiskelijakunnan tehtävien toteuttamisesta aiheutuvat menot suoritetaan opiskelijakunnan omaisuudesta ja toiminnasta saatavil-

la tuloilla sekä jäsenmaksuilla, joita opiskelijakunnalla on oikeus määrätä jäsentensä suoritettavaksi.

Opetusministeriö on vuosittain myöntänyt Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitto SAMOK ry:lle valtionavustusta opiskelijakuntien toiminnan ja tehtävien tukemiseen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

3. Opiskeluterveydenhuollon järjestämistä selvittänyt työryhmä luovutti ehdotuksensa 16.12.2009 peruspalveluministeri Paula Risikolle**.** Työryhmä ehdotti, että ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto järjestettäisiin YTHS-mallin mukaisesti. Tällöin ammattikorkeakouluopiskelijoiden palvelut toteutuisivat yhdenmukaisesti yliopistoopiskelijoiden kanssa. Tämä edellyttäisi YTHS:n toiminnan laajentamista ammattikorkeakoulujen sijaintipaikkakunnille, muutoksia AMK-opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon rahoitustapaan, rahoitusosuuksien jatkoselvittämistä rahoittajaosapuolten kanssa, lainsäädännön tarkistamista rahoituksen osalta ja AMK-opiskelijoiden maksamaa terveydenhoitomaksua.

Toissijaisesti työryhmä ehdotti ammattikorkeakouluopiskelijoiden palvelujen järjestämistä nykyisen käytännön mukaisesti oppilaitoksen sijaintikunnan järjestämänä (ns. sijaintikuntamalli). Työryhmä vahvistaisi kuitenkin opiskelijaterveydenhuollon rahoitusta. Sijaintikunnalle korvattaisiin nykyistä paremmin palveluista aiheutuvat kustannukset. Vieraspaikkakuntalaisten opiskelijoiden kotikunnat osallistuisivat palveluiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten rahoittamiseen.

Asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vastuualueelle.

Tekijänoikeuslaki, vaikutusten seuraaminen
HE 28/2004 vp — EV 100/2005 vp
Suuri valiokunta ja sivistysvaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti 5.10.2005, että tekijänoikeuslain 25 i §:ään hyväksytyn korvaussäännöksen poistamisen vaikutuksia seurataan ja että tekijänoikeuslain mukaiset oikeudet jatkossa turvataan Suomen kansainvälisten sitoumusten edellyttämällä tasolla tilanteissa, joissa jakeluvelvoitteen alaa mahdollisesti muutetaan tai uusia tai uudentyyppisiä televisio- tai radiolähetysten välittämistapoja otetaan käyttöön tai vastaanottotavat merkittävästi muuttuvat.
>
> 3. Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän toisaalta vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia ja toisaalta historiallisiksi katsottavien valokuvien tekijänoikeussuojaa koskevat määrittelyt ja tulkintaongelmat sekä ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.

2. Viestintämarkkinalain 134 §:n mukainen jakeluvelvoitteen alaisten televisio- ja radiolähetysten edelleen lähettämisen ala on vuonna 2006 pysynyt ennallaan. Tekijänoikeuslain 25 i §:ään tehdyt muutokset ja korvausoikeuden poistaminen eivät ole aiheuttaneet muutoksia tekijänoikeuslain mukaisten oikeuksien toteutumiseen.

Eduskunnan käsittelyssä on vuoden 2006 lopulla hallituksen esitys laiksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 4 ja 7 §:n muuttamisesta. DVB-H-verkossa tapahtuvan lähettämisen osalta esityksessä on kiinnitetty huomiota myös tekijänoikeuskysymyksiin. Opetusministeriö on sekä esitystä valmistelleelle liikenne- ja viestintäministeriölle että eduskunnassa asiaa käsitteleville valiokunnille ilmaissut kantanaan, että DVB-H-verkon lähetysoikeuksiin

liittyviä kysymyksiä ei tule ratkoa lain säännöksillä vaan oikeudenhaltijoiden ja lähettäjäyritysten välisillä sopimuksilla.

Tammikuun 1 päivänä 2008 voimaan tulleessa viestintämarkkinalain muutoksessa (1329/2007) televisio- ja radio-ohjelmien siirtovelvoitetta on rajoitettu niin, että velvoitteen piiriin kuuluvat Yleisradio Oy:n julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmistot sekä kaupalliset vapaasti vastaanotettavat valtakunnalliset televisio- ja radio-ohjelmistot. Maksulliset televisio-ohjelmistot eivät enää kuulu siirtovelvoitteen piiriin, vaan niiden edelleen lähettäminen on oikeudenhaltijoiden lisensioitavissa.

Liikenne- ja viestintäministeriö on esittänyt lokakuussa 2009 luonnoksen hallituksen esitykseksi laiksi viestintämarkkinalain 134 §:n muuttamiseksi. Luonnoksen mukaan ohjelmistojen siirtovelvoitetta ehdotetaan rajoitettavaksi nykyisestä siten, että sen piiriin jäisivät julkisen palvelun ohjelmistojen lisäksi vain ne vapaasti vastaanotettavat ohjelmistot, joihin on liitetty suomen tai ruotsinkielisten ohjelmien tekstitys tai äänitekstitys. Jakeluvelvoitteen alasta poistuvien ohjelmistojen edelleen lähettäminen kaapelitelevisioverkoissa edellyttäisi sopimista oikeudenhaltijoiden kanssa ja korvausten maksamista.

3. Opetusministeriö esittää seuraavan selvityksen valokuvien suojan kehityksestä. Oikeudesta valokuvaan säädettiin Suomessa erillisessä valokuvalaissa vuosina 1927–1995. Tässä laissa kaikki valokuvat olivat samanarvoisia, eikä suojan saaminen edellyttänyt tekijänoikeuden tavoin omaperäisyyttä. Vuonna 1995 valokuvan suoja siirrettiin tekijänoikeuslakiin, jolloin teostasoon yltävät valokuvat tulivat teoksina tekijänoikeussuojan piiriin. Muut valokuvat saivat edelleen ns. tavallisen valokuvan suojaa tekijänoikeuslain 49 a §:ään otettujen säännösten mukaisesti.

Valokuvien suojan liittämistä tekijänoikeuslakiin koskevassa hallituksen esityksessä (HE 287/1994 vp) ei ole nähty suuria ongelmia valokuvateosten teostaso-määrittelyn osalta, toisin sanoen sen suhteen, mitkä valokuvat katsotaan tekijänoikeussuojaan yltäviksi ja mitkä jäävät sen alle. "Eron tekeminen ehdotettavan 49 a §:n suoja-aikaa vanhempien valokuvateosten ja vapaaksi tulleiden muiden valokuvien välillä ei eroa siitä nykyisen lain mukaisesta rajanvetotilanteesta, joka aiheutuu valokuvalain mukaan suojattujen kuvien kansainvälisen suojan rajoittumisesta sellaisiin kuviin, jotka ovat Bernin sopimuksen mukaan valokuvateoksia." (s. 56)

Vuoden 1995 uudistusta tehtäessä teosvalokuvien ja 49 a §:n mukaisten valokuvien suoja-aika oli 50 vuotta. Tekijänoikeuden osalta suoja-aika laskettiin tekijän kuolemasta, muiden valokuvien suojan osalta valokuvan ottamisesta. Vuoden 1996 alussa tekijänoikeudellinen suoja-aika piteni 70 vuodeksi.

Vuoden 2006 alussa voimaan tulleet muutokset tavallisen valokuvan suojan sisältöön ovat edelleen lähentäneet teosvalokuvien ja muiden valokuvien suojaa toisiinsa. Kaikki valokuvat nauttivat samanlaista suojaa 50 vuoden ajan kuvan ottamisesta. Tekijänoikeuslaissa säädetty valokuvien laaja oikeudellinen suoja on selvä poikkeus tekijänoikeuden perusprinsiipeistä: suojaa saavat kaikki valokuvat riippumatta kuvien omaperäisyydestä.

Arkistoissa ja museoissa olevien valokuvien osalta vuonna 2007 voimaan tulleet uudet sopimuslisenssisäännökset mahdollistavat vanhojen valokuvien käyttöä koskevien oikeuksien hankintaa opetusministeriön hyväksymän järjestön välityksellä. Vanhojen valokuvien käyttöoikeuksia koskeva kysymys on myös laajan eurooppalaisen selvittelyn kohteena osana eurooppalaisen digitaalisen kirjaston perustamista koskevaa hanketta. Erityiskysymyksenä tässä selvittelyssä ovat niiden valokuvien käyttö, joiden oikeudenhaltijoita ei pystytä tunnistamaan tai tavoittamaan.

Edellä esitetyn perusteella opetusministeriö katsoo, ettei lainsäädännön muuttamiseen ole tarvetta.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Opintotuki, kehittäminen
HE 11/2005 vp — EV 57/2005 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 1.6.2005 toimeentulotuen saamisen perusteita muutettavaksi siten, että opintolainan lisäys ei heikennä toimeentulon saamisen edellytyksiä perheellisillä.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että suomalaista hyvää rakenteeltaan oikeansuuntaista opintotukijärjestelmää kehitetään opintorahapainotteisena ja vastaisuudessakin ohjataan varoja opintorahan ja opiskelijoiden asumislisän korottamiseen.

1. Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan toimeentulotukilainsäädännössä ei voi suosia jotain tiettyä asiakasryhmää. Menettely asettaisi keskenään erilaiseen asemaan paitsi toimeentulotuen saajat yleensä, myös vielä opiskelijat keskenään. Perheelliset tulee ottaa huomioon etuusjärjestelmissä muulla tavoin. Opetusministeriö seuraa perheellisten opiskelijoiden tilannetta ja arvioi saatujen kokemusten perusteella, tulisiko lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellista tukea kehittää erityisillä toimenpiteillä.

Hallitusohjelman mukaisesti opiskelijan omat tulorajat nousivat 30 prosenttia 1.1.2008 lukien ja opintorahoja korotettiin 15 prosenttia 1.8.2008 lukien. Lisäksi 1.11.2007 lukien vanhempien tulorajat nousivat 30 prosenttia, mikä paransi opintotukea niillä opiskelijoilla, joilla tukea myönnettäessä otetaan huomioon vanhempien tulot. Ratkaisujen myötä opintotuen käyttöasteen oletetaan kohentuvan ja opintotuen määrärahat kasvavat yhteensä 41,8 miljoonalla eurolla vuonna 2009. Opintorahan reaalisen arvon kohentuminen ja opiskelijan omien tulorajojen korottaminen vuoden 1998 tapahtuneen ansiotasonkehityksen perusteella kohentavat tuntuvasti noin 300 000 opiskelijan toimentuloa siten, että heillä on aiempaa paremmat edellytykset keskittyä päätoimiseen opiskeluun.

Opetusministeriö asetti huhtikuussa 2008 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotuksia siitä kuinka opintotuen keinoin voitaisiin parantaa niiden opiskelijoiden taloudellista toimeentuloa ja opiskeluedellytyksiä, joilla on huollettavanaan alaikäisiä lapsia. Työryhmä luovutti mietinnön opetusministeriölle 7.4.2009. Ehdotusten toteuttamisedellytyksiä on tarkoitus arvioida opintotuen rakenteellisen kehittämisen yhteydessä.

Hallituksen puoliväliriihen yhteydessä päätettiin, että ehdotukset opintotukijärjestelmän rakenteelliseksi uudistamiseksi tehdään vuoden 2009 loppuun mennessä tavoitteena päätoimiseen opiskeluun kannustaminen. Kulttuuri- ja urheiluministeri asetti 2.3.2009 opintotukea koskevia kehittämisehdotuksia valmistelemaan johtoryhmän. Johtoryhmän tehtävänä on toimeksiannon mukaisesti kartoittaa erilaisia vaihtoehtoja kehittää opintotukea päätoimiseen opiskeluun kannustavaksi ja tehdä ehdotukset opintotuen rakenteen uudistamiseksi vuoden 2009 loppuun mennessä. Opintotuen kehittämisen johtoryhmän toimeksiantoa on täsmennetty siten, että se laatii ehdotukset opintotukijärjestelmän rakenteelliseksi kehittämiseksi tavoitteena päätoimiseen opiskeluun kannustaminen korkeakouluissa vuoden 2009 loppuun mennessä. Muut opintotukijärjestelmää koskevat kehittämisehdotukset johtoryhmä laatii vuoden 2010 syyskuun loppuun mennessä. Johtoryhmä ottaa kantaa myös asumisen tukien yhdistämiseen opiskelijoiden toimeentulon kannalta.

Johtoryhmä luovutti toimeksiannon ensimmäisen vaiheen mukaiset ehdotuksensa kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallinille 8.12.2009.

Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot
HE 14/2005 vp — EV 59/2005 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 1.6.2005, että ammattikorkeakoulujen ylempien tutkintojen määrä mitoitetaan ottaen huomioon työelämän tarpeet, korkea laatu turvataan ja että ammattikorkeakoulujen järjestämään aikuiskoulutukseen varataan riittävä rahoitus.
>
> Eduskunta edellytti, että hallitus antaa viiden vuoden kuluttua selonteon ylempien ammattikorkeakoulututkintojen asemasta työelämässä ja uudistuksen vaikutuksista koulutusjärjestelmäämme ja työelämään.

Opetusministeriö päättää ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavista koulutusohjelmista ammattikorkeakoulun esityksestä. Osana tulosohjausprosessia ammattikorkeakoulut voivat esittää uusia ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavia koulutusohjelmia vuosittain. Ohjelmien tavoitteena on työelämän ja työyhteisöjen kehittäminen. Uusista koulutusohjelmista päätettäessä arvioidaan muun muassa työelämän tarpeita, työelämäyhteistyötä opintojen suunnittelussa ja ammattikorkeakoulujen mahdollisuuksia toteuttaa laadukasta koulutusta. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus vakinaistettiin vuonna 2005. Vuosina 2006–2009 ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta on käynnistetty ammattikorkeakoulujen kaikilla koulutusaloilla. Vuonna 2009 myönnettiin koulutusohjelmat vuonna 2010 aloittaviin ohjelmiin. Päätösten jälkeen koulutusohjelmia on yhteensä 57 suomen-, ruotsin- ja englanninkielellä.

Opetusministeriö on rahoittanut vuosina 2006–2009 ammattikorkeakoulujen yhteistä ylempien ammattikorkeakoulututkintojen kehittämisverkostoa, jolla tuetaan ylempien ammattikorkeakoulututkintojen laadun kehittämistä. Kehittämisverkoston yhteydessä on toiminut ns. laaturengas, joka on luonut aineistoja vahvistamaan ylempien ammattikorkeakoulututkintojen laatutyötä sekä vertaisarviointia.

Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen rahoitus on osa ammattikorkeakoulujen valtionosuusrahoitusta.

Opetusministeriö jatkaa ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen toimeenpanon seurantaa.

Nuorisojärjestöjen rahoitus
HE 28/2005 vp–EV 219/2005 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 19.12.2005, että hallitus esimerkiksi nuorisolain 11 §:n avulla turvaa sellaisten valtakunnallisten järjestöjen rahoituksen, jotka voimassa olevan lain perusteella saavat valtion varoista yleisavustusta vuonna 2005, mutta uuden lain voimaan tultua menettävät kelpoisuutensa tällaisen avustuksen saamiseen.

Uusi nuorisolaki (72/2006) tuli voimaan 1.3.2006 ja järjestöavustusten osalta 1.1.2007. Valtakunnalliset nuorisojärjestöt, nuorisotyön palvelujärjestöt ja muut nuorisotyötä tekevät järjestö hakivat vuoden 2007 toiminta-avustuksia 30.11.2006 mennessä. Eduskunnan asettama edellytys otettiin huomioon avustuspäätösten valmistelussa ja päätöksissä siten, että nuorisolain mukaan avustuskelpoisuutensa menettäneet valtakunnalliset nuorisojärjestöt saivat avustuksen valtakunnallisina nuorisotyötä tekevinä järjestöinä. Vuosien 2008 ja 2009 valta-

kunnallisten järjestöjen avustuksissa otettiin huomioon eduskunnan vuonna 2005 asettama edellytys.

Vuonna 2009 opetusministeriö tuki 122 valtakunnallista nuorisojärjestöä, nuorisotyön palvelujärjestöä sekä muita nuorisotyötä tekeviä järjestöjä yhteensä 14,026 miljoonalla eurolla.

Omaehtoinen ammatillinen aikuiskoulutus, maksut
Ammatillinen koulutus
Korkeakoulujen aikuiskoulutus
HE 40/2005 vp — EV 160/2005 vp
Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 30.11.2005 hallituksen selvittävän omaehtoisen ammatillisen aikuiskoulutuksen opiskelijoilta perittävien maksujen suuruuden ja määräytymisperusteet sekä ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin maksujen yhtenäistämiseksi ja niin, että ne ovat opiskelijoille kohtuullisia.

2. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan, miten ammatillisen koulutuksen järjestämislupia koskeva sääntely käytännössä toimii, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin niin, että ammatillisen koulutuksen järjestäminen voidaan joustavasti hoitaa ottaen huomioon valtakunnalliset, paikalliset ja alueelliset olosuhteet ja koulutustarve.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus kiirehtii korkeakoulujen aikuiskoulutusta koskevien ehdotusten toteuttamista.

1. Ammatillisen aikuiskoulutuksen opiskelijoilta perittävien maksujen määräytymisperusteiden ja suuruuden arviointia on tehty osana hallitusohjelman mukaista ammatillisen suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen valmistelua. Uudistuksen tavoitteena on selkiyttää aikuiskoulutuksen hajanainen hallinto, rahoitus, tarjonta ja etuudet.

Opetushallitus on tehnyt opiskelijamaksuista kyselyyn perustuvan selvityksen, joka on toimitettu sivistysvaliokunnalle. Selvityksen tulokset osoittavat, että näyttötutkintoihin valmistavan koulutuksen maksut ovat kokonaisuutena tarkastellen kohtuullisia vaikkakin maksut vaihtelevat järjestäjien kesken huomattavasti samojen koulutusalojen ja tutkintojen sisällä. Eroja selvittää osittain koulutuksen pituus sekä se, voiko koulutuksen järjestäjä hoitaa koulutuksen omalla henkilöstöllä vai tarvitaanko ulkopuolelta ostettua asiantuntemusta ja materiaalia, mitkä nostavat maksuja. Perittävän maksun suuruuteen vaikuttavat myös näyttötutkinnon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, jotka ovat järjestämisolosuhteista johtuen varsin erilaisia. Näyttötutkintojen järjestämistavoista ja niiden kustannuksista tulee vastaisuudessa hankkia enemmän tietoa. Maksujen tasoon vaikuttavat myös järjestäjien vakiintuneet käytännöt ja kokemukset siitä, millaisella maksutasolla opiskelijoita on mahdollista saada. Koulutuksen järjestäjien kokonaistuloista opiskelijamaksujen osuus on noin 10 %:n luokkaa. Toisaalta sellaisille koulutuksen järjestäjille, jotka eivät saa toimintaansa valtionosuutta, on mahdollista myöntää valtionavustuksia opiskelijamaksujen alentamiseen.

Edellisen lisäksi opetusministeriössä on tehty muistio yliopistojen täydennyskoulutuksen maksuista.

Opiskelijamaksujen osalta aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen johtoryhmä ehdotti II väliraportissaan, että vailla ammatillista tutkintoa olevilta poistetaan tutkintojen suorittamiseen liittyvät maksut vuoden 2010 alusta. Opetusministeriö on sisällyttänyt esityksen vuosien 2011–2014 kehysehdotukseen.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupien muuttamisprosessi aloitettiin tammikuussa 2006. Lisäkoulutuksen järjestämisluvat uusittiin vuoden 2006 aikana. Lisäkoulutuksen järjestäjiä on ammatilliset erikoisoppilaitokset mukaan lukien kaikkiaan vähän yli 190. Järjestäjistä suurin osa on samoja kuin ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjät, minkä lisäksi ammatillisen lisäkoulutuksen lupa on noin 30 sellaisella koulutuksen järjestäjällä, jotka eivät järjestä ammatillista peruskoulutusta. Alueellisesti tarkasteltuna lisäkoulutuksen järjestäjäverkko on siis tiheämpi kuin ammatillisessa peruskoulutuksessa. Lupiin otetut määrällisen säätelyn osuudet eli opiskelijatyövuosien ja oppisopimusten vähimmäismäärät ovat olleet vuosien 2007–2010 valtionosuuspäätösten pohjana. Tavoitteena oli lisätä voimavaratason ennakoitavuutta ja vahvistaa toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua. Oppilaitosmuotoisen lisäkoulutuksen osalta useiden järjestäjien kohdalla valtionosuuslaskennassa on sovellettu järjestämislupien mukaista vähimmäismäärää.

Työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä on vuoden 2006 alusta lukien ollut osa ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupaa. Pysyvä tai määräaikainen tehtävä on 97 järjestäjällä. Opetushallitus myöntää hakemuksesta tehtävän hoitamiseen valtionavustuksia. Opetushallitus on pyrkinyt edistämään koulutuksen järjestäjien verkostoitumista suurempien kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Järjestäjien piirissä on panostettu erityisesti yritysten kanssa tehtävään yhteistyöhön. Opetusministeriö on antanut koulutuksen arviointineuvostolle toimeksiannon arvioida työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän toimivuutta ja vaikutuksia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnin loppuraportti on valmistunut vuoden 2009 lopulla ja sen suositukset otetaan huomioon tyke-tehtävää koskevassa valmistelutyössä.

Tähän mennessä hankittujen kokemusten perusteella ei vielä voida tehdä lopullisia johtopäätöksiä määrällisen säätelyn toimivuudesta. Koulutuksen järjestäjien näkökulmasta säätely on tuonut vakautta koulutuksen ja rahoituksen suunnitteluun, mutta toisaalta säätely voi myös jäykistää järjestelmää valtakunnallisen koulutustarjonnan ohjauksen näkökulmasta. Ammatillisen lisäkoulutuksen määrällistä säätelyä ei voida tarkastella irrallaan muusta kehittämistyöstä. Järjestäjäverkon kokoamista, aluehallinnon uudistamista, aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta, oppisopimuskoulutusta ja sähköistä asiointia koskevat suunnitelmat ja päätökset vaikuttavat myös ammatillisen lisäkoulutuksen säätelyn toimivuuteen ja järjestämiseen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamisen vauhdittamishankkeen tavoitteena on vauhdittaa koulutuksen järjestäjien ja opetusministeriön välisenä vuorovaikutteisena prosessina ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamista alueellisen kehittämistyön ja voimavarojen tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan käytön edellytysten parantamiseksi. Hankkeeseen ja sen toimenpidesuosituksiin on sisällytetty myös ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjät. Opetusministeriö antoi 2.4.2009 päivätyllä kirjeellä ammatillisen koulutuksen järjestäjille palautteen ammattiopistostrategian toimeenpanotilanteesta ja pyysi koulutuksen järjestäjiltä 31.12.2009 mennessä suunnitelmia järjestäjäverkon kokoamisesta vuosina 2011–2012. Lisäksi opetusministeriö asetti 31.8.2009 projektiryhmän valmistelemaan ammatillisen koulutuksen järjestämislupaprosessin sähköistämistä. Ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksen (AKKU) johtoryhmän linjausten pohjalta aikuiskoulutusta koskevaa alueellista yhteistyötä vahvistetaan ELY-virastoissa ja TE-toimistoissa opetushallinnon, työ- ja elinkeinohallinnon sekä aikuiskoulutuksen järjestäjien, yritysten ja muun työelämän kanssa vastuuministeriöiden elokuussa 2009 hyväksymän strategia-asiakirjan mukaisesti. Konkreettisena toimenpiteenä em. työelämän kehittämis- ja palvelutoiminnan avustukset siirtyvät vuodesta 2010 lähtien ELY-virastojen hoidettaviksi. Opetusministeriö on eduskunnan lausuma 188/2008 EV huomioonottaen valmistellut vuoden 2009 aikana yhteistyössä AKKU-johtoryhmän kanssa myös oppisopimuskoulutuksen kustannuspohjaa, rahoituksen määräytymistä ja määrällisen säätelyn kehittämistä koskevaa kokonaisuutta, jota koskevia konkreettisia ehdotuksia valmistelemaan on tarkoitus vuoden 2010 alussa asettaa työryhmä. Ammatillisen aikuiskoulutuksen säätelyn kehittämiselle luo edellytyksiä myös se, että am-

matillisen koulutuksen järjestäjät ry., Ammatillisen aikuiskoulutuksen liitto ja Oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ry ovat tiivistäneet yhteistyötään vuoden 2009 aikana.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

3. Osana ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta opetusministeriö on kiinnittänyt huomiota korkeakoulujen aikuiskoulutuksen kehittämiskohteisiin.

Korkeakoulujen aikuiskoulutuksen kehittämistä käsitellyt työryhmä esitti, että tutkinnon suorittamisen jälkeen hankittavaan koulutukseen luodaan oppisopimustyyppinen täydennyskoulutus ja työelämän kanssa yhteistyössä luodaan korkeakoulututkinnon jälkeen hankittavia uusia laajoja osaamiskokonaisuuksia, erityispätevyyksiä. Lisäksi työryhmä esitti nykyistä parempia ja joustavampia mahdollisuuksia suorittaa tutkinnon osia ilman koko tutkinnon suorittamista ja tähän tarvittavaa tutkinnonsuorittamisoikeutta erillisten opinto-oikeuksien avulla sekä osallistumalla avoimeen korkeakouluopetukseen. Tavoitteena on, että toimenpiteet vähentävät korkeakoulutettujen hakeutumista suorittamaan toista korkeakoulututkintoa täydennyskoulutustarkoituksessa.

Työryhmän ehdotuksia on toimeenpantu käynnistämällä oppisopimustyyppistä täydennyskoulutusta ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Vuonna 2009 käynnistettiin ensimmäiset 9 pilottikoulutusta. Oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen toimeenpanoa tuettu lisätalousarviossa saadulla 1 miljoonan euron rahoituksella. Syksyllä 2009 koulutusta on ollut tarjolla 300 opiskelijalle. Opetusministeriö seuraa toiminnan kehittymistä.

Talousarvion momentin 29.30.21.1 yliopistojen aikuiskoulutuksen kehittämisen varoja sekä ESR -rahoitusta on suunnattu oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen ja erityispätevyyksiin liittyvään kehittämiseen korkeakouluissa. Opetusministeriön työryhmä, joka on valmistellut ehdotuksen tutkintojen ja muun osaamisen kansallisesta viitekehyksestä on esittänyt korkeakoulutettujen erityispätevyyksien sijoittamista viitekehykseen.

Korkeakoulujen aikuiskoulutuksen kehittämistä valmistelleen työryhmän esityksiä paremmista mahdollisuuksista suorittaa tutkinnon osia ilman koko tutkinnon suorittamista on tuettu ottamalla erilliset opinto-oikeudet ja avoin korkeakouluopetus mukaan yhdeksi yliopistojen rahoituksen määräytymiskriteeriksi ja sisältymään ne myös ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen. Opinnoista perittävät maksut on säädetty kohtuulliselle tasolle, yhtenäisesti ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa.

Opetusministeriö on rahoittanut vuosina 2007–2009 avoimen ammattikorkeakoulun verkoston toimintaa. Verkosto on laatinut mm. avoimen ammattikorkeakoulun kehittämisstrategian vuoteen 2012 sekä tuottanut monipuolisesti avoimen ammattikorkeakouluopetuksen laatua kehittävää tukimateriaalia kaikkien ammattikorkeakoulujen käyttöön.

Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintokokeilu ja ylempien ammattikorkeakoulututkintojen käyttöönotto vuodesta 2005 alkaen on osaltaan monipuolistanut työikäisen aikuisväestön koulutusmahdollisuuksia.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Vapaa sivistystyö, päällekkäisyys
HE 112/2005 vp — EV 185/2005 vp
Sivistysvaliokunta

> 3. Eduskunta edellytti 12.12.2005, että hallitus arvioi, missä määrin yhtäältä vapaan sivistystyön eri muotojen välillä sekä toisaalta vapaan sivistystyön ja muiden koulutusmuotojen kesken on päällekkäisyyttä, ja että hallitus tekee tarvittavat ehdotukset mahdollisten haitallisten päällekkäisyyksien poistamiseksi.

3. Opetusministeriö asetti 1.2.2008 valtioneuvoston hyväksymän koulutusta ja tutkimusta vuosina 2007–2012 koskevan kehittämissuunnitelman sekä Koulutuksen arviointineuvoston tekemien vapaan sivistystyön arviointitulosten pohjalta valmisteluryhmän laatimaan vapaan sivistystyön kehittämisohjelman vuosille 2008–2012. Valmisteluryhmän maaliskuussa 2009 valmistunut loppuraportti sisältää kehittämisohjelman vuosille 2009–2012. Ehdotukset vapaan sivistystyön kehittämisohjelmaksi jakautuvat 1) vapaan sivistystyön tehtäviä ja lainsäädännön uudistamistarpeita koskeviin ehdotuksiin, 2) rahoitusjärjestelmän uudistamista koskeviin ehdotuksiin, 3) oppilaitos- ja ylläpitäjärakenteen kehittämistä koskeviin ehdotuksiin sekä 4) laatua ja vaikuttavuutta parantaviin toimenpiteisiin. Kehittämisohjelmasta opetusministeriössä laaditun toimeenpanosuunnitelman mukaan ensimmäiseen vaiheen toimenpiteisiin kuului vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttaminen lain tarkoitusta, tavoitteita, oppilaitosten ominaispiirteiden määrittelyä, yhteistyövelvoitetta sekä ylläpitämislupia koskevien säännösten muuttamiseksi.

Toimeenpanosuunnitelman mukaisesti hallitus antoi eduskunnalle esityksen vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamiseksi. Eduskunta hyväksyi lain muutoksen esityksen mukaisesti 7.12.2009 ja laki vahvistettiin 29.12.2009. Laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010. Lain muutoksella uudistetaan muun muassa vapaan sivistystyön lainsäädännön keskeiset toiminnan tarkoitusta ja tavoitteita koskevat säännökset sekä yksittäisiä oppilaitoksia koskevat tehtävämäärittelyt paremmin vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä ja erottamaan nykyistä selkeämmin oppilaitosten tehtävät toisistaan. Samoin lakiin lisättiin yhteistyöhön velvoittava säännös vapaan sivistystyön oppilaitosten kesken sekä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Yhteistyö voi olla alueellista tai valtakunnallisella tasolla tapahtuvaa ja voi vaihdella paikallisista olosuhteista, koulutuksen järjestäjäverkon tilanteesta ja oppilaitoksen vakiintuneista yhteistyöverkostoista riippuen. Oppilaitosmuotokohtaisten tehtävien uudenlainen määrittely sekä yhteistyövelvoitteen säätäminen ehkäisee myös mahdollisia koulutustarjonnan päällekkäisyyksiä.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Toisen asteen opiskelijoiden opintotuki
HE 9/2006 vp — EV 38/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 26.4.2006, että toisen asteen opiskelijoiden opintotukijärjestelmän toimivuus selvitetään pikaisesti kokonaisuutena ja varmistetaan opiskelijoiden välinen yhdenvertaisuus sekä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin.

Opetusministeriön käynnistämä toisen asteen opiskelijoiden toimeentuloa koskevan kyselytutkimus valmistui kesällä 2007. Tutkimuksen tuloksia on hyödynnetty toisen asteen tuen kehittämistarpeita arvioitaessa.

Opintotukea myönnettäessä huomioon otettavia vanhempien tulorajoja korotettiin 11.11.2006 lukien 15 prosentilla ja edelleen 1.11.2007 lukien 30 prosentilla. Tulorajojen korotus parantaa erityisesti alle 20-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden opintotukea. Van-

hempien tuloihin perustuvan tarveharkinnan lieventymisen myötä opintoraha nousee nyt tuen piirissä olevilla keskimäärin 34 euroa ja asumislisä 67 euroa kuukaudessa. Uudet tuen piirin tulijat saavat opintorahaa keskimäärin 46 euroa ja asumislisää 86 euroa kuukaudessa.

Hallitusohjelman mukaisesti opintorahaa korotetaan 15 prosentilla kaikilla koulutusasteilla ja opiskelijan omia tulorajoja korotetaan 30 prosentilla, jotta opintotuki turvaisi päätoimisen opiskelun aikaista toimeentuloa, edistäisi tehokasta opiskelua ja tutkinnon suorittamista tavoiteajassa. Korotukset toteutuvat mahdollisimman tasapuolisesti eri-ikäisille, eri tavalla asuville ja eri koulutusasteilla opiskeleville. Toisen asteen pieniin opintorahoihin korotus toteutetaan tästä syystä pääsääntöisesti euromääräisenä.

Ratkaisun myötä esimerkiksi muussa kuin korkeakoulussa opiskelevan itsenäisesti asuvan 20-vuotiaan opintotuen enimmäismäärä nousee 648 eurosta 747,60 euroon, josta opintorahan ja asumislisän osuus on 60 prosenttia ja vanhempansa luona asuvan alle 18-vuotiaan opintotuen enimmäismäärä nousee 368 eurosta 500 euroon Lisäksi opiskelijalla voi olla muita tuloja opintotuen ohella nykyistä enemmän. Tyypillinen yhdeksän kuukautta tukea nostavan vuosituloraja nousee 2 760 eurolla 11 850 euroon. Nykyisin opiskelija ei ole oikeutettu tukeen lainkaan jos vuositulo ylittää 17 170 euroa. Tämä raja nousee 5 160 eurolla 22 330 euroon.

Toisen asteen tuen kehittämistarpeisiin otetaan kantaa hallituksen hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2012. Sen mukaan opintotuen mitoitusta tulee tarkistaa säännöllisesti elinkustannusten kehityksen perusteella tuen riittävyyden takaamiseksi. Tarkoitus on, että nuorten opintotukea selkeytetään ja tasoa parannetaan koulutukseen kannustamiseksi. Tavoitteena on, että opintoraha olisi vähintään lapsilisän tasolla. Itsenäisesti asuvien opiskelijoiden toimeentulon kannalta pidetään tärkeänä erityisesti puolison tulojen huomioonottamisesta luopumista asumislisää myönnettäessä, asumislisän vuokrarajan korottamista sekä vanhempien tulojen perusteella tapahtuvasta tarveharkinnasta luopumista silloin, kun opiskelija asuu muualla kuin vanhempiensa luona ja on täyttänyt 18 vuotta. Vuoden 2009 aikana on tarkoitus selvittää valtiontaloudellisia edellytyksiä kehittää toisen asteen opintoihin myönnettävää opintotukea.

Opintotuen kehittämisen johtoryhmän täsmennetyn toimeksiannon (30.7.2009) mukaisesti ehdotukset opintotukijärjestelmän rakenteelliseksi kehittämiseksi muuta kuin korkeakoulutusta koskien tulee laatia vuoden 2010 syyskuun loppuun mennessä.

Koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminta
HE 33/2006 vp — EV 88/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.6.2006, että varataan riittävät voimavarat koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminnan tukemiseen valtakunnallisesti niin, että toimintaa voidaan kehittää turvaamaan oppilaille asianmukaiset kirjasto- ja tietopalvelut sekä yhteydet tietovarantoihin.

Lääninhallitukset ovat informaatio-ohjauksella ja täydennyskoulutuksella edistäneet vuosittain koulujen ja yleisten kirjastojen yhteistyötä oppilaiden ja opettajien kirjasto- ja tietopalvelujen parantamiseksi. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015 Yleiset kirjastot -ohjelmassa painotetaan koulujen ja kirjastojen yhteistyön tärkeyttä perus- ja toisen asteen oppilaiden kirjastopalvelujen järjestämiseksi. Ohjelman mukaisesti oppilaiden kirjastopalvelut voidaan ratkaista tehokkaasti ja taloudellisesti panostamalla suunnitelmalliseen yhteistyöhön ja yhteisten voimavarojen järkevään kohdentamiseen. Sekä koulutoimen että yleisen kirjastotoimen valtionrahoitus määräytyy laskennallisesti opetus- ja kulttuuritoimen valtion-

osuusjärjestelmän mukaisesti. Harkinnanvaraisilla avustuksilla on tuettu kuntien koulutoimen ja kirjastotoimen yhteistyön kehittämisprojekteja.

Opetusministeriön valtakunnallisessa ESR -kehittämisohjelmassa vuosille 2007–2013 "Avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi" on aloitettu opetus- ja kirjastotoimen laaja-alaisia kehittämishankkeita.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Tekijänoikeuskysymykset, tulkinta
HE 98/2006 vp — EV 238/2006 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2006, että hallitus omalta osaltaan ryhtyy toimenpiteisiin tekijänoikeuskysymyksissä olevien tulkintaerimielisyyksien ratkaisemiseksi pikaisesti perusteellisessa laajapohjaisessa valmistelussa olemassa olevan tekijänoikeusjärjestelmän puitteissa.

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 4 ja 7 §:n muuttamista koskevan hallituksen esityksen valmistelun aikana ja lakiesityksen eduskuntakäsittelyssä tulivat esiin erityisesti rinnakkaisen DVB-H -lähetystoiminnan tekijänoikeuksia ja mahdollisia korvauksia koskevat kysymykset. Eduskunnan hyväksyessä lain muutokset ohjelmien lähetysoikeuksia koskevat järjestelyt jätettiin sopimuksenvaraisiksi. Opetusministeriö käynnistää vuoden 2007 alussa ilman viivytyksiä eduskunnan edellyttämän valmistelun tulkintaerimielisyyksien ratkaisemiseksi.

Selvitystyö käynnistettiin tammikuussa 2007, jolloin aloitettiin keskustelut kaikkien keskeisten osapuolten kanssa ratkaisumahdollisuuksien ja niiden edellytysten perusteelliseksi selvittämiseksi ja punnitsemiseksi. "Television monikanavaisuus ja tekijänoikeus" - Opetusministeriön DVB-H -selvitys (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:41) toimitettiin eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle sekä sivistysvaliokunnalle 29.8.2007. Hallitusryhmien 13.11.2007 tekemän päätöksen mukaisesti selvitystyö jatkuu vuonna 2008.

Opetusministeriön asettama työryhmä, jossa olivat edustettuna laajasti kotimaiset monikanavajakelua koskevista oikeuksista käytännössä sopivat tahot sekä oikeudenhaltija- että oikeuksien käyttäjäpuolelta, on keväällä 2008 selvittänyt mahdollisuuksia helpottaa monikanavajakelua koskevaa sopimista tekijänoikeuslakiin tehtävien muutosten kautta. Työryhmän 9.6.2008 antamaan raporttiin ei sisältynyt yhteistä ehdotusta, vaan sekä oikeudenhaltija- että oikeuksien käyttäjäpuoli esitti oman ehdotuksensa asiassa. Selvitystyötä jatketaan opetusministeriön asettamassa virkamiestyöryhmässä.

Opetusministeriön työryhmä antoi asiasta raporttinsa 17.6.2009. Työryhmä totesi, että lainsäätäjällä on varsin vähän keinoja puuttua monikanavajakeluoikeuksista sopimiseen. Tekijänoikeuslaki lähtee laajasta sopimusvapaudesta, jolloin markkinat tehokkaimmin määrittelevät oikean hinnan ja kohtuulliset ehdot. Mikäli yhteiskunnallisesta näkökulmasta välttämätöntä puuttumista markkinoihin tarvittaisiin, voitaisiin harkita 1) sopimuslisenssiin perustuvan lisensioinnin ohjaamista teknologianeutraaliin suuntaan, 2) tekijänoikeuslain 54 §:n riidanratkaisumenettelyn kehittämistä ja soveltamisalan laajentamista siten, että välimiesoikeus tai tuomioistuin voisi myöntää väliaikaisen käyttöluvan ja samalla määrätä korvauksesta.

Tekijänoikeuslain lainauskorvausjärjestelmä
HE 126/2006 vp — EV 226/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.2006, että valtion talousarviossa osoitetaan lisämääräraha, jolla mahdollistetaan tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevien kirjastojen ottaminen tekijänoikeuslain 19 §:n tarkoittaman lainauskorvausjärjestelmän piiriin.

Tekijänoikeuslain 19 §:n muutos toteutettiin siten, että järjestely täyttäisi vain vuonna 1992 annetun niin sanotun vuokraus- ja lainausdirektiivin (92/100/ETY) vähimmäisvaatimukset. Lainauskorvausjärjestelmän soveltamisala on näin mahdollisimman rajoitettu ja ulottuu käytännössä vain yleisiin kirjastoihin. Lainauskorvausjärjestelmän toteutuksen alkaessa vuodesta 2007 lähtien selvitetään mahdollisuudet eduskunnan lausuman mukaiseen soveltamisalan laajennukseen.

Lainauskorvausjärjestelmän laajentaminen tutkimus- ja opetustoimintaa palvelevista kirjastoista tapahtuvaan lainaamiseen sisältyi valtion talousarvion valmisteluun opetusministeriössä keväällä 2007. Kulttuurimäärärahojen niukkuuden vuoksi lisämäärärahaa tähän tarkoitukseen ei kuitenkaan voitu esittää lopullisessa talousarvioehdotuksessa.

Vuoden 2008 valtion talousarvio sisältää määrärahan lainauskorvauksen maksamiseen vain yleisistä kirjastoista tapahtuvan lainaamisen osalta.

Tarvittavaa määrärahan korotusta ei ole saatu sisällytetyksi vuoden 2009 valtion talousarvioon.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta enää aihetta toimenpiteisiin.

Koulutuspoliittinen selonteko
VNS 4/2006 vp — EK 35/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 17.11.2006 hallituksen huolehtivan siitä, että valtakunnallisessa koulutustarpeen ennakointi- ja mitoitussuunnittelussa otetaan nykyistä paremmin huomioon maakuntien ja alueiden laatimat koulutuksen mitoitussuunnitelmat.

1) Valmisteltaessa valtioneuvoston 5.12 hyväksymää koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sisältyviä vuoden 2012 koulutustarjonnan tavoitteita valmisteluryhmässä olivat edustettuina mm. sisäasiainministeriö ja maakuntien liitot. Valmisteluun liittyneessä Opetushallituksen toteuttamassa alueellisen ennakoinnin ESR-hankkeessa alueellisia toimijoita olivat ensisijaisesti maakuntien liitot. Opetusministeriö asetti keväällä 2008 kehittämissuunnitelman toimeenpanoa varten koulutustarjonnan alueelliset tavoitteet vuodelle 2012. Tavoitteita asetettaessa otettiin huomioon kehittämissuunnitelmassa asetetut koulutustarjonnan valtakunnalliset kehykset, alueiden elinkeino- ja muun työelämän kehitys sekä siihen pohjautuva työvoima- ja koulutustarve ja nuorisoikäluokan koon muutos vuoteen 2012 eri alueilla. Tavoitteena on koulutustarjonnan alueellisen tasa-arvon ja tasapainon parantaminen.

Aluehallintouudistus selkeyttää koulutustarpeiden alueellista ennakointia ja sen työnjakoa. Uudistuksessa lyhyen aikavälin ennakointi- ja työelämän ja koulutuksen kohtaannon seuranta on määritelty elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten tehtäväksi ja maakunnan liittojen tehtävänä on vastata alueellisen pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakoinnin yhteensovittamisesta ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelusta osana koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnittelua.

Lukion suullisen kielitaidon arviointi
HE 98/2008 vp — EV 207/2008 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus seuraa lukion opiskelijan suullisen kielitaidon arviointia koskevan lainmuutoksen käytännön toteuttamista ja erityisesti sitä, saavatko opiskelijat yhtä paljon opetusta opiskelupaikasta riippumatta. Hallituksen tulee tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, jos osoittautuu, ettei muutos ole tarkoituksenmukainen kieltenopetuksen syventävien opintojen tai opiskelijoiden tasapuolisen kohtelun kannalta.

Säädetty suullisen kielitaidon arviointi otettaan käyttöön lukio-opinnoissa 1.8.2010 lukien, ja ensimmäiset toteumatiedot tulevat saataville lukukaudelta 2010–2011. Opetusministeriö valmistelee lakimuutoksen toteutumisen seurannan.

Säännöksen edellyttämät opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja koetehtävät on valmisteltu sekä järjestetty uudistukseen liittyvää opettajien täydennyskoulutusta.

Perusopetuksen opetusryhmäkoko
HE 118/2008 vp — EV 149/2008 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 26.11.2008 hallituksen tarkasti seuraavan perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen tarkoitettujen valtionosuuksien kohdentamista ja vaikuttavuutta kunnissa. Opetusministeriön tulee antaa asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle syyskuun loppuun mennessä 2009.

Opetusministeriö selvitti perusopetuksen opetusryhmäkoot ja julkisti ennakkotiedot 7.10.2008. Kuntakohtaiset tiedot julkistettiin 8.12.2008 ja opetusministeriössä laadittiin politiikka-analyysi aiheesta 2008:5 heti kuntatietojen julkistamisen jälkeen. Opetusministeriö valmistelee valtionosuuksien kohdentumisen ja vaikuttavuuden toteutumisen seurannan.

Opetusministeriö suuntasi vuonna 2009 perusopetuksen ryhmäkokojen pienentämiseen 16 miljoonaa euroa. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain muutoksella (1038/2008) korotettiin vuoden 2009 perusopetuksen yksikköhintaa laskennallisesti keskihinnasta tarkasteltuna 26,17 euroa/oppilas niin, että se ei lisännyt kuntien rahoitusosuutta.

Eduskunta edellytti (HE 118/2008 vp–SiVM 6/2008 vp–EV 149/2008 vp), että hallitus seuraa tarkasti perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen tarkoitettujen valtionosuuksien kohdentumista ja vaikuttavuutta kunnissa.

Opetusministeriö lähetti koulutuksenjärjestäjille Eduskunnan lausuman mukaisen kyselyn, jolla kysyttiin perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen tarkoitettujen valtionosuuksien käyttöä. Kysely järjestettiin toukokuussa 2009. Kyselyn perusteella voidaan todeta, että opetusryhmien pienentämiseen suunnattu rahoitus on pääosin, 82,1 %:sti kohdistunut ryhmien pienentämiseen. Koulutuksenjärjestäjistä 17.9 % ilmoitti että ei ole käyttänyt lainkaan rahaa opetusryhmien pienentämiseen. Tästä ryhmästä kuitenkin vain 3 % ilmoitti, että rahaa ei kohdennettu mitenkään opetuksen hyväksi.

Esi- ja perusopetuksen osalta valtionosuus järjestelmä muuttui asukasperustaiseksi ja siihen liittyy erillisen kotikuntakorvausjärjestelmän käyttöönotto. Asukaspohjaisuus muuttaa esi- ja perusopetuksen valtionosuuden määräytymisperusteita, koska valtionosuudet määräytyvät nykyään oppilasmäärän perusteella. Tästä johtuen vuoden 2010 talousarvioesityksellä ope-

tusryhmien pienentämiseen osoitettua määrärahaa ei ole mahdollista kohdentaa opetuksen järjestäjille jatkossa valtionosuutena esimerkiksi korottamalla valtionosuusprosenttia.

Opetusministeriö julisti opetuksen järjestäjien haettavaksi valtion erityisavustuksen perusopetuksen opetusryhmien pienentämiseen vuodelle 2010. Myönnettävä valtionavustus on kaikkiaan 30 milj. euroa. Ylläpitäjille lähetetään päätökset tammikuun aikana. Opetusministeriö seuraa rahan kohdentumista ylläpitäjille tehtävällä kyselyllä.

Oppisopimuskoulutus, rahoitusjärjestelmä
HE 119/2008 vp — EV 188/2008 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 9.12.2008, että oppisopimuskoulutuksen rahoitukseen tehtyjen muutosten vaikutuksia seurataan tarkoin ja ryhdytään välittömästi korjaaviin toimenpiteisiin, mikäli uudistus vääristää oppisopimuskoulutuksen tarjontaa aloittain tai muutoin selvästi hankaloittaa oppisopimuskoulutuksen järjestämistä tarvetta vastaavasti. Opetusministeriön on annettava asiasta selvitys sivistysvaliokunnalle vuoden 2009 loppuun mennessä.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että VOS-2010 valtionosuusuudistuksen yhteydessä selvitetään mahdollisuudet ottaa oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmässä käyttöön oma kustannuspohja.

1. Tasavallan presidentti vahvisti 19.12.2008 lain opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Laki on tullut voimaan 1.1.2009. Lailla on muutettu oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintaa siten, että se on aiemman 77 prosentin asemesta 63,13 prosenttia ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta. Muutoksen tarkoituksena on yhtäältä saada oppisopimuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinta vastaamaan aikaisempaa paremmin koulutuksen järjestämisestä aiheutuneita todellisia kustannuksia ja toisaalta varmistua, ettei valtion erikoisoppilaitosten siirto osaksi muita ammatillisen erityisopetuksen järjestäjiä lisää asukaskohtaista kunnan rahoitusosuutta.

Opetusministeriö on seurannut lain käyttöönoton vaikutuksia vuoden 2009 aikana. Uudistuksella ei ole ollut mainittavia vaikutuksia oppisopimuskoulutuksen järjestämisen edellytyksiin.

Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta valmistelleen johtoryhmän toisen väliraportin ehdotusten mukaisesti opetusministeriö on 4.12.2009 asettanut laajapohjaisen kehittämishankkeen oppisopimuskoulutusta koskevan viranomaistoiminnan kehittämiseksi sekä laadukkaan koulutuksen ja yhdenmukaisten hallinnollisten menettelyjen varmistamiseksi. Työryhmässä ovat edustettuina opetusministeriön ja Opetushallituksen lisäksi oppisopimuskoulutuksen sekä ammatillisen ja aikuiskoulutuksen järjestäjiä edustavat yhdistykset sekä työelämän valtakunnalliset järjestöt. Hanketta valmistelevan työryhmän loppuraportin määräaika on 31.10.2010.

2. Opetusministeriö selvitti keväällä 2009 osana vuoden 2010 valtionosuusuudistuksen valmistelua mahdollisuutta ottaa oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmässä käyttöön oma rahoituspohja. Oppisopimuskoulutuksen oma rahoituspohja merkitsisi, että koulutuksen järjestäjille tehtävien kustannustietokyselyjen yhteydessä selvitettäisiin oppisopimuskoulutuksen toteutuneet kustannukset erikseen ammatillisen peruskoulutuksen ja lisäkoulutuksen osalta. Niiden perusteella määrättäisiin valtionosuuksien perusteena olevat yksikköhinnat vastaavalla tavalla kuin oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa. Uudistus merkitsisi sitä, että

rahoitustaso vastaisi toiminnasta aiheutuvaa todellista kustannustasoa ja toisi vakautta oppisopimuskoulutuksen toteutukseen ja rahoitukseen.

Aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta valmistelleen johtoryhmän päätöksen mukaisesti opetusministeriö valmisteli keväällä 2009 perusteellisen muistion oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmän kehittämistarpeista. Muistion perusteella järjestettiin kuulemistilaisuus kesäkuussa 2009 keskeisille sidosryhmille. Kuulemistilaisuuden perusteella todettiin, että oppisopimuskoulutuksen rahoitusjärjestelmässä ei ole niin kiireellisiä uudistustarpeita, että ne tulisi ottaa käyttöön vuoden 2010 alusta lukien. Kokonaisuudistusta valmistelleen johtoryhmän toisessa väliraportissa esitetyn mukaisesti (OPM 2009:11) on päätetty, eduskunnan lausumien perustella käynnistetään vuoden 2010 alussa oppisopimuskoulutuksen kustannuspohjaa, laskentapäiviin perustuvaa rahoituksen määräytymistä sekä määrällistä säätelyä koskeva valmistelutyö. Oppisopimuskoulutuksen omaan kustannuspohjaan siirtyminen voitaisiin toteuttaa kun rahoituksen perusteena olevia yksikköhintoja tarkistetaan seuraavan kerran toteutuneiden kustannusten perusteella vuodelle 2012.

Asia ei anna valtioneuvoston taholta aihetta lisätoimenpiteisiin.

Yliopistouudistus, toteutumisen ja vaikutusten seuraaminen
HE 7/2009 vp — EV 103/2009 vp
Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.6.2009, että hallitus seuraa yliopistouudistuksen toteutumista sekä vaikutuksia ja antaa asiasta selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2012 kevätistuntokaudella.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa, miten yliopistot järjestävät liikuntapalveluja opiskelijoille, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin opiskelijoiden liikuntamahdollisuuksien edistämiseksi.

3. Eduskunta edellytti, että lukukausimaksukokeilun tuloksia arvioidaan huolellisesti ja arvioinnin kriteerit määritellään mahdollisimman nopeasti.

4. Eduskunta edellytti, että koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi ja laadun turvaamiseksi yliopistolle turvataan riittävä perusrahoitus. Rahoitusta tulee kanavoida tasapuolisesti kaikille tieteenaloille.

5. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan siitä, että yliopistokeskuksille suunnataan vuosittain vähintään nykyisen tasoiset määrärahat.

Valtioneuvosto päätti 16.7.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Syksyllä 2009 käydyissä opetusministeriön ja yliopistojen välisissä sopimusneuvotteluissa keskusteltiin mm. yliopistouudistuksesta. Opetusministeriö järjestää vuosittain korkeakoulujen johdon seminaarin, jossa on mahdollisuus keskustella yliopistojen rehtoreiden kanssa mm. yliopistouudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista. Hallitus antaa yliopistouudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2012 kevätistuntokaudella.

2. Vuonna 2009 opetusministeriön rahoittamassa, SYLin ja Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston KYKY-hankkeessa kartoitettiin ja koottiin yliopisto-opiskelijoiden opiskelukykyä (ml. fyysistä ja psyykkistä jaksamista tukeva yliopistoliikunta) edistäviä hyviä käytäntöjä ja laadittiin valtakunnalliset suositukset opiskelukyvyn edistämiseksi yliopistoyhteisöissä.

Vuonna 2010 hankkeen tavoitteena on levittää hyviä käytäntöjä ja suosituksia ja tukea opiskelukykymallin hyödyntämistä osana korkeakoulujen opetuksen kehittämistä.

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL)ja Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus ovat yhteistyössä mm. Opiskelijoiden liikuntaliiton (OLL) ja ylioppilaskuntien kanssa tehneet Opiskelijan yliopisto -selvitykset vuosina 2005, 2006 ja 2008. Selvitysten tavoitteena on ollut tuottaa tietoa yliopistojen opiskeluympäristöjen toimivuudesta. Vuonna 2010 toteutetaan Opiskelijan korkeakoulu -selvitys, jossa tarkastelu laajennetaan myös ammattikorkeakouluihin. Selvityksessä kartoitetaan myös opiskelijan hyvinvointia tukevien liikuntapalvelujen tilaa.

3. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu käynnistyy vuoden 2010 alusta. Kokeilun aikana selvitetään, mitä vaikutuksia maksullisiin koulutusohjelmiin siirtymisestä on korkeakoulujen kansainvälistymiselle, suomalaisen korkeakoulutuksen vetovoimalle, opiskelijavirroille ja vieraskielisen korkeakoulutuksen laadulle. Opetusministeriö on asettanut työryhmän seuraamaan ja arvioimaan lukukausimaksukokeilua. Työryhmän tehtävänä on tehdä esitys kokeilun seurantaindikaattoreista, muusta kerättävästä seurantatiedosta ja arviointikriteereistä sekä arvioida kokeilun tuloksia ja kokeilulle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

4. Valtion rahoituksella turvataan kaikkien yliopistojen edellytykset lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Valtion rahoitus yliopistojen menoihin määräytyy kaikille yliopistoille samojen periaatteiden mukaisesti. Yliopistojen perusrahoituksen laskennallisella mallilla turvataan pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuudet kannustaen yliopistoja samalla profiloitumisen ja jatkuvan laadun parantamisen ohella tuottavaan ja taloudelliseen toimintaan.

Hallituksen tavoitteena on, että muutosvaiheessa yliopistojen keskinäiset rahoitussuhteet eivät olennaisesti muutu ja että pidemmällä aikavälillä toiminnan tuloksellisuus heijastuu yksittäisen yliopiston saamaan rahoitukseen.

Vuosien 2009 ja 2010 talousarvioiden yhteydessä on tehty lukuisia päätöksiä, joilla turvataan yliopistojen maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Lisäksi yliopistokehystä tullaan vuodesta 2011 lähtien korottamaan kertaluonteisia eriä lukuun ottamatta yliopistoindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Yliopistojen rahoituksen pitkäjänteisyyden vahvistamiseksi mahdollisesti tehtävistä muista pysyvistä tasokorotuksista tai kertaluonteisista erityispanostuksista tehdään päätökset tulevien kehyspäätösten yhteydessä.

Viime kädessä yliopistot päättävät autonomiansa puitteissa, minkä rahoituksen ne katsovat eri toiminnoille tai yksiköille tarkoituksenmukaiseksi osoittaa ministeriön kanssa sovittujen ja yliopiston sisällä asetettavien omien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

5. Opetusministeriö osoittaa kaudella 2010–2012 yliopistokeskuksia koordinoiville yliopistoille rahoitusta osana valtakunnallisia erityistehtäviä. Rahoitusta osoitetaan 670 000 euroa kutakin yliopistokeskusta kohden, mikä vastaa vuoden 2009 talousarviossa yliopistokeskusten kehittämiseen ja koordinointiin varatun rahoituksen tasoa. Valtakunnallisten erityistehtävien lisäksi yliopisto saa rahoitusta perusrahoituksen laskennallisten panos/tuotos -kriteerien kautta, joista osa liittyy myös yliopistokeskuksissa tapahtuvaan toimintaan.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Opetusalan koulutuskeskuksen muuttaminen osakeyhtiöksi
HE 8/2009 vp — EV 20/2009 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.3.2009, että valtio osallistuu siirtyvälle henkilöstölle hankittavan lisäeläketurvan maksamiseen ja että siirtyvälle henkilöstölle hankittavan eläkevakuutuksen ehdot vastaavat voimassa olevia eläke-etuuksia.

Valtioneuvosto päätti 16.4.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Opetusalan koulutuskeskuksen toimintaa jatkamaan perustettu osakeyhtiö on tehnyt sopimuksen siirtyvän henkilöstön lisäeläkevakuutuksesta. Lisäeläkevakuutuksella kompensoidaan siirtyminen valtion eläkelainsäädännön mukaisesta järjestelmästä yksityisen alan työeläkejärjestelmän piiriin siten, että osakeyhtiöön siirtyvän henkilöstön eläke-edut turvataan.

Lisäeläketurvasta aiheutuvien kustannusten kattamisesta valtion varoista tehdään ehdotus valtion vuoden 2010 toisessa lisätalousarviossa.

Ammattikorkeakoulut, toiminnan seuraaminen
HE 26/2009 vp — EV 102/2009 vp
Sivistysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 16.6.2009, että hallitus seuraa ammattikorkeakoulujen koulutusmääriä, koulutuksen sisällön kehittämistä ja opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että ammattikorkeakoulujen lukukausimaksukokeilun tuloksia arvioidaan huolellisesti ja arvioinnin kriteerit määritellään mahdollisimman nopeasti.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon tilannetta seurataan.
>
> 4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa miten ammattikorkeakoulut järjestävät liikuntapalveluja opiskelijoille ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin opiskelijoiden liikuntamahdollisuuksien edistämiseksi.

Valtioneuvosto päätti 16.7.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Opetusministeriö, ammattikorkeakoulujen ylläpitäjät ja ammattikorkeakoulut ovat sopineet ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen perusteena olevavasta opiskelijamäärästä sopimuskaudelle 2010–2012 koulutusaloittain. Opetusministeriö seuraa sopimuksen opiskelijamäärien suhdetta toteutuneisiin opiskelijamääriin. Seurannassa otetaan huomioon nuorten ja aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen, ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen, ammatillisten erikoistumisopintojen, avoimen ammattikorkeakouluopetuksen ja maahanmuuttajien valmentavan koulutuksen opiskelijat koulutusaloittain sekä opettajankoulutuksen opiskelijat.

Koulutuksen sisällön kehittämiseen liittyen korkeakoulujen arviointineuvosto jatkaa koulutuksen arviointitoimintaa. Arvioinnin tuloksia hyödynnetään koulutuksen kehittämistyössä

Opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille seurataan opetusministeriön ja ammattikorkeakoulujen yhteisesti sopimien tavoitteiden ja niihin liittyvien tunnuslukujen avulla. Työmarkkinoille sijoittumisessa käytetään apuna myös ennakointitoimintaa, jolla koulutusta pyritään sovittamaan työvoimatarpeiden mukaisesti.

2. Korkeakoulujen lukukausimaksukokeilu käynnistyy vuoden 2010 alusta. Kokeilun aikana selvitetään, mitä vaikutuksia maksullisiin koulutusohjelmiin siirtymisestä on korkeakoulujen kansainvälistymiselle, suomalaisen korkeakoulutuksen vetovoimalle, opiskelijavirroille ja vieraskielisen korkeakoulutuksen laadulle. Opetusministeriö on asettanut työryhmän seuraamaan ja arvioimaan lukukausimaksukokeilua. Työryhmän tehtävänä on tehdä esitys kokeilun seurantaindikaattoreista, muusta kerättävästä seurantatiedosta ja arviointikriteereistä sekä arvioida kokeilun tuloksia ja kokeilulle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

3. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon tilannetta on kartoitettu opiskeluterveydenhuollon järjestämistä selvittäneessä työryhmässä, joka päätti työnsä 16.12.2009. Opiskelijoiden terveyspalveluiden saatavuudessa opiskelupaikkakunnalla on vielä ongelmia. Työryhmä päätyi esittämään ensisijaisena ratkaisuvaihtoehtona ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä YTHS-mallin mukaisesti.

4. Vuonna 2010 toteutetaan Opiskelijan korkeakoulu -selvitys, jossa aiempien vuosien selvityksiä yliopistojen opiskeluympäristöjen toimivuudesta laajennetaan koskemaan myös ammattikorkeakouluja. Selvityksessä kartoitetaan myös opiskelijan hyvinvointia tukevien liikuntapalvelujen tilaa.

SAMOK ry toteuttaa opiskelijoiden opiskelukykyä edistävän Yhteinen ammattikorkeakoulu -hankkeen vuonna 2010.

Suomen Akatemia, lainuudistuksen toteutumisen seuraaminen
HE 27/2009 vp — EV 164/2009 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.11.2009, että hallitus seuraa Suomen Akatemiaa koskevan lainuudistuksen toteutumista ja vaikutuksia ja antaa asiasta selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2012 kevätistuntokaudella.

Valtioneuvosto päätti 19.11.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto on 10.12.2009 nimittänyt Suomen Akatemian hallituksen jäsenet ja tieteellisten toimikuntien puheenjohtajat ja jäsenet toimikaudeksi 1.1.2010–31.12.2012. Opetusministeriö käy vuosittain sopimusneuvottelut tiedelaitosten kanssa. Näissä vuosittaisissa sopimusneuvotteluissa on mahdollista keskustella myös lainuudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista. Suomen Akatemian seuraava tulosneuvottelu pidetään huhtikuussa 2010. Lisäksi opetusministeriö järjestää vuosittain yliopistojen tutkimusvararehtoreiden ja ministeriön väliset tapaamiset (1–2 krt/v.), joissa keskustellaan mm. tiedepolitiikan ajankohtaisista kysymyksistä, tutkijakoulutuksesta ja tutkijaurasta. Hallitus antaa lainuudistuksen toteutumisesta ja vaikutuksista selvityksen sivistysvaliokunnalle vuoden 2012 kevätistuntokaudella.

Ammatillinen koulutus, ammattistartin seuraaminen
HE 107/2009 vp — EV 138/2009 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.11.2009, että opetusministeriö seuraa ammatillisen koulutuksen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen pääsyä, koulutuksen määrää, alueellisen saatavuuden kattavuutta ja koulutuksen vaikuttavuutta ja antaa asiasta selvityksen sivistysvaliokunnalle vuonna 2012.

Valtioneuvosto päätti 19.11.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Opetusministeriö käynnisti syksyllä 2006 ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen kokeilun, ammattistartin. Ammattistartti on tarkoitettu erityisesti perusopetuksen päättäneille nuorille, joilla ei vielä ole selkiintynyttä käsitystä ammatinvalinnastaan tai joilla ei ole riittäviä valmiuksia jatkokoulutukseen hakeutumiseen tai opinnoista suoriutumiseen. Startilla madalletaan nuorten siirtymäkynnystä perusopetuksesta ammatilliseen peruskoulutukseen sekä vähennetään opintojen alkuvaiheen keskeyttämistä ja parannetaan koulutuksen läpäisyä. Ammattistarttiin voivat osallistua myös ammatillisen koulutuksen tai lukion keskeyttäneet. Ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta opiskelija voi hakea tai siirtyä joustavasti tutkintoon johtavaan koulutukseen, kun se on opiskelijan kannalta tarkoituksenmukaista.

Ammattistartin kokeilulupia oli vuoden 2009 alussa yhteensä 48 koulutuksen järjestäjällä. Syksyllä koulutuksen aloitti noin 1 200 opiskelijaa, joista noin 800 oli perusopetuksen keväällä päättäneitä.

Opetusministeriö myönsi vuoden 2009 talousarvion perusteella 2 miljoonan euron määrärahan kokeilukoulutuksen kehittämiseen. Opetushallitus jakoi sen avustuksina 38 koulutuksen järjestäjälle hakemusten perusteella.

Jyväskylän yliopiston kolmen vuoden seurantaraportin mukaan arviolta noin 70 % ammattistartin opiskelijoista jatkoi vuoden sisällä opintojaan joko ammatillisessa perustutkintoon johtavassa koulutuksessa, lukiossa tai muussa koulutuksessa tai oli siirtynyt työelämään. Ammattistarttia voidaan pitää toimivana perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheen käytänteenä, joka tukee omalta osaltaan onnistuneita koulutussiirtymiä ja opiskelijoiden elinikäisten opinpolkujen jatkumoa.

Ammattistarttikoulutus vakinaistettiin vuoden 2010 alusta voimaan tulleella lailla syksyllä 2010 alkavasta koulutuksesta lukien. Opetusministeriö tekee kevään aikana tarvittavat järjestämislupapäätökset.

Vapaa sivistystyö, selvittäminen
HE 175/2009 vp — EV 232/2009 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.2009, että hallitus selvittää vapaan sivistystyön osalta,
>
> onko avustuksina myönnettävä rahoitusmalli tarkoituksenmukainen vai tulisiko laatuja kehittämisrahoitus siirtää osaksi valtionosuusrahoitusta,
>
> miten taiteen perusopetuksen järjestäminen kansalaisopistossa mahdollistetaan vain yleisen oppimäärän osalta ja
>
> mahdollisuudet korottaa taiteen perusopetuksen yksikköhintaa niin, etteivät yksikköhintojen eroavaisuudet ohjaisi kuntien päätöksiä taiteen perusopetuksen järjestämisessä.
>
> Hallituksen tulee antaa mahdollisesti tarvittavat esitykset säädösten muuttamiseksi eduskunnalle viivytyksettä.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Opetusministeriö on asettanut 26.10.2009 työryhmän selvittämään vapaan sivistystyön valtionosuusrahoituksen muutostarpeita. Työryhmän määräaika on 15.3.2010. Työryhmän esi-

tysten pohjalta on tarkoitus antaa syksyllä 2010 budjettilakina HE rahoitusperusteiden uudistamisesta niin, että ne voisivat tulla voimaan 1.1.2011.

Osana vapaan sivistystyön kehittämisohjelman toimeenpanoa on momentin 29.30.30 avustusrahoitusta uudistettu vuoden 2010 alusta niin, että avustukset muodostuvat vapaan sivistystyön 1) keskeisiä tavoitteita tukevista laatu- ja kehittämisavustuksista, 3) oppilaitos- ja ylläpitäjärakenteen kehittämistä tukevista avustuksista, 3) aliedustettujen ryhmien opiskelua tukevista opintoseteliavustuksista ja 4) ylimääräisistä avustuksista. Laatu- ja kehittämisrahoitus osoitetaan vapaan sivistystyön oppilaitoksille vuosina 2010–2012 pääsääntöisesti harkinnanvaraisina avustuksina. Laskennallisena valtionosuusrahoituksena jaettava laatu- ja kehittämisrahoitus vaatii kattavaa tilasto- ja tietopohjaa. Opetusministeriö on asettanut 26.10.2009 työryhmän laatimaan suunnitelmaa ja esityksiä tietopohjan kehittämisestä. Laskennalliseen rahoitusjärjestelmään laatu- ja kehittämisrahoitus voitaisiin laajemmassa mitassa siirtää aikaisintaan vuodesta 2013 lähtien.

Edellä todetun vapaan sivistystyön rahoitustyöryhmän tehtävänä on tehdä ehdotukset myös vapaan sivistystyön oppilaitoksissa, lähinnä kansalaisopistoissa, järjestettävän taiteen perusopetuksen asemasta ja rahoituksesta. Eduskunnan lausumat otetaan huomioon työryhmän valmistelutyössä. Lausumassa mainitut muutokset edellyttäisivät muutoksia taiteen perusopetusta koskevaan lainsäädäntöön. Tarvittavat selvitykset tehdään myös tältä osin syksyyn 2009 mennessä.

Yliopistolaki, Yliopiston apteekki, yhteisövero
Yliopiston apteekki, yhteisövero
HE 244/2009 vp — EV 252/2009 vp
Valtiovarainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.12.2009, että hallitus antaa vuoden 2010 maaliskuun loppuun mennessä eduskunnalle esityksen yliopistolain muuttamisesta siten, että Helsingin yliopistolle korvataan määrä, joka vastaa yliopiston apteekkiliikkeen harjoittamisesta saadun elinkeinotulon perusteella maksettua yhteisöveroa.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Opetusministeriössä on valmisteltavana hallituksen esitys yliopistolain muuttamiseksi siten, että Helsingin yliopistolle korvataan määrä, joka vastaa yliopiston apteekkiliikkeen harjoittamisesta saadun elinkeinotulon perusteella maksettua yhteisöveroa. Hallituksen esitys yliopistolain muuttamisesta annetaan eduskunnalle vuoden 2010 maaliskuun loppuun mennessä. Vuoden 2010 talousarvioon sisältyy uusi momentti 29.40.52 Erityinen valtionrahoitus Helsingin yliopiston opetus- ja tutkimustoimintaan. Momentille budjetoitu määrärahataso vastaa arviolta sitä osuutta, jonka Yliopiston Apteekki on aiemmin tilittänyt vero-osuutena Helsingin yliopistolle.

Maa- ja metsätalousministeriö

Perunan rengasmätä
HE 87/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.11.1995, että maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnössä n:o 41/1994 vp ja maa- ja metsätalousministeriön 13.10.1995 päivätyssä selvityksessä esitetyt toimenpiteet, niitä tarpeen vaatiessa vielä tehostaen, toteutetaan välittömästi pyrkimyksenä luoda Suomesta rengasmädästä vapaa alue kolmessa vuodessa.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan pyynnöstä maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut 18.11.1997 valiokunnalle suunnitelman perunan rengasmädän hävittämistoiminnan tehostamisesta. Maa- ja metsätalousvaliokunnalle on lisäksi toimitettu 1998–2007 selvitykset toimenpiteistä rengasmädän hävittämiseksi.

Uusien rengasmätäesiintymien löytyminen on vakiintunut matalalle tasolle maamme ruokaperunatuotannossa. Siemenperunatuotanto on vapaa rengasmädästä.

Maa- ja metsätalousministeriö on Eviran kanssa asettanut rengasmädän torjunnan kasvinterveystoimien painopisteeksi vuosina 2010–2011, tarkoituksena tarkistaa kartoituksen ja valvonnan taso, laboratoriotoiminta ja säädösten mahdolliset muutostarpeet.

Metsäsuunnitelma ja nuoren metsän hoito
HE 212/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.12.1997, että hallinnoinnin selkeyttämiseksi metsäsuunnitelma määritellään keskitetysti siten, että eri säännöksissä asetettavat suunnitelmavelvoitteet muodostuvat mahdollisimman yhtenäisiksi.
>
> Eduskunta edellytti, kiinnittäen samalla huomiota nuoren metsän hoitotarpeen laajuuteen ja kiireellisyyteen, että myös metsätalouden organisaation kautta ohjataan varoja työllisyystöihin.

Eduskunnan kannan toteuttamiseksi yhtenäisen metsäsuunnitelman käsite on tarkoituksenmukaista määritellä metsälaissa. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen (HE 266/2009) metsälain muuttamisesta. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi metsäsuunnitelman määrittelyä koskeva säännös. Ehdotettu määritelmä perustuu pienillä tarkennuksilla metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetun asetuksen (93/1996) 36 §:ään. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin metsäsuunnitelman ajantasaisuudesta, sisällöstä, laadinnasta ja tarkistamisesta.

Maa- ja metsätalousministeriö aloitti nuoren metsän hoito -kampanjan vuoden 1997 loppupuolella. Kampanjan tarkoituksena oli vuosien 1998–2002 aikana lisätä nuoren metsän hoitotöitä yksityismetsissä siten, että jälkeenjääneisyys näissä töissä saataisiin kurottua umpeen. Kampanjan ansiosta nuoren metsän hoidon suorite kasvoi. Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1999) 1.12.1999 voimaan tullut muutos mahdollistaa valtion tuen myöntämisen energiapuun haketukseen, mikä osaltaan edistää hoitotöiden tekemistä ja työllisyyttä.

Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta, jossa säädetään mahdollisuudesta rahoittaa työllisyystyönä tehtävää nuoren metsän hoitoa ja energiapuun korjuuta puuntuotannon kestävyyden turvaamiseksi myönnettävällä valtion tuella ja työministeriön asetus työllisyystyönä teetettävästä nuoren metsän hoidosta tulivat voimaan 15.5.2001. Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli muutoksen kestävän metsätalouden rahoituslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännökseen siten, että metsän hoitoon liittyvä tuki energiapuun haketukseen jatkuu ja on voimassa vuoden 2007 loppuun.

Maa- ja metsätalousministeriö valmisteli vuoden 2005 aikana kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain uudistamista. Vuoden 2005 toukokuussa sidosryhmille järjestettiin seminaari, jossa ministeriö kertoi uudistuksen linjauksista ja osallistujat saivat esittää alustavia kantojaan.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen (177/2006) metsätalouden rahoituslaiksi ja laiksi tuloverolain muuttamisesta.

Kestävän metsätalouden rahoituksesta on annettu laki (544/2007). Laki saatetaan voimaan mahdollisin komission edellyttämin muutoksin sen jälkeen, kun komissio on hyväksynyt lain sisältämän metsätalouden tukijärjestelmän.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen HE 72/2008 vp kestävän metsätalouden rahoituslain (544/2007) muuttamisesta siten, että komissio voi hyväksyä sen sisältämän tukijärjestelmän maa- ja metsätalousalalle annettujen valtiontukiviivojen mukaisena.

Hallituksen esitystä 72/2008 vp on täydennetty hallituksen esityksellä 54/2009 vp. Esitykset ovat eduskunnassa käsiteltävinä.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Siemenhuollon toimivuuden ja siemenen perinnöllisen monimuotoisuuden turvaaminen

HE 45/2000 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.6.2000, että hallituksen tulee vaikuttaa EU:n komissioon siten, että komissio tekee ehdotuksen, joka mahdollistaa toimenpiteet maamme siemenhuollon toimivuuden ja Suomen oloissa käyttökelpoisen siemenen perinnöllisen monimuotoisuuden turvaamiseksi siten kuin eduskunta on jo aikaisemmin edellyttänyt.

Euroopan Unionin neuvosto on kylvösiemendirektiivin muutosten käsittelyn yhteydessä antamassaan lausunnossa joulukuussa 1998 todennut, että sellaisia tarjottuja siemeneriä, joita ei voida pitää viljelyyn sopivina maassa tai maissa, joissa on ylipääsemättömiä siementen tarjontaongelmia, ei huomioida. Samalla neuvosto toteaa, että poikkeuksen kohteena oleva markkina-alue on tarkoin rajattava ja että poikkeusalueen hallinnointi on hoidettava mahdollisimman nopeasti. Komissio on tehnyt päätöksen Suomen aloitteesta, että jäsenvaltio voi itse säätää tietyissä olosuhteissa alueellaan markkinoitavan kylvösiemenen itävyydestä. Jäsenvaltion on kuitenkin ilmoitettava tarpeestaan poikkeusmenettelyyn muille jäsenvaltioille ja komissiolle. Ellei muista jäsenvaltioista ole saatavilla sopivaa kylvösiementä, jäsenvaltio voi päättää poikkeuksesta sallia markkinoida alueellaan rajoitetun ajan ja määrän kylvösiementä alennetulla itävyydellä. Poikkeuskäytäntö on jo hyvin vakiintunut.

Hukkakauran torjunnan tehostaminen
HE 50/2001 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.12.2001 hukkakauran torjunnan tehostamiseksi, että valtion talousarvioesityksessä osoitetaan vuosittain riittävät varat niin hukkakauran valvontatoimenpiteisiin kuin hukkakauran torjunnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen ja että hukkakauran torjunnassa vallitsevasta tilanteesta maassamme toimitetaan vuosittain selvitys eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Vuoden 2009 talousarviossa oli hukkakaurakorvauksiin momentilla 30.30.41 varattu 66 000 euroa hukkakauran torjuntakustannuksiin ja 20 000 euroa hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimiseen. Maa- ja metsätalousministeriö on tehnyt vuonna 2007 selvityksen hukkakauralainsäädännön vaikutuksista. Selvityksessä korostetaan hukkakauran torjuntasuunnitelmien olennaista merkitystä hukkakauran torjunnassa (työryhmämuistio MMM 2007:18). Maa- ja metsätalousministeriö teetti myös MTT:n taloustutkimuksella vuonna 2009 selvityksen hukkakauran aiheuttamista kustannuksista. Selvityksen mukaan edullisimmaksi yhteiskunnan kannalta näyttäisi tulevan vaihtoehto, jossa hukkakaura-alaa pyritään vähentämään maltillisesti nykytasosta, mahdollisesti keskittyen aluksi hävittämään kaikkein pahimmat esiintymät.

Maa- ja metsätalousministeriö on toimittanut eduskunnalle selvityksen vallitsevasta hukkakauran torjuntatilanteesta.

Siemenperunakeskus
HE 70/2002 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 17.6.2002, että nykyisin Siemenperunakeskuksella olevaa tehtävää tutkia ja kehittää korkealaatuisen siemenperunan tuotantotekniikkaa nimenomaan Suomen pohjoisiin oloihin sopivaksi tulee jatkaa Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen Ruukin tutkimusasemalla ja että valtion talousarviossa osoitetaan vuosittain perunaviljelyä koskevaa tutkimus- ja kehitystoimintaan riittävät määrärahat.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että Siemenperunakeskusta osakeyhtiöksi muutettaessa maamme huoltovarmuus perunantuotannon osalta turvataan muun muassa siten, että valtio säilyttää osakkuutensa yhtiössä niin kauan kuin yhtiön kansallisen huoltovarmuuden takaavien toimintatavoitteiden saavuttamisen varmistaminen sitä edellyttää.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuslaitos (MTT) on maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksessa oleva tutkimuslaitos, joka saa tulonsa lähes kokonaisuudessaan valtion talousarviosta. MTT:n tulossopimuksessa määritellään vuosittain maa- ja elintarviketalouden tutkimuksen painopistealueet ja tärkeimmät tutkimuskohteet.

Suomen Siemenperunakeskus (SPK) Oy:n osakassopimuksessa valtio sitoutuu siihen, ettei se myy omistamastaan 22 %:n osuudesta osakkeita ennen 1.9.2007. Toistaiseksi valtio ei ole myynyt osakkuuttaan. Huoltovarmuuden kannalta olisi edelleen olennaista, että valtion omistusosuus säilyisi jatkossakin. Valtioneuvoston asetuksen (344/2003) mukaan on mahdollista maksaa korvausta kansallisesti tärkeiden peltokasvien jalostustyöstä, mutta myös kantasiementuotannosta. Huoltovarmuuskeskus on rahoittanut Siemenperunakeskuksen kantasiementuotantoa.

Liito-oravan suojelu
HE 73/2003 vp, LA 154/2003 vp — EV 52/2004 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 8.6.2004 hallituksen ryhtyvän välittömästi toimenpiteisiin luontodirektiivin liitteen IV (a) tarkistamiseksi Suomen ja liito-oravan osalta, mikäli liito-oravakannan osoitetaan olevan niin runsas ja vakaa, ettei sitä voida enää pitää kyseisessä liitteessä tarkoitettuna yhteisön tärkeänä pitämänä lajina, joka edellyttää tiukkaa suojelua.

2. Eduskunta edellytti, että liito-oravan suojeluun liittyvälle viranomaistoiminnalle asetettavista lisätehtävistä ja joutuisuusvaatimuksesta valtiolle aiheutuvat lisäkustannukset otetaan asianmukaisesti huomioon talousarviota laadittaessa.

3. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan selkeän viranomaismenettelyn ohjeistamisesta liito-oravan suojeluun liittyvien kysymysten käsittelyyn siten, että tarvittavat viranomaispäätökset saadaan aikaan joutuisasti ja metsänomistajien tasavertainen kohtelu sekä liito-oravan asianmukainen suojelu turvaten.

4. Eduskunta edellytti, että metsätalouden ympäristötukeen osoitettava määräraha mitoitetaan valtion talousarviota laadittaessa niin suureksi, että liito-oravan suojelusta aiheutuvat lisäkustannukset tulevan asianmukaisesti huomioon otetuiksi.

1. Ympäristöministeriö on rahoittanut vuonna 2003 alkanutta tutkimusta Suomen liito-oravakannan koon selvittämiseksi ja kannan seurannan järjestämiseksi. Alustava selvitys kannan koon arvioinnista valmistui vuoden 2006 alkupuolella (Ilpo K. Hanski: Liito-oravan, Pteromys volans, Suomen kannan koon arviointi). Tutkimuksen tulokset antavat nyt ensimmäistä kertaa tilastollisesti luotettavan kuvan Suomen liito-oravakannan suuruudesta. Vastaavantasoisen tiedon saaminen kannan pidempiaikaisesta kehityksestä edellyttää kuitenkin jatkotutkimuksia. Kannan kehityksen on raportissa arvioitu alustavasti olevan laskeva. Ympäristöministeriö on rahoittanut tähän liittyvää Hanskin jatkotutkimusta. Tutkimuksessa käytettyä kartoitusruutuverkostoa käytetään jatkoseurannassa. Seurannan alustavien tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että kannan kehityksen suunta on edelleen laskeva. Seurantaa on kuitenkin tarpeen jatkaa.

EU:n jäsenvaltiot ovat vuonna 2007 toimittaneet Euroopan komissiolle luontodirektiivin 17 artiklan edellyttämät raportit direktiivissä lueteltujen luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelun tason arvioinnista ja kehityksestä. Komissio on vuonna 2009 laatinut jäsenvaltioiden laatimien raporttien pohjalta koko EU:n aluetta koskevan yhteenvedon. Tarkastelu koskee kokonaisvaltaisesti kaikkia direktiivin liitteiden lajeja ja luontotyyppejä. Aloitteen tekeminen liitteiden mahdollisesta muuttamisesta kuuluu Euroopan komissiolle. Päätöksen mahdollisesta liitteiden muuttamisesta tekee Euroopan unionin neuvosto (ministerineuvosto) ns. painotetulla enemmistöllä. On myös mahdollista, että asiassa tullaan noudattamaan ns. yhteispäätösmenettelyä, jolloin myös Euroopan parlamentti osallistuisi päätöksentekoon.

Ministerineuvosto on Suomen puheenjohtajuuskaudella vuoden 2006 loppupuolella ja siis Suomen puheenjohdolla tekemissään päätelmissä (Biodiversiteetin köyhtymisen pysäyttäminen vuoteen 2010 mennessä, 18.12.2006) muun ohella todennut, että luontodirektiivin liitteiden tarkasteluun ryhdyttäisiin vuonna 2010, kun riittävä luonnontieteellinen tieto lajien ja luontotyyppien suojelun tasosta on olemassa. Biologista monimuotoisuutta koskevan EY:n toimintasuunnitelman väliarviointia koskevissa neuvoston päätelmissä (25.9.2009) liitteiden tarkastelua ei ole nostettu esiin.

2. Liito-oravan suojeluun liittyvät tehtävät ovat osa metsäkeskuksen normaalia metsälain valvonta- ja tarkastustoimintaa. Valtionhallinnon tuottavuusohjelma on pienentänyt metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatioiden valtionapua. Metsäkeskusten valvonta- ja tarkastustoiminnan valtionapu on kuitenkin pyritty turvaamaan.

3. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö antoivat 30.6.2004 metsäkeskuksille ja alueellisille ympäristökeskuksille yhteisen ohjeen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen määrittämisestä ja turvaamisesta metsien käytössä. Tähän liittyen aiheesta on järjestetty kenttäkoulutusta sekä laadittu menettelyä koskevia prosessikaavioita ja päätösmalleja. Ympäristöhallinnolle kuuluvat em. päätösprosessit ovat olleet yhtenä ympäristöhallinnon laatujärjestelmän kehittämiskohteena vuoden 2005 aikana. Viranomaispäätöksissä on erityistä huomiota kiinnitetty siihen, että tarvittavat päätökset saataisiin aikaan ilman viivytystä, käytännössä on pyritty noudattamaan 30 vrk:n määräaikaa. Päätösten asiasisältö ja muoto ovat pääosin muotoutuneet melko yhtenäisiksi. Tällä on pyritty varsinkin metsänomistajien tasavertaisen kohtelun toteuttamiseen. Vuonna 2009 jatkettiin liito-oravatietojen siirron kehitystyötä. Tavoitteena on yhtenäistää ja nopeuttaa tiedon siirtoa ELY-keskusten ja metsäkeskusten välillä.

Yhteiseen ohjekirjeeseen sisältyvät myös ohjeet liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yksityiskohtaiseksi määrittämiseksi. Määrittämistä koskevia, luonnonsuojelulain 72 a §:n mukaisia päätöksiä oli 17.8.2009 mennessä tehty alueellisissa ympäristökeskuksissa kaiken kaikkiaan 1 076 kappaletta. Päätösten mukaisten lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yhteenlaskettu pinta-ala on 220 hehtaaria, joten nämä paikat ovat pinta-alaltaan varsin suppeita.

Lisääntymis- ja levähdyspaikan suojelusta maksettavan korvauksen edellytyksenä on, että suojelusta alueen omistajalle aiheutuva haitta on merkityksellinen. Ympäristövaliokunta on lausunnossaan hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 2005 kiinnittänyt huomiota ympäristöministeriön näkemykseen em. haitankynnyksen euromääräisestä arvosta suhteessa esimerkiksi muuhun lainsäädäntöön sisältyvän huomattavan haitan vastaavaan euromääräiseen arvoon (YmVL 25/2006 vp). Valiokunta edellytti, että ministeriön tuli tarkistaa asiaa koskeva ohjeistuksensa.

Korvauskynnyksen yksityiskohtainen määrittyminen muotoutuu käytännössä oikeuskäytännön, ts. asiaa koskevien oikeustapausten kautta. Lisääntymis- ja levähdyspaikan suojeluun liittyen toistaiseksi vain yksi tapaus on edennyt toimitusmiesten ja käräjäoikeuden (maaoikeuden) päätösten kautta korkeimpaan oikeuteen. Korkein oikeus ei ottanut tuomiossaan suoraan kantaa korvauskynnyksen absoluuttiseen tasoon, vaan katsoi, että ko. tapauksessa merkityksellisen haitan kynnys oli ylittynyt. Korkein oikeus korosti tuomiossaan myös sitä, että yksittäistapauksissa ratkaisu jää monien arvionvaraisten seikkojen harkinnan varaan. Asia palautettiin lunastustoimikunnalle uudelleen käsiteltäväksi.

Viime aikoina on tullut vireille muitakin liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säilyttämiseen liittyviä tapauksia, jotka ovat johtaneet korvaustoimituksiin. Korkeimman oikeuden tuomion ja vuoden aikana kertyneiden muiden korvaustapausten perusteella ympäristöministeriö on päättänyt luopua antamasta yleisiä ohjeellisia raja-arvoja merkityksellisille haitalle. Näin ollen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan rajaamista ja metsänkäsittelyä koskevasta päätöksestä mahdollisesti maksettava korvaus jää ympäristökeskuksen ja maanomistajan välillä sovittavaksi siten, että kuhunkin tapaukseen liittyvät osatekijät voidaan ottaa huomioon. Korvauskynnystä koskeva oikeuskäytäntö tulee ajan myötä yhtenäistämään arviointia.

4. Liito-oravan suojelua voidaan korvata metsätalouden ympäristötuella silloin, kun se sijaitsee kohteella, joka täyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) 19 §:ssä asetetut edellytykset.

Metsätalouden ympäristötuen käyttö oli vuonna 2005 3,033 milj. euroa, vuonna 2006 4,104 milj. euroa, vuonna 2007 4,104 milj. euroa ja vuonna 2008 4,355 milj. euroa. Vuonna 2009 ympäristötuen käytöksi arvioidaan 6,5 milj. euroa.

Maa- ja metsätalousministeriö viittaa vastauksen osalta myös ympäristöministeriön osuudessa olevaan lausumaan HE 76/2003 vp.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Metsäkauriin metsästys
HE 278/2004 vp, LA 16/2005 — EV 31/2005 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.4.2005, että hallitus seuraa metsäkauriin metsästyksen saalismäärien sekä metsäkauriskannan kehitystä samoin kuin metsäkauriin aiheuttamien vahinkojen korvauskäytäntöä ja että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan seurannan tuloksista selvitys vuoden 2006 loppuun mennessä.
>
> Laki metsästyslain muuttamisesta (314/2005) tuli voimaan 1.8.2005. Lain mukaisesti metsäkauriin metsästyksessä ei ole enää kuluvan metsästysvuoden aikana tarvittu riistanhoitopiirin myöntämää pyyntilupaa, vaan metsäkaurista on voitu metsästää säädetyn metsästysajan puitteissa, ellei riistanhoitopiiri ole kieltänyt taikka rajoittanut metsästyslain (615/1993) 38 §:n nojalla metsäkauriin metsästystä toimialueensa riistanhoitoyhdistysten alueilla.

Metsästyslain muuttamisesta annetun lain siirtymäsäännöksen mukaisesti metsäkauriiden aiheuttamien vahinkojen korvaamista koskeviin, viimeistään vuonna 2005 vireille tulleisiin korvaushakemuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vuonna 2005 aiheutuneet metsäkaurisvahingot korvataan vielä vuoden 2006 talousarvion momentilta 30.40.41 (Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen) siten kuin valtioneuvoston asetuksessa hirvieläinvahinkojen korvaamisesta (1162/2000) säädetään. 1.1.2006 tai sen jälkeen aiheutuneita metsäkaurisvahinkoja ei korvata, ellei lain 87 §:n 1 momentin mukaisesti erityisestä syystä valtioneuvoston asetuksella säädetä, että metsäkauriin tai muunkin pykälässä mainitsemattoman riistaeläimen aiheuttamat vahingot korvataan valtion varoista.

Tarkoituksena on, että lainmuutoksen vaikutusten seuraamista jatketaan ja että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan seurannan tuloksista selvitys vuoden 2006 loppuun mennessä. Kyseinen selvitys seurannan tuloksista on toimitettu maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin. Lausuma esitetään poistettavaksi.

Tilatukijärjestelmä
HE 17/2005 vp — EV 93/2005 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 22.6.2005, että hallitus seuraa uudistuksen tilakohtaisia, alueellisia ja tuotantosuuntakohtaisia vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi kansallisin toimin, jotta tukimenetykset eivät johda tilanteisiin, joissa tilojen toimeentulo ja kehittäminen vaarantuvat.

2. Eduskunta edellytti, että elintarvikeomavaraisuuden ja teollisuuden kotimaisen raaka-aineen saannin turvaaminen on jatkossakin keskeinen tavoite hallituksen maamme maa- ja elintarviketaloutta koskevassa päätöksenteossa.

3. Eduskunta edellyttää, että Euroopan yhteisön päätöksenteossa Suomen kannanottojen eräänä keskeisenä tavoitteena on maataloushallinnon byrokratian karsiminen ja että tilatukijärjestelmän toimeenpanon edellyttämiin organisaatio- ja henkilöstökustannuksiin osoitetaan varat siten, etteivät kustannukset rasita maataloustuottajille kohdennettavia tukivaroja.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla uusille, tuotantoansa laajentaville ja tuotantosuuntaansa vaihtaville viljelijöille taataan yhteisön säännösten puitteissa mahdollisuudet saada tukioikeuksia, siten, että viljelijöiden yhdenvertaisuus toteutuu.

5. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ruokohelven ja muiden monivuotisten kasvien energiaviljelyn saattamiseksi tukikelpoiseksi tuotantomuodoksi luonnonmukaisen tuotannon yhteydessä tavanomaisella viljelymenetelmällä.

6. Eduskunta edellytti sen selvittämistä, aiheutuuko tilatukijärjestelmän tukioikeuksien siirtokelpoisuudesta vaikutuksia jo kiinnitettyjen maatalouskiinteistöjen vakuusarvoihin siten, että vakuuksien riittävyydestä syntyy epävarmuutta.

1. Tilatukimalli on pyritty rakentamaan siten, että tukien kokonaismuutokset tiloilla, eri tuotantosuunnissa ja eri alueilla olisivat mahdollisimman vähäiset, kun tarkastelussa otetaan huomioon myös kansalliset tuet, luonnonhaittakorvaus ja maatalouden ympäristötuki.

Tilojen taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavat useat tilatukiuudistuksen ulkopuoliset tekijät kuten markkinatuottojen, kustannusten ja muiden tukien muutokset. Tilat pyrkivät lisäksi sopeuttamaan mahdollisuuksien mukaan toimintaansa kulloiseenkin toimintaympäristöön. Tilatukiuudistuksen tilakohtaisia, alueellisia ja tuotantosuuntakohtaisia vaikutuksia maatilojen taloudelliseen tilanteeseen voidaan karkealla tasolla arvioida esimerkiksi kannattavuuskirjanpitotilojen tulosten perusteella.

MTT Taloustutkimuksen kannattavuuskirjanpidon tulosten mukaan maatalouden kannattavuus on vuosina 2008 ja 2009 hieman korkeammalla tasolla kuin ennen vuotta 2006. Tosin kannattavuuskehitys on ollut erilaista eri tuotantosuunnissa. Kuitenkin tilatukiuudistuksen vaikutusta tilojen kannattavuuteen on lähes mahdotonta erottaa muista kannattavuuteen vaikuttavista tekijöistä.

2. Hallituksen tavoitteena on, että maataloustuotanto jatkuisi koko Suomessa ja kotimaiselle elintarvikeketjulle tuotettaisiin sen tarvitsema määrä korkealaatuista raaka-ainetta. Vuonna 2009 kotieläintalouden tuotteiden tuotantomäärissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2009 viljasatoa voidaan luonnehtia määrältään erittäin hyväksi. Vuonna 2009 keskeisten maataloustuotteiden tuotantomäärät vastasivat naudan- ja lampaanlihaa, ruista sekä öljy- ja valkuaiskasveja lukuun ottamatta kotimaista kysyntää. Näiden tuotteiden tuotanto on ollut kotimaista kysyntää pienempi jo aiempinakin vuosina. Tukipolitiikan soveltamiseen kyseisten tuotteiden osalta on kiinnitetty erityistä huomiota poliittisessa valmistelussa ottaen huomioon EU:n yhteisen maatalouspolitiikan asettamat rajoitteet ja kansallisen tuen tukijärjestelmää rajoittavat komission päätökset.

3. Suomen keskeisenä tavoitteena on maatalouden tukijärjestelmien yksinkertaistaminen ja maataloushallinnon byrokratian karsiminen silloin, kun se on mahdollista.

Käsiteltäessä komission tiedonantoa yksinkertaistamisesta ja paremmasta sääntelystä yhteisen maatalouspolitiikan alalla Suomi piti tärkeänä, että lainsäädännön tulisi olla mahdollisimman selkeää ja johdonmukaista toimeenpano-ongelmien välttämiseksi ja viljelijöiden ja muiden maataloussektorin toimijoiden oikeusturvan varmistamiseksi. Yksinkertaistamisen tulisi aina johtaa käytännössä havaittaviin vaikutuksiin joko viljelijöiden tai yritysten tasolla tai tukijärjestelmien toimeenpanossa ja valvonnassa. Nämä näkökohdat tulisi ottaa huomioon kaikessa lainsäädännössä niin neuvoston kuin komissionkin tasolla. Maatalouden valtiontukisääntöjen uudistamisen yhteydessä Suomi kannatti valtiontukisääntöjen uudistamista ja valtiontukisääntöjen yksinkertaistamista.

Maataloustuottajille kohdennettavat tuet perustuvat yhteisösäädöksiin ja komission hyväksymiin tukiohjelmiin. Tuet maksetaan täysimääräisesti tuottajille. Tilatukijärjestelmän toimeenpanon edellyttämät organisaatio- ja henkilöstökustannukset rahoitetaan muista varoista.

Vuoden 2007 lopussa valmistui maa- ja metsätalousministeriön asettaman selvitysmiehen raportti maatalouden tuki- ja valvontajärjestelmän yksinkertaistamisesta. Selvitysmiehen tehtävänä oli tarpeettoman byrokratian karsimiseksi arvioida maatalouden tuki- ja valvontajärjestelmää kiinnittäen huomiota järjestelmän toimivuuteen tilatasolla ja viljelijän oikeusturvaan.

Maa- ja metsätalousministeriö asettama työryhmä on käsitellyt kaikki selvitysmiehen ehdotukset. Osaa ehdotuksista oli alettu valmistella jo ennen selvitysmiehen raportin julkistamista. Osa ehdotuksista on johtanut toimenpiteisiin vuoden 2008 ja 2009 aikana (esimerkiksi sähköisen tukihaun valmistelu) ja eräiden ehdotusten toteuttamista jatketaan tulevina vuosina (esimerkiksi karttapalvelun kehittäminen). Työryhmän työ päättyi 31.12.2008 mennessä.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

4. Jäsenmaalla on oltava neuvoston suoria tukia koskevan asetuksen (EY) N:o 73/2009 artiklan 41 perusteella tilatukijärjestelmässä kansallinen varanto. Varannosta on myönnettävä tukioikeuksia tai niiden arvon korotuksia tietyissä erityistilanteissa oleville viljelijöille sekä jäsenmaan niin päättäessä ensisijaisesti uusille viljelijöille ja lisäksi rakenne- ja kehitysohjelmien piirissä oleville viljelijöille.

Uusia tukioikeuksia voidaan myöntää kansallisesta varannosta tietyin tarkasti rajoitetuin perustein. Kansalliseen varantoon siirrettiin vuonna 2006 maakohtaisesta tilatuen enimmäismäärästä 0,8 %. Vuonna 2006 kansallisesta varannosta vahvistettiin tukioikeuksien lisäosia niille viljelijöille, jotka olivat laajentaneet lisäosiin oikeuttavaa tuotantoaan viitevuosiin verrattuna. Vuonna 2007 myönnettiin ensimmäistä kertaa varannosta tukioikeuksia myös muilla perusteilla kuin lisäosiin oikeuttavan tuotannon laajentamisen perusteella.

Vuonna 2008 kansallisesta varannosta voitiin myöntää tukioikeuksia seuraavin perustein: uusi viljelijä, vuokratun maan siirto perilliselle, vuokratun maan ostaminen, ns. rakenneuudistusohjelmat (tilusjärjestelyt, peruslohkokarttojen ajantasaistaminen, päättyneet LUEL-, LUTU- ja LUKL-viljelemättömyyssitoumusalat), ympäristötuen 20-vuotisen erityistukisopimuksen päättyminen, tuomioistuimen päätös tai hallinnollinen määräys, ylivoimainen este/poikkeuksellinen olosuhde sekä hedelmä- ja vihanneskasvialat sekä taimitarhat.

Vuonna 2009 varannosta ei enää myönnetty tukioikeuksia hedelmä- ja vihanneskasvialoille eikä taimitarhoille, koska näitä aloja koskeva uudistus oli toimeenpantu kertaluonteisena vuonna 2008. Myöskään peruslohkojen ajantasaistuksen perusteella varannosta ei enää myönnetty tukioikeuksia vuonna 2009. Tällä hetkellä, kun valtaosa vuoden 2009 varantohakemuksista on käsitelty, on varannossa varoja jäljellä noin 880 000 euroa.

5. Eduskunnan esittämä vaatimus on toteutunut. Valtioneuvoston asetuksella 277/2006 on muutettu valtioneuvoston asetusta (644/2000) luonnonhaittakorvauksesta ja maatalouden ympäristötuesta. Asetuksen 25 §:ää (sopimus luonnonmukaisesta tuotannosta) on muutettu siten, että luonnonmukaista tuotantoa harjoittava viljelijä voi viljellä ruokohelpeä tavanomaista tuotantotapaa noudattaen. Ruokohelpialalle ei kuitenkaan makseta luonnonmukaisen tuotannon erityistukea.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

6. Tukioikeuksia on voinut siirtää vuoden 2007 alusta alkaen. Tukioikeuksia on mm. voinut ostaa ja myydä tai vuokrata vastaavan peltoalan kanssa. Tukioikeuksien kauppahintoja ei kerätä viranomaisen puolesta, joten on mahdotonta arvioida tukioikeuksien vaikutusta pellon markkinahintaan ja sitä kautta vakuusarvoihin.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

Elintarvikevalvonta
HE 53/2005 vp — EV 202/2005 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 12.12.2005, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan vuoden 2007 loppuun mennessä selvitys uudistuksen vaikutuksista elintarvikevalvontaan kunnissa samoin kuin valvontamaksuista aiheutuvien kustannusten kohdistumisesta erikokoisiin yrityksiin alueellisesti ja toimialakohtaisesti.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että yhteisön säännöksistä johtuvat laitosten uudelleenhyväksymiset toteutetaan laitoksiin tehtävillä kevennetyillä valvontakäynneillä siten, että valvontakäynneistä aiheutuvat valvontamaksut muodostuvat mahdollisimman alhaisiksi.

1. Eduskunnalle annettavaa selvitystä on valmisteltu Elintarviketurvallisuusviraston ja Suomen Kuntaliiton kanssa. Selvitys on toimitettu maa- ja metsätalousvaliokunnalle 31.1.2008.

2. Laitosten uudelleenhyväksymistä koskeva menettely on kirjattu valtioneuvoston asetukseen elintarvikevalvonnasta (321/2006), jonka 8 § sisältää eduskunnan edellyttämän kevennetyn menettelyn. Elintarviketurvallisuusvirasto on antanut uudelleenhyväksymistä koskevan ohjeen sekä järjestänyt aiheeseen liittyvää koulutusta yrityksille ja viranomaisille. Laitosten uudelleenhyväksyntä on saatu päätökseen vuoden 2009 aikana.

Asia ei anna aihetta uusiin toimenpiteisiin.

Lannoitevalmistelaki
HE 71/2005 vp — EV 51/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 23.5.2006, että maisemoinnista ja viherrakentamisesta aiheutuvat ympäristövaikutukset selvitetään siten, että erityistä huomiota kiinnitetään puhdistamolietepohjaisten maanparannusaineiden ja kasvualustojen aiheuttamien huuhtoutumien osuuteen vesistöihimme kohdistuvasta kokonaisravinnekuormituksesta.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että lain vaikutuksia erityisesti lannoitevalmisteiden valmistukseen, tarjontaan ja käyttöön seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2007 loppuun mennessä.

1. Maa- ja metsätalousministeriö asetti huhtikuussa 2007 Viherrakentamisen ympäristövaikutukset – Envirogreen -tutkimushankkeen, jonka tavoitteena on selvittää viheralueiden kasvualustoista valumavesien mukana vesistöihin huuhtoutuvia typpi- ja fosforimääriä. Tutkimushankkeen toteuttivat Suomen ympäristökeskus ja Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT). Erityistä huomiota tutkimuksessa kiinnitettiin käsiteltyä puhdistamolietettä sisältävistä kasvualustoista huuhtoutuviin ravinteisiin ja niiden osuuteen kaikkien viherrakentamiskohteiden aiheuttamasta vesistöjen kokonaiskuormituksesta.

Viherrakentamisen kasvualustojen viherpeite vähentää yksiselitteisesti eroosioaineksen ja typen sekä partikkeleihin sitoutuneen fosforin huuhtoutumista. Viherpeite voi lisätä liukoisen fosforin huuhtoutumista, koska kasveista vapautuu talven aikana liukoista fosforia. Liukoisen fosforin huuhtoutumisessa pitoisuudet ovat kuitenkin joka tapauksessa pieniä. Nurmettamattomien kasvualustojen ja nurmetettujen puhdistamolietepohjaisten kasvualustojen pintavalunnan kokonaisfosforipitoisuudet sekä nurmettamattomien puhdistamolietepohjaisten kasvualustojen pohjavalunnan typpipitoisuudet ovat suuria. Muuten pitoisuustasot ovat enintään hajajätevesiasetuksen edellytysten mukaisia. Alustavien sadetuskokeiden tulosten perusteella laskettu viherrakentamisesta tuleva valumavesien liukoinen ravinnekuormitus on koko maan pintavesien ravinnekuormitukseen verrattuna 0,3–0,4 % fosforista ja 0,04–0,07 % typestä. Kokonaisravinteiden osuudeksi arvioitiin 1,1–1,8 % fosforista ja 4,0–6,8 % typestä. Lopullinen koko sadetuskokeiden tulosaineisto ei ainakaan suurenna tätä arviota.

Merkittävin toimenpide viherrakentamisen ravinnepäästöjen vähentämiseksi on perustetun viheralueen saattaminen viherpeittoon mahdollisimman nopeasti. Keväällä tapahtuva rakentaminen sisältää varsin nopean nurmikon muodostumisen ja keväällä myös valunnan muodostuminen on yleensä vähäistä. Syksyllä tapahtuvassa rakentamisessa tiheän kasvipeitteen muodostuminen jää seuraavaan kesään ja valunnat ovat myös runsaita syksyn ja kevään aikana. Näin ollen viheralueiden syysrakentaminen aiheuttaa suurimman huuhtoutumisriskin puhdistamolietepohjaisista kasvualustoista.

2. Neljäntenä osa-alueena Envirogreen -tutkimushankkeessa on uuden lannoitevalmistelain vaikutuksien selvittäminen. Lannoitevalmistelaki aiheuttaakin suurimmat muutokset juuri viherrakennussektorille, mutta myös metsäsektorille.

Lannoitevalmistelain vaikutuksista toteutettiin kysely Viherympäristöliiton (VYL) ja Vesi- ja viemärilaitosyhdistyksen (VVY) kanssa yhteistyössä. Kyselyn laadinnan lähtökohtina olivat muun muassa lainlaatijan tarve saada palautetta uudesta lannoitevalmistelaista ja sen alaisista maa- ja metsätalousministeriön asetuksista, vihersektorin näkökulma lain soveltamisesta sekä uuden lainsäädännön tiedottamissa onnistumisesta toiminnanharjoittajille. Tutkimuksen analyysivaihe on edelleen kesken. Näillä näkymin tutkimuksen tulokset saadaan vuonna 2010.

Lisäksi on Elintarviketurvallisuusvirastolla (Evira) meneillään valvontaprojekti "tuhkaselvitys ja tehostettu tuhkien haitallisten metallien valvonta" koskien maa- ja puutarhataloudessa, viherrakentamisessa sekä metsissä käytettäviä tuhkia. Tuhkaselvitys tehdään kaikissa maakunnissa TE-keskusten avustamana. Tällä hetkellä on 373 polttolaitosta haastateltu, joista 162 laitosta on ilmoittanut saattavansa markkinoille tuhkaa metsä-, pelto- tai viherrakennuskäyttöön. Selvityksen perusteella valittiin tuhkien näytteenottokohteet eli noin 60 laitosta (n. 40 % laitosmäärästä). Eviran henkilöstöresurssien vähäisyyden takia tutkimustuloksia ei vielä ole analysoitu.

Maataloustuotanto
VNS 4/2005 vp — EK 20/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

1. Eduskunta lausui 16.6 2006: Koska kannattava maataloustuotanto ei ole mahdollista ilman ilmastollisia olosuhteita kompensoivaa tukijärjestelmää, eduskunta edellyttää, että koko maa tulee saada pitkäaikaisen ja vakaan kansallisen tukijärjestelmän piiriin.

2. Eduskunta edellytti, että maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) pitkän aikavälin rahoitusvalmiutta parannetaan siirtämällä valtion talousarviosta vuosittain riittävä määrä rahastoon, mikä on valtiontalouden kannalta parempi ratkaisu kuin, että rahaston oma pääoma käytetään ensiksi kokonaisuudessaan ja sen jälkeen varaudutaan maatilatalouden investointien rahoitukseen pelkästään valtion talousarvion kautta.

3. Eduskunta edellytti, että maamme elintarvikehuoltovarmuusnäkökohdat otetaan nykyistä painokkaammin huomioon, sillä jokaisella valtiolla on oikeus ja velvollisuus huolehtia kansalaistensa elintarvikkeiden saatavuudesta ja niiden turvallisuudesta.

4. Eduskunta edellytti, että elintarviketalouteen liittyvän tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan sekä neuvonnan riittävä rahoitus turvataan.

1. Keskeisten maataloustuotteiden tuotanto Suomessa ilman yhteiskunnan tukea ei ole nykyisessä laajuudessa mahdollista, koska EU:n sisämarkkinoilla maataloustuotteiden hintataso on pääsääntöisesti alle suomalaisten tuotantokustannusten. Tuotannon kannattavuuden turvaamiseksi maataloutta tuetaan sekä EU:n että kansallisin budjettivaroin. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan periaatteiden mukaisesti yhteisen maatalouspolitiikan keinot ovat ensisijaisia. Niiden soveltamisen jälkeen mahdollisesti jääviä ongelmia voidaan hoitaa komission hyväksymin kansallisin erityisjärjestelyin. Yhteisen maatalouspolitiikan tukimuotoja ovat EU:n suorat tuet, maatalouden ympäristötuki ja luonnonhaittakorvaus. Näillä tukijärjestelmillä ei ole kuitenkaan riittävästi pystytty huomioimaan Suomen maatalouden erityisolosuhteita.

Suomen liittymisneuvotteluiden yhteydessä sovittiin kansallisen tukijärjestelmän perusrakenteesta, jota on täydennetty myöhemmin käytyjen neuvotteluiden perusteella. Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueet) on käytössä pitkäaikainen pohjoisen tuen järjestelmä liittymissopimuksen 142 artiklan perusteella. Etelä-Suomessa kotieläintalouden, kasvihuonetuotannon, puutarhatuotteiden varastoinnin tukea ja erikoiskasvien tukia on maksettu liittymissopimuksen 141 artiklaan perustuvana Etelä-Suomen kansallisena tukena. Tällä hetkellä sovelletaan Etelä-Suomessa kaudelle 2008–2013 voimassa olevaa komission päätöstä. Vuodesta 2005 lähtien luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa on maksettu koko maassa. Lisäksi maksetaan eräitä muita tukimuotoja.

2. Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makeran) tulot ja erityisesti rahaston sitomatta olevat rahavarat ovat viime vuosina alentuneet. Tuloja on vähentänyt pysyvästi se, että valtionlainojen myöntäminen muutamia rahamääräisesti vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta lopetettiin vuonna 2004 ja siirryttiin pankkien pääomien varassa tapahtuvaan korkotukilainoitukseen. Tämä johtui lähinnä siitä, että artiklan 141-ratkaisun kotieläintalouden ja kasvihuoneviljelyn korkeat investointitukitasot edellyttivät avustusten osuuden lisäämistä. Samalla tuettavien hankkeiden koko on kasvanut. Vuodesta 2006 alkaen Makeraan tuloutuvat valtionlainojen lyhennykset ja korot ovat alentuneet selvästi. Vuosina 2009–2014 valtionlainojen lyhennykset ja korot vähenevät yhteensä noin 240 miljoonalla eurolla verrattuna siihen, että kyseiset tulot pysyisivät vuoden 2008 tasolla.

Maatilatalouden kehittämisrahaston rahoitustilannetta ovat helpottaneet vuodesta 2005 alkaen tehdyt budjettisiirrot ja myös nykyisessä hallitusohjelmassa sovitut siirrot. Vuonna 2007 rahastoon siirrettiin talousarviossa ja lisätalousarviossa yhteensä 115 miljoonaa euroa. Vuoden 2008 talousarviossa ja III lisätalousarviossa rahastoon siirrettiin yhteensä 56,84 milj. euroa. Vuoden 2009 talousarviossa ja II lisätalousarviossa rahastoon siirrettiin yhteensä 38,04 milj. euroa.

Investointitukien rahoituspäätöksiä on voitu tehdä siinä määrin, ettei vuodelta 2009 enää juuri siirry rahoitusrästiä seuraavalle vuodelle. Tämän mahdollisti investointitukien noin vuoden mittainen määräaikainen hakukielto 2007–2008, talousarviosta tehdyt lisäsiirrot sekä arvioitua vähäisempi investointihalukkuus vuonna 2009. Vuonna 2008 voimaan tullut uusi maatalouden rakennetukilaki mahdollistaa sen, että maatalouden investointien ja aloitustukien rahoitustarpeiden vaatima varojen suunnittelu ja kohdentaminen paranevat oleellisesti, eikä rahoitusrästejä pääse enää syntymään. Uuden tukijärjestelmän mukaisesti TE-keskukset ja 1.1.2010 lähtien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) voivat myöntää viljelijöille tukea. Tukea myönnetään vuosittain käytettävissä olevien varojen rajoissa valintakriteerit parhaiten täyttäville hankkeille. Hakemusten aiempaa pienemmästä määrästä johtuen vuosina 2008 ja 2009 ei kuitenkaan ole jouduttu tekemään valintaa rahoitettavien hankkeiden välillä. Ensimmäinen uuden rakennetukilain mukaisen investointituen haku käynnistettiin 28.5.2008.

Korkeiden investointitukitasojen käyttöä jatketaan maito- ja nautakarjatalouden sekä puutarhatuotannon rakentamisinvestoinneissa. Tämä johtuu siitä, että EU:n komission edellyttää liittymissopimuksen artiklan 141 soveltamista koskevan ratkaisun mukaisesti korkeita investointitukitasoja niiden tuotantosuuntien investoinneille, joille 141-päätöksen perusteella maksetaan tuotantoon sidottua tukea. Tämä 141-päätös jatkuu vuoden 2013 loppuun saakka. Nopean rakennekehityksen vuoksi investointitarpeen odotetaan pysyvän korkeana myös tulevina vuosina, joten tukivarojen tarve pysyy suurena.

3. Maataloustuotteiden tuotantomäärien kehitystä seurataan säännöllisesti. Vuonna 2009 keskeisten maataloustuotteiden tuotantomäärät vastasivat naudan- ja lampaanlihaa, öljy- ja valkuaiskasveja sekä ruista lukuun ottamatta kotimaista kysyntää. Näiden tuotteiden tuotanto on ollut kotimaista kysyntää pienempi jo aiempinakin vuosina. Tukipolitiikan soveltamiseen kyseisten tuotteiden osalta on kiinnitetty erityistä huomiota poliittisessa valmistelussa ottaen huomioon EU:n yhteisen maatalouspolitiikan asettamat rajoitteet ja kansallista tukea koskevat komission päätösten rajoitteet.

Vuonna 2009 kotieläintalouden tuotteiden tuotantomäärissä ei tapahtunut merkittäviä muutoksia edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2009 viljasatoa voidaan kuitenkin luonnehtia määrältään erittäin hyväksi.

Vuonna 2005 voimaan tulleet täydentävät ehdot velvoittavat tukea hakevat viljelijät pitämään huolta peltojensa kasvukunnosta. Vuonna 2009 oli aktiiviviljelyn ulkopuolella (kesantona ja hoidettuna viljelemättömänä peltona) noin 9 % peltoalasta, joka voidaan tarvittaessa palauttaa viljelyyn.

Liittyen 1.9.2008 voimaan tulleeseen Valtioneuvoston päätökseen Huoltovarmuuden tavoitteista sovittiin MMM:n toivomuksesta ja yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa, että Suomen elintarvikehuollon varmuusvarastojen tason ja riittävyyden arvioimiseksi työ- ja elinkeinoministeriö asettaa työryhmän, jonka tulee työssään ottaa huomioon mm. maataloustuotteiden tuotantoa ja kysyntää koskevat ennusteet ja näiden vaikutukset Euroopan Unionin tuotantoon ja Suomen elintarvikkeiden huoltovarmuuteen. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää valkuaisen ja muiden tuotantopanosten saatavuuden turvaamiseen.

4. Hallitus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla joutunut tiukkojen valtiontalouden kehysten vuoksi kohdistamaan määrärahojen leikkauksia lähes pelkästään harkinnanvaraisiin kohteisiin, joita ovat mm. kysymyksessä mainitut neuvonta ja tutkimus, eikä valtiontalouden kehyksissä ole ollut tämän suhteen liikkumavaraa. Harkinnanvaraisten määrärahojen osuus on maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla erittäin pieni, n. 8 % kokonaismenoista, jolloin leikkausten vaikutus näihin määrärahoihin on erittäin merkittävä.

Hallitus kannustaa maatalouden neuvontaorganisaatioita kehittämään yhteistyötä mm. erikoistumalla ja varaamalla toimintaan riittävät resurssit. Yhteistyöhön kannustetaan mm. kohdentamalla valtionapua niille elinkeinoneuvontaa tekeville organisaatioille, joiden toiminnan alueellinen ja asiakaskattavuus on mahdollisimman suuri. Lisäksi resursseja tullaan jatkossa kohdentamaan mm. valtakunnalliseen bioenergianeuvontaan.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma edellyttää 154 henkilötyövuoden ja runsaan neljän miljoonan euron vähentämistä Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen voimavaroista vuoden 2011 loppuun mennessä. Tämän lisäksi tulee uusia tuottavuustavoitteita vuoteen 2015 mennessä. MTT on uudistanut henkilöstörakennetta tutkijavoittoisemmaksi. MTT:n vuonna 2006 toimeenpantu organisaatiouudistus on luonut edellytykset entistä tehokkaammalle tutkimustoiminnalle mm. yhdistämällä tutkimusta entistä suuremmiksi kokonaisuuksiksi, jotta saavutetaan riittävä monitieteisen osaamisen kriittinen massa. Hallinnonalalla on myös aloitettu useita kehittämishankkeita, joiden tavoitteena on tutkimusyhteistyön tiivistäminen ja päällekkäisyyksien poistaminen hallinnonalan omien tutkimuslaitosten ja muiden tutkimusorganisaatioiden välillä. Esimerkiksi MMM:n ja YM:n hallinnonalan tutkimuslaitokset ovat muodostaneet yhteisen Luonnonvarat- ja ympäristötutkimuksen yhteenliittymän (LYNET), jolla pyritään kehittämään ja tehostamaan toimintaa joustavasti verkostomallina sen sijaan, että ryhdytään raskaisiin rakenneuudistuksiin. Tähän liittyvä valtioneuvoston asetus tuli voimaan marraskuun alussa 2009.

Maa- ja metsätalousministeriön sitomatonta tutkimusrahoitusta on jouduttu vähentämään. Kun sektoritutkimusuudistus edellyttää, että tutkimusrahoitusta kohdistetaan myös laajoihin, usean ministeriön yhteisiin tutkimushankkeisiin, tutkimushankkeiden valinta tulee entistäkin vaativammaksi, kun vain muutama erittäin korkeatasoinen hanke voi tulla rahoituksen piiriin. Onkin erittäin tärkeää, että alan tutkimus menestyy paremmin kilpailtaessa muiden rahoituslähteiden, kuten Suomen Akatemian, Tekesin ja EU:n puiteohjelmien rahoituksesta. Maa- ja elintarviketalouden rahoituksessa Makerasta tulevaa tutkimusrahoitusta on pyritty kohdistamaan ensisijaisesti hallinnolle tärkeisiin sekä elinkeinoa palveleviin tutkimushankkeisiin.

Maatalouden luopumistuki
HE 34/2006 vp — EV 91/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.6.2006, että tarpeellinen säännösmuutos luopumistukijärjestelmän soveltamisen mahdollistamiseksi tilusjärjestelyissä toteutetaan riittävän valmistelun jälkeen erillisenä lainsäädäntöhankkeena.

Vuonna 2007 annettiin hallituksen esitys, jolla luopumistukitukijärjestelmä sopeutettiin Euroopan yhteisön uusiin vuosien 2007–2013 maatalousalan valtiontukisuuntaviivoihin ja kansaneläkelain muutoksiin ja joka tuli voimaan 1.1.2008. Tämän jälkeen maa- ja metsätalousministeriö asetti työryhmän miettimään luopumistukijärjestelmän jatkamista vuoden 2010 jälkeen koskevaa säädösvalmistelua. Työryhmän tehtävänä oli arvioida koko luopumistukijärjestelmää ja esittää siihen myös tarvittavia muutoksia. Eduskunta hyväksyi syksyllä 2009 lain luopumistukijärjestelmän jatkamisesta vuoteen 2014. Siinä yhteydessä otettiin huomi-

oon luovutukset tilusjärjestelyjen toteuttamiseksi. Lain toimeenpano edellyttää vielä komission hyväksyntää.

Laki maaseudun kehittämiseen liittyvien ohjelmien hallinnoinnista
HE 35/2006 vp — EV 72/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.6.2006, että ehdotetusta laista kunnille mahdollisesti aiheutuvat lisäkustannukset tulee korvata täysimääräisesti.

Lailla maaseudun kehittämiseen liittyvien ohjelmien hallinnoinnista säädetään muun muassa ohjelmien laatimisen eri vaiheista sekä niihin liittyvistä viranomaisten ja muiden toimijoiden tehtävistä. Lisäksi laissa säädetään ohjelmien toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin liittyvien tehtävien hoitamisesta sekä ohjelmaa koskevan tiedotuksen järjestämisestä.

Eri viranomaisten toimivallasta hoitaa maaseutuohjelmaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä säädetään eri tukijärjestelmiä koskevissa laeissa. Maaseutuohjelman toimenpiteistä varsinaisesti vain ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen toimeenpanosta aiheutuu kunnille tehtäviä. Tilanne ei ole muuttunut olennaisesti edelliseen ohjelmakauteen verrattuna, sillä näihin tukiin liittyvät perustehtävät ovat säilyneet kunnissa suurin piirtein ennallaan. Kuluvalla ohjelmakaudella tiettyjä sitoumusten tekemiseen ja tukien maksamiseen liittyviä tehtäviä on jouduttu eriyttämään viranhaltijoiden kesken jonkin verran aikaisempaa enemmän, mikä on aiheuttanut ja aiheuttanee jatkossakin uudelleen organisointia kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten tehtävissä. Tehtävien eriyttämisvaatimus on myös jossain määrin lisännyt kuntien työmäärää ohjelmakauden alussa. Laista ei kuitenkaan ole aiheutunut merkittäviä lisäkustannuksia ja toisaalta sitoumusten tekeminen on lisännyt kuntien välistä yhteistyötä ja edistänyt näin osaltaan kuntayhteistyön kehittymistä.

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa, maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetun lain muuttamisesta ja hukkakauran torjunnasta annetun lain 22 §:n muuttamisesta (HE 232/2009 vp.). Kyseisen lain tavoitteena on keskittää kunnissa hoidettavia maaseutuhallinnon tehtäviä suurempiin ja tehokkaampiin toiminta-alueisiin. Ehdotuksen voidaan pitkällä tähtäimellä arvioida tuovan kunnille tehtävien rationalisoimisesta johtuvia kustannussäästöjä maaseutuhallinnon tehtävien osalta.

Kasvinsuojeluaineet
HE 147/2006 vp — EV 164/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 21.11.2006, että kasvinsuojeluaineista annetun lain vaikutuksia erityisesti kasvinsuojeluaineiden tarjontaan seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2008 loppuun mennessä.

Markkinoilla olevien valmisteiden kokonaislukumäärässä on tapahtunut kasvua (23 %) uuden lain voimassaolon aikana. Kasvu on osaksi tuonut täysin uusia valmisteita markkinoille ja osaksi kasvu on tuonut samaa valmistetta uuden nimikkeen alla. Erityisesti rinnakkaistuontivalmisteiden määrä on lisääntynyt (380 %). Täysin uudet valmisteet tuovat uusia työkaluja viljelijöiden käyttöön, kun nimikkeiden lisäykset taas ovat saattaneet hyödyntää viljelijää lisääntyvän kilpailun muodossa. Rinnakkaistuontivalmisteiden markkinoilla olon oletetaan lisäävän kasvinsuojeluaineiden hintakilpailua. Kasvinsuojeluainerekisterissä uuden lain voimassaolon aikana tapahtuneet muutokset on esitelty oheisessa taulukossa.

Vajaa kaksi vuotta on lyhyt aika seurata markkinoiden muuttumista, joten pitkälle meneviä päätelmiä on vaikea tehdä.

Taulukko 1.

Eviran kasvinsuojeluainerekisteri	**1.1.2007**	**1.1.2008**	**1.1.2009**	**16.12.2009**
hyväksyttyjä kasvinsuojeluaineita	290	313	317	358
hyväksymishakemuksia vireillä	89	75	82	72
(joista 1.1.2007 jälkeen saapuneet)	(-)	(7)	(30)	(35)
	vuonna 2007	**vuonna 2008**	**vuonna 2009**	
hyväksyttyjä hakemuksia	26	29	45	
- joista uusia	(16)	(16)	(18)	
- identtisiä	(5)	(5)	(3)	
- rinnakkaistuontivalmisteita	(5)	(8)	(24)	
rekisteristä poistettuja kasvinsuojeluaineita	3	25	3 (22 vuoden 2009 loppuun mennessä)	

Eläinkuljetusasetus
HE 160/2006 vp — EV 185/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 28.11.2006, että Euroopan yhteisön eläinkuljetusasetuksen (EY) N:o 1/2005 ja eläinten kuljetuksesta annettavan lain soveltamisalojen tulkintaa ohjeistettaessa noudatetaan nykyistä eläinten kuljettamista koskevan lainsäädännön tulkintatilannetta, jossa tiukemmat vaatimukset koskevat niitä eläinten kaupallisia kuljetuksia, joissa ajoneuvoissa liikutellaan suuria eläinmääriä ja joissa on suurempi vaara eläinten hyvinvoinnin heikkenemiselle kuljetusten aikana.

Elintarviketurvallisuusvirasto on ohjeistanut viranomaisia ja toimijoita säädösten soveltamisaloista. Virasto katsoo eläinkuljetusasetuksen piiriin kuuluvaksi sellaiset kuljetukset, joista on suoraa taloudellista hyötyä eläinkuljettajille tai jotka ovat osana liiketaloudellista tai kaupallista toimintaa ja joihin liittyy tai joiden tavoitteena on joko suora tai epäsuora taloudellinen voitto. Tällaisia kuljetuksia ovat esimerkiksi ammatilliseen eläimiä korvausta vastaan kuljettavien henkilöiden tai yritysten kuljetukset sekä tuotantoeläinten kasvatukseen liittyvät usein tai säännöllisesti toistuvat ja useampia kuin yksittäisiä eläimiä koskevat kuljetukset.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin ja lausuma esitetään poistettavaksi.

Kalatalousrahasto
HE 220/2006 vp — EV 205/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2006, ettei mitään Euroopan unionin neuvoston Euroopan kalatalousrahastosta antaman asetuksen (EY) N:o 1198/2006 mahdollistamaa tukimuotoa asetuksen minkään toimintalinjan osalta suljeta pois ja että tarvittaessa voidaan kalakantojen tilan mahdollisesti heiketessä tukea myös pyyntiponnistuksen vapaaehtoisia rajoittamistoimia.

Elinkeinokalatalouden toimintaohjelmassa on määritelty, mitkä kalatalousrahaston sallimat tukitoimet on tarkoitus ottaa käyttöön Suomessa sekä resurssit, joilla kyseiset toimet on tarkoitus toteuttaa. Minkään toimintalinjan mahdollistamaa tukimuotoa ei ole kategorisesti suljettu pois.

Siten pyyntiponnistuksen vapaaehtoinen rajoittaminen sisältyy edelleen eräänä mahdollisena tukitoimena toimintaohjelmaan. Kalakannan hyvän tilanteen vuoksi pyyntiponnistuksen rajoittamiseen lausuman tarkoittamassa mielessä ei ole ollut tarvetta.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Elintarvikevalvonnan voimavarat
VNS 7/2006 vp — EK 47/2006 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 24.1.2007, että elintarviketurvallisuuteen liittyvän tutkimustyön ja neuvonnan toimintaedellytyksistä huolehditaan ja riittävä rahoitus turvataan.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että elintarvikevalvonnan voimavarat turvataan sekä valtionhallinnossa että kuntien elintarvikevalvonnassa.

1. Elintarviketurvallisuutta käsitellään osana sektoritutkimuksen kehittämistä. Sektoritutkimusuudistuksen ohjaamista varten asetetun neuvottelukunnan alaisen osaaminen, työ ja hyvinvointi -jaoston yhtenä aihepiirinä on elintarviketurvallisuus. Tästä aihepiiristä on parhaillaan käynnistymässä esiselvityshaku.

Elintarviketurvallisuuteen liittyvää tutkimusta rahoitetaan maa- ja metsätalousministeriön tulosohjauksella (Elintarviketurvallisuusvirasto, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus), maa- ja metsätalousministeriön sitomattomilla tutkimusvaroilla sekä sektoritutkimusuudistukseen liittyen maa- ja metsätalousministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön yhteisrahoituksella.

2. Elintarvikevalvonnan voimavarojen turvaamiseksi hallitus on 1.3.2007 tarkistanut elintarvikevalvonnan kehittämisestä annettua valtioneuvoston periaatepäätöstä.

Keskeiset toimet elintarvikevalvonnan voimavarojen turvaamiseksi ovat elintarvikevalvonnan kokoaminen paikallisiin yhteistoiminta-alueisiin sekä valvonnan maksullisuuden laajentaminen. Paikallisten valvontayksiköiden määrä on laskenut vuoden 2010 alussa n. 120:een. Kunnat ovat tehtyjen selvitysten mukaan ottaneet valvontamaksut käyttöön melko varovaisesti.

Valtioneuvosto tulee antamaan eduskunnalle selonteon elintarviketurvallisuudesta vuonna 2010. Selonteossa tarkastellaan mm. edellisen selonteon tavoitteiden toteutumista.

Rehulaki
HE 27/2007 vp — EV 119/2007 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.12.2007, että annettavan rehulain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2009 loppuun mennessä.

Rehulakia muutettiin vuonna 2008 johtuen ensisijaisesti muuttuneista EY -säädöksistä, mutta samalla lakia myös nykyaikaistettiin ja yhdenmukaistettiin mm. elintarvikelainsäädännön kanssa.

Toiminnan harjoittamista koskeva rekisteröitymis- / hyväksymisvaatimus

EY:n ns. rehuhygienia-asetus tuli voimaan vuonna 2006. Asetus edellytti kaikkien rehualan toimijoiden rekisteröitymistä ja / tai hyväksymistä. Rehualan toimijoihin kuuluu koko rehuketju alkutuotanto mukaan lukien. Kuljetusliikkeille sekä tukku- ja vähittäiskaupoille, kuten myös alkutuotannolle, rekisteröitymisvaatimus oli uusi. Suomessa viljelijöiden rekisteröityminen alkutuotannon toimijoiksi mahdollistettiin maataloustukien haun yhteydessä vuosina 2007–2009. Tukihaun yhteydessä rekisteröityi yli 60 000 viljelijää. Rekisteröityminen on viljelijöille ilmainen. Alkutuotannon toimijoiden rekisteröinti mm. hevostalouden toimijoiden ja kalanviljelylaitosten osalta on tarkoitus aloittaa vuonna 2010 eläintunnistusjärjestelmästä annettavan lain ja sen nojalla annettavien säädösten tultua voimaan. Elintarviketurvallisuusvirasto Evira pitää rekisteriä internet -sivuillaan rekisteröityneistä/hyväksytyistä rehualan toimijoista.

Toiminnan harjoittamiseen liittyvä HACCP -järjestelmän käyttöönotto

EY:n ns. rehuhygienia-asetuksessa edellytetään vaarojen arviointi ja kriittiset kontrollipisteet (HACCP) -järjestelmän käyttöönottoa kaikilta rehualan toimijoilta rehun alkutuotantoa lukuun ottamatta. Rehualan toimijoiden omavalvontasuunnitelmien ja HACCP:n merkitys korostui erityisesti kevään 2009 rehuvälitteisen salmonellaepidemian johdosta. HACCP -järjestelmän käyttöönotosta tai sen tarkentamisesta on aiheutunut jossain määrin kustannuksia rehualan toimijoille. Toimijat ovat myös jossain määrin pitäneet HACCP - suunnitelman laatimista vaikeana. Elintarviketurvallisuusvirasto Evira on suunnitellut koulutuksen järjestämisestä rehualan toimijoille liittyen HACCP:n suunnitelman laatimiseen ja sen päivitykseen vuonna 2010.

Tilatukijärjestelmän täytäntöönpano
HE 52/2007 vp — EV 201/2008 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.12.2008 maa- ja metsätalousministeriön antavan maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2009 loppuun mennessä yksityiskohtaisen selvityksen toimivuudesta ja vaikutuksista ottaen muun ohella huomioon, mitä perustuslakivaliokunta on asiasta antamissaan lausunnoissa esittänyt.

Tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain (557/2005), jäljempänä *tilatukilaki*, 20 §:ää muutettiin 1.1.2009 voimaan tulleella lailla siten, että 20 §:stä kumottiin aiemmin voimassa olleet 3 ja 4 momentti ja pykälään lisättiin uusi 3 momentti kumotun 3 momentin sijaan. Aiemmin voimassa olleen tilatukilain 20 §:n 3 momentin mukaan tilatukioikeus siirtyi pääsääntöisesti vuokranantajalle vuokrakauden päättyessä momentissa mainituin poikkeuksin. Tilatukilain 20 §:n muutoksen jälkeen näin ei enää ole, vaan voimassa olevan

20 §:n 3 momentin mukaan vuokrasopimusta voidaan sovitella, jos tukioikeuksiin siirtymisestä koskevan ehdon puuttuminen johtaisi kohtuuttomuuteen.

Maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole tiedossaan yhtään tapausta, jossa vuokrasopimusta olisi soviteltu tilatukilain 20 §:n 3 momentin mukaisesti.

Aiemmin voimassa olleen tilatukilain 20 §:n 3 momentin mukaisia riita-asioita on tullut vireille tilatukilain voimaantulon 1 päivän elokuuta 2005 ja 31 päivän joulukuuta 2008 välisenä aikana joitain tapauksia. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta on ratkaissut neljä asiaa ja siellä on parhaillaan vireillä noin kymmenen asiaa, jotka koskevat tilatukioikeuksien siirtämistä. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on vireillä yksi tilatukioikeuksien siirtoa koskeva asia. Korkein hallinto-oikeus on antanut tilatukioikeusiin liittyen yhden ratkaisun, mutta siinä ei suoranaisesti ollut kysymys aiemmin voimassa olleen tilatukilain 20 §:n 3 momentin soveltamisesta.

Yksityiskohtainen selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle toimitetaan tammikuussa 2010.

Maatalouden rakennetuet
HE 113/2007 vp — EV 121/2007 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 11.12.2007, että nuoren viljelijän aloitustukea koskeville hakemuksille annetaan hakemusten käsittelyssä etusija muihin rakennetukia koskeviin hakemuksiin nähden siten, ettei valintamenettelyä tarvitse soveltaa nuoren viljelijän aloitustukea myönnettäessä.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että tilanteissa, joissa puolisot yhdessä hakevat nuoren viljelijän aloitustukea, tulee vain toisen heistä täyttää ammattitaitoa koskevat vaatimukset, mikäli Euroopan yhteisön säännökset eivät muuta edellytä.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että maatalouden rakennetuista annettavan lain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2009 loppuun mennessä.

1. Nuoren viljelijän aloitustukea koskevia hakemuksia varten vuonna 2008 ja 2009 annettiin kullekin TE-keskuksella oma määrärahakiintiö, millä turvattiin aloitustuen myöntäminen kaikille aloitustuen ehdot täyttäville hakijoille.

2. Euroopan yhteisön säännökset edellyttävät, että tilanteissa, joissa puolisot yhdessä hakevat nuoren viljelijän aloitustukea, tulee molempien heistä täyttää ammattitaitoa koskevat vaatimukset.

Maatalouden investointitukea ja nuoren viljelijän aloitustukea koskevan valtioneuvoston asetuksen (299/2008) mukaan riittävänä ammattitaitona pidetään tuen kohteena olevan yritystoiminnan harjoittamisen kannalta tarkoituksenmukaista vähintään toisen asteen ammatillista luonnonvara-alan koulutusta tai sitä vastaavaa muuta koulutusta. Aloitustukea voidaan myöntää myös maatalousyrittäjälle, jolla on vähintään kolmen vuoden työkokemus maataloudesta sekä tuen kohteena olevan yritystoiminnan harjoittamisen kannalta tarkoituksenmukainen vähintään 20 opintoviikon tai 30 opintopisteen koulutus. Tilanteissa, joissa tukea tilanpidon aloittamiseen hakevat puolisot yhdessä, katsotaan ammattitaitoa koskevan edellytyksen täyttyvän myös silloin, kun vain toinen puolisoista täyttää edellä mainitut kohdat, mutta tällöin toisella puolisolla tulee olla vähintään kolmen vuoden työkokemus maataloudesta. Ammattitaitovaatimuksen pitää täyttyä viimeistään kolmantena vuotena tuen myöntämisestä.

3. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa maatalouden rakennetuista annettavan lain vaikutuksia ja on toimittanut maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen uuden tukijärjestelmän toimivuudesta joulukuussa 2009.

Riistavahinkolain vaikutukset
HE 90/2008 vp — EV 198/2008 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 12.12.2008, että annettavan riistavahinkolain vaikutuksia seurataan ja että seurannan tuloksista toimitetaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvitys vuoden 2010 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 26.2.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee vuoden 2010 loppuun mennessä selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirto
HE 30/2009 vp — EV 89/2009 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 15.6.2009, että maanmittauslaitoksen kaikkien toimipisteiden tulee tarjota samantasoisia palveluita uudistuksen kohteena olevissa kiinteistöjen kirjaamisasioissa.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle sekä lakivaliokunnalle annetaan syysistuntokauden 2009 aikana selvitys niistä säädös- ja muista toimenpiteistä, joihin on ryhdytty kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi kirjaamisasioiden käsittelyssä.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että maa- ja metsätalousvaliokunnalle annetaan vuoden 2010 loppuun mennessä yksityiskohtainen selvitys uudistuksen toimivuudesta muun muassa maa- ja metsätalousvaliokunnan hallituksen esityksestä antamassa mietinnössä esille tuomien seikkojen osalta.

Valtioneuvosto päätti 23.7.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Eduskunnan lausuman seurauksena on Pohjanmaan maanmittaustoimiston Alajärven toimipisteeseen siirretty yksi kirjaamissihteeri, joka hoitaa kirjaamisasioita ja tarvittaessa auttaa asiakaspalvelua kirjaamisasioiden asiakaspalvelutilanteissa. Keski-Suomen maanmittaustoimiston Saarijärven toimipisteessä on työskennellyt noin kaksi vuotta aikaisemmin käräjäoikeudessa kirjaamisasioita hoitanut henkilö. Hän tulee hoitamaan kirjaamisasioita toimipisteessä ja tarvittaessa auttaa asiakaspalvelua kirjaamisasioiden asiakaspalvelutilanteissa. Toteutettujen toimenpiteiden jälkeen kirjaamissihteereitä on sijoitettu kaikkiin Maanmittauslaitoksen 35 toimipisteeseen, jonka seurauksena voidaan katsoa, että Maanmittauslaitoksen kaikki toimipisteet tarjoavat samantasoisia palveluita kiinteistöjen kirjaamisasioissa.

2. Kielellisten oikeuksien turvaamiseksi kirjaamisasioiden käsittelyssä annettiin 6 päivänä elokuuta 2009 valtioneuvoston asetus maanmittauslaitoksen eräiltä kirjaamislakimiehiltä vaadittavasta kielitaidosta (600/2009). Asetuksella tiukennettiin eräiden kirjaamislakimiesten virkojen väestön vähemmistön kielen hallinnan kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia siitä, mitä ne ovat julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa laissa (424/2003). Maa- ja metsätalousministeriö antoi 23.11.2009 sekä eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle että lakivaliokunnalle selvitykset niistä säädös- ja muista toimen-

piteistä, joihin on ryhdytty kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi kirjaamisasioiden käsittelyssä. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön antoi 7.12.2009 lakivaliokunnalle täydennyksen 23.11.2009 antamaansa selvitykseen.

3. Maa- ja metsätalousministeriö seuraa kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirtoa koskevan uudistuksen toimivuutta ja tulee toimittamaan eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle selvityksen seurannan tuloksista vuoden 2010 loppuun mennessä.

Maatalouden rakennetukia koskeviin säännöksiin liittyvät muutostarpeet
HE 65/2009 vp — EV 91/2009 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.6.2009, että maatalouden rakennetukia koskeviin laintasoisiin säännöksiin liittyvät muutostarpeet selvitetään välittömästi ja että tarvittavat muutosehdotukset toimitetaan eduskunnan käsiteltäviksi heti seuraavan syysistuntokauden alussa annettavalla hallituksen esityksellä.

Maa- ja metsätalousministeriö on kartoittanut uuden rakennetukijärjestelmän muutostarpeita ja valmistellut asetusmuutoksia yhdessä tuottajajärjestöjen ja valtiovarainministeriön edustajien kanssa niin sanotussa rakennetukityöryhmässä. Ryhmässä ei ole tullut esiin välttämättömiä rakennetukilain muutostarpeita vuoden 2009 elokuussa hyväksytyn lainmuutoksen (598/2009) jälkeen.

Eläinlääkäritarve
HE 81/2009 vp — EV 116/2009 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 6.10.2009, että maamme eläinlääkinnän eläinlääkäritarve sekä mahdollinen tarve lisätä koulutettavien eläinlääkäreiden määrää arvioidaan pikaisesti.

Valtioneuvosto päätti 15.10.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Selvitys on käynnistetty ja asetetun selvityshenkilön odotetaan saavan ensimmäiset tulokset valmiiksi kevään 2010 aikana. Selvitys tehdään yhteistyössä tärkeimpien sidosryhmien kuten Kunnallisen työmarkkinalaitoksen, Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisen tiedekunnan ja Suomen eläinlääkäriliiton kanssa.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Huoltovarmuus
Kauppa-aluskanta
HE 14/1999 vp
Liikennevaliokunta

> Eduskunta edellytti 30.11.1999, että hallitus valmistelee välittömästi ehdotukset sellaisista tukitoimenpiteistä, jotka varmistavat huoltovarmuuden turvaamiseksi riittävän, hyväkuntoisen ja tarkoituksenmukaisen kauppa-aluskannan säilyttämisen Suomen lipun alla.

Lakia ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta on 2000-luvun aikana muutettu useaan otteeseen. Lain nojalla maksettava tuki kattaa nykyisin merenkulkijoiden ennakonpidätyksiä ja työnantajan sosiaaliturvamaksua vastaavien määrien lisäksi työnantajan merimieseläkekassamaksut kokonaisuudessaan sekä eräät muut lakisääteiset sosiaalivakuutusmaksut. Tukitoimenpiteet ovat myötävaikuttaneet siihen, että suurin osa suomalaisia aluksia uhanneista ulosliputuksista on peruuntunut. Toisaalta tonnisto on 2000-luvun aikana jonkin verran pienentynyt, koska uudisrakennukset on pääosin rekisteröity ulkomaille. Viimeisten kolmen vuoden aikana tonniston määrässä ei kuitenkaan ole tapahtunut merkittäviä muutoksia ja uusia aluksia on tullut myös Suomen lipun alle.

Laki ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta on korvattu lailla meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta (1277/2007). Muutoksen myötä myös matkustaja-alusten tuki tuli pysyväksi. Lakia (1277/2007) muutettiin 15.9.2009 voimaan tulleella lailla (967/2009) siten, että rajoitetusti verovelvollisia merenkulkijoita koskevan lähdeveron ja työnantajan maksaman sosiaaliturvamaksun palauttaminen tukena varustamotyönantajalle on ulotettu koskemaan myös ulkomaanliikenteessä toimivia matkustaja-aluksia, minkä lisäksi meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain nojalla maksettava tuki on ulotettu koskemaan myös sellaisia kansainvälisessä kilpailutilanteessa toimivia Suomen kotimaan meriliikenteessä (kabotaasiliikenne) olevia lastialuksia, jotka on katsastettu vähintään Itämeren liikenteeseen ja joiden bruttovetoisuus on vähintään 500, samoin kuin vastaavanlaisia hinaajia ja työntäjiä, joiden bruttovetoisuus on vähintään 300.

Tonnistoverolaki (476/2002) tuli voimaan jo 20.11.2002. Vuoden 2003 loppuun mennessä vain yksi pieni suomalainen varustamo oli hakeutunut järjestelmän piiriin. Hallitus on syksyllä 2009 antanut esityksen uudesta tonnistoverolaista, jonka on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2010 alusta lukien.

Miehistökustannusten osalta valtiontuen määrää alusta kohti ei EU:n meriliikenteen valtiontuen suuntaviivojen asettamien rajojen puitteissa voi enää lisätä. Näillä toimenpiteillä on voitu estää ainakin toistaiseksi laajamittainen kauppalaivastoa uhannut ulosliputus.

Suomen merikuljetusten huoltovarmuutta on viime aikoina selvitetty muun muassa Huoltovarmuusorganisaation puitteissa. Selvitysten mukaan suomalaisilla aluksilla pystytään tällä hetkellä hoitamaan yhteiskunnan toimintojen kannalta välttämätön energian tuonti. Elintarviketuonnissa sekä maatalouden ja perusteollisuuden välttämättömien tuotantopanosten tuonnissa kriittisen minimikuljetustarpeen määrittäminen edellyttää tarkempia selvityksiä. Toisaalta huoltovarmuudelle asetettujen tavoitteiden toteutuminen edellyttää monia muitakin vaatimuksia kuin riittävän suuri ja rakenteellisesti monipuolinen Suomen lipun alla oleva tonnisto, eikä Suomen lippu ole kaikissa olosuhteissa edes kriittinen tekijä huoltovarmuuden kannalta.
Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Matkustajaluettelot
HE 59/2004 vp — EV 79/2004 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.6.2004, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti toimiin saattaakseen matkustajaluetteloita koskevan sääntelyn vastaamaan perustuslain vaatimuksia.

Turvallisuuden ja pelastamismahdollisuuksien parantamiseksi sekä mahdollisen onnettomuuden jälkiselvittelyjen tehostamiseksi annetut matkustajaluetteloita koskevat säännökset sisältyvät tällä hetkellä pääosin merilain (674/1994) 1 luvun 8 §:n 2 momenttiin ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen matkustaja-aluksen henkilöluetteloista (824/2000). Merilain 1 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan asetuksella säädetään muun muassa aluksen henkilöluetteloista. Säädöksillä on pantu täytäntöön yhteisön jäsenvaltioiden satamiin tai satamista liikennöivillä matkustaja-aluksilla olevien henkilöiden rekisteröinnistä annettu neuvoston direktiivi 98/41/EY siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 21.3.2006 työryhmän valmistelemaan alusturvallisuutta koskevan lainsäädännön uudistamista. Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus alusturvallisuutta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi siten, että lainsäädännöstä tulee perustuslain vaatimukset täyttävä ja lakiteknisesti asianmukainen. Työryhmän tehtävä jakaantuu eri osa-alueisiin. Yhtenä osa-alueena oli aluksen henkilöluetteloita koskevan lainsäädännön uudistaminen. Työryhmän 17.12.008 luovuttaman esityksen pohjalta valmisteltu hallituksen esitys laiksi matkustaja-aluksen henkilöluetteloista (HE 210/2009 vp) annettiin eduskunnalle lokakuussa 2009. Laki matkustaja-aluksen henkilöluetteloista (1038/2009) annettiin 11.12.2009.

Ulkomaanliikenteessä toimivien varustamojen tukeminen
Ahvenanmaan merenkulun tukeminen
HE 72/2004 vp — EV 80/2004 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 8.6.2004 hallituksen ryhtyvän pikaisiin toimenpiteisiin, jotta pääasiassa ulkomaanliikenteessä toimivat varustamot saisivat ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain asettamat ehdot täyttävään toimintaan tasavertaisesti tukea valtiolta.
>
> 2. Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän, miten pitkällä aikavälillä voidaan turvata ja tukea merenkulkua Ahvenanmaalla ja muuallakin Suomessa tasapuolisesti ja kilpailutilannetta vääristämättä.

Lakia ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta (1707/1991) muutettiin vuonna 2005 siten, että valtion tukea voidaan myöntää myös sellaiselle suomalaiselle varustamotyönantajalle, joka ei ole laivan omistaja, vaan vuokraa sen bareboat charter-in ehdoilla käyttöönsä (ilman miehistöä). Muutos on lisännyt tonnistoa Suomen lipun alla ja luonut uusia työpaikkoja suomalaisille merenkulkijoille.

Laki ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta on korvattu lailla meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta (1277/2007).

Vuoden 2007 alusta lukien matkustaja-aluksille maksettava tuki on määräytynyt samoin perustein kuin lastialustuki ja vastaa ns. nettopalkkausta. Joulukuussa 2007 vahvistetun uuden lain (1277/2007) nojalla myös matkustaja-alusten tuki tuli pysyväksi.

Lakia (1277/2007) on muutettu 15.9.2009 voimaan tulleella lailla (967/2008) mm. siten, että myös Ahvenanmaan ja Manner-Suomen välillä liikennöivälle alukselle voidaan myöntää tukea.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Hintakatto, viestintämarkkinalain mukainen
HE 74/2004 vp — EV 226/2004 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 13.12.2004, että liikenne- ja viestintäministeriö antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle vuosittaisen selvityksen lainsäädännön toteutumisesta ja sen vaikutuksista.

Eduskunnan on vuonna 2004 asettanut liikenne- ja viestintäministeriölle velvoitteen antaa vuosittain selvityksen lainsäädännön toteutumisesta ja vaikutuksista. Selvitys on toimitettu eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle joulukuussa 2009. Vuonna 2009, kuten ei muinakaan vuosina vuoden 2004 jälkeen, Viestintävirasto ei ole tehnyt viestintämarkkinalain 37.1 §:n mukaisia teleyrityksen toiselta teleyritykseltä vuokraamien tilaajayhteyksien hintakattopäätöksiä. Kiinteiden liittymien määrä on viime vuosina supistunut jatkuvasti ja hyvin nopeasti. Nykyisin teleyritys voi valita millä tekniikalla se toteuttaa ns. yleispalvelu-velvoitteen, joten kiinteän verkon tilaajayhteyden vuokraamisen merkitys on olennaisesti vähentynyt. Samalla viestintämarkkinalakiin tehty muutos on myös menettänyt merkitystään.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Ajokieltojärjestelmä
HE 104/2004 vp – EV 152/2004 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.11.2004, että hallitus ryhtyy kokonaisvaltaisen ajokieltojärjestelmän ja sen perusteiden selvityksen pohjalta toimenpiteisiin yhtenäisemmän ja helpommin miellettävän ajokieltojärjestelmän luomiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriössä on selvitetty mahdollisuuksia ottaa toistuvista liikennerikkomuksista ajokorttiseuraamusta määrättäessä käyttöön ns. pistejärjestelmä. Nykyisin ajokorttiseuraamus määrätään rikkomusten lukumäärän perusteella, mutta pistejärjestelmässä rikkomukset jaettaisiin niiden vakavuuden perusteella pisteluokkiin ja seuraamus määrättäisiin pisteiden kokonaiskertymän mukaisesti. Pistejärjestelmästä valmisteltiin muistio, joka oli laajalla lausuntokierroksella kesällä 2007 ja jatkovalmistelusta vastasi työryhmä, jossa olivat mukana myös oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, Ajoneuvohallintokeskus ja Liikenneturva. Työryhmän näkemyksen mukaan Suomessa on käytössä pistejärjestelmän kaltainen ajokieltojärjestelmä eikä pelkällä pisteytykseen siirtymisellä todennäköisesti saavutettaisi merkityksellistä liikenneturvallisuushyötyä.

Pistejärjestelmän vaihtoehtona on tarkasteltu nykyisen järjestelmän kehittämistä esimerkiksi lisäämällä toistuvina ajokieltoon johtavien rikkomusten määrää. Uusina tekoina voisivat tulla kyseen mm. turvalaitteiden käytön laiminlyönti, ajo- ja lepoaikojen rikkominen sekä vaarallisten aineiden kuljetusmääräysten rikkominen. Ajokorttilainsäädännön uudistuksen yhteydessä ajokorttiseuraamuksia koskevat säännökset käydään läpi kokonaisuutena ja ne siirretään tieliikennelaista (267/1981) uuteen ajokorttilakiin. Hallituksen esitys annetaan vuoden 2010 loppuun mennessä.

Postipalvelut
HE 241/2004 vp — EV 10/2005 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 23.2.2005, että liikenne- ja viestintäministeriö seuraa uudistuksen toteutusta ja sen vaikutuksia postipalvelujen tarjontaan ja tasoon sekä antaa asiasta selvityksen liikenne- ja viestintävaliokunnalle kolmen vuoden kuluttua lain voimaantulosta.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että liikenne- ja viestintäministeriö postin jakelun palvelutason parantamiseksi ja takaamiseksi selventää ja tarkentaa jakelua koskevia vähimmäismääräyksiä erityisesti omakotialueiden ja maaseudun laatikkosijoittelun ja ryhmittelyn osalta.

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle annettiin kohdan 1. mukainen selvitys vuonna 2008. Viestintävirasto antoi maaliskuussa 2006 uudet postipalvelulain 14 §:n mukaiset postinjakelun järjestämistä koskevat yleiset ohjeet ja lain 1 §:n 1 momentin mukaista lain tarkoituksen toteutumista edistävät suositukset.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut työryhmän tekemään ehdotuksen postipalvelulain muuttamisesta postitoimintadirektiivin muuttamisen ja muiden mahdollisten muutostarpeiden johdosta. Työryhmän antaa ehdotuksensa keväällä 2010. Tarkoitus on, että direktiivin voimaansaattamisen edellyttämät muutokset saatetaan voimaan vuoden 2010 loppuun mennessä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Radiotoiminnan toimiluvat
HE 82/2005 vp — EV 184/2005 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.2005, että valtioneuvosto uusia radiotoiminnan toimilupia myöntäessään huolehtii siitä, että toimilupamääräykset ovat niin selkeitä ja täsmällisiä, että ne ohjaavat tehokkaasti toimiluvan haltijan harjoittamaa toimintaa, ja siitä, että toimilupaehtojen valvontaa tehostetaan.

Viestintäviraston tehtävänä on valvoa televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Viestintävirasto on tehostanut toimilupamääräysten valvontaa.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Liikennetraktorit
HE 24/2006 vp — EV 71/2006 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.6.2006, että hallitus ryhtyy kokonaisvaltaisen selvityksen (ml. määräaikaiskatsastukset) pohjalta tarvittaviin toimenpiteisiin liikennetraktoreita koskevan lainsäädännöllisen aseman selkiyttämiseksi. Selvitys on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle vuoden 2007 aikana.

Eduskunta on hyväksynyt asiasta uuden lausuman (HE 41/2008 vp–EV 57/2008) ja asiaa selostetaan seuraavissa kertomuksissa kyseisen lausuman yhteydessä.

Sähköinen asiointi
HE 61/2006 vp — EV 224/2006 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2006, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin PALKO-järjestelmän kehittämiseksi siten, että sähköinen viranomaisasiointi mahdollistetaan ensi tilassa.

Hyväksyessään kyseisen lausuman ajoneuvolakiin tehtiin samanaikaisesti ajoneuvon rekisteröintiä koskevia muutoksia, joiden mukaan ajoneuvo voidaan poistaa liikennekäytöstä ja ottaa uudelleen liikennekäyttöön poistamatta ajoneuvoa rekisteristä.

Hallitus on 13.11.2009 antanut eduskunnalle esityksen ajoneuvolain muuttamisesta (HE 252/2009 vp). Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2010. Lakiehdotuksen mukaan ajoneuvon rekisteri-ilmoituksen voisi tehdä Liikenteen turvallisuusviraston tarjoamassa sähköisessä palvelussa. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin, milloin rekisteri-ilmoituksen voi tehdä sähköisesti. Keväällä 2010 otettaisiin käyttöön sähköinen rekisteri-ilmoitus liikennekäytöstä poistosta ja liikennekäyttöön otosta sekä uuden rekisteröintitodistuksen tilaaminen kadonneen tai turmeltuneen tilalle.

Kun keväällä 2010 toteutettavaksi suunnitellut toimenpiteet saadaan viedyksi läpi, on peruteltua katsoa, että eduskunnan hyväksymä lausuma on keskeisiltä osin toteutettu ja asia ei siten anna aihetta erityisiin toimenpiteisiin. Tästä huolimatta on syytä todeta, että Liikenteen turvallisuusvirasto jatkaa edelleen työtään uusien sähköisten palvelujen kehittämiseksi ja jo toteutettujen palvelujen parantamiseksi.

Tiemaksujärjestelmä
HE 109/2006 vp – EV 135/2006 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 24.10.2006, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin raskaan liikenteen tieosuuskohtaisen tiemaksujärjestelmän luomiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriön asettama työryhmä selvitti kuorma-autoliikenteen alueellisia ja tiekohtaisia tiemaksuja. Selvitys valmistui keväällä 2008. Työryhmä totesi, että yhtä aluetta tai yksittäistä tietä koskevalla tiemaksulla olisi kielteisiä aluetaloudellisia vaikutuksia. Raskaan liikenteen tienkäyttömaksut edellyttäisivät täten koko tieverkkoa koskevaa järjestelmää.

Valtiovarainministeriö asetti 10.6.2009 työryhmän selvittämään eurovinjettijärjestelmän mahdollisen käyttöönoton vaikutuksia. Työryhmä ei ole saanut loppuraporttiaan valmiiksi. Työryhmä on tuottanut joukon laskelmia eri lähtöoletuksilla. Työryhmässä valtiovarainministeriön edustajat ovat halunneet tuottaa laskelmat veroperusteilla, jotka selvästi nostaisivat kotimaisen kuorma-autokaluston vuotuista verorasitusta. Liikenne- ja viestintäministeriön edustaja on halunnut hakea tarkemmin EU-vähimmäisveroperusteilla tehdyt laskelmat, joiden mukaan verorasitus ei nousisi ainakaan merkittävästi kuin vanhemman ajoneuvokannan osalta. Uudemman ja raskaimman kaluston osalta verot niillä perusteilla alenisivat.

Vuoden 2008 lopusta lukien liikenne- ja viestintäministeriön ja valtiovarainministeriö edustajat ovat osallistuneet Eurovinjettiyhteisön kokouksiin tarkkailijana. Jos Suomi päättäisi liittyä Eurovinjettialueeseen, on liittymisehdot neuvoteltu Suomea tyydyttäviksi. Jos liittymispäätös tehtäisiin, käynnistyisi varsinainen verolainsäädännön valmistelu sekä tarvittavat tietojärjestelmän muutostyöt.

Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyky
HE 115/2007 vp — EV 111/2007 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 4.12.2007, että seuraavan kerran tehtäessä kokonaisratkaisu suomalaisen merenkulun kilpailukyvyn parantamiseen liittyvistä toimenpiteistä hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta tuen piiriin otetaan mukaan rajoitetusti myös kotimaan kabotaasiliikenne, joka toimii kansainvälisesti kilpailuilla markkinoilla.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy osaltaan toimenpiteisiin, jotta EU:n piirissä luotaisiin yhtenäiset, toimivat pelisäännöt merenkulun tukemiselle ja sekamiehityksen käytölle sekä määriteltäisiin myös vähimmäistaso, jota tulee noudattaa EU-maiden lippujen alla kulkevilla aluksilla.

1. Lakia meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta (1277/2007) on muutettu 15.9.2009 voimaan tulleella lailla (967/2008) mm. siten, että lain nojalla maksettava tuki koskee myös sellaisia kansainvälisessä kilpailutilanteessa toimivia Suomen kotimaan meriliikenteessä (kabotaasiliikenne) olevia lastialuksia, jotka on katsastettu vähintään Itämeren liikenteeseen ja joiden bruttovetoisuus on vähintään 500, samoin kuin vastaavanlaisia hinaajia ja työntäjiä, joiden bruttovetoisuus on vähintään 300. Lakia sovelletaan 1.1.2009 ja sen jälkeen aiheutuneista kustannuksista maksettavaan tukeen.

2. Meriliikenteen valtiontukien määräytymisestä on Euroopan yhteisön komissio antanut suuntaviivat tiedonannollaan C (2004) 43. Suuntaviivoja on tarkoitus tarkistaa vuonna 2011. Suuntaviivojen tarkistamisen yhteydessä hallituksen on mahdollista omalta osaltaan esittää kannanottonsa merenkulun tukemiseen liittyviin periaatteisiin.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Julkinen palvelu
K 16/2007 vp — EK 29/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 13.12.2007 seuraavat kannanotot:

1. Yleisradio Oy:n on toteuttaakseen julkisen palvelun tehtävän keskityttävä sisältöihin, palveluihin ja niiden toimivuuteen sekä näiden laatuun.

2. Yleisradio Oy:n tulevaa rahoitusta on selvitettävä kokonaisvaltaisesti julkisen palvelun tehtävän toteuttamisen valossa.

Parlamentaarinen työryhmä, jonka tehtävänä oli tehdä ehdotuksia yhtiön julkisen palvelun määrittelystä ja laajuudesta sekä Yleisradio Oy:n rahoituksen järjestämisestä, asetettiin 12.2.2008 ja se antoi ehdotuksensa 23.4.2009. Työryhmä ehdotti Yleisradio Oy:n julkisen palvelun rahoituksen uudistamista siten, että vuoden 2011 alusta toiminta rahoitettaisiin kaikilta asuntokunnilta ja eräiltä yrityksiltä perittävällä julkisen palvelun mediamaksulla (yleisradiomaksu). Lisäksi työryhmä ehdotti eräitä muutoksia julkisen palvelun määrittelyyn sekä Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston tehtäviin. Työryhmän ehdotusten jatkovalmistelu on käynnissä.

Liikennetraktorit
HE 41/2008 vp — EV 57/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 3.6.2008, että hallitus ryhtyy kokonaisvaltaisen selvityksen pohjalta pikaisesti tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin liikennetraktoreita koskevan lainsäädännöllisen aseman selkiyttämiseksi. Selvitys on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle vuoden 2008 aikana.

Eduskunnan lausuman johdosta liikenne- ja viestintäministeriö laati selvityksen liikennetraktoreiden lainsäädännöllisen aseman selkiyttämisestä. Johtopäätöksenä oli, että tarvitaan tiettyjä lainsäädäntö- ja asetusmuutoksia, jotka koskevat mm. liikennetraktorin määritelmää, ajokorttiasetusta sekä liikenneluvan myöntämistä ja ajopiirturin asennusmääräyksiä.

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta kehotti 9.6.2009 liikenne- ja viestintäministeriön selkiyttämisehdotuksesta antamassaan kirjeessä jatkamaan liikennetraktoreita koskevaa lainvalmistelua selvityksessä esitettyjen suuntaviivojen mukaan. Valiokunta piti oikeana selvityksessä esitettyä perusratkaisua, että liikennetraktorin määritelmä perustuisi jatkossa selkeästi traktorin nopeuteen. Valiokunta ei kuitenkaan nähnyt perusteita hankaloittaa nykyisestään liikennetraktorin käyttöä maatalouselinkeinon harjoittamisessa ja piti siksi tärkeänä erottaa selkeästi toisistaan liikennetraktorin käyttö toisaalta maatalouden peruselinkeinoihin liittyviin kuljetuksiin ja toisaalta kaupalliseen tavarankuljetukseen kilpailluilla markkinoilla. Samalla olisi valiokunnan mielestä perusteltua selkeyttää liikennetraktoreita ja niihin kytkettäviä perävaunuja koskevaa sääntelyä ja arvioida määräaikaiskatsastusvelvollisuuden laajentamistarvetta liikennetraktoreiden osalta.

Liikenne- ja viestintäministeriössä jatketaan säädösvalmistelua valiokunnan lausuman mukaisesti tavoitteena saada uusi määritelmää koskeva säädösehdotus ja sen seurauksena tarvittavat muutosehdotukset valmiiksi kuluvana vaalikautena. Katsastusvelvollisuuden ja esimerkiksi perävaunujen jarrumääräysten uusiminen vaatinee sen sijaan enemmän aikaa.

Merentutkimuslaitoksen toimintojen uudelleen järjestäminen
HE 121/2008 vp — EV 177/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 10.12.2008, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Suomen ympäristökeskuksen toimintojen siirtämiseksi Viikin kampusalueelle mahdollisimman pikaisesti ja että hallitus selvittää mahdollisuudet Ilmatieteen laitoksen merentutkimuksesta, Suomen ympäristökeskuksesta, nyt lakkautetusta Merentutkimuslaitoksesta sekä muista Viikin kampusalueella toimivista meribiologian ja ympäristötutkimuksen yksiköistä koostuvan hallituksen esitystä laajemman Merikeskuksen perustamiseksi Viikkiin.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus turvaa valtion talousarviossa merentutkimusalus Arandan riittävän rahoituksen siten, että sillä on mahdollisuus suorittaa vuosittain vähintään 120 tutkimusvuorokautta.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että hallitus perustaa työryhmän seuraamaan merentutkimuksen kehittämistä ja sen rahoitusta sekä antamaan eduskunnalle siitä selvityksen syyskuussa 2010.
>
> 4. Eduskunta edellytti, että Merentutkimuslaitoksesta siirtyvän henkilökunnan palkkaus korjataan mahdollisimman pian vastaamaan Ilmatieteen laitoksen ja Suomen ympäristökeskuksen henkilöstön palkkausta sekä edellyttää näitä organisaatioita an-

tamaan siirtyneen henkilöstön palkkauksesta selvityksen ympäristövaliokunnalle ja liikenne- ja viestintävaliokunnalle syyskuussa 2009.

1 Alueellistamisen koordinaatioryhmä on 16.6.2009 puoltanut ympäristöministeriön esitystä siitä, että Suomen ympäristökeskuksen pääkaupunkiseudulle jäävät toiminnot on tarkoituksenmukaista siirtää Viikin kampusalueelle, josta on kehittymässä maan laajin ja kansainvälisestikin merkittävä bio-, ympäristö ja luonnonvaratieteiden tutkimus- ja asiantuntijakeskittymä. Suomen ympäristökeskuksen uuden toimitalon suunnittelu on käynnistynyt yhteistyössä Senaattikiinteistöjen kanssa. Tavoitteena on, että uudet tilat ovat Suomen ympäristökeskuksen käytössä vuoden 2013 alkuun mennessä.

2 Merentutkimusalus Aranda on siirtynyt 1.1.2009 Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) hallintaan. SYKE ja Ilmatieteen laitos (IL) ovat tehneet 5-vuotisen sopimuksen tutkimusaluksen käytöstä. On sovittu joustavasta menettelystä, jossa SYKEn ja IL:n yhteistyöryhmässä sovitaan ajoissa syksyisin seuraavan vuoden matkoista rahoituksineen. Tällä turvataan paitsi Arandan peruskäyttö, myös se että mahdollisimman monet matkoista ovat tehokkuussyistä yhteisiä.

3. Liikenne- ja viestintäministeriö, ympäristöministeriö ja opetusministeriö ovat asettaneet (LVM 054:00/2009) merentutkimuksen yhteistyön edelleen kehittämiseksi ja jatkamiseksi kansallisen merentutkimuksen koordinaatioryhmän, jonka toimikausi on vuoden 2010 loppuun. Ryhmän tehtävänä on saatujen kokemusten perusteella laatia ehdotus koordinointityön muodoista ja toimintatavoista myös toimikautensa jälkeen. Koordinaatioryhmässä ovat edustettuina kaikki merkittävät merentutkimusta edustavat tahot.

4. Liikenne- ja viestintäministeriö on 16.9.2009 laatinut yhdessä ympäristöministeriön kanssa selvityksen siirtyneen henkilöstön palkkauksesta ja toimittanut sen ympäristövaliokunnalle ja liikenne- ja viestintävaliokunnalle. Selvityksen mukaan Merentutkimuslaitoksesta siirtyi 1.1.2009 lukien Ilmatieteen laitokseen 52 henkilöä ja Suomen ympäristökeskukseen 55 henkilöä. Molempiin laitoksiin siirtyneen henkilöstön palkkaus on saatettu kevään 2009 aikana vastaamaan vastaanottavien laitosten muun henkilöstön palkkausta siirtämällä Merentutkimuslaitoksesta siirtynyt henkilöstö vastaanottavien laitosten palkkausjärjestelmien piiriin. Lähes jokaisen yksittäisen Merentutkimuslaitoksesta siirtyneen virkamiehen palkkaus on noussut kevään 2009 aikana lähtötason tilanteeseen 31.12.2008 verrattuna ja vain muutamalla on palkka säilynyt ennallaan.

Liikennepoliittinen selonteko
VNS 3/2008 vp — EK 13/2008 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta hyväksyi 10.9.2008 selonteon johdosta seuraavat kannanotot:

1. Vaalikauden alussa laadittavasta liikennepoliittisesta selonteosta on tehtävä pysyvä käytäntö.

2. Maankäytön ja liikenteen seudullista ja valtakunnallista suunnittelua ja niihin liittyviä ohjausmenetelmiä on kehitettävä määrätietoisesti, jotta yhdyskuntarakenne eheytyy ja liikkumisen tarve vähenee. Kevyen liikenteen tarpeet on otettava huomioon maankäytössä, kaavoituksessa ja liikennesuunnittelussa ja kevyen liikenteen väylien rahoitus on turvattava.

3. Maamme elinkeinoelämän kilpailukykyä verrattuna kilpailijamaihin on parannettava alentamalla logistiikkakustannuksia. Yhteistyössä EU:n ja Venäjän viranomaisten

kanssa on kiireellisesti ja molempien osapuolten kannalta tasavertaisesti sujuvoitettava rajanylityskäytännöt maamme itärajalla.

4. Joukkoliikenteen houkuttelevuutta on lisättävä kehittämällä lippujärjestelmiä, joukkoliikenteen palvelujen yhteensopivuutta, palvelutasoa ja luotettavuutta. Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki on otettava käyttöön vuonna 2009.

5. Liikennesektorin on saavutettava Suomelle asetettavat liikenteen päästövähennystavoitteet edistämällä uusimman ajoneuvoteknologian käyttöönottoa ja lisäämällä biopolttoaineiden käyttöä ja kehittämistä sekä muuttamalla autoilun verotusta nykyistä voimakkaammin päästövähennystavoitteita tukevaksi.

6. Liikenneturvallisuustyötä on tehostettava kokonaisvaltaisella turvallisuusohjelmalla, joka ulottuu maankäytön ratkaisuista liikennekasvatukseen, ja jolla alennetaan pysyvästi liikenteen onnettomuus- ja kuolleisuuslukuja. Liikennejärjestelmän kehittämiseen liittyvät linjaukset ja ratkaisut tulee aina arvioida erityisesti liikenneturvallisuuden kehittymisen kannalta.

7. Paikannukseen perustuvien ruuhka- ja tienkäyttömaksujen käyttömahdollisuudet tulee selvittää.

8. Perusväylänpitoon on osoitettava jo vaalikauden kehyspäätöksessä liikenneverkon riittävän kunnon ja tarpeellisen kehittämisen turvaava rahoitus.

9. Liikenneinvestoinneista ja niiden rahoituksesta on päätettävä parlamentaarisesti yhtä vaalikautta pidempinä kokonaisuuksina ja siten, että rakentamisen volyymi on tasainen myös hallituskausien taitteessa. Mahdollisuudet tie- ja liikennerahastojen käyttämiseen on selvitettävä tällä hallituskaudella.

1. LVM on yhdessä Liikenneviraston ja Liikenteen turvallisuusviraston kanssa käynnistänyt valmistelutyön, jonka pohjalta seuraavan selonteon laatiminen voi alkaa heti seuraavan vaalikauden alussa. LVM kehittää parhaillaan liikennepolitiikan valmistelun prosessia sekä työkaluja jotta selonteon laadintaan vaalikausittain on jatkossa tarjolla yhä laadukkaampaa asiantuntijatukea ja tausta-aineistoa.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö on yhdessä ympäristöministeriön kanssa asettanut maankäyttö- ja liikennefoorumin edistämään maankäytön ja liikenteen suunnittelun yhteensovittamista. Foorumin työohjelmassa on yhteensovittamisen ongelmakohteiden kartoitus, ulkomaisten esimerkkien läpikäynti ja toimenpide-ehdotusten tekeminen yhteensovittamisen kehittämiseksi. Aluehallinnon uudistus parantaa osaltaan yhteensovittamista, kun ELY:t toimivat sekä liikenteen että maankäytön suunnittelun valtion alueorganisaatioina.

3. Hallitusohjelmassa asetetun tavoitteen mukaisesti liikenne- ja viestintäministeriö on käynnistänyt logistiikkastrategian sekä kaikki liikennemuodot kattavan liikenteen elinkeinopoliittisen ohjelman valmistelun. Logistiikkafoorumi on käsitellyt logistiikan tulevaisuutta sekä kustannus- ja ympäristökysymyksiä ja valmistelee parhaillaan strategiavaihtoehtoja. Liikenteen elinkeinopoliittista ohjelmaa on valmisteltu virkamiestyöryhmässä ja alkuvuodesta 2010 ohjelma viimeistellään sidosryhmiltä saadun palautteen pohjalta.

Pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuuden yhtenä tavoitteena on logistiikan tehostaminen ja rajanylitysten parantaminen. Kumppanuus aloittaa toimintansa vuoden 2010 aikana.

Ministeriöllä on säännölliset yhteydet Venäjä liikenneministeriöön ja aluetason viranomaisiin. Keskustelujen avulla pyritään koordinoimaan rajanylityspaikkojen kehittämistä sekä niille johtavien teiden parantamista.

4. Joukkoliikenteen kehittämisohjelma ”Arki paremmaksi – joukkoliikenne toimivaksi” valmistui ja julkaistiin keväällä 2009. Ohjelman toteuttaminen on alkanut. Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukeen on esitetty 7,5 miljoonaa euroa vuonna 2010.

5. LVM:n hallinnonalan ilmastopoliittinen ohjelma ILPO valmistui maaliskuussa 2009. Ohjelman toimeenpano on aloitettu.

6. Liikenneturvallisuustyön tehostamiseksi on aloitettu uuden vuosia 2011–2015 koskevan liikenneturvallisuussuunnitelman laatiminen. Poikkihallinnollista yhteistyötä vahvistetaan entisestään.

7. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa aktiivisesti paikannukseen perustuvien ruuhka- ja tienkäyttömaksujärjestelmien kehittymistä. Helsingin seudun ruuhkamaksuselvitys, jossa selvitetään myös satelliittipaikannukseen perustuvan ruuhkamaksujärjestelmän vaikutuksia on valmistunut. Selvitys on ollut lausunnolla ja tarkentava jatkoselvitystyö on alkanut.

8. Perusväylänpitoon on talousarvio- ja kehyspäätöksissä lisätty vuosina 2007–2012 aiemmin sovittuihin kehyksiin verrattuna 390 milj. euroa. Lisärahoitus käytetään pääosin puukuljetusten turvaamiseen alemmalla tieverkolla, yksityisteillä ja vähäliikenteisillä radoilla. Huomattava osa lisärahoituksesta kohdennetaan myös kevyen liikenteen väyliin. Lisärahoitukseen sisältyy vuoden 2009 I lisätalousarvion, ns. elvytyspaketin 71,5 milj. euroa erityisesti työllistäviin kohteisiin, kuten siltojen korjauksiin, suunnattava rahoitus.

9. Liikennepoliittisessa selonteossa on linjattu nykyisen hallituskauden väyläinvestoinnit sekä esitetty myös vuoden 2011 jälkeen toteutettavia hankkeita, joiden aikataulutus tullaan esittämään seuraavassa liikennepoliittisessa selonteossa.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti selvityshenkilön selvittämään tie- ja liikennerahastojen soveltuvuutta ja mahdollista käyttöä liikennehankkeiden rahoittamisessa Suomessa. Selvitystyö valmistui lokakuussa ja jatkopäätöksiä tehdään alkuvuodesta 2010.

Vahvan sähköisen tunnistamisen palveluiden tarjoaminen
HE 36/2009 vp — EV 90/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.6.2009, että lain toimivuutta ja sen vaikutuksia seurataan laajasti ottaen huomioon kaikkien tunnistuspalvelujen tarjontaan ja käyttöön liittyvien toimijoiden näkemykset ja käytännön kokemukset. Liikenne- ja viestintäministeriön on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys lain toimivuudesta ja vaikutuksista viimeistään vuoden 2010 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 6.8.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö antaa selvityksen pyydetyllä tavalla vuoden 2010 loppuun mennessä. Laki astui voimaan 1.9.2009, ja siinä tarkoitettu siirtymäaika päättyy 28.2.2010. Toistaiseksi lain toimivuutta ja seurauksia ei siis pystytä vielä arvioimaan.

Taajuushuutokaupat
HE 37/2009 vp — EV 68/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

Eduskunta edellytti 3.6.2009, että liikenne- ja viestintäministeriö antaa liikenne- ja viestintävaliokunnalle tällä eduskuntakaudella selvityksen huutokaupan toteutumisesta ja sen vaikutuksista muun muassa markkinatilanteeseen ja asiakashinnoitteluun.

Valtioneuvosto päätti 18.6.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Laki tuli voimaan 1.7.2009. Huutokauppa järjestettiin marraskuussa 2009. Valtioneuvosto myönsi toimiluvat huutokaupan voittajille joulukuussa 2009. Liikenne- ja viestintäministeriö tulee antamaan eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen huutokaupan toteutumisesta ja vaikutuksista vuoden 2010 loppuun mennessä.

Sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttaminen
HE 48/2009 vp — EV 3/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 4.3.2009, että tämän lainuudistuksen tavoitteiden toteutumista ja sen soveltamista, mm. yhteisötilaajien toimesta, seurataan ja arvioidaan kattavasti. Liikenne- ja viestintäministeriön on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle asiasta selvitys vuoden 2010 loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellytti, että tämän lakiesityksen esiin nostamat mahdolliset puutteet tai epäselvyydet poliisin toimintavaltuuksissa, esimerkiksi selvitettäessä yrityssalaisuuksiin liittyviä väärinkäytöksiä ja rikoksia, selvitetään pikaisesti ja tarvittaessa jo ennen pakkokeinolainsäädännön laajempaa uudistusta.

Valtioneuvosto päätti 12.3.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut 20.5.2009 sähköisen viestinnän tietosuojalain 13 a – 13 k §:n seurantaryhmän. Seurantaryhmän tavoitteena on raportoida lain toimivuudesta vuoden 2010 loppuun mennessä.

Lakiesityksen esiin nostamat mahdolliset puutteet tai epäselvyydet poliisin toimintavalmiuksissa selvitetään oikeusministeriössä ja sisäasiainministeriössä käynnissä olevan esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä. Hallituksen esitykset kokonaisuudistukseksi annetaan tälle eduskunnalle.

Joukkoliikenne
HE 110/2009 vp — EV 146/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

1. Eduskunta edellytti 3.11.2009, että joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja käyttöä on lisättävä voimakkaasti kehittämällä lippujärjestelmiä, palveluiden yhteensopivuutta ja palvelutasoa sekä liikenteen luotettavuutta. Erityisesti suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukea on korotettava vastaamaan näiden alueiden huomattavia joukkoliikenteen kehittämishaasteita ja liikenteelle asetettuja ympäristötavoitteita.

2. Eduskunta edellytti, että lain toimivuutta ja sen vaikutuksia seurataan laajasti ottaen huomioon myös liikenteenharjoittajien näkemykset ja käytännön kokemukset. Liikenne- ja viestintäministeriön on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvitys lain toimivuudesta ja vaikutuksista viimeistään vuoden 2012 loppuun mennessä.

1. Liikenne- ja viestintäministeriö julkaisi keväällä 2009 joukkoliikenteen kehittämisohjelman ”Arki paremmaksi – joukkoliikenne toimivaksi”. Ohjelma sisältää kymmenen kärkihanketta, joiden toteuttaminen on tunnistettu joukkoliikenteen palvelutason ja kilpailukyvyn kannalta erityisen merkittäviksi. Tarkoituksena on panostaa kehittämisohjelman ensivaiheen kärkiteemoihin, joita ovat suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen kehittämistoimet mahdollisine aiesopimuksineen, maaseutualueiden peruspalveluiden turvaaminen sekä yhteiskäyttöisen matkakortin ja tehokkaan informaatiojärjestelmän kehittämistoimet. Kehittämisohjelmassa korostetaan koko liikennealan toimijoiden yhteistyön ja sitoutumisen merkitystä. Valtio voi edistää kehittämisohjelman toteuttamista myöntämällä valtionavustusta ohjelman mukaisiin toimenpiteisiin.

Joukkoliikenteen valtionavustuksia koskeva valtioneuvoston asetus on uudistettava vuoden 2010 alussa palvelusopimusasetuksen ja joukkoliikennelain mukaisiksi. Muutokset koskevat erityisesti matkalippujen hinnanalentamiseen myönnettävän avustuksen perusteita ja siihen liittyviä menettelyjä. Joukkoliikennelain mukaisiin siirtymäajan liikennöintisopimuksiin ja nykyisiin ostosopimuksiin sisällytetään seutu-, työmatka- ja kaupunkilippuja koskeva hintavelvoite, jonka korvaamisessa on noudatettava palvelusopimusasetuksen mukaisia periaatteita. Suurten kaupunkien joukkoliikennetuki on vuoden 2010 budjetissa 7,5 miljoonaa euroa ja sitä on tarkoitus korottaa vuonna 2011 määrärahakehysten mukaisesti 10 miljoonaan.

2. Liikenne- ja viestintäministeriö seuraa joukkoliikennelain toimivuutta ja vaikutuksia. Liikenne- ja viestintävaliokunnalle tullaan antamaan selvitys kyseessä olevista seikoista vuoden 2012 loppuun mennessä.

Tässä vaiheessa toimivaltaiset viranomaiset ovat tehneet joukkoliikennelain 62 §:n mukaiset siirtymäajan liikennöintisopimukset liikenteenharjoittajien kanssa ennen joukkoliikennelain voimaantuloa. Vain muutamasta linjaliikenneluvasta liikenteenharjoittajat eivät halunneet sopimuksia. Nämä luvat on katsottu reittiliikenneluviksi 3.12.2009 alkaen.

Laajakaista
HE 176/2009 vp — EV 189/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 25.11.2009, että hallitus selvittää ja arvioi kaikki käytettävissä olevat eri lisärahoitusmahdollisuudet laajakaistahankkeilla rakennettaviin viestintäverkkoihin liittyvien tilaajayhteyksien turvaamiseksi niille kotitalouksille, jotka katsovat tarvitsevansa laajakaistayhteyden, mutta joilla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia tilaajayhteyden rakentamisesta mahdollisesti aiheutuvien kohtuuttomien kustannusten maksamiseen. Hallituksen tulee antaa asiasta selvitys liikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään elokuun 2010 loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päätti 17.12.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö aloittaa vuoden 2010 alussa asian selvittämisen ja tulee antamaan liikenne- ja viestintävaliokunnalle selvityksen pyydetyssä ajassa.

Tienvarsimainonta
HE 189/2009 vp — EV 192/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 25.11.2009, että hallitus seuraa lain tienvarsimainontaa koskevien säännösten toimivuutta ja vaikutuksia laajasti ottaen huomioon eri toimijoiden näkemykset ja käytännön kokemukset.

Asiaa on käsitellyt eri toimijoiden muodostama työryhmä. Tammikuussa 2010 päätettiin tehdä inventointityö pitkällä tiejaksolla esiintyvistä tienvarsimainoksista, palvelukohteiden opastusmerkeistä ja tiejaksolle sijoittuvista tienvarsipalveluista. Tarkastelun kohteena on tiejakso Helsinki-Lahti-Kuopio-Kuusamo. Inventointityötä hyödynnetään jatkoneuvotteluissa, sillä työ tuottaa tarvittavat erittelyt ja analyysit tiejaksolla esiintyvien mainostaulujen ja palvelukohteiden opastusmerkkien määristä ja sisällöstä sekä tiejakson tienvarsipalveluista. Inventoinnin loppuraportin on määrä valmistua 15.3.2010 mennessä. Alustava analyysi valmistuu helmikuun alkupuoliskolla.

Rikkipäästöt
HE 248/2009 vp — EV 249/2009 vp
Liikenne- ja viestintävaliokunta

> Eduskunta edellytti 14.12.2009, että mikäli aiottu rikkipäästöjen vähentäminen johtaa jatkossa kohtuuttomiin kustannuksiin suomalaisen elinkeinon kannalta, hallitus ryhtyy tarvittaviin toimiin näiden seurausten lieventämiseksi.

Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa hyväksyttiin vuonna 2008 uudistettu MARPOL – yleissopimuksen ilmansuojeluliite, joka muun muassa sisältää uudet alusten rikinoksidipäästöjen rajoittamista koskevat määräykset. Liikenne- ja viestintäministeriö teetti vuonna 2009 selvityksen vuonna 2015 voimaan tulevien uusien rikkipitoisuusmääräysten arvioiduista kustannusvaikutuksista. Johtuen muun muassa raakaöljyn hinnan voimakkaista heilahteluista selvitystä on tarkoitus päivittää säännöllisin välein. Selvityksen mukaan kustannusten arvioitu hintahaarukka nykyisten polttoainelaatujen perusteella arvioituna on 200 miljoonan euron ja 1,2 miljardin euron välissä.

Koska kysymys polttoaineen rikkipitoisuudesta kuuluu EU:n rikkidirektiivin johdosta EU:n toimivaltaan, liikenne- ja viestintäministeriö on aktiivisesti ollut yhteydessä EU:n komissioon tässä asiassa. Ministeriö on myös pyytänyt komissiota vertaamaan 0.5 %:n ja 0,1 %:n rikkipitoisuuden polttoaineen välistä hintaeroa ja saatavuutta. Komissio esitti aikoinaan EU:n kannaksi 0,1 %:n rikkipitoisuutta, koska silloin tehtyjen selvitysten mukaan hintaero 0,5 % ja 0,1 % rikkipitoisuuden polttoaineen välillä oli erittäin pieni ja EU:n satamissa 1.1.2010 voimaan tulevien säännösten mukaan polttoaineen sallittu rikkipitoisuus on 0,1 %. Suomi on vienyt oman selvityksensä tulokset EU:n komissiolle tiedoksi.

Suomi on myös ilmaissut EU:n liikenneneuvostossa useaan otteeseen vakavan huolensa uusien säännösten vaikutuksista erityisesti kaukana EU:n päämarkkina-alueelta sijaitsevan teollisuuden kuljetuskustannuksiin ja nostanut esille tarpeen selvittää ja seurata vähärikkisen polttoaineen saatavuus- ja hintakehitystä. Suomen aloitteesta myös neuvoston päätelmissä EU:n meriliikennepolitiikasta maaliskuussa 2009 on viittaus ko. määräysten kitkattomaan täytäntöönpanoon ja logistisen ketjun häiriöttömään toimintaan. Liikenne- ja viestintäministeriö on myös ollut jatkuvasti yhteydessä muihin EU-maihin, erityisesti Ruotsiin ja Saksaan. Komission selvitykset vähärikkisen polttoaineen saatavuudesta ja liikennepoliittisista vaikutuksista valmistuvat saadun tiedon mukaan kevään 2010 kuluessa. Selvitysten valmistumisen jälkeen liikenne- ja viestintäministeriö tulee pohtimaan jatkotoimenpiteitä tiiviissä yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

MARPOL-yleissopimuksen uusi ilmansuojeluliite sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä ja liitteen hyväksymistä koskeva hallituksen esitys on valmisteilla, siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan. Suomi ilmoitti IMO:lle vuoden 2009 lopussa, että uusi ilmansuojeluliite edellyttää Suomessa kansallista lainsäädäntöä, siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan, ja että uusi ilmansuojeluliite ei voi tulla Suomen osalta voimaan ennen kuin lainsäädäntö on hyväksytty.

Komissio valmistelee parhaillaan ehdotusta EU:n rikkidirektiivin muuttamiseksi. Ehdotus on tarkoitus antaa vuoden 2010 aikana. Direktiiviehdotuksen käsittely EU:ssa alkanee vuonna 2011, Suomi tulee toimimaan aktiivisesti muun muassa realistisen toimeenpanoaikataulun puolesta. Vasta hyväksytty direktiivimuutos luo perustan Suomen kansallisen lainsäädännön muuttamiselle siltä osin kuin se koskee uuden ilmansuojeluliitteen rikkipitoisuusmääräyksiä.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Vuokratyövoiman välitys ja käyttö
HE 78/1996 vp
Työasiainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.12.1997, että vuokratyövoiman välitykseen ja käyttöön liittyvät epäkohdat poistetaan.

Valtioneuvoston asettama työsopimuslakikomitea selvitti työvoiman vuokraukseen liittyviä kysymyksiä valmistellessaan ehdotuksen uudeksi työsopimuslaiksi.

Työsopimuslaissa (55/2001) on säännöksiä työvoiman vuokrausyrityksen ja käyttäjäyrityksen oikeuksien ja velvoitteiden jakautumisesta. Lain 1 luvun 7 §:n 3 momentin mukaan työnantajan siirtäessä työntekijän tämän suostumuksen mukaisesti toisen työnantajan (käyttäjäyritys) käyttöön, käyttäjäyritykselle siirtyvät oikeus johtaa ja valvoa työntekoa sekä ne työnantajalle säädetyt velvollisuudet, jotka liittyvät välittömästi työn tekemiseen ja sen järjestelyihin. Lisäksi mainittujen tahojen työturvallisuusvastuun jaosta säädetään työturvallisuuslaissa ja rikosoikeudellisen vastuun jaosta rikoslaissa.

Myös vuokratyösuhteissa sovellettavista vähimmäistyöehdoista säädetään työsopimuslaissa. Jos vuokrausyritys ei ole työehtosopimuslain tai työsopimuslain yleissitovuussäännöksen nojalla velvollinen noudattamaan työehtosopimusta, vuokratyöntekijöiden työsuhteen vähimmäisehdot määräytyvät käyttäjäyritystä sitovan työehtosopimuksen mukaan. Työsopimuslain toimivuutta selvittäneen seurantatutkimuksen tietojen mukaan sekä työnantaja- että palkansaajajärjestöjen lakimiesten enemmistö arvioi vuokratyötä koskevien säännösten nykyisellään turvaavan vuokratyöntekijöiden aseman jokseenkin riittävästi. Tämän seurantatutkimuksen tarkempia tuloksia on selvitetty Eduskunnalle kevätistuntokaudella 2004 annetussa työelämäselonteossa.

Työvoiman vuokrausalan taloushallinto-, tietojenkäsittely- ja toimistotehtävissä olevia vuokratoimihenkilöitä koskeva työehtosopimus on vahvistettu yleissitovaksi työehtosopimukseksi. Työehtosopimuksen osapuolia ovat Erityisalojen Toimihenkilöliitto ERTO ja Palvelutyönantajien Erityispalvelujen Työnantajaliitto. Lisäksi vuokrausalan yritykset ovat solmineet valtakunnallisten työntekijäliittojen kanssa työehtosopimuksia.

Eurooppa-tasolla työ- ja sosiaaliasiainneuvostossa saavutettiin vuokratyödirektiiviehdotuksesta poliittinen yhteisymmärrys kesäkuussa 2008. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/104/EY vuokratyöstä annettiin 18.11.2008. Se tulee laittaa kansallisesti täytäntöön 5.12.2011 mennessä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan (TyVL 9/2004 vp), joka koski hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2003, katsonut, että hallituksen antama selvitys ja kannanotto on asianmukainen. Valiokunta on uudemman kerran lausunnossaan (TyVL 7/2005 vp) hyväksynyt sen, että lausuma ei enää anna aihetta työministeriön toimenpiteisiin.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan (TyVL 8/2006 vp.) edellyttänyt, että lausuman toteutumista tulee edelleen seurata hallituksen kertomuksessa.

Vuokratyöntekijöiden käyttöä ja asemaa työorganisaatioissa on selvitetty tutkimuksella vuosina 2004–2005 (Työpoliittinen tutkimus 283/2005 ja 302/2006).

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaisia työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Asetetun työryhmän tehtävänä oli tarkastella, onko

selvityshenkilön ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan määräaikaisen työn oikeutettua käyttöä. Työryhmän käsittelyssä on vuokratyöhön liittyviä kysymyksiä. Työryhmäraportissa arvioidaan erityisesti määräaikaisen sopimuksen solmimisedellytyksiä vuokratyössä. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työantajan työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvelvollisuuden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehotusmenettelyyn edellä viitatun selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmin harkituiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Työministeriön kolmikantainen työryhmän selvitti vuokratyön käyttöä kokonaisuutena. Työryhmän ehdotukset valmistuivat marraskuussa 2007. Työryhmä ehdotti lisättäväksi työsopimuslakiin, työturvallisuuslakiin ja ns. tilaajavastuulakiin vuokratyötä koskevaa erityissääntelyä. Muutosten tarkoituksena on parantaa vuokratyöntekijöiden asemaa saattamalla lainsäädäntö vuokratyön erityispiirteitä vastaavalle tasolle. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2009 alusta. Työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa opaskirjan vuokratyöstä työntekijöiden, käyttäjäyritysten ja vuokrayritysten käyttöön. Opas valmistui vuoden 2009 alkupuolella.

Vuokratyödirektiivin kansallinen täytäntöönpano on aloitettu syksyllä 2009. Tämän työn yhteydessä arvioidaan direktiivin aiheuttamat muutostarpeet ja samalla myös kansallisen vuokratyön sääntely.

Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituslaitos
Muut 7/2000 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 18.5.2001, että valtioneuvosto antaa eduskunnalle selvityksen ennen rakentamisluvan myöntämistä tämän periaatepäätöksen jälkeen saadusta uudesta tutkimustiedosta ja teknisestä kehityksestä ydinjätteen loppusijoituksen turvallisuuden varmistamiseksi.

Posiva Oy:n hanketta koskevan periaatepäätöksen voimassaolo lakkaa, ellei ydinenergialain mukaista rakentamislupaa haeta valtioneuvostolta 18.5.2016 mennessä. Hakemus jätettäneen työ- ja elinkeinoministeriöön nykynäkymin vuoden 2012 paikkeilla, joten selvityksen laatimista ei ole vielä kertomusvuonna aloitettu.

Työaikajärjestelyt, perheen, opiskelun ja työelämän yhteensovittaminen
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 13) Hallituksen tulee yhdessä työmarkkinaosapuolien kanssa ryhtyä toimiin sellaisten työaikajärjestelyjen aikaansaamiseksi, joiden avulla perheen, opiskelun ja työelämän yhteensovittaminen on elinkaarelle nykyistä joustavampaa.

Lausuman yksityiskohtaisen sisällön osalta työministeriö viittaa antamaansa vastaukseen Työn ja arjen yhteensovittamisen joustavoittaminen (VNS 3/1997 vp).

Lisäksi työministeriö toteaa, että opiskelun ja työelämän yhteensovittamisesta tukevat sekä opintovapaalaki (273/1979) että erityisesti aikuiskoulutustuesta annettu laki (1276/2000), joka tuli voimaan vuonna 2001. Aikuiskoulutustuen saaja voi lisäksi saada opintolainan valtiontakauksen siten kuin siitä opintotukilaissa säädetään. Myös vuorotteluvapaan ja osaaikalisän aikana on mahdollisuus opiskella. Vuorotteluvapaalain (1305/2002) 14 §:n 2 momentin mukaan vuorottelukorvaus voidaan maksaa myös vähentämättömänä, vaikka työnantaja kustantaa työntekijän koulutuksen edellytyksin, ettei etua lueta työntekijän veronalaiseksi tuloksi.

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusten ohjelmissa on myös lukuisia aikuiskoulutusta tukevia toimenpiteitä. Aikuiskoulutusta on kehitetty parlamentaarisen aikuiskoulutus-työryhmän ehdotusten pohjalta. Jo vuonna 2003 käynnistyi opetusministeriön toimesta viisivuotinen aikuisväestön osaamistason kohottamisen lisätoimenpideohjelma, jonka puitteissa tavoitteena oli, että koulutuksen aloittaa vuositasolla vähintään 10 000 henkilöä. Aikuiskoulutustuen edellytyksenä olevaa työhistoriaa lyhennettiin vuoden 2006 elokuun alusta aiemmasta 10 vuodesta 5 vuoteen. Tämä on jonkin verran lisännyt aikuiskoulutustuen käyttöä. Vuoden 2007 aikana aikuiskoulutustukea sai runsaat 8 000 henkilöä.

Hallitus edistää myös elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia työelämässä ja tällaisia toimenpiteitä on myös vuosia 2003–2004 ja 2005–2007 koskevissa tulopoliittisissa sopimuksissa, joiden toteuttamiseen valtiovalta omalta osaltaan on sitoutunut. Mm. ammattitutkintostipendin määrää on tarkoitus korottaa ja sen saamisen ehtoja helpottaa, kehittää aikuiskoulutuksen määrärahoja, oppisopimuskoulutuksena toteutettavan lisäkoulutuksen määriä ja aikuisten näyttötutkintojärjestelmää sekä selvittää aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) ja koulutusrahastosta annetun lain (1306/2002) muutosmahdollisuuksia. Myös työaikapankkijärjestelmän mahdollisuudet ja käyttöönotto edistävät työaikajärjestelyjen monipuolisuutta. Työaikapankkien käyttöä selvitettiin vuonna 2004 käynnistyneessä tutkimuksessa (Työpoliittinen tutkimus 284/2005). Vuoden 2007 alusta tulivat voimaan palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain muutokset, joilla turvataan työaikapankkisaatavien maksaminen palkkaturvana henkilön kuuden kuukauden palkkaa vastaavaan määrään saakka.

Uuteen vuonna 2005 alussa voimaan tulleeseen sairausvakuutuslakiin (1224/2004) sisältyy perheen ja opiskelun yhteensovittamisen kannalta keskeinen isien oikeuksia koskeva uudistus. Sen mukaan päätoimisesti opiskelevalla isällä on muusta työllistymisestä poikkeuksena oikeus vähimmäismääräiseen isyysrahaan. Tällä uudistuksella haluttiin parantaa päiväkohtaisesti maksettavan isyysrahan ja kuukausiperusteisesti maksettavan opintorahan yhteensovittamista siten, että opiskelevien isien mahdollisuudet opiskelujen ja perheen yhteensovittamisen paranevat. Sama säännös koskee myös äitiys- ja vanhempainrahaa.

Työministeriön kolmikantainen työryhmä selvitti perhevapaasäännösten toimivuutta eri käyttäjien näkökulmasta erilaisissa perhetilanteissa. Työryhmä esitti osittaisen hoitovapaaoikeuden laajentamista erityisen huollon ja hoidon tarpeessa olevan vammaisen ja pitkäaikaisesti sairaan lapsen vanhemmille, adoptiovanhempien perhevapaaoikeuksien laajentamista, etävanhemmalle oikeutta tilapäiseen hoitovapaaseen ja niin sanotun isän bonusvapaan käytön joustavoittamista. Työsopimuslain säännökset osittaisen hoitovapaan laajentamisesta, adoptiovanhemman hoitovapaaoikeuden laajentamisesta ja etävanhemman saattamisesta tilapäisen hoitovapaan piiriin tulivat voimaan 1.8.2006. Adoptiovanhempien vanhempainrahakauden pidentäminen, vanhempainrahan myöntäminen rekisteröidyssä parisuhteessa olevalle sekä niin sanotun isäkuukauden toteuttaminen joustavammassa muodossa toteutui vuoden 2007 alusta.

Hallitusohjelman mukaisesti isille suunnattu vapaa, isäkuukausi, pitenee kahdella viikolla vuoden 2010 alusta lukien. Lisäksi selvitetään vanhempainvapaajärjestelmien laajemman uudistamisen mahdollisuus.

Työssä käyvien omaishoitajien mahdollisuuksia jäädä määräajaksi pois työstä on selvitetty useissa eri yhteyksissä. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti tammikuussa 2008 työryhmän selvittämään omaisten hoitamiseen ja toisaalta hoitajien työn ja yksityiselämän yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon muun muassa työmarkkinoiden lähitulevaisuuden haasteet. Työryhmän selvitystyön tuloksena syntyi neljä vaihtoehtoista tapaa järjestää hoitovapaa läheistään hoitavalle. Työryhmän esitysten jatkotyöstäminen siirrettiin marraskuussa 2008 joustoturvaryhmän alaryhmänä työskentelevälle työelämän sääntelyryhmälle.

Toistaiseksi ei ole kyetty löytämään sellaista mallia, joka ottaisi tasapuolisesti huomioon eri osapuolten tarpeet. Kysymyksen käsittelyä jatketaan vuonna 2010 osana laajempaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista koskevaa selvittelyä.

Nuori työtön, väylä kohti työelämää
HE 225/2002 vp — EV 230/2002 vp
Työ- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 16.12.2002, että tehostetaan toimenpiteitä niin, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle työttömälle työnhakijalle etsitään oma väylä kohti työelämää muun muassa oppilaitosten, työvoimatoimistojen, työpajojen, kuntoutuksen ja yksilövalmennuksen sekä nuorisotyön välineitä käyttämällä.

Nuorten työttömyys on alentunut yhteiskuntatakuun toteuttamisen aikana kesään 2008 saakka, jolloin nuorten työttömyys alkoi lisääntyä. Vuonna 2008 alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli työnvälitysrekisterissä kuukaudessa keskimäärin 21 700 (vaihteluväli toukokuun 17 766 joulukuun 25 797:een). Nuorten työttömien osuus jatkoi kasvua vuonna 2009 heinäkuun 43 464 työttömään nuoreen, josta alkaen on tapahtunut pientä kuukausittaista vähenemistä marraskuun 32 805 alle 25-vuotiaaseen työttömään. Vuonna 2009 alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli työnvälitysrekisterissä kuukaudessa keskimäärin 33 441 (joulukuun luvut puuttuvat). Työttömiä nuoria oli näin ollen keskimäärin kuukaudessa noin 11 737 ka/kk enemmän kuin vuonna 2008, mutta edelleen 1 800 ka/kk vähemmän kuin vuonna 2003.

Työ- ja elinkeinohallinnon vastuulla oleva, vuonna 2005 käyttöön otettu **yhteiskuntatakuu** jatkuu edelleen. TE-toimisto laatii yhdessä työttömänä työnhakijana olevan nuoren kanssa palvelutarpeen sisältävän **työnhakusuunnitelman** viimeistään kuukauden kuluessa työnhaun alkamisesta (aikaisemmin kuin aikuisille. Jokaiselle alle 25-vuotiaalle työttömälle työnhakijalle on laadittava ennen kolmen kuukauden yhdenjaksoista työttömyyttä joko **yksilöity työnhakusuunnitelma**, joka sisältää sopimuksen tarjottavasta aktiiviratkaisusta (voi olla toimenpiteitä ja palveluja), **kotoutumissuunnitelma** (kotoutumislain piirissä oleville maahanmuuttajanuorille yhteistyössä kunnan edustajan kanssa) tai **aktivointisuunnitelma** (pohjana laki kuntouttavasta työtoiminnasta). Julkiseen työvoimapalvelulakiin on valmisteltu keväällä 2010 voimaan tulevia muutoksia, joilla mm helpotetaan työmarkkinatuen työharjoitteluun uudelleenpääsyä enimmäisajan täytyttyä ja määritellään ensimmäinen haastattelu tapahtuvaksi työnhaun kahden ensimmäisen viikon aikana.

Yhteiskuntatakuun tavoitteena on nuorten työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen ja kestävien ratkaisujen aikaansaaminen. Suurimmissa työvoimatoimistoissa erityiset nuorten työvoimaneuvojat vastaavat nuorten yhteiskuntatakuun sisältämien palvelujen käynnistämisestä ja etenemisestä ja kaikissa toimistoissa on nimetty vastuuhenkilö yhteiskuntatakuun toimeenpanoa tukemaan. Vuonna 2008 yksilöity suunnitelma tehtiin 80,5 % nuorista, joiden työttömyyden kesto ylitti kolme kuukautta. Työttömyyden kasvu pienensi lukua siten, että yksilöity työnhakusuunnitelma vuonna 2009 tammi-elokuussa oli tehty enää 74,2 prosentille (ed. vuonna vast. ajankohtana 82,3 prosentille).

Alle 25-vuotiaiden virta yli 3 kuukauden työttömyyden on kasvanut vuoden 2008 keskiarvosta 14,5 % vuoden 2009 1–10 kuukausien keskiarvoon 23,2 % (virta yli 3 kk:n työttömyyteen oli pienin Pohjanmaalla 18,6 % ja suurin Pirkanmaalla 29,3 %). Tilastojen valossa nuorten työttömyys on näyttänyt lyhytaikaiselta, koska nuorten työttömyys katkeaa helposti; ei muisteta jatkaa, ei pidetä tärkeänä jatkaa, jos ei saada työttömyysturvaa tai sijoitutaan lyhytaikaiseen toimenpiteeseen. Absoluuttisia nuorten työttömien määriä alueellisesti tarkasteltaessa luvut lokakuussa 2009 olivat suurimmat Uudellamaan 6315, Pirkanmaan 3780 ja Pohjois-Pohjanmaan 3144 TE-keskuksen alueilla. Koko maassa vuoden 2009 marraskuussa 15–24-vuotiaiden nuorten työllisyysaste oli 33,4 % (-7,2 %) ja työttömyysaste 21,1 % (+7,2 prosenttiyksikköä). Nuorten miesten työttömyysaste oli 22,5 % ja naisten 19,8 % (Tilastokeskuksen työvoimatutkimus).

TE-toimiston palveluja järjestetään yhteistyössä työvoiman palvelukeskusten, työpajojen, koulutoimen ja oppilaitosten sekä sosiaalitoimen kanssa. Nuorten työpajatoiminnalla ehkäistään nuorten syrjäytymistä, tuetaan koulutukseen siirtymistä ja työllistymistä. Nuorten työpajat ovat alle 25-vuotiaille, työttömille nuorille tarkoitettuja työharjoittelupaikkoja, jotka on tarkoitettu myös elämäntaitojen kehittämiseen, aikuistumiseen, yhteisölliseen kasvuun ja työssä oppimiseen. Nuorten työpajatoiminnan sisällöllinen kehittäminen kuuluu opetusministeriössä nuorisoyksikön toimialaan. Työ- ja elinkeinohallinto tekee yhteistyötä työpajojen kanssa myöntämällä palkkatukea, ohjaamalla nuoria työharjoitteluun ja työelämävalmennukseen ja hankkimalla valmentavaa työvoimapoliittista aikuiskoulutusta nuorten tarpeisiin.

Työpajoille vuonna 2008 osallistui kaikkiaan 14 697 valmentautujaa (+ 1 868) ja heistä alle 29-vuotiaita oli 8 631 henkilöä (+550 nuorta ed vuodesta), suurin osa alle 25-vuotiaita. Nuorten työpajatoiminnassa on vuosia ollut tyttöjä ja poikia lähes yhtä paljon, mutta syksyn 2008 työtilanteen muutos etenkin miesvaltaisilla aloilla lisäsi poikien osuutta 61 %:iin Työpajaan ohjatuista nuorista 63 % tuli työ- ja elinkeinotoimiston lähetteellä. Ammatillinen koulutus puuttui 65,5 prosentilta. Perusopetustaustalla oli peräti 58 %, joista 1,9 % puuttui peruskoulun päättötodistus. Nuorten työpajojen yksittäisten toimipisteiden lukumäärä on pysynyt ennallaan, vaikka kuntien yhdistymisen myötä hallinnoivien organisaatioiden lukumäärä on laskenut. Nuorten työpajojen lukumäärä on tällä hetkellä noin 180 ja toiminta kattaa koko maasta 73 %:a. 55 prosentilla pajoista on hallinnollinen päätös vakinaisuudesta ja kaikkiaan vakinaisuusaste on 80 %, jos mittariksi lisätään, että paja on yhtäjaksoisesti toiminut yli 10 vuotta. Valmentajia eli ohjaajia oli 1 242, joista 703 naisia (vakinaisia työsuhteita 940 HTVtä, projektirahoituksella 124 HTVtä ja tukityöllistettyjä 177 HTVtä). Työpajoilla mukana olevista nuorista myönteisesti sijoittui 74 % joko koulutukseen, työhön tai muuhun aktiiviseen toimintaan (vanhempainvapaa, asepalvelus tai sairaanhoidon palvelut).

Vuoden 2008 keväällä käynnistynyt etsivä työ paransi mm. työpajatoiminnan mahdollisuuksia tavoittaa niitä tukea tarvitsevia nuoria, jotka eivät oma-aloitteisesti tavoita julkisen sektorin palveluja. Tähän tarkoitukseen osoitettiin 2,5 miljoonaan euroa, jolla saatiin 148 kunnan kattavalle alueelle 54 etsivän toiminnan työparia, jotka tavoittivat vuoden loppuun mennessä 1999 nuorta ja heistä jatko-ohjattiin 1 455 erilaisiin palveluihin.

Hallituksen lisämääräraha 30,5 milj euroa nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja työllisyyden parantamiseen sovittiin käytettäväksi vuonna 2008 työ- ja elinkeinoministeriössä lisämääräraha palkkatukeen 5,4 milj. euroa, jolla voi alentaa noin 2000 ammattikoulutetun nuoren rekrytointikynnystä sekä palkkatukena oppisopimuskoulutukseen 3,35 milj euroa, jolla voi lisätä nuorten oppisopimuskoulutusta noin 700 ammattikouluttamattomalle nuorelle. Määrärahaa jatkui vuoden 2009 aikana, mutta se ei ollut korvamerkittyä. Opetusministeriössä määräraha kohdennettiin nuorten työpajatoimintaan ja etsivään työhön (em 2,5 milj euroa) sekä ammattistarttiin ja laajennettuun työssäoppimisen kokeiluun ammatillisessa peruskoulutuksessa ja oppisopimuskoulutuksessa (4,25 milj euroa). Em. nuorisorahan käytössä pidettiin ensimmäisenä tavoitteena, että nuoret on saatava nykyistä nopeammin osaaviksi, joten

15 milj euroa sovittiin siirrettäväksi opetusministeriön pääluokkaan ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen lisäämiseksi.

Vuosina 2008–2009 lisättiin ammatillisen perusopetuksen oppilasmäärää 7 150 paikalla ja 2010 tae:ssa on vielä 1 250 paikan lisäys. Opetusministeriössä on lisäksi valmisteltu HE paikallisesta viranomaisyhteistyöstä sekä etsivästä nuorisotyöstä. Laki joustavasta perusopetuksesta on vahvistettu. Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus, ammattistartti, tulee vakinaiseksi. Toiminta on tarkoitettu erityisesti perusopetuksen päättäneille nuorille, joilla ei vielä ole selkeää käsitystä ammatinvalinnastaan tai joilla ei ole riittäviä valmiuksia ammatilliseen koulutukseen hakeutumiseen tai opinnoista suoriutumiseen.

Osaavat nuoret on saatava heti valmistumisen jälkeen ripeästi työelämään. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla jatketaan koulutuksella hyvin alkanutta urakehitystä tukemalla mahdollisuuksien mukaan työelämän alkua ja työpaikkaan sijoittumista muun muassa henkilökohtaisilla neuvonta- ja ohjauspalveluilla (myös puhelimitse ja verkossa), ryhmäpalveluilla sekä ennen kaikkea työnvälityksen kautta työllistymistä tukevia toimenpiteitä tarjoamalla, mm palkkatukea. Palkkatuella työllistettiin alle 25-vuotiaita vuonna 2008 yhteensä 7 715, joista ensimmäisenä puolivuotiskautena 5 774, joista oppisopimukseen 2 928 sekä muulla palkkatuella 2 846. Vuoden 2009 alun puolivuotiskaudella palkkatuella työllistettyjä nuoria oli 5 532 (-242), joista oppisopimukseen 2 764 (-164) ja muulla palkkatuella 2 768 (-78). Vuonna 2008 palkkatuella ja valtiolle työllistettynä oli keskimäärin 3 331 nuorta henkilöä ja vuoden 2009 tammi–marraskuussa 2 902 nuorta alle 25-vuotiasta.

Keskimäärin kuukaudessa (tammi-marraskuu 2009) nuoria työllistettiin palkkatuella 3 129, joista oppisopimukseen 1 775 (57 %). Työ- ja elinkeinohallinto tukee työttömien osallistumista oppisopimuskoulutukseen myöntämällä työnantajalle palkkatukea oppisopimuksen perusteella. Oppisopimuskoulutuksessa palkkatukijakso voi olla koko oppisopimuskauden pituinen.

Työvoimakoulutuksen aloitti vuonna 2008 yhteensä 12 051 alle 25-vuotiasta (-5 429 vuodesta 2007). Vuoden 2009 alkupuoliskolla työvoimakoulutuksen aloitti vastaavasti 6 380 nuorta eli noin 200 vähemmän kuin vastaavana aikana 2008. Vuonna 2008 starttirahan sai 829 nuorta (10 % kaikista starteista).

TE-toimiston ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelussa vuonna 2008 sai ohjausta 9 856 alle 25-vuotiasta asiakasta (noin 34 % kaikista asiakkaista), joista ammattitaidottomia nuoria oli 7 907 (-513 ed vuoteen verrattuna).

Euroopan sosiaalirahasto-ohjelmissa alle 25-vuotiaiden osuus kaikista projekteihin osallistuvista on pienentynyt viime vuosina 2006/17 %, 2007/16 %, 2008 15 % ja ajalla 1.1. - 30.6.2009 alle 25-vuotiaiden osuus kaikista ESR-projekteissa aloittaneista oli 13 % Painopistealueina hankkeissa on ollut mm. työllistymisen edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen käyttäen hyväksi työelämälähtöisiä, räätälöityjä toimenpideyhdistelmiä.

Edellisen hallituskauden aikana on perustettu 39 työvoiman palvelukeskusta. Ne ovat moniammatillisia asiantuntijaverkostoja, jotka tarjoavat tukea ja palveluja työttömille, joiden työmarkkinoille auttamiseen nykyiset erillään olevat palvelut ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Vuoden 2008 aikana työvoiman palvelukeskuksissa on palveltu noin 24 684 työtöntä asiakasta (-2 516 vuodesta 2007), joista noin 24 % (+8 %) on ollut alle 25-vuotiaita nuoria. Työvoiman palvelukeskuksissa oli työttömiä keskimäärin kuukaudessa v. 2009 tammi–lokakuussa 12 507, joista alle 25-vuotiaita 1 779 eli 14,2 % (ed. vuodesta +2 %).

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta velvoittaa kunnan ja työvoimatoimiston laatimaan yhdessä alle 25 -vuotiaan työttömän kanssa aktivointisuunnitelman silloin, kun nuori täyttää

lain mukaisen aktivointiehdon. Aktivointisuunnitelmassa sovitaan siitä, millä tavoin nuorta tuetaan sijoittumaan avoimille työmarkkinoille tai koulutukseen ja ellei tämä ole mahdollista, millä tavoin häntä tuetaan elämänhallinnan parantamiseksi.

Vuonna 2008 kuntouttavan työtoiminnan lain mukaisen aktivointiehdon täyttävien nuorten kanssa tehtiin työvoimatoimiston ja kunnan yhteistyönä 4 315 aktivointisuunnitelmaa (- 985 vuodesta 2007). Tammi-marraskuussa 2009 aktivointisuunnitelmia tehtiin yhteensä 23 532 (+6 522 ed vuodesta), joista alle 25-vuotiaille 4 455 eli 18,9 % (ed vuodesta +2,3 %) ja kuntouttavan työtoiminnan aloitti (työmarkkinatuella) yhteensä 15 069, joista alle 25-vuotiaita oli 821 eli 5,4 % (kasvu ed vuodesta 1 %).

Nuorten tilannetta on pohdittu kevään 2009 aikana työ- ja elinkeinoministeriön asettamassa työryhmässä, jonka tehtävänä oli selvittää erityisesti nuorten miesten työelämään kiinnittymiseen liittyviä ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia julkisen työvoimapalvelun avulla. Ryhmän työn yhteydessä selvitettiin myös työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrää, joksi laskettiin 29 000 (joista 7 000:lta puuttuu perusopetuksen jälkeinen koulutus). Samat nuoret voivat vaihtaa roolia opiskelijasta tai työntekijästä työttömäksi useitakin kertoja vuosien varrella. Nuorten urakehitykseen ja työllistymisen nopeuteen vaikuttavat mm koulutukseen pääsyn lykkääntyminen, koulutusaikojen pitkittyminen, koulutuksen keskeyttäminen sekä työllistymisen viivästyminen valmistumisen jälkeen.

Työryhmä havaitsi, että pahimmassa syrjäytymisvaarassa olevia, pelkän perusopetuksen saaneita työttömiä nuoria, joita on noin 1/3 kaikista työttömistä nuorista, autetaan parhaiten moniammatillisen asiantuntijaverkoston avulla. Joustava perusopetus, riittävä opintojen ohjaus ja koulujen terveyspalvelut, kymppiluokat ja ammattistartit, riittävästi oppilaspaikkoja sekä työpajatoiminta ja hakeva nuorisotyö yhdessä työ- ja elinkeinohallinnon nuorten yhteiskuntatakuun tehostetun palvelun sekä kehittyvien neuvonta- ja ohjauspalveluiden avulla ehkäisee syrjäytymistä. Palveluja kehittämällä sekä koulutusta ja aktiivitoimenpiteitä yhdistämällä luodaan polkuja työllisyyteen ja taataan osaavan työvoiman saatavuutta tulevina vuosina. Seurantaa kehitetään ja hyviä kansainvälisiä esimerkkejä kartoitetaan myös loppuvuodesta perustetun valtiovarainministeriön, opetus- ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteisessä työryhmässä.

Lisäksi kaikki kolme politiikkaohjelmaa sisältävät nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn liittyviä toimia.

Vuoden 2009 lisätalousarviossa on työllistämis-, koulutus- ja erityistoimiin saatu lisämäärärahaa yhteensä 51 milj euroa, jotka ovat myös olleet kohdennettavissa nuoriin tarpeen mukaan. Työ- ja elinkeinoministeriö jakoi 13.5.2009 tehdyllä päätöksellä TE-keskuksille 19 milj euroa käytettäväksi erityisesti nuorisotyöttömyyden nousun ehkäisemiseen. Lisäksi 19.5.2009 tehtiin päätös, jonka mukaan TE-keskusten työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin tarvitsemat määrärahat, noin 60 milj euroa, pyritään kattamaan ESR-rahoituksella. TE-keskukset ovat voineet käyttää myös näitä määrärahoja tarpeen mukaan nuorisotyöttömyyden hoitamiseen.

Sosiaaliset yritykset
HE 132/2003 vp — EV 130/2003 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.12.2003, että hallitus huolehtii sosiaalisia yrityksiä koskevan lainsäädännön toimeenpanon edellyttämästä tehokkaasta tiedottamisesta, opastuksesta ja koulutuksesta.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa ja arvioi,

– toimiiko sosiaalisia yrityksiä koskeva lainsäädäntö ja saadaanko sen avulla luotua maahan sosiaalista yritystoimintaa;
– miten sosiaalisten yritysten tarvitsemat yrityspalvelut ja rahoitus saadaan järjestettyä;
– onko lain kohderyhmän rajausta vajaakuntoisiin ja pitkäaikaistyöttömiin syytä joltain osin tarkistaa; ja
– vääristävätkö sosiaalisten yritysten tukimuodot kilpailua sekä antaa seurannan ja arvioinnin tuloksista selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2006 alkupuolella.

Työministeriö on vastannut eduskunnan työelämä ja tasa-arvovaliokunnalle eduskunnan lausumiin (MINS 10/2006 vp) 20.6.2006 antamallaan selvityksellä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta antoi työministeriön selvityksestä lausuntonsa (TyVL 15/2006 vp). Työministeriön selvityksen ja valiokunnan lausunnon pohjalta annettiin hallituksen esitys (HE 275/2006 vp) sosiaalisia yrityksiä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Sosiaalisten yritysten perustamista, toimintaa ja toiminnan tukemista koskevaan lainsäädäntöön tehtiin muutoksia siten, että ne tulivat voimaan 1.5.2007. Vuoden 2009 lopulla sosiaalisia yrityksiä oli rekisteröityinä 210.

Työ- ja elinkeinoministeriö on vuonna 2009 käynnistänyt sosiaalisten yritysten kehittämishankkeen, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa sosiaalisten yritysten perustamiseen ja toimintaedellytyksiin liittyvistä seikoista sekä tehdä kehittämisehdotuksia. Lisäksi hankkeen tehtävänä on toimia tukirakenteena alue- ja paikallishallinnon viranomaisille sekä tahoille, jotka suunnittelevat sosiaalisen yrityksen perustamista tai liiketoiminnan kehittämistä. Hankkeen tuottamien tulosten perusteella arvioidaan lainsäädäntöön kehittämiseen liittyvät mahdolliset muutostarpeet myös muilta kuin kohderyhmän laajentamista koskevin osin. Lainsäädäntöön liittyvä arviointi ja mahdolliset muutokset arvioidaan vuoden 2010 aikana.

Alkoholitestit työpaikoilla
HE 162/2003 vp — EV 114/2004 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Eduskunta edellytti 30.6.2004, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa valmistelee eduskunnalle ehdotukset alkoholitestien käyttöä työpaikoilla koskevaksi lainsäädännöksi.

Syksyllä 2004 aloitti kolmikantainen työntekijäin alkoholitestauksen perusteita selvittävä epävirallinen neuvotteluryhmä toimintansa työministeriön johdolla. Ryhmässä olivat edustettuina oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, tietosuojavaltuutetun toimisto ja kaikki työmarkkinakeskusjärjestöt.

Työnsä kuluessa neuvotteluryhmä selvitti työpaikoilla sovellettavia käytäntöjä. Neuvotteluryhmässä ei saavutettu yksimielisyyttä vuoden 2005 aikana. Työministeriön tavoitteena oli kuitenkin antaa hallituksen esitys eduskunnalle kevätistuntokaudella 2006. Vuoden 2006 alussa työministeriössä laadittiin neuvotteluryhmän työn pohjalta ehdotus laiksi yksityisyyden suojassa työelämässä annetun lain muuttamisesta siten, että siihen olisi lisätty säännökset siitä, millä edellytyksillä työnantaja voisi puhalluttaa työnhakijaa tai työntekijää. Työministeri ei kuitenkaan vienyt ehdotusta hallituksen esityksenä valtioneuvoston istuntoon annettavaksi edelleen eduskunnalle.

Työmarkkinajärjestöt ovat laatineet yhteisen suosituksen vuonna 2006 alkoholin käytön haittojen vähentämiseksi työpaikoilla.

Asian jatkovalmistelussa ei ole tapahtunut muutoksia vuoden 2009 aikana.

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus
HE 195/2004 vp — EV 24/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus seuraa määräaikaisten työsuhteiden käytön kohdistumista perheen perustamisiässä oleviin naisiin ja miehiin sekä selvittää, miten työsuhteiden katkonaisuutta ja siitä aiheutuvaa epävarmuutta nuorten aikuisten elämässä voitaisiin vähentää.

Hallitus tähtää sekä valvonnan että ohjeistuksen keinoin siihen, että määräaikaisia työsuhteita käytetään vain niissä tilanteissa, joissa määräaikaisuuden tarve on aidosti ja lain säännösten mukaisesti osoitettavissa. Hallitus pyrkii eri tavoin edistämään mahdollisuuksia siirtyä epätyypillisestä työstä pysyvämpään työhön. Työministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön selvittämään määräaikaisiin työsuhteisiin ja määräaikaisten työntekijöiden asemaan liittyviä kysymyksiä. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa työministeriölle joulukuussa 2005 ja työministeriö ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimiin kevään 2006 aikana.

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaisia työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Työryhmän asettaminen perustui selvityshenkilön raportissa olevien ehdotusten jatkoselvitystarpeeseen. Koska työmarkkinaosapuolet ovat olleet erimielisiä selvityshenkilön esittämien ehdotusten toteuttamismahdollisuuksista, työryhmän tehtävänä oli sen vuoksi tarkastella, onko esillä olleiden ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan tällaisen työn oikeutettua käyttöä.

Työryhmä selvitti määräaikaisen työn teettämisen juridisia edellytyksiä, määräaikaisen työn yleisyyttä ja työmarkkinoiden lähitulevaisuuden haasteita sekä arvioi sitä, missä määrin sääntely vastaa olemassa oleviin ja tuleviin haasteisiin. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työantajan työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvelvollisuuden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehotusmenettelyyn edellä viitatun selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmin harkituiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Määräaikatyötä selvittäneen työryhmän työskentelyn jälkeen työministeriön asettama kolmikantainen työryhmä selvitti vuokratyötä kokonaisuudessaan. Työryhmä ehdotti marraskuussa 2007 lisättäväksi työsopimuslakiin, työturvallisuuslakiin ja ns. tilaajavastuulakiin vuokratyötä koskevaa erityissääntelyä. Muutosten tarkoituksena on parantaa vuokratyöntekijöiden asemaa saattamalla lainsäädäntö vuokratyön erityispiirteitä vastaavalle tasolle. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2009 alusta. Työ- ja elinkeinoministeriö laati yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa opaskirjan vuokratyöstä työntekijöiden, käyttäjäyritysten ja vuokrayritysten käyttöön. Opas valmistui alkuvuonna 2009.

Korkeakoulukeksinnöt
HE 259/2004 vp — EV 28/2006 vp
Sivistysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.4.2006, että hallitus seuraa korkeakoulukeksintöjä koskevan lainsäädännön toimivuutta ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle kolmen vuoden kuluessa lainsäädännön voimaantulosta. Seurata tulee muun muassa sitä, miten korkeakoulut täyttävät toimintavelvollisuutensa sen jälkeen, kun oikeudet keksintöön on otettu korkeakoulukeksintöjä koskevan lain 7 §:n mukaisesti. Tarvittaessa tulee tehdä säännösehdotukset määräaikojen asettamisesta.

Laki oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin (369/2006) tuli voimaan 1.1.2007. Opetusministeriö on ohjeistanut yliopistoja ja ammattikorkeakouluja raportoimaan korkeakoulukeksintölain toimivuudesta tavoite- ja tulosneuvottelujen yhteydessä. Keväällä 2008 yliopistot ovat raportoineet korkeakoulukeksintölain toimivuudesta vuotta 2007 koskevissa tilinpäätösasiakirjoissa. Ammattikorkeakoulut ovat vastaavasti sisällyttäneet vuoden 2007 tulosanalyysiin korkeakoulukeksintöjä koskevan lyhyen selvityksen. Näiden selvitysten perusteella korkeakoulukeksintölain toimivuudessa ei ole esiintynyt erityisiä ongelmia.

Asiasta on laadittu erillinen selvitys, joka on toimitettu eduskunnan sivistysvaliokunnalle joulukuussa 2009.

Työelämäselonteosta johtuvat toimet
VNS 4/2004 vp — EK 10/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 11.5.2005, että hallitus ryhtyy yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa toimenpiteisiin työaikasuojelun tehostamiseksi ja työaikajohtamisen parantamiseksi sekä epätyypillisten työsuhteiden määrän vähentämiseksi ja epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevien aseman parantamiseksi.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii ikäjohtamiseen liittyvien hyvien käytäntöjen levittämisestä työpaikoille ja ikäjohtamiskoulutuksen sisällyttämisestä kaikkeen johtamis- ja esimieskoulutukseen.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että NOSTE-ohjelman toimeenpanoa jatketaan ja sen vaikuttavuutta ja houkuttelevuutta parannetaan.
>
> 4. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, millä edellytyksillä työ- ja sosiaalilainsäädäntöön perustuvaa suojaa voitaisiin ulottaa uusiin työnteon muotoihin, kuten työharjoitteluun, työelämävalmennukseen sekä perhe- ja omaishoitoon.
>
> 5. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, luoko työnantajan sivukulujen alentaminen merkittävästi uusia työpaikkoja, jos se kohdennetaan pienyrittäjille alentamalla ensimmäisen työntekijän palkkaamisesta johtuvia työnantajan sosiaaliturvakuluja määräajaksi.
>
> 6. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää, voidaanko oikeus osittaiseen hoitorahaan laajentaa koskemaan kaikkien alle kouluikäisten lasten ja oikeus osittaiseen hoitovapaaseen alle 18-vuotiaiden vammaisten lasten vanhempia.
>
> 7. Eduskunta edellytti, että hallitus kiirehtii seuraavien lainsäädäntöhankkeiden toteuttamista:

– vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistaminen;
– pysyvän työllistämistuen myöntäminen vajaakuntoisen työllistämiseen esimerkiksi sosiaalisissa yrityksissä;
– osa-aikaisen sairasloman käyttöönotto;
– lähetettyjä työntekijöitä koskevan lainsäädännön uudistaminen niin, että lakien ja työehtosopimusten noudattamisen valvonta ulkomaisen työvoiman käytössä tehostuu ja että myös verojen maksamista Suomessa tehdystä työstä pystytään valvomaan; ja
– lyhytaikaisten työsuhteiden vastaanottamisen helpottaminen parantamalla sosiaaliturvan kokonaisuuden toimivuutta muun muassa niin, että sovitellun päivärahan myöntämistä joustavoitetaan.

1. ja 2. Hallitus tähtää sekä valvonnan että ohjeistuksen keinoin siihen, että määräaikaisia työsuhteita käytetään vain niissä tilanteissa, joissa määräaikaisuuden tarve on aidosti ja lain säännösten mukaisesti osoitettavissa. Hallitus pyrkii eri tavoin edistämään mahdollisuuksia siirtyä epätyypillisestä työstä pysyvämpään työhön. Työministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön selvittämään määräaikaisiin työsuhteisiin ja määräaikaisten työntekijöiden asemaan liittyviä kysymyksiä. Selvityshenkilö luovutti raporttinsa työministeriölle joulukuussa 2005 ja ministeriö ryhtyy tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimiin kevään 2006 aikana.

Työministeriö asetti 27.6.2006 kolmikantaisen työryhmän selvittämään määräaikaisia työsuhteita ja niiden käytön edellytyksiä. Työryhmän asettaminen perustui selvityshenkilön raportissa olevien ehdotusten jatkoselvitystarpeeseen. Koska työmarkkinaosapuolet ovat olleet erimielisiä selvityshenkilön esittämien ehdotusten toteuttamismahdollisuuksista, työryhmän tehtävänä oli sen vuoksi tarkastella, onko esillä olleiden ehdotusten pohjalta tai kokonaan niistä riippumatta mahdollista valmistella toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää määräaikaiseen työhön mahdollisesti liittyviä ongelmia rajoittamatta kuitenkaan tällaisen työn oikeutettua käyttöä. Perusteettomien määräaikaisten sopimusten karsimiseksi työryhmä ehdotti valvonnan tehostamista siten, että työantajan työsuhteen keskeisiä ehtoja koskevan selvitysvelvollisuuden rikkominen olisi rangaistavaa. Samassa yhteydessä esitettiin työsuojelun valvontalakia muutettavaksi siten, että työsuojeluviranomainen voisi ryhtyä kehotusmenettelyyn edellä viitatun selvityksen saamiseksi. Muutoksilla pyritään siihen, että määräaikaisten sopimusten perusteet tulisivat nykyistä paremmin harkituiksi, ja peruste tulisi myös työntekijän tietoon. Lakimuutokset tulivat voimaan vuoden 2008 alusta.

Työaikasuojeluun liittyvät kysymykset ovat edelleen keskeisiä työsuojeluviranomaisten valvontatoiminnassa. Johtamisjärjestelmiä koskevan kehittämistyön ml. ikäjohtamisen valmistelu on käynnistetty tietoyhteiskuntaohjelman alaisessa työelämäjaostossa. Työryhmän ehdotukset opetuksen, tieteen, kulttuurin, ympäristöpolitiikan, rakentamisen ja aluepolitiikan osalta ovat esillä opetusministeriön asettamassa kansallista luovuusstrategiaa valmistelemaan asetetussa projektiryhmässä. Työministeriö valmistelee hallinnonalaansa kuuluvia luovuuden edistämistoimia.

Työ- ja elinkeinoministeriön kolmikantaisen joustoturvatyön yhden alaryhmän, työelämän sääntelyryhmän tehtävänä on selvittää työmarkkinoiden toimivuutta ja työlainsäädäntöä jouston ja turvan näkökulmasta. Yhtenä selvitettävänä kokonaisuutena on työaikasääntely, mukaan lukien työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Suomalaisilla työpaikoilla on käytössä erilaisia joustavia työaikajärjestelyitä (kuten osa-aikatyö, liukuva työaika, etätyö, osaaikaeläke, työaikapankki, työn jakaminen). Työaikasääntelyä kehitetään joustoturvatyöryhmän alaryhmässä.

3. Nykyisten päätösten mukaan Noste-lisätoimenpideohjelma ajoittuu vuosille 2003–2007. Vuoden 2006 talousarviossa ohjelmaan on momentilla 29.69.34. osoitettu 30 miljoonaa euroa. Tavoitteena on, että vuonna 2006 ohjelman puitteissa voisi ammatilliseen tutkintoon tai tietokoneen ajokortin suorittamiseen tähtäävät opinnot aloittaa 9 300 pelkän perusasteen va-

rassa työelämässä olevaa 30–59-vuotiasta henkilöä. Vuonna 2007 vastaava tavoite nousisi 10 000:een. Lisäksi tavoitteeksi on asetettu, että normaalirahoitteisessa ammatillisessa koulutuksessa vuosittain opinnot aloittaa 15 000 samaan kohderyhmään kuuluvaa. Opetushallinnon toimenpiteiden lisäksi työvoimakoulutuksessa aloittaa vuosittain lähes 10 000 Noste-kohderyhmään kuuluvaa henkilöä.

Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 2007–2011 todetaan, että työikäisen aikuisväestön koulutustason kohottamistoimia jatketaan. Tavoitteeksi on asetettu, että myös kaudella 2008–2011 vuositasolla vähintään 20 000 Nosteen kohderyhmään kuuluvaa voi aloittaa koulutuksen. Keskeinen tavoite on myös siirtää Noste-ohjelman aikana syntyneet tasa-arvoa edistävät hyvät käytännöt koko aikuiskoulutuksen toimintamuodoiksi.

4. Ei-työsuhteisten oikeudellista asemaa parantamaan asetettiin helmikuun alusta 2008 työryhmä. Selvitystyön kohteena on lainsäädännöllä ei-työsuhteiseksi säädetty työ. Soveltamisalakartoituksen lisäksi pohdittavana on muun muassa se, minkälaiset ehdot ei-työsuhteiseen työhön liittyvät. Lisäksi huomiota kiinnitetään työoikeudellisen ja työvoimapoliittisen lainsäädännön sekä sosiaalilainsäädännön välisiin suhteisiin. Selvitystyö ja sen pohjalta tehtävät lainsäädäntö ja muut toimenpide-ehdotukset tehdään yhdessä työministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön sekä työmarkkinaosapuolten kanssa.

Ei-työsuhteisten selvitystyö valmistui syyskuussa 2009. Työryhmän ehdotukset työmarkkinatoimenpiteissä olevien oikeudesta etuuteen tilapäisen hoitovapaan ajalta on toteutettu sosiaali- ja terveysministeriön valmistelemalla ja 2.10.2009 annetulla hallituksen esityksellä työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 179/2009 vp). Samassa esityksessä toteutettiin myös työmarkkinatoimenpiteeseen tai kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvan työssäoloehdon tarkastelujakson pidentäminen. Työryhmän ehdotuksen mukaan julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa tulisi säätää siitä, että työmarkkinatoimenpiteissä sovellettaisiin tiettyjä yksityisyyden suojasta työelämässä annettuja säännöksiä. Ehdotukset on toteutettu työ- ja elinkeinoministeriön valmistelemalla ja 22.12.2009 annetulla hallituksen esityksellä julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 274/2009 vp).

5: Laki väliaikaisesta työnantajan matalapalkkatuesta tuli voimaan 1.1.2006. Laki on määräaikainen ja sitä sovelletaan viimeisen kerran joulukuussa 2010 maksettaviin palkkoihin.

Työministeriö asetti keväällä 2005 kolmikantaisen työryhmän selvittämään pienten työnantajien erityiskysymyksiä ja työoikeudellista osaamista. Työryhmän puitteissa on käynnistetty ulkopuolinen tutkimus pientyönantajien työoikeudellisen osaamisen ongelma-alueista. Tutkimus valmistui tammikuun 2006 lopussa.

Hallitus pohtii selvitystyön käynnistämistä työnantajan sivukulujen vaikutuksesta työllisyyteen erityisesti ensimmäisen työntekijän palkkaamisen helpottamiseksi.

6. Osittaisen hoitorahan laajentaminen on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan kuuluva asia. Osittaisen hoitovapaan ulottamista alle 18-vuotiaiden vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten vanhemmille on selvitetty perhevapaasäännösten toimivuutta arvioivassa työryhmässä. Työryhmän ehdotusten pohjalta laadittiin hallituksen esitys keväällä 2006. Työsopimuslain säännös osittaisen hoitovapaan laajentamisesta erityisen huollon ja hoidon tarpeessa olevan vammaisen tai pitkäaikaisesti sairaan lapsen vanhemmalle siihen saakka, kun lapsi täyttää 18 vuotta, tuli voimaan 1.8.2006. Samassa yhteydessä toteutettiin myös adoptiovanhemman hoitovapaaoikeuden laajentaminen ja etävanhemman saattaminen tilapäisen hoitovapaan piiriin.

7. Työministeriö on asettanut kolmikantaisen vuorotteluvapaajärjestelmän jatkamista valmistelevan työryhmän, jonka keskeisenä tehtävänä oli selvittää vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistamista, vapaan käyttömahdollisuuksien parantamista ja vapaan ajalta maksettavan korvauksen riittävyyttä ja sen rahoitusta. Työryhmän alaisuudessa toimii erillinen sosiaali- ja terveysministeriön johtama alaryhmä, jonka tehtävänä on selvittää järjestelmän rahoitustapoja ja valmistella yhteistyössä työministeriön ja työmarkkinajärjestöjen kanssa sen rahoitustapa. Selvitys valmistui helmikuussa 2007. Vuorotteluvapaalain voimassa oloa jatketaan vuoden 2009 loppuun saakka siten, että vapaan voi pitää 31.12.2010 mennessä, jos siitä on sovittu 31.12.2009 mennessä. Korvaustasot ja vuorotteluvapaan edellytykset säilyvät lähes entisinä ja järjestelmä rahoitetaan edelleen työttömyysvakuutuksesta. Hallituksen on tarkoitus antaa esitys vuorotteluvapaalain säätämisestä pysyväksi sen jälkeen, kun mm. vuorotteluvapaajärjestelmän rahoitusta koskevat ratkaisut on tehty valtioneuvoston kesäkuussa 2007 asettamassa sosiaaliturvan uudistamiskomiteassa. Komitean työn päätöksenteon helpottamiseksi käynnistettiin tutkimus vuorotteluvapaan vaikutuksista työssä pitempään pysymiseksi. Hallituksen esitys (HE 130/2009 vp) vuorotteluvapaalain vakinaistamisesta annettiin 11.9.2009 eduskunnalle. Lainmuutos tulee voimaan vuoden 2010 alusta. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Hallitus antoi kesäkuussa 2006 selvityksen sosiaalisista yrityksistä annetun lain toimeenpanosta ja toimivuudesta eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle. Selvityksen ja valiokunnan sen johdosta antaman lausunnon (TyVL 15/2006 vp) pohjalta Tasavallan Presidentti antoi hallituksen esityksen (HE 275/2006 vp) sosiaalisia yrityksiä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Palkkatuen myöntäminen vajaakuntoisen työllistämiseksi on toteutettu julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisella 14.10.2005 annetulla lailla. Muutos tuli voimaan vuoden 2006 alusta. Lain 7 luvun 11 §:n 6 momentissa säädetään palkkatuen myöntämisestä uudelleen saman henkilön työllistämiseen. Vajaakuntoisen osalta palkkatuen myöntäminen uudelleen ei edellytä uutta työttömyysjaksoa. Tuettu työsuhde voisi siten jatkua keskeytyksittä, jos tuen myöntämisedellytykset olisivat edelleen olemassa. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Hallitus antoi joulukuussa 2005 eduskunnalle esityksen (HE 227/2005 vp) osasairauspäivärahaa koskevaksi lainsäädännöksi, joka antaa vakuutetulle mahdollisuuden työskennellä osa-aikaisesti ja saada lisäksi osasairauspäivärahaa vähintään 60 sairauspäivärahapäivää kestäneen sairauden jälkeen. Uudistus otettiin käyttöön vuoden 2007 alusta lukien. Keväällä 2009 hallitus antoi eduskunnalle esityksen (HE 62/2009 vp) osasairauspäivärahajärjestelmän uudistamiseksi siten, että vakuutettu voi työskennellä osa-aikaisesti ja saada osasairauspäivärahaa työkyvyttömyyden alusta lukien sairauspäivärahalle säädetyn omavastuun jälkeen. Uudistus tuli voimaan 1.1.2010. Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

Hallitus antoi syyskuussa 2005 eduskunnalle hallituksen esityksen (HE 142/2005 vp) laiksi lähetetyistä työntekijöistä annetun lain muuttamisesta, joilla on tarkoitus edistää ulkomailta Suomeen lähetettyjen työntekijöiden suomalaisten vähimmäistyöehtojen toteutumista ja tehostaa niiden valvontamahdollisuuksia. Laki tuli voimaan 1.1.2006. Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

ULTEVA 2 -työryhmä on saanut työnsä päätökseen 30.10.2006. Vuoden 2006 aikana se valmisteli säännökset siitä, miten tilaajat varmistavat sopimusten tekemisen yhteydessä ja sopimussuhteen aikana alihankkijan ja vuokrausyrityksen luotettavuuden eli lain tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä, joka tuli voimaan 1.1.2007. Lisäksi se teki selvityksen keinoista ratkaista työehtoerimielisyyksiä, erityisesti ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen toteutumisen kannalta (järjestöjen kanneoikeus).

Hallitus antoi 19.12.2008 eduskunnalle esityksen, jolla helpotetaan sovitellun päivärahan maksamista ennakkoon hakijan itse ilmoittaman palkkatiedon perusteella. Laki tuli voimaan 1.4.2009.

SATA-komitea antoi 18.12.2009 ehdotuksensa sosiaaliturvan uudistamiseksi. Ehdotukset sisältävät useita ehdotuksia, jotka helpottavat sosiaaliturvan ja lyhytaikaisen työn yhteensovittamista. Sovitellun työttömyyspäivärahan osalta komitea teki vaihtoehtoisia ehdotuksia, joiden jatkovalmistelu on sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla.

Työmarkkinatukiuudistuksen toimeenpano
HE 164/2005 vp — EV 216/2005 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> 1) Eduskunta edellytti 13.12.2005, että hallitus seuraa lainsäädännön vaikutuksia lain soveltamispiiriin kuuluvien henkilöiden työllistymiseen, syrjäytymisen ehkäisemiseen ja taloudelliseen asemaan sekä vaikutuksia kuntien ja työvoimahallinnon toimenpiteisiin sekä viranomaisyhteistyöhön. Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan lain toteutukseen varattavien resurssien riittävyyttä sekä kuntien kustannusten kehitystä.
>
> 2) Eduskunta edellytti, että hallitus yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvittää mahdollisuudet muuttaa työttömyysturvalain työssäoloehdon karttumista koskevia säännöksiä siten, että työnteko, johon työnantajalle maksetaan korkeinta korotettua palkkatukea, luetaan kokonaisuudessaan työntekijän työssäoloehtoon.

1) Työmarkkinatukiuudistuksen toteutumista seurataan Työministeriön ja Kansaneläkelaitoksen yhteistyössä valmistelemalla seurantajärjestelmällä. Säännölliseen seurantaan on sisällytetty kuntakohtaiset tilastotiedot työmarkkinatuen saajista, heidän osallistumisesta aktiivitoimiin, uuden aktiivikauden toteutumisesta ja työmarkkinatuen kunnille aiheuttamista kustannuksista. Edellä mainitun tilastollisen seurannan lisäksi uudistuksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia on arvioitu tutkimuksessa Hämäläinen, Tuomala, Ylikännö: Työmarkkinatuen aktivoinnin vaikutukset (TEM julkaisuja 7/2009).

Työmarkkinatukiuudistuksen tavoitteena on puuttua sekä työttömyyden virtaan että varantoon. Uudistus koskee kaikkia työttöminä työnhakijoina olevia työmarkkinatuen saajia. Vuonna 2003 työmarkkinatuen saajia oli keskimäärin 159 600. Työttömyyden perusteella työmarkkinatukea sai keskimäärin 119 900 henkilöä, joista 78 200 oli sellaisia, joille oli kertynyt vähintään 500 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella. Vuoden 2009 tammi-heinäkuussa vastaavat luvut olivat 112 355 (+1,4 vrt. edellisen vuoden vastaava ajankohtaan), 78 901 (+ 9,5 %), ja 43 157 (-0,8 %). Työmarkkinatukiuudistuksen käynnistyttyä työmarkkinatuen saajien määrä väheni vuosittain ja erityisesti työmarkkinatukea 500 päivää työttömyyden perustella saaneiden passiivista työttömyysturvaa saavien henkilöiden lukumäärä väheni merkittävästi. Kokonaistyöttömyyden lisääntymisen myötä myös työmarkkinatukea saavien henkilöiden määrä lisääntyi vuonna 2009.

Työmarkkinatukiuudistusta valmisteltaessa asetettiin tavoitteeksi, että sellaisten työmarkkinatuen saajien, joille on kertynyt vähintään 500 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella, kuntakohtaisen aktivointiasteen tulee nousta kolmen vuoden aikana puolitoistakertaiseksi vuoden 2003 lähtötasoon nähden. Koko maan tasolla aktivointiasteen nousulle asetettu tavoite on ylittynyt. Vuonna 2003 aktiivitoimissa oli keskimäärin 18 600 henkilöä ja aktivointiaste oli 19,2 %. Vuonna 2008 aktiivitoimiin osallistujia oli 24 268 ja aktivointiaste oli 35,8 %. Aktivointiasteen nousuun vaikutti sekä aktiivitoimiin osallistujien määrän kasvaminen että työmarkkinatuen saajien määrän vähentyminen. Vuoden 2009 tammi-heinäkuussa aktivointiaste oli 31 %.

Aktivointiasteen nousu ja työmarkkinatuen saajien määrän väheneminen on laskenut kuntien rahoitusosuutta työmarkkinatuesta. Vuonna 2006 kuntien rahoitusosuus oli 193 miljoonaa euroa ja vuoden 2009 tammi–kesäkuussa 69 miljoonaa euroa.

Talouden taantumalla on ollut vaikutusta työmarkkinatukea saavien määrään vuonna 2009, sillä työmarkkinatukea saavien määrä on lisääntynyt ja aktivointipaikkoja on vaikeampi löytää. Työttömyyden ajalta maksetun työmarkkinatuen menot ovat kuitenkin vähentyneet vuoden 2009 puolella. Tutkimustieto (Hämäläinen et. al) tuo esille, että uudistuksen myötä yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden todennäköisyys osallistua työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin lisääntyi aktivointiuudistuksen seurauksena. Haluttua työllisyysvaikutusta sitä vastoin ei ole ainakaan tutkimuksen tekovaiheessa saavutettu eli asiakkaat eivät päässeet tai hakeutuneet aktiivisemmin avoimille työmarkkinoille. Aktiivitoimet kuitenkin osaltaan lisäävät niihin osallistuvien henkilöiden työllistymistä ja niiden avulla voidaan pyrkiä ehkäisemään syrjäytymistä. Tutkimus toi esille muun muassa sen, että usein ko. henkilöiden kohdalla tarvitaan resurssien lisäämistä ohjaamiseen, tukemiseen ja kuntoutukseen. Uhka työttömyysturvan lakkauttamisesta ei tutkimuksen mukaan vaikuttanut ko. ihmisten käyttäytymiseen.

Työmarkkinatuen aktiivikäytön mahdollisuuksia laajennettiin vuoden 2006 alussa siten, että työmarkkinatuki voidaan maksaa palkkatukena henkilölle, joka on saanut työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 130 päivältä. Tammi–marraskuussa 2009 henkilöitä, joille oli kertynyt työttömyyden perusteella työmarkkinatukea 130–499 päivältä, oli palkkatuella työssä keskimäärin noin 695. Vuoden 2008 alussa aktiivikäytön mahdollisuuksia laajennettiin siten, että työmarkkinatuki voidaan maksaa palkkatukena nuorelle, joka on saanut työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 65 päivältä. Tammi–marraskuussa 2009 tämän perusteella oli työllistetty 185 nuorta.

Vähintään 500 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneiden aktiiviosuus on parantunut vuoteen 2008 asti, mutta työttömyyden lisääntymisen myötä myös aktivointiaste on kääntynyt laskuun ollen vuoden 2009 tammi-heinäkuussa 31 %. Alueellisia eroja aktivointiasteissa on havaittavissa. Työmarkkinatukiuudistus on lisännyt ja tiivistänyt työhallinnon ja kuntien yhteistyötä. Monilla alueilla aktivointiasteen nostaminen selvästi nykyisestä tasosta edellyttää verkostoyhteistyön kehittämistä ja uusien aktivointimahdollisuuksien kartoittamista sekä riittäviä aktivointiin suunnattavia määrärahoja.

Innovaatiohankkeet
K 3 /2005 vp — EK 32/2005 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> 2. Tulevaisuusvaliokunta esitti, että hallitus selvittää kuluneiden viimeisen viiden vuoden innovaatiohankkeiden tuloksia ja nimeää selvästi jonkun elimen vastuuseen innovaatiohankkeiden vaikuttavuuden arvioinnista.

Valtioneuvosto teki 7.4.2005 periaatepäätöksen julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisesta kehittämisestä. Sen mukaan Suomen Akatemia ja Tekes - Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus kehittävät yhdessä Sitran ja muiden rahoittajien kanssa keskinäistä rahoitus- ja muuta yhteistyötään tutkimus- ja innovaatiorahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi ja nykyistä suurempien toimintakokonaisuuksien muodostamiseksi ja toteuttamiseksi. Uuteen tietoon ja sen hyödyntämiseen liittyvät panostukset ja saavutetut tulokset kasvattavat tarvetta selvittää entistä tarkemmin ja laaja-alaisemmin rahoituksen vaikuttavuutta ja politiikkatoimenpiteiden kehittämismahdollisuuksia. Tiede- ja teknologianeuvoston 24.8.2007 kannanoton mukaisesti Suomen Akatemia ja Tekes ovat raportoineet tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan ja sen rahoituksen vaikuttavuudesta. Suomen Akatemia ja Tekes esittävät tutkimus- ja innovaationeuvostolle väliraportin helmikuussa.

Työ- ja elinkeinoministeriö teettää tulosohjausvastuullaan olevista virastoista ja laitoksista säännöllisesti arviointeja, joiden pohjalta toimintaa kehitetään. VTT:n toiminnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden parantamiseksi on päätetty, että VTT ottaa konsernirakenteen käyttöön vuoden 2010 alussa. VTT:llä on kehitetty sen oman toiminnan vaikuttavuusarviointia, ja menetelmää on tarkoitus käyttää myös eräiden muiden laitosten vaikuttavuusarvioinneissa.

Tekes on kehittänyt rahoittamiensa hankkeiden vaikuttavuusarviointeja. Projektien tulokselliisuutta ja vaikutuksia seurataan mm. Tekesin omien asiantuntija-arvioiden perusteella ja asiakkaiden arviointeihin perustuvilla jälkiseurantakyselyillä. Ulkopuolisilla asiantuntijoilla teetetään kolmen vuoden rytmillä tavoitekohtaisia vaikuttavuuden kokonaisarviointeja, joiden avulla työ- ja elinkeinoministeriö seuraa Tekesin toiminnan vaikuttavuutta.

Kansallisen innovaatiostrategian pohjalta toteutettiin Suomen innovaatiojärjestelmän arviointi 2008–2009. Arvioinnin tavoitteena oli saada kansainväliseen huippuasiantuntemukseen perustuva näkemys siitä, mitä rakenteellisia uudistuksia innovaatiostrategian linjausten toteuttaminen edellyttää. Tarkoituksena oli tunnistaa uuden, laaja-alaisen innovaatiopolitiikan kannalta keskeiset toimintatapoihin, organisaatioihin ja resurssien kohdentamiseen liittyvät haasteet.

Arviointiryhmä nosti raportissaan esille ongelmakohtia, joihin tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän tulevan toiminnan kannalta on tarpeen tarttua. Näihin esitetään ratkaisuja ja toimenpidesuosituksia koko järjestelmän näkökulmasta. Toimenpidesuositusten toteutumista seuraa valtiosihteereiden muodostama työryhmä. Hallitus antaa eduskunnalle keväällä 2010 selonteon toimenpiteistä, joihin innovaatiostrategian toteuttamiseksi on ryhdytty.

Tilapäinen vapaa ikääntyneiden omaisten hoitamiseksi
HE 44/2006 vp — EV 59/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 6.6.2006, että tilapäisen hoitovapaan käyttömahdollisuuksien laajentamista koskevassa selvitystyössä otetaan huomioon myös ikääntyneiden omaisten hoitamisesta aiheutuneet tarpeet.

Perhevapaasäännösten toimivuutta arvioiva työryhmä jätti raporttinsa marraskuussa 2005. Työryhmä selvitti työnsä aikana myös sitä, tulisiko hoitovapaaoikeuksia laajentaa koskemaan omien tai puolison vanhempien hoitamista. Työryhmä totesi, että hoitovapaasäännösten soveltamisalan laajentamiseen liittyy monitahoisia yhteiskuntapoliittisia ja arvoihin liittyviä kysymyksiä, jotka edellyttävät perusteellista jatkopohdintaa muun muassa vastuunjaon toteuttamisesta yhteiskunnan, omaisten ja heidän työnantajiensa välillä. Perhevapaatyöryhmä ei katsonut voivansa tehdä asiasta ehdotuksia.

Työssä käyvien omaishoitajien mahdollisuuksia jäädä määräajaksi pois työstä on selvitetty useissa eri yhteyksissä. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti tammikuussa 2008 työryhmän selvittämään omaisten hoitamiseen ja toisaalta hoitajien työn ja yksityiselämän yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon muun muassa työmarkkinoiden lähitulevaisuuden haasteet. Työryhmän selvitystyön tuloksena syntyi neljä vaihtoehtoista tapaa järjestää hoitovapaa läheistään hoitavalle. Työryhmän esitysten jatkotyöstäminen siirrettiin marraskuussa 2008 joustoturvaryhmän alaryhmänä työskentelevälle työelämän sääntelyryhmälle.

Toistaiseksi ei ole kyetty löytämään sellaista mallia, joka ottaisi tasapuolisesti huomioon eri osapuolten tarpeet. Kysymyksen käsittelyä jatketaan vuonna 2010 osana laajempaa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista koskevaa selvittelyä.

Syöttötariffit uusiutuvan energian edistämisessä
HE 100/2006 vp — EV 255/2006 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 16.1.2007, että hallitus selvittää muista EU-maista ja polttoturpeen syöttötariffista lauhdutusvoimalaitoksissa saatujen kokemusten perusteella tariffien laajentamista uusiutuviin energialähteisiin.

Valtioneuvoston pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiassa (VNS 6/2008 vp) todetaan syöttötariffista: Suomessa otetaan käyttöön kustannustehokas ja markkinaehtoinen syöttötariffijärjestelmä uusiutuvien energialähteiden käytön edistämiseksi. Tariffit suunnitellaan ja mitoitetaan niin, että ne johtavat uusiutuvan sähkön tuotannon riittävän nopeaan lisäykseen.

Uusiutuvan energian direktiivi on pantava toimeen 5.12.2010 mennessä. Direktiivi sisältää jäsenmaille sitovat velvoitteet uusiutuvan energian osuudelle energian loppukäytöstä vuodelle 2020. Suomen velvoite on 38 %. Ilmasto- ja energiastrategian linjaus syöttötariffeista on keskeinen ohjauskeino uusiutuvan energian lisäämisessä sähköntuotannossa.

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama sähkön syöttötariffeja selvittänyt työryhmä sai raporttinsa valmiiksi 29.9.2009. Työryhmä esitti syöttötariffeja tuulivoimalle ja biokaasusta tuotetulle sähkölle. Työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellaan hallituksen esitystä syöttötariffeista työryhmäraportin ja siitä annettujen lausuntojen perusteella. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2010.

Tilintarkastuslaki
HE 194/2006 vp — EV 293/2006 vp
Talousvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 6.2.2007, että hallitus seuraa pakollisesta tilintarkastuksesta vapauttamisen vaikutuksia ja, jos vapauttamisesta on kielteisiä vaikutuksia, hallituksen on ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin niiden poistamiseksi.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus aloittaa välittömästi yhteistyössä järjestöjen kanssa yhdistysten talouden ja hallinnon tarkastusta koskevien säännösten valmistelun niin, että yhdistyksissä tarkastus voidaan suorittaa sekä yhdistyksen sisäisiä että ulkopuolisia tarpeita varten tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee viivyttelemättä tarpeelliset säännökset ja määräykset, joiden perusteella HTM- ja JHTT-tilintarkastajat voivat suorittamansa tutkinnon ja saamansa käytännön kokemuksen hyväkseen lukien täydentää pätevyytensä KHT- ja/tai HTM-pätevyydeksi ja vastaavasti KHT- ja HTM-tilintarkastajat JHTT-pätevyydeksi siirtymäkauden aikana ja että hallitus valmistelee yhteistyössä KHT-, HTM- ja JHTT-yhdistysten kanssa tilintarkastajien tutkintovaatimusten kokonaisuudistuksen niin, että kaikille tilintarkastajille on yhteinen perustutkinto, jonka jälkeen voidaan erikoistua ja suorittaa erikoistumistutkinnot.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus asunto-osakeyhtiölain kokonaisuudistuksen yhteydessä valmistelee erityisesti asunto-osakeyhtiöiden tarpeisiin soveltuvat tilintarkastajien kelpoisuutta, tilintarkastajien valintaa ja tilintarkastusta sekä mahdollisia muunlaisia tarkastajia ja muunlaista tarkastusta koskevat säännökset ja että asunto-osakeyhtiölain kokonaisuudistus tulee antaa eduskunnalle niin, että se ehditään käsitellä sekä saattaa voimaan ja sovellettavaksi viimeistään vuonna 2011 päättyvän siirtymäkauden välittömänä jatkeena.

5. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii siitä, että uuden tilintarkastuslain johdosta rekistereihin tehtävät muutokset hoidetaan joustavasti ja mahdollisimman pienin kustannuksin asiakkaan kannalta.

6. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii siitä, että Suomessa toimivien ruotsinkielisten tilintarkastajien käytettävissä on hyvää tilintarkastustapaa koskevat ohjeet ja suositukset ruotsin kielellä.

Koska uusi tilintarkastuslaki on ollut voimassa vasta 1.7.2007 lukien, ei laajempi kohdassa 1 tarkoitettu vaikutusarviointi ole vielä ajankohtainen ottaen huomioon etenkin vuosiin 2011 ja 2012 asti ulottuvat siirtymäjärjestelyt. Patentti- ja rekisterihallitus selvitti tilintarkastuslain voimaantulon vaikutuksia rekisteriviranomaisen näkökulmasta lain oltua voimassa yhden vuoden. Tuloksista on raportoitu vuoden 2008 toimenpidekertomuksen yhteydessä.

Kohtaan 2 liittyen oikeusministeriö on 17.12.2009 antanut hallituksen esityksen yhdistyslain, tilintarkastuslain 57 §:n ja puoluelain muuttamisesta, joka sisältää säännökset yhdistysten tilintarkastuksesta ja ns. toiminnantarkastuksesta.

Kohdassa 3 edellytettyä tilintarkastajatutkintojen täydentämistä joustavoitettiin vuonna 2008 työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella KHT- ja HTM-tilintarkastajien hyväksymisvaatimuksista (262/2008) sekä valtiovarainministeriön asetuksilla 198/2008 ja 355/2008. Muutoksia sovellettiin jo vuoden 2008 KHT-, HTM- ja JHTT-tutkinnoissa. Lisäksi lakia julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista on muutettu (1033/2008), mikä mahdollisti valtiovarainministeriön asetusten muuttamisen (muutokset 284/2009 ja 313/2009). Uudistukset helpottivat KHT- ja HTM-tilintarkastajien pääsyä JHTT-tutkintoon julkishallinnon kokemusvaatimusten vähennyttyä.

Työ- ja elinkeinoministeriö jatkoi yhteisen perustutkinnon valmistelua saatuaan lausuntopalautteen vuonna 2008 laadittuun arviomuistioon asettamalla professori Edward Anderssonin selvitysmieheksi arvioimaan tilintarkastajajärjestelmän uudistamistarvetta ja tekemään tarvittavat kehittämisehdotukset. Selvitysmiehen raportti on valmistunut ja luovutetaan ministerille 13.1.2010.

Kohdassa 4 tarkoitetut asunto-osakeyhtiön tarpeisiin soveltuvat tilintarkastusta ja ns. toiminnantarkastusta koskevat säännöt sisältyvät uuteen asunto-osakeyhtiölakiin, jonka eduskunta on hyväksynyt 3.12.2009. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Kohdassa 5 edellytetyt toimenpiteet toteutettiin 2007. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Hallituksen on edellytetty kohdan 6 mukaisesti huolehtivan siitä, että Suomessa toimivien ruotsinkielisten tilintarkastajien käytössä on hyvää tilintarkastustapaa koskevat ohjeet ja suositukset ruotsin kielellä. Tilintarkastusta koskevien kansallisten suositusten antamiseen ei ole edelleenkään lakisääteistä velvoitetta, vaan siitä on vastannut KHT-tilintarkastajien ammatillinen yhdistys. Tilanne kuitenkin muuttuu jatkossa, kun kyseiset suositukset tullaan korvaamaan kansainvälisillä tilintarkastusstandardeilla (ISA-standardit), jotka tulevat EU-lainsäädännön myötä pakottaviksi. Koska kyse on yhteisölainsäädännöstä, standardit tullaan kääntämään yhteisön toimesta myös ruotsiksi. Komissio on valmistellut standardien käyttöönottoa ja luonut menettelytavat niiden kääntämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriön saaman tiedon mukaan käännökset valmistuvan vuoden 2010 kuluessa. Lisäksi ministeriö seuraa yhdessä tilintarkastajia Suomessa valvovan Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan kanssa standardien käännöstyön etenemistä myös Ruotsissa ja selvittää käännösten hyödyntämistä Suomessa.

Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain toimeenpano ja vaikutusten seuranta
HE 254/2006 vp — EV 286/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 14.2.2007, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa tarkoin seuraa
– yhteistoimintalainsäädännön toteutumista käytännössä;
– lainsäädännön vaikutuksia epätyypillisten työsuhteiden ja vuokratyövoiman käyttöön sekä soveltamisalan laajentamisen vaikutuksia pienille yrityksille ja erityisesti niiden vakituisten työntekijöiden määrän kehitykseen; ja
– henkilöstösuunnitelmaa ja koulutustarpeita koskevien säännösten vaikutuksia työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen sekä ikääntyvien työntekijöiden erityistarpeiden ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen huomioon ottamiseen yrityksissä; sekä
– antaa asiasta työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen vuoden 2010 kevätistuntokauden loppuun mennessä.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa selvittää mahdollisuudet luoda henkilöstösuunnitelmia ja -koulutusta koskeva kattava tilastointi- ja seurantajärjestelmä.

Uusi yhteistoiminnasta yrityksissä annettu laki (334/2007) tuli voimaan 1.7.2007 siten, että yrityksiin, jotka työllistävät 20–29 henkilöä, lakia sovelletaan vasta 1.1.2008 alkaen.

Antaessaan lakia koskevan hallituksen esityksen eduskunnalle hallitus samalla päätti, että työministeriö valmistelee laista esitteen erityisesti pienien yritysten tarpeisiin, kouluttaa työvoima- ja elinkeinokeskuksiin (TE-keskuksiin) yt-lain tuntevia henkilöitä yritysten neuvojiksi ja laatii laista kalvosarjan. Esite valmistui loppukesällä 2007 suomeksi ja ruotsiksi alkusyksystä. Sillä oli laaja jakelu ja sitä on saatavissa mm. kaikista TE-keskuksista. Esitteet ovat myös työministeriön internetsivuilta saatavissa. TE-keskusten henkilöstöä on koulutettu ja kalvosarja on tuotettu TE-keskusten käyttöön. Työministeriö on muutoinkin osallistunut yt-laista pidettyihin lukuisiin koulutustilaisuuksiin.

Lain voimaantulosäännöksen mukaan henkilöstö- ja koulutustavoitteita koskevaa säännöstä on sovellettu 1.1.2008 alkaen. Tämän jälkeen on tarkoitus ryhtyä selvittämään, onko mahdollista luoda näitä kysymyksiä koskeva kattava tilastointi- ja seurantajärjestelmä. Tässä yhteydessä voidaan selvittää myös, olisiko esimerkiksi mahdollista lisätä kyseessä olevaa yt-lain säännöstä selvittäviä kysymyksiä Tilastokeskuksen työolotutkimukseen.

Työ- ja elinkeinoministeriö käynnisti tutkimuksen uuden yhteistoimintalain vaikutusten arvioimisesta. Tutkimus tehtiin vuoden 2009 aikana ja tutkimustulokset julkaistaan vuoden 2010 alussa. Tutkimusta ei ollut tarkoituksenmukaista käynnistää aikaisemmin, koska lain soveltamisesta käytäntöön ei tätä ennen ollut saatavissa riittävästi kokemuksia. Tutkimuksessa selvitetään erityisesti eduskunnan lausumassa esitettyjä kysymyksiä. Tutkimusta on tarkoitus hyödyntää myös eduskunnalle 2010 aikana annettavan selvityksen laadinnassa.

Eläkkeen lepäämisjättämisjärjestelmän joustaminen ja työllistyminen sosiaalisiin yrityksiin
HE 275/2006 vp — EV 310/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

1. Eduskunta edellytti 13.2.2007, että säännöksiä tarkistetaan siten,

– että mielenterveyskuntoutujat, kuntoutustuella olevat henkilöt sekä eläkkeen lepäämään jättäneet henkilöt voisivat työllistyä sosiaalisiin yrityksiin nykyistä paremmin ja – että eläkkeen lepäämäänjättämisjärjestelmän kattavuutta parannetaan ja joustavuutta lisätään sekä mahdollisuuksia yhdistää pienet eläketulot palkkatuloihin kehitetään.

2. Eduskunta edellytti, että lainsäädäntöä tarkistetaan siten, että suomea ja ruotsia huonosti osaavat maahanmuuttajat voidaan laskea lain tarkoittaman 30 %:n piiriin ja työllistää heidät korkeimmalla korotetulla palkkatuella sosiaalisiin yrityksiin jo ennen 500 työttömyyspäivän täyttymistä.

1. Mielenterveyskuntoutujat, kuntoutustuella olevat henkilöt ja eläkkeen lepäämään jättäneet henkilöt kuuluvat vajaakuntoisuutensa perusteella sosiaalisista yrityksistä annetun lain (1351/2003) 1 §:ssä säädettyyn kohderyhmään. Vajaakuntoisella tarkoitetaan työnhakijana ollutta työntekijää, jonka mahdollisuudet saada sopivaa työtä, säilyttää työ tai edetä työssä ovat huomattavasti vähentyneet asianmukaisesti todetun vamman, sairauden tai vajavuuden takia.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevan työhönpaluuta voidaan myös tukea työnantajalle maksettavalla palkkatuella. Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 1 luvun 8 §:n perusteella työttömänä työnhakijana pidetään 17 vuotta täyttänyttä työnhakijaa, joka on työkykyinen, työmarkkinoiden käytettävissä ja työtön. Työkyvyttömyysetuutta saavaa voidaan pitää työmarkkinoiden näkökulmasta työkykyisenä silloin, kun työ- ja elinkeinotoimiston arvion mukaan henkilön työllistymistä voidaan tuloksellisesti tukea työvoimapalveluilla. määritellään, milloin työnhakijaa on pidettävä työttömänä työnhakijana. Kansaneläkelain (568/2007) 12 §:n 4 momentin perusteella tai työkyvyttömyyden perusteella toisen valtion lainsäädännön mukaan eläkettä saavaa pidetään aina työkykyisenä. Työkyvyttömyysetuutta saavalta ei näin edellytetä työkyvyttömyysetuudesta luopumista tai eläkkeen lepäämään jättämistä, jotta hänet voitaisiin katsoa työttömäksi työnhakijaksi ja hänen työllistymistä voitaisiin tukea palkkatuella.

Hallitus antoi esityksen (HE 72/2009) määräaikaiseksi laiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä. Laki tulee voimaan 1.1.2010 ja on voimassa 31.12.2013 saakka. Työeläkelakeja ja kansaneläkelakia koskevia periaatteita muutetaan siten, että ne tukevat työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden mahdollisuutta kokeilla työhönpaluuta. Kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä saava henkilö voi ansaita eläkkeensä rinnalla enintään 600 euroa kuukaudessa ansiotulojen vaikuttamatta maksussa olevaan eläkkeeseen. Työeläkelakien mukaisella täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä oleva voisi ansaita eläkkeensä rinnalla tekemästään työstä enintään 40 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta tai, jos edellä mainittu 40 prosenttia vakiintuneesta keskiansiosta on vähemmän kuin 600 euroa, enintään 600 euroa kuukaudessa. Jos eläkkeensaajan työtulot ylittäisivät laissa säädetyt rajat, eläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Jos työhönpaluu ei onnistu, työkyvyttömyyseläkkeen saa takaisin ilman uutta hakemusta.

2. Työ- ja elinkeinoministeriö on vuonna 2009 käynnistänyt sosiaalisten yritysten kehittämishankkeen, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa sosiaalisten yritysten perustamiseen ja toimintaedellytyksiin liittyvistä seikoista sekä tehdä kehittämisehdotuksia. Lisäksi hankkeen tehtävänä on toimia tukirakenteena alue- ja paikallishallinnon viranomaisille sekä tahoille, jotka suunnittelevat sosiaalisen yrityksen perustamista tai liiketoiminnan kehittämistä. Hankkeen tuottamien tulosten perusteella arvioidaan kohderyhmän laajentamista. Lainsäädäntöön liittyvä arviointi ja mahdolliset muutokset arvioidaan vuoden 2010 aikana.

Vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistaminen
HE 77/2007 vp — EV 77/2007 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 20.11.2007, että vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistamista koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle vuoden 2008 aikana.

Uusi laki tuli voimaan 1.1.2008 eikä uusiin toimenpiteisiin ole toistaiseksi ryhdytty. Hallituksen on tarkoitus antaa esitys vuorotteluvapaalain säätämisestä pysyväksi sen jälkeen, kun mm. vuorotteluvapaajärjestelmän rahoitusta koskevat ratkaisut on tehty valtioneuvoston kesäkuussa 2007 asettamassa sosiaaliturvan uudistamiskomiteassa. Komitean työn pohjaksi on meneillään tutkimus vuorotteluvapaan vaikutuksista sen käyttäjien työssä pitempään pysymisestä. Tutkimus valmistui keväällä 2009. Vuorotteluvapaalain vakinaistamista koskeva hallituksen esitys (HE 130/2009 vp) annettiin 11.9.2009 eduskunnalle. Laki vahvistettiin 27.11.2009 ja se tulee voimaan vuoden 2010 alusta. Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin

Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmän vaikutukset
HE 116/2007 vp — EV 116/2007 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2007, että hallitus seuraa tarkoin pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmän vaikutuksia sähköntuotannon uudisrakentamiseen ja, että näin saadut käytännön kokemukset otetaan huomioon tulevassa lainsäädäntötyössä.

Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmä sisällytettiin sähkömarkkinalakiin (386/1995) lainmuutoksella, joka tuli voimaan 1.2.2008. Valtioneuvosto antoi kysymyksessä olevaan lainmuutokseen perustuen 14.6.2007 asetuksen sähköntuotannon siirtomaksuista sähkönjakeluverkoissa (691/2007). Asetuksella säädettiin yläraja sähköntuotannolta sähkönjakeluverkoissa perittäville siirtomaksuille. Vastaava säännös sisältyy nykyisin sähkömarkkinoista 5.2.2009 annettuun valtioneuvoston asetukseen (65/2009). Valtioneuvosto antoi 5.2.2009 myös asetuksen sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta (66/2009). Asetuksella luovuttiin sähkökulutukseen liittyvän pienimuotoisen sähköntuotannon osalta aikaisemman käytännön mukaisesta sähköntuotannon erillismittauksesta. Asetuksen mukaan sähköverkkoon sähköä syöttävä sähköntuotantolaitos voidaan jättää varustamatta erillisellä mittauslaitteistolla, jos laitos sijaitsee enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla varustetulla sähkönkäyttöpaikalla ja käyttöpaikka on varustettu mittauslaitteistolla, joka kykenee mittaamaan sekä sähköverkosta otetun että sähköverkkoon syötetyn sähkön määrän.

Toistaiseksi on ollut ennenaikaista arvioida lainmuutoksen ja siihen perustuvien uusien säännöksien vaikutuksia.

Uusiutuvan energian käyttö kaukolämmön tuotannossa
HE 102/2008 vp – EV 202/2008 vp
Ympäristövaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus edistää uusiutuvan energian käyttöä kaukolämmön tuotannossa.

Keväällä 2009 hyväksytty direktiivi uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sisältää jäsenmaille sitovat velvoitteet uusiutuvan energian osuudelle energian loppukäytöstä vuodelle 2020. Suomen velvoite on 38 %. Direktiivin mukaan jäsenmaiden on laadittava uusiutuvan energian toimintasuunnitelma 30. kesäkuuta 2010 mennessä. Toi-

mintasuunnitelmassa on esitettävä kansalliset tavoitteet uusiutuvan energian lisäämiseksi liikenteessä, sähköntuotannossa sekä lämmityksessä ja jäähdytyksessä. Kaukolämpösektori on keskeinen osa Suomen lämmityssektoria ja uusiutuvan energian käyttöä.

Uusiutuvan energian käyttöä edistetään kaukolämmön tuotannossa muun muassa energia-avustuksilla. Energia-avustusten määrärahoja lisättiin merkittävästi vuodelle 2009. Pääosa kaukolämmön tuotannosta kuuluu EU:n päästökauppa-järjestelmän piiriin. Päästökauppa ohjaa tehokkaasti uusiutuvan energian käyttöön myös kaukolämmön tuotannossa, koska hiilidioksidipäästöjä aiheuttavalle kaukolämmön tuotannolle on hankittava päästöoikeuksia.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tuotteiden ekologinen suunnittelu, energiamerkinnät
HE 163/2008 vp — EV 206/2008 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.12.2008 hallituksen huolehtivan siitä, että viranomaistoimin valmistellaan erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille suunnatut selkeät, ymmärrettävät ja tuoteryhmäkohtaiset konkreettiset ohjeet siitä, mitä ekologisen suunnittelun yleiset ja erityiset vaatimukset yrityksiltä edellyttävät. Ohjeet tulee olla keskitetysti saatavilla ja helposti löydettävissä.

Eduskunta hyväksyi 15.12.2008 lain tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008). Lailla saatettiin voimaan energiaa käyttävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavista vaatimuksista annettu direktiivi (2005/32/EY). Lain ja direktiivin tavoitteena on ympäristönäkökohtien ja elinkaariajattelun integrointi tuotteiden tuotesuunnitteluvaiheeseen. EU:n komissio voi direktiivin nojalla antaa tuotteita koskevia yleisiä ja erityisiä vaatimuksia. Erityiset vaatimukset voivat koskea esimerkiksi energiankulutusta, jolloin kulutukselle asetetaan raja-arvo. Yleisillä vaatimuksilla pyritään parantamaan tuotteen ympäristönsuojelullista tasoa keskittyen sen merkittäviin ympäristönäkökohtiin raja-arvoja asettamatta. Tuotteen elinkaaren eri vaiheissa voidaan edellyttää arvioita esimerkiksi materiaalien kulutuksesta, jätteen syntymisestä ja päästöistä. Vuoden 2009 joulukuuhun mennessä EU:n komissio on antanut yhdeksää tuoteryhmää koskevat asetukset, joissa olevat vaatimukset koskevat pääasiassa energiankulutusta. Yleisiä vaatimuksia ei toistaiseksi ole asetettu.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö antoivat Turvatekniikan keskuksen (Tukes) tehtäväksi laatia ohjeistuksen ekologisen suunnittelun yleisten ja erityisten vaatimuksen edellyttämien toimenpiteistä. Tukes on yhteistyössä mainittujen ministeriöiden ja muiden tahojen kanssa valmistellut internet-sivuston (www.ekosuunnittelu.info), joka avattiin syyskuussa 2009. Sivustolta löytyvät keskitetysti ja tuoteryhmäkohtaisesti tuotteiden ekologista suunnittelua koskevan direktiivin nojalla annetut säädökset, vaatimusten aikataulut ja sisältö. Tietoa on myös suunnitteilla olevista toimenpiteistä. Lisäksi on yleistietoa ekosuunnitteludirektiivistä sekä usein esitettyjä kysymyksiä. Viestintää varten on myös perustettu uutiskirje, jonka voi tilata internet-sivuston kautta. Sivustoa täydennetään sitä mukaa kuin uusia tuoteryhmiä ja uudenlaisia vaatimuksia tulee. Myös kirjallista opasmateriaalia voidaan tarvittaessa tuottaa.

Innovaatiopolitiikan linjaukset ja rahoitus
VNS 5/2008 vp — EK 6/2009 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 20.5.2009 seuraavat kannanotot:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa talousvaliokunnalle vuoden 2010 kevään aikana selvityksen niistä toimenpiteistä, joihin se aikoo ryhtyä innovaatiopolitiikan linjausten täytäntöönpanemiseksi.

2. Eduskunta edellyttää, että innovaatiopolitiikan toteuttamisen edellyttämät resurssit turvataan ja tutkimusrahoitus nostetaan kohti 4 prosentin bruttokansantuoteosuutta hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti.

Valtioneuvosto päätti 13.8.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

1. Eduskunnan edellyttämä selvitys innovaatiopolitiikan linjausten täytäntöön panemiseksi annetaan talousvaliokunnalle keväällä 2010.

2. Tutkimus- ja kehittämisrahoitusta on lisätty vuoden 2009 lisätalousarviossa ja edelleen vuoden 2010 talousarviossa. Tilastokeskuksen ennakkoarvion mukaan tutkimus- ja kehitysrahoitus oli 3,98 % vuonna 2009 (3,73 vuonna 2008).

Pitkän aikavälin energia- ja ilmastostrategia
VNS 6/2008 vp — EK 19/2009 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 18.6.2009 seuraavan valiokunnan mietinnön mukaisen kannanoton, jossa edellytetään, että:

1. Hallitus arvioi energian- ja sähkönkulutusennusteen sekä uuden sähköntuotantokapasiteetin tarpeen uudelleen toimintaympäristön muutokset huomioon ottaen esimerkiksi ydinvoimalupahakemusten käsittelyn yhteydessä.

2. Hallitus edistää energiatehokkuutta ja energiansäästöä mm. rakentamisessa ja liikenteessä sekä kotitalouksissa veropolitiikan, muun lainsäädännön, ohjeistuksen, tiedotuksen ja erilaisten muiden edistämiskeinojen avulla.

3. Hallitus edistää Suomessa tapahtuvia investointeja päästöttömään ja vähäpäästöiseen sähkön- ja energiantuotantoon omavaraisuus-, huoltovarmuus-, työllisyys- ja teknologianäkökohdista.

4. Hallitus edistää uusiutuvan energian tuotantotavoitteiden toteutumista lisäämällä tuntuvasti mm. Kemera-rahoitusta ja investointitukia ja parantamalla liikenneverkoston kuntoa sekä ottamalla käyttöön uusia edistämiskeinoja ja pilottihankkeita kuten Pohjois-Suomeen kohdennetun määräaikaisen pienpuunlogistiikkahankkeen.

5. Hallitus edistää turpeen käyttöä erityisesti yhdistetyssä lämmön- ja sähköntuotannossa sekä biodieselin raaka-aineena ympäristönäkökohtia huomioiden.

6. Hallitus edistää jätteen hyötykäyttöä esimerkiksi lämmön, sähkön, biokaasun ja biodieselin tuotannossa.

7. Hallitus lisää energia- ja ympäristöteknologian tutkimus-, kehittämis-, demonstraatio-, kaupallistamis- ja vienninedistämisrahoitusta.

8. Hallitus varautuu lisäämään valtion omistusosuutta Fingrid Oyj:ssa.

1. Työ- ja elinkeinoministeriön energiaosasto julkaisi 10.11.2009 päivitetyt energian- ja sähkönkulutusarviot sekä uuden sähköntuotantokapasiteetin tarpeen. Näitä tuloksia käytetään hyväksi vuonna 2010 ydinvoimalupahakemusten käsittelyssä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

2. Työ- ja elinkeinoministeriön asettama energiatehokkuustoimikunta luovutti mietintönsä kesäkuussa 2009. Toimikunta esitti kaikkia sektoreita ja toimenpidealueita koskevia toimenpide-ehdotuksia. Toimikunnan ehdotusten pohjalta valmisteltiin energiatehokkuutta koskevaa valtioneuvoston periaatepäätöstä. Periaatepäätös annettaneen tammikuussa 2010.

3. Keväällä 2009 hyväksytty direktiivi uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sisältää jäsenmaille sitovat velvoitteet uusiutuvan energian osuudelle energian loppukäytöstä vuodelle 2020. Suomen velvoite on 38 %. Uusiutuvan energian tavoitteen saavuttaminen edellyttää investointeja päästöttömään ja vähäpäästöiseen energiantuotantoon. Investoinneilla on omavaraisuuteen, huoltovarmuuteen, työllisyyteen ja teknologian kehittämiseen liittyviä etuja.

Koska direktiivin velvoitteet ovat sitovia, asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.
4. Uusiutuvan energian direktiivin mukaan jäsenmaiden on laadittava uusiutuvan energian toimintasuunnitelma 30. kesäkuuta 2010 mennessä. Kansallisen toimintasuunnitelman valmistelu on käynnissä ministeriöiden välisenä yhteistyönä. Toimintasuunnitelmassa on esitettävä kansalliset tavoitteet uusiutuvan energian lisäämiseksi liikenteessä, sähköntuotannossa sekä lämmityksessä ja jäähdytyksessä. Lisäksi on esitettävä keinot, joilla tavoitteisiin päästään. Hallitus ottaa kantaa uusiutuvien energiamuotojen tukijärjestelmiin toimintasuunnitelman yhteydessä. Tukijärjestelmien tulee johtaa tavoitteisiin mahdollisimman kustannustehokkaasti.

5. Turpeen tuotantoon ja käyttöön panostettujen voimavarojen hyödyntämistä jatkossakin puoltavat työllisyys- ja aluepoliittiset näkökohdat sekä energiahuollon varmistaminen. Lisäksi turvetta on teknisistä syistä tarpeen käyttää monipolttoainekattiloissa, koska se neutraloi eräitä puupolttoaineiden polton haitallisia vaikutuksia. Turpeeseen liittyviä energiapoliittisia toimia suunniteltaessa otetaan huomioon uusiutuvan energian lisäämiselle asetetut sitovat tavoitteet ja turpeen käyttöä puoltavat näkökohdat kokonaisuutena siten, että turpeen tuotanto ja käyttö eivät oleellisesti laskisi nykytasolta.

6. Biohajoavien jätteiden käyttö energiaksi esim. lämmön, sähkön, biokaasun tai biodieselin tuotannossa luetaan osaksi uusiutuvan energian käyttöä. Uusiutuvan energian direktiivin mukaan jäsenmaiden on laadittava uusiutuvan energian toimintasuunnitelma 30. kesäkuuta 2010 mennessä. Suomen kansallisen toimintasuunnitelman valmistelu on käynnissä ministeriöiden välisenä yhteistyönä. Hallitus ottaa kantaa uusiutuvien energiamuotojen, mukaan lukien biohajoavat jätteet, tarvitsemiin tukijärjestelmiin ja edistämistoimiin toimintasuunnitelman yhteydessä. Jo nykyisin biohajoavien jätteiden energiakäyttöä edistetään mm. investointitukien ja T&K-rahoituksen avulla.

7. Tekesin rahoitus energiateknologian tutkimus- ja kehitystoimintaan lisääntyi vuonna 2009 tuntuvasti edellisen vuoden tasolta, joka oli 137 miljoonaa euroa. Myös energiatukien myöntäminen lisääntyi edelliseen vuoteen verrattuna. Energiatuesta merkittävä osa myönnetään uuden teknologian demonstroinnin ja kaupallistamisen edistämiseen.

8. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on puoltanut 16.6.2009 työ- ja elinkeinoministeriön esitystä, jonka mukaan valtio turvaa yhteiskunnan strategiset intressit ja huoltovarmuuden pitkällä tähtäimellä sähköjärjestelmässä ja sähkön siirtoverkossa hankkimalla omistukseensa Fingridin osake-enemmistön sekä enemmistön äänivallasta yhtiökokouksessa (vähintään 50,1 %). Omistusmuutos pyritään toteuttamaan vapaaehtoisin kaupoin osakkeen-

sa myyntiin asettaneiden sähköntuottajien kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö on keskustellut kesäkuusta 2009 alkaen myyjien kanssa näiden omistamien osakkeiden ostamisesta sekä Fingridin tulevasta yritysrakenteesta.

Kansallinen kynnysarvo, markkinaoikeuden resurssit ja ilmoitusmenettelyn laajentaminen
VNS 7/2008 vp — EV 5/2009 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta hyväksyi 29.4.2009 seuraavat kannanotot:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen kansallisten kynnysarvojen kaksinkertaistamiseksi vuoden 2010 alusta lukien.

2. Eduskunta edellyttää, että markkinaoikeuden resurssit turvataan siten, että valitukset voidaan käsitellä pääsääntöisesti enintään kuudessa kuukaudessa.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää keinot edistää hankintojen ilmoitusmenettelyn käyttöä myös pienhankinnoissa.

1. Hallituksen esitys hankintalain muuttamisesta (HE 190/2009 vp) sisältää esityksen kansallisten kynnysarvojen tarkistamisesta. Esitys on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä.

2. Markkinaoikeudelle käsittelyruuhkien purkamiseen osoitettuja resursseja jatketaan vuonna 2010.

3. Oikeusministeriön johdolla toimiva julkisten hankintojen JUHO -työryhmä käsittelee asiaa tammikuun 2010 lopussa julkistettavassa mietinnössään. Asiaa käsitellään myös yllä mainitussa ja parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä olevassa hankintalain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 190/2009).

Yritysrahoituksen tila, saatavuus ja ehdot
HE 15/2009 vp — EV 41/2009 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 28.4.2009, että hallitus antaa vuoden 2009 loppuun mennessä talousvaliokunnalle selvityksen yritysrahoituksen saatavuudesta ja ehdoista tärkeimpiin kilpailijamaihin verrattuna sekä lakisääteisten valtuuksien käytöstä.

HE 16/2009 vp — EV 42/2009 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 28.4.2009, että hallitus antaa vuoden 2009 loppuun mennessä talousvaliokunnalle selvityksen yritysrahoituksen tilasta sekä Finnvera Oyj:n luotto- ja takausvaltuuksien käytöstä ja kohdentumisesta.

Lausumien perusteella työ- ja elinkeinoministeriö on 18.12.2009 antanut eduskunnalle pyydetyn selvityksen otsikolla ”*Hallituksen selvitys yritysrahoituksen tilasta ja saatavuudesta, sen ehdoista tärkeimpiin kilpailijamaihin verrattuna sekä Finnvera Oyj:n luotto- ja takausvaltuuksien käytöstä ja kohdentumisesta*”.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Selonteko kauppojen aukioloajoista sekä haja-asutusalueiden kyläkaupan tuki
HE 84/2009 vp — EV 173/2009 vp
Talousvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 18.11.2009, että hallitus antaa vuoden 2012 loppuun mennessä eduskunnalle selonteon kauppojen aukiolon laajentamisen vaikutuksista. Selonteossa tulee kiinnittää huomiota muun muassa sääntelyn vaikutuksiin kaupanalan työntekijöihin ja yrittäjiin sekä henkilöstön turvallisuuteen, lasten päivähoitoon, työmatkaliikenteeseen, yksityisyrittäjien ensimmäisen työntekijän palkkaukseen ja lomaetuuden toteuttamiseen, haja-asutusalueen palvelujen saatavuuteen sekä kaupan rakenteeseen pienyrittäjien edut huomioon ottaen.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus varaa riittävät määrärahat haja-asutusalueen kyläkaupan investointitukeen.

1. Valtioneuvosto päätti 26.11.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin. Laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista vahvistettiin 27.11.2009 ja se tuli voimaan 1.12.2009.

2. Kyläkaupan investointiavustukseen on valtion vuoden 2010 talousarviossa käytettävissä momentilla 32.30.45 enintään 1 000 000 euroa. Kainuun hallintokokeiluun kuuluvien kuntien osalta kyläkaupan investointiavustukseen tarvittava määräraha on talousarviossa budjetoitu momentille 32.50.63 (Kainuun kehittämisraha). Valtioneuvosto seuraa kyläkaupan investointeihin käytettävissä olevan valtuuden käyttöä ja pyrkii varaamaan riittävät valtuudet avustuksen myöntämiseen.

Valtioneuvosto päätti 17.12.2009 muuttaa valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annettua valtioneuvoston asetusta (675/2007) siten, että kyläkaupan investointeihin voitaisiin myöntää avustusta valtiontalouden kehysten ja talousarvioiden puitteissa vuoden 2014 loppuun, jolloin valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain voimassaolo päättyy. Ennen asetusmuutosta avustusta kyläkaupan investointeihin voitiin myöntää vuoden 2011 loppuun.

Maakunnan liittojen yhteistoiminta
HE 146/2009 vp — EV 248/2009 vp
Hallintovaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.12.2009 hallituksen tarkkaan seuraavan maakunnan liittojen yhteistoimintajärjestelyjä ja niiden toimivuutta sekä ryhtyvän välittömästi toimenpiteisiin maakunnan liittojen yhteistyötä haitallisesti rajoittavien esteiden poistamiseksi, mikäli tällaisia esteitä ilmenee yhteistoiminnassa, jota tehdään alueella, joka poikkeaa alueiden kehittämisestä annettavan lain 11 §:ssä tarkoitetusta yhteistoiminta-alueesta.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maakunnan liittojen yhteistoiminta-alueet perustetaan ja toiminta alkaa vuonna 2010. Työ- ja elinkeinoministeriö tulee seuraamaan yhteistoimintajärjestelyjä ja niiden toimivuutta osana hallinnollista ohjausta. Lisäksi ministeriön tarkoituksena on teettää selvitys eri yhteistyömuotojen käyttämisestä ja niiden toimivuudesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Työttömyysturvan peruspäivärahan taso
Selonteko 4/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 25.4.1997 sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaisen lausunnon. Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, etteivät peruspäivärahalla elävät työttömät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen kuin poikkeustapauksissa.

Peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotettiin vuoden 2002 maaliskuun alusta lukien 0,84 eurolla päivässä eli noin 18 eurolla kuukaudessa. Lisäksi työmarkkinatuen lapsikorotusten määrä korotettiin vuoden 2002 alusta vastaamaan työttömyyspäivärahan lapsikorotusta.

Hallitusohjelman mukaan tavoitteena ovat ennen kaikkea aktivointiin ja työllistymiseen tähtäävät muutokset. Tämän tavoitteen toteutuksen osana 1.1.2004 lukien korotettiin toimenpiteiden ajalta maksettavia ylläpitokorvauksia. Näitä ylläpitokorvauksia korotetaan uudelleen vuoden 2010 alusta lukien. Ylläpitokorvaus on verovapaa ja muissa järjestelmissä, mm. toimeentulotuessa, niin sanottu etuoikeutettu tulo. Siten sen korottaminen ei lisää verotettavaa tuloa, eikä vähennä muita etuusmenoja.

Lisäksi työn vastaanottamista on tuettu työn verotusta keventämällä. Vuoden 2010 alusta perusvähennyksen enimmäismäärää korotetaan 1480 eurosta 2200 euroon. Tämä keventää kaikkien pelkästään peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavien verotusta.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamiskomitean, jonka tehtäviin kuului laatia ehdotus muun muassa perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen. Sata -komitean välimietinnön, sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen keskeisistä linjauksista (STM selvityksiä 2009:10) mukaisesti vuoden 2010 alusta uutena etuutena maksetaan 20 ensimmäiseltä työttömyyspäivältä peruspäivärahan korotusosaa niille, jotka ovat olleet kolme vuotta työssä ennen työttömyyden alkamista. Lisäksi ajalta, jona osallistuu työllistymistä edistäviin palveluihin, maksetaan 200 päivältä peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotusosaa. Lisäksi Sata -komitea on 18.12.2009 antamassaan loppumietinnössä tehnyt perusturvan parantamiseksi ehdotuksia, jotka tulevat arvioitavaksi myöhemmin.

Päivähoidon hallinto ja ohjaus
HE 91/1999 vp
Sivistysvaliokunta

> 5) Eduskunta edellytti, että hallitus valmistelee säännösmuutokset, jotka antavat kunnille mahdollisuuden halutessaan siirtää päivähoidon hallinto ja ohjaus sosiaalilautakunnalta opetustoimesta vastaavalle lautakunnalle.

Hallitus on antanut eduskunnan edellyttämän esityksen laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 ja 28 §:n muuttamisesta (HE 151/2002vp). Esityksen mukaan kunta saisi päättää, minkä moniäänisen toimielimen hoidettavaksi lasten päivähoidon sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinto kunnassa annettaisiin. Päivähoito sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki säilyi-

sivät sosiaalipalveluna, joiden lainsäädännöllinen, rahoituksellinen sekä muu ohjaus ja valvonta kuuluisivat edelleen sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan.

Sosiaalihuoltolakia, lasten päivähoidosta annettua lakia sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia on muutettu väliaikaisesti (laeilla 155–157/2003) siten, että säännösten mukaan kunta voi itse päättää, minkä monijäsenisen toimielimen hoidettavaksi lasten päivähoidon sekä kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hallinto kunnassa annetaan. Kyseisten tehtävien tulee kaikkien kuulua saman toimielimen toimivaltaan. Väliaikaiset säännökset ovat voimassa viisi vuotta ajalla 1.8.2003–31.7.2008.

Määräaikaiseen lainsäädäntöratkaisuun liitetään sosiaali- ja terveysministeriön laaja-alainen seuranta- ja arviointitutkimus, jonka avulla hallinnollisten ratkaisujen vaikutukset pyritään kattavasti selvittämään. Seurannan pohjalta arvioidaan lainsäädännön tarpeellisuus jatkossa.

Suomen Kuntaliitto ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes selvittivät päivähoidon hallinnon tilannetta kyselyllä keväällä 2004 sekä ylläpitävät ajankohtaista tietoa www-sivuillaan koko sosiaalihuoltolain väliaikaisen muutoksen voimassaoloajan. Lainmuutoksen ensimmäisen vuoden voimassaoloaikana kahdeksan kuntaa (Askainen, Kaarina, Kemi, Kouvola, Lohja, Rautalampi, Rautjärvi ja Vaasa) on siirtänyt päivähoidon hallinnon opetustoimeen. Ennen lainmuutosta kaksi kuntaa (Imatra ja Kerava) ja yhden kunnan ruotsinkielinen osa (Espoo) oli siirtänyt päivähoidon hallinnointitehtävät opetustoimeen. Tämän lisäksi kahdessa kunnassa päivähoidon hallinnosta vastaa joku muu lautakunta. 10 kuntaa on päättänyt opetustoimeen siirrosta vuosien 2005 ja 2006 aikana ja yksi kunta perustaa kasvatus- ja opetuslautakunnan uuden toimintamallin. Stakes kerää vuosien 2005 ja 2006 aikana kunnista tietoa hallinnonalakokeiluun liittyen sekä analysoi ja arvioi kokeilusta saatuja kokemuksia ja ohjausjärjestelmän toimivuutta eri hallintomalleissa. Stakesin tekemä raportti päivähoidon hallinnosta valmistui 2007 (Harju, Lindberg ja Välimäki: Päivähoidon hallinto kunnissa 2006, Stakes raportteja 9/2007.

Vuoden 2007 alusta voimaan tulleiden sosiaalihuoltolain (1329/2006), kansanterveyslain (1328/2006) ja lasten päivähoidosta annetun lain (1330/2006) muutoksilla vastuuta sosiaalihuollon ja kansanterveystyön toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä huolehtimisesta on muutettu siten, että vastuu voidaan jakaa yhdelle tai useammalle kunnan määräämälle monijäseniselle toimielimelle. Vuoden alusta 2007 toteutetuilla lain muutoksilla on myös kumottu päivähoidon hallintokokeilua koskevat määräaikaisesti voimassa olleet säännökset, koska uusi sosiaalihuoltolain 6 §:n säännös mahdollistaa myös kokeilulaissa tarkoitetun hallintomallin toteuttamisen.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Aikuiskoulutustuen kehittäminen
HE 150/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2000, että koulutusaikaiset tukijärjestelmät sovitetaan tarkoituksenmukaisella tavalla yhteen siten, ettei määräaikaisissa palvelussuhteissa olevia aseteta ilman hyväksyttävää syytä eri asemaan kuin niitä, joilla on toistaiseksi voimassa oleva palvelussuhde.
>
> Eduskunta edellytti, että aikuiskoulutustuen tavoitteiden toteutumista seurataan ja mahdollisesti ilmenevät puutteet korjataan esim. lyhentämällä ansainta-aikavaatimusta.

Työmarkkinajärjestöt perustivat yhteisen työryhmän vuonna 2004 aikuiskoulutustuen seurantaa varten. Työryhmä ei esittänyt muutoksia määräaikaisissa palvelussuhteissa olevien koulutustukietuuksiin tai niiden ansainta-aikoihin.

Aikuiskoulutustukeen vaadittava työssäoloaikavaatimus lyheni 1.8.2006 alkaen 10 vuodesta 5 vuoteen. Vuoden 2007 alusta lukien työssäoloajan laskentatapaa muutettiin siten, että työssäoloaika lasketaan eläkevakuutetuista ansioista työssäoloajan sijaan. Tämä parantaa jossain määrin määräaikaisissa työsuhteissa olleiden työssäoloajan kertymistä.

Opetusministeriö asetti 17.8.2007 johtoryhmän valmistelemaan ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen toimeenpanoa (AKKU-johtoryhmä). Johtoryhmän tehtävänä on muun muassa aikuisopiskelijoiden opintososiaalisten etuuksien uudistaminen. AKKU-johtoryhmä antoi toisen väliraporttinsa 27.2.2009. Väliraportissa johtoryhmä linjasi aikuiskoulutustuen kehittämisen suuntaviivat. Johtoryhmän linjausten pohjalta annettiin eduskunnalle hallituksen esitys laiksi aikuiskoulutustuesta annetun lain muuttamisesta. Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset muuttuvat 1.8.2010 lukien. Tuen saamisen edellytyksenä oleva työssäoloehto ja tukikausi muuttuvat kiinteiksi. Kahdeksan vuoden työhistorialla henkilö saa oikeuden 18 kuukautta kestävään aikuiskoulutustukeen. Lisäksi työttömyysturvalain vuoden 2010 alusta voimaan tulleella muutoksella parannettiin työttömän työnhakijan mahdollisuutta osallistua omaehtoiseen koulutukseen työttömyysetuudella. Lainmuutoksen johdosta omaehtoisen koulutuksen 10 vuoden työhistoriavaatimus poistui. Eduskunta on hyväksynyt asiasta uuden lausuman ja asiaa selostetaan seuraavissa kertomuksissa kyseisen lausuman yhteydessä.

Perusturvan parantaminen
HE 155/2001 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.12.2001, että hallitus selvittää vuoden 2002 aikana, miten toimeentulotukea saavien asemaa parannetaan ottaen erityisesti huomioon sen, että kaikkien toimeentulotukea saavien asemaa ei voida parantaa työelämään osallistumiseen kannustavilla toimilla. Selvityksen perusteella hallituksen tulee tehdä ehdotukset tarvittavista lainsäädäntömuutoksista seuraavan valtion talousarvioesityksen yhteydessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt eduskunnan lausumassa edellytetyn selvitystyön. Ministeriön käsityksen mukaan perusturvan keskeisimpiä ongelmia on se, että ensisijaisten etuusjärjestelmien piirissä olevat joutuvat kohtuuttoman usein turvautumaan toimeentulotukeen. Tämän vuoksi erityisesti pitkäaikaisesti toimeentulotuen varassa olevien asemaa parannetaan parhaiten ensisijaisia etuusjärjestelmiä ja verotusta kehittämällä, jolloin toimeentulotuki muodostuisi alkuperäisen tavoitteensa mukaisesti lähinnä tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden turvaverkoksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö ei ole tässä vaiheessa katsonut toimeentulotukilakia koskevien säädösmuutosten toteuttamista tarkoituksenmukaiseksi. Hallituksen esitykseen perustuen Eduskunta hyväksyi lain sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002). Sosiaalisen luototuksen avulla voidaan osaltaan helpottaa myös toimeentulotuen piirissä olevien taloudellisia vaikeuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut sosiaalista luototusta koskevan oppaan, joka on lähetetty kuntiin kesäkuussa 2003.

Velkaantuneiden toimeentulotuen asiakkaiden asemaa on parannettu oikeusministeriön ja pankkiyhdistyksen kanssa yhteistyössä luodulla kevennetyllä velkasovinto-ohjelmalla, joka oli kohdistettu pitkäaikaisesti maksukyvyttömiin toimeentulotuen saajiin. Hallitusohjelman

mukainen velkahallintaohjelma on laadittu. Ohjelman tavoitteena on estää velkaongelmien syntyminen ja niiden syveneminen.

Suositukset toimeentulotuen käyttämiseksi entistä joustavammin ja tehokkaammin pitkäaikaisesti toimeentulotuen asiakkaana olevien henkilöiden tukemiseksi on kirjattu toimeentulotukioppaaseen, joka lähetettiin kuntiin vuonna 2007. Suosituksissa korostetaan moniammatillisen osaamisen ja viranomaisten välisen yhteistyön tarvetta pitkäaikaisasiakkaiden palvelemisessa.

Toimeentulotuessa on ollut 1.4.2002 lähtien käynnissä ns. etuoikeutetun tulon kokeilu. Toimeentulotukiasiakkaan ansiotulosta jätetään ottamatta huomioon vähintään 20 prosenttia, kuitenkin enintään 150 euroa toimeentulotuen määrää laskettaessa. Kokeilun voimassaoloa on jatkettu vuoden 2010 loppuun. Kokeilun tavoitteena on edistää toimeentulotuen saajien työllistymistä ja parantaa heidän taloudellista tilannettaan.

Vuoden 2006 alusta voimaan tulleella työllisyyspaketilla ja siihen liittyvällä kuntien ja valtion välisen toimeentulotuen rahoituksen uudistuksella on tarkoitus tukea pitkään työttömänä olleiden ja toimeentulotukea saavien työllistymistä ja näin parantaa toimeentulotukea saavien asemaa myös taloudellisesti.

Toimeentulotukilakia muutettiin 1.9.2006 alkaen siten, että toimeentulotuen perusosalla katettaviin menoihin ei enää lueta asumiskulujen 7 prosentin omavastuuta. Toimeentulotuen perusosien määrää ei alennettu, vaan omavastuuosuus jäi toimeentulotukiasiakkaan käytettäväksi muihin perusosalla katettaviin menoihin. Muutos paransi toimeentulotuen asiakkaiden mahdollisuuksia selviytyä paremmin muista toimeentulotuen perusosalla katettavista jokapäiväisistä menoistaan. Muutos paransi erityisesti kalliiden asumiskustannusten alueilla asuvien toimeentulotukiasiakkaiden tilannetta.

Hallitus asetti 14.6.2007 sosiaaliturvan uudistamista valmistelevan SATA-komitean, jonka tehtävänä on muun muassa laatia ehdotus perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen ja että järjestelmä on selkeä ja tekee mahdolliseksi työn ja sosiaaliturvan yhdistämisen nykyistä paremmin. Komitea on jättänyt mietintönsä joulukuussa 2009.

Toimeentulotukilain muutoksella (laki 1202/2007) lakiin lisättiin 14 a §, joka koskee toimeentulotukiasian käsittelyä. Kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. muussa kuin kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä viivytyksettä, kuitenkin viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Päätös on pantava täytäntöön viivytyksettä.

Saman lainmuutoksen mukaan toimeentulotukiasiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen kun asiakas on tätä pyytänyt.

Lausuman antamisen jälkeen on tehty useita toimeentulotukea koskevia uudistuksia, ja tuen kehittäminen jatkuu edelleen. Asia ei tältä osin anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Yhtenäinen maksukatto terveydenhuoltoon
HE 187/2001 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 11.12.2001, että hallitus selvittää terveydenhuollon asiakasmaksujen ja maksukaton samoin kuin sairausvakuutuslain mukaisten omavastuiden vaiku-

tuksia palvelujen käyttöön sekä palvelujen käyttäjien ja kuntien taloudelliseen asemaan sekä selvittää erilaiset vaihtoehdot yhtenäisen, kaikki terveydenhoidon menot kattavan asiakkaan maksukyvyn huomioon ottavan maksukaton aikaansaamiseksi.

Eduskunta edellytti 11.12.2001, että muutettaessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevaa asetusta 1.1.2002 lukien
–asetuksen 3 §:n 5 momentissa tarkoitettu muun henkilön kuin lääkärin tai hammaslääkärin suorittamasta kotikäynnistä perittävä maksu säädetään 6 euroksi, ja
–asetuksen 11 §:n 1 momentissa säädetään, että sarjassa annettavasta hoidosta maksu saadaan periä enintään 45 kerralta kalenterivuodessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua asetusta (912/1992) muutettiin 5.12.2001 annetulla valtioneuvoston asetuksella (1168/2001) siten, että maksuja tarkistettiin kustannustason muutosta vastaavasti ja samalla maksujen suuruudet määriteltiin euromääräisinä. Tässä yhteydessä asetuksen 11 §:n 1 momentissa säädettyä sarjassa annettavan hoidon vuotuisten perintäkertojen määrää alennettiin viidestäkymmenestä neljäänkymmeneenviiteen. Asetuksen 3 §:n 5 momentin mukainen maksu määrättiin 7 euroksi. Asia ei anna tältä osin enää aihetta toimenpiteisiin.

Kaikki terveydenhuollon menot kattavan asiakkaan maksukyvyn huomioon ottavan maksukaton toteuttamista on selvitetty sosiaali- ja terveysministeriön maksutoimikunnassa. Toimikunta totesi mietinnössään (STM julkaisuja 2005:10), että erillisistä maksukatoista aiheutuvan kokonaisrasituksen pienentäminen olisi asiakkaiden näkökulmasta perusteltua ja tarpeellista. Yhteisen maksukaton toteuttamiseen liittyy kuitenkin monia sekä käytännöllisiä että periaatteellisia ongelmia, joita toimikunta ei kyennyt ratkaisemaan sille annetun määräajan rajoissa. Toimikunta ehdottikin, että paljon sosiaali- ja terveyspalveluja käyttävien kohtuuttoman maksurasituksen välttämiseksi tulisi käynnistää jatkotyö, jossa valmisteltaisiin yhteinen maksukatto tai muu vastaava malli.

Jatkovalmistelu toteutetaan osana sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittävän SATA-komitean työtä. Ensimmäisenä vaiheena Stakes on laatinut vuonna 2008 asiaa koskevan selvityksen. Stakes on toimeksiantosopimukseen perustuen selvittänyt:

1) miten kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen vuotuiset maksu- ja omavastuukatot voitaisiin yhdistää yhdeksi yhtenäiseksi maksukatoksi, taikka
2) millä muulla vaihtoehtoisella mallilla paljon palveluja ja lääkkeitä käyttävien asemaa voitaisiin muutoin parantaa oikeudenmukaisella tavalla.

Selvityksessä on tarkasteltu asiaa yksittäisten kansalaisten, kunnallisen terveydenhuollon ja Kansaneläkelaitoksen näkökulmasta. Lisäksi siinä on arvioitu eri mallien tekniset toteutusvaihtoehdot sekä miten käytännössä järjestetään maksujen ja omavastuiden karttumisen seuranta viranomaisten toimesta ja eri vaihtoehtojen toteutusaikataulut kuten myös eri vaihtoehtojen taloudelliset vaikutukset eri toimijoille.

Stakesin selvityksen perusteella SATA-komitea tekee tarvittavat ehdotukset yhtenäisestä maksukattojärjestelmästä.

Sosiaaliturvan uudistamiskomitean eli SATA-komitean työn yhteydessä selvitettiin maksukattojen uudistamista. Komitea ehdotti 18.12.2009, että terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto toteutetaan yhdistämällä kunnallinen terveydenhuollon maksukatto ja sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Yhdistetyn maksukaton ulkopuolelle jää sairausvakuutuksen matkakustannusten katto. Jatkovalmistelun lähtökohtana tulisi olla kustannusneutraali tasakattomalli (840 €/v.). Palvelusetelin omavastuu otettaisiin yhdistetyssä maksukatossa huomioon enintään vastaavan kunnallisen palvelumaksun suuruisena. Lisäksi

jatkovalmistelussa arvioidaan tarve kunnallisen terveydenhuollon ns. välikatoille. Komitean ehdotusten jatkovalmistelusta päätetään myöhemmin.

Väestö ja perheen asema
VNS 4/2001 vp — EK 34/2002 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Eduskunta hyväksyi 8.1.2003 tulevaisuusvaliokunnan mietinnön, jossa valiokunta edellytti, että hallitus ryhtyy seuraaviin toimenpiteisiin:
> 20) Perhepoliittisten tukien tulee kannustaa perheen perustamiseen nykyistä aikaisemmassa vaiheessa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on helmikuussa 2003 valmistunut Perhepoliittinen strategia; Linjauksia ja taustoja perhepolitiikan kehittämiseen -julkaisu, jossa on hahmoteltu tavoitteita ja keinoja muun muassa siihen, miten perheen perustamista voitaisiin aikaistaa. Osa Perhepoliittisessa strategiassa ehdotetuista toimenpiteistä on käynnistetty osana Sosiaalialan kehittämisohjelmaa ja osa, muun muassa perheen perustamisen aikaistamiseen liittyvät kysymykset, on tarkoitus käynnistää erillisinä hankkeina mahdollisuuksien mukaan kevään 2004 aikana.

Osana Sosiaalialan kehittämisohjelmaa on käynnistetty Lapsiperheiden taloudellista tilannetta selvittävä hanke syksyllä 2004. Hankkeen osana valmistui Stakesin julkaisema selvitys lapsiperheiden toimeentulokehityksestä elokuussa 2005 (Stakes Raportteja 4/2005). Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisu yhdessä Ympäristöministeriön kanssa lapsiperheiden asumista koskevan selvityksen (STM selvityksiä 2006:39) ja hankkeen koordinaatioryhmä julkaisi yhteenvetoraportin (STM selvityksiä 2006:31) kesällä 2006. Hankkeessa esille nousseita uudistusehdotuksia otettiin huomioon hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion vuoden 2007 talousarvioksi.

Osaltaan perheiden varhemman vaiheen perustamisen tukemiseen liittyvä Tilaa lapsille ja perheille yhteiskunnassa -hanke käynnistyi syksyllä 2005 isyyden aseman vahvistamiseen liittyvällä tiedotuskampanjaosiolla. Hanke päättyy vuoden 2007 alussa julkaistavaan selvitykseen isien huomioimisesta äitiys- ja lastenneuvolajärjestelmässä. Isyyden tukemisen kautta perheille luodaan entistä paremmat mahdollisuudet tasa-arvoiseen vanhemmuuteen niin kotona kuin työmarkkinoilla ja siten tuetaan perheen perustamista jo keskimääräisesti nykyistä varhaisemmassa vaiheessa.

Muilta osin Perhepoliittiseen strategiaan sisältyviä linjauksia, kuten lapsilisän korottaminen vuoden 2004 alusta sekä kotihoidon tukeen tulleet korotukset vuoden 2005 alusta, on toteutettu hallitusohjelman mukaisina toimenpiteinä. Vuoden 2007 talousarvioon sisältyi varsinaiseen hallitusohjelmaan kuulumattomina muiden muassa lasten kotihoidon tukeen ja vanhempainpäivärahajärjestelmään liittyviä korotuksia ja uudistuksia, joilla kannustetaan perheen perustamiseen entistä aikaisemmin.

Vuonna 2008 nostettiin lapsilisän yksinhuoltajakorotusta, ja vuonna 2009 korotettiin lapsilisän määrää kolmannesta lapsesta alkaen, kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hoitorahan määrää ja lisäksi nostettiin äitiys- isyys- ja vanhempainpäivärahojen sekä sairauspäivärahojen vähimmäistaso työmarkkinatuen tasolle. Vuoden 2010 talousarvioon sisältyy osittaisen hoitorahan korotus ja laajennus koskemaan myös yrittäjiä.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut
HE 49/2002 vp — EV 299/2002 vp
Suuri valiokunta ja sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.2.2003, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusäännösten kokonaisuudistukseen sekä laitoshoidon että avopalveluiden osalta ryhdytään pikaisesti ja sen yhteydessä yhtenäistetään avo- ja laitoshoidon tulokäsite ja turvataan myös pitkäaikaisessa avohoidossa olevalle käyttövara. Eduskunta edellytti lisäksi, että uudistuksessa huolehditaan koko perheen toimeentulon turvaamisesta perheenjäsenen pitkäaikaisen avo- tai laitoshoidon aikana.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaan avo- ja laitoshoidon rajanveto poistetaan asteittain sosiaalivakuutuksista. Ensimmäisenä toimenpiteenä on lailla 1151/2007 toteutettu kansaneläkkeen maksaminen alentamattomana laitoshoitoon vuoden 2008 alusta lukien. Tähän muutokseen perustuen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 7 c §:ää on muutettu lailla 1217/2007 siten, että pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevan henkilön asiakasmaksu on 82 prosenttia hoidettavan nettotuloista. Jos maksu määräytyy puolisoiden yhteenlaskettujen tulojen perusteella, maksu on 41 prosenttia yhteenlasketuista nettotuloista. Hoidossa olevan henkilökohtaiseen käyttöön tulee kuitenkin aina jäädä kuukausittain vähintään 90 euron käyttövara.

1.8.2008 voimaan tulleella sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muutoksella 387/2008 on toteutettu asiakasmaksujen ja niiden perusteena olevien tulorajojen kustannuskehitystä vastaava tasokorotus. Uudistuksessa maksut ja tulorajat on sidottu indekseihin, jotka parhaiten vastaavat palveluja käyttävien asiakkaiden tulokehitystä ja palvelusta aiheutuvia kustannuksia. Maksukatto on jätetty uudistuksessa tasokorotusten ulkopuolelle, mutta se on sidottu indeksiin. Jatkossa maksuja ja tulorajoja tarkistetaan indeksien mukaan kahden vuoden välein. Samalla myös lasten päivähoidosta perittävän maksun perusteena olevaa perhekäsitettä on muutettu paremmin todellista perherakennetta vastaavaksi niin, että perheen kokona otetaan huomioon yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa elävien henkilöiden lisäksi heidän kanssaan samassa taloudessa asuvat molempien alaikäiset lapset. Lisäksi siirtyminen lasten osa-aikahoidosta kokopäivähoitoon tehtiin joustavammaksi. Maksu-uudistuksen vaikutuksia eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön tullaan jatkossa seuraamaan.

Sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittävän SATA-komitean tehtävänä on muun muassa laatia ehdotus perusturvan uudistamisesta siten, että perusturvan taso on riittävä erilaisissa elämäntilanteissa aiheuttamatta tarvetta turvautua viimesijaiseen toimeentulotukeen. Komitean tehtävänä on myös laatia ehdotus kaikkein pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentulon nykyistä paremmin turvaavasta mallista. Tämän kokonaisuuden yhteydessä on tarkoituksenmukaista arvioida myös pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevien henkilöiden sekä heidän perheidensä toimeentuloturvan kehittämistarpeita. Etuuksien ja maksujen tulokäsitteen yhdenmukaistamisen valmistelu on tarkoitus toteuttaa osana sosiaaliturvan uudistamiskomitean ehdotusten toteuttamista.

Avo- ja laitoshoidon rajanvedon poistamisen seuraava vaihe on toteutettu lailla 1050/2009. Vuoden 2010 alusta lukien vammaisetuuksia maksetaan myös niille, joiden hoitojakso julkisessa hoitolaitoksessa kestää yli kolme kuukautta. Maksettavia etuuksia ovat alle 16-vuotiaan vammaistuki, 16 vuotta täyttäneen vammaistuki, eläkettä saavan hoitotuki sekä ruokavaliokorvaus. Tähän liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia on muutettu lailla 1051/2010 siten, että pitkäaikaisen laitoshoidon maksu nousee 82 prosentista enintään 85 prosenttiin hoidettavan nettotuloista. Suurempituloisen puolison asiakasmaksu nousee 41 prosentista 42,5 prosenttiin puolisoiden yhteenlasketuista tuloista. Laitoshoidon maksua määrättäessä vammaisetuudet lasketaan mukaan nettotuloihin. Hoitoa

saavan henkilön henkilökohtaiseen käyttöön jää kuukausittain vähintään 97 euron suuruinen käyttövara.

Sosiaaliturvan uudistamiskomitean eli SATA-komitean työn yhteydessä selvitettiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja. Komitea ehdotti 18.12.2009, että ensimmäisessä vaiheessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin tehdään sellaiset osittaiset muutokset, joilla korjataan maksujärjestelmän ilmeisimmät puutteet. Avohuollon palveluista komitea ehdotti palveluasumisen maksujen yhtenäistämistä. Maksu olisi tulosidonnainen ja siihen sisältyisi myös tukipalvelut lukuun ottamatta ateriapalveluita, kuljetuspalveluita sekä turvapuhelinta ja siihen liittyviä palveluita. Maksu määräytyisi käytetyn ajan perusteella. Maksu ei sisältäisi vuokraa, jonka henkilö maksaa erikseen vuokranantajalle. Muutoksen yksityiskohtainen valmistelu olisi komitean mukaan tarkoituksenmukaista toteuttaa sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa ikähoivatyöryhmässä. Lisäksi SATA-komitea ehdotti, että sosiaali- ja terveydenhuollon maksujärjestelmää yhtenäistetään kokoamalla sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja koskevat säännökset samaan lakiin tarkoituksena lisätä maksujärjestelmän läpinäkyvyyttä. Komitean ehdotusten jatkovalmistelusta päätetään myöhemmin.

Työttömyysturvalaki
HE 115/2002 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1) Eduskunta edellytti 11.12.2002, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin yrittäjien työttömyysturvan pikaiseksi parantamiseksi.

2) Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää edellytykset laajentaa työttömyysturvan lisäpäiviin ja korotettuun ansio-osaan oikeutettujen piiriä siten, että yrittäjät, peruspäivärahan ja työmarkkinatuen saajat tulisivat niihin oikeutetuiksi.
3) Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää edellytykset poistaa työmarkkinatuen saajan puolison tuloihin ulottuva tarveharkinta.

4) Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin selkeyttääkseen työttömyysturvan ja opintotuen saamisedellytyksiä väliinputoamistilanteiden estämiseksi.

5) Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ohjeistaakseen työvoimaviranomaisia siten, että työvoimaviranomaiset pidättäytyvät langettamasta työttömälle työnhakijalle etuuden menetystä ajalle, jonka kunta tarvitsee lapsen hoitopaikan järjestämiseen.

Yrittäjien työttömyysturvaa on parannettu aikaisemmin yrittäjien sosiaaliturva 2004-työryhmän ehdotusten mukaisesti. Vuoden 2010 alusta yrittäjien työttömyysturvaa on kehitetty Yrittäjät 2009-työryhmän ehdotusten mukaisesti. Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen laiksi työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 179/2009 vp). Vuoden 2010 alusta voimaantulevilla työttömyysturvalain muutoksilla yrittäjien työttömyysturvaa parannetaan siten, että yrittäjien työssäoloehtoa lyhennetään 18 kuukauteen, työssäoloehtoa koskevia säännöksiä selkiytetään niin, että siirtymiset palkansaajasta yrittäjäksi ja yrittäjästä palkansaajaksi helpottuvat sekä lisäksi yrittäjän perheenjäsenen asemaa parannetaan siten, että työttömyysturvan myöntäminen mahdollistuu myös perusteella, että yrittäjän perheenjäsenen työ on loppunut yritystoiminnan pysyväisluonteisen heikentymisen johdosta ja yritystoiminnasta tuleva tulo jää vähimmäistoimeentulona pidettävän määrän alapuolelle.

Yrittäjät 2009 -työryhmä selvitti yrittäjien sosiaaliturvan kehitystarpeet ja puutteet. Työryhmä ei 3.11.2009 jättämässään muistiossa ehdottanut yrittäjille oikeutta työttömyysturvan lisäpäiviin.

Työttömyysturvalakia ja julkisesta työvoimapalvelusta annettua lakia muutettiin 1.7.2005 alkaen siten, että peruspäivärahaan ja perustukeen maksetaan korotusosaa, joka vastaa ansiopäivärahan korotettua ansio-osaa. Vuoden 2010 alusta voimaantulevilla työttömyysturvalain muutoksilla kannustetaan työllistymistä edistäviin palveluihin osallistumiseen maksamalla näiden palveluiden ajalta peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen korotusosaa ja ansiopäivärahaan korotettua ansio-osaa enintään 200 päivältä. Uutena etuutena myös yrittäjille voidaan maksaa korotettua ansio-osaa työllistymistä edistävien palveluiden ajalta

Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää mahdollisuudet luopua työmarkkinatuen tarveharkinnasta puolison tulojen osalta. Tarveharkinnassa vaikuttavien puolison tulojen tulorajaa nostettiin 236 eurosta 536 euroon kuukaudessa 1.1.2004 voimaan tulleella lainmuutoksella. Tarveharkinnan poistamista on selvitetty useampienkin budjettineuvottelujen yhteydessä, mutta kustannussyistä siihen ei ole voitu mennä. Hallituksen 14.6.2007 asettama sosiaaliturvan uudistamiskomitea on 18.12.2009 antamassaan loppumietinnössä ehdottanut, että työmarkkinatuen tarveharkinnasta luovutaan.

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin selkeyttääkseen työttömyysturvan ja opintotuen saamisedellytyksiä väliinputoamistilanteiden estämiseksi. Työttömyysturvalain ja opintotukiasetuksessa säädetyn sovellettavan päätoimisen opiskelun määritelmiä on kehitetty opetusministeriön ja työministeriön yhteistyönä. Työttömyysturvan ja opintotuen määrittelyjen yhtenäistämiseksi opintotuen edellytyksistä on poistettu 1.8.2004 lukien säännös, jonka mukaan opintoja ei opintotuen myöntämisen kannalta katsota päätoimisiksi, jos opinnot suoritetaan etä- tai monimuoto-opiskeluna siten, että säännöllistä kontaktiohjausta tai -opetusta on vähemmän kuin yksi yhdenjaksoinen viikko kalenterikuukaudessa. Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen laiksi työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 179/2009 vp) ja hallituksen esityksen laeiksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 178/2009 vp). Esityksiin sisältyvillä ehdotuksilla selkeytetään ja yksinkertaistetaan vuoden 2010 alusta työttömän koulutuksenalaista turvaa.

Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ohjeistaakseen työvoimaviranomaisia siten, että nämä pidättäytyvät langettamasta työttömälle työnhakijalle etuuden menetystä ajalle, jonka kunta tarvitsee lapsen hoitopaikan järjestämiseksi. Työministeriö on työvoimatoimistoille järjestämissään koulutustilaisuuksissa sekä kirjallisissa ohjeissaan ohjeistanut työvoimaviranomaisia eduskunnan lausumassaan edellyttämästä menettelystä.

Asia ei enää anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Sotainvalidien korvausturva
HE 150/2002 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.10.2002, että hallitus selvittää mahdollisuudet pikaisesti alentaa sotainvalideille sosiaalihuoltolain ja kansanterveyslain mukaan järjestettävien avopalvelujen korvaamisen edellytyksenä olevaa työkyvyttömyysasteprosenttia tai poistaa sen kokonaan.

Hallitus antoi vuonna 2002 eduskunnalle lakiesityksen sotilasvammalain 6 §:n muuttamisesta siten, että kuntien sosiaalihuoltolain sekä kansanterveyslain mukaan sotainvalideille järjestämiä avopalveluja voidaan korvata myös niille sotainvalideille, joiden sotilasvammalain mukainen työkyvyttömyysaste on aikaisemman 30 prosentin sijasta vähintään 25 prosenttia. Lainmuutos tuli voimaan 1.1.2003 ja se laajensi korvauksensaajien piiriä sekä edesauttaa sotainvalidien selviytymistä omassa kodissaan tukipalvelujen, omaishoidon tuen sekä avosairaanhoidon turvin.

Vuoden 2005 alussa tuli voimaan sotilasvammalain muutos, jolla korvattavien avopalvelujen piiriin tulivat kaikki vähintään 20 prosentin sotainvalidit. Uudistus toi etuuden piiriin noin 2500 uutta sotainvalidia.

Hallitus on selvittänyt avopalvelujen korvattavuuden rajan alentamista osana veteraanietuuksien kehittämistä. Prosenttirajan alentaminen vuonna 2005 20 prosenttiin on johtanut huomattavaan kustannusten nousuun ja vuoden 2006 toisessa lisätalousarviossa momentin 33.22.50 määrärahaa jouduttiin lisäämään 10,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2007 talousarviossa edellä mainitun momentin määrärahaan tehtiin 15,6 miljoonan euron lisäys avohuollon palvelujen suuresta määrästä johtuen. Valtiokonttorin arvion mukaan prosenttirajan laskeminen siten, että korvattavuuden raja laskettaisiin 10 prosenttiin lisäisi kustannuksia noin 38,4 miljoonaa euroa. Tällainen uudistus ei käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa olisi mahdollinen. Tämän sijasta hallitus on keskittynyt kehittämään veteraanien kuntoutusta ja laitoshoitoa. Vuoden 2007 alusta lukien kaikilla vähintään 20 prosentin sotainvalideilla on ollut mahdollisuus päästä jaksottaiseen laitoshoitoon sotilasvammalain perusteella, ja vuoden 2008 alusta lukien laitoshoidon korvattavuuden raja laskettiin 25 prosenttiin. Lisäksi lievävammaisten sotainvalidien avokuntoutuksen määrää korotettiin 12 kerrasta 20 kertaan.

Asia ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Työeläkeuudistus
HE 242/2002 vp — EV 298/2002 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 18.2.2003, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet saattaa työttömyysturvan peruspäivärahaa saavat ansioeläkkeeseen oikeuttavan karttuman piiriin.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kansaneläkkeen tason jälkeenjääneisyyden korjaamiseksi.

3. Eduskunta edellytti, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa hallitus uudelleen arvioi kansaneläkejärjestelmän uudistamistarpeet, erityisesti vanhuuseläkeikää ja varhennusvähennystä koskevilta osilta, jotta pientä työ- tai yrittäjäeläkettä saavilla olisi yhdenvertainen mahdollisuus jäädä eläkkeelle joustavasti 63 vuoden iästä alkaen nyt hyväksyttävien eläkelakien mukaisesti.

4. Eduskunta edellytti, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään, miten valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista lapsen hoidon ajalta voitaisiin laajentaa oikeudenmukaisella tavalla ottaen erityisesti huomioon lisääntyvät mahdollisuudet työn ja lastenhoidon erilaiseen yhdistämiseen ja epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen. Eduskunta edellytti, että muutosesitykset tehdään vielä ennen nyt hyväksyttävien lakien voimaantuloa.

5. Eduskunta edellyttää, että työeläkeuudistuksen jatkovaiheessa selvitetään mahdollisuudet laajentaa valtion varoista suoritettavaa eläkkeen korvaamista varusmies- tai siviilipalveluun osallistuville sekä niille, jotka ovat keskeyttäneet opintonsa sairauden johdosta.

Eduskunnan lausumat liittyvät vuoden 2005 alusta voimaan tulleeseen työeläkeuudistukseen.

Kansaneläkkeisiin on tehty kolme tasokorotusta, vuosina 2005, 2006 ja vuoden 2008 alusta. Myös vammaisetuuksiin on tehty vuoden 2007 alusta tasokorotus ja samasta ajankohdasta

lukien eläkkeensaajien asumistuessa hyväksyttävien asumiskustannusten määrää kasvatettiin. Tämän lisäksi vuoden 2008 alusta kansaneläkkeessä luovuttiin kuntien kalleusluokituksesta ja kansaneläkkeen alentamisesta laitoshoidon vuoksi. Kansaneläkkeisiin tehdyt tasokorotukset ovat vuosittain toteutettujen indeksikorotuksen tapaan kasvattaneet myös verotuksessa tehtävien eläketulovähennysten määrää.

Lisäksi hallitus on 30.1.2009 sopinut sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittäneen komitean (SATA-komitea) peruslinjausten pohjalta, että pienimpien eläketulojen tason turvaamiseksi kohtuullisena 1.3.2011 alkaen otetaan käyttöön takuueläke. Takuueläke toteutettaisiin maksamalla eläkkeeseen lisä, jos kokonaiseläke jää alle tavoitellun tulorajan.
Hallitus on 11.3.2009 sopinut keskeisten työmarkkinajärjestöjen kanssa, että vuoden 2009 loppuun mennessä valmistellaan linjaukset, joiden tavoitteena on nostaa keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää 59,4 vuodesta vähintään kolmella vuodella vuoteen 2025 mennessä. Näitä linjauksia valmistellaan Eläkeneuvotteluryhmässä, jonka puheenjohtajana on toimitusjohtaja Jukka Rantala, yhteistyössä valtiovarainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön edustajien kanssa. Linjauksia valmistellaan myös keskeisten työmarkkinajärjestöjen perustamassa työryhmässä, jossa puheenjohtajana on johtaja Jukka Ahtela. Tässä työryhmässä kiinnitetään erityisesti huomiota toimenpiteisiin, jotka edesauttavat työhyvinvointia, työssä jatkamista ja osaamista. Myös tämä työryhmä toimii yhteistyössä asianomaisten ministeriöiden edustajien kanssa. Sittemmin mainittujen työryhmien työlle on annettu jatkoaikaa 31.1.2010 saakka.

Perhevapaauudistus tuli voimaan vuoden 2007 alusta lukien. Perhevapaan ajalta lapsen vanhemmalle karttuu oman ansiotulon mukaista työeläkettä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on vuonna 2008 selvittänyt mahdollisuutta saattaa asevelvollisuus- ja siviilipalvelusaika ansioperusteisen työeläketurvan piiriin. Selvityksen mukaan yksityisten alojen työnantajat ja työntekijät eivät olleet halukkaita kustantamaan varusmiesten ja siviilipalvelusta suorittavien työeläketurvaa. Toisaalta ilmeni myös, että jos asevelvollisuus- ja siviilipalvelusaikainen työeläketurva toteutettaisiin, tältä ajalta karttuisi eläketurvaa vain muutama euro. Korotettu eläkekarttuma, joka perustuu 63 vuoden iän täyttymisen jälkeen tapahtuvaan työskentelyyn, antaa mahdollisuuden parantaa varusmiesaikana karttumatta jäänyttä eläketurvaa. Sotilastapaturmalain mukainen järjestelmä puolestaan turvaa varusmiespalveluksen aikana työkyvyttömäksi tulleen toimeentulon.

Työeläkeuudistus
HE 261/2002 vp — EV 282/2002 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.2.2003, että hallitus seuraa nyt hyväksyttävän lainmuutoksen vaikutuksia yrittäjien eläkevakuutusmaksun maksamiseen ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jos uudistus vaikuttaa yrittäjien eläketurvan tasoa alentavasti tai jos valtion osuus YEL-eläkemenoista tai kansaneläkemenoista uudistuksen johdosta kohtuuttomasti kasvaa.

Yrittäjien YEL-vakuutusmaksun ja -työtulon joustomahdollisuutta koskevat lainmuutokset tulivat voimaan vuoden 2005 alusta. Nämä lainmuutokset otettiin sisällöltään muuttumattomina vuoden 2007 alusta voimaan tulleeseen yrittäjän eläkelakiin. Tässä yhteydessä nostettiin kuitenkin YEL-vakuuttamisen perusteena olevaa työtulon ylärajaa huomattavasti aikaisempaa ylärajaan verrattuna. Hallituksen esityksen yrittäjän eläkelaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 197/2006 vp) perustelujen mukaan koska mahdollisuus maksaa lisätyöeläkevakuutusmaksua tai pienennettyä työeläkevakuutusmaksua on ollut voimassa vasta vuoden 2005 alusta, johtopäätöksiä järjestelmän toimivuudesta ei voida tehdä. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan myöhemmin on myös syytä selvittää lisätyöeläkevakuutus-

maksun maksamisen sallimista nyt korotetun työtulon ylärajan enimmäismäärää suurempana.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelmaan sisältyvän työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman mukaan politiikkaohjelmassa huomioidaan kannustavaa sosiaaliturvaa selvittävän komitean työ. Tähän politiikkaohjelmaan liittyen sosiaali- ja terveysministeriö asetti 22.9.2008 työryhmän, jonka työ jatkoaikoineen päättyi 30.9.2009. Työryhmän tavoitteena oli arvioida yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmän puutteet ja tehdä ehdotuksia yrittäjien sosiaaliturvan kehittämiseksi. Työnsä yhteydessä työryhmä selvitti muun muassa pienituloisten YEL-vakuutettujen asemaa kokonaiseläketurvan kannalta ja YEL-työtulokaton poistamista. Ensin mainitun asian osalta työryhmä katsoi, ettei tässä vaiheessa ole tarpeen ehdottaa vähimmäiseläketurvaa koskevia muutoksia, koska hallitus on tehnyt päätöksen uuden takuueläkkeen käyttöönotosta 1.3.2011 alkaen. Jälkimmäisen asian osalta työryhmä päätyi eri intressitahoja kuultuaan siihen, ettei se ehdota YEL-työtulokaton poistamista. Työryhmän muistiossa todetaan asiasta, että työtulokaton poistaminen edellyttäisi, ettei valtio osallistuisi työtulon nykyisen ylärajan ylittävältä osin eläkkeiden maksamiseen ja että tältä osin yrittäjät maksaisivat eläketurvansa kokonaan itse. Lisäksi edellä tarkoitetun järjestelyn toimeenpanokustannukset muodostuisivat kestämättömän korkeiksi eläkkeensaajaa kohden, koska arvioiden mukaan korkeintaan noin 300 yrittäjää nostaisi työtulonsa nykyisen katon yläpuolelle. Työryhmän mukaan työtulokaton poistaminen lisäisi myös riskejä, että YEL-työtulon korottamisella pyrittäisiin saamaan keinotekoisen suurta sairauspäivärahaa pitämällä YEL-työtulo vähintään kuusi kuukautta ylisuurena.

Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen
K 4/2003 vp — EK 39/2003 vp
Tulevaisuusvaliokunta

> Käsitellessään 1.10.2003 hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2002 tulevaisuusvaliokunta esitti että eduskunta edellyttää:
> – että hallitus selvittää, miten nyt naisvaltaisia aloja ja työpaikkoja rasittavat perhevapaan kustannukset saadaan tasoitettua oikeudenmukaisemmiksi,
> – että hallitus selvittää, miten perhettä koskevista etuus- ja tukisäännöksistä ja niiden soveltamisesta poistetaan turhat, jäykät ja monimutkaiset rajoitteet,
> – että hallitus selvittää, voidaanko kotitalousvähennys ulottaa koskemaan toisella paikkakunnalla tehtävää hoitotyötä,
> – että hallitus selvittää, mitä vaikutuksia edellä mainituilla ehdotuksilla on julkisiin palveluihin perustuvan hyvinvointiyhteiskunnan kestävyyteen ja toimivuuteen.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on ollut vireillä sosiaalialan kehittämisohjelman hanke, jossa laaditaan kokonaisselvitys lapsiperheiden taloudellisesta tilanteesta ottaen huomioon sosiaalietuuksien ja tulojen, palveluiden, maksujen, verojen ja perhevapaiden yhteisvaikutukset. Samoin ministeriön toimeksiannosta on työskennellyt työryhmä tehtävänään selvittää lasten päivähoidon maksujärjestelmän uudistamistarvetta. Näissä molemmissa otettiin esille järjestelmien turhien, jäykkien ja monimutkaisten rajoitteiden poistamista edellyttävät muutostarpeet.

Edellä mainittuihin selvityksiin sisältyvät arviot mahdollisten muutosten vaikutuksista julkisiin palveluihin perustuvan hyvinvointiyhteiskunnan kestävyyteen ja toimivuuteen.

Perhevapaista aiheutuvien työnantajakustannusten tasaamista selvitettiin vuonna 2004 sairausvakuutuksen rahoitusuudistusta selvittäneen työryhmän työn yhteydessä. Työryhmätyöskentelyn perusteella pääministeri Vanhasen hallituksen hallitusohjelman mukaisesti halli-

tuksen esityksessä sairausvakuutuslaiksi annetun hallituksen esityksen (HE 50/2004) täydentämiseksi (HE 164/2004) ehdotettiin, että työnantajalle maksettavaa vuosilomakustannuskorvausta korotettaisiin siten, että sen perusteena olevaa päivärahaa korotettaisiin kertoimella, jonka suuruus on 1,55. Sairausvakuutuslain (1224/2004) kokonaisuudistus tuli voimaan vuoden 2005 alusta lukien.

Lapsiperheiden taloudellista tilannetta koskeva selvitystyö käynnistyi tehtävään asetetun koordinaatioryhmän toimesta syksyllä 2004, ja työhön liittyen Stakesin julkaisema selvitys lapsiperheiden toimeentulokehityksestä julkaistiin elokuussa 2005. Koordinaatiotyöryhmä jatkoi työtä mainitun selvitystyön ja ympäristöministeriön valmisteleman asumista koskevan selvityksen pohjalta. Työ valmistui vuonna 2006. Lasten päivähoidon maksujärjestelmän uudistamistarvetta selvitettiin sosiaali- ja terveydenhuollon maksutoimikunnan työn yhteydessä. Toimikunta luovutti muistionsa sosiaali- ja terveysministeriölle syyskuussa 2005.

Hallitus on antanut esityksen (HE 146/2004), jonka mukaisesti kotitalousvähennystä koskevia säännöksiä on muutettu siten, että kotitalousvähennys voidaan jatkossa myöntää myös työstä, joka on tehty verovelvollisen tai hänen puolisonsa vanhempien tai isovanhempien käyttämässä asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa. Tällöin vähennys voidaan myöntää myös silloin, kun työ on tehty toisella paikkakunnalla kuin missä verovelvollinen itse asuu. Eduskunta on hyväksynyt lain ja se on tullut voimaan 1.1.2005. Asia ei anna tältä osin enää aihetta toimenpiteisiin.

Vuonna 2005 sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta työskennellyt selvitysmies on antanut ehdotuksensa perhevapaakustannusten nykyistä suuremmaksi tasaamiseksi ja isien perhevapaiden käytön lisäämiseksi. Lisäksi selvitysmies ehdotti pidennetyn isyysvapaan käytön tekemistä nykyistä joustavammaksi tavoitteena lisätä vapaan käyttöä. Jälkimmäistä tavoitetta ja sen toteuttamisvaihtoehtoja käsitteli selvityshenkilön ehdotuksen pohjalta myös työministeriön asettama työryhmä. Selvitysmiehen ehdotusten jatkotyöstämiseksi sosiaali- ja terveysministeriö asetti lainsäädäntöhankkeena kolmikantaisesti työskentelevän työryhmän, jonka tuli selvityshenkilön ehdotusten pohjalta tehdä esitys vanhempainvakuutusjärjestelmäksi. Työryhmän toimikausi päättyi vuoden 2006 tammikuussa.

Kolmikantaisen työryhmän työskentelyn tulosten sekä edellä mainittujen selvityshenkilön ehdotusten perusteella eduskunnalle annettiin syysistuntokauden 2006 alussa hallituksen esitys vanhempainpäivärahoja ja työnantajakustannusten korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 112/2006; EV 217/2006). Hallituksen esityksessä ehdotettiin merkittävää parannusta äitiysvapaan alussa työehtosopimusten perusteella maksettavan palkan kustannusten korvaamisen kehittämiseksi, ja samalla ehdotettiin vanhempainvapaakausilta kertyvän vuosiloman palkkakustannusten korvaamista edelleen kehitettäväksi. Nämä työnantajille maksettavat korvaukset rahoitetaan yhteisvastuullisesti sairausvakuutuksen työtulovakuutuksen kautta, jolloin kaikki työnantajat riippumatta siitä, onko ala mies- vai naisvaltainen, osallistuvat työnantajakustannusten korvaamisen rahoittamiseen. Samaan hallituksen esitykseen sisältyi keinoja, joilla pyritään edistämään isien vanhempainvapaan käyttöä, mikä myös osaltaan toteutuessaan tasaa mies- ja naisvaltaisten alojen palkkakustannuksia. Lainmuutokset tulivat voimaan vuoden 2007 alusta. Samana vuonna aloitettiin laaja tiedotuskampanja isien perhevapaiden käytön lisäämiseksi. Kertomusvuonna on valmistunut Perhevapaakampanja 2007–2008 loppuraportti (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:22), jossa arvioidaan kampanjan onnistumista ja viestien perille menoa, analysoidaan kampanjan tuloksia sekä ehdotetaan jatkotoimenpiteitä perhevapaakampanjalle.

Eduskunta on hyväksynyt 1.1.2010 voimaan tulleen sairausvakuutuslain muutoksen (962/2009), jonka mukaan isäkuukauteen kuuluvien isyysrahapäivien lukumäärää on lisätty kahdellatoista arki-päivällä. Käytännössä uudistuksen mukainen pidennetty isäkuukausi voi alkaa syksyllä 2010. Eduskunta on myös hyväksynyt 1.1.2010 voimaan tulevan osittaista hoitorahaa koskevan lainmuutoksen (858/2009). Oikeus osittaiseen hoitorahaan laajenee

koskemaan myös yrittäjiä. Samalla osittainen hoitoraha nousee 70 eurosta 90 euroon kuukaudessa. Osittaisen hoitorahan tason korottaminen luo paremmat mahdollisuudet perheille hyödyntää kyseistä etua ja edistää työn ja perheen yhteensovittamista. Tuen laajentaminen myös yrittäjiin parantaa yrittäjien sosiaaliturvaa yhdenmukaistamalla yrittäjäasemassa olevien pienten lasten vanhempien oikeudet palkansaajavanhempien oikeuksiin.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan yhteydessä toiminut varhaiskasvatuslainsäädännön kehittämisjaosto on laatinut muistion Varhaiskasvatuksen uudistamisen linjauksia (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:28). Jaosto on tehnyt mm. esityksiä päivähoitolaissa säädettävistä asioista liittyen päivähoidon palvelumuotoihin, päivähoitopalvelujen järjestämisen periaatteisiin, varhais-kasvatuksen suunnitteluun, arvioimiseen ja tavoitteisiin päivähoidossa sekä erityisen tuen järjestämiseen ja yhteistyöhön viranomaisten kesken.

Vuoden 2009 lopussa toimintansa päättänyt sosiaaliturvan uudistamiskomitea on mm. tehnyt ehdotuksen yleisen asumistuen yksinkertaistamisesta sekä tuen ohjaamisesta erityisesti lapsiperheille ja kotihoidon tuen perusosan nostamista työttömyysturvan peruspäivärahan tasoiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö on 27.8.2009 asettanut työryhmän, jonka tavoitteena on vuoden 2010 loppuun mennessä selvittää vanhempainvapaajärjestelmän laajemman uudistamisen mahdollisuudet ja tehdä selvityksen perusteella ehdotukset uudistuksen toteuttamiseksi. Selvitystyössään työryhmän on otettava huomioon hallitusohjelman tavoitteet vanhemmuudesta työnantajille aiheutuvien kustannusten korvaamisen parantamisesta, kustannusten tasapuolisemmasta jakamisesta mies- ja naisvaltaisten alojen työnantajien kesken ja yhteiskunnan rahoitusosuuden lisäämisestä. Selvitystyön lähtökohtana tulee myös olla perheen ja työn aikaisempaa parempi yhteensovittaminen, vanhemmuuden tukeminen ja lasten hyvinvoinnin edistäminen. Työryhmän on otettava työssään huomioon hallituksen tasa-arvo-ohjelma, työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma, lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma, sosiaaliturvan uudistamiskomitean ehdotukset sekä yhtymäkohdat päivähoitolainsäädännön uudistamiseen.

Lääkehoidon kustannusten rajanvedon selkeyttäminen kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välillä

HE 50/2004, 164/2004 vp — EV 160/2004 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 24.11.2004, että hallitus selvittää, miten kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välistä rajanvetoa lääkehoidon kustannusten osalta voidaan edelleen selkeyttää, jotta perusteeton kustannusten siirto järjestelmien välillä estyisi.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2.3.2006 selvitysmiehen kartoittamaan lääkkeiden kustannusvastuuseen liittyvää rajanvetoa. Toimeksiantonsa mukaisesti selvitysmiehen tuli kartoittaa tämänhetkiset lääkkeiden kustannusvastuun ongelmat ja selvittää muutostarpeet sekä tehdä ehdotukset, joilla selvennetään kustannusvastuuta koskevaa ohjeistusta tai täsmennetään lainsäädäntöä siten, että perusteeton kustannusvastuun siirtäminen järjestelmien välillä estetään lausumassa edellytetyllä tavalla. Selvitys valmistui vuoden 2006 lopussa.

Kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen välistä kustannustenjakoa on tarkoitus selkeyttää kansanterveys- ja erikoissairaanhoitolait yhdistävän terveydenhuoltolain yhteydessä.

Terveydenhuoltolaki työryhmän mietintöön (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:28) sisältyy säännösehdotus, joka täsmentää kunnallisen terveydenhuollon vastuuta laitoshoidon aikana ja terveyskeskuksen, sairaalan tai muun toimintayksikön avovastaanotolla annettavan lääkehoidon kustannuksista.

Hallituksen esitystä terveydenhuoltolaiksi valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriössä. Terveydenhuoltolain tavoitteena on vahvistaa perusterveydenhuoltoa, edistää terveyspalvelujen saatavuutta, tehokasta tuottamista ja kehittämistä sekä vahvistaa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon saumatonta yhteistyötä ja asiakaslähtöisyyttä sekä potilaan ja asiakkaan asemaa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi keväällä 2010.

Perusterveydenhuolto ja ennalta ehkäisevä työ
HE 77/2004 vp — EV 94/2004 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.6.2004, että hallitus seuraa, mitä vaikutuksia nyt hyväksytyllä uudistuksella on perusterveydenhuoltoon ja ennalta ehkäisevään työhön kunnissa ja miten perusterveydenhuoltoon ja ennalta ehkäisevään työhön kunnissa käytettävät resurssit uudistuksen jälkeen kehittyvät.

Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti yhteistyössä useiden eri tahojen kanssa 2006 ”Terveys kannattaa -sanoista tekoihin” -aluekierroksen terveyden edistämisen vahvistamiseksi. Maakunnittain järjestetyissä 19 tilaisuudessa käsiteltiin terveyden edistämisen alueellisia haasteita ja tuotiin esille terveyden edistämisen työvälineitä päättäjille ja käytännön toimijoille. Syksyllä 2008 järjestettiin ministerin työkokouskierros ”Hyvinvoiva ja terve kunta” kuntien virkamies- ja luottamushenkilöjohdolle.

Uudistuksen tarkoituksena oli turvata kiireettömään hoitoon pääsy (hoitotakuu). Säädösmuutokset tulivat voimaan 1.3.2005.

Kansanterveyslakia uudistettiin vuoden 2006 alusta siten, että laissa tarkennetaan ja ajanmukaistetaan kuntien terveyden edistämiseen liittyvien tehtävien määrittelyä ja parannetaan valtakunnallisen ohjauksen mahdollisuuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto toteuttivat osana kansallista terveyshanketta laajan terveyskeskustoimintaa käsittelevän työkokouskierroksen keväällä 2004. Kansallisen terveyshankkeen aluetukihenkilöt toimivat vuoden 2007 loppuun yhdyshenkilöinä terveyskeskuksiin. Terveyskeskusten toiminnan ongelmana on ollut kasvava vaje hammaslääkäreistä ja lääkäreistä. Perusterveydenhuollon vahvistamiseksi on sosiaali- ja terveysministeriössä laadittu Terveyskeskus 2015 strategia, joka on tulossa osaksi kansallista sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämis-ohjelmaa. Toimiva terveyskeskus -toimenpideohjelma käynnistyi vuonna 2008.

Valtion talousarviossa on vuodesta 2003 ollut kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistoiminnan tukemiseen kohdennettu erillinen määräraha. Kunnat ovat voineet saada valtionavustusta palvelujen kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista toteuttaviin hankkeisiin. Kansallisen terveydenhuollon hankkeen eräänä painoalueena on ollut terveyskeskusten toimivuuden varmistaminen ja ennalta ehkäisevä työ. Vuonna 2008 on suunnattu hankerahoitusta kunnalliseen kehittämistoimintaan uuden kansallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelman (KASTE-ohjelma) linjausten mukaisesti. Ehkäisevän toiminnan kehittämistä kunnissa on rahoitettu myös terveyden edistämisen määrärahoista.

Terveyskeskuksille syksyllä 2003 ja 2005 suunnattu kysely terveyden edistämisen ja ehkäisevän toiminnan tilanteesta toistettiin 2008 Stakesissa. Kyselyn tulosten perusteella terveyskeskusten välillä on edelleen varsin suuria eroja terveyden edistämisen ja ehkäisevän toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja seurannassa. Terveydenhoitajien määrä näyttää pysyneen lähes ennallaan, mutta samanaikaisesti heille on siirretty työtehtäviä lääkäreiltä. Terveyskeskusten välillä on suuria eroja ehkäisevien palvelujen henkilöstömitoituksissa, erityi-

sesti lääkärityövoiman osalta. Muilta osin kuntien nykyiset talousseurantajärjestelmät eivät anna mahdollisuuksia arvioida resurssien muutoksia. Kunnanjohtajille tehty kysely 2007 toi myös esille suuret erot kuntien välillä.

Sosiaali- ja terveysministeriössä asetettiin 28.6.2007 työryhmä valmistelemaan Kansanterveyslain ja erikoissairaanhoitolain yhdistämistä uudeksi terveydenhuoltolaiksi. Toimeksiannon mukaan terveyden edistäminen ja perusterveydenhuollon vahvistaminen ovat lähtökohtina. Työryhmä antoi ehdotuksensa 31.5.2008. 1.7.2009 tuli voimaan asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta, missä säädetään terveystarkastuksista ja terveysneuvonnasta.

Pääministeri Vanhasen toisen hallituksen ohjelmaan sisältyy terveyden edistämisen politiikkaohjelma, jossa pyritään terveyden edistämisen rakenteiden ja niitä turvaavan lainsäädännön kehittämiseen, edistetään eri ikäryhmien terveyttä ja hyvinvointia, sekä kiinnitetään huomiota terveyden edistämisen ja ehkäisevän työn vastuiden jakoon ja resursointiin.

Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus
HE 195/2004 vp — EV 24/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> 2. Eduskunta edellytti 5.4.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvien kustannusten jakamiseksi yhteisvastuullisesti kaikkien työnantajien kesken.
>
> 4. Eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista sekä turvaa tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistämiseksi.
>
> 5. Eduskunta edellytti, että hallitus tarkoin seuraa tasa-arvolain toteutumista ja antaa muun muassa tasa-arvosuunnitelmien laatimista, sisältöä ja vaikutuksia sekä palkkatietojen saantimenettelyn toimivuutta koskevan selvityksen asiasta työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2009 loppuun mennessä.

2. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti keväällä 2005 selvityshenkilön tehtävänään selvittää perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvauksen kehittämistä. Selvityshenkilön toimikaudeksi määrättiin 1.6.2005–15.9.2005. Selvityshenkilö ehdotti muun muassa, että perhevapaista työnantajille ja työntekijöille aiheutuvien kustannusten tasaamiseksi on tarpeen muodostaa erillinen vanhempainvakuutus, johon koottaisiin kaikki työnantajalle maksettavat tasauksen muodot.

Selvitysmiehen ehdotusten jatkoselvittämiseksi asetettiin lainsäädäntöhankkeena perhevapaista aiheutuvien kustannusten korvausten kehittämistä selvittävä työryhmä. Työryhmän toimikausi oli 18.10.2005–15.1.2006.

Kolmikantaisen työryhmän työskentelyn tulosten sekä edellä mainittujen selvityshenkilön ehdotusten perusteella eduskunnalle annettiin syysistuntokauden 2006 alussa hallituksen esitys vanhempainpäivärahoja ja työnantajakustannusten korvaamista koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 112/2006 vp; EV 217/2006 vp). Hallituksen esityksessä ehdotettiin merkittävää parannusta äitiysvapaan alussa työehtosopimusten perusteella maksettavan palkan kustannusten korvaamisen kehittämiseksi, ja samalla ehdotettiin vanhempainvapaakausilta kertyvän vuosiloman palkkakustannusten korvaamista edelleen kehitettäväksi. Nämä työnantajille maksettavat korvaukset rahoitetaan yhteisvastuullisesti sairausvakuutuksen työtulovakuutuksen kautta, jolloin kaikki työnantajat riippumatta siitä, onko ala mies- vai naisvaltainen, osallistuvat työnantajakustannusten korvaamisen rahoittamiseen. Samaan hal-

lituksen esitykseen sisältyi keinoja, joilla pyritään edistämään isien vanhempainvapaan käyttöä, mikä myös osaltaan toteutuessaan tasaa mies- ja naisvaltaisten alojen palkkakustannuksia. Lainmuutokset tulivat voimaan vuoden 2007 alusta. Samana vuonna aloitettiin laaja tiedotuskampanja isien perhevapaiden käytön lisäämiseksi. Kertomusvuonna on valmistunut Perhevapaakampanja 2007–2008 loppuraportti (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:22), jossa arvioidaan kampanjan onnistumista ja viestien perille menoa, analysoidaan kampanjan tuloksia sekä ehdotetaan jatkotoimenpiteitä perhevapaakampanjalle.

Hallitusohjelman mukaisesti isyysvapaata tullaan pidentämään kahdella viikolla vuodesta 2010 lukien. Lisäksi selvitetään vanhempainvapaajärjestelmien laajemman uudistamisen mahdollisuus.

4. Valtion talousarvion opetusministeriön pääluokan momentin 29.30.53 (valtionavustus järjestöille) määrärahoilla tuetaan muun muassa eräitä tasa-arvotyötä tekeviä naisjärjestöjä. Ko. sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhteiskunnallista vaikuttamista edistävien valtakunnallisten naisjärjestöjen valtionavustukset lakisääteistettiin 1.1.2008 voimaan tulleella lailla (663/2007). Laki koskee Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry sekä Naisjärjestöt yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry:n valtionavustuksia. Muutoin tasa-arvon edistämisen ja tasa-arvolainsäädännön valvonnan voimavarat ovat ennallaan.

5. Hallitus käynnisti yhdessä työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa samapalkkaisuusohjelman keväällä 2006. Ohjelman päätavoitteena on kaventaa naisten ja miesten välistä palkkaeroa. Ohjelmassa on tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka liittyvät muun muassa tasa-arvosuunnitelmien vaikuttavuuden edistämiseen ja seurannan toteuttamiseen sekä tasa-arvolain valvontaan. Ohjelma on jatkunut vuonna 2009. Hallitus on osoittanut ohjelmalle resursseja 200 000 euroa vuodessa neljän vuoden ajaksi. Ohjelmalle on palkattu kaksi virkamiestä. Ohjelmassa on toteutettu useita tasa-arvosuunnitteluun liittyviä toimia. Vuonna 2009 on aloitettu yhdessä tasa-arvovaltuutetun ja opetushallituksen kanssa hanke, joka tukee oppilaitosten toiminnallista tasa-arvosuunnittelua.

Sosiaali- ja terveysministeriö on yhteistyössä Tampereen Työelämän tutkimuskeskuksen kanssa toteuttanut tasa-arvosuunnitelmien määrää ja laatua työpaikoilla selvittävän Tasa-arvolain toimivuus -hankkeen, sekä tasa-arvolain toimivuutta työmarkkinajärjestöjen näkökulmasta selvittävän hankkeen. Lisäksi on selvitetty tasa-arvosuunnittelutilannetta kouluissa ja oppilaitoksissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on jatkanut eduskunnan edellyttämän selvityksen valmistelua ja hyödyntää selvityksessä tasa-arvolain toimivuutta selvittäneiden hankkeiden tuloksia. Selvitys annetaan eduskunnalle tammikuussa 2010.

Vakuutusedustuksesta annetun lain soveltamisesta saadut kokemukset ja vaikutukset
HE 220/2004 vp — EV 82/2005 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 21.6.2005, että hallitus antaa kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta talousvaliokunnalle selvityksen vakuutusedustuksesta annetun lain soveltamisesta saaduista kokemuksista ja sen vaikutuksista vakuutusmarkkinoihin, vakuutusedustukseen sekä kansalliseen ja kansainväliseen alan kilpailuun sekä direktiivin voimaan saattamisesta muissa jäsenvaltioissa.

Vakuutusedustuksesta annettu laki (570/2005) tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 2005.

Eduskunnan edellyttämä selvitys annettiin 15.10.2007 (STM/3228/2007). Selvityksen antamiseen saatiin lisäaikaa, jotta siinä voitiin ottaa huomioon Vakuutusvalvontaviraston julkaisemat uusimmat tilastot ja Euroopan komission valmisteilla ollut selvitys yritysvakuutusmarkkinoista.

Selvitys sisältää tietoa vakuutusedustuslain vaikutuksista vakuutusmarkkinoihin, vakuutusedustukseen sekä kansalliseen ja kansainväliseen alan kilpailuun sekä direktiivin voimaansaattamista koskevasta tilanteesta muissa EU:n jäsenvaltioissa.

Talousvaliokunta on 23.11.2007 pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriötä selvittämään vakuutusedustuksesta annetun lain mahdolliset muutostarpeet ja raportoimaan selvityksen tuloksesta talousvaliokunnalle kevätistuntokauden 2008 aikana.

Sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyi selvittämään lain muutostarpeita alkuvuodesta 2008. Lain soveltamisesta saadun kokemuspohjan ja oikeudellisten lisätietojen perusteella selvitystyön aikana ilmeni, että lakiin saattaa itse asiassa liittyä huomattavaa kehittämistarvetta. Keskeisin kehittämistarve tuntuu liittyvän vakuutusmeklareille asetettuun kieltoon vastaanottaa palkkioita muilta kuin toimeksiantajiltaan, vakuutusyhtiöt mukaan lukien. Selvitystyön yhteydessä muun muassa Euroopan komission kanssa käytyjen keskustelujen yhteydessä kävi nimittäin ilmeiseksi, että laissa säädetty palkkionottokielto saattaa olla Euroopan yhteisöjen oikeuden vastainen. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että EU:n muissa jäsenvaltiossa ei ole säädetty täysin vastaavista palkkionottokielloista ja toisaalta siitä, että yhteisöjen lainsäädännön palveluiden vapaata tarjontaa koskevat säännökset ulottunevat komission käsityksen mukaan pidemmälle kuin lakia säädettäessä kyettiin ennakoimaan. Vaikuttaa siltä, että vastoin aikaisempaa käsitystä Suomen lainsäädännöllä ei voida kieltää Euroopan talousalueen muissa maissa toimivia meklareita ottamasta vastaan palkkioita vakuutusyhtiöiltä edes silloin, kuin nämä toimivat vakuutusedustajina Suomen vakuutusmarkkinoilla. Asia onkin selvitettävä edelleen.

Vakuutusmeklareiden palkkionottokieltokysymyksen lisäksi myös niin kutsuttujen moniasiamiesten asemaan sekä Finanssivalvonnan valtuuksiin antaa ohjeita ja määräyksiä liittyy lainsoveltamisen osalta eräitä epäselvyyksiä, joiden osalta saattaa olla syytä pohtia lainsäädännön kehittämistä ja tarkentamista.

Euroopan komissio lähetti Suomelle 25.3.2009 päivätyn kirjeen, jossa se ottaa kantaa Vakuutusedustuksesta annettuun lakiin EU:n oikeuden kannalta. Kirjeessä komissio kiinnittää huomiota kyseisen lain säännöksiin kuten vakuutusedustusta harjoittavien eri tahojen yhdenvertaiseen kohteluun, muihin ETA-maihin sijoittuneiden vakuutusmakuutusmeklarien oikeuteen ottaa palkkioita vakuutuksenantajalta Suomessa toimiessaan ja meklareiden palkkionottokiellon aiheuttamiin epäsuoriin vaikutuksiin EU:n vakuutusmarkkinoiden yhdentymiselle.

Komission mukaan Suomen Vakuutusedustuslaki ei kohtele välttämättä asiamiehiä ja meklareita keskenään oikeudenmukaisesti. Komissio katsoo myös, että sijoittautumisoikeuden ja palveluiden vapaan tarjonnan perusteella Suomella ei ole oikeutta kieltää muista ETA-maista Suomeen vakuutuksia tarjoavia meklareita ottamasta palkkioita vastaan vakuutusyhtiöiltä. Komissio ehdottaa kirjeessään, että Suomi harkitsisi uudelleen palkkionottokiellon asianmukaisuutta.

Saatuaan Euroopan komission näkemyksen sosiaali- ja terveysministeriö viimeisteli selvityksen ja luovutti sen eduskunnan talousvaliokunnalle 12.6.2009. Talousvaliokunta käsitteli asiaa ja kuuli asiantuntijoita kokouksessaan 9.12.2009. Selvityksessä sosiaali- ja terveysministeriö katsoi aiheelliseksi pohtia vakuutusedustuksesta annetun lain muuttamista seuraavasti:

– Meklareiden palkkionottokiellon voisi kumota ainakin elinkeinonharjoittajien välisten sopimussuhteiden osalta: tämä vastaisi perustuslakivaliokunnan lain eduskuntakäsittelyn aikana ottamaa kantaa;
– Meklareiden palkkioiden sekä toiminnan läpinäkyvyydestä ja menettelytavoista tulisi säätää laissa selkeästi ja yksityiskohtaisesti mikäli palkkionottokielto kumotaan;
– Moniasiamiestoiminnan harjoittamista pääelinkeinona voisi rajoittaa;
– Asiamiesten ja moniasiamiesten toimintaa voisi säädellä mahdollisimman yhdenmukaisesti meklareiden kanssa;
– Finanssivalvonnan vakuutusvälitystä koskevaa määräyksenantovaltaa voisi täsmentää;
– Vakuutusmeklareiden oikeutta välittää jälleenvakuutusta voisi selkeyttää;
– Meklareiden vastuuvakuutusta koskevat säännökset tulisi päivittää.

Kevätistuntokaudella 2010 on tarkoitus antaa hallituksen esitys vakuutusedustuksesta annetussa laissa olevista euromääräisistä tarkistuksista. Direktiivi (2002/92/EY) edellyttää euromäärien tarkistusta säännöllisin väliajoin.

Työttömyysturvajärjestelmän ja uuden työeläkejärjestelmän yhteensovittaminen
HE 223/2004 vp — EV 223/2004 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.12.2004 hallituksen selvittävän, millä tavoin työeläkejärjestelmän ja työllisyysturvan yhteensovittamista kehitetään työurien pidentämiseksi ja eläkkeelle jäämisen myöhentämiseksi.

Vuoden 2005 eläke- ja työttömyysturvauudistuksen keskeinen tavoite on työurien pidentäminen ja eläkkeellesiirtymisiän myöhentäminen kahdella, kolmella vuodella. Eläkelainsäädännön muutoksiin ja työssäoloajan pidentämistavoitteisiin liittyen työttömyysturvasäännöksiä muutettiin vuoden 2005 alusta siten, että ne jotka jatkavat työssä 65-vuoden iän jälkeen, voivat saada työnteon tilapäisen keskeytymisen ajalta työttömyysetuutta 68 vuoden ikään asti.

Hallitusohjelman lähtökohtana on, että sosiaaliturva tukee aktiivivaihtoehtoja ja työurien pidentämistä. Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esitykseen laiksi työttömyysturvalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 179/2009 vp) sisältyneet työurien pidentämiseksi tehdyt ehdotukset, jotka perustuivat hallituksen asettaman sosiaaliturvan uudistamiskomitean linjauksiin. Vuoden 2010 alusta lisäpäiväoikeuden alkamisikää nostetaan 59 vuodesta 60 vuoteen. Muutos koskee työnhakijoita, jotka ovat syntyneet vuonna 1955 tai sen jälkeen. Ikärajan noston vuoksi kuntien velvoitetta työllistää ikääntyneitä työntekijöitä laajennetaan koskemaan niitä työttömiä, jotka lainmuutoksen vuoksi eivät enää olisi lisäpäiviin oikeutettuja. Samalla palkanmäärittelyä koskevia säännöksiä muutetaan siten, että velvoitteen perusteella järjestetty työ ei alenna työn päätyttyä maksettavaa työttömyyspäivärahaa. Keinoja suomalaisten työurien pidentämiseksi ja eläkkeelle siirtymisen myöhentämiseksi pohditaan kahdessa työryhmässä, jotka ovat saaneet lisäaikaa vuoden 2010 tammikuun loppuun saakka.

Kansaneläkelaitoksen järjestämä kuntoutus
HE 3/2005 vp — EV 67/2005 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 8.6.2005, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sellaisten yksiselitteisten menettelytapaohjeiden laatimiseksi, joiden perusteella turvataan myös 65 vuotta täyttäneiden vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen joustava jatkuminen yksilöllisen kuntoutustarpeen mukaisena lakiehdotuksen 54 §:ssä sekä kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetussa laissa säädettyä yhteistoimintaa noudattaen.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa ja arvioi lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraista kuntoutusta koskevien päätösten ja vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta koskevien päätösten asianmukaisuutta ja tasapuolisuutta sekä valmistelee arvioinnin perusteella mahdollisesti tarvittavat säädösmuutokset.

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla on syksyllä 2005 laadittu menettelytapaohjeet, joiden tarkoituksena on varmistaa, että 65 vuotta täyttävän vaikeavammaisen henkilön kuntoutus jatkuu yksilöllisen kuntoutustarpeen mukaisena silloin kun järjestämisvelvollisuus siirtyy Kelalta kunnalliselle terveydenhuollolle. Ohjeiden laatimiseen ovat osallistuneet sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi Kansaneläkelaitos ja Suomen Kuntaliitto, ja ohjeet on jaettu Kansaneläkelaitoksen lisäksi kaikkiin sairaanhoitopiireihin ja kunnallisiin terveyskeskuksiin. Menettelytavan toimivuutta voidaan seurata ja varmistaa paikallisessa kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmässä tai alueellisessa asiakasyhteistyötoimikunnassa, joissa muun muassa Kansaneläkelaitos ja kunnallinen sosiaali- ja terveydenhuolto ovat edustettuina. Lausuma ei anna enää tältä osin aihetta toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta selvitystä vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta ja harkinnanvaraista kuntoutusta koskevien päätösten kehityksestä. Kansaneläkelaitos on antanut asiasta sosiaali- ja terveysministeriölle selvityksen vuosilta 2005, 2006 ja 2007. Selvityksistä ilmenevien tietojen perusteella voidaan todeta, että vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen kuntoutujamäärissä ja kustannuksissa ei ole tilastollisesti nähtävissä viime vuosien aikana kovin merkittäviä muutoksia. Samaan aikaan sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnassa muuttuneiden kuntoutuspäätösten määrä suhteessa muihin etuuksiin on keskimääräistä vähäisempi. Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen kuntoutujamäärissä ja kustannuksissa vuonna 2008 ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia verrattuna vuosien 2005–2007 tilanteeseen.

Harkinnanvaraista kuntoutusta koskevat päätökset eri kuntoutujaryhmille perustuvat Kansaneläkelaitoksen laatimaan kolmivuotissuunnitelmaan Eduskunnan tarkoitukseen varaaman rahamäärän käyttämisestä. Kansaneläkelaitos antaa kolmivuotissuunnitelman perusteella soveltamisohjeet harkinnanvaraisen kuntoutuksen myöntämisestä. Harkinnanvaraisen kuntoutuksen varojenkäyttöä ja kolmivuotissuunnitelman toteutumista on seurattu entistä tarkemmin, kun vuodesta 2005 alkaen Kansaneläkelaitos on toimittanut sosiaali- ja terveysministeriölle vuosittain varojen käyttöä koskevan selvityksen. Selvityksestä voidaan todeta, että kokonaisuutena varoja on käytetty kolmivuotissuunnitelman painoalueiden mukaisesti eikä eri toimenpiteiden perusteella kuntoutusta saaneiden määrässä ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Sosiaaliturvan uudistamiskomitean loppumietintöön sisältyvän ehdotuksen mukaan oikeaaikaisen ja viivytyksettömän kuntoutuksen toteutumista tuetaan täsmentämällä viranomaisvastuuta ja viranomaisten välistä työnjakoa sekä tekemällä muita kuntoutusprosessia tehostavia muutoksia. Ehdotuksen mukaan lainsäädännössä tulisi määritellä enimmäisaika, minkä kuluessa olisi ratkaistava kuntoutuksen järjestämisestä vastuussa oleva taho. Lisäksi sosiaaliturvan uudistamiskomitea ehdottaa, että Kansaneläkelaitokseen järjestämän vaikeavammaisen lääkinnällisen kuntoutuksen ikäraja nostetaan 68 vuoteen ja kuntoutuksen kytkös vammaisetuuksiin poistetaan. Hallitus selvittää ehdotusten toteuttamismahdollisuuksia.

Vastuuvelan katesäännökset
HE 19/2005 vp — EV 46/2005 vp
Talousvaliokunta

Eduskunta edellytti 17.5.2005 hallituksen huolehtivan vakuutuslainsäädännön pikaisesta jatkovalmistelusta siten, että vastuuvelan katesäännöt tulevat jatkossa olemaan eri vakuutuslaitosten osalta tasapuoliset.

Ministeriössä valmistellaan eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevan lain-säädännön uudistuksen aloittamista. Uusi vakuutusyhtiölaki tuli voimaan 1.10.2008.

Laissa eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan laskemisesta ja vastuuvelan kattamisesta (1114/2006), joka tuli voimaan 1.1.2007, on yhtenäistetty lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavien eläkelaitosten vastuuvelan kattamista koskevia säännöksiä. Eläkelaitoksilla tässä laissa tarkoitetaan työeläkevakuutusyhtiöistä annetussa laissa tarkoitettua työeläkevakuutusyhtiötä, vakuutuskassalaissa tarkoitettu eläkekassaa, eläkesäätiölaissa tarkoitettu eläkesäätiötä, maatalousyrittäjien eläkelaissa tarkoitettu maatalousyrittäjien eläkelaitosta ja merimieseläkekassaa.

Vakuutusyhtiölain kokonaisuudistuksessa tehtiin nykyisiin katesäännöksiin joitakin tarkennuksia ja täsmennyksiä. Lisäksi yksinkertaistettiin nykyisiä monimutkaisia ja vaikeasti ymmärrettäviä säännöksiä sekä muutettiin säännöksiä siten, että ne nykyistä paremmin ottavat huomioon sijoitusmarkkinoilla ja vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnassa tapahtuneen kehityksen.

Lisäksi eläkesäätiöitä ja vakuutuskassoja koskevat tarkemmat vastuuvelan kattamista koskevat säännökset ovat tulleet voimaan 1.6.2006 laeilla 391/2006 ja 392/2006.

Ammattitutkintostipendin kehittäminen
HE 46/2005 vp — EV 68/2005 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.6.2005, että hallitus selvittää mahdollisuudet laajentaa ammattitutkintostipendijärjestelmää siten, että päätoimisena yrittäjänä toimiminen lasketaan mukaan vaadittavaan työhistoriaan.

Yrittäjän on ollut mahdollista saada ammattitutkintostipendi, jos hän on ollut riittävän pitkään palkansaajana. Yrittäjien ammattitutkintostipendiä on käsitelty yrittäjien sosiaaliturvaan liittyviä kehittämistarpeita selvittäneessä työryhmässä, joka ei kuitenkaan tehnyt asiaan liittyviä ehdotuksia.

Ammattitutkintostipendi rahoitetaan työnantajien ja palkansaajien maksamilla työttömyysvakuutusmaksuilla, joita yrittäjät eivät maksa. Tämän vuoksi ammattitutkintostipendin saamisedellytysten laajentaminen siten, että se voitaisiin maksaa pelkästään yritystoimintaa harjoittaneelle koulutusrahaston varoista, ei ole edennyt.

Opetusministeriö asetti 17.8.2007 johtoryhmän valmistelemaan ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen toimeenpanoa. Johtoryhmän tehtävänä on muun muassa aikuisopiskelijoiden opintososiaalisten etuuksien uudistaminen. Tämän kehittämistyön yhteydessä selvitetään myös ammattitutkintostipendin myöntämisperusteet.

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa on todettu, että jatketaan edelleen yrittäjien sosiaaliturvan kehittämistä ja puutteiden korjaamista. Tässä tarkoituksessa sosiaali- ja terveysministeriö asetti 22.9.2008 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmän puutteita ja tehdä ehdotuksia niiden korjaamiseksi. Yrittäjien aikuiskoulutustukea ja ammattitutkintostipendiä koskevat asiat olivat käsiteltävinä työryhmässä. Työryhmän toimikausi päättyi 31.10.2009. Työryhmä ei löytänyt ratkaisua yrittäjien ammattitutkintostipendin rahoitukseen.

Eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain kokonaisuudistus
HE 156/2005 vp — EV 34/2006 vp; HE 152/2008 vp
Talousvaliokunta

> Eduskunta edellytti 18.4.2006, että hallitus valmistelee viipymättä vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet turvaavan, toimivan ja kansainvälisesti kilpailukykyisen eläkerahastolainsäädännön kokonaisuudistuksen. Hallituksen on annettava esityksensä eduskunnalle syyskuun 2006 loppuun mennessä, jotta eduskunta voi tehdä päätöksensä vielä tämän vaalikauden aikana.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 2.6.2006 eläkerahastolakityöryhmän, jonka tehtäväksi annettiin valmistella sosiaali- ja terveysministeriölle esitys lisäeläkedirektiiviä koskevaan jatkotyöhön liittyvien tehtävien priorisoinnista ja aikataulusta 23.6.2006 mennessä ottaen huomioon eduskunnan lausumassaan edellyttämät seikat. Toimeksiannossa esitettiin, että työryhmän esityksen pohjalta on tarkoitus asettaa jatkotyöryhmä valmistelemaan hallituksen esityksen muotoon kirjoitettua eläkesäätiö- ja vakuutuskassalain kokonaisuudistusta sekä vakuutusyhtiölakiin tehtäviä mahdollisia lisäeläketoiminnan edellyttämiä muutoksia.

Eläkerahastolakityöryhmä oli yksimielinen siitä, että kokonaisuudistuksen yhteydessä on ratkaistava neljä asiakokonaisuutta. Ensinnäkin on valmisteltava uusi eläkerahastolaki, joka sisältää kaikki uudet lisäeläkejärjestelyt, joita ovat maksuperusteiset ja etuusperusteiset lisäeläkejärjestelyt sekä näiden sekoitukset. Eläkerahastolakityöryhmä piti keskeisenä, että uuden lain tulisi turvata vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet ottaen huomioon osapuolille koituvat riskit. Toiseksi kokonaisuudistuksen yhteydessä on valmisteltava ehdotus nykyisten eläkesäätiöiden ja eläkekassojen toiminnan turvaamiseksi tarkoituksenmukaisella tavalla. Kolmanneksi on valmisteltava ehdotus TEL -eriyttämiskysymyksestä eli se, onko perusteltua harjoittaa pakollista työeläketurvaa ja lisäeläketoimintaa samassa eläkelaitoksessa. Neljänneksi kokonaisuudistuksen yhteydessä on valmisteltava ehdotus siitä, voivatko henkivakuutusyhtiöt harjoittaa jatkossa eläkerahastolain mukaista lisäeläketoimintaa ottaen huomioon kilpailuneutraliteetti. Työryhmä oli yksimielinen myös siitä, että kaikki edellä mainitut asiakohdat, hallituksen esityksen muotoon laadittu luonnos eläkerahastolaiksi sekä esitykset asiakohtien 2-4 edellyttämistä lainmuutoksista tulisi tehdä kesään 2007 mennessä. Työryhmässä todettiin, että kokonaisuudistusta ei ole mahdollista toteuttaa eduskunnan edellyttämässä aikataulussa syyskuuhun 2006 mennessä.

Eduskunnan lausumassaan mainitseman eläkerahastolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti 20.11.2006 työn, joka tähtäsi alkuvaiheessa edellä mainittujen keskeisten ja laajakantoisten kysymysten periaatteellisen ratkaisuun.

Sosiaali- ja terveysministeriö on informoinut eduskunnan talousvaliokuntaa ja sosiaali- ja terveysvaliokuntaa tehdyistä toimenpiteistä 22.9.2006.

Jatkotyötä varten ministeriössä toimi loppuvuodesta 2006 epävirallinen kolmikantainen ohjausryhmä. Keskeiset työmarkkinajärjestöt esittivät 15.12.2006 päivätyn muistion mukaisesti ne perusperiaatteet, joiden perusteella lainsäädäntöä tulisi kehittää.
Työmarkkinajärjestöjen tavoitteena oli kehittää lainsäädäntöä niin, että mahdollistettaisiin sekä maksuperusteiset että etuusperusteiset järjestelyt sekä näiden yhdistelmät uudentyyppisessä lisäeläkerahastossa. Ohjausryhmä päätyi ehdottamaan seuraavanlaista säädösvalmistelun käsittelyjärjestystä:

1. Valmistellaan maksuperusteisia järjestelmiä varten lisäeläkerahastolaki. Työmarkkinajärjestöjen mukaan valmisteltavan lisäeläkerahastolain tulisi mahdollistaa sekä maksuperusteiset että etuusperusteiset lisäeläkejärjestelyt sekä näiden yhdistelmät. Lisäksi valmistellaan

työeläkerahastolaki, jossa säädettäisiin työeläketurvan järjestämisestä työeläkevakuutusyhtiössä vakuuttamiselle vaihtoehtoisella tavalla;
2. Voimassa olevien eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain mukaiset eläkekassat ja eläkesäätiöt voivat jatkaa toimintaansa nykyisen lainsäädännön puitteissa;
3. Aloitetaan nykyisten eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain ajanmukaistamiseen tähtäävä työ.

Selvitettävien asiakohtien lisäksi työryhmän tulee kuulla ainakin verotus- ja kilpailunäkökohtien osalta valtiovarainministeriötä, kauppa- ja teollisuusministeriötä ja Kilpailuvirastoa sekä tarvittaessa muitakin intressitahoja.

Jatkotyöskentelyn edetessä kävi kuitenkin ilmeiseksi, että työmarkkinajärjestöjen keskenään sopima kokonaisuudistus ei onnistu tavoitellussa aikataulussa, koska kokonaisuudistusta olisi jouduttu valmistelemaan useita vuosia. Kokonaisuudistukseen olisi todennäköisesti sisältynyt myös yhtiöoikeudellisia ja perustuslaillisia ongelmia. Kaavailtu uudistus olisi rakentunut vanhan vakuutuskassa-lain pohjalle, jolloin uudistus olisi ollut näennäinen. Markkinoilta olisi lisäksi todennäköisesti poistunut eläkesäätiövaihtoehto.

Sosiaali- ja terveysministeriö päätti helmi-/maaliskuulla 2008, että maksuperusteinen lisäeläkeuudistus toteutettaisiin nykymuotoisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa, jolloin tarvittavat säännökset otettaisiin erillislakiin, ja nykyiset eläkesäätiölaki ja vakuutuskassalaki toimisivat erillislain taustalakeina. Lainvalmistelu käynnistettiin virkamiesvalmisteluna. Esitysluonnos valmistui kesäkuun alussa 2008 ja siitä järjestettiin poikkeuksellisen laaja lausuntokierros. Valtaosa lausunnon antajista kannatti esityksen antamista nopealla aikataululla. Lausuntokierroksen jälkeen uudistusta koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 3.10.2008.

Hallituksen esityksessä Eduskunnalle laiksi maksuperusteisista lisäeläkejärjestelyistä eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 152/2008 vp., tavoitteena on, että eläkesäätiöt ja eläkekassat saatetaan kilpailullisesti yhdenvertaiseen asemaan henkivakuutusyhtiöiden ja ulkomaisten toimijoiden kanssa maksuperusteisen ammatillisen lisäeläketurvan tarjonnassa. Samalla lakiin ehdotetaan eräitä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/41/EY ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta edellyttämiä säännöksiä eläkesäätiöltä tai eläkekassalta vaadittavista, vastuuvelan ylittävistä omista varoista silloin, kun eläkesäätiö tai eläkekassa itse vastaa biometrisistä riskeistä.

Uudistusta koskeva lait 173/2009, 174/2009 ja 175/2009 hyväksyttiin 27 päivänä maaliskuuta 2009 ja ne tulivat voimaan 1.4.2009.

Eduskunta edellytti lakien hyväksymistä koskevassa vastauksessaan 8/2009 vp, että hallitus välittömästi valmistelee eläkerahastoja koskevan kokonaisuudistuksen, joka sisältää uudet lisäeläkejärjestelyt ja joka turvaa vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet sekä eläkesäätiöiden ja -kassojen toimintaedellytykset tarkoituksenmukaisella tavalla. Valtioneuvosto päätti 26.3.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Ministeriössä kartoitetaan parhaillaan, miltä osin nykyinen lainsäädäntö on edelleen puutteellinen, ottaen huomioon yllä mainittu eduskunnan lausuma. Tämän jälkeen ministeriöllä on tarkoitus asettaa työryhmä valmistelemaan tarvittavaa lainsäädäntöä.

Prostituoiduille järjestettävät tukitoimet
HE 221/2005 vp — EV 93/2006 vp
Lakivaliokunta

> Eduskunta edellytti 21.6.2006, että prostituoitujen käytettäviksi järjestetään riittävästi sellaisia tukitoimia, joilla edistetään heidän mahdollisuuksiaan irtautua prostituutiosta ja siirtyä työelämän piiriin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on keskittynyt erityisesti ihmiskaupan uhrien auttamiseen, joista monet ovat prostituoituja.

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on toteutettu 1.1.2007 lukien maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muutoksella (1269/2006). Palveluihin ja tukitoimiin sisältyy uhreille annettavaa oikeudellista ja muuta neuvontaa, kriisiapua, sosiaali- ja terveyspalveluja, tulkkipalveluja sekä muita tukipalveluja, tilapäisen majoituksen tai pysyvämmän asumisen järjestäminen, toimeentulotuki ja muu tarpeellinen huolenpito sekä turvallisen koti- ja lähtömaahan paluun tukeminen. Palvelujen tarve ja toteutus arvioidaan yksilöllisesti. Järjestelmää koordinoivat valtion vastaanottokeskukset. Sosiaali- ja terveyspalveluilla tarkoitetaan niitä palveluja, joita ihmiskaupan uhri tarvitsee yksilöllisen tilanteensa perusteella kuten terveydenhoitajan, lääkärin tai sosiaalityöntekijän vastaanottoa, lastensuojelua, turvakotipalveluja, kuntoutusta ja henkistä tukea. Edellä mainitut lakimuutokset koskevat pääasiassa henkilöitä, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa. Henkilöt, joilla on kotikunta Suomessa, saavat vastaavia palveluja ja tukitoimia yleisten säädösten mukaisesti. Kunnalle voidaan korvata ihmiskaupan uhrille annetuista uhriasemasta johtuvista erityisistä palveluista ja tukitoimista aiheutuvia kustannuksia.

Valtioneuvosto on hyväksynyt 25.6.2008 tarkennetun ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman. Tarkennettuun toimintasuunnitelmaan sisältyy muun muassa tähänastisen ihmiskaupan vastaisen toiminnan arviointi vuoden 2009 aikana. Tarkennettuun toimintasuunnitelmaan sisällytettyä ihmiskaupan vastaisen toiminnan arviointia ei ole voitu tehdä valtionhallinnon tuottavuusohjelmaan sisältyvien määrärahaleikkausten vuoksi. Mahdollisuuksia erillisen arvioinnin tekemiseksi kuitenkin edelleen selvitetään. Ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman ohjausryhmän (SM027:00/2008) työhön sisältyy myös jatkuvaa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toimivuuden arviointia.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Tupakkalain toimeenpano
HE 226/2005 vp — EV 84/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 19.6.2006, että hallitus seuraa toteutuuko ravintolatyöntekijöiden tupakansavulta suojelu samoin kuin lakiehdotuksen muut terveyspoliittiset tavoitteet tarkoitetulla tavalla ja arvioi seurannan perusteella lainmuutostarpeet.

Lain vahvistamisen jälkeen on annettu tupakointitilan vähimmäispinta-alaa koskeva valtioneuvoston asetus ja tupakointitilan rakenteellisia ja teknisiä vaatimuksia ja huoltoa koskeva sosiaali- ja terveysministeriön asetus. Julkaistiin niiden toimeenpanoa tukeva opas. On järjestetty kattavasti sekä valtakunnallisia että alueellisia koulutustilaisuuksia laista ja sen toimeenpanosta ja toimeenpanon valvonnasta ravintoloitsijoille ja viranomaisille. Lisäksi on toimeenpantu tupakkalain voimaanpanoa tukeva kaksiosainen viestintäkampanja ja panostettu verkkoviestintään. Ministeriö on järjestänyt lain toimeenpanoon liittyvän koulutuksen ja viestinnän yhteistyössä Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen, lääninhalli-

tusten, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry:n ja kansanterveysjärjestöjen kanssa.

Lakimuutoksen toimeenpanon ja vaikuttavuuden seuranta on sisällytetty Työterveyslaitoksen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulossopimuksiin ja käynnistetty. Seurantatulosten perusteella ravintoloissa on noudatettu 1.6.2007 muuttuneen tupakkalain kieltoja ja rajoituksia verrattain hyvin. Määrällisesti eniten puutteita on ollut tupakointiopasteissa. Seurantaa jatketaan. Ravintolatyöntekijöiden tupakansavulle altistumisen osalta tulokset valmistuvat ja raportoidaan vuoden 2010 aikana. Tähän mennessä saatujen tulosten perusteella tupakoinnin kieltäminen ravintoloiden sisätiloissa on käytännössä lopettanut ravintolahenkilökunnan altistumisen ympäristön tupakansavulle. Myös useimmat ravintolat, joihin on rakennettu tupakointitilat (erillinen tupakkakoppi tai vastaava) ovat mittaustulosten perusteella savuttomia.

Kansaneläkejärjestelmän kehittäminen
HE 90/2006 vp — EV 283/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.2.2007, että hallitus pikaisesti arvioi kansaneläkejärjestelmän kehittämistarpeet erityisesti siltä osin, miten joustava vanhuuseläkkeelle jääminen nykyistä paremmin mahdollistetaan ja miten kansaneläkettä saavien toimeentulon kehityksestä huolehditaan oikeudenmukaisesti.

Kansaneläkkeissä ja kansaneläkkeen määrään sidotuissa etuuksissa toteutettiin vuoden 2008 alusta 20,50 euron suuruinen tasokorotus. Sen lisäksi vuoden 2008 alusta kansaneläkkeessä luovuttiin kuntien kalleusluokituksesta ja kansaneläkkeen alentamisesta laitoshoidon vuoksi. Vuonna 2010 sovelletaan poikkeuksellisesti samaa kansaneläkeindeksin pistelukua kuin vuonna 2009. Tällä estetään kansaneläkkeiden aleneminen vuoden 2010 alusta.

Pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentulo turvataan ottamalla maaliskuun alusta 2011 käyttöön uusi takuueläke. Hallituksen asettaman sosiaaliturvan uudistamiskomitean ehdottama takuueläke nostaisi täyttä kansaneläkettä saavan eläkettä reaalisesti noin 15 %. Komitea ehdottaa lisäksi, että vaalikausittain arvioitaisiin perusturvan tulotason kehitystä.

Vuonna 2009 toimintansa aloittanut toimitusjohtaja Jukka Rantalan työryhmä valmistelee vanhuuseläkkeelle siirtymistä ja eläkeikää koskevia ehdotuksia. Työryhmän työn on määrä valmistua tammikuussa 2010.

Maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittäminen
HE 132/2006 vp — EV 196/2006 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 1.12.2006, että hallitus seuraa lainsäädännön toteutumista ja huolehtii siitä, että työterveyshuollon asiantuntijat ovat mukana tilakäynneillä vähintään nykyisessä laajuudessa ja että vuoden 2009 loppuun mennessä työterveyshuoltoa kehitetään siten, että tilakäynnit voidaan kaikilla alueilla tehdä moniammatillisena yhteistyönä hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti.

Maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittämisyksikkö ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos seuraavat lainsäädännön toteutumista. Terveyskeskusten työterveyshuollon verkostoyhteistyössä panostetaan maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittämiseen ja mm. työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden yhteistyön toteutumiseen. Myös asiantuntijoita koskevassa koulutuksessa on otettu huomioon yhteistyötä koskevat kysymykset.

Maatalousyrittäjien työterveyshuollon kehittämisyksikön ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen syksyllä 2009 julkaiseman selvityksen mukaan määräaikaisen lain voimassaoloajan ensimmäisinä vuosina 2007–2008 tilakäyntien määrä lisääntyi noin 60 prosenttia edeltäviin vuosiin verrattuna (Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1415/2006) 13 ja 17 §:n väliaikaisen muuttamisen toteuman ja vaikutusten arviointi – Selvitys tilakäyntien vaikuttavuudesta). Uudistuksen aikana saavutettiin tilakäyntien hyvän työterveyshuoltokäytännön mukainen määrällinen taso: käyntien määrä lisääntyi edeltävien vuosien noin 3600 tilakäynnistä noin 5800 tilakäyntiin vuodessa. Kaikista tilakäynneistä yli kaksi kolmasosaa tehtiin moniammatillisesti, maatalouden asiantuntijan yksin tekemien käyntien osuus oli noin 12 prosenttia ja työterveyshoitajan vastaavasti noin 20 prosenttia.

Määräaikaisen lain voimassa ollessa saatujen hyvien kokemusten vuoksi ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon vaikuttavuuden edistämiseksi hallitus esitti Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen vuosina 2007–2009 määräaikaisena voimassa olleen tehtävän seurata ja tarvittaessa huolehtia maatalousyrittäjien työterveyshuoltoon liittyvistä tilakäynneistä vakinaistamista vuoden 2010 alusta (HE 154/2009 vp). Eduskunta on kertomusvuonna hyväksynyt ehdotetun lain (1003/2009).

Hallitusohjelman mukaan maatalousyrittäjien työterveyshuollon korvausjärjestelmää kehitetään niin, että maatalousyrittäjät voivat hankkia työterveyshuoltopalvelut vaihtoehtoisesti yksityiseltä palveluntuottajalta (HE 133/2008 vp.). Vuoden 2009 alusta voimaan tulleen lakimuutoksen (817/2008) myötä myös yksityisten työterveyshuollon palveluiden tuottajien hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti tekemät tilakäynnit korvataan valtion varoista vastaavasti kuten terveyskeskuksen tekemät tilakäynnit.

Asia ei enää anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Henkilökohtaisen avustajajärjestelmän kehittäminen
HE 166/2006 vp — EV 140/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 8.11.2006, että vammaispoliittisen ohjelman valmistelussa selvitetään, miten henkilökohtaista avustajapalvelua kehitetään ja sen rahoitusta uudistetaan sekä millä aikataululla uudistamisessa edetään.

Hallituksen ohjelman (19.4.2007) mukaisesti toteutetut vammaispalvelulain muutokset ovat tulleet voimaan 1.9.2009. Lakiin on lisätty säännökset vaikeavammaisen henkilön oikeudesta saada henkilökohtaista apua päivittäisiin toimiin kotona ja kodin ulkopuolella. Lakiin on myös lisätty säännökset vammaisten henkilöiden palvelutarpeen selvittämisestä, palvelusuunnitelman laatimisesta sekä määräajasta vammaispalveluasioiden käsittelyssä.

Lainmuutoksella on jatkettu vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain yhteensovittamista säätämällä lakien keskinäisessä suhteessa vammaispalvelulaki ensisijaiseksi suhteessa kehitysvammaisten erityishuollosta annettuun lakiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on osana lainmuutosten toimeenpanoa ohjannut kuntia ja lääninhallituksia lain soveltamisessa. Sosiaali- ja terveysministeriö on keväällä 2009 asettanut laajapohjaisen ohjausryhmän huolehtimaan vammaispalvelulain muutoksia koskevasta tiedottamisesta, kouluttamisesta, ohjauksesta ja seurannasta. Ohjausryhmä koordinoi sähköisen verkkokäsikirjan laatimista vammaispalvelulain soveltamisen tueksi. Ohjausryhmä toimii sosiaali- ja terveysministeriön johdolla ja siinä on mukana kuntien, Kuntaliiton, vammaisten henkilöiden sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen edustajat, joiden yhteistyöllä seurataan ja ohjataan käsikirjan muotoutumista. Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos (THL) vastaa

käsikirjan käytännön toteuttamisesta sekä sisällön tuottamisen että teknisen toteutuksen ja ylläpidon osalta.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutuminen
HE 234/2006 vp — EV 279/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 2.2.2007, että hallitus seuraa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutumista uudistuksessa tarkoitetulla tavalla erityisesti ammatillisessa koulutuksessa olevien osalta ja arvioi mahdollisesti tarvittavat lainsäädäntömuutokset.

Sosiaali- ja terveysministeriön tukemassa kouluterveydenhuollon laatu ja oikeudenmukaisuus (KERTTU) -tutkimusohjelmassa on selvitetty suunnitelmallisuutta, henkilöstövoimavaroja ja käyntejä (Kivimäki ym. 2007a ja b, Wiss ym. 2007).

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksessa kehitetään Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmää (TedBM-hanke) säännöllisen seurantatiedon saamiseksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä mm. peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutumisesta. Kouluterveydenhuollon laatusuosituksen toimeenpanosta valmistui selvitys vuonna 2007 (Stakes, Työpapereita 32/2007). Yhteistyössä opetushallituksen kanssa on tehty kyselyt peruskouluissa (Opetushallitus ja Stakes 2007), ammatillisissa oppilaitoksissa (Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa – perusraportti kyselystä vuonna 2008, Opetushallitus ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009) ja lukioissa (Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen lukioissa – perusraportti lukiokyselystä vuonna 2008, Opetushallitus ja Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2009). Tavoitteena on kehittää kullekin osajärjestelmälle helposti seurattavia tunnuslukuja.

Ohjelman mukaisesti on muun muassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa käynnistetty hankkeita ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien terveyden edistämiseksi.

Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa olevien nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sisältyy Kansalliseen terveyserojen kaventamisen toimintaohjelmaan 2008–2011.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009) tuli voimaan 1.7.2009 siten, että asetuksen mukaiset määräaikaiset terveystarkastukset on järjestettävä viimeistään 1.1.2011. Asetus velvoittaa kunnat järjestämään terveystarkastusten lisäksi tarpeen mukaisen terveysneuvonnan, kouluyhteisön ja opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden seurannan sekä erityisen tuen. Asetuksen mukaisten palvelujen järjestämiseksi on kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia vuodelle 2010 korotettu 9 250 000 eurolla. Samansuuruinen valtionosuuden korotus on esitetty valtiontalouden kehyksissä 2010–2013 myös vuodelle 2011.

Asetuksen valmistelu aloitettiin, koska useiden vuosina 2004–2007 tehtyjen selvitysten mukaan kuntien välillä oli eroja lasten ja nuorten ehkäisevin palvelujen voimavaroissa ja sisällöissä (mm. Apulaisoikeuskanslerin päätös Dno 6/50/06, Valtiontalouden tarkastusvirasto 2006, Stakes Työpapereita 32/2007 ja Raportteja 40/2008). Vain harvoissa terveyskeskuksissa koulu- ja opiskeluterveydenhuolto oli järjestetty kansallisten suositusten mukaisesti. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta on saatu vastaavia tietoja peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskeleville suunnatuissa Kouluterveyskyselyissä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon liittyvät säädöstarpeet on otettu huomioon valmistelussa olevassa uudessa terveydenhuoltolaissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön yhdessä loppuvuodesta 2008 nimittämän työryhmän ehdotusten mukaan yhtenäisen oppilas- ja opiskelijahuoltolain valmistelu käynnistetään hallituskaudella (STM Selvityksiä 2009:34). Sosiaali- ja terveysministeriön vuoden 2009 alussa asettaman opiskeluterveydenhuollon kustannuksia ja järjestämistapoja selvittäneen työryhmän (STM Selvityksiä 2009:49) ehdotusten mukaan ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto järjestetään edelleen oppilaitoksen sijaintikunnan järjestämänä ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto Yli-oppilaiden terveydenhoitosäätiön mallin mukaisesti.

Lastensuojelu
HE 252/2006 vp — EV 309/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 14.2.2007, että hallitus huolehtii määrärahalisäyksistä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin niin, että uuden lainsäädännön vaatimat lisäresurssit kuntien sosiaalityöhön turvataan. Selvitys lisäresurssien turvaamisesta ja lain 14 §:ssä tarkoitettujen asiantuntijaryhmien toiminnasta on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin hallinto-oikeuksien resurssien turvaamiseksi siten, että lastensuojelulain mukaisten asioiden joutuisa käsittely hallinto-oikeuksissa varmistetaan. Selvitys siitä, miten uudistuksen edellyttämät virka- ja toimitilajärjestelyt on tehty, on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle ennen lain voimaantuloa.

3. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin perhehoitoa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

4. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa lapsen huostaanottoa koskevan päätöksenteon toimivuutta ja että hallitus tarvittaessa ja mahdollisimman ripeästi valmistelee ehdotuksen sellaisen lastensuojelua tehostavan päätöksentekomenettelyn käyttöönotosta, että päätöksen tahdonvastaisesta huostaanotosta tekee moniammatillinen toimielin, joka perustettaisiin esimerkiksi kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien yhteyteen.

1. Valtion vuoden 2008 talousarvioon on lisätty kuntien valtionosuutta 6,9 M euroa lastensuojelulain toimeenpanoa varten. Sosiaali- ja terveysministeriö on toimittanut lausumassa edellytetyn selvityksen eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 2/2009.

2. Oikeusministeriö on toimittanut 19.12.2007 päivätyn selvityksen (diaarinumero 134/03/2007) eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallinto-oikeuksien virka- ja toimitilajärjestelyistä, kuten tämä lausuma edellytti.

3. Perhehoitoa koskevan lainsäädännön uudistus sisältyy hallitusohjelmaan ja alustavan arvion mukaan hallituksen esitys asiasta annetaan aikaisintaan vuonna 2010. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 23.4.2009 perhehoidon valtakunnallisen toimintaohjelman ja lainsäädännön kehittämistyöryhmän ohjaamaan valtakunnallisen perhehoidon toimintaohjelman toteuttamista ja tekemään esitykset perhehoitolainsäädännön uudistamisesta. Työryhmä asetettiin toimikaudelle 1.5.2009 – 31.12.2010.

4. Hallinto-oikeuksissa tapahtuvan ensivaiheen päätöksentekomenettelyn toimivuutta on mahdollista arvioida vasta kokemusten karttuessa. Kuten kohdassa 2 tarkoitetusta selvityksestä käy ilmi, oikeusministeriö seuraa aktiivisesti lastensuojeluasioiden käsittelyä hallinto-oikeuksissa.

Sähköisten potilaskertomusten ja sähköisen lääkemääräyksen toteuttaminen
K 4/2006 vp
Tulevaisuusvaliokunta

Käsitellessään Hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2005 tulevaisuusvaliokunta rajasi lausuntonsa ja huomautuksensa koskemaan tietoyhteiskuntaa ja erityisesti sen sähköisiä palveluja. Valiokunta kiinnitti huomiota vuorovaikutteisen Internetin ja matkaviestimien vähäiseen käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollon asioinnissa. Valiokunta esitti,

että hallitus tekee kokonaisarvion julkisten palvelujen digitalisoimisen esteistä, viivytyksistä ja ratkaisuista ja

että hallitus viivyttelemättä valmistelee sähköisen terveyskertomuksen toimeenpanon edellyttämät lainsäädäntö- ja muut päätökset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköistä käsittelyä (159/2007) sekä sähköistä lääkemääräystä (61/2007) koskevat lait tulivat voimaan vuonna 2007. Lakien pohjalta toteutetaan valtakunnalliset keskitetyt tietojärjestelmät, jotka mahdollistavat potilas- ja lääkemääräystietojen valtakunnallisen käytön potilaiden tietosuojan turvaavalla tavalla.

Laissa säädettyjen tavoitteiden toteuttamista varten sosiaali- ja terveysministeriö on luonut kansallisen ohjausjärjestelmän sekä rahoittanut tavoitteiden mukaiset osahankkeet yhteistyössä kuntien, sairaanhoitopiirien ja Kelan kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut asetuksen sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon neuvottelukunnasta kesällä 2007, jolloin myös kyseinen neuvottelukunta on asetettu.

Sähköistä lääkemääräystä koskeva laki tuli voimaan 1.4.2007. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköistä käsittelyä koskeva laki tuli voimaan 1.7.2007. Sähköistä lääkemääräystä koskeva asetus annettiin kesällä 2008. Potilasasiakirjoja koskeva asetus annettiin kesällä 2009.

Lakien nojalla toteutettavien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen rakentaminen on toteutettu sosiaali- ja terveysministeriön, Kansaneläkelaitoksen, Valviran sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteistyönä. Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen rakentaminen rahoitetaan valtion talousarviosta.

Valtakunnallisiin palveluihin liittyminen edellyttää merkittäviä muutoksia myös terveydenhuollon palvelujen antajien potilastietojärjestelmiin. Tätä työtä on koordinoitu potilastietojärjestelmäkohtaisesti ns. klusterihankkeiden kautta.

Sähköisen reseptin käyttöönotto alkaa Turusta ja Kotkasta keväällä 2010. Sähköisen arkiston tekniset testaukset ovat alkaneet Kuopiossa ja Itä-Savon sairaanhoitopiirissä. Lakien siirtymäsäännöksiä on tarkoitus tarkistaa kevään 2010 aikana.

Kansalaisten sähköistä asiointia sosiaali- ja terveydenhuollossa kehitetään osana VM:n SA-De-ohjelmaa.

Vammaispoliittinen ohjelma
VNS 5/2006 vp — EK 23/2006 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 22.9.2006, että hallitus ryhtyy pikaisesti valmistelemaan laajaalaista kaikkien tahojen toimintaa ohjaavaa vammaispoliittista ohjelmaa.

Hallituksen ohjelman (19.4.2007) mukaisesti laaditaan vammaispoliittinen ohjelma, jossa linjataan seuraavien vuosien vammaispolitiikan keskeiset toimenpiteet. Tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen asema ja esteetön yhteiskunta, jossa kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet. Vammaispoliittisen ohjelman pohjana ovat vuonna 2006 vammaispolitiikasta annetun valtioneuvoston selonteon periaatteet ja linjaukset sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 2008 ohjausryhmän koordinoimaan ohjelman valmistelutyötä. Eri hallinnonalat ovat osallistuneet ohjelman valmisteluun. Lisäksi on järjestetty alueellisia valmistelutilaisuuksia sekä valtakunnallinen kuulemistilaisuus. Vammaispoliittisen ohjelman on tarkoitus valmistua keväällä 2010.

Maksujärjestelmän uudistaminen
HE 37/2008 vp — EV 50/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 21.5.2008, että valtioneuvoston muuttaessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuasetusta, terveydenhuollon tasamaksut sidotaan hallituksen esityksen perusteluissa mainitun sosiaali- ja terveystoimen hintaindeksin sijasta kansaneläkkeisiin.

2. Eduskunta edellytti, että terveydenhuollon maksukattouudistus valmistellaan pikaisesti.

3. Eduskunta edellytti, että päivähoitomaksujen rakenteelliset ongelmat kartoitetaan päivähoitolain kokonaisuudistuksen yhteydessä ja ne pyritään korjaamaan – esimerkiksi tulorajojen porrastusta lisäämällä – siten, että korkeinta maksua perittäisiin vain palkansaajien keskiansiot ylittäviltä perheiltä ja että maksut nykyistä tarkemmin määräytyisivät hoitoaikojen perusteella.

4. Eduskunta edellytti, että nyt hyväksyttävän maksu-uudistuksen vaikutuksia päivähoitohenkilöstön mitoitukseen, pienten lasten äitien työssäkäyntiin ja erityisesti eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön seurataan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuja lakia (734/1992) ja asetusta (912/1992) muutettiin 1.8.2008 voimaan tulleilla lailla (387/2008) ja asetuksella (464/2008) siten, että maksut ja tulorajat sidottiin indekseihin, jotka parhaiten vastaavat palveluja käyttävien asiakkaiden tulokehitystä ja palvelusta aiheutuvia kustannuksia. Uudistuksessa terveydenhuollon tasamaksut sidottiin kansaneläkeindeksiin. Asia ei anna tältä osin enää aihetta toimenpiteisiin.

Kaikki terveydenhuollon menot kattavan asiakkaan maksukyvyn huomioon ottavan maksukaton toteuttamista on selvitetty sosiaali- ja terveysministeriön maksutoimikunnassa. Toimikunta tarkasteli vuonna 2005 valmistuneessa mietinnössään (STM julkaisuja 2005:10) kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen korvaaman hoidon maksukattojen yhdistämismahdollisuutta. Toimikunta totesi, että erillisistä maksukatoista aiheutuvan kokonaisrasituksen pienentäminen olisi asiakkaan näkökulmasta perusteltua ja tarpeellista, mutta tarkemmat kannanotot maksukattojen yhdistämisestä jäivät jatkoselvittelyyn. Sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittävän SATA-komitean eräänä tehtävänä on ollut osana laajempaa sosiaaliturvan kokonaisuudistusta selvittää maksukattojen yhdistämismahdollisuutta. Stakes on laatinut toimeksiantosopimuksen perusteella SATA-komitealle maksukattojen yhdistämismahdollisuuksia koskevan selvityksen. Selvityksen tavoitteena on ollut arvioida erilaisia vaihtoehtoja maksukattojen yhdistämiseksi sekä sitä, millä muulla vaihtoehtoisella mallilla paljon kunnallisia palveluja ja lääkkeitä käyttävien asemaa voitaisiin parantaa oikeudenmu-

kaisella tavalla. Eri vaihtoehtojen tarkastelun lähtökohtana on ollut kustannusneutraali lopputulos ja vaihtoehtojen toteuttamisen vaikutuksia on tarkasteltu palveluja käyttävien potilaiden sekä kunnallisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksen kannalta. Stakesin selvityksen perusteella SATA-komitea tekee tarvittavat ehdotukset yhtenäisen maksukattojärjestelmän luomiseksi.

Lailla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamiseksi uudistettiin lasten päivähoidosta perittävän maksun perusteena olevaa perhekäsitettä paremmin todellista perherakennetta vastaavaksi niin, että perheen kokona otetaan huomioon yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliiton omaisissa olosuhteissa elävien henkilöiden lisäksi heidän kanssaan samassa taloudessa asuvat molempien alaikäiset lapset. Samalla myös lasten siirtyminen osa-aikahoidosta kokopäivähoitoon tehtiin joustavammaksi. Päivähoitomaksujen rakenteellisten ongelmien kartoitusta tullaan jatkamaan päivähoitolain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Seuranta maksu-uudistuksen vaikutuksista eri asiakasryhmien palvelujen käyttöön sekä päivähoitohenkilöstön mitoitukseen tullaan toteuttamaan.

Sosiaaliturvan uudistamiskomitea eli SATA-komitean työn yhteydessä selvitettiin maksukattojen uudistamista. Komitea ehdotti 18.12.2009, että terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto toteutetaan yhdistämällä kunnallinen terveydenhuollon maksukatto ja sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Yhdistetyn maksukaton ulkopuolelle jää sairausvakuutuksen matkakustannusten katto. Jatkovalmistelun lähtökohtana tulisi olla kustannusneutraali tasakattomalli (840 €/v.). Palvelusetelin omavastuu otettaisiin yhdistetyssä maksukatossa huomioon enintään vastaavan kunnallisen palvelumaksun suuruisena. Lisäksi jatkovalmistelussa arvioidaan tarve kunnallisen terveydenhuollon ns. välikatoille. Komitean ehdotusten jatkovalmistelusta päätetään myöhemmin.

Elatustuen siirto kunnilta Kansaneläkelaitokselle
HE 49/2008 vp — EV 69/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 16.6.2008, että Kansaneläkelaitokselle siirtyvien tehtävien hoitoon ei haeta henkilöstöä avoimella hakumenettelyllä ennen kuin kunnissa elatustukiasioita hoitaneiden henkilöiden halukkuus siirtyä Kansaneläkelaitoksen palvelukseen on selvitetty.
>
> 2. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriö seuraa, miten elatustuen toimeenpano yhteistyössä kuntien ja Kansaneläkelaitoksen kanssa toteutuu ja millä tavalla elatustukitehtäviä kunnissa hoitaneen henkilöstön asema järjestyy.

Elatustuen siirto kunnilta Kansaneläkelaitokselle tulee tapahtumaan 1.4.2009. Kansaneläkelaitos on marraskuussa 2008 hakenut kuntien elatustukiasioita hoitaneiden henkilöiden joukosta asiakassihteereitä perintäyksiköihinsä viidelle eri paikkakunnalle. Uusia työntekijöitä haetaan yhteensä 40. Henkilöstöä ei haeta avoimella hakumenettelyllä ennen kuin on selvitetty kunnissa elatustukiasioita hoitaneiden henkilöiden halukkuus siirtyä Kansaneläkelaitoksen palvelukseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on seurannut elatustuen toimeenpanotehtävien siirron valmistelua. Elatustukitehtäviä kunnissa hoitaneen henkilöstön aseman järjestymistä voidaan seurata tehtävien siirron, 1.4.2009, jälkeen kun on selvillä kuinka paljon elatustukeen liittyviä tehtäviä hoitavia henkilöitä siirtyy Kansaneläkelaitoksen palvelukseen ja kuinka paljon jää kunnan palvelukseen.

1. Kansaneläkelaitos on menetellyt hakuprosessissa eduskunnan edellyttämällä tavalla. Hakumenettely kohdennettiin aluksi kuntiin (ensimmäiset kaksi hakukierrosta). Vasta kun ilmeni, että henkilöstörekrytoinnin tavoite ei täyttynyt (neljäkymmentä henkilötyövuotta), laajennettiin hakumenettely eri perintäyksiköiden toimesta tapahtuvaksi, esimerkiksi julkiseksi hauksi.

Kunnissa elatustukiasioita hoitaneille henkilöille haluttiin varmistaa näin etuasema Kansaneläkelaitoksen henkilöstörekrytoinnissa.

2. Asia otetaan sosiaali- ja terveysministeriön ja terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen välillä tehtävään tulossopimukseen ja ratkaistaan siinä.

Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan työn tehostaminen ja muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantaminen
HE 58/2008 vp — EV 59/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 10.6.2008, että sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnalle turvataan kansalaisten oikeusturvan ja lautakunnan toimintakyvyn edellyttämät henkilöstövoimavarat ja että lautakunnan johtamista sekä työ- ja käsittelyprosesseja seurataan aktiivisesti ja ryhdytään tarvittaviin lisätoimiin lautakunnan toiminnan kehittämiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että muutoksenhakutarvetta sosiaalivakuutusasioissa pyritään vähentämän kehittämällä edelleen päätösten perusteluja ja asiakkaiden informointia ja että sosiaalivakuutusasioiden ensimmäisen asteen ratkaisujen oikaisumenettelyn toimivuus ja kehittämistarpeet selvitetään pikaisesti.

Lainmuutos, joka tuli voimaan 1.8.2008, toi muutoksenhakulautakunnalle uusia keinoja valitusasioiden käsittelyn nopeuttamiseksi. Keskeistä toiminnan sujuvuuden kannalta on myös muutoksenhakulautakunnan sisäinen kehitystyö. Prosessien johtamiseen, henkilöstön koulutukseen ja työhyvinvointiin onkin muutoksenhakulautakunnassa erityisesti kiinnitetty huomiota ja toimenpiteitä näiden osalta on tehty. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä muutoksenhakulautakunnan kanssa edelleen etsinyt hyviä käytäntöjä ja kartoittanut keinoja nopeuttaa käsittelyaikoja.

Muutoksenhakulautakunta sai vuoden 2008 II lisätalousarviossa 1.7.2008 lukien 220 000 euroa lisämäärärahaa henkilöstön palkkaamiseksi ruuhkan purkuun sekä vuodelle 2009 lisämäärärahaa 700 000 euroa noin 10 henkilöstöstä aiheutuvien palkka- ja muihin menoihin. Näillä muutoksenhakulautakunta on palkannut lisää kaksi esittelijää, kahdeksan notaaria ja yhden toimistohenkilön.

Muutoksenhakulautakunnan antamien selvitysten perusteella käsittelyajat ovat kääntyneet laskusuuntaan. Käsittelyaikatilannetta seurataan kuitenkin jatkuvasti. Edelleen pyritään löytämään keinoja toiminnan tehostamiseen.

Muutoksenhakulautakunnassa on myös suunnitteilla sähköisen yhteyden saaminen Kansaneläkelaitoksen ja muutoksenhakulautakunnan välille, sekä lautakunnan käsittelyjärjestelmän kehittäminen. Muutoksilla voidaan nopeuttaa asioiden käsittelyä pitkällä aikavälillä.

Lainsäädännön selkiyttämisen työttömyysturvan, työeläkkeen, kansaneläkkeen, sairausvakuutuksen ja kuntoutuksen osalta toivotaan myös osaltaan vähentävän muutoksenhakulautakuntaan saapuvien valitusten määrää. Käsittelyaikoja koskeviin ongelmiin on kiinnitetty huomiota myös sosiaaliturvan kokonaisuudistusta kartoittavassa SATA-komiteassa. Muu-

toksenhakulautakunnan toimintaan vaikuttavat myös Kansaneläkelaitoksen käsittelytilanne ja menettelytavat. Myös Kansaneläkelaitoksella on vireillä useita hankkeita, joiden tarkoituksena on vähentää muutoksenhakulautakuntaan saapuvien valitusten määrää.

Työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeus
HE 68/2008 vp — EV 95/2008 vp
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

> Eduskunta edellytti 17.10.2008, että hallitus antaa eduskunnalle esityksen työsuojeluviranomaisten tiedonsaantioikeuksien parantamisesta vuoden 2009 valtiopäivien alkuun mennessä.

Hallitus antoi eduskunnalle 3.4.2009 esityksen laeiksi työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 50/2009 vp). Eduskunnan hallituksen esityksen pohjalta 26.5.2009 hyväksymät lait ovat tulleet voimaan 1.9.2009.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Apurahansaajien vakuuttamisvelvollisuus sosiaalivakuutuksessa
HE 92/2008 vp — EV 132/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.11.2008, että hallitus selvittää mahdollisuudet laajentaa apurahansaajien vakuuttamisvelvoitetta niin, että peräkkäiset, yhteen laskettuina vähintään neljän kuukauden mittaiset, apurahat tulisivat pakollisen vakuuttamisen piiriin.

Apurahansaajien ansiosidonnaista sosiaaliturvaa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2009 alusta. Muun muassa eduskunnan lausuman johdosta Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela), joka toimeenpanee apurahansaajien MYEL-eläketurvaa ja lakisääteistä tapaturmaturvaa, yhteyteen perustettiin apurahansaajien sosiaaliturva-asioiden kehittämistä varten oma neuvottelukunta. Neuvottelukunnassa on Melan edustajien lisäksi edustaja sosiaali- ja terveysministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnasta, Taiteen keskustoimikunnasta, Tieteentekijöiden liitosta, Akavasta, Suomen Taiteilijaseurasta ja Suomen näyttelijäliitosta.

Melassa tehdään erikseen neljän kuukauden yhdenjaksoista työskentelyedellytystä koskeva selvitys, jonka tulokset on tarkoitus esitellä vuonna 2010 apurahansaajien sosiaaliturvan kehittämistä varten perustelulle neuvottelukunnalle. Tämän jälkeen on mahdollista arvioida, onko apurahansaajien ansiosidonnaista sosiaaliturvajärjestelmää koskevia lainsäädännöllisiä muutostarpeita.

Tupakkalain muutosehdotuksen valmistelu
HE 101/2008 vp — EV 127/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.11.2008, että tupakkalain rangaistussäännösten tarkoituksenmukaisuus selvitetään pikaisesti ja arvioidaan erityisesti tupakan alaikäiselle myymisen rangaistustason asianmukaisuus muiden rikosten rangaistustasoon verrattuna.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain ja lääkelain 54 a ja 54 e §:n muuttamisesta (180/2009 vp) annettiin eduskunnalle 2.10.2009. Esityksen mukaan tupakan myyntirikoksen rangaistusasteikkoa korotettaisiin si-

ten, että nykyisen sakkorangaistuksen sijasta teosta voitaisiin tuomita sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Myyntirikoksena rangaistavaksi säädettäisiin tupakkatuotteen tai tupakointivälineen myyminen, muu vastiketta vastaan luovuttaminen taikka välittäminen alle 18-vuotiaalle.

Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen
HE 134/2008 vp — EV 106/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 4.11.2008, että lääkkeiden annosjakelutoiminnan sääntelyyn liittyvän selvitystyön yhteydessä annosjakelun korvattavuuden rajoitusten, kuten kuuden korvattavan lääkkeen rajan, tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus arvioidaan ja tehdään tarvittavat esitykset lainsäädännön muutoksiksi.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) 5 luvun 10 §:n mukaan vakuutetulla, joka on täyttänyt 75 vuotta, on oikeus korvaukseen annosjakelun kustannuksista, jos hänellä on annosjakelun alkaessa vähintään kuusi annosjakeluun soveltuvaa sairausvakuutuslain mukaan korvattavaa lääkettä. Lisäksi edellytyksenä on, että vakuutetun lääkitys on tarkistettu tarpeettomien, keskenään yhteen sopimattomien ja päällekkäisten lääkitysten poistamiseksi ja annosjakeluun siirtyminen on pitkäaikaisessa lääkehoidossa lääketieteelliseltä kannalta perusteltua.

Koneellinen annosjakelu avohoidon potilaille käynnistettiin Suomessa vuonna 2002. Tällä hetkellä palvelua tuotetaan noin 12 000 potilaalle ja mukana on yli 250 apteekkia eri puolilla Suomea. Palvelu on tarkoitettu erityisesti henkilöille, joilla on käytössään useampia lääkkeitä tai joiden on itse vaikea huolehtia lääkkeidensä oikeasta annostelusta. Kansaneläkelaitoksen tekemän tutkimuksen (Saikkonen 2003) mukaan koneellinen annosjakelu vähensi 120 testipotilaan joukossa lääkekustannuksia noin kuudella prosentilla. Suurimmat kustannushyödyt tulivat henkilöille, joilla oli käytössään vähintään viisi lääkevalmistetta.

Annosjakelutoiminnan laajenemisen myötä on noussut esiin tarpeita sen kehittämiselle. Ne saattavat edellyttää lainsäädännön muutoksia. Annosjakelutoiminnan kehittämismahdollisuuksia selvitetään sosiaali- ja terveysministeriössä.

Vammaisuuden perusteella järjestettävät palvelut ja tukitoimet
HE 166/2008 vp — EV 181/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.12.2008, että hallitus seuraa uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia ja seurannan perusteella arvioi lainsäädännön toimivuutta ja kustannusvaikutuksia kokonaisuudessaan sekä mahdollisia täsmennystarpeita.

Vammaispalvelulain muutokset tulivat voimaan 1.9.2009. Uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia koskevan seurannan toteuttamisesta on sovittu Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen ja sosiaali- ja terveysministeriön välisessä tulossopimuksessa. Laitos toimittaa ministeriölle tiedot uudistuksen toimeenpanosta kuntien tilinpäätösten valmistuttua. Sosiaali- ja terveysministeriö on varautunut seurannan toteuttamiseen myös keväällä 2009 asetetussa vammaispalvelulain muutosten toimeenpanon ohjausryhmässä. Ohjausryhmän yhtenä tehtävänä on ohjata Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamaa lainmuutosten toteutumisen seurantaa.

Ulkomainen työvoima
HE 171/2008 vp — EV 215/2008 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus seuraa ulkomaisten työntekijöiden määrän kehitystä ja sijoittumista eri aloille ja selvittää mahdollisuudet lisätä valvontaa sen suhteen, täyttävätkö ulkomaiset työnantajat niin veroja kuin sosiaalivakuutusmaksuja koskevat velvoitteensa, sekä ryhtyy tarvittaessa selvitysten pohjalta toimenpiteisiin.

Tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annettu lain (1233/2006, tilaajavastuulaki) tarkoituksena on edistää yritysten välistä tasavertaista kilpailua ja työehtojen noudattamista sekä luoda yrityksille ja julkioikeudellisille yhteisöille edellytyksiä varmistaa, että niiden kanssa vuokratyöstä tai alihankinnoista sopimuksia tekevät yritykset täyttävät sopimuspuolina ja työnantajina lakisääteiset velvoitteensa. Tilaajavastuulakia sovelletaan vuokratyöhön, joka kestää yli kymmenen päivää, tai alihankintasopimukseen perustuvaan työhön, kun alihankintasopimuksen vastikkeen arvo ilman arvonlisäveroa on vähintään 7 500 euroa.

Tilaajavastuulain mukaan tilaajan on, ennen kuin tilaaja tekee sopimuksen vuokratun työntekijän käytöstä tai alihankintasopimukseen perustuvasta työstä, pyydettävä sopimuspuolelta muun muassa todistus verojen maksamisesta tai verovelkatodistus tai selvitys verovelkaa koskevan maksusuunnitelman tekemisestä ja myös todistukset eläkevakuutuksen ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys erääntyneiden eläkevakuutusmaksujen maksusopimuksesta. Jos vuokratun työntekijän työnantajana tai alihankintasopimuksen sopimuspuolena toimii ulkomainen yritys, sen on annettava edellä tarkoitetut vastaavat tiedot tilaajalle.

Työsuojeluviranomaiset valvovat tilaajavastuulain noudattamista siten kuin työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojelun yhteistoiminnasta annetussa laissa (44/2006, työsuojeluvalvontalaki) säädetään. Työsuojeluviranomaisilla on valvontaa varten oikeus saada pyynnöstä tilaajalta nähtäväkseen selvitysvelvollisuuteen liittyvät asiakirjat ja tarvittaessa jäljennökset niistä.

Työsuojeluvalvontalaissa on tilaajavastuulaissa tarkoitetun valvonnan toteuttamiseksi omat säännöksensä tiedonsaannista ja tarkastusoikeudesta. Valvonnan ja eri viranomaisten yhteistoiminnan tehostamiseksi sekä harmaan talouden torjumiseksi työsuojeluvalvontalakiin lisättiin 1.9.2009 voimaan tulleet säännökset työsuojeluviranomaisten oikeudesta saada verohallinnolta verotusta koskevia tietoja ja Eläketurvakeskukselta tietoja eläkevakuuttamisvelvollisuuden täyttämisestä sekä työsuojeluviranomaisten oikeudesta antaa oma-aloitteisesti tietoja verohallinnolle epäilemästään verovelvollisuuden laiminlyönnistä ja Eläketurvakeskukselle epäilemästään eläkevakuuttamisen laiminlyönnistä. Samassa yhteydessä verotietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettuun lakiin (1346/1999) ja yksityisten alojen työeläkelakeihin lisättiin säännökset, joiden nojalla verohallinnolla sekä eläkelaitoksilla ja Eläketurvakeskuksella on oikeus antaa omasta aloitteestaan työsuojeluviranomaiselle sellaisia verovalvonnassa havaittuja tietoja tai sellaisia eläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen hallussa olevia välttämättömiä tietoja, joilla saattaa olla merkitystä työsuojeluviranomaisen valvoessa tilaajavastuulain noudattamista. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriössä selvitetään parhaillaan, olisiko työsuojeluviranomaisten valvonnan kannalta tarpeellista, että työsuojeluviranomaisilla olisi pyynnöstään oikeus saada tietoja työeläkelaitoksilta eläkevakuutusmaksujen maksamisesta. Jos tätä pidetään selvityksen perusteella tarpeellisena, ministeriö ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin asiassa.

Edellä tarkoitetun valvonnan lisäksi verotuslainsäädännössä ja eri sosiaalivakuutusetuuksia koskevissa laeissa on omat säännöksensä verovelvollisuuden ja vakuuttamisvelvollisuuden

täyttämisen valvomisesta sekä verojen ja vakuutusmaksujen perimisestä. Myös tätä varten eri viranomaisilla on oikeus saada välttämättömiä tietoja toisiltaan. Niillä on tarvittaessa myös oikeus saada virka-apua poliisilta.

Asia ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin sosiaali- ja terveysministeriön taholta.

Informaatio-ohjauksen toimivuus sosiaali- ja terveydenhuollossa
M 2/2008 vp — EK 15/2008 vp
Tarkastusvaliokunta

1. Eduskunta edellytti 16.10.2008, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen ohjauksen sitovuutta ja vaikuttavuutta sekä yhdenvertaisuutta perusoikeuksien toteutumisessa ja sosiaali- ja terveyspalveluiden saannissa ja että hallitus esittää tarvittavat säännökset sosiaali- ja terveyspalveluita koskeviin lakeihin.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus vahvistaa talouden ohjausta uudistamalla sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmät siten, että ne kannustavat kuntia kustannus- ja laatutietoiseen toimintaan ja palvelurakenteiden kehittämiseen.

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus aluehallinnon uudistamishankkeessa varaa aluehallinnon suorittamalle ohjaus- ja valvontatoiminnalle riittävät voimavarat ja toimintaedellytykset ennalta ehkäisevälle ohjaukselle.

4. Eduskunta edellyttää hallituksen raportoivan kannanoton kohdissa 1–3 edellytettyjen toimenpiteiden toteuttamisesta vuoden 2009 kevätistuntokauden aikana.

1. Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan kansanterveyslain ja erikoissairaanhoitolain yhdistämistä terveydenhuoltolaiksi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevaa lakia. Valmistelun yhteydessä otetaan huomioon informaatio-ohjauksen kehittämisen tarpeet ja edistetään palvelujen yhdenvertaista saatavuutta ja laatua. Lakien on tarkoitus tulla voimaan asteittain vuosina 2011–2013. Myös sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamisen (HE 2012, voimaan 2013) yhteydessä otetaan huomioon sekä ohjauksen kehittämistarpeet että kansalaisten yhdenvertaisuus ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saanti. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistuksen yhteydessä arvioidaan ikääntyneiden palveluita koskevan lainsäädännön kehittämistarpeet ja tehdään esitykset lainsäädännön sisällöstä. Jo voimaantulleet sosiaalihuoltolain muutokset (80 vuotta täyttäneille sekä vammaisetuuksista annetun lain mukaista ylintä eläkettä saavan hoitotukea saaville pääsy palvelutarpeen arviointiin määräajassa; säännös laajeni 75 vuotta täyttäneisiin 1.1.2009) täsmentävät niitä menettelytapoja, joiden avulla tullaan palvelujen piiriin. 1.9.2009 voimaantulleet vammaispalvelulain muutokset sisältävät säännökset palvelutarpeen selvittämisestä, palvelusuunnitelman laatimisesta viivytyksettä sekä vammaispalveluasioiden päätöksentekoa koskevasta määräajasta. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti keväällä 2009 laajapohjaisen ohjausryhmän huolehtimaan vammaispalvelulain muutoksia koskevasta tiedottamisesta, kouluttamisesta, ohjauksesta ja seurannasta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaa ohjausryhmän tukemana sähköisen verkkokäsikirjan laatimisesta vammaispalvelulain soveltamisen tueksi. 1.1.2008 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa, jota koskevat lainsäädännön tarkistukset tulevat voimaan 1.3.2010, kunnan velvoitteista säädetään entistä yksityiskohtaisemmin. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät tehtävät sekä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toteuttaminen on kuvattava koko kunnan tasolla toteutettavassa lastensuojelun suunnitelmassa, joka on otettava huomioon kuntalain mukaista talousarviota ja suunnitelmaa laadittaessa. Valtakunnalliset lastensuojelun laatusuositukset annetaan vuoden 2010 aikana.

2. Valtiovarainministeriön vuonna 2007 asettama työryhmä selvittää kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamista. Ryhmän puheenjohtaja on hallitusneuvos Arto Sulonen valtiovarainministeriön kuntaosastolta. Työn perustana on laki kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta sekä hallitusohjelman asiaa koskevat linjaukset. Toimikausi päättyy 31.8.2009.

3. Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti kesäkuussa 2007 aluehallinnon uudistamishankkeen (Alku -hanke). Hankkeen tausta on hallitusohjelman aluehallinnon uudistamisen linjauksissa. Hankkeen toimikautta on jatkettu 31.12.2009 saakka hankkeessa hyväksyttyjen linjausten toteuttamiseksi. Uudistukset on tarkoitus toteuttaa kokonaisuudessaan vuoteen 2010 mennessä.

3. Uudistamishankkeen myötä lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen tehtävät siirtyvät vuoden 2010 alussa aluehallintovirastolle. Aluehallintoviraston toimintamenomäärärahat jakaa valtiovarainministeriön hallinnon kehittämisosasto. Toimintamenomäärärahoilla rahoitetaan viranomaisten henkilöstön palkkaus- ja muut henkilöstömenot, toimitilamenot, matkustusmenot, viraston normaalit atk-menot ja muut kulutusmenot. Sektoriministeriöiden tehtävien hoitamiseksi aluehallintoviranomaisen käyttöön tarkoitetut muut kuin edellä mainitut toimintamenomäärärahat – ns. substanssimäärärahat – budjetoidaan ja niiden käyttötarkoitus ja muut ehdot merkitään talousarviossa sektoriministeriöiden pääluokkaan. Sektoriministeriöt jakavat nämä määrärahat, ohjaavat ja valvovat niiden käyttöä ja raportoivat määrärahojen käytöstä.

4. Sosiaali- ja terveysministeriö toimitti eduskunnalle 15.6.2009 selvityksen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjauksen toimivuuden kehittämisestä. Selvityksessä käsitellään sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausjärjestelmän ja erityisesti informaatio-ohjauksen kehittämistä sekä sosiaali- ja terveysministeriössä meneillä olevia näihin liittyviä hankkeita ja toimenpiteitä. Selvityksen johtopäätöksissä todetaan, että normi-, resurssi- ja informaatio-ohjaus muodostavat kokonaisuuden, jonka eri osien tulee olla tasapainossa. Normisitovuuden voimakas lisääminen voisi johtaa siihen, että eriasteiset tuomioistuimet joutuisivat enenevässä määrin päättämään palvelujen määrän ja laadun riittävyydestä. Tällaista kehitystä ei voida pitää suotavana. Se olisi myös vastoin pyrkimyksiä kehittää palveluja innovatiivisesti, kustannustehokkaasti ja taloudellisesti. Mikäli yhdenvertaisuus palvelujen saatavuudessa ja laadussa ei toteudu käytössä olevilla ohjauskokonaisuuksilla ja on syytä olettaa, ettei parannusta ole saatavissa informaatio-ohjausta kehittämällä, selvityksen mukaan on perusteltua syytä harkita ohjauksen sitovuuden lisäämistä. Samalla on tarpeellista tarkastella asiaa myös resurssien näkökulmasta. Normiohjauksen lisääminen voi olla perusteltua erityisryhmien kuten vammaisten ja muiden heikkojen tai syrjäytymisvaarassa olevien väestöryhmien kohdalla. Myös ennalta ehkäisevien palvelujen kohdalla normittamiseen on syytä kiinnittää huomiota, jotta ne turvataan myös taloudellisesti vaikeina aikoina.

Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus
HE 152/2008 vp — EV 8/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 25.2.2009, että hallitus välittömästi valmistelee eläkerahastoja koskevan kokonaisuudistuksen, joka sisältää uudet lisäeläkejärjestelyt ja joka turvaa vakuutettujen ja työnantajien oikeudet ja velvollisuudet sekä eläkesäätiöiden ja -kassojen toimintaedellytykset tarkoituksenmukaisella tavalla.

Valtioneuvosto päätti 26.3.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Lausuman taustalla on eduskunnan aikaisempi, lähes samankaltainen lausuma HE 156/2005 vp – EV 34/2006 vp, jonka johdosta sosiaali- ja terveysministeriö päätti helmi-/maaliskuulla 2008, että ensimmäisessä vaiheessa valmisteltaisiin kansainvälisesti kilpailukykyinen lisäeläkeuudistus, joka koskisi maksuperusteisia lisäeläkejärjestelyjä nykymuotoisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa. Tarvittavat säännökset otettaisiin erillislakiin, ja nykyiset eläkesäätiölaki (1774/1995) ja vakuutuskassalaki (1164/1992) toimisivat erillislain taustalakeina.

Uudistusta koskeva lait 173/2009, 174/2009 ja 175/2009 hyväksyttiin 27 päivänä maaliskuuta 2009 ja ne tulivat voimaan 1.4.2009.

Hyväksytyn, maksuperusteisia lisäeläkejärjestelyjä koskevan lain nojalla eläkesäätiöt ja eläke-kassat saatettiin kilpailullisesti yhdenvertaiseen asemaan henkivakuutusyhtiöiden ja ulkomaisten toimijoiden kanssa maksuperusteisen ammatillisen lisäeläketurvan tarjonnassa. Laissa vakuutettujen edut ja oikeudet on turvattu, ottaen huomioon sekä lain taustalakeina toimivien eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain että lakiin otettujen uusien vakuutussopimuslakia vastaavien tiedonantoa ja oikeusturvakeinoja koskevat säännökset. Työntekijän maksuosuus on turvattu lain nimenomaisella säännöksellä.

Ministeriössä kartoitetaan parhaillaan, miltä osin nykyinen lainsäädäntö on edelleen puutteellinen, ottaen huomioon yllä mainittu eduskunnan lausuma. Tämän jälkeen ministeriöllä on tarkoitus asettaa työryhmä valmistelemaan tarvittavaa lainsäädäntöä.

Kansaneläkelaitoksen rahoitus ja maksuvalmius
HE 11/2009 vp — EV 19/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> Eduskunta edellytti 11.3.2009, että hallitus huolehtii pitkäjänteisesti Kansaneläkelaitoksen toimintamenojen kestävästä rahoituksesta sekä laitoksen riittävästä maksuvalmiudesta.

Hallitus antoi 15.9.2009 eduskunnalle esityksen (HE 147/2009 vp) laeiksi, joilla turvataan Kansaneläkelaitoksen rahoitus ja maksuvalmius työnantajan kansaneläkemaksun poistuessa vuoden 2010 alusta. Esityksen mukaan valtio rahoittaa käytännössä yksin kansaneläkelain mukaiset etuusmenot sekä etuuksien toimenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat toimintamenot. Valtio vastaa kansaneläkerahaston maksuvalmiuden turvaamisesta ja siitä, että laissa säädetty kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärä saavutetaan. Eduskunta hyväksyi 4.11.2009 esityksen, lait (934–937/2009) tulevat voimaan vuoden 2010 alusta. Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseksi aiennetaan lisäksi kahdella pankkipäivällä valtion osuuden ennakoiden maksamista Kansaneläkelaitokselle. Hallitus antoi 22.12.2009 maksatuksen aientamista koskevat asetukset (1234–1238/2009), jotka tulevat voimaan vuoden 2010 alusta.

Asia ei anna enää aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Palveluseteli
HE 20/2009 vp — EV 67/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 5.6.2009, että sosiaali- ja terveysministeriö järjestää lainsäädännön vaikutusten seurannan ja arvioinnin sekä antaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2012 loppuun mennessä. Seurannan ja arvioinnin tulee kohdistua muun muassa palvelusetelin käytön yleisyyteen, setelin kohdentumiseen eri palveluihin ja setelin arvon määräytymiseen sekä lainsäädännön vaikutuksiin asia-

kaskunnan valikoitumiseen, kunnalliseen palvelutoimintaan, henkilöstöön ja työllisyyteen.

2. Eduskunta edellytti, että maksukattojärjestelmää uudistettaessa selvitetään, millä tavoin palvelusetelin omavastuuosuus huomioidaan maksukaton kertymisessä.

Valtioneuvosto päätti 16.7.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Palvelusetelilainsäädännön vaikutusten seuranta ja arviointi on suunnitteilla sosiaali- ja terveysministeriössä.

Sosiaaliturvan uudistamiskomitean eli SATA-komitean työn yhteydessä selvitettiin myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ja niihin liittyviä kehittämistarpeita. Komitea ehdotti 18.12.2009, että terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto toteutetaan yhdistämällä kunnallinen terveydenhuollon maksukatto ja sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Yhdistetyn maksukaton ulkopuolelle jää sairausvakuutuksen matkakustannusten katto. Jatkovalmistelun lähtökohtana tulisi olla kustannusneutraali tasakattomalli (840 €/v.). Palvelusetelin omavastuu otettaisiin yhdistetyssä maksukatossa huomioon enintään vastaavan kunnallisen palvelumaksun suuruisena. Lisäksi jatkovalmistelussa arvioidaan tarve kunnallisen terveydenhuollon ns. välikatoille. Komitean ehdotusten jatkovalmistelusta päätetään myöhemmin.

Osasairauspäivärahan kehittäminen
HE 62/2009 vp — EV 71/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 3.6.2009, että hallitus selvittää mahdollisuudet pidentää osasairauspäivärahan enimmäiskestoa ja arvioi selvityksen pohjalta säädösten muutostarpeet.

Valtioneuvosto päätti 25.6.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Työkyvyttömyyseläkeläisten työhönpaluun edistäminen
HE 72/2009 vp — EV 105/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 25.9.2009, että kokeilulain aikana 600 euron ansiorajan ja eläkkeen lepäämistä koskevan kahden vuoden enimmäisajan toimivuutta seurataan ja arvioidaan niiden muutostarpeet lainsäädännön jatkovalmistelussa.

Valtioneuvosto päätti 8.10.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Matalapalkka-alojen lomautukset
HE 222/2009 vp — EV 253/2009 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta edellytti 14.12.2009, että työmarkkinatilannetta taantuman kuluessa seurataan ja tarvittaessa toteutetaan työttömyysturvaan muutoksia, jotka turvaavat myös palvelualoilla ja muilla naisvaltaisilla matalapalkka-aloilla työskentelevien aseman, jos lomautukset alalla merkittävästi lisääntyvät.

Valtioneuvosto päätti 22.12.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Ympäristöministeriö

Alusjätelain kokonaisuudistus
HE 33/2003 vp — EV 26/2003 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta kiirehti 3.10.2003 alusjätelain kokonaisuudistusta lain saattamiseksi lakiteknisesti asianmukaiseksi ja merensuojelutavoitteiden kannalta tehokkaaksi ja toimivaksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 1.7.2004 toimikunnan valmistelemaan alusjätelain kokonaisuudistusta. Toimikunta ehdotti mietinnössään, että nykyinen alusjätelaki korvattaisiin kahdella erillisellä lailla, joista toinen koskisi merenkulun ympäristönsuojelua ja toinen ympäristövahinkojen torjuntaa. Hallituksen esitys öljyntorjuntalaiksi ja merenkulun ympäristönsuojelulaiksi HE 248/2009 vp on käsiteltävänä eduskunnassa. Liikenne- ja viestintävaliokunta antoi esityksestä mietintönsä 3.12.2009. Eduskunnan vastauksen esittelee myös öljyntorjuntalain osalta liikenne- ja viestintäministeriö.

Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelu
HE 76/2003 vp — EV 50/2004 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 8.6.2004 hallituksen ryhtyvän välittömästi toimenpiteisiin luontodirektiivin liitteen IV (a) tarkistamiseksi Suomen ja liito-oravan osalta, mikäli liito-oravakannan osoitetaan olevan niin runsas ja vakaa, ettei sitä voida enää pitää kyseisessä liitteessä tarkoitettuna yhteisön tärkeänä pitämänä lajina, joka edellyttää tiukkaa suojelua.

2. Eduskunta edellytti hallituksen huolehtivan selkeän viranomaismenettelyn ohjeistamisesta liito-oravan suojeluun liittyvien kysymysten käsittelyyn siten, että tarvittavat viranomaispäätökset saadaan aikaan joutuisasti ja metsänomistajien tasavertainen kohtelu sekä liito-oravan asianmukainen suojelu turvaten.

4. Eduskunta edellytti hallituksen ryhtyvän luonnonarvokauppaa koskevan kokeilun perusteella tarvittaessa valmistelemaan lainsäädäntöä luontodirektiivin IV (a) -liitteen mukaisten lajien suojelun toteuttamiseksi myös luonnonarvokaupan keinoin.

1. Ympäristöministeriö on rahoittanut vuonna 2003 alkanutta tutkimusta Suomen liito-oravakannan koon selvittämiseksi ja kannan seurannan järjestämiseksi. Alustava selvitys kannan koon arvioinnista valmistui vuoden 2006 alkupuolella. Tutkimuksen tulokset antavat nyt ensimmäistä kertaa tilastollisesti luotettavan kuvan Suomen liito-oravakannan suuruudesta. Vastaavantasoisen tiedon saaminen kannan pidempiaikaisesta kehityksestä edellyttää kuitenkin jatkotutkimuksia. Kannan kehityksen on raportissa arvioitu alustavasti olevan laskeva. Ympäristöministeriö on rahoittanut tähän liittyvää jatkotutkimusta. Tutkimuksessa käytettyä kartoitusruutuverkostoa käytetään jatkoseurannassa. Seurannan alustavien tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että kannan kehityksen suunta on edelleen laskeva. Seurantaa on kuitenkin tarpeen jatkaa.

EU:n jäsenvaltiot ovat vuonna 2007 toimittaneet Euroopan komissiolle luontodirektiivin 17 artiklan edellyttämät raportit direktiivissä lueteltujen luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelun tason arvioinnista ja kehityksestä. Komissio on vuonna 2009 laatinut jäsenvaltioiden laatimien raporttien pohjalta koko EU:n aluetta koskevan yhteenvedon. Tarkastelu koskee kokonaisvaltaisesti kaikkia direktiivin liitteiden lajeja ja luontotyyppejä. Aloitteen tekemi-

nen liitteiden mahdollisesta muuttamisesta kuuluu Euroopan komissiolle. Päätöksen mahdollisesta liitteiden muuttamisesta tekee Euroopan unionin neuvosto (ministerineuvosto) ns. painotetulla enemmistöllä. On myös mahdollista, että asiassa tullaan noudattamaan ns. yhteispäätösmenettelyä, jolloin myös Euroopan parlamentti osallistuisi päätöksentekoon.

Ministerineuvosto on Suomen puheenjohtajuuskaudella vuoden 2006 loppupuolella ja siis Suomen puheenjohdolla tekemissään päätelmissä (Biodiversiteetin köyhtymisen pysäyttäminen vuoteen 2010 mennessä, 18.12.2006) muun ohella todennut, että luontodirektiivin liitteiden tarkasteluun ryhdyttäisiin vuonna 2010, kun riittävä luonnontieteellinen tieto lajien ja luontotyyppien suojelun tasosta on olemassa. Biologista monimuotoisuutta koskevan EY:n toimintasuunnitelman väliarviointia koskevissa neuvoston päätelmissä (25.9.2009) liitteiden tarkastelua ei ole nostettu esiin.

2. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö antoivat 30.6.2004 metsäkeskuksille ja alueellisille ympäristökeskuksille yhteisen ohjeen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen määrittämisestä ja turvaamisesta metsien käytössä. Tähän liittyen aiheesta on järjestetty kenttäkoulutusta sekä laadittu menettelyä koskevia prosessikaavioita ja päätösmalleja. Ympäristöhallinnolle kuuluvat em. päätösprosessit ovat olleet yhtenä ympäristöhallinnon laatujärjestelmän kehittämiskohteena vuoden 2005 aikana. Viranomaispäätöksissä on erityistä huomiota kiinnitetty siihen, että tarvittavat päätökset saataisiin aikaan ilman viivytystä, käytännössä on pyritty noudattamaan 30 vrk:n määräaikaa. Päätösten asiasisältö ja muoto ovat muutoinkin pääosin muotoutuneet muutoinkin melko yhtenäisiksi. Tällä on pyritty varsinkin metsänomistajien tasavertaisen kohtelun toteuttamiseen.

Yhteiseen ohjekirjeeseen sisältyvät myös ohjeet liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yksityiskohtaiseksi määrittämiseksi. Määrittämistä koskevia, luonnonsuojelulain 72 a §:n mukaisia päätöksiä oli 17.8.2009 mennessä tehty alueellisissa ympäristökeskuksissa kaiken kaikkiaan 1 076 kappaletta. Päätösten mukaisten lisääntymis- ja levähdyspaikkojen yhteenlaskettu pinta-ala on 220 hehtaaria, joten nämä paikat ovat pinta-alaltaan varsin suppeita.

Lisääntymis- ja levähdyspaikan suojelusta maksettavan korvauksen edellytyksenä on, että suojelusta alueen omistajalle aiheutuva haitta on merkityksellinen. Ympäristövaliokunta on lausunnossaan hallituksen toimenpidekertomuksesta vuodelta 2005 kiinnittänyt huomiota ympäristöministeriön näkemykseen em. haitankynnyksen euromääräisestä arvosta suhteessa esimerkiksi muuhun lainsäädäntöön sisältyvän huomattavan haitan vastaavaan euromääräiseen arvoon (YmVL 25/2006 vp). Valiokunta edellytti, että ministeriön tuli tarkistaa asiaa koskeva ohjeistuksensa.

Korvauskynnyksen yksityiskohtainen määrittyminen muotoutuu käytännössä oikeuskäytännön, ts. asiaa koskevien oikeustapausten kautta. Lisääntymis- ja levähdyspaikan suojeluun liittyen toistaiseksi vain yksi tapaus on edennyt toimitusmiesten ja käräjäoikeuden (maaoikeuden) päätösten kautta korkeimpaan oikeuteen. Korkein oikeus ei ottanut tuomiossaan suoraan kantaa korvauskynnyksen absoluuttiseen tasoon, vaan katsoi, että ko. tapauksessa merkityksellisen haitan kynnys oli ylittynyt. Korkein oikeus korosti tuomiossaan myös sitä, että yksittäistapauksissa ratkaisu jää monien arvionvaraisten seikkojen harkinnan varaan. Asia palautettiin lunastustoimikunnalle uudelleen käsiteltäväksi.

Viime aikoina on tullut vireille muitakin liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen säilyttämiseen liittyviä tapauksia, jotka ovat johtaneet korvaustoimituksiin. Korkeimman oikeuden tuomion ja vuoden aikana kertyneiden muiden korvaustapausten perusteella ympäristöministeriö on päättänyt luopua antamasta yleisiä ohjeellisia raja-arvoja merkitykselliselle haitalle. Näin ollen liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan rajaamista ja metsänkäsittelyä koskevasta päätöksestä mahdollisesti maksettava korvaus jää ympäristökeskuksen ja maanomistajan välillä sovittavaksi siten, että kuhunkin tapaukseen liittyvät osatekijät voi-

daan ottaa huomioon. Korvauskynnystä koskeva oikeuskäytäntö tulee ajan myötä yhtenäistämään arviointia.

4. Vuonna 2002 käynnistynyttä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamishanketta (METSO), johon sisältyivät muun muassa luonnonarvokauppaa koskevat kokeiluhankkeet, on toteutettu vuosina 2002–2007 valtioneuvoston 23.10.2002 tekemän periaatepäätöksen suuntaviivojen mukaisesti. Ympäristöministeriö asetti 17.4.2007 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaksi vuosille 2008–2016. Työryhmän työ valmistui 18.12.2007 ja valtioneuvosto teki 27.3.2008 periaatepäätöksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta 2008–2016. (METSO II). Uuden toimintaohjelman valmistelussa otettiin huomioon METSO -ohjelman vaikutusten arvioinnin tulokset ja johtopäätökset sekä metsäsektorin tulevaisuuskatsauksen ja Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian 2006–2016 linjaukset.

Valtioneuvosto on edellyttänyt periaatepäätöksessään, että alueelliset ympäristökeskukset ja metsäkeskukset toteuttavat luonnonarvojen kauppaa yhteistyössä sidosryhmien kanssa luonnontieteellisten valintaperusteiden ja alueellisten painopisteiden mukaisesti vuosina 2008–2016. Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajien suojelun toteuttaminen luonnonarvojen kaupan keinoin on siten mahdollista sekä luonnonsuojelulainsäädännön mukaisin keinoin (luonnonsuojelualueen perustaminen, alueen määräaikainen rauhoittaminen) että kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisin keinoin (ympäristö- ja luonnonarvotuki).

Jätelaki, tuottajavastuu, romuajoneuvot
HE 152/2003 vp — EV 39/2004 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 20.4.2004 hallituksen seuraavan lain toimivuutta yleisesti ja erityisesti vastaanottopaikkojen kattavuutta koko maassa, kuntien suhtautumista yhteistyöhön keräyspaikkojen järjestämisessä ja siten olemassa olevan infrastruktuurin käyttämismahdollisuuksien toteutumista.

2. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan lain vaikutuksia tuottajien tai tuottajayhteisöjen ja muiden alalla jo toimivien kilpailuolosuhteisiin erityisesti niiden tuoteryhmien osalta, joilla on tai joille perustetaan tuottajayhteisö. Tämä koskee erityisesti romuajoneuvojen ja sähkö- ja elektroniikkaromun hyödyntämistä.

3. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan pakkauksia ja pakkausjätteitä koskevan osittaisen tuottajavastuun toteutumista siten, että hyödynnettäväksi kelpaavan materiaalin hyödyntäminen käytännössä varmistetaan.

4. Eduskunta edellytti hallituksen seuraavan romuajoneuvojen järjestelmään luovuttamisesta mahdollisesti perittäviä maksuja ja ryhtyvän tarvittaessa valmistelemaan ehdotusta mahdollisuuden poistamiseksi, koska eduskunta katsoo maksun olevan lähtökohtaisesti ristiriidassa jätehuoltokustannukset tuotteen hintaan sisällyttävän tuottajavastuujärjestelmän perusteiden kanssa.

5. Eduskunta edellytti hallituksen käynnistävän jätelain kokonaisuudistuksen mahdollisimman pian sekä ryhtyvän tarvittaessa valmistelemaan lainsäädäntöä kokonaisuudistusta nopeammalla aikataululla lain toimeenpanossa mahdollisesti ilmenevien ongelmien poistamiseksi.

Jätelain tuottajavastuuta koskevien säännösten valtakunnallisena valvontaviranomaisena toimivalta Pirkanmaan ympäristökeskukselta saatujen tietojen mukaan laki on toiminut tuot-

tajavastuun osalta pääosin hyvin. Lain suurimmat epäselvyydet ovat liittyneet pakkausten osittaiseen tuottajavastuuseen ja erityisesti pakkausten jätehuollon järjestämisvastuuseen sekä kuluttajien oikeuteen luovuttaa pakkausjäte maksutta tuottajan järjestämään jätehuoltoon maan laajuisesti. Uutena piirteenä kaikilla tuottajavastuualoilla on kiristyneen taloustilanteen myötä lisääntynyt pyrkimys välttää tuottajavastuun velvoitteet ja siitä aiheutuvat kustannukset. Ns. vapaamatkustajat saavat merkittävää kilpailuhyötyä verrattuna samalla alalla lain mukaisesti toimiviin yrityksiin. Tämä aiheuttaa myös keräysverkon ylläpidon kustannusten kohdistumisen vain osalle yrityksistä ja paineita keräysverkon supistamiseksi. Nykyiset valvontaresurssit ja -keinot eivät riitä korjaamaan tilannetta tyydyttävästi. Kunnat ovat suhtautuneet myönteisesti yhteistyöhön tuottajien kanssa sekä olemassa olevan infrastruktuurin osalta että erityisesti tiedotuksen kehittämisessä.

On nähtävissä, että yksityiset jätealan yhtiöt, jotka eivät ole varsinaisesti tuottajia, pyrkivät perustamaan tuottajayhteisöjä omien markkinoidensa varmistamiseksi ja saadakseen kilpailuetua. Tämä ei kuitenkaan ole tuottajavastuujärjestelmän tarkoitus ja se saattaa aiheuttaa kilpailullisia ja valvonnallisia ongelmia tulevaisuudessa sekä heikentää kuntien ja tuottajien yhteistyötä tuottajavastuun alaisten jätteiden jätehuollossa.

Romuajoneuvojen keräyksen ongelmat liittyvät siihen, että merkittävä osa käytöstä poistetuista ajoneuvoista ohjautuu muille toimijoille eikä tuottajien järjestämiin vastaanottopisteisiin. Kaikista romutettavista ajoneuvoista ei kirjoiteta romutustodistusta edes silloin, kun käsittely tapahtuu muutoin täysin asianmukaisesti. Tilanne on kuitenkin parantunut, koska romumetallien hinta on laskenut ja ns. harmaat toimijat ovat vähentyneet. Sähkö- ja elektroniikka-alalla yhteistyö eri osapuolten kanssa on parantunut, koska Pirkanmaan ympäristökeskus on käynyt säännöllisiä valvontaneuvotteluja tuottajayhteisöjen kanssa.

2. Ajoneuvojen osien uudelleenkäyttöä sekä ajoneuvojen jätelain vaatimusten mukaista purkutoimintaa tuottajavastuujärjestelmässä tulee tehostaa nykyisestä mm. ympäristölupavalvonnalla. Myös sähkö- ja elektroniikkalaitteiden uudelleenkäyttöä tulee tehostaa. Valvonnan yhteydessä tilannetta seurataan omana erityiskysymyksenään.

3. Pakkausten osittaisen tuottajavastuun tulkinta aiheuttaa jätealalla jatkuvia ongelmia vastuiden määrittämisen ja valvonnan osalta koskien erityisesti kuluttajapakkausten vastaanottoa ja keräilyn järjestämistä, näiden kustantamista sekä vastaanoton ulottamista koko Suomeen. Osittaisen tuottajavastuun takia tuottajat eivät ole pantillisia juomapakkauksia lukuun ottamatta järjestäneet vastaanottopisteitä kotitalouksista peräisin olevalle pakkausjätteelle joko lainkaan tai järjestäneet niitä vain osaan Suomea. Myös tuottajavastuun laajuuden sitominen velvoiteprosenttien täyttymiseen on osoittautunut hyvin ongelmalliseksi, koska markkinoille saatettujen pakkausten määriä on vaikea arvioida luotettavasti.

4. Pirkanmaan ympäristökeskukselta saatujen tietojen mukaan maksuja ei ole peritty. Valvonnan yhteydessä tilannetta kuitenkin seurataan myös jatkossa.

5. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2008/98/EY) jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta hyväksyttiin 19.11.2008. Direktiivi on saatettava voimaan jäsenmaissa viimeistään 12.12.2010. Direktiivin oikeanaikaisen voimaansaattamisen varmistamiseksi työryhmä pyrkii saamaan ehdotuksensa valmiiksi jo vuoden 2009 aikana. Hallituksen esitys uudeksi jätelaiksi on tarkoitus lähettää Eduskunnalle syysistuntokaudella 2010.

Ympäristöministeriö asetti 3.10.2007 työryhmän valmistelemaan jätealan lainsäädännön kokonaisuudistusta. Työryhmän määräaika on 30.4.2010. Työryhmän tehtävänä on laatia ehdotus jätealan lainsäädännön ajanmukaistamiseksi Suomen ja Euroopan unionin jätepolitiikan nykyiset painotukset, EU:n muuttuva jätelainsäädäntö ja perustuslain säännökset huomioon ottaen. Työryhmän tehtävänä on erityisesti arvioida nykyisen jätealan lainsäädännön ja sen täytäntöönpanon ongelmia, puutteita ja vahvuuksia sekä ristiriitoja ja päällekkäisyyk-

siä muun lainsäädännön kanssa, arvioida erityisesti mahdollisuuksia edistää ja ohjata lainsäädännöllisin toimin jätteen synnyn ehkäisyä ja jätteiden hyödyntämistä aineena tai energiana, arvioida Suomen, EU:n ja kansainvälisen ympäristö- ja jätepolitiikan ja jätehuollon kehityssuuntia sekä niiden vaikutusta jätealan lainsäädäntöön sekä laatia ehdotus uudeksi jätealaa sääntelevä̈ksi laiksi ja siihen liittyviksi asetuksiksi.

Työryhmä on työskennellyt tiiviisti ja valmistelu on edennyt työohjelman mukaisesti. Vuonna 2009 on valmistunut neljä työryhmälle laadittua taustaselvitystä ja kolme on viimeisteltävänä. Jätelain uudistuksen keskeisten vaihtoehtojen vaikutuksia on arvioitu työryhmän sihteerityönä sekä Suomen ympäristökeskuksen ja Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen erillishankkeissa, joiden tulokset olivat käytettävissä vuoden 2009 loppuun mennessä. Vuoden 2008 lopulla oli myös aloitettu säännösehdotusten yksityiskohtainen valmistelu. Suurin osa laintasoisista säännöksistä on vähintään kertaalleen käsitelty työryhmässä. Työryhmän ehdotus pyritään saamaan valmiiksi määräaikaan 30.4.2010 mennessä.

Århusin yleissopimus; ympäristöasioiden käsittelyajat ja ns. pitkittäishankkeita koskeva lainsäädäntö

HE 165/2003 vp —EV 105/2004 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 21.6.2004, että hallitus seuraa ympäristöasioiden käsittelyaikojen kokonaispituutta ja lisää tarvittaessa hallinnon resursseja valitusten käsittelyaikojen lyhentämiseksi ja oikeussuojajärjestelmän toimivuuden turvaamiseksi.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sellaisen pitkittäishankkeita koskevan lainsäädännön aikaansaamiseksi, johon voitaisiin sisällyttää myös tarvittavat aineelliset valitusperusteet.

Ympäristöministeriössä on seurattu ympäristölupien käsittelyaikoja ympäristönsuojelulain (86/2000) voimaantulosta alkaen asettamalla laajapohjaisia seurantaryhmiä, joissa on ollut mukana myös intressitahojen edustus. Ympäristöministeriö on lisäksi teettänyt Suomen ympäristökeskuksella selvityksen muutoksenhausta ympäristölupa-asioissa (Suomen ympäristökeskuksen raportteja 4/2006), jonka tavoitteena oli saada tietoa valitusten kohteena useimmiten olevista asiaryhmistä, valitusten aiheellisuudesta ja valitusmenettelyn kestosta. Ympäristönsuojelulain täytäntöönpanosta johtuen lupakäsittely on ruuhkautunut jonkin verran varsinkin eteläisessä ja läntisessä Suomessa ja lupien käsittelyajat ovat pidentyneet. On arvioitu, että jatkossa lupahakemukset koskevat monissa tapauksissa jo olemassa olevien ja aikaisemmin luvitettujen toimintojen olennaisia muutoksia tai näiden toimintojen lupien määräaikaistarkistuksia, mikä käytännössä tarkoittaa lupahakemusten käsittelyaikojen lyhenemistä.

Vuonna 2008 korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuneista asioista (yhteensä 4 298) kohdistui rakentamiseen 596 (13,9 % saapuneista) ja ympäristöön muutoin 359 (8,4 %). Århusin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia tapauksia on siis vuositasolla yhteensä 22,3 % ylimpään hallintotuomioistuimeen saapuneista asioista. Maaliskuun alusta 2007 rakentamista koskevissa asioissa on otettu käyttöön valituslupajärjestelmä, joka rajoittaa jatkomuutoksenhakua korkeimpaan hallinto-oikeuteen eräissä lupatilanteissa sekä estää valituksen yksityiskohtaisemman kaavan osalta sellaisella valitusperusteella, joka on tullut ratkaistuksi jo yleispiirteisempää kaavaa koskenutta valitusta käsiteltäessä. Tämän järjestelmän käytännön vaikutuksista ei vielä ole paljon kokemuksia.

Hallinto-oikeuksiin puolestaan saapui v. 2008 yli 20 000 valitusta, joista rakentamiseen ja ympäristöön kohdistui yhteensä 2 994 valitusta (14,6 % saapuneista valituksista). Vuonna

2008 keskimääräinen käsittelyaika rakentamista koskevissa asioissa oli hallinto-oikeuksissa 11,2 kk ja ympäristöä muutoin koskevissa asioissa 13,1 kk.

Ympäristöministeriö asetti vuonna 2005 ympäristölupajärjestelmän kehittämishankkeen, jonka yhtenä tavoitteena on muun muassa lyhentää lupien käsittelyaikoja lupahakemusten sähköistä käsittelyä lisäämällä. Hankkeen työn pohjalta valmisteltu ympäristönsuojelulain muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 100/2009) on eduskunnan käsittelyssä. Muutos on suunniteltu saatavan voimaan 1.3.2010. Muutoksen perusteella eräät kaikkein pienimmät ympäristöllisesti vähämerkitykselliset toiminnat poistuvat luvanvaraisuuden piiristä ja ne rekisteröidään valvontaa varten ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Kyseisille toimialoille eli asfalttiasemille, polttonesteiden jakeluasemille ja polttoaineteholtaan alle 50 megawatin polttolaitoksille, valmistellaan sitovat ympäristönsuojelumääräykset valtioneuvoston asetuksiksi. Samoin on jatkettu yleisen ympäristölupien sähköisen tietojenkäsittelyjärjestelmän sekä mallilupien ja ohjeistuksen kehittämistä.

Valtion aluehallinnon uudistuessa vuoden 2010 alussa ympäristölupaviranomaisten tehtävät keskitettiin valtion hallinnossa neljään aluehallintovirastoon entisen 16 lupaviranomaisen sijasta. Tämä antaa mahdollisuuden entistä parempaan ympäristölupapäätösten yhdenmukaisuuteen. Myös asiantuntemuksen joustava käyttö lupaviranomaisten kesken on mahdollista entistä tehokkaammin.

Liikenne- ja viestintäministeriön osalta hallituksen esitys ratalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 222/2006 vp) annettiin eduskunnalle 19.10.2006. Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen 12.12.2006. Ratalaki (2.2.2007/110) tuli voimaan vuoden 2008 alussa. Lakiin on sisällytetty myös säännökset asianosaisten, kunnan, alueellisen ympäristökeskuksen ja maakunnan liiton sekä rekisteröidyn paikallisen tai alueellisen yhteisön tai säätiön muutoksenhakuoikeudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriön toimialan pitkittäishankkeita (suuret sähköjohdot sekä maakaasun, öljyn ja kemikaalien siirtoputket) koskevan lainsäädännön aikaansaamiseksi tarpeelliset selvitykset on käynnistetty.

Kansallis- ja luonnonpuistoja koskeva lainsäädäntö
HE 169/2003 vp — EV 185/2004 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 9.12.2004, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin kansallis- ja luonnonpuistoja koskevan lainsäädännön saattamiseksi perustuslain 80 §:n vaatimuksia vastaavaksi.

Hyväksyessään lain Pallas – Yllästunturin kansallispuistosta yllä mainittu lausuma sisällytettiin hallituksen esitykseen liittyvään eduskunnan vastaukseen. Perustuslakivaliokunta oli lakiehdotuksen käsittelyyn liittyvässä lausunnossaan katsonut kansallis- ja luonnonpuistoja koskevan luonnonsuojelulain 16 §:n asetuksenantovaltuuden ongelmalliseksi perustuslain 80 §:n 1 momentin ja valiokunnan sitä koskevan oikeuskäytännön kannalta.

Lausuman johdosta ympäristöministeriössä valmisteltiin asiaa koskeva luonnonsuojelulain muutos. Samalla esitykseen päätettiin sisällyttää eräitä muitakin tarkistuksia, jotka koskivat lain 3 luvussa olevia valtionmaiden luonnonsuojelualueiden säännöksiä. Lakiin oli ensinnäkin tarkoitus ottaa säännös saamelaisten oikeuksien turvaamisesta kun luonnonsuojelualueita perustetaan saamelaisten kotiseutualueelle. Lisäksi kansallis- ja luonnonpuistojen rauhoitusmääräyksiin oli tarkoitus tehdä eräitä tarkistuksia, jotka pohjautuvat metsästystä eteläisen Suomen kansallispuistoissa selvittäneen työryhmän ehdotuksiin. Myös alueiden liittämismenettelyä jo perustettuihin luonnonsuojelualueisiin oli tarkoitus yksinkertaistaa.

Ensimmäinen ehdotus hallituksen esitykseksi valmisteltiin vuoden 2005 aikana ja se oli lausunnolla vuoden 2006 alkupuolella. Ympäristöministeriö luopui kuitenkin esityksen antamisesta vuoden 2006 lokakuussa. Tämä johtui sitä, että eräistä esityksen metsästystä koskevista kohdista ei ollut mahdollista sopia hallituksen piirissä. Esityksen valmistelua on jatkettu vuosina 2007–2009 ja tarkistettu ehdotus hallituksen esitykseksi oli lausunnolla vuoden 2009 alkupuolella. Ympäristöministeriö on tämän jälkeen neuvotellut esityksen yksityiskohdista erityisesti maa- ja metsätalousministeriön sekä oikeusministeriön kanssa. Hallituksen esitys annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2009. Lakiesityksen käsittely on eduskunnassa kesken.

ASP-lainat
HE 276/2004 vp — EV 30/2005 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 12.4.2005, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin asetustasolla säädettyjen ASP-lainojen enimmäismäärien nostamiseksi järjestelmän käyttökelpoisuuden lisäämiseksi.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus selvittää jatkossa mahdollisuudet ASP-lainojen valtiontakauksen enimmäismäärän nostamiseksi ja tekee tätä tarkoittavan esityksen.

Hallitus antoi toukokuussa 2009 Eduskunnalle ASP-järjestelmän ja omistusasuntolainojen valtiontakausjärjestelmän kehittämistä koskevan hallituksen esityksen. Esityksen tultua hyväksytyksi ja hallituksen annettua tarvittavat asetusmuutokset järjestelmissä sovellettavat ehdot paranivat merkittävästi 1.7.2009 alkaen:
–asunnonhankkijalle maksetaan 3 000 euron asuntosäästöpalkkio, jos asunto hankitaan 31.12.2011 mennessä,
tuettavien ASP-korkotukilainojen enimmäismääriä kaksinkertaistettiin entisistä (esimerkiksi Helsingissä 145 000 euroon),
–ASP-korkotukilainan enimmäislaina-aikaa pidennettiin 25 vuoteen,
–ASP-talletuksen enimmäismäärää korotettiin 3 000 euroon ja
–omistusasuntolainojen valtiontakauksen enimmäismäärää lähes kaksinkertaistettiin 50 000 euroon.

Ehtojen parantaminen on lisännyt merkittävästi nuorten kiinnostusta ASP-järjestelmää kohtaan. Uusia ASP-säästötilejä on avattu kesäkuun ja marraskuun välisenä aikana 9 800 kappaletta, kun tammikuun ja toukokuun välillä sopimuksia tehtiin vain 970 kappaletta.

Asia ei anna enää aihetta toimenpiteisiin.

Rakennusten energiatodistukset ja energiatehokkuus
HE 170/2006 vp — EV 302/2006 vp
Ympäristövaliokunta

1. Eduskunta edellytti 13.2.2007, että hallitus seuraa energiatodistuksista perittyjen maksujen kohtuullisuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellytti, että hallitus arvioi ja tarkistaa rakentamismääräyksiä säännöllisin väliajoin energiatehokkuuden edistämiseksi.

1. Energiatodistusten seurantajärjestelmän kehitystyö käynnistyi huhtikuussa 2009. Seurantajärjestelmän avulla kerätään mm. määrä- ja hintatietoja pätevöityneiden energiatodistusten laatijoiden laatimista energiatodistuksista. Seurantajärjestelmän on tarkoitus valmistua vuoden 2009 loppuun mennessä ja se tullaan ottamaan käyttöön vuoden 2010 alkupuolella.

2. Ympäristöministeriö antoi uudet rakentamismääräykset rakennusten energiatehokkuuden edistämiseksi 22.12.2008. Nämä määräykset koskevat uusia rakennuksia, joille haetaan rakennuslupaa 1.1.2010 jälkeen. Uusien määräysten energiatehokkuutta parantava vaikutus on noin 30 % nykyisestä määräystasosta.

Jätekuljetusten valvonta
Kaatopaikkojen jätevero
Jätelain kokonaisuudistus
HE 257/2006 vp — EV 304/2006 vp
Ympäristövaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 14.2.2007, että hallitus seuraa lain täytäntöönpanon vaikutuksia kiinnittäen huomiota jätekuljetusten valvonnan riittävyyteen.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus esittää kiireellisesti jäteverolain muuttamista siten, että kunnallisten ja yksityisten kaatopaikkojen jäteverokohtelu on yhdyskuntajätteen osalta samanlainen.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että hallitus käynnistää jätelain kokonaisuudistuksen viipymättä.

1. Ympäristöministeriö seuraa yhdyskuntajätehuollon 1.6.2007 voimaan tulleen muuttuneen vastuunjaon vaikutuksia käytännön jätehuoltoon ja arvioi tarvetta tehostaa jätteenkuljetusten valvontaa. Jätelainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä tehdään tarvittavat ehdotukset jätekuljetusten ja muun jätehuollon seurannan ja valvonnan tehostamiseksi.

2. Valtiovarainministeriö asetti 1.11.2007 työryhmän selvittämään jäteverotuksen uudistamista. Työryhmän määräaikaa jatkettiin 31.3.2009 saakka. Työryhmän tehtävänä on löytää sellainen jätteisiin kohdistuva ohjausmalli, joka parhaiten Suomessa toteuttaa jätteiden ohjaukselle asetettuja tavoitteita. Ensisijaisesti työryhmä tarkastelee veroon perustuvaa mallia. Mallin tulee samanaikaisesti täyttää sekä kansalliset että yhteisöoikeudelliset vaatimukset, turvata tasavertaiset kilpailuolosuhteet eri toimijoiden välillä ja ottaa tasapainoisesti huomioon kestävän kehityksen taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen osa-alue.

Työryhmä luovutti mietintönsä määräaikaan mennessä. Työryhmä ehdotti jäteveron kilpailuneutraliteetin parantamiseksi erilaisia vaihtoehtoisia toimia ja esitti useita toimenpiteitä jäteveronkannon parantamiseksi. Työryhmä ei selvittänyt jäteveron laajentamisen edellytyksiä, koska nykytilanteen arveltiin vastaavan edelleen olosuhteita, joissa nykyinen jäteverolaki aikanaan säädettiin. Ympäristöministeriö yhtyi työryhmän mietinnöstä antamassaan lausunnossa jäteverotyöryhmän ympäristöministeriön edustajien jättämään lausumaan siitä, että jäteveron kilpailuneutraalisuuskysymys tulisi ratkaista verottamalla kaikkea kaatopaikalle sijoitettavaa toisen tuottamaa jätettä ja että jäteveron laajentamista koskemaan myös yksityisiä kaatopaikkoja tulisi selvittää tarkemmin, koska jäteteollinen sektori on kehittynyt nopeasti viimeisen vuosikymmenen aikana.

3. Ympäristöministeriö asetti 3.10.2007 työryhmän valmistelemaan jätealan lainsäädännön kokonaisuudistusta.. Työryhmän tehtävänä on laatia ehdotus jätealan lainsäädännön ajanmukaistamiseksi Suomen ja Euroopan unionin jätepolitiikan nykyiset painotukset, EU:n muuttuva jätelainsäädäntö ja perustuslain säännökset huomioon ottaen. Työryhmän tehtävänä on erityisesti arvioida nykyisen jätealan lainsäädännön ja sen täytäntöönpanon ongelmia, puutteita ja vahvuuksia sekä ristiriitoja ja päällekkäisyyksiä muun lainsäädännön kanssa, arvioida erityisesti mahdollisuuksia edistää ja ohjata lainsäädännöllisin toimin jätteen synnyn ehkäisyä ja jätteiden hyödyntämistä aineena tai energiana, arvioida Suomen, EU:n ja kansainvälisen ympäristö- ja jätepolitiikan ja jätehuollon kehityssuuntia sekä niiden vaikutusta

jätealan lainsäädäntöön sekä laatia ehdotus uudeksi jätealaa sääntelevaksi laiksi ja siihen liittyviksi asetuksiksi.

Työryhmä on työskennellyt tiiviisti ja valmistelu on edennyt työohjelman mukaisesti. Vuonna 2009 on valmistunut neljä työryhmälle laadittua taustaselvitystä ja yksi selvitys on viimeisteltävänä. Jätelain uudistuksen keskeisten vaihtoehtojen vaikutuksia on arvioitu työryhmän sihteerityönä sekä Suomen ympäristökeskuksen ja Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen erillishankkeissa, joiden tulokset olivat käytettävissä vuoden 2009 loppuun mennessä. Vuoden 2008 lopulla oli myös aloitettu säännösehdotusten yksityiskohtainen valmistelu. Suurin osa laintasoisista säännöksistä on vähintään kertaalleen käsitelty työryhmässä. Työryhmän määräaika on 30.4.2010..

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2008/98/EY) jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta hyväksyttiin 19.11.2008. Direktiivi on saatettava voimaan jäsenmaissa viimeistään 12.12.2010. Direktiivin oikeanaikaisen voimaansaattamisen varmistamiseksi työryhmä pyrkii saamaan ehdotuksensa valmiiksi jo alkuvuodesta 2010 ennen virallista määräaikaansa (30.4.2010). Hallituksen esitys uudeksi jätelaiksi on tarkoitus lähettää eduskunnalle syysistuntokaudella 2010.

Jätelaki, muutoksen toimeenpano
Paristot ja akut, keräysasteen nostaminen
HE 176/2007 vp — EV 27/2008 vp
Ympäristövaliokunta

> Eduskunta edellytti 1.4.2008, että hallitus seuraa lain toimeenpanoa ja harkitsee mahdollisuutta nostaa kannettavien käytettyjen paristojen ja pienakkujen keräysastetta ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi.

Muutetun jätelain (277/2008) nojalla paristoista ja akuista annetun valtioneuvoston asetuksen (422/2008) mukaan käytettyjen paristojen ja akkujen keräys perustuu 26.9.2008 lukien tuottajavastuuseen. Kannettavien paristojen ja akkujen keräyksestä vastaavat myös mainittujen tuotteiden jakelijat. Suomessa oli syyskuussa 2009 arviolta 13 000 jakelijan järjestämää keräyspaikkaa kannettaville käytetyille paristoille ja akuille.

Asetuksen mukaan käytettyjen kannettavien paristojen ja akkujen keräysasteen tulee olla vähintään 25 prosenttia vuonna 2012 ja vähintään 45 prosenttia vuonna 2016. Vaatimukset vastaavat paristoja ja akkuja koskevassa direktiivissä (2006/66/EY) säädettyjä vähimmäistavoitteita. Puutteellisen tietopohjan takia katsottiin, ettei tuolloin vielä ollut edellytyksiä asettaa direktiiviä vaativampia, mutta samalla realistisia omia kansallisia keräystavoitteita.

Asetuksessa säädetään myös sen toimeenpanon seurannasta ja valvonnasta. Tuottajien ja tuottajayhteisöjen on muun ohella vuosittain ilmoitettava Pirkanmaan ympäristökeskukselle yksityiskohtaiset tiedot Suomen markkinoille saatetuista paristoista ja akuista sekä kerätyistä käytetyistä paristoista ja akuista. Samoin säädetään ympäristökeskuksen velvollisuudesta jatkuvasti seurata käytettyjen paristojen ja akkujen keräysasteiden kehittymistä.

Uudesta keräysjärjestelmästä saatujen kokemusten ja seurantatietojen perusteella on tarkoitus arvioida mahdollisuuksia tiukentaa nykyisiä käytettyjen kannettavien paristojen ja akkujen keräysvaatimuksia. Ensimmäisen kerran keräysasteista saadaan luotettavia tietoja vuonna 2012. Asetuksen mukaan kannettavien käytettyjen paristojen ja akkujen keräysaste lasketaan kerättyjen paristojen ja akkujen sekä kolmen edellisen vuoden paristojen ja akkujen myynnin perusteella.

Kaavajärjestelmän kehittäminen
Uusiutuva energia, kaukolämpö
Valituslupajärjestelmä, vaikutus kaavoitukseen
HE 102/2008 vp — EV 202/2008 vp
Ympäristövaliokunta

> 1. Eduskunta edellytti 15.12.2008, että hallitus selvittää kaupunkiseutujen suunnittelutarpeiden korostuessa ja kuntarakenteen kehittyessä kaavajärjestelmän kehittämistarpeita liittyen maakuntakaavan ja yhteisen yleiskaavan suhteeseen kuntien yleiskaavoituksen ohjaamisessa sekä yhteistä yleiskaavaa koskevan päätöksentekomenettelyn kehittämiseen siten, että yhteinen yleiskaava voitaisiin hyväksyä myös kuntien erillisin päätöksin.
>
> 2. Eduskunta edellytti, että hallitus edistää uusiutuvan energian käyttöä kaukolämmön tuotannossa.
>
> 3. Eduskunta edellytti, että hallitus seuraa valituslupajärjestelmän toimivuutta sekä vaikutusta kaavoituksen nopeutumiseen ja oikeusturvan toteutumiseen.

1. Kaavajärjestelmän kehittämistä koskeva selvitys käynnistetään vuoden 2010 aikana. Valtiovarainministeriö ja ympäristöministeriö ovat myös asettaneet työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella kunta- ja palvelurakenneuudistusta koskevan selonteon edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia. Työryhmä käsittelee myös kaavajärjestelmän kehittämiseen liittyviä kysymyksiä.

3. Valituslupajärjestelmän toimivuutta ja vaikutuksia seurataan osana ympäristöministeriön jatkuvaa oikeuskäytännön seurantaa. Lisäksi asiasta tehdään selvitys vuonna 2010. Selvitys koskee 1.3.2007 voimaan tulleiden valituslupasäännösten toimivuutta, kuten hallitusohjelmassa on edellytetty, sekä eduskunnan 15.12.2008 edellyttämää 1.1.2009 voimaan tulleiden valituslupajärjestelmää laajentaneiden säännösten toimivuutta.

2. Kohtaan 2. vastaus on työ- ja elinkeinoministeriön osuudessa.

Suhdanneluonteiset avustukset eräiden asuinrakennusten korjauksiin
HE 2/2009 vp — EV 14/2009 vp
Ympäristövaliokunta

> Eduskunta edellytti 10.3.2009, että hallitus seuraa lain toimivuutta ja vaikuttavuutta sekä arvioi hyvissä ajoin tarvetta jatkaa järjestelmän voimassaoloa taloudellisen taantuman jatkuessa avustusten myöntämiseksi myös vuonna 2010 harkiten samalla tarvetta edellyttää peruskorjaustoimenpiteiltä energiatehokkuuden merkittävää parantamista ja porrastaa avustuksen määrä energiatehokkuuden mukaan.

Valtioneuvosto päätti 26.3.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Laki suhdanneluonteisista avustuksista eräiden asuinrakennusten korjauksiin (178/2009) tuli voimaan 1.4.2009. Muun muassa rakennusalan vaikean suhdannetilanteen ja hitaaksi arvioidun elpymisen sekä avustuksia kohtaan tunnetun runsaan kiinnostuksen vuoksi hallitus esitti mainitun lain voimassaoloajan jatkamista vuodella (HE 184/2009). Lainmuutos tuli voimaan 1.1.2010 (1022/2010). Suhdanneluonteisia avustuksia voidaan myöntää vielä 1.1.–31.3.2010. Sen jälkeen 1.4.–31.12.2010 voidaan myöntää suhdanneluonteisia avustuksia, jotka suunnataan asuinrakennusten energiatehokkuutta parantaviin toimenpiteisiin sekä toimille, joilla otetaan käyttöön uusiutuvia energialähteitä. Avustettavista toimenpiteistä on säädetty tarkemmin valtioneuvoston asetuksella (1072/2009).

Öljysuojarahasto, rahoitus
HE 167/2009 vp — EV 231/2009 vp
Ympäristövaliokunta

> Eduskunta edellytti 7.12.2009, että hallitus selvittää mahdollisuuksia laajentaa öljysuojarahaston rahoituspohjaa sekä huolehtii öljysuojarahaston jatkuvuudesta ja sen toimintakyvyn turvaamisesta tarvittaessa talousarvioratkaisuin.

Valtioneuvosto päätti 29.12.2009 ryhtyä lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston kanslia

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
94/2008	182/2008	Laki viranomaisten sineteistä ja leimoista	23.1.2009	1.6.2009

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
K 2/2008	1/2009*	Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2007	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 27.3.2009
VNS 1/2009	17/2009*	Valtioneuvoston selonteko Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta 2009	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 9.7.2009
VNS 4/2009	7/2009*	Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 25.6.2009

* merkillä varustetut sisältävät lausuman, jota on käsitelty asianomaisen ministeriön kohdalla osassa III

Ulkoasiainministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
200/2008	1/2009	Laki Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Montenegron tasavallan välisen vakuutus- ja assosiaatiosopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	27.2.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
201/2008	2/2009	Laki Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Bosnia ja Hertsegovinan välisen vakuutus- ja assosiaatiosopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	27.3.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
216/2008	112/2009	Laki ihmisoikeuksien ja ihmisarvon suojaamiseksi biologian ja lääketieteen alalla tehdyn yleissopimuksen sekä siihen liittyvien ihmisten toisintamisen kieltämisestä ja ihmisalkuperää olevien elinten ja kudosten siirroista tehtyjen lisäpöytäkirjojen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki rikoslain 11 luvun 11 §:n ja 47 luvun 3 §:n muuttamisesta	13.11.2009	Tasavallan presidentin asetuksella 1.1.2010
229/2008	11/2009	Laki Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Itävallan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan, Slovakian tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan Euroopan unioniin liittymisestä johtuvia muutoksia ja tarvittavia korvaavia mukautuksia koskevien Amerikan Yhdysvaltojen, Argentiinan, Australian, Bra-	15.5.2009	Tasavallan presidentin asetuksella

		silian, Ecuadorin, Filippiinien, Hongkongin (Kiina), Intian, Japanin, Kanadan, Kiinan, Kolumbian, Korean tasavallan, Kuuban, Sveitsin, Taiwanin, Penghun, Kinmenin ja Matsun erillisen tullialueen (Kiinan Taipei) ja Uuden-Seelannin kanssa GATS-sopimuksen XXI artiklan perusteella tehtyjen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta		
231/2008	10/2009	Laki Vietnamin kanssa sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	24.4.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
86/2009	107/2009	Laki Yhdistyneiden Kansakuntien ja Suomen välillä voimavarojen antamisesta Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioon Keski-Afrikan tasavallassa ja Tshadissa (MINURCAT) tehdyn yhteistyöpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	13.11.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
90/2009	108/2009	Laki Kenian kanssa sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	4.12.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
91/2009	109/2009	Laki Montenegron kanssa sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	4.12.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
114/2009	111/2009	Laki Panaman kanssa sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	4.12.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
115/2009	110/2009	Laki Nepalin kanssa sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	4.1.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
120/2009	136/2009	Laki erityistuomioistuimen	20.11.2009	Tasavallan

		tuomioiden täytäntöönpanosta Sierra Leonen erityistuomioistuimen kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta		presidentin asetuksella
		Laki kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain 14 §:n muuttamisesta		1.1.2010
168/2009	144/2009	Laki Espanjan kanssa turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	20.11.2009	Tasavallan presidentin asetuksella

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 8/2008	2/2009*	Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta ISAF-operaation tukitoimiin vaalien järjestämiseksi Afganistanissa vuonna 2009	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 12.3.2009
K 3/2009, K 8/2009, K 13/2009	26/2009*	Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2008 Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2008 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2008	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 3.12.2009
VNS 2/2009	3/2009*	Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta YK:n kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 12.3.2009

Oikeusministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
33/2008	27/2009	Laki valtion virkamieslain muuttamisesta Laki käräjäoikeuslain 17 ja 20 §:n muuttamisesta	24.4.2009	15.5.2009
54/2008	141/2008	Tasavallan Presidentti jätti vahvistamatta lain Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n muuttamisesta	20.2.2009	
70/2008	5/2009	Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta	13.3.2009	1.9.2009
		Laki laillisesta tuomioistuimesta ja oikeudenkäynnistä eräissä tapauksissa annetun lain kumoamisesta		1.4.2009
		Laki oikeusapulain 13 §:n muuttamisesta		1.9.2009
		Laki eräistä yhteisomistussuhteista annetun lain 16 §:n kumoamisesta		
		Laki etuostolain 18 §:n muuttamisesta		
		Laki kuluttajansuojalain 12 luvun 1 d §:n muuttamisesta		
		Laki asuntokauppalain 7 luvun 4 §:n muuttamisesta		
		Laki vakuutussopimuslain 74 §:n muuttamisesta		
		Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain 5 luvun 4 §:n muuttamisesta		
		Laki vahingonkorvauslain 7 luvun 4 §:n kumoamisesta		
		Laki taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta		
		Laki liikennevakuutuslain 11 §:n muuttamisesta		
		Laki potilasvahinkolain 14 §:n kumoamisesta		
		Laki tuotevastuulain 12 §:n kumoamisesta		
		Laki ympäristövahinkovakuu-		

		tuksesta annetun lain 23 §:n muuttamisesta Laki raideliikennevastuulain 18 §:n kumoamisesta Laki ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 11 §:n kumoamisesta Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain 74 §:n muuttamisesta Laki nimilain 24 §:n muuttamisesta Laki lapseksiottamisesta annetun lain 29 ja 34 §:n muuttamisesta Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta Laki tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki holhoustoimesta annetun lain 70 §:n muuttamisesta Laki lapsen elatuksesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta Laki isyyslain 28 ja 40 §:n muuttamisesta Laki konkurssilain muuttamisesta Laki eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 23 §:n 2 momentin ja 45 §:n kumoamisesta		
82/2008	170/2008	Laki yhdenvertaisuuslain 2 §:n muuttamisesta	20.2.2009	1.3.2009
84/2008	95/2009*	Laki rikoslain muuttamisesta Laki alkoholilain muuttamisesta Laki pakkokeinolain 5 luvun 10 §:n muuttamisesta Laki järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä annetun lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta	14.8.2009	1.11.2009

95/2008	55/2009	Laki kansainvälisestä yhteistoiminnasta eräiden rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa annetun lain muuttamisesta Laki mielenterveyslain muuttamisesta Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	12.6.2009	1.1.2010
156/2008	35/2009	Laki rikoslain 22 luvun muuttamisesta Laki raskauden keskeyttämisestä annetun lain 13 §:n muuttamisesta Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta annetun lain muuttamisesta Laki hedelmöityshoidoista annetun lain muuttamisesta	29.5.2009	1.7.2009
197/2008	45/2009	Laki rikoslain 46 luvun muuttamisesta Laki tullilain 20 d ja 42 §:n muuttamisesta Laki pakkokeinolain 5 a luvun muuttamisesta Laki vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisen rankaisemisesta annetun lain kumoamisesta Laki puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 9 §:n muuttamisesta Laki poliisilain 31 a §:n muuttamisesta	12.6.2009	1.10.2009
198/2008	51/2009	Laki rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta	29.5.2009	1.9.2009
217/2008	24/2009	Laki Suomesta Euroopan parlamenttiin valitun edustajan palkkiosta ja eläkkeestä annetun lain kumoamisesta Laki kansanedustajain eläkelain 1 §:n muuttamisesta Laki valtion eläkelain 136 §:n muuttamisesta	24.4.2009	1.5.2009
218/2008	63/2009	Laki toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytän-	12.6.2009	Tasavallan presidentin asetuksella

		töönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta		
		Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta		Valtioneuvoston asetuksella
		Laki lastensuojelulain 17 §:n muuttamisesta		Valtioneuvoston asetuksella
232/2008	94/2009*	Laki rikoslain 24 luvun 1 §:n muuttamisesta	11.9.2009	1.11.2009
		Laki sähköisen viestinnän tietosuojalain 26 §:n muuttamisesta		
233/2008	37/2009	Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä	29.5.2009	1.1.2010
		Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta		
		Laki hallintolainkäyttölain muuttamisesta		
		Laki ulosottokaaren 4 luvun 19 §:n muuttamisesta		
		Laki tuloverolain 80 §:n muuttamisesta		
13/2009	30/2009	Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta	24.4.2009	1.5.2009
		Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta		
		Laki tuloverolain 22 §:n muuttamisesta		
23/2009	34/2009	Laki vaalilain muuttamisesta	8.5.2009	15.5.2009
24/2009	206/2009*	Asunto-osakeyhtiölaki	22.12.2009	1.7.2010
		Laki asunto-osakeyhtiölain voimaanpanosta		
		Laki osakeyhtiölain voimaanpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta		
		Laki kaupparekisterilain 9 ja 19 a §:n muuttamisesta		
		Laki yritys- ja yhteisötietolain 14 §:n muuttamisesta		
		Laki tilintarkastuslain 57 §:n muuttamisesta		
		Laki kirjanpitolain 3 luvun 11 §:n muuttamisesta		
		Laki asuntokauppalain 2 luvun 19 b §:n muuttamisesta		
		Laki asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain muuttami-		

		sesta Laki asumisoikeusasunnoista annetun lain 26 b §:n muuttamisesta Laki asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain 38 ja 39 §:n muuttamisesta Laki liikehuoneiston vuokrauksesta annetun lain 31 ja 32 §:n muuttamisesta Laki asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaittaavustuksista annetun lain 10 §:n muuttamisesta Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 18 §:n muuttamisesta Laki yrityksen saneerauksesta annetun lain 21 §:n muuttamisesta Laki ulosottokaaren 5 luvun 7 §:n muuttamisesta Laki kiinnitysluottopankkilain 2 §:n muuttamisesta Laki arvopaperimarkkinalain 5 luvun 4 ja 5 a §:n muuttamisesta		
45/2009	85/2009	Laki käräjäoikeuslain muuttamisesta Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain 3 ja 12 §:n muuttamisesta	24.7.2009	1.1.2010
46/2009	72/2009	Laki Valtakunnanvoudinvirastosta Laki ulosottokaaren eräiden säännösten voimaantulosta Laki ulosottokaaren muuttamisesta	26.6.2009	1.1.2010
52/2009	98/2009	Laki osakeyhtiölain muuttamisesta Laki arvopaperimarkkinalain 2 luvun muuttamisesta Laki vakuutusyhtiölain 5 luvun muuttamisesta	24.7.2009	3.8.2009
57/2009	92/2009	Laki Ahvenanmaan itsehallintolain 59 c §:n muuttamisesta	6.11.2009	1.12.2009
64/2009	132/2009*	Laki kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamisesta Laki rikoslain 36 luvun 6 §:n muuttamisesta Laki korkolain 4 §:n muuttamisesta	6.11.2009	1.2.2010
69/2009	167/2009	Laki Ahvenanmaan itsehallintolain 30 ja 39 §:n muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010

76/2009	183/2009	Laki rikoslain muuttamisesta Laki pakkokeinolain 5 a luvun 2 ja 4 §:n muuttamisesta	4.12.2009	1.1.2010
92/2009	149/2009	Laki Rikosseuraamuslaitoksesta Laki kielilain 40 §:n muuttamisesta	27.11.2009	1.1.2010
93/2009	129/2009	Laki ulosottokaaren 1 luvun 32 §:n muuttamisesta Laki luottotietolain muuttamisesta	20.11.2009	1.4.2010
103/2009	121/2009	Laki rautatiekuljetuslain muuttamisesta	6.11.2009	3.12.2009
104/2009	165/2009	Laki isyyslain muuttamisesta Laki eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 18 ja 22 §:n kumoamisesta	4.12.2009	1.2.2010
116/2009	184/2009	Laki Euroopan unionin ja Australian välillä lentoliikenteenharjoittajien Euroopan unionista peräisin olevien PNR- eli matkustajarekisteritietojen käsittelemisestä ja siirtämisestä Australian tullilaitokselle tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain väliaikaisesta soveltamisesta	27.11.2009	Valtioneuvoston asetuksella
132/2009	196/2009	Laki korkeimmasta oikeudesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	22.12.2009	1.3.2010
227/2009	240/2009	Laki käräjäoikeuslain muuttamisesta Laki osakeyhtiölain 18 ja 24 luvun muuttamisesta Laki vakuutusyhtiölain 29 luvun 2 §:n muuttamisesta Laki merilain 21 luvun 1 §:n muuttamisesta Laki yrityksen saneerauksesta annetun lain 67 §:n muuttamisesta Laki ulosottokaaren 11 luvun 2 §:n muuttamisesta Laki kiinteistönmuodostamislain 241 a §:n muuttamisesta Laki ryhmäkannelain 3 §:n muuttamisesta Laki sotilasoikeudenkäyntiasioita käsittelevistä yleisistä alioikeuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta	29.12.2009	1.1.2010

		Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 11 ja 12 §:n muuttamisesta Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta Laki omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa annetun lain 16 §:n muuttamisesta Laki vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta taloudellisiin seuraamuksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta Laki vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta		
228/2009	219/2009	Laki syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
238/2009	256/2009	Laki osakeyhtiölain 5 luvun 19 §:n ja 8 luvun 9 §:n muuttamisesta Laki osuuskuntalain muuttamisesta Laki vakuutusyhtiölain 5 luvun 15 §:n muuttamisesta	22.12.2009	31.12.2009

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
HE 54/2008	25/2009 VJL 1/2009	Laki Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n muuttamisesta vahvistamatta jääneenä palautunut	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 22.12.2009
K 5/2008	9/2009	Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus 2007	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 25.6.2009
K 16/2008	8/2009	Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus 2007	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 25.6.2009
	12/2009	Apulaisoikeusasiamiehen vaali	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan 25.6.2009

Sisäasiainministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
166/2007	4/2009*	Laki ulkomaalaislain muuttamisesta Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta Laki hallinto-oikeuslain 12 a §:n muuttamisesta Laki kansallisuuslain 15 ja 20 §:n muuttamisesta	8.5.2009	1.6.2009
26/2008	82/2009	Laki poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta Laki rajavartiolain muuttamisesta Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 19 §:n muuttamisesta Laki tullilain muuttamisesta Laki poliisilain 54 §:n muuttamisesta	11.9.2009	1.1.2009
86/2008	36/2009	Laki ulkomaalaislain muuttamisesta	12.6.2009	1.7.2009
190/2008	199/2008	Laki Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta	23.1.2009	12.2.2009
234/2008	97/2009	Laki passilain muuttamisesta Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta Laki ulkomaalaislain muuttamisesta Laki ulkomaalaisrekisteristä	26.6.2009	29.6.2009

		annetun lain muuttamisesta Laki löytötavaralain muuttamisesta		
58/2009	86/2009	Laki poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta Laki poliisilain muuttamisesta Laki poliisikoulutuksesta annetun lain muuttamisesta Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 2 luvun 1 §:n muuttamisesta Laki päihtyneiden käsittelystä annetun lain 10 §:n muuttamisesta Laki puolustusvoimien virkaavusta poliisille annetun lain 3 ja 10 §:n muuttamisesta Laki passilain muuttamisesta Laki henkilökorttilain 16 §:n muuttamisesta Laki rahankeräyslain muuttamisesta Laki arpajaislain muuttamisesta Laki viihdelaitelain muuttamisesta Laki ampuma-aselain muuttamisesta Laki järjestyksenvalvojista annetun lain muuttamisesta Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain muuttamisesta Laki pakkokeinolain muuttamisesta Laki esitutkintalain 14 §:n muuttamisesta Laki tieliikennelain 95 ja 108 a §:n muuttamisesta Laki ajoneuvolain 100 §:n muuttamisesta Laki ylikuormamaksusta annetun lain 19 §:n muuttamisesta	26.6.2009	1.1.2010
78/2009	166/2009	Laki maahanmuuttovirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta Laki säilöönotettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säi-	22.12.2009	1.1.2010

		löönotosta annetun lain muuttamisesta		
185/2009	237/2009	Laki etsintä- ja pelastuspalvelua merellä koskevan vuoden 1979 kansainvälisen yleissopimuksen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki kansainvälisen COSPAS-SARSAT -ohjelman käyttäjävaltion liittymisilmoituksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki meripelastuslain muuttamisesta	29.12.2009	Tasavallan presidentin asetuksella 1.1.2010

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 4/2008	16/2009*	Valtioneuvoston selonteko kotouttamislain toimeenpanosta	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 9.7.2009

Puolustusministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
25/2009	93/2009	Laki Suomen ja Amerikan Yhdysvaltojen välillä vastavuoroisista puolustushankinnoista tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	24.7.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
96/2009	114/2009	Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetunlain 30 ja 37 §:n muuttamisesta	6.11.2009	1.12.2009
186/2009	148/2009	Laki Suomen, Amerikan yhdysvaltojen, Australian, Espanjan, Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin, Italian, Ranskan, Ruotsin ja Saksan välillä ohjelmistoradioteknologiaa koskevasta COALWNW-ohjelmasta tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta	20.11.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
196/2009	234/2009	Laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 13 ja 34 §:n muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010

Valtiovarainministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
89/2008	50/2009	Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista	21.8.2009	1.3.2010
175/2008	46/2009*	Laki kiinteistörahastolain muuttamisesta Laki kauppakamarilain 2 §:n muuttamisesta Laki Finanssivalvonnasta annetun lain 71 §:n muuttamisesta Laki arvopaperimarkkinalain 1 ja 2 luvun muuttamisesta Laki kiinnitysluottopankkilain 8 §:n muuttamisesta Laki sijoitusrahastolain 48 §:n muuttamisesta	21.8.2009	1.1.2010
177/2008	26/2009	Laki eräiden asuntojen vuokraustoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden veronhuojennuksesta	24.4.2009	Valtioneuvoston asetuksella
192/2008	185/2008	Laki autoverolain muuttamisesta Laki arvonlisäverolain muuttamisesta Laki ajoneuvolain 60 §:n muuttamisesta	9.1.2009	Valtioneuvoston asetuksella
213/2008	9/2009	Laki Uzbekistanin kanssa keskinäisestä avunannosta tulliasioissa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	27.3.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
220/2008	44/2009	Laki tuloverolain 20 §:n muuttamisesta	15.5.2009	22.5.2009
221/2008	66/2009	Verotililaki Laki arvonlisäverolain muuttamisesta Laki eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 5 ja 6 §:n muuttamisesta Laki verontilityslain muuttamisesta Laki ennakkoperintälain muuttamisesta	7.8.2009	14.8.2009

		Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 10 ja 13 §:n muuttamisesta Laki korkotulon lähdeverosta annetun lain muuttamisesta Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta Laki arpajaisverolain muuttamisesta Laki veronkantolain muuttamisesta Laki veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 21 §:n muuttamisesta		
222/2008	25/2009	Laki kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta annetun lain muuttamisesta	24.4.2009	1.5.2009
235/2008	15/2009	Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta Laki sijoituspalveluyrityksistä annetun lain muuttamisesta Laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetun lain muuttamisesta Laki vakuutusyhtiölain muuttamisesta Laki työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta	27.3.2009	8.4.2009
4/2009	211/2009	Laki valtion pääomasijoituksista talletuspankkeihin	22.12.2009	1.1.2010
5/2009	80/2009	Laki valtion vakuusrahastosta annetun lain muuttamisesta Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta	24.7.2009	1.8.2009
6/2009	22/2009	Laki tuotannollisten investointien väliaikaisesti korotetuista poistoista	27.3.2009	Valtioneuvoston asetuksella
47/2009	81/2009	Laki tuloverolain 33 b §:n muuttamisesta Laki ennakkoperintälain muuttamisesta Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	26.6.2009	1.7.2009

48/2009	43/2009	Laki valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta	15.5.2009	20.5.2009
53/2009	56/2009	Laki verontilityslain väliaikaisesta muuttamisesta Laki tuloverolain väliaikaisesta muuttamisesta	29.5.2009	4.6.2009
59/2009	150/2009*	Laki aluehallintovirastoista Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa Laki taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain 4 §:n muuttamisesta Laki työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamisesta Laki valtion virkamieslain 4 ja 7 §:n muuttamisesta Laki liikuntalain muuttamisesta Laki valtion aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön voimaanpanosta	20.11.2009	1.1.2010
70/2009	100/2009	Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta	7.8.2009	1.10.2009
71/2009	104/2009	Laki Kazakstanin kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	9.10.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
80/2009	124/2009	Laki pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta Laki jätelain 3 §:n muuttamisesta Laki joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta	6.11.2009	15.11.2009
97/2009	134/2009	Laki autoverolle kannetun arvonlisäveron suuruisen veron palauttamisesta eräissä tapauksissa	6.11.2009	11.11.2009
113/2009	154/2009	Laki Puolan kanssa tuloveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	20.11.2009	Tasavallan Presidentin asetuksella

117/2009	135/2009	Laki kuntien valtionosuuslain 27 §:n muuttamisesta	6.11.2009	15.11.2009
118/2009	188/2009	Laki tuloverolain 48 §:n muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta	22.1.2009	Valtioneuvoston asetuksella
119/2009	152/2009	Laki kiinteistöverolain muuttamisesta	27.11.2009	1.1.2010
121/2009	128/2009	Laki maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetunlain 10 a §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	6.11.2009	16.11.2009
125/2009	238/2009	Kuntajakolaki	29.12.2009	1.1.2010
126/2009	155/2009	Laki eräiden Bermudan kanssa tuloverotuksesta tehtyjen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	20.11.2009	Tasavallan Presidentin asetuksella
127/2009	156/2009	Laki eräiden Caymansaarten kanssa tuloverotuksesta tehtyjen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	20.11.2009	Tasavallan Presidentin asetuksella
128/2009	157/2009	Laki eräiden Brittiläisten Neitsytsaarien kanssa tuloverotuksesta tehtyjen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	20.11.2009	Tasavallan Presidentin asetuksella
129/2009	115/2009	Laki verotililain 7 ja 51 §:n muuttamisesta Laki arvonlisäverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki arvonlisäverolain väliaikaisesta muuttamisesta Laki eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 5 ja 6 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki verontilityslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki ennakkoperintälain muuttamisesta annetun lain	16.10.2009	21.10.2009, 7 § 2 mom. 1.1.2010

		voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki ennakkoperintälain väliaikaisesta muuttamisesta Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetun lain 10 ja 13 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki korkotulon lähdeverosta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki korkotulon lähdeverosta annetun lain 7 §:n muuttamisesta		1.1.2010
		Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki arpajaisverolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki arpajaisverolain väliaikaisesta muuttamisesta Laki veronkantolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 21 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta		
133/2009	208/2009*	Vuoden 2010 tuloveroasteikkolaki Laki tuloverolain muuttamisesta Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta ja 22 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta Laki valmisteverotuslain 39 §:n muuttamisesta Laki maataloudessa käytetty-	22.12.2009	1.1.2010

		jen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetun lain 10 ja 11 §:n muuttamisesta Laki rataverolain 20 §:n muuttamisesta Laki väylämaksulain 28 §:n muuttamisesta Laki tullilain 39 §:n muuttamisesta Laki veronkantolain 22 §:n muuttamisesta Laki verotililain 31 §:n muuttamisesta ja 32 §:n väliaikaisesta muuttamisesta Laki veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 2 ja 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta		
134/2009	181/2009	Laki tupakkaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta	4.12.2009	1.1.2010
135/2009	153/2009	Laki ajoneuvoverolain muuttamisesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta	27.11.2009	Valtioneuvoston asetuksella
136/2009	127/2009	Laki arvonlisäverolain muuttamisesta Laki arvonlisäverolain väliaikaisesta muuttamisesta Laki Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta Laki Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta	13.11.2009	1.1.2010
137/2009	180/2009	Laki arvonlisäverolain muuttamisesta Laki Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 b §:n muuttamisesta Laki eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	29.12.2009	1.7.2010
158/2009	222/2009	Laki tuloverolain muuttamisesta Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	29.12.2009	1.1.2010

		Laki korkotulon lähdeverosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta Laki perintö- ja lahjaverolain 7 a ja 9 §:n muuttamisesta Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta Laki ennakkoperintälain 11 §:n muuttamisesta		
159/2009	212/2009	Laki sidotusta pitkäaikaissäästämisestä Laki vakuutussopimuslain muuttamisesta Laki luottolaitostoiminnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
160/2009	158/2009	Laki Luxemburgin kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	20.11.2009	Tasavallan Presidentin asetuksella
161/2009	205/2009*	Laki kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 18 §:n muuttamisesta Laki oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 12 §:n muuttamisesta Laki avioliittolain 22 ja 23 §:n muuttamisesta Laki säätiölain 17 b §:n muuttamisesta Laki rahan, arvo-osuuksien, arvopaperien tai asiakirjain tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suoritusvelvollisuudesta annetun lain muuttamisesta Laki julkisesta notaarista annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta Laki vesilain muuttamisesta Laki perintökaaren 22 luvun 7 §:n ja 25 luvun 8 §:n muut-	22.12.2009	1.1.2010

tamisesta
Laki pysäköintivirhemaksusta annetun lain muuttamisesta
Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta
Laki kuluttajansuojalain 2 luvun 18 ja 20 §:n sekä 7 luvun 24 §:n muuttamisesta
Laki nimilain 33 a §:n muuttamisesta
Laki löytötavaralain muuttamisesta
Laki yhdistyslain muuttamisesta
Laki asunto-osakeyhtiölain muuttamisesta
Laki valmiuslain 43 ja 48 §:n muuttamisesta
Laki asuntokauppalain 2 luvun muuttamisesta
Laki asumisoikeusyhdistyksistä annetun lain muuttamisesta
Laki kihlakunnansyyttäjästä annetun lain 5 §:n muuttamisesta
Laki vaalilain muuttamisesta
Laki holhoustoimesta annetun lain 64 § muuttamisesta
Laki osuuskuntalain muuttamisesta
Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 42 §:n muuttamisesta
Laki hallintolain 58 §:n muuttamisesta
Laki saamen kielilain 2 ja 27 §:n muuttamisesta
Laki eurooppayhtiölain 8 §:n muuttamisesta
Laki vesilain 2 ja 16 luvun muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta
Laki kuolleeksi julistamisesta annetun lain 29 §:n muuttamisesta
Laki osakeyhtiölain muuttamisesta
Laki osakeyhtiölain voimaanpanosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta
Laki hedelmöityshoidoista

annetun lain 28 §:n muuttamisesta
Laki eurooppaosuuskuntalain 8 §:n muuttamisesta
Laki ulosottokaaren 2 luvun 2 §:n muuttamisesta
Laki Suomen lipusta annetun lain 5 §:n muuttamisesta
Laki ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 3 §:n muuttamisesta
Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta
Laki hätäkeskuslain 8 §:n muuttamisesta
Laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta
Laki palosuojelurahastolain muuttamisesta
Laki pelastuslain muuttamisesta
Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta
Laki alueen pelastustoimen valtionavustuksesta annetun lain 4 ja 6 §:n muuttamisesta
Laki ulkomaalaislain 71 ja 84 §:n muuttamisesta
Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 22 §:n muuttamisesta
Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta
Laki puolustustilalain 9 ja 12 §:n muuttamisesta
Laki panttilainauslaitoksista annetun lain muuttamisesta
Laki väestötietolain 1 §:n muuttamisesta
Laki arvonlisäverolain 216 §:n muuttamisesta
Laki kuntalain 8 ja 78 §:n muuttamisesta
Laki rekisterihallintolain 3 §:n muuttamisesta
Laki jäteverolain 12 §:n muuttamisesta
Laki varainsiirtoverolain 13

ja 14 §:n muuttamisesta
Laki kuntajakolain muuttamisesta
Laki pienten erillisten alueiden siirtämisestä kunnasta toiseen kuntaan annetun lain 5 §:n muuttamisesta
Laki Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 16 ja 48 §:n muuttamisesta
Laki tilastolain 23 §:n muuttamisesta
Laki maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta
Laki Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain 6 §:n muuttamisesta
Laki tekijänoikeuslain 26 d ja 26 l §:n muuttamisesta
Laki muinaismuistolain muuttamisesta
Laki perusopetuslain 37 ja 42 §:n muuttamisesta
Laki lukiolain 30 ja 34 §:n muuttamisesta
Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:n muuttamisesta
Laki taiteen perusopetuksesta annetun lain 9 ja 10 §:n muuttamisesta
Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta
Laki kirjastolain 6 ja 7 §:n muuttamisesta
Laki uskonnonvapauslain 4 §:n muuttamisesta
Laki hautaustoimilain muuttamisesta
Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain 15 §:n muuttamisesta
Laki nuorisolain 3 ja 14 §:n muuttamisesta
Laki kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetun lain 27 §:n muuttamisesta
Laki lainajyvästöistä ja sie-

menrahastoista annetun lain 14 §:n muuttamisesta
Laki pakkohuutokaupalla myytävien kiinteistöjen lunastamisesta valtiolle annetun lain 11 a §:n muuttamisesta
Laki rajakuntien tilusjärjestelylain 41 §:n muuttamisesta
Laki maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain 3 ja 3 a §:n muuttamisesta
Laki luopumiseläkelain 14 ja 16 §:n muuttamisesta
Laki eläintautilain 5 ja 13 a §:n muuttamisesta
Laki kiinteistöjen kauppahintarekisteristä annetun lain 4 §:n muuttamisesta
Laki kalastuslain muuttamisesta
Laki poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta
Laki vesistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain 17 §:n muuttamisesta
Laki yhteisaluelain 33 §:n muuttamisesta
Laki poronhoitolain muuttamisesta
Laki Neuvostoliiton kanssa Saimaan ja Vuoksen juoksutussäännöstä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä sopimuksen soveltamisesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta
Laki maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta
Laki metsästyslain 23 ja 88 §:n muuttamisesta
Laki Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 3 ja 9 §:n muuttamisesta
Laki Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta
Laki taimiaineistolain muuttamisesta

Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta
Laki kolttalain muuttamisesta
Laki Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta
Laki kiinteistönmuodostamislain 72 ja 205 §:n muuttamisesta
Laki eläinsuojelulain muuttamisesta
Laki metsälain 14 b §:n muuttamisesta
Laki eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain 4 ja 18 §:n muuttamisesta
Laki eläinten lääkitsemisestä annetun lain muuttamisesta
Laki peruskuivatustoiminnan tukemisesta annetun lain muuttamisesta
Laki Euroopan yhteisöjen yhteisen maatalouspolitiikan tunnistamis- ja tiedonantojärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta
Laki maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamisesta
Laki eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain muuttamisesta
Laki porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain muuttamisesta
Laki siemenkauppalain 16 §:n muuttamisesta
Laki satovahinkojen korvaamisesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta
Laki vesihuoltolain muuttamisesta
Laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain muuttamisesta
Laki hukkakauran torjunnasta annetun lain muuttamisesta
Laki yhteismetsälain 37 §:n muuttamisesta
Laki kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain muuttamisesta

Laki vesihuollon tukemisesta annetun lain muuttamisesta
Laki Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 19 §:n muuttamisesta
Laki elintarvikelain muuttamisesta
Laki koe-eläintoiminnasta annetun lain muuttamisesta
Laki maaseudun kehittämiseen liittyvien ohjelmien hallinnoinnista annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta
Laki lannoitevalmistelain 17 ja 36 §:n muuttamisesta
Laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta
Laki kasvinsuojeluaineista annetun lain 21 ja 29 §:n muuttamisesta
Laki eläinten kuljetuksesta annetun lain muuttamisesta
Laki luonnonhaittakorvauksesta, maatalouden ympäristötuesta sekä eräistä muista ympäristön ja maaseudun tilan parantamiseen liittyvistä tuista annetun lain muuttamisesta
Laki maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain muuttamisesta
Laki Euroopan kalatalousrahaston kansallisesta hallinnoinnista ja elinkeinokalataloudelle myönnettävistä tuista annetun lain muuttamisesta
Laki eräiden maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan lainojen ja saamisten siirtämisestä Valtiokonttorin hoidettavaksi annetun lain muuttamisesta
Laki kestävän metsätalouden rahoituslain 23 §:n muuttamisesta
Laki maatalouden rakennetuista annetun lain muuttamisesta
Laki rehulain 23 §:n muuttamisesta
Laki maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä an-

netun lain muuttamisesta
Laki riistavahinkolain 50 §:n muuttamisesta
Laki patoturvallisuuslain 5 ja 33 §:n muuttamisesta
Laki kaupparekisterilain 1 §:n muuttamisesta
Laki henkilöstörahastolain 60 §:n muuttamisesta
Laki kuluttajatutkimuskeskuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta
Laki henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa annetun lain 14 §:n muuttamisesta
Laki kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta
Laki nuorista työntekijöistä annetun lain 15 §:n muuttamisesta
Laki työaikalain muuttamisesta
Laki valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta
Laki Kuluttajavirastosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta
Laki perintätoiminnan luvanvaraisuudesta annetun lain muuttamisesta
Laki talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain muuttamisesta.
Laki kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain muuttamisesta
Laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain 3 §:n muuttamisesta
Laki yritys- ja yhteisötietolain 10 §:n muuttamisesta
Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 4 ja 10 §:n muuttamisesta
Laki julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta
Laki työneuvostosta ja eräistä työsuojelun poikkeusluvista annetun lain muuttamisesta
Laki henkilöstöedustuksesta eurooppayhtiössä (SE) ja eu-

rooppaosuuskunnassa (SCE) annetun lain 38 §:n muuttamisesta
Laki pienten ja keskisuurten yritysten osaamisen kehittämispalveluista annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta
Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain 10 ja 12 §:n muuttamisesta
Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain muuttamisesta
Laki yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta
Laki polttoturpeen turvavarastoista annetun lain 7 §:n muuttamisesta
Laki tilintarkastuslain 9 §:n muuttamisesta
Laki valmismatkaliikkeistä annetun lain 14 §:n muuttamisesta
Laki apteekkimaksusta annetun lain 6 ja 13 §:n muuttamisesta
Laki kansanterveyslain muuttamisesta
Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta
Laki raittiustyölain 3 §:n muuttamisesta
Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta
Laki päihdehuoltolain muuttamisesta
Laki tartuntatautilain muuttamisesta
Laki potilasvahinkolain 11 a §:n muuttamisesta
Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 18 ja 19 §:n muuttamisesta
Laki lääkelain muuttamisesta
Laki kemikaalilain muuttamisesta

Laki erikoissairaanhoitolain muuttamisesta
Laki yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta
Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta
Laki terveydensuojelulain muuttamisesta
Laki alkoholilain muuttamisesta
Laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain 84 §:n 2 momentin kumoamisesta
Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain muuttamisesta
Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta
Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta annetun lain 20 §:n muuttamisesta
Laki syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien rekisteristä annetun lain 3 ja 6 §:n muuttamisesta
Laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 1 §:n muuttamisesta
Laki työterveyshuoltolain 24 §:n muuttamisesta
Laki työttömyysturvalain muuttamisesta
Laki kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetun lain 11 §:n muuttamisesta
Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 18 §:n muuttamisesta
Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta
Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 20 §:n muuttamisesta
Laki lastensuojelulain 79 ja 80 §:n muuttamisesta

Laki sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain 15 ja 24 §:n muuttamisesta
Laki huumausainelain muuttamisesta
Laki sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta
Laki lapseen kohdistuneen seksuaalirikoksen selvittämisen järjestämisestä annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta
Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintaalueesta annetun lain muuttamisesta
Ympäristöministeriön toimialaan kuuluvat lait
Laki ulkoilulain muuttamisesta
Laki ympäristönsuojelua edistäviin investointeihin myönnettävistä valtiontakauksista ja vientitakuista annetun lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta
Laki maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta annetun lain 5 ja 6 §:n muuttamisesta
Laki kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa - ja puhtaanapidosta annetun lain 14 ja 16 §:n muuttamisesta
Laki saariston kehityksen edistämisestä annetun lain 12 §:n muuttamisesta
Laki maa-aineslain muuttamisesta
Laki rakennussuojelulain muuttamisesta
Laki asunto-olojen kehittämisestä annetun lain 7 §:n kumoamisesta
Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta
Laki yhteishallinnosta vuokrataloissa annetun lain 18 §:n muuttamisesta
Laki asumisoikeusasunnoista annetun lain 9 a §:n muuttamisesta
Laki jätelain muuttamisesta
Laki ympäristövaikutusten

		arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta Laki merensuojelulain muuttamisesta Laki maastoliikennelain muuttamisesta Laki luonnonsuojelulain muuttamisesta Laki ympäristövahinkovakuutuksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta Laki vapaaehtoisesta osallistumisesta ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään annetun lain 9 §:n muuttamisesta Laki rakennustuotteiden hyväksynnästä annetun lain muuttamisesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta Laki vesienhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta Laki öljysuojarahastosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta Laki julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 5 a luvun 7 §:n muuttamisesta Laki eläinlääkintähuoltolain muuttamisesta Laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain 3 §:n muuttamisesta Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 3 §:n muuttamisesta		
162/2009	178/2009	Laki Haus kehittämiskeskus Oy -nimisestä osakeyhtiöstä	27.11.2009	1.1.2010
170/2009	137/2009	Laki kunnallisen eläkelain muuttamisesta	20.11.2009	1.1.2010, osittain 1.1.2011
171/2009	197/2009	Laki arvonlisäverolain muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
173/2009	140/2009	Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta	13.11.2009	1.1.2010
174/2009	223/2009*	Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta	29.12.2009	1.1.2010

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta
Laki perusopetuslain 5 ja 43 §:n muuttamisesta
Laki taiteen perusopetuksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta
Laki kirjastolain 9 §:n muuttamisesta
Laki kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain 3 §:n muuttamisesta
Laki lasten päivähoidosta annetun lain 12 §:n muuttamisesta
Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta
Laki kansanterveyslain 19 §:n muuttamisesta
Laki erikoissairaanhoitolain 4 §:n muuttamisesta
Laki sosiaalihuoltolain 2 §:n muuttamisesta
Laki toimeentulotuesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta
Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 48 §:n muuttamisesta
Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 5 §:n muuttamisesta
Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 25 §:n muuttamisesta
Laki mielenterveyslain 3 §:n muuttamisesta
Laki päihdehuoltolain 4 §:n muuttamisesta
Laki tartuntatautilain 8 §:n muuttamisesta
Laki terveydensuojelulain 58 §:n muuttamisesta
Laki elintarvikelain 85 §:n muuttamisesta
Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta
Laki kemikaalilain 61 §:n muuttamisesta

		Laki lääkelain 62 §:n muuttamisesta Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 37 §:n muuttamisesta Laki sosiaalisesta luototuksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta Laki raittiustyölain 7§:n muuttamisesta Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 14 a §:n muuttamisesta		
197/2009	179/2009	Laki kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta annetunlain muuttamisesta Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2020
198/2009	159/2009	Laki Belgian kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	20.11.2009	Tasavallan Presidentin asetuksella
199/2009	160/2009	Laki eräiden Alankomaiden kanssa Alankomaiden Antillien osalta tuloverotuksesta tehtyjen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	20.11.2009	Tasavallan Presidentin asetuksella
200/2009	162/2009	Laki eräiden Alankomaiden kanssa Aruban osalta tuloverotuksesta tehtyjen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	20.11.2009	Tasavallan Presidentin asetuksella
201/2009	198/2009	Laki indeksiehdon käytön rajoittamisesta annetun lain 2 ja 7 §:n muuttamisesta	11.12.2009	1.1.2010
202/2009	186/2009	Laki valtion talousarvioista annetun lain muuttamisesta	11.12.2009	1.1.2010
203/2009	207/2009	Laki valion eläkelain 98 §:n muuttamisesta	11.12.2009	1.1.2010
204/2009	163/2009	Laki Sveitsin kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen ja pöytäkirjan muut-	20.11.2009	Tasavallan Presidentin asetuksella

		tamisesta tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta		
230/2009	191/2009	Valtuuden myöntäminen Pietari-säätiön talohankkeen rahoitukseen tarvittavan lisälainan vakuudeksi annettavalle valtiontakaukselle	4.1.2009	
231/2009	220/2009	Laki tonnistoverolain muuttamisesta	22.12.2009	Valtioneuvoston asetuksella
244/2009	252/2009*	Laki tuloverolain muuttamisesta Laki varainsiirtoverolain muuttamisesta Laki eräistä yliopistouudistukseen liittyvistä tulo- ja varainsiirtoverotusta koskevista säännöksistä Laki kiinteistöverolain muuttamisesta Laki arvonlisäverolain muuttamisesta	29.12.2009	1.1.2010
245/2009	251/2009	Laki verontilityslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta Laki tuloverolain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
255/2009	258/2009	Talletuspankkien ja kiinnitysluottopankkien varainhankinnalle annettavat valtiontakaukset	22.12.2009	

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
K 15/2008	21/2008	Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus toiminnastaan varainhoitovuonna 2007	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 12.2.2009
HE 1/2009	4/2009	Vuoden 2009 lisätalousarvio	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 27.3.2009
HE 124/2009	21/2009	Vuoden 2009 toinen lisätalousarvio	Tasavallan presidentti määräsi mer-

			kittäväksi pöytäkirjaan 16.10.2009
HE 138/2009 HE 241/2009	31/2009	Valtion vuoden 2010 talousarvio Vuoden 2010 talousarvioesityksen täydentäminen	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 29.12.2009
K 11/2009, K 12/2009	11/2009	Valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2008 Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus valtion varainhoitovuoden 2008 tilinpäätöksen ja valtion tilinpäätöskertomuksen tarkastuksesta	Tasavallan presidentti määräsi merkittäväksi pöytäkirjaan 14.8.2009
VNS 3/2009	10/2009	Valtioneuvoston selonteko valtiontalouden kehyksistä vuosille 2010–2013	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 18.6.2009
LA 54/2009	22/2009	Laki vaikeavammaisille yrittäjille myönnettävistä veronhuojennuksista annetun lain 3 §:n muuttamisesta	Tasavallan presidentti vahvisti lain 16.10.2009 ja määräsi sen tulemaan voimaan 1.1.2010

Opetusministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
7/2009	103/2009*	Laki yliopistolaiksi Laki yliopistolain voimaanpanosta Laki opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain muuttamisesta Laki arkistolain 1 §:n muuttamisesta Laki rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta Laki konkurssilain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta	24.7.2009	1.1.2010 1.8.2009 1.1.2010
8/2009	20/2009*	Lako Opetusalan koulutuskeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi	17.4.2009	1.1.2010
14/2009	57/2009	Laki kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain muuttamisesta	29.5.2009	1.7.2009
26/2009	102/2009*	Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta	24.7.2009	1.1.2010
27/2009	164/2009*	Laki Suomen Akatemiasta	20.11.2009	1.1.2010
28/2009	70/2009	Lako opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 54 §:n muuttamisesta Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain 21 §:n muuttamisesta	26.6.2009	1.8.2009
29/2009	40/2009	Laki taidenäyttelyiden valtiontakuusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta	29.5.2009	1.8.2009
107/2009	138/2009*	Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	20.11.2009	1.1.2010
122/2009	169/2009	Laki perusopetuslain 21 §:n muuttamisesta Laki lukiolain 16 §:n muuttamisesta Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	27.11.2009	1.1.2010

		Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 §:n muuttamisesta Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 §:n muuttamisesta Laki taiteen perusopetuksesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta		
175/2009	232/2009*	Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta	29.12.2009	1.1.2010

Maa- ja metsätalousministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
90/2008	198/2008*	Riistavahinkolaki Laki metsästyslain 87 §:n muuttamisesta	27.2.2009	1.12.2009
214/2008	65/2009	Patoturvallisuuslaki	26.6.2009	1.10.2009
9/2009	21/2009	Laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain muuttamisesta	8.5.2009	13.5.2009
18/2009	54/2009	Laki paikkatietoinfrastruktuurista	12.6.2009	17.6.2009
30/2009	89/2009*	Laki maakaaren muuttamisesta Laki kaupanvahvistajista Laki maanvuokralain muuttamisesta Laki kiinteistönmuodostamislain muuttamisesta Laki kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta Laki maanmittauslaitoksesta annetun lain muuttamisesta Laki oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 ja 3 §:n muuttamisesta Laki käräjäoikeuslain 17 §:n 1 momentin 1 kohdan a alakohdan ja 19 §:n 1 momentin 1 kohdan kumoamisesta Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta Laki maankäyttö- ja rakennuslain 91 ja 97 §:n muuttamisesta Laki rakennussuojelulain 20 §:n muuttamisesta Laki etuostolain 9 §:n muuttamisesta Laki kirjaamisasioiden siirtämistä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta	24.7.2009	1.1.2010
60/2009	73/2009	Laki kalastuslain muuttamisesta	26.6.2009	1.9.2009

65/2009	91/2009*	Laki maatalouden rakennetuista annetun lain muuttamisesta	7.8.2009	12.8.2009
81/2009	116/2009*	Eläinlääkintähuoltolaki Laki eläintautilain 15 §:n muuttamisesta Laki eläinsuojelulain 59 §:n muuttamisesta Laki eläinten kuljetuksesta annetun lain 47 §:n muuttamisesta	16.10.2009	1.11.2009
98/2009	236/2009	Laki kasvinjalostajanoikeudesta Laki siemenkauppalain muuttamisesta Laki rikoslain 49 luvun 2 §:n muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
141/2009	170/2009	Laki kalastuslain 88 §:n muuttamisesta	27.11.2009	1.1.2010
163/2009	139/2009	Laki kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain muuttamisesta	27.11.2009	1.1.2010
205/2009	246/2009	Laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta	29.12.2009	33 § 1 mom., 34, 35 ja 51 § 1.1.2010, muuten valtioneuvoston asetuksella Valtioneuvoston asetuksella
206/2009	214/2009	Laki tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010

Liikenne- ja viestintäministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
48/2008	3/2009*	Laki sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamisesta Laki yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 2 ja 21 §:n muuttamisesta Laki yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 19 §:n muuttamisesta Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta	13.3.2009	1.6.2009
223/2008	28/2009	Laki viestintämarkkinalain muuttamisesta Laki radiotaajuuksista ja telelaitteista annetun lain muuttamisesta	15.5.2009	1.7.2009
224/2008	12/2009	Laki ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen liitteen V lukuun tehtyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	27.3.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
236/2008	18/2009	Laki ajoneuvolain muuttamisesta Laki ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä Laki ajoneuvojen yksittäishyväksynnän väliaikaisesta järjestämisestä	3.4.2009	29.4.2009 1.1.2011 29.4.2009
31/2009	52/2009	Laki rautatielain muuttamisesta	26.6.2009	1.10.2009
32/2009 ja 83/2009	87/2009	Laki kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain muuttamisesta	7.8.2009	14.8.2009
33/2009	76/2009	Laki taksinkuljettajien ammattipätevyydestä Laki tieliikennelain muuttamisesta Laki ajoneuvohallintokeskuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki ajoneuvoliikennerekiste-	18.9.2009	1.1.2010

		ristä annetun lain muuttamisesta Laki kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain muuttamisesta		
34/2009	39/2009	Laki ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen liitteen VII luvun vaarallisten aineiden kuljetusta kappaletavarana aluksessa koskevan säännöstön (IMDG-säännöstö) 1.3 luvun lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	12.6.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
35/2009	49/2009	Laki verkkotunnuslain muuttamisesta	5.6.2009	1.9.2009
36/2009	90/2009*	Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain 2 ja 9 §:n muuttamisesta Laki viestintähallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain 18 §:n muuttamisesta Laki varainsiirtoverolain 56 b §:n muuttamisesta Laki verotusmenettelystä annetun lain 93 a §:n muuttamisesta Laki ennakkoperintälain 6 a §:n muuttamisesta Laki veripalvelulain 11 §:n muuttamisesta	7.8.2009	1.9.2009
37/2009	68/2009*	Laki eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista Laki viestintämarkkinalain 4 ja 12 §:n muuttamisesta	26.6.2009	1.7.2009
55/2009	61/2009	Laki tieliikennelain 49 ja 82 c §:n muuttamisesta	26.6.2009	1.9.2009
66/2009	74/2009	Laki kansainväliseen merenkulkijoiden koulutusta, pätevyyskirjoja ja vahdinpitoa koskevaan vuoden 1978	12.6.2009	

		yleissopimukseen tehtyjen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta		
82/2009	101/2009	Laki taksiliikennelain muuttamisesta	26.6.2009	1.7.2009
110/2009	146/2009*	Joukkoliikennelaki Laki taksiliikennelain muuttamisesta Laki Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 10 §:n muuttamisesta Laki indeksiehdon käytön rajoittamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki julkisista hankinnoista annetun lain 8 §:n muuttamisesta	13.11.2009	3.12.2009
142/2009	147/2009	Laki Liikennevirastosta Laki Liikenteen turvallisuusvirastosta	13.11.2009	1.1.2010
143/2009	142/2009	Laki Varustamoliikelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi	13.11.2009	1.1.2010
144/2009	143/2009	Laki Merenkulkulaitoksen tuotantotoiminnan muuttamisesta osakeyhtiöksi	13.11.2009	1.1.2010
145/2009	141/2009	Laki Ilmailulaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi	13.11.2009	1.1.2010
176/2009	189/2009*	Laki laajakaistarakentamisen tuesta haja-asutusalueilla Laki maaseudun kehittämiseen myönnettävistä tuista annetun lain muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
189/2009	192/2009*	Laki maantielain muuttamisesta Laki ratalain muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
207/2009	244/2009	Laki rautatielain muuttamisesta	29.12.2009	1.1.2010
208/2009	193/2009	Laki yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta Laki tieliikennelain muuttamisesta Laki alusrekisterilain muuttamisesta Laki alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain muuttamisesta Laki vesiliikennelain muuttamisesta Laki kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä annetun lain muuttamisesta Laki konttilain 6 §:n muuttamisesta Laki ajoneuvojen rekisteröin-	22.12.2009	1.1.2010

titoiminnasta annetun lain muuttamisesta
Laki tie- ja maastoliikenne-onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta
Laki radiotaajuuksista ja telelaitteista annetun lain muuttamisesta
Laki viestintämarkkinalain 104 §:n muuttamisesta
Laki ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain muuttamisesta
Laki tie- ja katuverkon tietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta
Laki eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain muuttamisesta
Laki ajopiirturikorttien myöntämisen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta
Laki eräiden irtolastialusten turvallisesta lastaamisesta ja lastin purkamisesta annetun lain muuttamisesta
Laki eräiden huviveneiden turvallisuudesta ja päästövaatimuksista annetun lain muuttamisesta
Laki alusliikennepalvelulain muuttamisesta
Laki alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta annetun lain muuttamisesta
Laki väylämaksulain muuttamisesta
Laki lentoliikenteen valvontamaksusta annetun lain muuttamisesta
Laki kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain muuttamisesta
Laki maantieliikenteen liikenneyrittäjäkoulutuksesta annetun lain muuttamisesta
Laki vesikulkuneuvorekisteristä annetun lain muuttamisesta
Laki taksiliikennelain muuttamisesta
Laki kuorma- ja linja-auton

kuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain muuttamisesta
Laki liikenneväylien ja yleisten alueiden rakennustuotteiden hyväksynnästä annetun lain 4 §:n muuttamisesta
Laki meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain 3 ja 17 §:n muuttamisesta
Laki alkolukolla valvotusta ajo-oikeudesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta
Laki ajoneuvojen siirtämisestä annetun lain 14 §:n muuttamisesta
Laki taksinkuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain muuttamisesta
Laki tuloverolain 74 §:n muuttamisesta
Laki valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta
Laki nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain 12 a §:n muuttamisesta
Laki autoverolain muuttamisesta
Laki rataverolain muuttamisesta
Laki polttoainemaksusta annetun lain muuttamisesta
Laki ajoneuvoverolain muuttamisesta
Laki eräiden ennakkopäätösten maksuperusteista annetun lain muuttamisesta
Laki hätäkeskuslain 8 §:n muuttamisesta
Laki aluevalvontalain 23 ja 24 a §:n muuttamisesta
Laki pelastuslain 6 §:n muuttamisesta
Laki merimieslain muuttamisesta
Laki painelaitelain 2 §:n muuttamisesta
Laki laivaväen luetteloinnista annetun lain muuttamisesta
Laki liikennevakuutuslain 15 §:n muuttamisesta
Laki merimiehen lääkärintarkastuksista pidettävästä rekis-

		teristä annetun lain 3 §:n muuttamisesta Laki merimieseläkelain 139 §:n muuttamisesta Laki autokiinnityslain muuttamisesta Laki pakkokeinolain 6 luvun 3 §:n muuttamisesta Laki Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta Laki eläinten kuljetuksesta annetun lain 20 ja 46 §:n muuttamisesta Laki ympäristönsuojelulain 24 ja 25 b §:n muuttamisesta Laki meriliikennetietojen keräämisestä ja meriliikenteen tilastojen laatimisesta		
210/2009	193/2009	Laki matkustaja-aluksen henkilöluetteloista	11.12.2009	1.1.2010
211/2009	229/2009	Ilmailulaki Laki rajavartiolain 75 §:n muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
248/2009	249/2009*	Laki alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 1978 pöytäkirjan uudistetun I liitteen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyyn kansainväliseen yleissopimukseen liittyvän vuoden 1978 pöytäkirjan uudistetun II liitteen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta Laki alusten haitallisten kiinnittymisenestojärjestelmien rajoittamisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta	29.12.2009	Tasavallan presidentin asetuksella
		Merenkulun ympäristönsuojelulaki Öljyvahinkojen torjuntalaki Laki öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta		1.1.2010

		Laki merensuojelulain 2 ja 13 §:n muuttamisesta Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta Laki Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun lain muuttamisesta Laki jätelain 73 a §:n muuttamisesta Laki alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta Laki rikoslain muuttamisesta Laki tutkinnan toimittamisesta ja pakkokeinojen käyttämisestä ulkomaisessa kauppaaluksessa rikoksen johdosta eräissä tapauksissa annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 3 ja 21 §:n muuttamisesta Laki pelastuslain 1 ja 69 §:n muuttamisesta Laki puolustusvoimista annetun lain 11 §:n muuttamisesta		
249/2009	243/2009	Laki rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä	29.12.2009	1.1.2010
250/2009	228/2009	Laki aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä Laki laivaväestä ja aluksen turvallisuusjohtamisesta Laki merilain muuttamisesta Laki laivaväen luetteloinnista annetun lain 6 §:n muuttamisesta Laki ihmishengen turvallisuudesta merellä vuonna 1974 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen liitteen muutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain 2 §:n kumoamisesta Laki aluksen lastiviivojen määräämisestä ja merkitsemisestä suoritettavasta maksusta annetun lain kumoamisesta Laki kansainväliseen merenkulkijoiden koulutusta, pätevyyskirjoja ja vahdinpitoa koskevaan vuoden 1978 yleissopimukseen tehtyjen muutosten lainsäädännön	29.12.2009	1.1.2010

		alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja niiden soveltamisesta annetun lain 2 §:n kumoamisesta		
254/2009	226/2009	Laki joukkoliikennelain muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010

Työ- ja elinkeinoministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
207/2008	13/2009	Laki maanpuolustusvelvollisuutta täyttävän työ- ja virkasuhteen jatkumisesta Laki asevelvollisuuslain 97 ja 107 §:n muuttamisesta Laki siviilipalveluslain 55 ja 94 §:n muuttamisesta Laki naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta Laki siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain 7 §:n muuttamisesta Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 25 §:n muuttamisesta	8.5.2009	1.8.2009
15/2009	41/2009*	Laki valtion vientitakuista annetun lain 10 §:n muuttamisesta	29.5.2009	15.6.2009
16/2009	42/2009*	Laki valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	12.6.2009	15.6.2009
19/2009	29/2009	Laki työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta	29.5.2009	15.6.2009
38/2009	78/2009	Laki julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta	26.6.2009	1.7.2009
39/2009	59/2009	Laki työttömyysturvalain muuttamisesta Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta	29.5.2009	1.6.2009
56/2009	77/2009	Laki eurooppalaisesta alueellisen yhteistyön yhtymästä	24.7.2009	1.8.2009
84/2009	173/2009*	Laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista	27.11.2009	1.12.2009
88/2009	176/2009	Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain 6 §:n muuttamisesta	4.12.2009	14.12.2009
111/2009	230/2009	Laki energiamarkkinoilla toimivien yritysten energiata-	22.12.2009	1.1.2010

		hokkuuspalveluista		
130/2009	168/2009	Laki vuorotteluvapaalain 25 §:n muuttamisesta	27.11.2009	1.1.2010
146/2009	248/2009*	Laki alueiden kehittämisestä Laki eräiden työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan ohjelmien ja hankkeiden rahoittamisesta Laki rakennerahastolain muuttamisesta Laki ulkorajayhteistyön hallinnosta annetun lain muuttamisesta Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain 22 §:n muuttamisesta	29.12.2009	1.1.2010
164/2009	119/2009	Laki Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen osakkuusyritysten kehittämiseen ja hallinnointiin liittyvien toimintojen yhtiöittämisestä	6.11.2009	1.1.2010
165/2009	120/2009	Laki Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen asiantuntijapalveluiden yhtiöittämisestä	6.11.2009	1.1.2010
178/2009	224/2009	Laki julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta Laki työttömyysturvalain muuttamisesta Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta Laki tapaturmavakuutuslain 61 a §:n muuttamisesta Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta Laki kansaneläkelain 34 ja 70 §:n muuttamisesta Laki merimieseläkelain muuttamisesta Laki yrittäjän eläkelain 2 ja 70 §:n muuttamisesta Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 28 §:n muuttamisesta Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta Laki valtion eläkelain muuttamisesta Laki kunnallisen eläkelain muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010

213/2009	199/2009	Laki biopolttoaineiden edistämisestä liikenteessä annetun lain 5 §:n muuttamisesta	11.12.2009	1.1.2010
214/2009	190/2009	Laki eräiden riskin aiheuttavien tuotteiden markkinavalvontaan liittyvien tietojen ilmoittamisesta Euroopan yhteisöjen komissiolle	22.12.2009	1.1.2010
215/2009	210/2009	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta	11.12.2009	16.12.2009, 69 a § 5.4.2012
216/2009	213/2009	Laki palvelujen tarjoamisesta Laki rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki Kuluttajavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	22.12.2009	28.12.2009
217/2009	259/2009	Laki eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta annetun lain muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
218/2009	177/2009	Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta Laki turvatekniikan keskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta Laki Kuluttajavirastosta annetun lain muuttamisesta Laki kosmeettisista valmisteista annetun lain muuttamisesta Laki lelujen turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta Laki kemikaalilain 8 a §:n muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
219/2009	254/2009	Laki palkkaturvalain muuttamisesta Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta	29.12.2009	1.1.2010
233/2009	235/2009	Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta Kainuun maakunnassa vuosina 2005–2009 Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003–2009	22.12.2009	1.1.2010

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
VNS 5/2008	6/2009*	Valtioneuvoston innovaatiopoliittinen selonteko	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 13.8.2009
VNS 6/2008	19/2009*	Valtioneuvoston pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrateginen selonteko	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 25.6.2009
VNS 7/2008	5/2009*	Valtioneuvoston selonteko valtioneuvoston hankintalakiuudistuksesta	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 20.5.2009

Sosiaali- ja terveysministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
105/2008	192/2008	Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta	29.1.2009	1.3.2009
152/2008	8/2009*	Laki maksuperusteisista lisäeläkejärjestelyistä eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa Laki eläkesäätiölain muuttamisesta Laki vakuutuskassalain muuttamisesta	27.3.2009	1.4.2009
168/2008	191/2008	Laki lääkärin hyväksymisestä merimieslääkäriksi Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 24 a §:n muuttamisesta	29.1.2009	1.3.2009
226/2008	7/2009	Laki työttömyysturvalain 11 luvun 8 §:n muuttamisesta	13.3.2009	1.4.2009
227/2008	60/2009	Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun alain muuttamisesta	12.6.2009	1.7.2009, 7 ja 25 a § 15.6.2009
230/2008	6/2009	Laki terveydensuojelulain muuttamisesta Laki elintarvikelain 71 ja 72 §:n muuttamisesta Laki kemikaalilain 60 §:n muuttamisesta Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 25 a ja 25 b §:n muuttamisesta Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta	13.3.2009	20.3.2009
10/2009	23/2009	Laki yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta	29.5.2009	1.9.2009
11/2009	19/2009*	Laki sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun maksuprosentista annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	27.3.2009	1.4.2009- 31.12.2009
		Laki kansaneläkelain 97 §:n väliaikaisesta muuttamisesta		1.5.2009- 31.12.2009

12/2009	16/2009	Laki sairausvakuutuslain 18 luvun 13 §:n muuttamisesta	27.3.2009	1.4.2009
20/2009	67/2009*	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 12 §:n muuttamisesta	24.7.2009	1.8.2009
21/2009	32/2009	Laki lääkelain muuttamisesta	8.5.2009	18.5.2009, 15 c § 1.1.2010
22/2009	31/2009	Laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta	24.4.2009	1.5.2009
40/2009	38/2009	Laki terveyden edistämisen määrärahasta Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta Laki raittiustyölain 10 ja 11 §:n kumoamisesta	15.5.2009	1.8.2009
41/2009	33/2009	Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta	24.4.2009	1.5.2009
42/2009	47/2009	Laki Koulutusrahastosta annetun lain 5 ja 6 §:n muuttamisesta	29.5.2009	1.8.2009
43/2009	53/2009	Laki kemikaalilain muuttamisesta Laki rikoslain 44 luvun 1 §:n ja 48 luvun 1 §:n muuttamisesta	12.6.2009	15.6.2009
44/2009	58/2009	Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 7 ja 11 §:n muuttamisesta	29.5.2009	15.6.2009
49/2009	79/2009	Laki työttömyysturvalain muuttamisesta	26.6.2009	1.7.2009
50/2009	62/2009	Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta Laki työntekijän eläkelain 206 §:n muuttamisesta Laki yrittäjän eläkelain 152 §:n muuttamisesta	26.6.2009	1.9.2009
51/2009	64/2009	Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintaalueesta Laki elintarvikelain 32 §:n muuttamisesta	12.6.2009	15.6.2009
61/2009	69/2009	Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	26.6.2009	1.1.2010
62/2009	71/2009*	Laki sairausvakuutuslain	26.6.2009	1.1.2010

		muuttamisesta Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 27 §:n muuttamisesta Laki työsopimuslain 2 luvun 11 a §:n muuttamisesta		
67/2009	83/2009	Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamisesta Laki potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 a §:n muuttamisesta	21.8.2009	1.9.2009
68/2009	99/2009	Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta Laki työntekijän eläkelain voimaanpanolain 30 §:n muuttamisesta Laki merimieseläkelain muuttamisesta Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta Laki yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain 14 §:n muuttamisesta Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta	14.8.2009	1.1.2010
72/2009	105/2009*	Laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä	9.10.2009	1.1.2010
73/2009	75/2009	Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta Laki merimieseläkelain muuttamisesta Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta Laki kunnallisen eläkelain muuttamisesta Laki valtion eläkelain muuttamisesta Laki evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain muuttamisesta	14.8.2009	1.1.2010 1.1.2012
74/2009	96/2009	Laki Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksesta Laki sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta Laki lääkelain muuttamisesta	24.7.2009	1.11.2009

		Laki tartuntatautilain muuttamisesta Laki kemikaalilain muuttamisesta		
85/2009	88/2009	Laki työttömyysturvalain 11 luvun 8 §:n muuttamisesta	26.6.2009	1.7.2009
112/2009	106/2009	Laki Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada vammaisten henkilöiden tulkkipalveluja koskevista asiakirjoista	6.11.2009	1.1.2010
131/2009	161/2009	Laki sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n muuttamisesta	27.11.2009	1.1.2010
147/2009	145/2009	Laki kansaneläkelain muuttamisesta Laki työnantajan sosiaaliturvamaksusta annetunlain 1 §:n muuttamisesta Laki sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun maksuprosentista annetun lain kumoamisesta Laki Verohallinnosta annetunlain 20 §:n muuttamisesta	20.11.2009	1.1.2010
148/2009	130/2009	Laki kansaneläkeindeksin soveltamisesta vuonna 2010	6.11.2009	1.1.2010
149/2009	194/2009	Laki työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
150/2009	113/2009	Laki apteekkimaksusta annetunlain 2 §:n muuttamisesta	6.11.2009	
151/2009	171/2009	Laki kuolemansyyn selvittämisestä annetunlain muuttamisesta Laki mielenterveyslain muuttamisesta Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain muuttamisesta Laki Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain muuttamisesta	11.12.2009	1.1.2010
153/2009	125/2009	Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetunlain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	6.11.2009	1.1.2010
154/2009	175/2009	Laki maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien eläkelain 114 ja 115 §:n muuttamisesta Laki maatalousyrittäjien elä-	4.12.2009	1.1.2010

		kelain voimaanpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta		
155/2009	123/2009	Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain 31 §:n muuttamisesta	6.11.2009	1.1.2010
156/2009	117/2009	Laki elatustukilain muuttamisesta	6.11.2009	1.1.2010
157/2009	126/2009	Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	6.11.2009	1.1.2010
166/2009	122/2009	Laki lääkelain muuttamisesta Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetun lain muuttamisesta Laki huumausainelain muuttamisesta Laki lääkkeiden velvoitevarastoinnista annetun lain muuttamisesta Laki veripalvelulain muuttamisesta Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta Laki apteekkimaksusta annetunlain muuttamisesta Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta annetun lain muuttamisesta Laki sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain muuttamisesta Laki geenitekniikkalain 6 §:n muuttamisesta Laki kansanterveyslain 43 §:n muuttamisesta Laki erikoissairaanhoitolain 47 a ja 52 §:n muuttamisesta Laki mielenterveyslain 33 b §:n muuttamisesta Laki yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta Laki tartuntatautilain 11 a §:n muuttamisesta Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta Laki rajat ylittävästä kieltomenettelystä annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta Laki rehulain 13 §:n muuttamisesta Laki eläinten lääkitsemisestä	16.10.2009	1.11.2009

		annetunlain 4 ja 8 §:n muuttamisesta Laki pelastuslain 6 §:n muuttamisesta Laki kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta		
179/2009	225/2009	Laki työttömyysturvalain muuttamisesta Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetunlain muuttamisesta Laki vuorotteluvapaalain 15 §:n muuttamisesta Laki työttömyyskassalain muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
181/2009	237/2009	Laki vakuutusyhdistyslain muuttamisesta Laki maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta Laki merimieseläkelain muuttamisesta	29.12.2009	30.12.2009
182/2009	195/2009	Laki sairausvakuutuslain 8 ja 12 luvun muuttamisesta Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta	29.12.2009	1.8.2010
183/2009	131/2009	Laki perhehoitajalain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	6.11.2009	1.1.2010
191/2009	151/2009	Laki yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	20.11.2009	3.12.2009
192/2009	202/2009	Laki vammaisetuuksista annetun lain muuttamisesta Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetunlain 7 c ja 10 b §:n muuttamisesta	11.12.2009	1.1.2010
193/2009	182/2009	Laki geenitekniikkalain muuttamisesta	4.12.2009	21.12.2009
194/2009	218/2009	Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 2 ja 10 §:n muuttamisesta Laki työttömyysturvalain 8 luvun 6 §:n muuttamisesta Laki toimeentulotuesta annetun lain 10 ja 10 a §:n muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
221/2009	209/2009	Laki maatalousyrittäjien lo-	22.1.2009	1.1.2010

		mituspalvelulain muuttamisesta Laki turkistuottajien lomituspalveluista Laki poronhoitajien sijaisapukokeilusta Laki maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:n muuttamisesta		
222/2009	253/2009*	Laki työttömyysturvalain 4 ja 6 luvun väliaikaisesta muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
223/2009	185/2009	Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta Laki työttömyysturvalain 6 luvun 4 §:n muuttamisesta	11.12.2009	1.1.2010
224/2009	257/2009	Laki tapaturmavakuutuslain muuttamisesta	29.12.2009	1.1.2010
234/2009	216/2009	Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
235/2009	233/2009	Laki kansaneläkelain muuttamisesta Laki kansaneläkelain voimaanpanosta annetun lain muuttamisesta Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain muuttamisesta Laki maahanmuuttajan erityistuesta annetun lain 7 ja 38 §:n muuttamisesta Laki asumistukilain 3 §:n muuttamisesta Laki vammaisetuuksista annetun lain muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010
260/2009	250/2009	Laki työterveyshuoltolain 7 §:n muuttamisesta	22.12.2009	1.1.2010

1.2. Eduskunnan kirjelmällä ilmoitetut eduskunnan päätökset

Valtiopäiväasiakirja	Eduskunnan kirjelmä	Asia	Toimenpiteet
M 2/2008	15/2008*	Eduskunnan kirjelmä informaatio-ohjauksen toimivuudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa	Valtioneuvosto päätti merkitä pöytäkirjaan ja ryhtyä aiheutuviin toimenpiteisiin 15.1.2009

Ympäristöministeriö

1.1. Vastaukset hallituksen esityksiin

Hallituksen esityksen numero/vp	Eduskunnan vastauksen numero/vp	Asia	Lain vahvistamisen pvm, muu toimenpide	Voimaantulopäivä
228/2008	48/2009	Laki eräiden ympäristölle aiheutuneiden vahinkojen korjaamisesta Laki luonnonsuojelulain muuttamisesta Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta Laki vesilain 21 luvun muuttamisesta Laki geenitekniikkalain muuttamisesta Laki vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta	29.5.2009	1.7.2009
2/2009	14/2009*	Laki suhdanneluonteisista avustuksista eräiden asuinrakennusten korjauksiin	27.3.2009	1.4.2009
3/2009	17/2009	Laki korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi	27.3.2009	1.4.2009
75/2009	84/2009	Laki asuntosäästöpalkkion maksamisesta vuosina 2009 – 2011 Laki omistusasuntolainojen valtiontakauksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta	26.6.2009	1.7.2009
89/2009	133/2009	Laki vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta	27.11.2009	1.12.2009
167/2009	231/2009*	Laki öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta	29.12.2009	1.1.2010
184/2009	174/2009	Laki suhdanneluonteisista avustuksista eräiden asuinrakennusten korjauksiin annetun lain muuttamisesta	4.12.2009	1.1.2010
236/2009	201/2009	Laki Suomen ympäristökeskuksesta	11.12.2009	1.1.2010
237/2009	200/2009	Laki vesienhoidon järjestämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta	29.12.2009	15.1.2010
253/2009	239/2009	Laki rakennuksen ilmastointi-	22.12.2009	1.1.2010

järjestelmän kylmälaitteiden
energiatehokkuuden tarkas-
tamisesta annetun lain 4 §:n
muuttamisesta

Hakemisto

Aasia ja Oseania ... II 13.
Afganistanin tilanne ... III/UM K 4/2007
Afrikka ... II 16.
Ahvenanmaa ja EU ... I
Ahvenanmaa, EU ... I/OM
Ahvenanmaan merenkulun tukeminen ... III/LVM 72/2004
Aikuiskoulutus ... I/OPM
Aikuiskoulutustuen kehittäminen ... III/STM 150/2000
Ajokieltojärjestelmä ... III/LVM 104/2004
Ajoneuvojen luokittelu verotuksessa ... III/VM 190/2004
Alkoholijuomaverotus, seuraaminen ... III/VM 60/2007
Alkoholimainonnan rajoitukset ... III/OM 84/2008
Alkoholitestit työpaikoilla ... III/TEM 162/2003
Alueellinen yhteistyö ... II 10.
Alueellistamishankkeet ... III/VM VNS 3/2004
Aluehallintouudistus ... III/VM 161/2009
Aluehallintouudistus ... III/VM 59/2009
Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka ... I/TEM
Alueidenkäyttö ... I/YM
Alusjätelain kokonaisuudistus ... III/YM 33/2003
Ammatillinen koulutus ... I/OPM
Ammatillinen koulutus ... III/OPM 40/2005
Ammattikorkeakoulut ... I/OPM
Ammattikorkeakoulut, rahoitusjärjestelmä ... III/OPM 206/2002
Ammattikorkeakoulut, toiminnan seuraaminen ... III/OPM 26/2009
Ammattikoulutus, ammattistartin seuraaminen ... III/OPM 107/2009
Ammattistartin seuraaminen ... III/OPM 107/2009
Ammattitutkintostipendin kehittäminen ... III/STM 46/2005
Apurahansaajat, vakuuttamisvelvoite ... III/STM 92/2008
Arktinen yhteistyö ... II 10.5
Arktisen alueen politiikka ... III/UM K 3, 8, 13/2009
Arpajaisvalvonta ... III/SM 197/1999
Arvopapereiden välillinen säilytys ... III/VM 110/2003
Arvopaperimarkkinalainsäädännön kokonaisuudistus ... III/VM 38/2005
Asevalvonta ja monenvälinen aseidenriisunta ... II 2.6
Asevalvontakysymykset ... I/UM
Asevalvontakysymykset ... I/UM
Asevalvontayhteistyö ja asevientipolitiikka ... I/PLM
Asevelvollisten koulutus ... I/PLM
Asevelvollisten taloudelliset etuudet ... III/PLM 37/2007
Asevientipolitiikka ... I/PLM
Asianhallintajärjestelmä Mahti ... I/VNK
ASP-lainat ... III/YM 276/2004
Asuinrakennusten korjaus, suhdanneluonteiset avustukset ... III/YM 2/2009
Asuminen ... I/YM
Automaattinen liikennevalvonta ... III/OM 16/2005
Autoveron muutosten vaikutukset ... III/VM 147/2007
Baltian maiden ja Pohjoismaiden yhteistyö ... II 10.2
Barents- ja arktinen yhteistyö ... II 10.5
Biometriset tunnisteet ... III/OM 25/2005

Blankorangaistussäännökset ... III/OM 44/2002
Demokratian toimivuus ja julkinen hallinto ... I/OM
Elatustuki, siirto kunnilta Kansaneläkelaitokselle ... III/STM 49/2008
Elintarvikevalvonnan voimavarat ... III/MMM VNS 7/2006
Elintarvikevalvonta ... III/MMM 53/2005
Elintarvikkeet ja terveys ... I/MMM
Eläinkuljetusasetus ... III/MMM 160/2006
Eläinlääkäritarve ... III/MMM 81/2009
Eläkerahastoja koskeva kokonaisuudistus ... III/STM 152/2008
Eläkesäätiölain ja vakuutuskassalain kokonaisuudistus ... III/STM 156/2005
Eläkkeen lepäämisjättämisjärjestelmä ... III/TEM 275/2006
Energia ja EU ... I
Energia- ja ilmastostrategia, pitkän aikavälin ... III/TEM VNS 6/2008
Energiapolitiikka ... I/TEM
Esteettömyys liikenteessä ... I/LVM
Etelä-Aasia ... II 13.2
Eteläinen Afrikka ... II 16.3
Etelä-Kaukasia ... II 12.2
EU ja Ahvenanmaa ... I
EU ja energia ... I
EU, maatalous ja maaseudun kehittäminen ... I
EU, talous- ja rahoituskriisi ... I
EU, uusi komissio ja korkeat nimitykset ... I
EU:n avoimuus ... I
EU:n ihmisoikeustoiminta ... II 3.2
EU:n ilmastopolitiikka ... I
EU:n Itämeri-strategia ... I
EU:n kahdenväliset ja alueelliset vapaakauppaneuvottelut ... II 6.3
EU:n kilpailukykypolitiikka, Lissabonin sopimus ... I
EU:n laajentuminen ... I
EU:n liikenneasiat ... I
EU:n oikeus- ja sisäasiat ... I
EU:n työllisyys-, sosiaali- ja terveyspolitiikka ... I
EU:n ulkosuhteet ... I
EU:n viestintäasiat ... I
EU-politiikka ... III/VNK VNS 4/2009
Euroopan naapuruuspolitiikka (ENP) ... II 1.3
Euroopan neuvosto ja Etyj ... II 3.3
Euroopan parlamentti ... I
Euroopan talousalue ja Sveitsi, suhteet ... II 11.2
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ) ... II 2.5
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö ... I/UM
Euroopan unionin jäsenmaat, suhteet ... II 11.1
Euroopan unionin kehityspolitiikka ... II 1.4
Euroopan unionin kriisinhallinta ... I/UM
Euroopan unionin laajentuminen ... I/UM
Euroopan unionin laajentuminen ... II 1.1
Euroopan unionin siviilikriisinhallinta ... I/UM
Euroopan unionin sotilaallinen kriisinhallinta ... I/UM
Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (ETPP) ... II 2.2
Euroopan unionin ulkosuhdetoiminta ... II 1.2
Euroopan unionin yhteisvastuulauseke ja turvatakuulauseke ... III/UM 67/2006

Eurooppa-neuvoston kokouksista tiedottaminen ... III/UM 67/2006
EU-tuomioistuin ... I/UM
EU-tuomioistuinasiat ja rikkomusmenettelyt ... II 1.5
Globalisaation hallinta ... II 5.7
Hallinnon kehittäminen ... I/VM
Hallituksen esitykset, painetut ja sähköiset versiot ... III/VNK K 1/2009
Hallituksen EU-politiikka ... I
Hallituksen Itämeripolitiikka ... III/VNK K 2, 3, 5/2007
Hallituksen Itämeripolitiikka ... III/VNK K 2/2008
Hallituksen kehityspoliittinen ohjelma, toimeenpano ... II 4.2
Hallituksen ohjelman toimeenpano ... I
Hallituksen toimenpidekertomus 2008 ... III/VNK K 1/2009
Hallituksen toimenpidekertomus v. 2007 ... III/VNK K 2/2008
Hallitus ... I
Hallitusohjelman seuranta ... I/VNK
Hankintojen ilmoitusmenettely ... III/TEM VNS 7/2008
Henkilökohtainen avustaja, järjestelmän kehittäminen ... III/STM 166/2006
Henkilötietojen suoja, yleissääntely ... III/SM 25/2005
Hintakatto, viestintämarkkinalain mukainen ... III/LVM 74/2004
Hissin jälkiasennuksen kustannukset ... III/OM 24/2009
Hukkakauran torjunta ... III/MMM 50/2001
Humanitaarinen apu ... I/UM
Humanitaarinen toiminta ... II 5.10
Humanitääriset järjestöt, toimintaedellytykset ... III/UM K 4/2007
Huoltovarmuus ... III/LVM 14/1999
Hätäkeskusuudistuksen toimeenpano ... III/SM VNS 3/2007
Ihmisoikeudet ... II 3.
Ihmisoikeuskysymykset, Yhdistyneet kansakunnat ... II 3.4
Ihmisoikeustuomioistuinasiat v. 2009 ... II 3.5
Ikääntymispolitiikka ... I/VNK
Ikääntyneiden vanhempien hoitaminen, tilapäinen vapaa ... III/TEM 44/2006
Ilmakuljetushanke SAC ... III/UM VNS 2/2007
Ilmastonmuutos ... I/YM
Informaatio-ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa ... III/STM M 2/2008
Innovaatiohankkeet ... III/TEM K 3:2/2005
Innovaatiopolitiikan linjaukset ja rahoitus ... III/TEM VNS 5/2008
Innovaatiopolitiikka ... I/TEM
Investointien edistäminen ... II 6.6
Investointipäätökset ja taseinformaatio ... III/VM VNS 2/2008
Isaf-operaation tukitoimet, vaalit Afganistanissa ... III/UM VNS 8/2008
Isyyslaki, säännös kanneajasta ... III/OM 56/2004
Itä- ja Länsi-Afrikka ... II 16.2
Itä-Aasia ... II 13.3
Itä-Eurooppa ... II 12.2
Itämeren alueen yhteistyö ... II 10.3
Itämeripolitiikka, hallituksen ... III/VNK K 2, 3, 5/2007
Itämeripolitiikka, hallituksen ... III/VNK K 2/2008
Joukkoliikenne ... I/LVM
Joukkoliikenne ... III/LVM 110/2009
Julkinen palvelu; Yleisradio ... III/LVM K 16/2007
Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikka ... III/VM VNS 2/2005
Julkisuusdiplomatia, Suomen maakuva, kulttuurivienti ... II 9.1

Jätekuljetusten valvonta ... III/YM 257/2006
Jätelain kokonaisuudistus ... III/YM 257/2006
Jätelaki, muutoksen toimeenpano ... III/YM 176/2007
Jätelaki, tuottajavastuu, romuajoneuvot ... III/YM 152/2003
Kaakkois-Aasia ... II 13.4
Kaatopaikkojen jätevero ... III/YM 257/2006
Kaavajärjestelmän kehittäminen ... III/YM 102/2008
Kalatalous ... I/MMM
Kalatalousrahasto ... III/MMM 220/2006
Kanada ... II 14.
Kansainvälinen kriisihallinta, Suomen osallistuminen ... II 2.4
Kansainvälinen oikeus ja valtiosopimukset ... II 7.
Kansainvälinen rikostuomioistuin ... I/UM
Kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta ... I/PLM
Kansainvälinen suojelu, säädösten soveltaminen ja seuranta ... III/SM 166/2007
Kansainvälinen tuomioistuin ... I/UM
Kansainvälinen ympäristöpolitiikka ... II 5.9
Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötoiminta ... II 4.5
Kansalaispalvelut ... II 8.
Kansalaisten oikeussuhteet ... I/OM
Kansallinen kynnysarvo ... III/TEM VNS 7/2008
Kansallis- ja luonnonpuistoja koskeva lainsäädäntö ... III/YM 169/2003
Kansaneläkejärjestelmän kehittäminen ... III/STM 90/2006
Kansaneläkelaitoksen järjestämä kuntoutus ... III/STM 3/2005
Kansaneläkelaitoksen rahoitus ja maksuvalmius ... III/STM 11/2009
Karibia ... II 14.
Kasvinsuojeluaineet ... III/MMM 147/2006
Kaupallis- taloudellisten etujen edistäminen ... II 6.
Kauppaa tukeva kehitysyhteistyö ... II 6.7.1
Kauppa-aluskanta ... III/LVM 14/1999
Kauppakiistat ... II 6.4
Kauppapoliittiset suojainstrumentit ... II 6.7.2
Kauppapolitiikka, taloudellinen yhteistyö ... II 6.
Kauppojen aukioloajat ... III/TEM 84/2009
Kehitysmaatuonnin helpottaminen ... II 6.7.1
Kehityspoliittinen ohjelma, hallituksen ... II 4.2
Kehityspoliittinen vaikuttaminen, kansainväliset foorumit ... II 4.3
Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö ... I/UM
Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö ... III/UM K 1, 3, 8/2008
Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö ... III/UM K 2/2008
Kehityspolitiikka ... II 4.
Kehitysrahoituslaitokset, kansainväliset ... II 5.8
Kehitysyhteistyö ... I/UM
Kehitysyhteistyökertomus ... III/UM K 1, 3, 8/2008
Kehitysyhteistyömäärärahat ... III/UM K 2/2008
Keski-Aasia ... II 12.2
Keskus-, alue- ja paikallishallinnon henkilöstöpolitiikka ... III/VM VNS 2/2005
Kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuuri ... I/MMM
Kiinteistöjen kirjaamisasioiden siirto ... III/MMM 30/2009
Kiinteistörahastolainsäädäntö ... III/VM 175/2008
Kiinteistöt, henkilötietojen rekisteröinti ... III/OM 75/2005
Kohti vähäpäästöistä yhteiskuntaa -selonteko ... I/VNK

Konsulipalvelut ... II 8.1
Korkeakoulujen aikuiskoulutus ... III/OPM 40/2005
Korkeakoulukeksinnöt ... III/TEM 259/2004
Korvausten takaisinperintä ... III/OM 36/1992
Kotikuntaratkaisu ... III/VM 67/2004
Kotimaisen puolustusteollisuuden tukeminen ... I/PLM
Kotouttamislain kehittäminen ... III/SM 166/2005
Kotouttamislain uudistaminen ... III/SM VNS 4/2008
Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toteutuminen ... III/STM 234/2006
Koulujen kirjasto- ja tietopalvelutoiminta ... III/OPM 33/2006
Koulutus- ja tiedepolitiikka ... I/OPM
Koulutuspoliittinen selonteko ... III/OPM VNS 4/2006
Kriisijohtaminen ja tilannekuva ... I/VNK
Kriisitiedotus ja kriisiportaali ... I/VNK
Kriminaalipolitiikka ... I/OM
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka ... I/OPM
Kulttuurit, uskonnot ja politiikka, vuoropuhelu ... I/UM
Kulttuurivienti ... II 9.1
Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka ... I/TEM
Kulutusluottojen tarjoajien rekisteröinti ... III/OM 64/2009
Kunnat ... I/VM
Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen toteuttaminen ... III/VM 155/2006
Kuntien valtionosuudet ... III/VM 174/2009
Kuntoutus, Kansaneläkelaitoksen järjestämä ... III/STM 3/2005
Kyläkaupan tuki ... III/TEM 84/2009
Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus ... III/TEM M 7/2000
Köyhyyden vähentäminen ... I/STM
Laajakaista ... III/LVM 176/2009
Lannoitevalmistelaki ... III/MMM 71/2005
Lastensuojelu ... III/STM 252/2006
Latinalainen Amerikka ... II 14.
Latinalainen Amerikka ... II 14.2
Liikenne- ja viestintäministeriö ... I/LVM
Liikenne- ja viestintäministeriö ... III/LVM
Liikennejärjestelmän kehittäminen ... I/LVM
Liikennepoliittinen selonteko ... III/LVM VNS 3/2008
Liikennetraktorit ... III/LVM 24/2006
Liikennetraktorit ... III/LVM 41/2008
Liikenneturvallisuus ... I/LVM
Liikennevalvonta, automaattinen ... III/OM 16/2005
Liikenneverkko ... I/LVM
Liikuntatoimi ... I/OPM
Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelu ... III/YM 76/2003
Liito-oravan suojelu ... III/MMM 73/2003, LA 154/2003
Lissabonin kilpailukykystrategian jatko ... I
Lissabonin sopimus ... I
Lissabonin sopimus ... I/UM
Lukion suullisen kielitaidon arviointi ... III/OPM 98/2008
Luonnonsuojelu ... I/YM
Luonnonvarat ja ilmastonmuutos ... I/MMM
Lähialueyhteistyö ... I/UM
Lähialueyhteistyö ... II 10.6

Lähi-idän rauhanprosessi ..... I/UM
Lähi-idän rauhanprosessi, Israel ja palestiinalaisalueet..... II 15.1
Lähi-itä ja Pohjois-Afrikka ..... II 15.
Länsi- Keski- ja Etelä-Eurooppa..... II 11.
Länsi-Balkan ..... II 11.3
Lääkehoidon kustannukset ..... III/STM 50, 164/2004
Lääkkeiden annosjakelun korvaaminen ..... III/STM 134/2008
Maa- ja metsätalousministeriö ..... I/MMM
Maa- ja metsätalousministeriö ..... III/MMM
Maahanmuuttohallinto ..... I/SM
Maahanmuuttopolitiikka, monikulttuurinen Suomi ..... III/SM VNS 4:22/2001
Maailman kauppajärjestö WTO ..... II 6.1
Maakunnan liittojen yhteistoiminta..... III/TEM 146/2009
Maaseudun kehittäminen ..... I/MMM
Maaseudun kehittäminen, ohjelmien hallinnointi ..... III/MMM 35/2006
Maaseudun rakennetuet, säännösten muutostarpeet..... III/MMM 65/2009
Maatalouden luopumistuki..... III/MMM 34/2006
Maatalouden rakennetuet ..... III/MMM 113/2007
Maatalous ja maaseudun kehittäminen ..... I/MMM
Maatalous ja maaseudun kehittäminen, EU I
Maataloustuotanto..... III/MMM VNS 4/2005
Maatalousyrittäjien työterveydenhuolto, kehittäminen..... III/STM 132/2006
Maksuhäiriöpolitiikka ..... I/OM
Markkinaoikeuden resurssit ..... III/TEM VNS 7/2008
Markkinoiden sääntely ..... I/TEM
Matalapalkka-alojen lomautukset ..... III/STM 222/2009
Matkustajaluettelot..... III/LVM 59/2004
Media ..... I/LVM
Merentutkimus ..... I/LVM
Merentutkimuslaitoksen toiminnot, uudelleen järjestäminen..... III/LVM 121/2008
Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyky ..... III/LVM 115/2007
Merkkivuosi 1809 ..... I/VNK
Metsäkauriin metsästys ..... III/MMM 278/2004
Metsäsuunnitelma ja nuoren metsän hoito ..... III/MMM 212/1997
Metsätalous ..... I/MMM
NATO, Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto (EAPC)..... II 2.3
Naton NRF-konsepti ..... III/UM VNS 2/2007
Naton rauhankumppanuustoiminta ..... I/UM
Nuori työtön, väylä kohti työelämää..... III/TEM 225/2002
Nuorisojärjestöjen rahoitus ..... III/OPM 28/2005
Nuorisotoimi ..... I/OPM
Oikeusministeriö ..... I/OM
Oikeusministeriö ..... III/OM
Oikeusturvan kehittäminen ..... I/OM
Oikeusyhteistyö, EU:n ja kansainvälinen..... I/OM
Omaehtoinen ammatillinen aikuiskoulutus ..... III/OPM 40/2005
Omistajaohjaus, liikenneministeriön..... I/LVM
Opetusalan koulutuskeskus, muuttaminen osakeyhtiöksi ..... III/OPM 8/2009
Opetusministeriö ..... I/OPM
Opetusministeriö ..... III/OPM
Opintotuki ..... I/OPM
Opintotuki, kehittäminen ..... III/OPM 11/2005

Opiskelijoiden asumislisäjärjestelmä ... III/OPM 73/1999
Oppisopimuskoulutus, rahoitusjärjestelmä ... III/OPM 119/2008
Osaamisen tasokorotus ... III/OPM VNS 4:6/2001
Osasairauspäivärahan kehittäminen ... III/STM 62/2009
Oseania ... II 13.
Pakolaispolitiikka ... II 3.6
Palveluseteli ... III/STM 20/2009
Palvelut ja toimeentuloturva ... I/STM
Pankkien kilpailu, talletussuojalainsäädäntö ... III/VM 132/2007
Paristot ja akut, keräysasteen nostaminen ... III/YM 176/2007
Peitetoiminta ja valeostot ... III/SM 34/1999
Pelastustoimi ja hätäkeskukset ... I/SM
Perintätoimeksiantojen rajoitukset ... III/OM 21/2004
Persianlahden alue ... II 15.4
Perunan rengasmätä ... III/MMM 87/1995
Perusopetuksen opetusryhmäkoko ... III/OPM 118/2008
Perusterveydenhuolto ja ennalta ehkäisevä työ ... III/STM 77/2004
Perusturvan parantaminen ... III/STM 155/2001
Pienimuotoisen sähköntuotannon määritelmä ... III/TEM 116/2007
Pikaluottojen tarjoajien rekisteröinti ... III/OM 64/2009
Pitkän aikavälin energia- ja ilmastostrategia ... III/TEM VNS 6/2008
Pohjoinen ulottuvuus ... I/UM
Pohjoinen ulottuvuus ... II 10.4
Pohjois-Afrikka ... II 15.2
Pohjois-Amerikka ... II 14.1
Pohjois-Atlantin puolustusliitto ... I/UM
Pohjois-Atlantin puolustusliitto ... II 2.3
Pohjoisen Euroopan alueellinen yhteistyö ... III/UM VNS 6:2/2004
Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyö ... II 10.2
Pohjoismainen yhteistyö ... I/UM
Pohjoismainen yhteistyö ... II 10.1
Poliisilain kokonaisuudistus ... III/SM 266/2004, LA 58/2005
Poliisin hallintorakenneuudistus ... III/SM 72/2006
Poliisitoimi ... I/SM
Porotalous ... I/MMM
Postipalvelut ... III/LVM 241/2004
Postitoiminta ... I/LVM
Prostituoiduille järjestettävät tukitoimet ... III/STM 221/2005
Puolustushallinnon palvelukeskus ... I/PLM
Puolustushallinnon rakennuslaitos ... I/PLM
Puolustusministeriö ... I/PLM
Puolustusministeriö ... III/PLM
Puolustuspolitiikka ... I/PLM
Puolustusvoimien materiaalihankinnat ... I/PLM
Puolustusvoimien rakennemuutos ... I/PLM
Puolustusvoimien toiminta työnantajana ... III/PLM 199/2005
Päihdehuolto, akuutin kehittäminen ... III/SM 90/2005
Päivähoidon hallinto ja ohjaus ... III/STM 91:5/1999
Radiotoiminnan toimiluvat ... III/LVM 82/2005
Rahankeräykset ... III/SM 102/2005
Rahoitusmarkkinat ... I/VM
Rahoitusvakuudet, verosäännökset ... III/VM 133/2003

Rajavartiolaitos ..... I/SM
Rakennerahastopolitiikka ..... I/TEM
Rakennusten energiatodistukset ja energiatehokkuus ..... III/YM 170/2006
Rakentaminen ..... I/YM
Rauhankumppanuus (PfP) ..... II 2.3
Rehulaki ..... III/MMM 27/2007
Riistatalous ..... I/MMM
Riistavahinkolain vaikutukset ..... III/MMM 90/2008
Rikesakkolainsäädäntö ..... III/OM 44/2002
Rikkipäästöt ..... III/LVM 248/2009
Romuajoneuvot ..... III/YM 152/2003
Sakon muuntorangaistuksen kehittäminen ..... III/OM 164/2007
Sektorikohtaiset kauppapoliittiset erityiskysymykset ..... II 6.7.3
Selviämisasematoiminta, kehittäminen ..... III/SM 90/2005
Senaattorin uudistaminen ..... I/VNK
Siemenhuolto ..... III/MMM 45/2000
Siemenperunakeskus ..... III/MMM 70/2002
Sisäasiainministeriö ..... I/SM
Sisäasiainministeriö ..... III/SM
Sisäinen turvallisuus ..... I/SM
Siviilikriisinhallinta ..... III/SM VNS 6:4/2004
Siviilikriisinhallintaan osallistuva henkilöstö, palvelussuhde ..... III/SM 46/2008
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut ..... III/STM 49/2002
Sosiaali- ja terveydenhuollon maksujärjestelmä, uudistaminen ..... III/STM 37/2008
Sosiaali- ja terveysministeriö ..... I/STM
Sosiaali- ja terveysministeriö ..... III/STM
Sosiaaliset yritykset ..... III/TEM 132/2003
Sosiaaliturvan muutoksenhaku ..... III/STM 58/2008
Sotainvalidien korvausturva ..... III/STM 150/2002
Sotilaallinen huoltovarmuus ..... I/PLM
Sotilaallinen ja siviilikriisinhallinta, Suomen osallistuminen ..... III/UM VNS 2/2007
Sotilaallinen kriisinhallinta, kansainvälinen ..... I/PLM
Sotilaallinen maanpuolustus ..... I/PLM
Suhdanneluonteiset avustukset, asuinrakennusten korjaus ..... III/YM 2/2009
Sukupuolten tasa-arvon edistäminen ..... I/STM
Suomen Akatemia, lainuudistuksen toetutumisen seuraaminen ..... III/OPM 27/2009
Suomen EU-politiikka, selonteko ..... I/VNK
Suomen ihmisoikeuspolitiikka, selonteko ..... I/UM
Suomen ja Venäjän suhteet ..... I/UM
Suomen maabrändi ..... I/UM
Suomen maakuva ..... II 9.1
Suomen turvallisuus ja puolustuspolitiikka 2009 ..... III/PLM VNS 1:4,6/2009
Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009 ..... III/SM VNS 1:5/2009
Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009 ..... III/VNK VNS 1/2009
Suomen turvallisuusneuvostokampanja ..... II 5.3
Surmansa saaneen läheinen, kärsimyksen korvaaminen ..... III/OM 192/2005
Sveitsi, suhteet ..... II 11.2
Syrjäytymisen ja köyhyyden vähentäminen ..... I/STM
Syyntakeisuus ..... III/OM 44/2002
Syöttötariffit, uusiutuva energia ..... III/TEM 100/2006
Sähköinen asiointi ..... III/LVM 61/2006
Sähköinen lääkemääräys ..... III/STM K 4/2006

Sähköinen potilaskertomus ... III/STM K 4/2006
Sähköinen tunnistaminen ... III/LVM 36/2009
Sähköisen viestinnän tietosuojalaki, muuttaminen ... III/LVM 48/2009
Säädösvalmistelun kehittäminen ... I/OM
Taajuushuutokaupat ... III/LVM 37/2009
Taide- ja kulttuuripolitiikka ... I/OPM
Talletussuojalainsäädäntö ja pankkien kilpailu ... III/VM 132/2007
Talletussuojan vakuusjärjestelmä ... III/VM 158/2008
Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö (OECD) ... II 6.2
Taloudelliset ulkosuhteet ... I/UM
Talous- ja finanssipolitiikka ... I/VM
Talousneuvosto ... I/VNK
Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus ... III/STM 195/2004
Tasa-arvolainsäädäntö, työelämä ja vanhemmuus ... III/TEM 195/2004
Tasa-arvon edistäminen ... I/STM
Tekijänoikeuskysymykset, tulkinta ... III/OPM 98/2006
Tekijänoikeuslain lainakorvausjärjestelmä ... III/OPM 126/2006
Tekijänoikeuslaki, vaikutusten seuraaminen ... III/OPM 28/2004
Terrorismin ennaltaehkäisy ... III/OM 81/2007
Terrorismin vastainen yhteistyö ... I/UM
Terrorismin vastainen yhteistyö ... II 2.7
Terveyden- ja toimintakyvyn edistäminen ... I/STM
Terveydenhuollon maksukatto ... III/STM 187/2001
Tiedepolitiikka ... I/OPM
Tiemaksujärjestelmä ... III/LVM 109/2007
Tienvarsimainonta ... III/LVM 189/2009
Tietoyhteiskunta ... I/LVM
Tilannekuva ja aluevalvonta ... I/PLM
Tilatukijärjestelmä ... III/MMM 17/2005
Tilatukijärjestelmän täytäntöönpano ... III/MMM 52/2007
Tilintarkastuslaki ... III/TEM 194/2006
Toimeentuloturva ... I/STM
Toisen asteen opiskelijoiden opintotuki ... III/OPM 9/2006
Transatlanttinen yhteistyö ... I/UM
Tuomioistuinasioiden oikeuspaikka ... III/OM 57/2000
Tuontipolitiikka ... II 6.7
Tuottavuus ... I/VM
Tuotteiden ekologinen suunnittelu ja energiamerkinnät ... III/TEM 163/2008
Tupakkalain toimeenpano ... III/STM 226/2005
Tupakkalaki, muutosehdotuksen valmistelu ... III/STM 101/2008
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2009 ... I/UM
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ... II 2.1
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ... III/UM VNS 6:2/2004
Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko ... III/VNK VNS 6/2004
Turvallisuuspolitiikka ja kriisinhallinta ... II 2.
Työ- ja elinkeinoministeriö ... I/TEM
Työ- ja elinkeinoministeriö ... III/TEM
Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen ... III/STM K 4/2003
Työaikajärjestelyt, perhe, opiskelu ja työelämä ... III/TEM VNS 4:13/2001
Työeläkeuudistus ... III/STM 242/2002
Työeläkeuudistus ... III/STM 261/2002
Työelämä ... I/TEM

Työelämän vetovoiman lisääminen ... I/STM
Työelämäselonteko, toimet ... III/TEM VNS 4/2004
Työkyvyttömyyseläkeläisen työhönpaluun edistäminen ... III/STM 72/2009
Työllisyys ja työn teettämisen kustannukset ... III/VM VNS 4:14/2001
Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka ... I/TEM
Työllisyyskehityksen seuranta ... III/VM VNS 3/2009
Työmarkkinauudistuksen toimeenpano ... III/TEM 164/2005
Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma ... I/TEM
Työnantajan ja henkilöstön välinen yhteistoiminta kunnissa ... III/VM 267/2006
Työsuojeluviranomaisten tiedonsaantioikeus ... III/STM 68/2008
Työttömyysturvajärjestelmä ja työeläkejärjestelmä ... III/STM 223/2004
Työttömyysturvalaki ... III/STM 115/2002
Työttömyysturvan peruspäivärahan taso ... III/STM S 4/1996
Ulko- ja turvallisuuspoliittinen katsaus ... II
Ulkoasiainministeriö ... I/UM
Ulkoasiainministeriö ... III/UM
Ulkomaalaishallinto ... III/SM 219/1994
Ulkomaalaislain seuranta ja kehittäminen ... III/SM 28, 151/20003
Ulkomaalaisviraston toiminta ... III/SM 15/2000
Ulkomaanedustuksen korvausjärjestelmä ... III/UM 50/2005
Ulkomaanliikenteen varustamot, tukeminen ... III/LVM 72/2004
Ulkomainen työvoima ... III/STM 171/2008
Ulosoton asiamieskielto ... III/OM 83/2006
Ulosottorekisterin julkiset tiedot, luottotietorekisteri ... III/OM 241/2006
Ulosottoviranomaiselle tehtävät ilmoitukset ... III/OM 83/2006
Uusiutuva energia, kaukolämpö ... III/YM 102/2008
Uusiutuvan energian käyttö kaukolämmön tuotannossa ... III/TEM 102:2/2008
Vaalit ja puolueet ... I/OM
Vakuutusedustus, lain vaikutukset ... III/STM 220/2004
Vakuutuskassalaki, kokonaisuudistus ... III/STM 156/2005
Valeostot ... III/SM 34/1999
Valituslupajärjestelmä, vaikutus kaavoitukseen ... III/YM 102/2008
Valtion omistajapolitiikka ... I/VNK
Valtion omistajapolitiikka ... III/VNK 80/2007
Valtion omistajapolitiikka, osakemyyntitulojen käyttäminen ... III/VM 80:2/2007
Valtion toimintojen sijoittaminen ... III/VM 237/2001
Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka ... I/VM
Valtioneuvostolain muutostarpeet ... I/VNK
Valtioneuvoston kanslia ... I/VNK
Valtioneuvoston kanslia ... III/VNK
Valtionosuusuudistus ... III/VM 88/2005
Valtiontalous ... I/VM
Valtiovarain controller -toiminto ... I/VM
Valtiovarainministeriö ... I/VM
Valtiovarainministeriö ... III/VM
Valvottu läpilasku ... III/OM 31/2003
Vammaisille järjestettävät palvelu ja tukitoimet ... III/STM 166/2008
Vammaispoliittinen ohjelma ... III/STM VNS 5/2006
Vapaa sivistystyö ... III/OPM 112/2005
Vapaa sivistystyö, selvittäminen ... III/OPM 175/2009
Vastuuvelan katesäännökset ... III/STM 19/2005
Velkahallinta ja maksuhäiriöpolitiikka ... I/OM

Venäjä ..... II 12.1
Venäjä, Itä-Eurooppa, Etelä-Kaukasia, Keski-Aasia ..... II 12.
Venäjän ja Suomen suhteet ..... I/UM
Venäjä-politiikka ..... III/UM K 4/2006
Venäjä-yhteydet, liikenne ..... I/LVM
Verotus ..... I/VM
Vesitalous ..... I/MMM
Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen (VKE) ..... II 6.5
Vientivalvonta ..... II 6.8
Viestintä ..... II 9.
Viestintärauha ..... III/OM 232/2008
Viestintäverkot ..... I/LVM
Viisumipolitiikka ..... II 8.2
Vuokratyövoiman välitys ja käyttö ..... III/TEM 78/1996
Vuorotteluvapaajärjestelmän vakinaistaminen ..... III/TEM 77/2007
Väestö ja perheen asema ..... III/STM VNS 4:20/2001
Väkivaltaisen radikalisoitumisen vastainen yhteistyö ..... II 2.7
Välimeren unioni ..... II 15.3
Ydinpolttoaine, käytetyn loppusijoitus ..... III/TEM M 7/2000
Yhdenvertaisuuslaki ja perusoikeudet ..... III/OM 44/2003
Yhdistyneet kansakunnat ..... I/UM
Yhdistyneet kansakunnat, ihmisoikeuskysymykset ..... II 3.4
Yhdysvallat, Kanada, Latinalainen Amerikka, Karibia ..... II 14.
Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen ..... I/PLM
Yhteismetsät de minimis -järjestelmässä ..... III/VM 206/2008
Yhteistoiminta yrityksissä, lain toimeenpano ja vaikutukset ..... III/TEM 254/2006
YK sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio, Tshad, Keski-Afrikka ..... III/UM VNS 2/2009
YK:n alainen tiede- ja kulttuuritoiminta ..... II 5.6
YK:n talous- ja sosiaalisektori ..... II 5.4
YK:n toiminta, kehitysrahoituslaitokset, globaalikysymykset ..... II 5.
YK:n yleiskokous ja turvallisuusneuvosto ..... II 5.2
YK-reformit ..... II 5.5
Yleissivistävä koulutus ..... I/OPM
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ..... III/OPM 14/2005
Yliopistolaki, Yliopiston apteekki, yhteisövero ..... III/OPM 244/2009
Yliopistolaki, Yliopiston apteekki, yhteisövero ..... III/VM 244/2009
Yliopiston apteekki, yhteisövero ..... III/OPM 244/2009
Yliopiston apteekki, yhteisövero ..... III/VM 244/2009
Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ..... I/OPM
Yliopistouudistus, toteutumisen ja vaikutusten seuranta ..... III/OPM 7/2009
Ympäristöasiat liikenteessä ..... I/LVM
Ympäristöministeriö ..... I/YM
Ympäristöministeriö ..... III/YM
Ympäristönsuojelu ..... I/YM
Yrittäjien matkakustannusten vähennysoikeus ..... III/VM 133/2009
Yrittäjyyden politiikkaohjelma ..... I/TEM
Yritysrahoituksen tila, saatavuus ja ehdot ..... III/TEM 15/2009
Yritysrahoituksen tila, saatavuus ja ehdot ..... III/TEM 16/2009
Yritysten toimintaympäristö ..... I/TEM
Århusin yleissopimus, ympäristöasiat ja pitkittäishankkeet ..... III/YM 165/2003
Öljysuojarahasto, rahoitus ..... III/YM 167/2009

Hakemisto

LYHENTEET:

VNK ..... valtioneuvoston kanslia
UM ..... ulkoasiainminiteriö
OM ..... oikeusministeriö
SM ..... sisäasiainministeriö
PLM ..... puolustusministeriö
VM ..... valtiovarainministeriö
OPM ..... opetusministeriö
MMM ..... maa- ja metsätalousministeriö
LVM ..... liikenne- ja viestintäministeriö
TEM ..... työ- ja elinkeinoministeriö
STM ..... sosiaali- ja terveysministeriö
YM ..... ympäristöministeriö

ISSN 0355-4058